

Ulibra wi Naşibaŋi

Mankanya New Testament and partial Old Testament

Contents

UJUNI	1
MACI	60
MARKUF	104
LUK	131
YOWAN	178
ULEMP	210
ROM	254
1 KORINF	274
2 KORINF	293
GALAFIYA	305
EFEF	313
FILIP	320
KOLOF	325
1 TEFALONIK	330
2 TEFALONIK	335
1 TIMOTE	338
2 TIMOTE	344
TIT	348
FILEMOŃ	351
HEBĚRĚ	353
YAKOB	368
1 PIYEER	374
2 PIYEER	380
1 YOWAN	384
2 YOWAN	389
3 YOWAN	390
YUDA	391
Uko wi bayuujunŃ Yowan	393

Ulibra wi Naşibaŋi

New Testament and Shorter Old Testament in Mankanya

Language: Mankanya

Provided by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

This print-on-demand edition of Scripture is produced and provided at cost by the Digital Bible Society in partnership with the Bible League of Canada, Open Doors International, and other missions and translation agencies. To order additional copies of this or other Bibles, please visit www.dbs.org (USA), www.bibleleague.ca (Canada), and www.opendoors.org (Europe).

Copyright and Permission to Copy

Copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc. Scripture text used by permission.

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

PDF, ePub, and MOBI Bible covers and design are copyrighted 2017 by the Digital Bible Society (www.dbs.org).

PDF generated on 2017-08-24 from source files dated 2017-08-24.

a40dd8c3-0687-5ed7-bd1a-ef16ae8e3b9c

ISBN: 978-1-5313-0343-3

Ujuni

Uṭup ujuni

Ulibra uteek wi Uṭup wi Naṣibaṭi ka-tim ki wa kawo « Ujuni » ṭiki uji uṭiiniyaan ujuni wi umundu, na iko bti inwoon abot aṭiiniyaan pntaali pi Iṭrayel panwoon pi Naṣibaṭi. Kafah 1 te 11: Hum di ṇaan akdoon kadoo kame umundu wi ṇwoon wi? In awoon ṇaan? We uwoon ulempul keme we ukaan kē abi ṭi umundu? We ukaan kē baṇaan baji baban ṭuṇ kawo ṭi pṇom na bku-jar na ugut? We uhinanun kapēnan uko mēnt? Iko mēnt yi yi kafah kateek ki ulibra ujuni wi kakdoon na pteem. Ṇi-int na Ṇaat jibi baṭakadiiri (1-2); pgar pi bagaruṇ na Naṣibaṭi (3); Kayin na Abel (4) Nowe ṭi wal wi uṣubal uweek (6-9); Katoh kaweeek ki ṇṣoobra ki Babel (11). Iko impiitun ṭi, ṇaan aanhil kaṭup bnuura wal wi iṭepun na manjoonan jibi baṇaan bajen bajaan bado hēnkuṇ. Ifah 12 te 50 ikakalēṣ jibi Naṣibaṭi aktijun umundu mbuur wi aduun bantohi bateek biki Iṭrayel bado kalem-para : Abraham (12.1–25.18), anwoon ṇaan anfiyaaruṇ bnuura abot aji ṭaṣ Naṣibaṭi awo i baṇaan bado katen ṭi a. Itaak awoon abukul. Ababul Yakob (25.19–36.43) i i babiin aṭu katim ki Iṭrayel. Yotef (37.1–50.26) anwoon alon ṭi babuk Yakob, abiiṇ ado kē Yakob na babukul bandukiin na babuk baka bti kē baya afēṭ du Ejiptu. Ulibra ujuni uwo duna pjukan ṭi uko wi Naṣibaṭi adoluṇ. Ujunna aṭup kē Naṣibaṭi apaṣun umundu, kē uko mēnt ukdiiman mndēm mi wa, kē umundu bti uṣē wo ṭi iṇen yi Naṣibaṭi, ul akṣihuṇ wa. Ulibra ubaana ṭi kahoṇ ki Naṣibaṭi ahoṇun aji ado katen pntaali pi nul. Du ujuni te uba ulibra wi, Naṣibaṭi awoon i baktiiniyaanun; Ado kē baṇaan bame a, aji wayēṣ, aji

ṭoṇ kabot kaṭēnk pntaali pi nul, aji bo-man iko bti yi pntaali pi nul. Kē aṣē ji ṇal baṇaan bafiyaara bakuṭ bafiyaar kahoṇ ki ahoṇun, bado kaṭaṣ uko wi aṭuun pdo na bgah bi nul. Ulibra wi ujej idolade yi unjon yi Iṭrayel kadolna baṇaan bayikrēn bnuura hum di pntaali mēnt pabiin awo ṭi pfiyaar, jibi padoluṇ kē pfiyaar mēnt paliint abot ajoonan.

Upaṣa umundu

1 Du ujuni Naṣibaṭi apaṣ baṭi na mboṣ. ²Kē mboṣ manṣē wo mnjint kē nin ukoolan uunwo ṭi ma, bdēm bawun bn-jiir, kē uyook umpennun du Naṣibaṭi uṣē fuuṭ ṭi meel duuṭ.

³Naṣibaṭi aji wal mēnt: « Bjeehi bawoon » kē bjeehi bawoo. ⁴Naṣibaṭi awin kē bjeehi banuuraa, aṣē paṭēṣ bjeehi na bdēm. ⁵Naṣibaṭi adu bjeehi aji « unuur » adu bdēm « utejan. » Utaakal uwoo, nfa kē mankuṭ awo : unuur mēnt uwoon uteek.

⁶Kē Naṣibaṭi aṣē ji : « Uko ulon unnaamuṇ ji kanjan uwoon ṭi ptoof pi meel, upaṭēṣaan ma » kē uwo haṇ. ⁷Naṣibaṭi ado uko mēnt kē upaṭēṣ meel, kē mloṇ manwo ṭi uṭeeh kē mnloṇ manwo du bko duuṭ. ⁸Naṣibaṭi adu uko mēnt aji « baṭi. » Utaakal uwoo, nfa kē mankuṭ awo : unuur mēnt uwoon uṭebantēn.

⁹Kē Naṣibaṭi aṣē ji : « Meel manwoon ṭi baṭi uṭeeh manṭonkandērēn ṭi dko dlolan, pkay pakuṭ papēn pawinana » kē uwo haṇ. ¹⁰Naṣibaṭi adu dko dkay aji « mboṣ » aṣē du dko di meel « bdēk. » Naṣibaṭi awin kē uko mēnt un-uura. ¹¹Naṣibaṭi aji : « Mboṣ mambukan ujaagal, ugof bti na mnko bti. Uko undoli uko wi ukdoon kabuk udo kawo na uhiib keme mbuk » kē uwo haṇ. ¹²Mboṣ kē mambuk ujaagal, ugof bti na mnko bti. Ujaagal unwoon, uji uwo na kanaamare ki wa, bgof banwoon baji bawo na kanaamare ki ba, bko bandoon kawo na kanaamare ki ba ; uko undoli uji uwo

na mbuk këme uhiib. Naşibaţi awin kë uko mënţ unuura. ¹³ Utaakal uwoo, nfa kë mankuţ awo : unuur mënţ uwoon uwajantën.

¹⁴ Naşibaţi kë aşë ji : « Iko ilonj inkdoon kajeehan iwoon du baţi duuţ ipaţësaan unuur na utejan! Idoon kadiiman wal wi ńfettu, ńnuur, na ńşubal ; ¹⁵ iwoon du baţi duuţ ido kajeehan mboş! » kë uwo hań. ¹⁶ Naşibaţi ado iko itëb iweek injaan ijeehan, uweek uji upën kaşih na nfa te utaakal, umpoţi kapën kaşih na utejan. Ado kak ńjah. ¹⁷ Naşibaţi aţu ya du baţi duuţ ido kajeehan mboş, ¹⁸ ido kaşih pnak na utejan, ipaţësaan bjeehi na bdëm. Naşibaţi awin kë uko mënţ uwo unuura. ¹⁹ Utaakal uwoo, nfa kë mankuţ awo : unuur mënţ uwoon ubaakanţën.

²⁰ Kë Naşibaţi aşë ji : « Meel mantum ńko, ńkat ńbobot ńado kayiţ du baţi, ńi mboş duuţ! » ²¹ Naşibaţi apaş ńko ńweek ńyibanaan ńi bdëk na ńko ńjanwoon ńi meel bti kë ńatum maakan, akak apaş ńkat bti. Naşibaţi awin kë uko mënţ uwo unuura. ²² Naşibaţi awul ńa bnuura aji : « An ńko ńi meel, kabuk kajoobët na an, nabuk maakan natuman meel mi idëk. Kë an ńkat, nabukan natuman mboş! » ²³ Utaakal uwoo, nfa kë mankuţ awo : unuur mënţ uwoon uńeenantën.

²⁴ Naşibaţi aji : « Mboş manwulan ńko bti : ńntaam ńi katoh, ńko ńmpoţi na ńko ńi uţeeh bti » kë uwo hań. ²⁵ Naşibaţi ado ńko ńi uţeeh bti, ńntaam ńi katoh bti na ńko ńmpoţi bti. Naşibaţi awin kë uko mënţ unuura.

²⁶ Naşibaţi aji : « Nawulan ńdo ńaan anaamun, awo ji un, aşih ńţëb ńi bdëk, ńkat ńi baţi, ńntaam ńi katoh, na ńko bti ńjanjaan ńapula ńi mboş. »

²⁷ Naşibaţi apaş bańaanj kë banaam na a :

bapaşana anaam na Naşibaţi,
apaş baka kë bawo ńiinţ na ńaaţ.

²⁸ Naşibaţi awul baka bnuura aji : « Kabuk kajoobët na an, nabukan maakan, natuman mboş nabot naşih ma. Naşihan ńţëb ńi bdëk, ńkat ńi baţi na ńko bti ńjanwoon ńi mboş. » ²⁹ Naşibaţi aji : « Nate-nan, dwulan ujaagal unwoon na mbuk na uko wi ugof na mnko bti manjaan mambuk nado kade. ³⁰ Dwul kak iko mënţ ńko bti ńjanwoon na uhëfënt: ńko bti ńjanwoon ńi mboş, ńkat bti ńi baţi na ńko bti ńankmpuliń ńi mboş. Dwul ya ńa ńado kade » kë uwo hań. ³¹ Naşibaţi aten uko bti wi adoluń aşë win kë uwo unuura. Utaakal uwoo, nfa kë mankuţ awo : unuur mënţ uwoon upaajanţën.

2 Hënk di di Naşibaţi abaan ppaş baţi na mboş na iko bti inwoon da. ² Unuur uţënk paaj na ulonj uţënk kë Naşibaţi aba ulempul. Anoorfën unuur mënţ wi adoluń ulempul bti aba. ³ Naşibaţi adë-man unuur uţënk paaj na ulonj akuţ ado wa kë uyimani, ńiki anoorfën unuur mënţ wi abaan ppaş iko bti.

Naşibaţi aţak ńiinţ na ńaaţ

⁴ Kë hënk di di *Yawe Nawat Kabuka apaşuń baţi na mboş. ńi wal wi Naşibaţi Nawat Kabuka apaşuń mboş na baţi, ⁵ nin ugof na ujaagal ulonj uundobi may may ńi mboş, ńiki Naşibaţi Ajugun aandoobi do uşubal kë uşub ńi ma, kë nin ńaanj aankak awo, ankjaari ma. ⁶ Kë meel manşë ji mampëna ńi ukumpëş ulonj katulan mboş bti. ⁷ Wi wi Naşibaţi Ajugun aţakuń ńaanj na ufuuş wi mboş, afuuţ ńi iyiş yi nul uhëfënt wi ubida, kë akak ńaanj ankhefëntuń.

⁸ Naşibaţi Nawat Kabuka atepi uwoorta du umbań wi umayar unuur ńi utaak wi Eden aşë ńu da ńaanj i aţakuń. ⁹ Naşibaţi Nawat Kabuka anańan ńi mboş mnko bti manuuriń bten abot alil. Akak anańan ńi uwoorta bko bi ubida na bko bmeeni bnuura na buńaan.

¹⁰ Bdëk bloń bapëna Eden abi atulan uwoorta, aşë paţşëraan da, ado

itant ibaakër. ¹¹ Kateek katim ki ka kawo Pişon : kafooy utaak wi Hawila bti, unwoonj na wuuru, ¹² wuuru mënṭ uwo ujintj piş. Utaak mënṭ uwo kak na bko bloj banjaan babomanaan mnkulan bi bajaan bado bdeliyum, na mnlak mpoṭi mnloj mannuuriinj maakan aji manuur abot atam preeş ji wuuru, mi bajaan bado koralin. ¹³ Katëbantën katim ki ka kawo Gihon : Kafooy utaak wi Kuş bti. ¹⁴ Kawajantën katim ki ka kawo Tigrë: Kawo du umayar unuur wi utaak wi Aşuur. Kabaakantën katim ki ka kawo Èfrat.

¹⁵ Naşibaṭi Nawat Kabuka aṭu ñaanj ṭi uwoorta wi Eden ado kajaar wa abot ado kayeṅ wa. ¹⁶ Naşibaṭi Nawat Kabuka aṭi-ini na a wal mënṭ aji : « Ihinan kade mnko bti mi uwoorta, ¹⁷ kè bko bi pme bnuura na buṭaan iinkde ba, ṭiki unuur wi ikdeej ba, ikeṭ. »

¹⁸ Naşibaṭi Nawat Kabuka aji wal mënṭ: « Uunnuura ñaanj awo aloolan. Dwo kado naṭënka, annaamuṅ na a. » ¹⁹ Naşibaṭi Nawat Kabuka akak ajej mboş abomanaan ṅko ṅi uṭeeh bti na ṅkat ṅi baṭi bti, aşë ṭij ṅa ñaanj, katen itim yi akṭuuṅ ṅa : undoli uwo kawo katim ki ñaanj akṭuuṅ wa. ²⁰ Kè ñaanj awul ṅntaam ṅi katoh bti itim na ṅkat bti na ṅko ṅi uṭeeh bti. Nin ulonj unnaamuṅ na a, unhinanuṅ kaṭënka na manjoo-nan uunwoo. ²¹ Wal mënṭ, kè Naşibaṭi Nawat Kabuka aşë ṭu ñiintj bṅoy bweek. Wi akṅoyeṅṭuṅ, kè aşë pënan kamoh kalonj ki kantaagan aşë tuh dko di apë-nanaanuṅ ka. ²² Wi wi aşaanj ajej kamoh mënṭ aṭakna ñaaṭ aşë ṭija ñiintj.

²³ Kè ñiintj aşë wuuhar aji :
« Yoow, byaaş bi kamoh ki imoh yi naan ka,
pñaak pi naan pa.
Adu'ana ñaaṭ,

ṭiki apëna ṭi ñiintj*! »

²⁴ Waṅ ukaanj kè ñiintj akluṅ kaduk aşin na anin kanaakiir na aharul, bakak ñaanj aloolan. ²⁵ Kè bukal batëb bti, ñiintj na ñaaṭ başë wo byişu, kè nin alonj aankowa atëṅṭul.

Adam na Ewa badookana du uwoorta wi Eden

3 Upula ubi wo unkguuradaanuṅ ṭi ṅko ṅi uṭeeh bti ṅi Naşibaṭi *Nawat Kabuka apaşuṅ. Uji na ñaaṭ: « Kè Naşibaṭi aji nawut kade nin pko ploṅ ṭi mnko mi uwoorta? »

² Kè ñaaṭ ateema aji : « Iḅhinan kade mnko mi uwoorta. ³ Kè bko banwoonj ṭi ptoof pi uwoorta, Naşibaṭi aji ṅkeṭ woli ṅban ba, kème ade ba. »

⁴ Kè upula uteema aji : « Nin! Naankkeṭ! ⁵ Naşibaṭi ame kè unuur wi nakdeej bko mënṭ, kèş ki nan kahaabëşa naşë nawo ji a†, name bnuura na buṭaan. »

⁶ Ñaaṭ awin kè bko baka plil pde, anuura ṭi kèş, abot awo bko banjaan bawul uşal unṭuṅa. Amar wal mënṭ pko ploṅ ṭi bko mënṭ ade, akak awul ayinul, anwoonj na a, kè adee. ⁷ Wal mënṭ kè kèş kaşë haabëşa na baka kè bame hënkunj kè bawo byişu. Bajej itoh yi bko bi bajaan bado bfiḅ aşiir awunna ṅleef.

⁸ Na utaakal, uyook ulil ukob, kè Naşibaṭi Nawat Kabuka aşë pën ptar ihoṭ, ñiintj na ñaaṭ baṭiinka aşë mena ṭi mnko mi uwoorta. ⁹ Naşibaṭi Nawat Kabuka adu ñiintj aji : « Iwo ṭuṅ ba? »

¹⁰ Kè ateema aji : « Dtiink kè ikpoş ṭi uwoorta kè nlënki ṭiki dwo byişu, aya amena. » ¹¹ Kè akak aji na a : « In aṭupiinj aji iwo byişu? Ikeer ade bko bi nneenaniinj pde! »

¹² Kè ñiintj aji na a : « Ñaaṭ i iṭuuṅ kè aṅoḅen amaruṅ pko ṭi bko buṅ awulën,

*2:23 Adu'ana ñaaṭ ṭiki apëna ṭi ñiintj: ṭi uhebëre ñiintj awo Iş kè ñaaṭ awo Işa.

†3:5 Nawo ji a : Balonj baji başibaṭi.

kë ndee! »¹³ Kë Naşibaţi Nawat Kabuka aşê ji na ñaaţ: « we wi idoluŋ hênk? » Kë aţeem aji : « Upula uguurnuŋ, kë nde ba. »¹⁴ Kë Naşibaţi Nawat Kabuka aşê ji na upula : « Jibi idoluŋ uko mênţ, Ikfëpaniŋ ŋi ŋntaam ŋi katoŋ bti na ŋko ŋi uţeeh bti.

Ido kapoşna kayiŋ kabot kade mboş ŋnuur bti ŋi ubida wi nu.

¹⁵ Dţu bşoorad ŋi iwi na ñaaţ,

ŋi pntaali pi nu na pi nul.

Baluŋ kanantlu bkow,

kë iwi, iluŋ katib baka ŋi pşoñ. »

¹⁶ Naşibaţi Nawat Kabuka akak aji na ñaaţ:

« Dluŋ kaţu'u ŋi unoor uweek woli ibuk, iluŋ kahaj woli ibuk.

Uŋal wi nu uluŋ kado kawuuku du ayinu ado kaţu'u pdo uko wi aŋaluŋ. »

¹⁷ Naşibaţi Nawat Kabuka aji na ñiint:

« Jibi itiinkuŋ uţuŋ wi aharu,

ade bko bi mbiiŋ aneenanu pde,

iţu mboş manfëpana!

Ido kaji khaj maakan kaba kahinan kapënan ŋi ma uko ude

ŋnuur bti ŋi ubida wi nu.

¹⁸ Mboş mando kawulu iyiw,

ibot ido kade ŋdeey ŋi uţeeh.

¹⁹ Ujênk wi nu

wi wi ikluŋ kado kadeena

te wal wi ikluŋ kakak du mboş mi ipënnuŋ

ŋiki iwo ufuuş

akuţ aluŋ kakak du ufuuş. »

²⁰ Adam, ñiint, aţu aharul katim ki « Ewa[‡] » ŋiki awoonŋ anin bañaanŋ bti.

²¹ Naşibaţi Nawat Kabuka ado Adam na aharul imişa yi injan awoharan baka.

²² Wi wi aşaanŋ aji : « Hênkuŋ ñaanŋ akak ji nja, kame bnuura na buţaan! Awutan hênkuŋ katar kañen, kamar kak ŋi bko bi ubida kakaana ubida wi mnŋto! »

²³ Kë Naşibaţi Nawat Kabuka aşê dooka ŋi uwoorta wi Eden ado kajaar mboş mi bapënananuluŋ. ²⁴ Wi adookuluŋ aşê ŋu ŋwanjuţ ŋi bajaanŋ bado kerubim kë ŋkayenŋ du umbanŋ wi umayar unuur wi uwoorta, na kakej ki bdoo kankdoluŋ ji kabëntabën, kayeŋna bgah byaani du bko bi ubida.

Kayin afiŋ Abel

4 Wi iko yanŋ iţëpuŋ, Adam ameer na Ewa aharul ; kë awo na kayiŋ, abuk Kayin[¶] aşê ji : « *Yawe Nawat Kabuka ado kë mbuk ñiint » ² Akak abuk napoţ ñiint, Abel.

Abel awo nayafan, kë Kayin aşê wo najaar. ³ Wi bayaanŋ aban ŋuŋ, kë Kayin aşê ŋiŋ ŋdeey ŋi apënananunŋ ŋi mboş aţeŋan Nawat Kabuka. ⁴ Abel ul kak, kë apënan ŋloŋ ŋi ŋntaam ŋambukiŋ uteek ŋi batani bi nul aţu na mniir mi ŋa aţeŋanaan Nawat Kabuka. Kë Ajugun adi bţeŋan bi Abel, ⁵ aşê wo aandi bi Kayin. Kë Kayin aşê deebaţ maakan, kaara kë daţoñara na a.

⁶ Nawat Kabuka aji na Kayin wal mênţ: « we ukaanŋ kë ideebaţi, kë kaara di nu dabot aţoñara ba? ⁷ Woli ido hênkuŋ uko unnuuriŋ, iinkhil kadeeŋ bkow i? Kë woli ido uko unwoonŋ uunnuura, buţaan daji dabop ŋi plëman pi nu ji uko wi uţeeh unjoţuŋ kado na pwatu. Kë işê wo i kawat da. »

⁸ Kayin kë aşê ji na Abel aţa'ul : « Biin ŋya uţeeh[§]. » Kë wi bawoonŋ du uţeeh, kë Kayin aşê dëpa ŋi Abel afiŋ.

⁹ Nawat Kabuka aji na Kayin : « Abel aţa'u awo ŋuŋ ba? » Kë aţeem aji : « Mëmmee. Dwo nayeŋ i aţa'naan i? »

¹⁰ Kë Nawat Kabuka akak aji na a : « we wi idoluŋ ba? Dtiink pñaak pi aţa'u du mboş kë pakhuuran abi ŋi nji ala

[‡]3:20 Ewa : ŋi uhebërë uwoonŋ Najeb.

[¶]4:1 Kayin : Katim ki kanaam kadu'are na pka.

[§]4:8 Biin ŋya uţeeh : Dko di daanwo ŋi ulibra uteek.

nlukana. ¹¹ Hënkuṅ, ifëpanaa, adookana ṭi mboṣ manhaabëṣuṅ mntum adaan pñaaḱ pi aṭa'u i ifiṅuṅ. ¹² Ukaṅ kē woli ijaar, mboṣ maankak awulu ṅdeey : ido kañaay ñaay na umundu. »

¹³ Kē Kayin aṣē ji na Nawat Kabuka : « Kakob ki katam maakan pa nji. ¹⁴ Idookēn ṅta ṭi mboṣ mnuura, kē nwoyi kamena kaya kalowu ; kado kañaay ṭi umundu, ñaṅ awinēnle aḱiṅ. » ¹⁵ Nawat Kabuka kē aṣē teema aji : « Nin, woli ñaṅ aḱiṅ, bañaṅ paaj na aloṅ bakfiṅaniṅ pa plukanu. » Wi wi Nawat Kabuka aṣaṅ aṭu uko uloṅ ṭi Kayin unḱuṅ ñaṅ awinale awut kaḱiṅ. ¹⁶ Kē hēnk di ayaṅ alow Nawat Kabuka, aḱēṭ du uṭaak wi Nod unwoṅ du umayar unuur wi Eden.

Pntaali pi Kayin

¹⁷ Kayin ameer na aharul, kē awo na kayiṅ abuk Henok. Kayin awo wal mēṅṭ ṭi pniw ubeeka, kē hēnk di aṭuṅ wa katim ki abukul Henok. ¹⁸ Henok awoṅ aṣiṅ Irad, kē Irad awo aṣiṅ Mehuyahel, kē Mehuyahel awo aṣiṅ Metuṭayel, kē Metuṭayel awo aṣiṅ Lamek.

¹⁹ Lamek aniim baṭ batēb, aloṅ awo katim ki Adah, kē natēbantēn awo Filah. ²⁰ Adah abuk Yabal ; awoṅ aṣiṅ banjaṅ bafēṭ ṭi iloona kabot kayafan. ²¹ Katim ki aṭa'ul kawo Yubal ; awoṅ aṣiṅ banjaṅ bakob uko unnaamuṅ ji bntuni wi bjaṅ bado « harpe » kabot kateen. ²² Filah kak abuk napoṭ ñiṅṭ i katim ki Tubal Kayin, anwoṅ ateem baṭak bti banjaṅ baboman iko iḱul injaṅ ilofar. Aṭa Tubal Kayin ñaṭ awo katim ki Naamah.

²³ Lamek aji na baharul :
« Adah na Filah, natiinkaan ;
bahar Lamek, nawatan ibaṭ.
Dfiṅ ñiṅṭ, ṭiki bakobēn awuran
Aa, dfiṅ naṭaṣa mēṅṭ, ṭiki batehanaan

²⁴ Woli ñaṅ aḱiṅ Kayin, bañaṅ paaj na aloṅ
bakfiṅaniṅ kalukanaana,
kē woli ñaṅ aḱiṅ Lamek, bañaṅ iñeen-
paaj-na-alloṅ na paaj na aloṅ (77)
bakfiṅaniṅ kalukanaana. »

²⁵ Adam akak ameer na aharul kē abuk napoṭ ñiṅṭ, kē Ewa aṭu'a katim ki Tet aṣē ji : « Wi Kayin aḱiṅ Abel, kē Naṣibaṭi aṣē wulēn napoṭ ñiṅṭ i. » ²⁶ Tet ul kak kē abuk napoṭ ñiṅṭ, aṭu'a katim ki Enoṣ. Wal mēṅṭ wi wi bañaṅ bajunuṅ pḱēman Naṣibaṭi kadola *Nawat Kabuka**.

Pntaali pi Adam te kaban du Nowe na babukul

5 Uko umpiitaniṅ ṭi pntaali pi Adam wii wi : unuur wi Naṣibaṭi aṭakuṅ ñaṅ, adola kē anaam na a. ² Wal mēṅṭ ado baka kē bawo ñiṅṭ na ñaṭ, awul baka bnuura, aṣē ṭu baka katim aji « Bañaṅ. »

³ Wi Adam adoluṅ ṅṣubal iñeen-week na iñeen ṅwajaṅṭ (130), abuk napoṭ anaamuṅ na a, aṣē ṭu'a katim ki Tet. ⁴ Wi Tet abukiṅ, Adam akak ado ṅṣubal iñeen-week bakreṅ (800) abot abuk bapoṭ biṅṭ na baṭ. ⁵ ṅṣubal bti ṅi Adam adoluṅ ṭi mboṣ ṅawo iñeen-week ṅyaṣ kañeen-kaloṅ na iñeen ṅwajaṅṭ (930). Wi wi aṣaṅ akeṭ.

⁶ Wi Tet adoluṅ ṅṣubal iñeen-week na kañeen (105) aṣē buk Enoṣ. ⁷ Wi Enoṣ abukiṅ, Tet akak aṭo ṅṣubal iñeen-week bakreṅ na paaj na uloṅ (807), abot abuk biṅṭ na baṭ. ⁸ ṅṣubal bti ṅi Tet adoluṅ ṭi mboṣ ṅawo iñeen-week ṅyaṣ kañeen-kaloṅ na ṅṣubal iñeen-na-ṅtēb (912). Wi wi aṣaṅ akeṭ.

⁹ Wi Enoṣ akaṅ ṅṣubal iñeen kañeen-kaloṅ (90) aṣē buk Kenan. ¹⁰ Wi Kenan abukiṅ, Enoṣ akak aṭo ṅṣubal iñeen-week bakreṅ na iñeen-na-kañeen (815),

** 4:26 Wi wi bañaṅ bajunuṅ pñehan Nawat Kabuka : bapiṅṭ ṭi ṅlibra ṅloṅ aji : wi wi bañaṅ bajunuṅ pñehan Naṣibaṭi aji badu'a kaji Nawat Kabuka.

abot abuk biint na baat. ¹¹ Ɔşubal bti Ɔi Enoş adoluŋ Ɔi mboş Ɔawo iŋeen-week Ɔyaaş kaŋeen-kaloŋ na Ɔşubal kaŋeen (905). Wi wi aŋaŋ akeŋ.

¹² Wi Kenan akaaŋ Ɔşubal iŋeen-paaj-na-uloŋ (70) aşë buk Mahalalel. ¹³ Wi Mahalalel abukiinŋ, Kenan akak aŋo Ɔşubal iŋeen-week Ɔyaaş bakreŋ na Ɔşubal iŋeen Ɔbaakër (840) abot abuk biint na baat. ¹⁴ Ɔşubal bti Ɔi Kenan adoluŋ Ɔi mboş Ɔawo iŋeen-week Ɔyaaş kaŋeen-kaloŋ na Ɔşubal iŋeen (910). Wi wi aŋaŋ akeŋ.

¹⁵ Wi Mahalalel akaaŋ Ɔşubal iŋeen-paaj na kaŋeen (65) aşë buk Yered. ¹⁶ Wi Yered abukiinŋ, kë akak aŋo Ɔşubal iŋeen-week bakreŋ na Ɔşubal iŋeen Ɔwajantŋ (830) abot abuk biint na baat. ¹⁷ Ɔşubal bti Ɔi Mahalalel adoluŋ Ɔi mboş Ɔawo iŋeen-week bakreŋ na Ɔşubal iŋeen kaŋeen-kaloŋ na kaŋeen (895). Wi wi aŋaŋ akeŋ.

¹⁸ Wi Yered akaaŋ Ɔşubal iŋeen-week na iŋeen paaj na Ɔtëb (162) aşë buk Henok. ¹⁹ Wi Henok abukiinŋ, Yered akak aŋo Ɔşubal iŋeen-week bakreŋ (800) abot abuk biint na baat. ²⁰ Ɔşubal bti Ɔi Yered adoluŋ Ɔi mboş Ɔawo iŋeen-week Ɔyaaş kaŋeen-kaloŋ na iŋeen paaj na Ɔtëb (962). Wi wi aŋaŋ akeŋ.

²¹ Wi Henok akaaŋ Ɔşubal iŋeen-paaj na kaŋeen (65), aşë buk Matutalem. ²² Wi Matutalem abukiinŋ, Henok awo na Naşibaŋi aŋaşa Ɔşubal iŋeen-week Ɔyaaş Ɔwajantŋ (300) abot abuk biint na baat. ²³ Ɔşubal bti Ɔi Henok adoluŋ Ɔi mboş Ɔawo iŋeen-week Ɔwajantŋ na iŋeen-paaj na kaŋeen (365). ²⁴ Henok awo na Naşibaŋi aŋaşa kë Naşibaŋi aşë jeja, baŋaŋ baŋkak awina, Ɔiki Naşibaŋi aya na a.

²⁵ Wi Matutalem akaaŋ Ɔşubal iŋeen-week na Ɔşubal iŋeen bakreŋ na paaj-

na-uloŋ (187) aşë buk Lamek. ²⁶ Wi Lamek abukiinŋ, Matutalem akak aŋo Ɔşubal iŋeen-week Ɔyaaş paaj-na-uloŋ na Ɔşubal iŋeen bakreŋ na Ɔtëb (782) abot abuk biint na baat. ²⁷ Ɔşubal bti Ɔi Matutalem adoluŋ Ɔi mboş Ɔawo iŋeen-week Ɔyaaş kaŋeen-kaloŋ na iŋeen paaj na kaŋeen-kaloŋ (969). Wi wi aŋaŋ akeŋ.

²⁸ Wi Lamek akaaŋ Ɔşubal iŋeen-week na iŋeen bakreŋ na Ɔtëb (182) aşë buk napoŋ ŋiint. ²⁹ Awul napoŋ mënŋ ka-tim ki Nowe, Ɔiki aji : « I, akŋuŋ iŋen yi nun inoorfën ulemp na unoor. Mboş mi Naşibaŋi afëpuŋ manŋuŋ un ulemp na unoor mënŋ. » ³⁰ Wi Nowe abukiinŋ, Lamek akak aŋo Ɔşubal iŋeen-week kaŋeen na Ɔşubal iŋeen kaŋeen-kaloŋ na kaŋeen (595). Abot abuk bapoŋ biint na baat. ³¹ Ɔşubal bti Ɔi Lamek adoluŋ Ɔi mboş Ɔawo iŋeen-week Ɔyaaş paaj-na-uloŋ na Ɔşubal iŋeen paaj-na-uloŋ na paaj-na-uloŋ (777). Wi wi aŋaŋ akeŋ.

³² Wi Nowe akaaŋ Ɔşubal iŋeen-week kaŋeen (500) aşë buk Şem, Ham na Jafet.

Kaŋaafa ki uşubal uweek

6 Wi baŋaŋ bajunuŋ pŋum Ɔi mboş abot abuk bapoŋ baat, ² kë baŋaŋ biki baŋi^{††} başë win kë baat biki baŋaŋ bajën banuuraa, aniim biki baŋaluŋ. ³ Wi wi *Yawe Nawat Kabuka aŋaŋ aji : « Uhefënŋ wi naan, wi nwuluŋ ŋaŋ uunkduka Ɔi a te mŋŋo Ɔiki awo ŋaŋ najën ; hënkuŋ Ɔşubal Ɔi nul Ɔaankŋër iŋeen-week na iŋeen Ɔtëb (120). »

⁴ Wal mënŋ baŋaŋ baloŋ badëm maakan bamëgaŋaan bawo Ɔi mboş ; badobi woho wo da wal wi baŋaŋ biki baŋi babiinŋ Ɔi baat babuk baŋaŋ bajën

^{††} **6:2** *Baŋaŋ biki baŋi* : Bapiit aji babuk Naşibaŋi : Baloŋ başal aji baŋiiniyaan Ɔwanjuŋ, baloŋ kak kë baji baŋiiniyaan babuk başih. Kë baloŋ baji baŋiiniyaan biki pntaal pi Tet.

abuk bapoŋ na baka. Bukal bawoonŋ tŋa baŋaanaŋ biki itim ipənaliinŋ.

⁵Nawat Kabuka awin kē buŋaan bi ŋaanaŋ akdolunŋ tŋi mboŋ badēma adēm pya kē ŋaanaŋ abot aji bi tŋu tŋu uŋal bti tŋi pdo buŋaan ŋnuur bti. ⁶Nawat Kabuka adug umeli tŋi uko wi aŋakuŋ ŋaanaŋ, kē uhaaŋsul uwo tŋi mnŋēg mnweek. ⁷Wi wi aŋaanaŋ aji : « Dpēnan tŋi mboŋ baŋaanaŋ biki nŋi nŋakuŋ, na ŋntaam ŋi katoh, na ŋko ŋi uŋeeh na ŋkat, tŋiki dduŋ umeli uko wi nŋakari ŋa. » ⁸Kē ŋaanaŋ alog aŋē wo, i Naŋibaŋti alilandēri, anwoonŋ katim ki Nowe.

Pboman upuur

⁹Uko wi Nowe wii wi :

Nowe abi wo ŋiintŋ natool tŋi kēŋ ki Naŋibaŋti abot aji tŋiinka ; awo na a aji ŋaŋa. Wal mēntŋ ul awohaŋ haŋ tŋi baŋaanaŋ bti. ¹⁰Nowe abuk bapoŋ biintŋ bawajaŋtŋ; ŋem na Ham na Yafet. ¹¹Kē baŋaanaŋ biki mboŋ bti baŋē wuŋ awo bado buŋaan tŋi kēŋ ki Naŋibaŋti, mnŋot kē mantum tŋi mboŋ. ¹²Naŋibaŋti aten mboŋ awin kē baŋaanaŋ bawuŋi, tŋiki bawo bti tŋi pdo buŋaan.

¹³Kē Naŋibaŋti aŋē ji na Nowe : « Dba na baŋaanaŋ bti na ŋko bti tŋiki baŋaanaŋ bakaanaŋ kē mnŋot mantum tŋi mboŋ. Dpēnan baka keeri tŋi mboŋ. »

¹⁴Akak aji na Nowe : « Bomaan upuur pa iwi, upuur unkwoonŋ uweek, wi ikbomanuŋ na impiŋu inuura, ido imeeŋ tŋi wa, ikēr wa tŋi meeŋ na bdig na uko unkeenanuŋ meel pŋēp. ¹⁵Hēnk di di ikbomanuŋ upuur mēntŋ: udēm kado uko ji ŋmetēr iŋeen-week na iŋeen ŋwajaŋtŋ (130m) kahaanaŋ kado ŋmetēr iŋeen ŋtēb na ŋtēb (22m), kadiilade kawo ŋmetēr iŋeen na ŋwajaŋtŋ (13m). ¹⁶Doon bŋuk tŋi upuur bi kakuŋjēntŋ kakwoonŋ pŋoof pi umetēr, ibot ido plēman pi wa pawo tŋi kabaŋ, ido wa uka ŋŋoobra ŋtēb aŋu na uŋeeh.

¹⁷« Nŋi, dŋij meel kado ma mampar maniink dko, kabaana na baŋaanaŋ na ŋko

bti : nin uko ulonŋ uunkduka tŋi mboŋ kado kahefēntŋ. ¹⁸Kē nŋi nŋē do bhoŋar na iwi, luŋi ineeŋ tŋi upuur iwi na ahara na babuku, na bahar baka. ¹⁹Tŋi ŋko bti doon kaneejan ŋtēb tŋi upuur ŋabuur na iwi ; ŋawoon ukaŋ na waatŋ. ²⁰Ŋkat, ŋntaam ŋi katoh na ŋko ŋi uŋeeh bti ŋaluŋ kabi du iwi kado kawoona ŋtēb ŋtēb ukaŋ na waatŋ kabuur na iwi. ²¹Kē iwi, laan uko ude unwohaŋ bti ihank nakaana uko ude iwi na ŋko mēntŋ. »

²²Kē hēnk di Nowe adolonŋ, ado uko wi Naŋibaŋti ajakulunŋ bti ado.

Pneeŋ tŋi upuur

7 Kē *Yawe Nawat Kabuka aji na Nowe : « Neejan tŋi upuur iwi na biki katohu bti, tŋiki tŋi baŋaanaŋ bti iwi ŋaŋ iwoonŋ natool tŋi kēŋ ki naan. ²Tŋi ŋko bti ŋanhilunŋ pdo bŋeŋan bi Naŋibaŋti, doon kajejna ŋtēb ŋtēb, ukaŋ na waatŋ te ŋyaaŋ paaj-na-ulonŋ. Kē ŋandukiinŋ, jejan ukaŋ na waatŋ ŋaŋ. ³Jejan kak ŋkat ŋi baŋi, ukaŋ na waatŋ ŋyaaŋ paaj-na-ulonŋ, ŋko na ŋkat ŋahilna ŋaniink mboŋ bti. ⁴Ŋnuur paaj-na-ulonŋ ŋaŋēple, kado uŋubal uŋub ŋnuur iŋeen ŋbaakēr na ŋtejan iŋeen ŋbaakēr, kawet tŋi mboŋ baŋaanaŋ na ŋko bti ŋi nŋi ndolonŋ. » ⁵Kē Nowe ado iko bti yi Nawat Kabuka ajakulunŋ ado.

⁶Nowe aka ŋŋubal iŋeen-week ŋyaaŋ paaj (600) wi uŋubal uweek uŋotunŋ tŋi mboŋ. ⁷Aneeŋ tŋi upuur na ahara na babukul na bahar baka kabuurna meel mamparuŋ. ⁸Ŋko ŋanhilunŋ pdolna bŋeŋan bi Naŋibaŋti na ŋanwoonŋ ŋanhil pdolna ba, ŋkat na ŋko ŋankpuliinŋ tŋi mboŋ bti ⁹ŋabi ukaŋ na waatŋ aneeŋ tŋi upuur wi Nowe jibi Naŋibaŋti ajakulunŋ. ¹⁰Wi ŋnuur paaj-na-ulonŋ ŋaŋēpunŋ kē uŋubal uweek uŋē jot.

¹¹Tŋi unuur uŋēnk ŋnuur iŋeen na paaj-na-ulonŋ wi pli pŋēbantēn pi uŋubal wi Nowe akaanaŋ ŋŋubal iŋeen-week ŋyaaŋ paaj (600), kē meel mnŋum maakan manwoonŋ tŋi mboŋ uŋeeh manŋē may, kē

baŋi bawo wo ji bahaabëša haabëša, kë meel mankŋula. ¹²Uşubal uşub ŋi mboş ado ŋnuur iñeen ŋbaakër na ŋtejan iñeen ŋbaakër (40).

¹³Unuur mënt, Nowe, aharul na babukul Şem na Ham na Yafet na bahar baka kë başë neej na a ŋi upuur. ¹⁴Baneej na ŋntaam ŋi katoh, na ŋko ŋi uŋteeh bti na ŋkat bti na ŋko ŋmpoŋi ŋankyiŋuŋ bti. ¹⁵Ŋko bti ŋankheefëntuŋ ŋabi ŋi Nowe aneejna ŋtëb ŋtëb ŋi upuur; ¹⁶kawo ukaş na waat jibi Naşibaŋi abiiŋ ajaka. Wi wi Nawat Kabuka aşaanj adët bgah.

¹⁷Uşubal unşubuŋ wuŋ udo ŋnuur iñeen ŋbaakër; kë meel mampar apel mboş aşë deej upuur kë ukyaak. ¹⁸Meel mampaya atum maakan, kë upuur uşë yaak aya, ¹⁹mampaya ayaha ya adoo gur inkuŋ bti. ²⁰Mandoo ŋep inkuŋ ŋmetër paaj-na-uloŋ. ²¹Wal mënt kë bañaanŋ bti na ŋko bti ŋanwoonŋ ŋi mboş kë ŋaşë keŋ: ŋkat, ŋntaam ŋi katoh, ŋko ŋi uŋteeh, na ŋko ŋmpoŋi bti na bañaanŋ bti. ²²Nin uhëfënt uunkak aduka ŋi mboş. ²³Hënk, kë Naşibaŋi awet uhëfënt bti ŋi mboş: bañaanŋ, ŋntaam ŋi katoh, ŋko ŋi uŋteeh, na ŋko ŋmpoŋi na ŋkat, kë Nowe na bañaanŋ banwoonŋ na a, aŋu na ŋko ŋanwoonŋ na baka ŋi upuur ŋaŋ babuuruŋ. ²⁴Meel mampar ado ŋnuur iñeen-week na iñeen-kañeen (150).

Ukay meel

8 Kë Naşibaŋi aşë leş Nowe na ŋko ŋi uŋteeh na ŋntaam ŋi katoh bti ŋanwoonŋ na a ŋi upuur. Ado kë uyook uyook ŋi mboş, kë meel manjun pwala. ²Kë meel mntum maakan manwoonŋ ŋi mboş uŋteeh bti manşë ŋaŋan ppën, kë baŋi badëtanaa, meel maankak atula. Kë uşubal uŋaŋan pjot.

³Meel manwala ntiinku ntiinku, hënk, wi ŋnuur iñeen-week na iñeen-kañeen (150) ŋaŋepuŋ kë manşë wala; ⁴te kë upuur udo hil anaŋ du inkuŋ yi Arafat ŋi unuur uŋënk ŋnuur iñeen na paaj-na-

uloŋ wi pli pŋënk paaj na ploŋ. ⁵Meel manwali'aara wala te pli pŋënk kli iñeen. ŋi unuur uteek wi pli mënt kë inkuŋ işë pën awinana.

⁶Wi ŋnuur iñeen ŋbaakër ŋaŋepuŋ, kë Nowe aşë haabëş ujanee wi adoluŋ ŋi upuur, ⁷aşë wutan untomaali. Uya, akak, ayoonk meel mankay ŋi mboş. ⁸Akak awutan ubalab ufaatal katenna me meel manwalaa. ⁹Wi ubalab uwoonŋ uunya win dko dŋo, ŋiki meel mangur mboş bti, uwugşa akak du Nowe du upuur. Nowe atar kañen, ayeenk wa aneejan ŋi upuur meet. ¹⁰Ayoonk ŋnuur paaj na ulon akak awutan wa kë upën ŋi upuur. ¹¹Ukak na utaakal awo na katoh kahalul ki bko bi bajaanŋ bado bnoliwera ŋi mntum! Nowe ame wal mënt kë meel manwalaa. ¹²Aŋo kak ŋnuur paaj na ulon aşë wutan ubalab, kë wi uyaanŋ, uunkak abi.

¹³ŋi unuur uteek wi pli pteek pi uşubal wi Nowe akaanŋ ŋşubal iñeen-week ŋyaaş paaj na uşubal (601), wi wi meel mankayuŋ ŋi mboş. Nowe agurëş bŋuk bi upuur; aten, awin kë mboş manjun pkay. ¹⁴ŋi unuur uŋënk iñeen ŋtëb na paaj-na-uloŋ wi pli pŋëbantën, kë mboş manşë kay bti.

Upën ŋi upuur

¹⁵Wal mënt kë Naşibaŋi aşë ji na Nowe: ¹⁶« Pënan ŋi upuur, iwi na aharu, na babuku na bahar baka. ¹⁷Pënaan kak ŋko bti ŋanwoonŋ na iwi, ŋkat, ŋntaam ŋi katoh na ŋko ŋi uŋteeh na ŋko ŋmpoŋi. Ŋabukan maakan ŋatum ŋaniink mboş. » ¹⁸Kë Nowe na aharul na babukul na bahar baka bapëni. ¹⁹Ŋntaam ŋi katoh na ŋko ŋi uŋteeh na ŋko ŋmpoŋi na ŋkat bti ŋapën ŋi upuur, awo kabuka na kabuka.

²⁰Wi wi Nowe aşaanŋ ado *bliit bi mn-gur pa *Nawat Kabuka, ajeŋ ŋloŋ ŋi ŋko na ŋi ŋkat bti ŋanhiluŋ pdolna Naşibaŋi bŋeŋan aŋiŋara, atër ŋa kë ŋayik bti. ²¹Yawe Nawat Kabuka atiink pŋëkën plil

aşë ji ti uşalul : « Bañaan baankak ado nfëp mboş. Uwo manjoonan kë rhaaş ji baka şawuţna du kpoţ ; kë nşë wo mënkkak atok bañaan na űko bti jibi ndoluş.

²²Te wi mboş mankdoon kawoha wo, kajaar na kakit, ujonţ na uyikaj, kanuur na pti, pnak na utejan ido kawoha wo. »

Kahon ki Naşibaţi

9 Naşibaţi awul Nowe na babukul bnuura bi nul aşë ji na baka : « Kabuk kajoobëţ na an, nabukan maakan, natuman mboş. ²űko űi mboş, űkat na űko űmpoţi na űţëb űi bdëk, űul bti űado kaţi'an kakuţ kado kalënk ti kadunan. Dwulan űa bti. ³Jibi nwulanaű iko yuű yi ujaagal na mnko manjaan mambuk, dkak awulan űko űuű bti nado kade. ⁴Kë naşë wo naanwo kade uko na pñaak pi wa ţiki pñaak pawoon ubida. ⁵Dkak aluű kaţu űaan këme uko unktuluű pñaak pi űaan uhepna ti uko mënţ. Kabot kaţu űaan andoli ateem ti ubida wi atëntul.

⁶Naşibaţi aţak űaan kë anaam na a ukaan kë űaan anktuluű pñaak pi atëntul,

bakak atula pñaak.

⁷Kë an, kabuk kajoobëţ na an, nabukan maakan ; naniink mboş, nabukan maakan. »

⁸Naşibaţi aţiini wal mënţ na Nowe na babukul banwoon na a aji : ⁹« Natenan, dhoűan, an na kntaali ki nan te mnţo, ¹⁰na űko bti űanwoon na iwi : űkat, űntaam űi katoh na űko űi uţëeh, űko bti űampënuű ti upuur na iwi, űko bti űanwoon ti mboş, ¹¹kë mënkkak ado uşubal utënt wi kë mënkkak ado meel manpar hënk mantok uko bti unwoon na uhefënt. Meel maankak abi katok iko bti inwoon ti mboş. »

¹²Naşibaţi akak aji : « Uko unkdimanuű kahon ki űi ndoluş na an na űko bti űanwoon na an wii wi, kahon kaű ddo ka kak na pntaali pi nu te mnţo.

¹³Dţu kaűaanan ki naan du baţi ki najaan nado ki ubopal, kul kakdoon kayuuj kahon ki űi ndoluş na umundu. ¹⁴Woli dlun ado uşubal kë uţëni, kë kaűaanan ki ubopal kapën awinana, ¹⁵kaleş wal mënţ kahon ki űi ndoluş na an na űko bti. Nin meel maankak apar jibi mamparuű kafin uhefënt ti mboş. ¹⁶Woli kaűaanan ki ubopal kapën awinana du baţi, dwin ka, kaşë kaleş kahon kanwoon kaankba ki űi Naşibaţi ndoluş na bañaan bti na űko bti űanwoon ti mboş. »

¹⁷Hënk, kë Naşibaţi aji na Nowe : « Waű uwoon uko unkyuujun kahon ki űi ndoluş na bañaan bti na űko bti űanwoon ti mboş. »

Babuk Nowe

¹⁸Şem, Ham na Yafet babak Nowe bampënnuű ti upuur. (Ham awoon aşin Kanaan) ¹⁹Bawajanţ bukuű bawoon babak Nowe, kë ti bukal di di bañaan bti banfëţun ti mboş bawoonuű.

²⁰Nowe anwoon najaar, ado uţëeh atepi mnko manjaan mandolna ubiņu.

²¹Wi adaanuű ubiņu umpënuű ti uţëeh mënţ, aşë kuj awohëş aduka byişu du kaloona ki nul meet. ²²Ham, aşin Kanaan, awin aşin kë awo byişu, aşë ya bdig aţup babak aşin batëb bandukiin. ²³Kë Şem na Jafet başë jej bayeti aţu ti iganan yi baka aşë bot apoş poş akak ufeţ ado bi agur aşin baka. Baten umbaű wundu kahilna kawo baankwin aşin baka byişu.

²⁴Wi Nowe anaţiin, kë ukuj ubaa, ame uko wi Ham nabaasha i nul adoluş. ²⁵Wi wi aşaan aji :

« Kanaan afëpaniin! Awo pa bamakul najuuk i bajuuk. »

²⁶Nowe akak aţiini aji :

« Ddëman *Yawe Nawat Kabuka, Naşibaŋi i Şem!

Dñehan ajuuknŋtën Kanaan ŋi ulemp, ado kalempar Şem.

²⁷Dñehan Naşibaŋi ado Yafet abuk pntaali ptum, padëm paka utaak uweek,

dñehan kak babuk Yafet bafët na babuk Şem,

babuk Kanaan babot bajuukët ŋi ulemp bado kalempar babuk Yafet na Şem.

»

²⁸Wi uşubal uweek na meel mam-paruŋ ŋaŋëpuŋ, Nowe aŋo ŋşubal iñeen-week ŋwajanŋ na ŋşubal iñeen kañeen (350). ²⁹Ŋşubal bti ŋi Nowe adoluŋ ŋi mboş ŋawo iñeen-week kañeen-kaloŋ na ŋşubal iñeen kañeen (950), wi wi aşaan akeŋ.

Pntaali pampënnuŋ ŋi babuk Nowe

10 Pntaali pi bi Şem, Ham na Yafet babuk Nowe babukuŋ wi uşubal uweek ubaanŋ pii pi.

Babuk Yafet

²Babuk Yafet biinŋ bawo : Gomer, Magog, Maday, Yawan, Tubal, Moşek na Tirat. ³Kë babuk Gomer biinŋ bawo : Aşkenat, Rifat, Togarma. ⁴Kë biki Yawan bawo : Eliş, Tarşış, Kitim na Dodanim. ⁵Du bukal di di bañaanŋ banwayşëruŋ afët aňog idëk bawoonuŋ. Bukuŋ bawoonŋ babuk Yafet, baji bawayşër kawo bandoli na pntaali pi baka na utaak wi baka na uŋup wi baka.

Babuk Ham

⁶Babuk Ham biinŋ bawo : Kuş, Mişrayim, Put na Kanaan. ⁷Kë biki Kuş bawo : Feba, Hawila, Fabta, Raama, na Fabteka. Kë biki Rama bawo : Şeba na Dedan.

⁸Kuş akak abuk Nemrod ambiinŋ awo naşih nateek ŋi mboş. ⁹Abi wo najan naweek ŋi kadun ki Naşibaŋi, ukaanŋ kë baji baji : « Awo ji Nemrod, najan naweek ŋi kadun ki Naşibaŋi. » ¹⁰Ŋbeeka ŋanwoonuŋ ŋweek ŋi dko di aşihuŋ ŋawo Babel, Erek, Akad na Kalneh du utaak wi Şineyar^{††}. ¹¹Du utaak mëntŋ di di Nemrod apënnuŋ aya te Aşuur aşë niw Niniwe na Rehobot-Ir, na Kalah. ¹²Akak aniw Reten ŋi ptoof pi Niniwe na ubeeka uweek wi Kalah.

¹³Mişrayim awoonŋ aşin bañaanŋ biki Lud, biki Anam, biki Lehab, biki Naftuh, ¹⁴na biki Patroŋ, na biki Katluh na biki Kaftor [di *bafilitteŋ bapënnuŋ].

¹⁵Kanaan awoonŋ aşin bañaanŋ biki Fidoŋ, anwoonŋ abukul nateek. Abot awo aşin bahitit, ¹⁶na Bayebutit, Bahamorit, Bagirgaşit, ¹⁷Bahiwit, Barkit, Batinit, ¹⁸Barwadit, Batemarit, Bahamatit ; wi wi kntaali ki Kanaan kaşaanŋ awayşër. ¹⁹Utaak wi Kanaan upënnä Fidoŋ, aya umbanŋ wi Gerar, te Gaŋa, abot ayeenk du Todom na Gomora na Adma na Şeboyim te aban du Leşa.

²⁰Bukuŋ bawoonŋ babuk Ham, baji bawayşër kawo bandoli na pntaali pi baka na utaak wi baka na uŋup wi baka.

Babuk Şem

²¹Şem ŋmak Yafet akak abuk bapoŋ biinŋ. Ul awoonŋ ateem babuk Eber na pntaali pi baka bti.

²²Babuk Şem biinŋ bawo : Elam, Aşur, Arpakşad, Lud, Aram. ²³Biki Aram bawo : Uş, Hul, Geter na Maş. ²⁴Arpakşad abuk Şelah, kë Şelah abuk Eber. ²⁵Eber abuk bapoŋ biinŋ batëb : nateek awo katim ki Peleg^{¶¶}, ŋiki ŋi wal mëntŋ wi wi bañaanŋ bawayşëruŋ ŋi mboş. Aŋa'ul awo katim ki Yoktan.

^{††}10:10 Şineyar : Babel.

^{¶¶}10:25 Peleg : ŋi uhebërë dawoonŋ pwayşër.

²⁶Yoktan abuk Almodad, Şelef, Haşarmawet, Yerah, ²⁷na Hadoram, Utal, Dikla, ²⁸na Obal, Abimayil, Şeba, ²⁹Ofir, Hawila, na Yobab : bukuŋ mēnt̄ bti bawo babuk Yoktan. ³⁰Bafēṭna ubeeka wi Meşa te adoo ban wi Şefar unwoon̄ du inkuŋ inwoon̄ du umayar unuur.

³¹Bukuŋ bawoon̄ babuk Şem, baji bawayşēr kawo bandoli na pntaali pi baka na utaak wi baka na uṭup wi baka.

³²Bukuŋ bawoon̄ pntaali pi babuk Nowe, baji bawayşēr kawo bandoli na pntaali pi baka na utaak wi baka.

Du bukāl di di bañaan̄ bajunnuŋ pwayşēr aniink mboş wi uşubal uweek uṭepuŋ.

Katoh kaweeek ki nşoobra ki Babel

11 Bañaan̄ bti ṭi mboş baṭup uṭup uloolan. ²Jibi bañaan̄ bakyaanṭuŋ du umayar unuur, bawin dko dloŋ danwoon̄ daanwo na inkuŋ du utaak wi Şineyar^{§§} aya afēṭ da. ³Wal mēnt̄ kē başē ṭiinkar aji : « Nawulēn ṅdo induba yi ṅkjuŋuŋ ṭi bdoo. Kē bajej induba mēnt̄ na bnag bloŋ aniwna*. » ⁴Bakak aji : « Nawulēn ṅniw ubeeka na katoh kaweeek ki nşoobra kankyaan̄ te du baṭi! Hēnk katimun kapēnala, ṅkuṭ ṅwo ṅṅenkwayşēr kaniink mboş bti. »

⁵Kē *Yawe Nawat Kabuka aşē wala ṭi mboş pten ubeeka na katoh kaweeek ki nşoobra ki bañaan̄ bajēn bawoon̄ ṭi pniw, ⁶aşē ji : « Nawin hēnkuŋ! Bañaan̄ bti bawo baloolan, aṭup uṭup uloolan. Woli hēnk di ulemp wi babaan̄ ajun jun uwoon̄, we ukluŋ kaneenan baka pdo uko wi baŋaluŋ? ⁷Ṇwala hēnkuŋ ṅhotan uṭup wi baka bawut kado katiinkar. »

⁸Hēnk di di Yawe Nawat Kabuka agaruŋ baka kē baya aniink mboş bti aṭaŋan pniw ubeeka. ⁹Uko waŋ ukaan̄ kē badu da aji Babel† ṭiki dul di Yawe Nawat Kabuka ahotanaanuŋ uṭup ṭi mboş bti kē dul di di agarnuŋ bañaan̄ kē baniink mboş bti.

Pntaali pi Şem te du Abram

¹⁰Pntaali pi Şem pii pi :

Wi uşubal uweek uṭepuŋ ado ṅşubal ṅtēb, Şem aka ṅşubal iñeen-week aşē buk Arpakşad. ¹¹Wi Arpakşad abukiin̄, Şem akak aṭo ṅşubal iñeen-week kañeen (500) abot abuk bapoṭ biinṭ na baat̄.

¹²Wi Arpakşad akaan̄ ṅşubal iñeen ṅwajanṭ na ṅşubal kañeen (35) abuk Şelah. ¹³Wi Şelah abukiin̄, Arpakşad akak aṭo ṅşubal iñeen-week ṅbaakēr na ṅşubal ṅwajanṭ (403) abot abuk bapoṭ biinṭ na baat̄.

¹⁴Wi Şelah akaan̄ ṅşubal iñeen ṅwajanṭ aşē buk Eber. ¹⁵Wi Eber abukiin̄, Şelah akak aṭo ṅşubal iñeen-week ṅbaakēr na ṅşubal ṅwajanṭ (403) abot abuk bapoṭ biinṭ na baat̄.

¹⁶Wi Eber akaan̄ ṅşubal iñeen ṅwajanṭ na ṅşubal ṅbaakēr (34) aşē buk Peleg. ¹⁷Wi Peleg abukiin̄, Eber akak aṭo ṅşubal iñeen-week ṅyaaş ṅbaakēr na ṅşubal iñeen ṅwajanṭ (430) abot abuk bapoṭ biinṭ na baat̄.

¹⁸Wi Peleg akaan̄ ṅşubal iñeen ṅwajanṭ, aşē buk Rewu. ¹⁹Wi Rewu abukiin̄, Peleg akak aṭo ṅşubal iñeen-week ṅyaaş ṅtēb na ṅşubal kañeen-kaloŋ (209) abot abuk bapoṭ biinṭ na baat̄.

²⁰Wi Rewu akaan̄ ṅşubal iñeen ṅwajanṭ na ṅşubal ṅtēb aşē buk Ferug. ²¹Wi Ferug abukiin̄, Rewu akak aṭo ṅşubal iñeen-week ṅyaaş ṅtēb na ṅşubal paaj

§§11:2 Şineyar : Babel.

*11:3 Bnag : Ṭi ṅwal mēnt̄ baji baniwna mnlaak na bnag bloŋ bampaṭuŋ na bi baniwnuŋ ṭi.

†11:9 Babel : Ṭi uhebērē daka katiinkare kaloolan na photan.

na ulonj (207) abot abuk bapoŧ biinŧ na baaŧ.

²² Wi Ferug akaaŋ nŧsubal iŋeen nwa-
janŧ aŧe buk Nahor. ²³ Wi Nahor abukiinŋ,
Ferug aŧo nŧsubal iŋeen-week nŧyaaŧ nŧteb
(200) abot abuk bapoŧ biinŧ na baaŧ.

²⁴ Wi Nahor akaaŋ nŧsubal iŋeen nŧteb
na nŧsubal kaŋeen-kalonj aŧe buk Terah.

²⁵ Wi Terah abukiinŋ, Nahor aŧo nŧsubal
iŋeen-week na nŧsubal iŋeen na kaŋeen-
kalonj (119) abot abuk bapoŧ biinŧ na
baaŧ.

²⁶ Wi Terah akaaŋ nŧsubal iŋeen paaj-
na-ulonj aŧe buk Abram na Nahor na
Haran.

Pntaali pi Terah

²⁷ Pntaali pi Terah pii pi :

Terah abuk Abram, Nahor na Ha-
ran. Kē Haran abuk Lot. ²⁸ Haran akeŧ
ŧi kadun ki Terah aŧin du utaak wi
kabuka wi nul, du ubeeka wi Ur, wi
bakaldeyeŋ. ²⁹ Abram na Nahor baniimi
: Ahar Abram awo katim ki Taaray ; kē
ki ahar Nahor kawo Milka, ul na Yitka
bawo babuk Haran. ³⁰ Kē Taaray aŧe wo
aanhil pbuk : aanka napoŧ.

³¹ Terah ajeŋ Abram abukul, na Lot
ababul, abuk Haran, na Taaray ahar
Abram abukul. Ado baka kē bapēn ŧi Ur
di bakaldeyeŋ pya utaak wi Kanaan. Kē
wi babanuŋ ubeeka wi Haran aŧe fēŧ da.

³² Iŋsubal nŧi Terah adolonj ŧi mboŧ nŧawo
iŋeen-week nŧyaaŧ nŧteb na nŧsubal kaŋeen
(205), wi wi aŧaaŋ akeŧ du Haran.

12 Unuur ulonj, *Yawe Nawat
Kabuka aji na Abram : « Dukan
utaaku, na bayiŧu na katoh ki ŧaaŧ, iya
utaak wi nŧi kaluŋ kadiimanu.

² Ddolu ibuk pntaali pweek,
kabot kawulu bnuura.

Ddo katimu kapēnala maakan,
iŧu hēnk nwul baŋaaŋ bandukiinŋ bnuura.

³ Dluŋ kawul bnuura bankēhandēriinŋ
bnuura,

kafēp bankmbeehiinŋ ;

kaŧēpna ŧi iwi kawul kntaali ki mboŧ bti
bnuura[‡]. »

⁴ Kē Abram ado jibi Nawat Kabuka
ajakulonj apēn ŧi ubeeka wi Haran aya,
kē Lot aya na a. Aka wal mēnt nŧsubal
iŋeen-paaj-na-ulonj na kaŋeen (75).

⁵ Ajeŋ Taaray aharul na Lot abuk aŧa'ul,
na bka'ul na balemparul biki aŧēnkberuŋ
anug bti ŧi Haran aya utaak wi Kanaan.

⁶ Wi babanuŋ, bamuur utaak bti te ado
ban du bko byimanaan bi More du
ubeeka wi Tikem. Baŋaaŋ biki Kanaan
bawo wal mēnt ŧi utaak.

⁷ Kē Yawe Nawat Kabuka aŧe pēn
awinana ŧi kadun ki Abram aji : «
Dluŋ kawul pntaali pi nu utaak wi. »

Wi wi Abram aŧaaŋ ado *bliit bi mn-
gur kado kaŧeŋanaan Nawat Kabuka
ampēnuŋ awinana ŧi kadunul.

⁸ Abram
awoona Tikem aya du pnkuŋ du uma-
yar unuur wi ubeeka wi Betel, atan da
kaloona ki nul, Betel kē dawo ŧi kay-
oba, kē ubeeka wi Ayi uwo ŧi umayar un-
uur wi dko di awoonj. ŧi dko mēntan di
di adolonj Nawat Kabuka bliit bi mngur
aŧe dēmana. ⁹ Kē ŧi pdo kafēŧ ŧi kanaŧa
kaya kafēŧ ŧuŋ, kē aya adoo ban utaak
wi Negeb.

Abram du Ejiptu

¹⁰ Ubon ubi wo ŧi utaak, adēm
maakan, kē Abram adoo naŧa aya Ejiptu
afēŧ da.

¹¹ Wal wi akyaan pneeŋ ŧi Ejiptu
aŧe ji na Taaray aharul : « Tenan, dme
kē iwo nŧaaŧ nanuura.

¹² Woli baŋaaŋ
biki Ejiptu bawinu baji iwo ahar naan,
kafinŋen, kaŧe duku. ¹³ Dkooŧu kooŧ,
jakan na baka iwo aŧa'naan, hēnk
iŧu bamēbanaan bnuura kabot kawo
baankfiŋen. »

[‡]12:3 Kaŧēpna ŧi iwi kawul kntaali ki umundu (mboŧ) bti bnuura : balonj bapiit kak aji :
ŧi nŧaaŋ nŧi mboŧ bti baluŋ kado kaji : “Naŧibaŧi awulan bnuura jibi awulun ba Abram.”

¹⁴ Wi Abram abanuŋ du Ejiptu, bañaanŋ biki utaak mēnt bawin kē Faaray anuura maakan. ¹⁵ Baweek biki utaak bawina ašē ya aṭup *Farawuna naših, ahompa kanuura ki ŋaaṭ. Kē bašē ŋooṭ ŋaaṭ du dko di baaṭ biki Farawuna bawooŋ. ¹⁶ Faaray aṭu kē Farawuna amēban Abram bnuura. Aṭena ŋpi, ŋkaneel na ŋgit, abot awula balemp biinṭ na baaṭ, na ŋbuuru, na ŋntaam ŋi pnkunkaali.

¹⁷ Kē Nawat Kabuka ašē ṭu Farawuna na katohul pwuṭan pweek, ṭiki ajej Faaray ahar Abram. ¹⁸ Farawuna adu Abram wal mēnt ašē ji na a : « we wi idolu- nuŋ hēnk ba? We ukaanŋ kē iinṭupēn aji awo aharu? ¹⁹ We ukaanŋ kē iji awo aṭa'u, kē ndo jeja kē awo ahar naan. Hēnkuŋ aharu awi ; jejana, iṭēp iya na bgahu! » ²⁰ Farawuna ado biinṭ baloŋ kē bapē- nana ṭi utaak ul na aharul na bka'ul bti.

Abram na Lot bawayšeri

13 Kē Abram awoona Ejiptu na aharul na bka bi ṭul bti, agakandēr na Lot kē baya Negeb. ² Wal mēnt Abram ayok maakan, aka ŋntaam, na itaka na uwuuru. ³ Apēnna Negeb aya, aya te aban du umbanŋ wi ubeeka wi Betel du dko di abiiŋ atan kaloona ki nul ṭi ptoof pi Betel na Ayi, ⁴ du dko di abiiŋ aniw *bliit bi mngur. Kē dul di Abram adēmananuŋ *Yawe Nawat Kabuka.

⁵ Lot angakandēruŋ na Abram akak aka itani yi ŋnkaneel, yi ŋpi, na yi ŋgit abot aka bañaanŋ batum. ⁶ Utaak uunkēš bafēṭ bukāl batēb bti : bka bi baka batum maakan kē baanhil pwo ṭi dko dlolan. ⁷ Bañaanŋ biki Kanaan na baperitit bafēṭ kak wal mēnt ṭi dko mēnt. Kē bayafan biki Abram na biki Lot bakak ṭi pṇom. ⁸ Kē Abram ašē ji na Lot : « Tenan, nja ŋy- iṭi, dkooṭu kooṭ, mēnṇal ṇṭēpar abot awo mēnṇal bayafan biki nja bado kaŋom!

⁹ Tenan utaak wi bti! Joh ŋwaysēr. Woli iya na kañen kamayu, kaya na kadeenu ; woli iya na kadeenu, kaya kamayu. »

¹⁰ Lot aten bnuura ašē win utaak bti unkabuŋ bdēk bi Yordan di mboš manēkuŋ. Uwo ṭi wal wi Našibaṭi awooŋ aandobi tok ŋbeeka ŋi Fodom na Gomora. Dko mēnt te du umbanŋ wi ubeeka wi Šowar dawo na itant ji uwoorta wi Nawat Kabuka du Eden, na utaak wi Ejiptu. ¹¹ Kē Lot adat utaak wi Yordaniya bti unwoyi umbanŋ wi umayar unuur atool pya da ; hēnk di bawayšeruŋ. ¹² Abram aya afēṭ du utaak wi Kanaan kē Lot afēṭ aṅog ŋbeeka ŋi bdēk bi Yordan. Atan iloona yi nul kē iban te Fodom. ¹³ Bañaanŋ biki ubeeka mēnt bawuṭ maakan abot aji bado uko wi Nawat Kabuka awooŋ aanṇali.

¹⁴ Wal wi Lot awaysēruŋ na Abram, Nawat Kabuka aji na Abram : « Iwin dko di inaṭuŋ, hēnkuŋ katan kēš iten ifooyan.

¹⁵ Utaak wi ikwinuŋ wuŋ bti dwulu wa, iwi na pntaali pankpēnuŋ ṭi iwi te mṇo.

¹⁶ Ddo pa patum ji pyiw pi mboš: un- uur wi bakhinanuŋ pṆēn pyiw panwooŋ ṭi mboš unuur mēnt wi wi bakaanŋ ahi- nan pṆēn pntaali pi nu. ¹⁷ Naṭiin iñaay na utaak bti ṭiki dluŋ kawulu wa. »

¹⁸ Kē Abram ajej iloona yi nul, aya afēṭ du mnko mnweek mi Mamre du Hebron kē dul di adoluŋ bliit bi mngur pa Nawat Kabuka.

Abram abuuran Lot

14 Wal wi Amrafel awooŋ naših i Elatar, kē Kedor-Lawomer awo i Elam, Tideyal kē awo naših i Goyim^f ² baših babaakēr bukuŋ banaṭa ugut na bi Bera naših i Fodom na Birša naših i Gomora, na Šineyab naših i Adma na Šemeber naših i Ṭeboyim na naših i Bela (dan- wooŋ Šowar).

^f14:1 Naših i Goyim : kēme naših i ṇtaak.

³Baših kañeen babaañsaani bukuŋ bti bayitiir na bangoli biki baka du dko danwoŋ daanwo na inkuŋ du Fidim (danwoŋ hënkuŋ Bdëk bi Pnam). ⁴Bado ŋsubal iñeen na ŋtëb kè Kedor-Lawomer akših baka, ti ušubal uŋenk iñeen na ŋwajant kè bašë bër wa.

⁵Kedor-Lawomer aŋo ušubal ašë naŋa ul na baših banwoŋ na a aya pğut na bampokuŋ. Wi bakyaan, bakob barefayim du Ašerot-Karnayim, akob batutim du Ham, bayemim du Şawe-Kiriyatim, ⁶akob bahorit du inkuŋ yi Feyir te ado ban El-Paran, dankabuŋ du *pndiiš. ⁷Wi wi bašaan awuğsa aban te du ukumpëš wi En-Miřpat (danwoŋ Kadeš) akob bamaletit du uŋaak wi baka bti abot akob bahamorit banfëtuŋ du Hašařon-Tamar.

⁸Wal mënŋ, kè nařih i Fodom na i Gomora na i Adma, nařih i Feboyim na nařih i Bela (danwoŋ Şowar) bašë naŋa abomandër ugut na baka du Fidim, ⁹agut na Kedor-Lawomer nařih i Elam, Tideyal nařih i Goyim, Amrafel nařih i Şineyar na Aryok nařih i Elatar : bawo bařih babaakër agut na bařih kañeen! Bañaan biki Kedor-Lawomer bakob biki bagutanaanuŋ.

¹⁰Kè Fidim dašë tum ihër iweek yi kafuuş ; wi nařih i Fodom na i Gomora baktiiŋ, ašë jot ti ya, kè bandukiiŋ bamena du inkuŋ. ¹¹Bankobuŋ baka kè bašë yeenk bka bi biki Fodom na Gomora bti na iko ide yi baka bti ašë ya na bgah bi baka. ¹²Bakak ajeŋ Lot (abuk aŋa Abram) na bka bi tul bti ayaanaan ; ŋiki Lot abi fëŋ du Fodom.

¹³Aloŋ ambuuruŋ aya du Abram, nahëbërë, anfëtuŋ du mnko mnweek mi Mamre nahamorit, ayiŋ bi Eřkol na Aner ; bukalk bawajant bti baŋok na Abram. ¹⁴Wi Abram ameeŋ kè bamob ayiŋtul ayaanaan, ajeŋ ti bañaan biki nul bañaan

iñeen-week ŋwajant na bañaan iñeen na bakreŋ (318) bambukiiŋ ti katoh ki nul, kè babomandër ugut, adookar na bamobuŋ Lot, te ubeeka wi Dan. ¹⁵Abram na bañaan biki nul bawayšëri aneeŋ ugut na baka na utejan, akob baka abot adookar na baka te ubeeka wi Hoba du btamřanka bi ubeeka wi Damat. ¹⁶Ayeenk bka bti bi bajejuŋ, ayeenk kak Lot ayiŋtul na bka bi tul bti na baat na bañaan biki bamobuŋ.

Melkitedek

¹⁷Wi Abram akobuŋ Kedor-Lawomer na bařih banwoŋ na a, awuğsa pkak, kè nařih i Gomora ašë bi ayit na a du dko danwoŋ daanwo na ikuŋ di Şawe (danwoŋ dko di nařih).

¹⁸Uka wal mënŋ nařih aloŋ ambiyi pyit na Abraham katimul kawo Melkitedek. Awo nařih i Falem, abot aji řejan Nařibaŋi Andëmuŋ Maakan. Aŋiŋ ipoom na poot ; ¹⁹Añehandër Abram Nařibaŋi aji :

« Bnuura bawo ti Abram ti katim ki Nařibaŋi Andëmuŋ Maakan, ampařuŋ baŋi na mboř!

²⁰Dbeeb Nařibaŋi Andëmuŋ Maakan, andoluŋ bařooradu kè baŋup ti kadunu!

»

Wi wi Abram ařaan ajeŋ iko bti yi bayeenkuŋ du bařih bukundi ado ifah iñeen, ašë pënan kaloŋ awul Melkitedek.

²¹Kè nařih i Fodom ašë ji na Abram : « Wulaan bañaan iřë iduka na iko bti yi nayaan ayeenk. » ²²Kè Abram ašë teema aji : « Ddeŋ kañen kamehna ti kadun ki *Yawe Nawat Kabuka Nařibaŋi Andëmuŋ Maakan, ampařuŋ baŋi na mboř, ²³kè mënkyeenk nin uko uloŋ ti iko yi nu, mendo yeenk yeenk nin unduř[§], iwutna kaji iyokan Abram. ²⁴Mënkhanke nin uko uloŋ pa nji. Dyeenk uko wi bařařaraan badeŋ řaň na kafah ki ban-

[§]14:23 Mendo yeenk yeenk nin unduř: Bapiit aji mënkyeenk nin kaguja.

gakandëruŋ na nji, Aker, Ekekol na Mamre bahilan kajef ifah yi baka. »

Bhoŋar bi Naŋibaŋi na Abram

15 Wi iko mënŋ itëpuŋ, *Yawe Nawat Kabuka ahaabëŋ Abram kës apën awinana ŋi kadunul aji na a : « Abram, wutan kalënk! Dwo ubeel wi nu, dluŋ katuumu bnuura. »

²⁻³ Kë Abram ateema aji : « Nawat Kabuka Naŋibaŋi i naan, ibaa wulën uko uloŋ wi nji kaluŋ kaya bë mënkkapaŋ napoŋ nadukar wa? Iinwulën napoŋ, Eliyeter i ubeeka wi Damat, nalempar naan aloŋ akdukiin na iko yi naan. »

⁴ Kë Nawat Kabuka akak aji na a : « Mënŋ ul akdukiin na iko yi nu, napoŋ i ikbukuŋ akdukiin na ya. » ⁵ Wi wi aŋaŋ ado Abram kë apën bdig aŋë ji na a : « Tenan baŋi, ifën njah woli ihinani. » Akak aji na a : « Jibi njah ŋatumuŋ, hënk di babuku bakluŋ katum. »

⁶ Abraham ahaŋ Nawat Kabuka ŋi uko wi ajakuluŋ, ukaŋ kë Nawat Kabuka aji awo natool.

⁷ Nawat Kabuka aji na a kak : « Nji dwoonŋ Nawat Kabuka, andoliin kë ipën du Ur di bakaldeyeŋ kawulu mboŋ mi, ika. » ⁸ Kë Abram aŋë teema aji : « Nawat Kabuka Naŋibaŋi i naan, hum di di nji nhiluŋ kame kë dluŋ kaka ma. »

⁹ Kë aji na a : « Yaan itijën uwit upatar, upi utañ na unkaneel ukaŋ. Undoli ŋi ŋa uwo kaka ŋŋubal ŋwajant. ŋijan kak urikaŋe na ubalab unhumuŋ. »

¹⁰ Kë Abram aŋija ŋa bti aŋiŋ. Afaaŋ ŋntaam ŋi ptoof ado ifah itëb, kandoli kataŋ na katëŋ ka, aŋë wo aanfaaŋ ŋkat. ¹¹ ŋjugude ŋatool pdëpa ŋi ŋntaam ŋankeŋuŋ ŋuŋ kë Abram aŋë dook ŋa.

¹² Na utaakal ukeŋ, Abram awo ŋi bŋoy bweek aŋë win bdëm bweek blënkandëraan. ¹³ Kë Nawat Kabuka aŋë ji na a : « Iwo i kame kë babuku baluŋ kawo bayaantŋ du mboŋ manwoon maanwo mi baka, mi bakluŋ kakak kado

kajuukntën baka ŋi ulemp, baluŋ kahajan baka ŋŋubal iñeen-week ŋyaaŋ ŋbaakër (400). ¹⁴ Kë nji nŋë luŋ kakob banjuukntënuŋ baka, bapën da na bka btum. ¹⁵ Kë iwi iŋë luŋ kaŋaf kabaa kakeŋ kamoya kakak na bnuura du bajugu. ¹⁶ Bakak ŋi, woli uraan ubaakantën ubii, ŋiki te wal mënŋ pjuban pi bahamorit paandobi tëlën. »

¹⁷ Wi unuur uyobuŋ, kë bdëm ba-tooti, kë bdoo banjeenuŋ maakan awo na udu uweek na unkania untehanuŋ ŋaŋë mara mara amay amuur ŋi ptoof pi ŋntaam ŋanfiŋuŋ ŋuŋ. ¹⁸ Kë unuur mënŋ, Nawat Kabuka ado bhoŋar na Abram, aji na a : « Dluŋ kawul mboŋ mi pntaali pampënuŋ ŋi iwi, kapëna bdëk bi Ejiptu, te kaban bdëk bweek bi Ewufurat. ¹⁹ Mboŋ mënŋ manwoon mi ŋtaak ŋi bakenit, na mi bakenititit, na mi bakadmonit, ²⁰ na mi bahitit, mi baperitit, mi barefayit, ²¹ na mi bahamorit, mi bakanaan, na mi bagirgaŋit na mi bayebutit. »

Kabuka ki Iŋmayel

16 Faaray ahar Abram aambi buk, aŋë ka nalemparul nãaŋ aloŋ anwoon i utaak wi Ejiptu i katim kawoon Hagar. ² Kë Faaray aŋë ji na Abram : « Tenan, jibi *Yawe Nawat Kabuka awoon aandi mbuk, dkoŋtu kooŋ kakan ido kawinar na nalempar naan ; ulome nŋëpna ŋi a nka napoŋ. » Abram atiink uko wi ajakuluŋ. ³ Wi Abram adoluŋ ŋŋubal iñeen ŋi afëtuŋ ŋi utaak wi Kanaan, Faaray aharul kë aŋë jej Hagar, nalemparul, awula kë aniimi. ⁴ Abram awinar na Hagar, kë awo na kayiŋ.

Wi Hagar awinuŋ kë awo na kayiŋ, aŋë jun pkul Faaray ajugul. ⁵ Kë Faaray aŋë ji na Abram : « Iwi ituuŋ kë Hagar abeehën hënkunŋ. Nji ŋi uleef naan dwuliinŋ nalempar naan, kë hënkunŋ wi awoon na kayiŋ aŋë beehën. Dñehan *Nawat Kabuka awayŋun nji na iwi. »

⁶Kë Abram ašë teema aji : « Nalem-paru awo ti kañen ki nu, dolana uko wi iñaluñ. » Wi wi Faaray akakuñ ahajan Hagar, kë adoo noor ați, kabuurna.

⁷Uwanjüt wi *Nawat Kabuka uyit na Hagar du kañog pliik ploñ panwoon du *pndiiş, pliik mënñ pawo ti bgah bi Şur.

⁸Uji na a : « Hagar, nalempar Faaray, iwoona tuñ, ašë aya tuñ? »

Kë ašë teem aji : « Dți ti kabuurna Faaray, ajug naan. »

⁹Kë uji na a : « Kakan du ajugu, ido katiinka. »

¹⁰Uwanjüt wi Nawat Kabuka ukak aji : « Ddo babuku batum te nin aloñ aando hil pñen baka.

¹¹« Tenan, iwo na kayiñ, iluñ kabuk napoñ ñiinñ, luñi iñu'a katim ki Işmayel** , ùiki Nawat Kabuka atiink mntëg mi nu.

¹²Aluñ kawo ji ubuuru unwoon uundomi ;

anknañariinñ bañaanñ bti, bañaanñ bti bakak banañari'a ; aluñ kalow bayiñul bti. »

¹³Hagar aşal aji awin na manjoonan anjaan awina, ašë ji wal mënñ na Nawat Kabuka, anñiiniñ na a : « Iwo El-Roy, Naşibați anwinnuñ. » ¹⁴Uko wañ ukaan kë bakdu pliik mënñ aji Lahay-Roy, dawoon « *Anwoon Aankba awinën. » Pliik mënñ pawo ti ptoof pi Kadeş na Bered.

¹⁵Hagar abukar Abram napoñ ñiinñ, kë Abram ațu napoñ i Hagar abukarululñ katim ki Işmayel. ¹⁶Abram aka nşubal iñeen bakreñ na nşubal paaj (86) wi Hagar abukarululñ Işmayel.

Bhoñar bi Naşibați na Abram

17 Wi Abram akaan nşubal iñeen kañeen kalon na kañeen kalon (99), kë *Yawe Nawat Kabuka ašë pën

awinana ti kadunul aji na a : « Nji dwoon *El Şaday, Naşibați Anhiniñ iko bti ; doon kaşaşen ibot ido katiinkën. ²Ddo bhoñar na iwi, kabot kawulu pntaali pñum maakan. »

³Abram ajot wal mënñ afët kaara ti mboş, Naşibați kë ašë ji na a : ⁴« Tenan, bhoñar bi, bi bi nji kadoluñ na iwi : Nji, dluñ kado iwo aşin kntaali ktum. ⁵Iinkak adu'ana Abram††, katimu kawo hënkuñ Abraham‡‡, ùiki ddolu iwo aşin kntaali ktum. ⁶Ddolu ibuk bañaan batum maakan, bankluñ kado kntaali, iluñ kabuk başih. ⁷Ddo bhoñar na iwi, na pntaali pankmbiinñ ti kafețu woli ikeți. Bhoñar mënñ bawo te mñto, hënk dluñ kawo Naşibați i nu na i pntaali pankmbiinñ ti kafețu. ⁸Mboş mi Kanaan bti mi iwoon nța nayaantñ ti ma, dluñ kawulu ma ika te mñto, iwi na pntaali pankmbiinñ ti kafețu, dluñ kawo Naşibați i baka. »

⁹Naşibați akak aji na Abraham : « Kë iwi, iwo kamëban bhoñar bi ndoluñ na iwi na pntaali pi ikbukunñ. ¹⁰Bhoñar bañ bi bi nji kadoluñ na iwi na pntaali pi ikbukunñ, iwo i kamëban ba. Biinñ bti banwoonñ na iwi bawo biki kawala katëmp. ¹¹Nawo biki kawala katëmp, uwo uko unkyuujunñ bhoñar bi nji ndoluñ na an. ¹²Kë ti kntaali ki ikbukunñ, napoñ ñiinñ anwoon awo kawala katëmp ti nñuur bakreñ, kațu na bambukiinñ ti itohan këme biki nanugunñ nug du ñaanñ aloñ nayaantñ, anwoonñ aanwo i pntaali pi nan. ¹³Hënk, babukale ti katohu këme anugana nugana na itaka yi nu, bawo biki kawala katëmp. Bhoñar bankwinaniinñ ti nñleef nji nan bawo bhoñar banwoonñ baankba. ¹⁴Ñiinñ anwoonñ aanwala katëmp, aluñ kadookana ti bayiñul, ùiki agar bhoñar bi naan. »

**16:11 Işmayel : Ti uhebëre dawoon Naşibați atiink.

††17:5 Abram : Ti uhebëre dawoon niinñ antumunñ na mndëm.

‡‡17:5 Abraham : Ti uhebëre dawoon aşin bañaan batum.

¹⁵ Naşibaţi akak aji na Abraham : « Faaray aharu, iinkak ado kadu'a Faaray, ido kadola Faara. ¹⁶ Dwula bnuura, k  abot aluŋ kabukaru napoŋ  niinŋ. Dwula bnuura, aluŋ kawo anin kntaali ktum, aluŋ kabuk başih batum. »

¹⁷ Wal m nt, k  Abraham a e jot af t kaara  i mboş a e muujan. Aşal wal m nt aji : «  niinŋ ankaaŋ  şubal i een-week kabuk napoŋ? K me Faara ankaaŋ  şubal i een ka een kaloŋ akbukun? » ¹⁸ Wi wi a aaŋ aji na Naşibaţi : « Dkooŋtu kooŋ, wutan Işmayel ayeenk uko wi ihoŋnuŋ! »

¹⁹ K  Naşibaţi a e teema aji : « A-a, Faara aharu abukaru napoŋ  niinŋ, i ikluŋ kaŋtu katim ki Itaak. Dluŋ kado bhoŋar na a te mnto, kado ba na pntaali pankp n-nuŋ  i a. ²⁰ Dkak atiinku  i uko wi Işmayel. Tenan, dwula bnuura, ddo kabuk kajoob t na a, pntaali pi nul patum. Aluŋ kabuk başih i een na bat b, ddola abuk pntaali ptum maakan. ²¹ K  bhoŋar bi naan, ddo ba na Itaak, i Faara akluŋ kabukaru pkili  i wal wi. » ²² Wi Naşibaţi abaaŋ p iini na Abraham a e ya aduka.

²³ Unuur m nt, Abraham ajej Işmayel abukul, na ba aaŋ bti bambukiinŋ  i kato-hul na biki anuguŋ nug, ba aaŋ biinŋ bti banwoonŋ  i katohul awalan baka kat mp jibi Naşibaţi ajakuluŋ ado. ²⁴ Abraham aka  şubal i een ka een kaloŋ na  şubal ka een kaloŋ (99) wi awaliinŋ kat mp, ²⁵ k  Işmayel abukul aka  şubal i een na  wajaŋŋ (13) wi awaliinŋ kat mp. ²⁶  i unuur uloolan m ntan wuŋ wi wi Abraham na Işmayel abukul bawaliinŋ kat mp. ²⁷ Biinŋ biki katohul bti, bambuknaaniinŋ da na biki banuguŋ nug du  aaŋ alonŋ nayaant, k  bawala kat mp na a.

Bayaant bawajaŋŋ

18 Unuur ulonŋ Abraham aŋo  i pl -man pi kaloona ki nul du mnko mnweek mi Mambre wi unuur udiŋuŋ,

k  *Yawe Nawat Kabuka a e p n aw-inana  i kadun ki nul. ² Abraham akat k ş, a e win biinŋ bawajaŋŋ k  banaŋ du kadunul. Wi awinaŋ win baka, a ina du pl man pi kaloona, aya yit na baka ajot af t kaara  i mboş ad man baka, ³ a e ji na alonŋ  i baka : « Naweeek, dkooŋtu kooŋ, pantan  i katoh ki nalemparu, idole haŋ kalilan. ⁴ Yoonkaan ddo baŋijan meel, na ow ihoŋ na e naŋo nanoorf n  i bko bi u eeh. ⁵ Dya kaŋŋjan kapoom nade, naŋi-ısan  leef, nabaa naŋ p wi nabiinŋ te  i katoh ki nalemparan. »

K  ba e ateema aji : « Aa, dolan jibi ijakuŋ. »

⁶ Abraham amint wal m nt aya du kaloona meet di Faara awoon, a e ji na a : « Faraan ijej p on pnuura pank şuŋ, inag ijuŋ ipoom. » ⁷ Wi wi Abraham a aaŋ amint aya du batani ajej ubay unuura, awul wa nalemparul k  ajuŋ ataran. ⁸ Ajej mntow mnaŋ na mntow mnjiilu na ubay wi babomanuŋ wuŋ ab kan iko m nt bti  i kadun ki baka. Anaŋ a og baka du p eeŋ pi bko k  ba e de.

⁹ Bahepara aji : « Faara aharu awo  uŋ ba? »

K  ateem aji : « Awo du kaloona meet. »

¹⁰ K  nayaant a e ji na a : « Dluŋ kabi  i pkili  i wal wi ; u  nk wal m nt Faara aharu abuk napoŋ  niinŋ. »

Faara awo du pl man pi kaloona, du kafet ki nayaant atiink. ¹¹ Bi Abraham na Faara bado bi wo wo baweek, k  Faara akak a aaŋ ka owa. ¹² H nk, k  Faara a e ji  i u alul, amuujan. Aşal aji : « H nkuŋ wi ndoon a af, kabaa kawinar na  niinŋ naan! K  ajuŋ katoh naan abot awo na af! »

¹³ K  Nawat Kabuka a e ji na Abraham : « we ukaŋ k  Faara ajii ba, a al aji aan-hinan kabuk wi adoŋ abi  af  af? ¹⁴ We wi Nawat Kabuka awoon aanhinan pdo?

Pkili, ti wal wi, dkak ti katohu, utenk wal menŋ Taara abuk napoŋ niinŋ. »

¹⁵Taara apok aji : « Mënji » tiki alenki, kë Nawat Kabuka ateema aji : « Ijii. »

Abraham aŋiniir Fodom

¹⁶Biinŋ banaŋa atool pya, aten ubeeka wi Fodom. Kë Abraham aŋë ñooŋan baka. ¹⁷Yawe Nawat Kabuka aji ti uŋalul : « Dwo i kamen Abraham uko wi nji kadoluŋ i? ¹⁸Ul ankbukuŋ pntaali ptum pankkaŋ mnhina, kabot kaŋu nwul kn-taali ki mboŋ bti bnuura. ¹⁹Ddata ahilna ado babukul na biki katohul bado kaŋaŋ bgah bi naan, kado uko wi nŋaluŋ na uko unwoon utool ti këŋ ki naan. Hënki, nŋë ndo pa a uko wi mbiiŋ ahoŋa. »

²⁰Wi wi Nawat Kabuka aŋaŋ aji : « Batapar biki Fodom na Gomora iko iwuŋaan maakan, pjuban pi baka padëm maakan. ²¹Dya da katen me uko wi bataparunŋ baka uwoha manjoonan, woli uunwo, kame. »

²²Batëb ti biinŋ bukuŋ bapenna da, aŋë ya Fodom. Kë Abraham ahum nnaŋ ti kadun ki Nawat Kabuka. ²³Abi aŋog aŋë ji na a : « Na manjoonan, ifiŋ batool kanaakrën na bado buŋaan i? ²⁴Ulome baŋaŋ iŋeen kaŋeen batool bawo ti ubeeka? Ifiŋ baŋaŋ biki ubeeka bti i? Kë baŋaŋ iŋeen-kaŋeen batool banwoon ti ubeeka, baankdo imiir wa i? ²⁵A-a, iinkdo uko utenŋ waŋ, kado natoole akeŋ na nado buŋaan. Natoole awo wo ji nado buŋaan. Iinkdo uko utenŋ waŋ. Kë iwi nawayëŋ umundu bti ido uko unwoon utool di. »

²⁶Kë Nawat Kabuka ateema aji : « Woli dŋenk du Fodom baŋaŋ batool iŋeen-kaŋeen, katen ti baka kamiir ubeeka bti. »

²⁷Kë akak aŋini na a aji : « Nji nwoon pdëpalën na ufob, dñoomunŋ aŋini na Ajugun. ²⁸Ulome baŋaŋ kaŋeen baŋaŋeŋŋ ti batool iŋeen-kaŋeen bukuŋ:

Baŋaŋ kaŋeen bampënuŋ bukuŋ baŋu itok ubeeka bti i? »

Kë ateem aji : « Woli dŋenk da baŋaŋ iŋeen ŋbaakër na baŋaŋ kaŋeen mënktok ubeeka. »

²⁹Abraham akak aŋini ji uteek aji : « Ulome bawoha iŋeen-ŋbaakër? »

Kë ateem aji : « Baŋaŋ iŋeen ŋbaakër mënŋ baŋu mënktok ubeeka. »

³⁰Kë akak aji : « Ajugun awutan kadeebaŋ akaan awutën nŋup : Bahinan kawo iŋeen-ŋwajant. »

Kë ateem aji na a : « Mënktok ubeeka woli dŋenk da baŋaŋ iŋeen ŋwajant batool. »

³¹Abraham akak aji : « Miiran, wi nkaŋ aŋoom aŋini na Ajugun : Bahinan kawo iŋeen-ŋtëb. »

Kë ateem aji : « Baŋaŋ iŋeen ŋtëb bukuŋ baŋu mënktok ubeeka. »

³²Kë aji : « Ajugun awutan kadeebaŋ, dkak aŋini ubaaŋŋaani : Bahinan kawo iŋeen. »

Kë ateem aji : « Baŋaŋ iŋeen bukuŋ bado kë mënktok ubeeka bti. »

³³Wi Nawat Kabuka abaŋ pŋini na Abraham aŋë ya, kë Abraham aŋiŋ katohul.

19 Na utaakal, ŋwanjuŋ ŋtëb ŋuŋ ŋa-ban du Fodom. Kë Lot aŋë ŋo wal mënŋ ti uneej ubeeka. Wi awinaŋ win ŋa aŋë naŋa aya ayit na ŋa ajot afëŋ kaara ti mboŋ adëman ŋa. ²Aji na ŋa : « Dkooŋan kooŋ, nabiin nafër du katoh ki nalemparan, naŋow ihoŋ, na nfa naŋë naya na bgah bi nan. »

Kë ŋaŋë teema aji : « A-a, ŋya kafër du bayiti. » ³Lot akooŋ ŋa te kë ŋado dinan awala du katohul. Ado kë bajun ŋa, abo-man ipoom indaŋ kë ŋadee.

⁴Bahum baandobi piinŋ kë biinŋ biki ubeeka baŋë bi afooy katoh, baŋaŋ bti bawo da, du baŋaŋa te baŋaf, nin aloŋ aandukaa. ⁵Badu Lot aji na a : « Biinŋ bambiiŋ ti katohu na utejan wi bawo ŋunŋ? Pënaan baka, ŋpiinŋ na baka. »

Lot na biki katohul baŋi apèn du ubeeka wi Todom unkyikuŋ (19.26)

⁶ Lot apèn abi moŋ baka ašè dèt bgah ŋi kafetul. ⁷ Aji na baka : « An banoh naan, dkooŋan kooŋ nawutan kado buŋaan. ⁸ Natenan, dwo na bapoŋ baaŋ batèb banwoon baandobi me biinŋ. Ddo baka bapèn nado baka uko wi naŋaluŋ, našè nawut kado biinŋ biki nin uko ulonŋ ŋiki bawo bayaantŋ biki naan. »

⁹ Kè bašè teem aji : « Totiin ŋi. » Bakak aji na a : « Iwi inwoon nayaantŋ, ašè ŋal pwo nawayès! Hènkuŋ ŋdolu uko un-wuŋnuŋ apel wi ŋkdoluŋ baka. » Bawuuk Lot ašè tool pya kapaatŋ plèman. ¹⁰ Kè biinŋ banwoon du meetŋ bašè haabès amob Lot apulad meetŋ ašè tuh plèman. ¹¹ Bado wal mènŋ biinŋ banwoon du bdig kè bakak bakuul bukal bti, ajuŋna ŋi bapoŋ te du baŋaf, kè baankak awin plèman.

¹² ŋwanjuŋ ŋuŋ ŋaji na Lot : « Ikak awo na ñaŋ alonŋ ŋi i? Bayootanu, babuku biinŋ na baaŋ, bañaŋ bti banwoon biki nu ŋi ubeeka, jejan baka napèn ŋi wa. ¹³ ŋtok ubeeka wi bti ŋiki na manjoonan baŋup iko iwuŋaan maakan yi bañaŋ biki wa badoluŋ. Yawe Nawat Kabuka ayilun aji ŋtok ubeeka. »

¹⁴ Lot aya aŋini na bayootanul, ban-jukuŋ babukul aji : « Nanaŋiin, napèn ŋi dko di, ŋiki *Nawat Kabuka abi katok ubeeka. » Kè bašè ŋal aji abeŋ beŋ.

¹⁵ Wi unuur ujuŋnuŋ na nfa kub, ŋwanjuŋ ŋakak aji na Lot : « Naŋiin, ijeŋ aharu na babuku baaŋ batèb banwoon ŋi kème nakeŋ woli Nawat Kabuka akob biki ubeeka wi. »

¹⁶ Kè jibi Lot ahumuŋ na ŋŋal ŋtèb, kè biinŋ bukuŋ bašè mèbana ŋi kañen, na aharul na babukul baaŋ batèb ŋiki Nawat Kabuka añaŋi'a. Badola kè apèn ŋi ubeeka.

¹⁷ Wi bapènanuŋ baka ŋi ubeeka, uwanjuŋ ulonŋ ŋi baka kè ušè ji : « ŋiin ibu-uran ubida wi nu! Kten kafetŋ ibot iwut kanaŋ nin dko dlonŋ ŋi utaak wi, yaan du pnkuŋ iwutna kakeŋ. »

¹⁸ Kè Lot ateen aji : « A-a, Naweeek, uunhinan kawo hènkl! ¹⁹ Nalemparu awinana bnuura ŋi kès ki nu, kè ibot adimana mñaŋa mnweek wi ibuuranuluŋ. Kè ŋji nšè wo mènihil kaŋi kaya du pnkuŋ bè puŋan paankbanèn nkeŋ. ²⁰ Tenan, iwin ubeeka umpoŋi wi i? Uñogi, kè nhil kaŋi kaban da. Wutan nya mmena da mbuurna, ŋiki uwo umpoŋi! »

²¹ Kè ateema aji : « Dkak aŋenu uko waŋ, mènktok ubeeka wi iŋtiiniyaanuŋ. ²² Faraan iŋi iya imena du wa, ŋiki mènihil kado nin uko ulonŋ bè iindobi ban da. » Uko waŋ ukaŋ kè baŋu ubeeka mènŋ katim ki ŋowar. ^{¶¶}

²³ Unuur ujun pjuŋ wal wi Lot abanuŋ du ŋowar, ²⁴ kè Yawe ašè do pdèpalèn panktèraduŋ^{§§} kè pawoona baŋi ajot ŋi Todom na Gomora. ²⁵ Atok ŋbeeka mènŋ na utaak mènŋ bti, aŋiŋ bañaŋ na iko bti immayuŋ ŋi mboŋ. ²⁶ Ahar Lot akok aten du kafetul ašè bi kak kak pnam.

²⁷ Abraham anaŋa na nfa kub ašè ya du dko di abiiŋ anaŋ ŋi kadun ki Nawat Kabuka, ²⁸ aten Todom na Gomora na utaak bti ašè win udu kè ukpèn da ji udu wi uyik! ²⁹ Wi Naŋibaŋi atokuŋ ŋbeeka ŋuŋ aleŋ Abraham apènan Lot kè abuur kaŋaafa ki bdoo du dko di abiiŋ afèt.

Lot na babukul baaŋ

³⁰ Lot aya afèt du pnkuŋ ul na babukul baaŋ batèb ŋiki aañoom pŋo du ŋowar. Baya du pnkuŋ afèt du bñot banhooruŋ. ³¹ Unuur ulonŋ, bajeen ñaŋ i Lot aji na aŋa'ul : « Aŋinun aŋaf hènkuŋ, kè nin ñiinŋ alonŋ aankak awo ŋi utaak anhiluŋ kapiinŋ na nja jibi bañaŋ bti bajaŋ bado.

^{¶¶}19:22 ŋowar : ŋi uhebèrè dawoonŋ umpoŋi.

^{§§}19:24 Pdèpalèn panktèraduŋ : “Soufre, Sulfur, Sulfuro.”

Kabuka ki Itaak

21 *Yawe Nawat Kabuka ado Taara bnuura jibi abiiñ aṭupa, ado uko wi abiiñ ahoña. ²Awo na kayiñ abukar Abraham andoon abi wo wo naṭaf napoṭ ñiint, ṭi wal wi Naṣibaṭi abiiñ ajaka. ³Abraham aṭu napoṭ i Taara abukarulun katim ki Itaak⁴.

⁴Wi Itaak abukul adolun ḡnuur bakrej, kē Abraham aṣē do jibi Naṣibaṭi ajakulun, awalana katēmp. ⁵Aka ḡsubal iñeen-week (100) wi abukun Itaak.

⁶Kē Taara aṣē ji : « Naṣibaṭi awulēn uko wi nji kadoon kajiina, bañaan bti banktiinkun uko wi balilan na nji. »

⁷Akak aṭiini aji : « In ahilanun ṭfa kaji na Abraham kē Taara abi kabootan? Kē ḡñaan abukara ñiint ḡnkuñ wi aṭafun. »

Hagar na Iṣmayel badookanaa

⁸Itaak adēm te kē anin ado kayana. Unuur mēnt kē Abraham aṣē do ufettu uweek. ⁹Hagar i utaak wi Ejiptu awo da na napoṭ i abukaruñ Abraham. Taara awin napoṭ kē aknoha⁸, ¹⁰aṣē ji na Abraham : « Dookan nalemp i na abukul, abuk nalemp i aanwo kayeenk ṭi iko yi ikdukarun Itaak abuk naan. » ¹¹Uko mēnt ude Abraham maakan ṭiki Iṣmayel awo kak abukul. ¹²Kē Naṣibaṭi aṣē ji na a : « Kṭoo kaṭaaf abuku na nalemparu, uko wi Taara akhepariñ bti dolan wa, ṭiki ṭi Itaak di di pntaali pi nhoñiñ pakpēnnun. ¹³Kē abuk nalemp, ddola abuk pntaali pweek maakan, ṭiki awo kak abuku. »

¹⁴Abraham anaṭa na nfa kub, ajej kapoom na ubuuli wi meel awul Hagar, kē aṭu ṭi feṭ, akak awula napoṭ aṣē dola kē aya. Kē Hagar aya añaay na *pndiis pi Bertabe.

¹⁵Wi meel manyaan aba, kē aṣē bēkan napoṭ ṭi bko bloñ uṭeeh, ¹⁶aya alow bti-

iṣu aṭo aṣē jun ḡwooni aji : « Mēnḡal pwin pkeṭ pi napoṭ naan. »

¹⁷Naṣibaṭi atiink napoṭ kē akwooni, kē uwanjuṭ wi nul uṣē duuna Hagar du baṭi aji na a : « Hagar, we wa ba? Klēnk, Naṣibaṭi atiink ḡwooni ḡi napoṭ du dko di ibēkanulun. ¹⁸Jejana ibot imēbana bnuura ṭiki ddo babukul batum, bawo pntaali pweek. ¹⁹Naṣibaṭi ahaabēṣ wal mēnt kēṣ ki Hagar kē aṣē win pliiik. Wi wi ayaan aliik ubuuli atuman awul napoṭ kē adaani.

²⁰Naṣibaṭi ayeñ napoṭ kē akdēm. Afēṭ du pndiis akak ñaan anhilun kaṣuuri maakan. ²¹Wi afēṭun du pndiis du Paran, anin kē aṣē la'ara ñaṭ anwoon i utaak wi Ejiptu.

Bhojar bi Abraham na Abimelek

²²Unuur uloñ, Abimelek na Fikol naṣih i bangoli biki nul baya du Abraham aji na a : « Naṣibaṭi awo ṭi kafetu ṭi iko bti yi ikdolun. ²³Hēnkuñ mehniin ṭi kadunul iji iinkguurēn nin, nji na babuk naan na babuk baka, kē ido bnuura na nji na utaak wi iwoon nayaanṭ wi, jibi nwoon bnuura na iwi. » ²⁴Kē Abraham ateam aji : « Dhoñ uko mēnt. »

²⁵Wi wi Abraham aṣaan aṣēana pliiik ploñ pi balempar Abimelek babiñ ateha. ²⁶Kē ateema aji : « Mēmme ñaan andolun uko wañ. Iñṭupēn, dbaan atiink tiink ṭṭa uko mēnt. »

²⁷Wi wi Abraham aṣaan ajeñ ḡkaneel, ḡpi, na ḡgit awul Abimelek, kē baṣē do bhojar. ²⁸Abraham apēnan ḡkaneel ḡmpoṭi ḡwaṭ paaj na uloñ. ²⁹Kē Abimelek aṣē hepara aji : « we ukañ kē ipaṭēṣ ḡkaneel ḡmpoṭi ḡwaṭ paaj na uloñ ḡi ba? »

³⁰Kē ateema aji : « Yeenkan ḡkaneel paaj na uloñ ḡi, uwo uko unkdiiimanun kē nji djipuñ pliiik pi. » ³¹Uko wañ ukañ

⁸21:3 Itaak : dawoon ṭi uhebēre aji.

⁸21:9 Kē aknoha : Balon bapiit aji Kē akbeñ Itaak.

kë badu dko mënṭ aji Beerṣeba** ṭiki bukal batëb bti bahoṅaruṅ da amehna.

³²Wi badoluṅ bhoṅar du Beerṣeba aba, Abimelek na Fikol naṣih i bangoli biki nul banaṭa akak du utaak wi bafil-itteṅ. ³³Abraham atepi du Beerṣeba bko bi bajaṅ bado Tamarit aṣë dëman da *Yawe Nawat Kabuka anwoon aankba. ³⁴Wi wi Abraham aṣaṅ aṭo ajon du utaak wi bafilitteṅ.

Bṭeṅan bi Abraham

22 Wi iko yaṅ iṭeṅuṅ, Naṣibaṭi aṅal pten me Abraham afiyaara kado uko wi akjakuluṅ aṣë ji na a : « Abraham. »

Kë ateem aji : « Nji wi. »

²Kë aji na a : « Jejan abuku, aloolan ṭañ i ikaṅ, Itaak i iṅaluṅ maakan, iya du utaak wi Moriya du pnkuṅ pi nji kaluṅ kayuuju. Woli iban da, kjeja kafiiṅaraan kabot katëra kadolën bṭeṅan. »

³Abraham anaṭa na nfa kub, atan ubuuru ajey balemparul batëb na abukul, abot atib imul yi akyaṅ katërna'a, aṣë tool pya dko di Naṣibaṭi ajakuluṅ.

⁴Wi bapoṣuṅ ado ṅnuur ṅwajanṭ, kë Abraham aṣë win dko di bajakuluṅ du kalowan. ⁵Aji wal mënṭ na balemparul : « Nadukiin ṭi na ubuuru. Nji na napoṭ ṅya kadëman Naṣibaṭi kaṣë kakak. »

⁶Abraham ajey imul yi akyaṅ katërna Itaak abukul awula kë akuṅaa, ul ṭi uleeful kë aṣë mëban bdoo na umbañ. Wi wi batooluṅ bukal batëb. ⁷Itaak aṭiini wal mënṭ na Abraham aṣin aji : « Paap! »

Kë ateema aji : « Abuk naan, dṭiinku! »

Kë akak aji na a : « Bdoo bii bi, kë imul yii yi, unkaneel wi bṭeṅan ubaa wo ṭuṅ ba? »

⁸Kë ateem aji : « Abuk naan, Naṣibaṭi akyaṅ kawul unkaneel » kë baṣë tool bukal batëb bti.

⁹Wi babanuṅ du dko di Naṣibaṭi ajakuluṅ, Abraham aboman *bliit bi mn-gur, apaf da imul aṣë tan Itaak abukul aṭu ṭi imul duuṭ. ¹⁰Atoolan kañen ajey umbañ kafiiṅna abukul. ¹¹Kë uwanjuṭ wi *Yawe Nawat Kabuka uṣë duuna du baṭi aji na a : « Abraham! Abraham! »

Kë ateem aji : « Nji wi! »

¹²Kë uṣë ji na a : « Kdeej kañen ṭi napoṭ! Kdola nin buṭaan! Dme hënkunṅ kë iji ktiink Naṣibaṭi : Idinan pwulën abuku aloolan ṭañ i ikaṅ. »

¹³Abraham akat kës aṣë win unkaneel ukaṣ ulonṅ wi itiiim ihotuṅ ṭi bgof. Aya ajey wa aṅar Naṣibaṭi atër ado bṭeṅan, kë ukeṭar abukul. ¹⁴Abraham adu dko mënṭ aji : « Adonay Yire » uwoon Aju-gun awul. Uko waṅ ukaṅ kë hënkunṅ baji baji : « Du pnkuṅ Ajugun awul. »

¹⁵Uwanjuṭ wi Nawat Kabuka ukak aduuna Abraham du baṭi, ¹⁶aji na a : « Dmehna ṭi bkow naan, nji Nawat Kabuka aji : jibi idoluṅ uko wi, adinan pwulën abuku aloolan ṭañ i ikaṅ, ¹⁷dwulu bnuura bweek maakan, ddo pntaali pankpënnuṅ ṭi iwi paṭum ji ṅjah ṅi baṭi na pyiw panwoon ṭi kabaṅ ki bdëk. Pntaali pi nu pawat baṣoorad pa, payeenk ṅbeeka ṅi baka. ¹⁸Dṭëpna ṭi pntaali pi nu kawul kntaali ki mboṣ bti bnuura, ṭiki itiiinkën. »

¹⁹Abraham awuṅṣa akak du balemparul, kë batool pkak Beerṣeba. Abraham afëṭ da.

Babuk Nahor

²⁰Wi iko yaṅ iṭeṅuṅ, baṭup Abraham aji Milka kak, ahar Nahor aṭa'ul abukara bapoṭ biinṭ. ²¹Bajeen awo katim ki Uṭ, aṭu na Buṭ aṭa'ul, na Kemuwel aṣin Aram, ²²na Keted, na Haṭo, na Pildaṣ, na Yid-laf, na Betuwel. ²³Betuwel abukuṅ Rebeka. Bukuṅ bawoonṅ bapoṭ biinṭ bakreṅ biki Milka abukaruṅ Nahor, aṭa Abra-

**21:31 Beerṣeba : ṭi uhebërë dawoonṅ pliiik pi kamehna.

ham. ²⁴Nahor abi do baniw na ñaaf alon i katim ki Rewuma, ankaañ abuk bapof biinŋ, bawo : Teba, Gaham, Tahaş na Maaka.

Pkeŋ pi Faara na umoy wi nul

23 Faara ado nşubal iñeen-week na nşubal iñeen nteb na paaj na ulon (127); hënk di di nnuurul ɣalinuŋ. ²Wi wi aşaaŋ akeŋ du Kiriyat-Arba (dawoon Hebron) du utaak wi Kanaan ; Abraham awoonira abot aŋega.

³Abraham apën du meetŋ di puum pi aharul papiinŋaŋ aşë ya du bahitit aji na baka : ⁴« Dwo nayaant anfeŋuŋ na an, nayuujaan dko dlon di nhili kanug kamoyna ahar naan. »

⁵Kë bahitit başë teema aji : ⁶« Naweeek tiinkun : Naşibaŋi adëmanu kë iwo ŋi ptoofun, tenan ŋi dko bti di nşbomanuŋ aji nşmoyna, datan dannuurnaaniinŋ imoy aharu, nin alon ŋi un aankneenanu dko di nul. »

⁷Abraham anaŋa wal mënŋ abi aŋuŋ ŋi kadun ki bañaanŋ biki utaak mënŋ, bahitit. ⁸Aŋiini na baka aji : « Woli nadinan mmoy ahar naan, natiinkaan, nabot naŋënkën naŋiini na Efron abuk Fohar. ⁹Dŋal awulën du Makpela dko di abomanuŋ du kabaŋ ki uŋeehul kado kamoyna ; awulaan da, dluka itaka yi dakwaaparunŋ ŋi kadunan, dakak dko dmoyni di naan. »

¹⁰Kë Efron aşë ŋo ŋi ptoof pi bahitit batënŋul wal mënŋ. Ateem Abraham ŋi kadun ki bahitit bti banwoonŋ du bayiti aji na a : ¹¹« A-a naweeek, tiinkan! Dŋenu uŋeeh kabot kaŋenu dko dmoyni danwoonŋ du wa meetŋ. Dŋenu da ŋi kadun ki bañaanŋ bti : moyan aharu da. »

¹²Kë Abraham aşë kak aŋuŋ ŋi kadun ki bañaanŋ biki utaak. ¹³Aji na Efron ŋi kadun ki baka : « Dkooŋu kooŋ duni

itiinkën. Wutan nnug uŋeeh : yeenkan itaka, nşë mmoy ahar naan da. »

¹⁴Kë Efron aşë teema aji : ¹⁵« Naweeek, tiinkaan! Preeş pi mboş mi pawo [ktaka iñeen week nşbaakër ki baŋaknuŋ untaam.] Kë itaka mënŋ, iwo we ŋi ptoofun? Moyan puum pi aharu. »

¹⁶Abraham atiink Efron, afën itaka yi Efron ajakuŋ ŋi kadun ki bahitit : ktaka iñeen week nşbaakër (400) ki baŋaknuŋ untaam.

¹⁷Hënŋ, kë uŋeeh wi Efron du Makpela dantaanŋuŋ na Mamre, uŋeeh na dko dmoyni danwoonŋ da, na mnko bti manwoonŋ ŋi uŋeeh meetŋ ¹⁸kë ikak yi Abraham ŋi kadun ki bahitit bti banwoonŋ du bayiti.

¹⁹Wi uko waŋ uŋëpuŋ, kë Abraham aşë ya amoy Faara aharul du bhër banwoonŋ du uŋeeh wi Makpela ataŋ na Mamre, dawoonŋ Hebronŋ du utaak wi Kanaan. ²⁰Hënŋ, kë bhër na uŋeeh bti, nşapën ŋi iñen yi bahitit akak bka bi Abraham, kë ado da pnguran.

Ñaaf i Itaak

24 Abraham aŋaf wal mënŋ maakan, kë *Yawe Nawat Kabuka akak awula bnuura ŋi iko bti. ²Abraham adu anwoonŋuŋ naweeek ŋi balemparul, abot awo namali i nul aji na a : « Dkooŋu, ŋuun kañen ŋi pnkant pi naan uŋeeh††. ³Mehniin ŋi kadun ki Nawat Kabuka Naşibaŋi anŋakuŋ baŋi na mboş, iji iinkluŋ kalaar abuk naan napof ñaaf ŋi biki Kanaan biki nfeŋuŋ ŋi ptoof pi baka ŋi. ⁴Luŋi iya du utaak wi naan, du bayit naan, idat da ñaaf pa Itaak abuk naan. »

⁵Kë nalemparul ahepara aji : « Kë woli ñaaf aanluŋ adi pŋaşën te ŋi utaak wi, wal mënŋ, kañooŋ abuku du utaak wi iwoonŋuŋ i? »

††24:2 ŋuun kañen ŋi pnkant pi naan uŋeeh : ŋi udolade wi baka ñaaf aji do haŋ woli amehna uko uweek.

⁶Kë Abraham ateema aji : « A-a. Țaafaraan kakakan da abuk naan. ⁷Nawat Kabuka NaşibaȚi amp nanaanuȚ du katoh ki paapa na du utaak wi bayiȚ naan, anjakuȚ abot amehna aji aluȚ kawul pntaali pi naan mboş mi, aluȚ kayil uwanjuȚ wi nul Ți kadunu, ijejna  naat i utaak naan pa abuk naan. ⁸Aş  wo walei  naat aandi pȚaşu, iinkwo angaruȚ kamehna. Țaafaraan kakakan abuk naan da. »

⁹K  nalemp aȚu ka nen Ți pnkant pi Abraham uȚeeh, amehna Ți uko m nt.

¹⁰Nalemp uȚ ajeȚ  ntaam Ți pnkunkaali i nen Ți Abraham abot aya na iko inuura itum yi akaan, aş  tool aya du ubeeka wi Nahor af tuȚ du utaak wi Metopotamiya. ¹¹Wi abanuȚ da, ado  ntaam k   kaknoorf n du up n ubeeka ka og pliik. Uwo utaakal, Ți wal wi baat bajaan bap n kabi pliik.

¹²Wal m nt k  aş  ji : « Nawat Kabuka, iwi NaşibaȚi i Abraham ajug naan ajaan ad man, dkooȚu kooȚ dolan iko iȚ p bnuura, ibot idiiman Abraham ajug naan bnuura bi nu! ¹³Dwo Ți ka og pliik, k  baat biki ubeeka bakp n pbi kaliik meel. ¹⁴Dolan poonu i  ji kajakuȚ awalan pdunk pi nul aȚen n ndaan aş  teem n aji : “Daanan, mbot nwul  ntaam  ji nu  adaan,” awo  naat i iȚaluȚ pa Itaak nalemparu ; kawin k  idiiman ajug naan bnuura bi nu. »

¹⁵Aando bi ba p ini aş  win poonu alon k  akbi na pdunk Ți pgaȚan. Katimul kawo Rebeka, awo abuk Betuwel,  niint abuk Milka, ahar aȚa Abraham anwoon katim ki Nahor. ¹⁶NapoȚ  naat m nt awo neegani nannuura maakan, anwoon aando bi me biint. Aya du pliik, aliikar pdunk aş  tool pkak.

¹⁷Nalempar Abraham aȚi aya ayit na a aji : « DkooȚu kooȚ, Țenaan meel mntiinku Ți pdunku ndaan. »

¹⁸K  ateem aji : « Naweek, daanan » aş  Țaran awalan pdunk awula k 

adaani. ¹⁹Wi adaanuȚ aba, k  poonu akak aji na a : « Dkak aya kaliik,  ntaam  ji nu  adaan  ado  ateban. » ²⁰Ataran aje ş  ntaam meel mandukiin muȚ Ți kamb jan akak aȚi aya aliik meel mnlon pa  ntaam bti. ²¹ niint awo Ți pşalana byompan aş  şal me Nawat Kabuka ado k  bgahul banuuraa.

²²Wi  ntaam  ji pnkunkaali  adaanuȚ ado teban,  niint k  aş  jej brinku bi uwuru bdiȚ abot aȚu'a kak inguuri it b yi wuuru idiȚ. ²³Wi wi aşaan aji na poonu : « Iwo abuk in ba? Țupaan, dkooȚu kooȚ, dko df r dawo du uko şaaş  hilna  wala da i? »

²⁴K  ateem aji : « Dwo abuk Betuwel,  niint i Milka abukaruȚ Nahor. » ²⁵Akak aji na a : «  wo na ujaagal wi  hiluȚ kaşeeȚ ipiintanaan  ntaam  ji nu na uko ude utum pa  a, akuȚ awo na dko di nahiluȚ kaf r. »

²⁶ niint nalempar Abraham anuȚ wal m nt ad man Nawat Kabuka ²⁷aji : « Dbeeb *Yawe Nawat Kabuka, NaşibaȚi i Abraham ajug naan ajaan ad man, anwoon aant nan pdiiman ajug naan bnuura na pdo uko wi ahoȚuluȚ. K   ji, Yawe aȚij n du katoh ki bayiȚ ajug naan. »

²⁸Poonu aȚi aya du uko anin, aȚup uko un puȚ. ²⁹Ul Rebeka, aka naweekul  niint i katim kawoon Laban, Laban m nt aȚi aya du  niint du pliik. ³⁰Wi Laban awinan win brinku na inguuri yi aȚu'ul  naat awohuȚ abot atiink k  Rebeka aji : « H nk di di  niint m nt aȚiiniin na  ji aji » aya du a, aȚ nk k  ahuma nnaȚ a og  ntaam  ji pnkunkaali du pliik. ³¹Laban aji na  niint : « Biini, iwi i Nawat Kabuka awuluȚ bnuura bi nul! we ukaan k  iduka du bdig ba te dboman katoh ala dko di iktuuȚ  ntaam  ji nu? » ³² niint abi awala Ți katoh, k  Laban af n şa  ntaam, aşeeȚ ujaagal abot awul  a uko ude. Awul  niint na bankand ruȚ na a meel ba owna ihoȚ.

³³ Baṭij pde abēkana, kē nalempar Abraham ašē ji : « Mēnkde bē mēntup uko wi nji nwoonj i kaṭup. »

Laban kē aji na a : « Ṭupan keeri. »

³⁴ Kē aji : « Dwo nalempar Abraham. ³⁵ Nawat Kabuka awula bnuura maakan, kē akak nayok. Awula ṅkaneel na ṅgit, untaam na uwuuru, balemp bi-inṅ na baat, na ṅntaam ṅi pnkunkaali na ṅbuuru. ³⁶ Faara, ahar ajug naan abukara napoṭ ṅiint wal wi adoṅ abi ṭaf ṭaf kē awul abukul mēnt iko bti yi akaaṅ. ³⁷ Ajug naan adolēn kē mmehna aji : “Iinklaar abuk naan ṅaaṭ ṭi babuk baṅaaṅ biki utaak wi Kanaan wi nfēṭuṅ. ³⁸ Mehniin iji iya du bayiṭ naan, du katoḥ ki paapa kadat da ṅaaṭ pa abuk naan.”

³⁹ « Kē nšē hepar ajug naan aji na a : “Kē woli ṅaaṭ aandi pbi na nji kado hum?”

⁴⁰ « Kē ateem aji : “Nawat Kabuka i njaan kaṭaṣ aluṅ kayil uwanjuṭ wi nul, uṭiju te du dko di njakuṅ iṣē idat wal mēnt ṅaaṭ pa abuk naan ṭi bayiṭ naan, du katoḥ ki paapa. ⁴¹ Iinkwo angaruṅ kamehna ki nṭu'iij pdo : iya du bayiṭ naan, kē woli bapok pwulu ṅaaṭ iṭij, iinkwo angaruṅ kamehna ki nṭu'iij.”

⁴² « Dban nṭa du pliiik ašē ji : “Nawat Kabuka, iwi Naṣibaṭi i Abraham ajug naan ajaan adēman, dkooṭu kooṭ dolaan iko iṭēp bnuura, nwin uko wi mbiiṅ pla! ⁴³ Dnaṭ aṅog pliiik, napoṭ ṅaaṭ ankmbiiṅ pliiik da i nji kajakuṅ: ‘Dkooṭu kooṭ, ṭe-naan meel mntiinku ṭi pdunku, ddaan’, ⁴⁴ kē ateemēn aji : ‘Daanan, mbot nya nliik meel pa ṅntaam ṅi nu’, kdola awo i iwi Nawat Kabuka adatuṅ pa awo ahar abuk ajug naan.”

⁴⁵ « Mēndo bi ba pñehan Ajugun ṭi uṣal naan, kē Rebeka ašē bi na pdunkul ṭi pgaṅan, aya du pliiik, aliik meel, kē nšē jaka : “Dkooṭu kooṭ, ṭe-naan meel mntiinku ddaan.”

⁴⁶ Ataran awalan pdunk, ašē jakēn : “Daanan mbot nya nliik meel, ṅntaam ṅi nu ṅadaan.” Ddaan, kē akak aliik ṅntaam meel.

⁴⁷ « Kē nhepara aji : “Iwo abuk in ba?”

« Kē ateem aji : “Dwo abuk Betuwel i Milka abukaruṅ Nahor.” Wal mēnt wi wi nṭu'uluṅ brinku ṭi byiṣ abot aṭu'a inguuri ṭi iṅen. ⁴⁸ Dṅup adēman Nawat Kabuka abot abeeba, ul Naṣibaṭi i Abraham ajug naan anṭijnun ṭi bgah bi bnuura pyeenk abab aṭa ajug naan pa awo ahar abukul. ⁴⁹ Hēnkuṅ woli naṅal pdo ajug naan bnuura naṭupaan, kē woli naankak ahil naṭupēn mmee jibi nji kadoli. »

⁵⁰ Laban na Betuwel kē bašē ṭiini na a aji : « Uko uwoona du Nawat Kabuka, ṅēnhil kaji uko uloṅ da, kadinan kēme kapok. ⁵¹ Rebeka awuṅ ṭi kadunu : jehana iyaanaan akak ahar abuk ajugu jibi Nawat Kabuka ajakuṅ. »

⁵² Wi nalempar Abraham atiinkuṅ uko waṅ ašē fēṭ kēṣ ṭi mboṣ adēman Nawat Kabuka. ⁵³ Apēnan wal mēnt uwuuru na untaam na imiṣa awul Rebeka, akuṭ aṭen naweekul ṅiint na anin iko iṭum inuura. ⁵⁴ Ul na biint bangakandēruṅ na a bade, adaan abot afēr da.

Na nfa wi banaṭiij, kē ašē ji : « Nawutaan nṭiij du uko ajug naan. »

⁵⁵ Naweek Rebeka na anin kē bašē ji na a : « Wutan napoṭ aduka na un uko ji ṅnuur iṅeen abaa aya. »

⁵⁶ Kē ašē teem baka aji : « Nakjonnanaan, wi Nawat Kabuka aṭijnun kē ndo win uko wi mbiiṅ pla. Nawutaan nkaḥ du ajug naan. »

⁵⁷ Kē bašē ji na a : « Nawulēn ṅdu poonu ṅhepara uko wi aṣaluṅ. » ⁵⁸ Hēnk di baduuṅ Rebeka ahepara aji : « Iṅal kaya na ṅiint i i? »

Kē ateem aji : « Dṅali. »

⁵⁹ Bawut wal mēnt Rebeka aṭa baka na nalemp anyewi'uluṅ, kē baya na ṅiint nalempar Abraham un na biint ban-

gakandërun na a. ⁶⁰ Bañehandër Rebeka bnuura aji na a :
« Iwi aña'un, yaan
ibuk bapoŋ batum maakan
babuku baji bawat başoorad baka
kajej nbeeka ŋi baka. »

⁶¹ Rebeka na balemparul banaŋa apaya ŋi ŋntaam ŋi pnkunkaali aŋaş ŋiiniŋ. Hënk di di nalempar Abraham ajejuŋ ŋaaf aya.

⁶² Itaak awoona du pliik pi Lahay-Roy, afëŋ wal mënŋ ŋi Negeb. ⁶³ Aya na utaakal apën ptar ihoŋ du uŋeeh, ašë win ŋntaam ŋi pnkunkaali kē ŋakbi. ⁶⁴ Rebeka akak awin Itaak. Alut awala ŋi untaam, ⁶⁵ ašë ji na nalempar Abraham : « ŋiiniŋ ahoŋ akwoonunŋ du uŋeeh abi pkitun hënk ba? »

Kē ŋiiniŋ ateema aji : « Ajug naan a. »
Wi wi ašaan ajeŋ uleent agur bkw.

⁶⁶ ŋiiniŋ nalempar Abraham ajuŋ Itaak iko bti jibi iŋëpari. ⁶⁷ Kē Itaak ašë jej Rebeka aneejan du kaloona ki Faara anin : ajeja kē awo aharul, abot aŋala. Hënk di di Itaak aŋaŋanunŋ pŋëga pkeŋ pi anin.

Pntaali pi Ketura

25 Abraham akak abi niim ŋaaf aloŋ i katim kawoonŋ Ketura. ² Kē abukara ŋimran na Yokşan na Medan, na Majaan na Yişbah na Şuwah. ³ Yokşan abuk Şeba na Dedan, kē babak Dedan bawoonŋ bahaşurit na baletuşim na balewumin. ⁴ Babuk Majaan bawo : Efa na Efer na Hanok na Abida na Eldaa. Bukunŋ bti bawoonŋ babak Ketura.

⁵ Abraham adukar Itaak bka bi tul bti. ⁶ Kē wi ahumuŋ aandobi keŋ, aŋen babak iniwul iko ilonŋ ašë do baka kē balow Itaak aya du utaak unwoonŋ du umayar unuur.

⁷ Abraham ado ŋşubal iŋeen-week na ŋşubal iŋeen paaj na iŋeen na kaŋeen (175) ŋi mboş. ⁸ Wal mënŋ wi wi ašaan akeŋ wi aŋafunŋ aba ŋnuur abot awo ŋi mnlilan, kē bamoya kē aya du bajugul. ⁹ Itaak na Işmayel babakul bamoya du

bhër bi Makpela, kaŋog Mamre du uŋeeh wi Efron abuk Fohar nahitit. ¹⁰ Uŋeeh mënŋ Abraham abiiŋ anug wa du bahitit. Dul di amoyiiŋ ul na Faara aharul. ¹¹ Wi Abraham akeŋunŋ, Naşibaŋi awul Itaak anfëŋunŋ du kaŋog pliik pi Lahay-Roy bnuura.

Babuk Işmayel

¹² Hagar ŋaaf i Ejiptu, nalempar Faara, abukar Abraham Işmayel. Babuk Işmayel biki biki. ¹³ Itim yi baka jibi baŋaari yii yi : bajeen awo Nebayot aŋu na Kedar, na Adbeel na Mibtam, ¹⁴ na Mişma, na Duma, na Maata ¹⁵ na Hadad na Tema, na Yetur na Nafiş na Kedema. ¹⁶ Bukuŋ bawoonŋ babak Işmayel iŋeen na batëb, andoli awo naşih i pntaali pampënnunŋ ŋi a. Bawul itim yi baka ŋntanka na ŋfëŋ ŋi baka.

¹⁷ Işmayel ado ŋşubal iŋeen-week na ŋşubal iŋeen ŋwajanŋ na paaj na ulonŋ (137) ŋi mboş. Wi wi ašaan akeŋ amoya aya du bajugul. ¹⁸ Pntaali pampënnunŋ ŋi a pafëŋ du utaak unwoonunŋ Hawila te Şur danwoonŋ du umayar unuur wi utaak wi Ejiptu. Pntaali pi Işmayel paantiinkar na biki kntaali ki babak aşin.

Kabuka ki bi Etawu na Yakob

¹⁹ Uko wi Itaak abuk Abraham wii wi :

Abraham abuk Itaak, ²⁰ kē Itaak aka ŋşubal iŋeen ŋbaakër wi aniimuŋ Rebeka aŋa Laban abuk Betuwel. Betuwel na Laban bawo baharameeŋ banwoonunŋ Padan-Aram.

²¹ Itaak aŋehan *Nawat Kabuka pa aharul ŋiki aanhil pbuk. Kē Nawat Kabuka atiinka, Rebeka aharul kē awo na kayiŋ. ²² Bapoŋ başinŋar ŋi kayiŋul meeŋ, kē ašë ji « we ukaŋ kē uko waŋ uwo ba? » Aya wal mënŋ ahepar Nawat Kabuka.

²³ Kē Nawat Kabuka ašë ji na a :
« Kntaali ktëb kawoonŋ ŋi kayiŋu

kë knaali ktëb kamkpënuj ti iwi, kaluŋ kagarna du kayiŋ meeŋ. Ploŋ pabi kadëm kapel pundu, pi naweek pabi kado kalempar pi nam-poŋi. »

²⁴ Wi wal wi kabuk ubanuŋ, kë kbet kapën ti kayiŋul. ²⁵ Nateek ampënuŋ ajeenk jud awo ji umanta wi pfaal ; kë badu'a aji Etawu^{‡‡} ²⁶ Wi akpënuŋ, kë aŋa'ul ašë bi kak, amëbana mëban ti pšoŋ ; kë badu'a aji Yakob^{¶¶}. Itaak aka nšubal iñeen-paaj (60) wi babukiŋ.

²⁷ Bapoŋ badëmi, kë Etawu akak najan naweek, anŋaluŋ uŋeeh. Yakob ul kë awo ñaan anyompandëruŋ abot aji ŋal pto du kaloona meeŋ. ²⁸ Itaak ul amagan Etawu ŋiki aŋal uyemaŋ wi pjan, kë Rebeka ašë magan Yakob.

²⁹ Unuur uloŋ, Yakob awo ti pjuŋ pot, kë Etawu ašë woona uŋeeh akeŋ ubon. ³⁰ Aji na Yakob : « Faraan, wulaan nde ti pot bjeenkul buŋ! Ubon ude'ën. » Ukaaŋ kë bakak adu'a kak aji Edom, uwoŋ najeenkul.

³¹ Yakob kë ašë ji na a : « Waapaan duna pweek pi nu^{§§}. »

³² Kë Etawu ateema aji : « Tenan, dkeŋ abaa dolna we pweek ba? »

³³ Kë Yakob akak aji na a : « Duni imehna ti kadun naan. » Kë amehna, awaap Yakob pweek pi nul. ³⁴ Wal mënŋ, kë Yakob ašë naŋa awula kapoom na pot bi ujoŋar, kë ade adaan ašë naŋa aya. Hënk di di Etawu abeehuŋ pweek.

Itaak du Gerar

26 Ubi ka wal mënŋ ti utaak wuŋ ubon uweek, umpaŋuŋ na uteek umbiiŋ awo ti wal wi Abraham, kë Itaak ašë ya du Abimelek naŋiŋ i bafilitterŋ du utaak wi Gerar. ² *Yawe Nawat Kabuka apën awinana ti kadunul ašë ji na a : «

Wutan kaya du utaak wi Ejiptu! ŋoon du utaak wi ŋji kaluŋ kayuuju. ³ ŋoon ti utaak wi, dwo na iwi kabot kawulu bnuura. Aa, dwulu mboŋ mi ŋtaak ŋi bti iwi na pntaali pankpënuŋ ti iwi. [Hënk] ddo wal mënŋ kahoŋ ki mbiiŋ ado Abraham saaŋ. ⁴ Ddo pntaali pankpënuŋ ti iwi paŋum ji ŋjah ŋi baŋi kašë kawul pa ŋtaak ŋi bti. Dŋëpna ti pntaali pi nu kawul knaali ki mboŋ bti bnuura. ⁵ Ddo haŋ ŋiki Abraham atiinkën abot ado uko wi njakuluŋ, aŋaŋ pjukan pi naan na bgah bi naan. » ⁶ Kë hënk di di Itaak aŋooŋ du Gerar.

⁷ Bañaanŋ biki dko mënŋ bahepara jibi awoori na aharul, kë ašë ji na baka awo aŋa'ul. Aŋi pji na baka awo aharul, ŋiki aŋal aji Rebeka abi kaŋu bafiŋa ŋiki anuura maakan. ⁸ Wi baŋooŋ ajon ti utaak, kë Abimelek naŋiŋ i bafilitterŋ ašë naŋ unuur uloŋ ti ujaneel wi nul ašë win Itaak na Rebeka aharul kë baknoha. ⁹ Ado kë badu Itaak ašë ji na a : « Dwin kë Rebeka awo aharu, kë ibaa ji awo aŋa'u? »

Itaak kë ateem aji : « Dŋal aji uko wi nul uhil kaŋu bafiŋën. »

¹⁰ Kë Abimelek ašë kak aji na a : « Imeha uko wi idoluŋ un hënk i? Uduka ntiinku aloŋ ti utaak wi apiinŋ na aharu, ido wal mënŋ ŋjuban pjuban pweek. » ¹¹ Abimelek ado wal mënŋ kë baŋuŋ ti utaak bti aji ankdoluŋ ñiiinŋ i këme aharul uko uwuŋaan ado bafiŋa.

¹² Itaak ajaar ti utaak wuŋ ašë kit ušubal mënŋ, ŋyaaŋ iñeen week uko wi atepiiŋ. Nawat Kabuka awula bnuura, ¹³ kë akak nayok, abot yoka yok pya ado wo nayok naweek maakan. ¹⁴ Aka itani yi ŋntaam ŋmpoŋi na yi ŋntaam ŋweek, abot aka balemp batum. Kë bafilitterŋ baŋë kak akuja.

‡‡25:25 Etawu : ŋi uhebëre daŋok katiinkare na pjab uwel.

¶¶25:26 Yakob : ŋi uhebëre daŋok katiinkare na pšoŋ.

§§25:31 Pweek pi nu : ŋi bukal nateek anjaan abuka ti kbet awoonuŋ naweek.

¹⁵ Bamoy mnliik mi balemp biki Abraham ašin babiñ ajip wi ahumuñ najeb. ¹⁶ Abimelek aji na Itaak : « Pënan ti dko di nun ikak hënkunñ ñaay naweek pa pto ti na un. »

Mnliik mi umbaŋ wi Beerşeba

¹⁷ Itaak apën da, aya du dko danwoon ti uteeh wi inkunñ yi Gerar afo da. ¹⁸ Amoyş mnliik mi Abraham ašin, mi bafiliteñ babiñ amoy, wi akeñun, abot afo ma itim yi abiiñ awul ma. ¹⁹ Wi balempar Itaak bakjipunñ du uteeh wi inkunñ du Gerar bawuj du ukumpëş wi meel manktiin. ²⁰ Kë bayafan biki Gerar başë neej pñom na biki nul, baji meel muñ manwo mi baka. Ukaañ kë Itaak awul ukumpëş mënñ katim ki Eteka*, ðiki bañomna wa. ²¹ Kë bakak ajip pliiik ploñ kë bakak añomna pa, afo pa katim ki Fitna†. ²² Apën da aya jipan pliiik ploñ kë başë wo baanñomna pa, kë awul pa katim ki Rehobot‡ aşë ji : « Nawat Kabuka ajeehanun bgah ñhilna nyok ti dko di. »

²³ Dul di apënuñ aya Beerşeba. ²⁴ Kë Yawe Nawat Kabuka aşë pën awinana ti utejan mënñ aji na a :
« Nji dwoon Naşibaŋi i Abraham şaaş ajaañ adëman, wutan kalënk, dwo na iwi. Dwulu bnuura kabot kado pntaali pankpënnunñ ti iwi paatum, ðiki dleş Abraham nalempar naan. »

²⁵ Itaak aboman da *bliit bi mn-gur adëman da Naşibaŋi adu'a Nawat Kabuka.

Atar da kaloona ki nul ; kë balemparul başë jip da pliiik.

Bhoŋar na Abimelek

²⁶ Abimelek, na Ahutat aňñoguluñ, na Pikol naweek i bangoli biki nul, bapëna Gerar aya pwin Itaak. ²⁷ Itaak aji na baka : « we ukaañ kë nabi ti nji? An nanşoorunñ adoo dookën du utaañ wi nan. »

²⁸ Kë bateem aji : « Ŋwin hënkunñ bnuura kë *Yawe Nawat Kabuka awo na iwi, aşë ji ñwo i kamehna un bti ñhilna ñdo bhoŋar na iwi. ²⁹ Mehniin kë iinkdolun nin buñaan bloñ, jibi ñbiin awo ñëndolu nin buñaan, bnuura tañ bi bi ñdoliin abot awutu kë iya, kë ñënooranu. Kë Nawat Kabuka aşë wulu bnuura hënkunñ. » ³⁰ Itaak Ajuŋar baka bnuura kë bade abot adaan. ³¹ Wi bannañin na nfa aşë do andoli kahoñ. Kë Itaak aşë wut baka kë bayaa, aya na itëb ijoob.

³² Kë ti unuur mënñ wi wi balemparul banwoon ti pjiip pliiik ploñ, babiñ ajaka kë bawuj du meel. ³³ Kë Itaak aşë tu pliiik mënñ katim ki Şiba¶, dul di katim ki ubeeka wi Beerşeba§ kawoonunñ te hënkunñ.

Baaŋ biki Etawu

³⁴ Wi Etawu akaañ ñşubal iñeen ñbaakër aniim baaŋ bahitit batëb : Judit abuk Beeri, na Baŋmat abuk Elon. ³⁵ Bukal batëb bti banooran Itaak na Rebeka.

Itaak aňehan Naşibaŋi awul Yakob bnuura

27 Itaak abi faf, kës kë kafël na a, kë aando kak awin. Adu Etawu

*26:20 *Ŋi uhebëre Eteka dawoon pñom.*

†26:21 *Ŋi uhebëre, Fitna dawoon pşoor.*

‡26:22 *Rehobot : Ŋi uhebëre dawoon dko danhaanunñ këme danjeehuñ.*

¶26:33 *Şiba : Ŋi uhebëre dawoon kahoñ këme paaj na uloñ ti ufuw wi uhebëre.*

§26:33 *Beerşeba : Ŋi uhebëre dawoon pliiik pi kahoñ këme pliiik pi paaj na uloñ. Natanan kak ti Ujuni 21.31.*

abukul bajeen aji na a : « Abuk naan. »
Kë uŋ ahapna aji na a : « Nji wi. »

² Kë ašë ji na a : « Tenan, dtaf hënkun, mëmme unuur wi nji kakeŋ. ³ Jejan iŋuuri yi nu, iya uŋeeh ijanën uko ulon, ⁴ ibi ijuŋën pde plil jibi njaan kaŋal, biin iwulën pa, ndele kašë ñehandëru Našibaŋi awulu bnuura. »

⁵ Kë Rebeka ašë tiink Itaak wi aktiiniin na Etawu abukul. Etawu aya du uŋeeh pjan ašin uko ulon. ⁶ Kë Rebeka ašë ji na Yakob abukul : « Dtiink hënkun kē šaaš akji na Etawu naweeku, ⁷ aya ajana uko ulon ajuŋa pde plil, adele ašë ñehandëra *Yawe Nawat Kabuka awula bnuura ji abi keŋ. ⁸ Hënkun abuk naan, tiinkaan ibot ido uko wi nji kajakiin. ⁹ Yaan du batani itijën ŋpi ŋtëb ŋmpoŋi ŋnuura, djuŋ šaaš pde plil jibi ajaan aŋal. ¹⁰ Iya kawula pa ade, ašë ñehandëru Našibaŋi awulu bnuura ji abi ado kakeŋ. »

¹¹ Yakob aji na Rebeka anin : « Iwin kē Etawu abuk paapa ajab uleef kē nji nšë wo na katël kajinŋ. ¹² Paapa ahil-an kalaalanaan, kašë kawin kē ddo na pguura, wal mēntŋ afēpën nin aankñehandërën Našibaŋi. »

¹³ Anin kē ašë ji na a : « Afēpule, uko mēntŋ ukaknën. Abuk naan, tiinkaan ŋañ, yaan itijën ŋpi. »

¹⁴ Yakob ayaarad ŋa abi awul anin kē ajuŋar Itaak pde plil jibi ajaan aŋal.

¹⁵ Rebeka ayaar iko innuurnaaniin ŋi yi Etawu bajeenul awoonaanun ŋi katoh abi woharan Yakob abukul nabaša. ¹⁶ Akak ajej kanjan ki ŋpi ŋuŋ agura ŋi iñen na dko danwoon djintŋ ŋi kaŋuŋ, ¹⁷ ašë wul pde plil na kapoom yi ajuŋun Yakob abukul. ¹⁸ Kë Yakob aya du ašin aji na a : « Paap! »

Kë uŋ ahapna aji : « Wo, iwi in ul a abuk naan? »

¹⁹ Aji na ašin : « Nji Etawu abuku nateek a, ddo uko wi ijaknuŋ. Dkooŋu naŋiin iŋo ide uko wi nyaan ajan, idele aba kšë ñehandërën Našibaŋi. »

²⁰ Kë ateema aji : « Iba tar we ŋi pjan pi iyaan ba? »

Kë aji na a : « Nawat Kabuka Našibaŋi i ijaan kdëman awoon na nji. »

²¹ Kë Itaak ašë ji na a : « Ñogan nlaalanu nten me iwi Etawu abuk naan a ha. »

²² Kë abi aŋog ašin, kē alaalana ašë ji : « Pdiim pawo pi Yakob kē iñen iŋë wo yi Etawu. »

²³ Aanyikrën Yakob ŋiki iñen ijab ji yi Etawu naweeku. Adun ahapara ji abi ado kañehandëra Našibaŋi aji : ²⁴ « Iwoha Etawu abuk naan i? » Kë adinani.

²⁵ Itaak kē ašë ji na a : « Abuk naan, wulaan nde uko wi iyaan ajan nšë ñehandëru Našibaŋi awulu bnuura. »

Ayiša kē adee abot awula poot kē adaani. ²⁶ Ašin aji na a : « Abuk naan, biin iñogën imookën. » ²⁷ Kë abi ñoga amooka, kē Itaak ašë ñëfnŋëna imiŋa ašë ñehandëra Našibaŋi aji :

« Aa, pŋëkën pi abuk naan pawo ji pi mboš mnëk

mi Nawat Kabuka awulun bnuura.

²⁸ Dñehan Našibaŋi awulu upoŋ wi baŋi, na mboš mnëk

mankwulun ŋdeey ŋtüm maakan na mnko mndolni ubiñu mntüm maakan

²⁹ Kntaali kado kalemparu

bañaan bado kaŋup ŋi kadunu.

Iwo naŋih i babak šaaš,

babuk naan babot bado kaŋup ŋi kadunu. Ankñehandëriin buŋaan afëpana,

Bnuura pa ankñehandëriin bnuura. »

³⁰ Itaak aba pñehandër Yakob Našibaŋi, kē wi Yakob akpënuŋ du uko ašin kē Etawu naweeku ašë pëna pjan. ³¹ Ul kak ajuŋ ašin pde plil ašë ŋija pa. Aji na a : « Paapa anaŋiin ade uko wi abukul ayaan ajana, hënk ašë ñehandëra Našibaŋi awula bnuura. »

³² Kë ašin ahapara aji : « Iwi in ul a? »

Kë aatem aji : « Nji Etawu abuku nateek a. »

³³ Kë uleef uşë lënk na Itaak maakan kë aşë hepar aji : « Kë in ayaan ajan aţijën kë ndee? Dnaţa ade abot añehandëra Naşibaţi awula bnuura ji ibi ido kabi. Bnuura mëntş baankpën ţi a. »

³⁴ Wi Etawu atiinkuţ uţup wi aşin, ajooţan abot adeebaţ aşë ńajar maakan aji na aşin : « Kak iñehandëren Naşibaţi awulën bnuura. »

³⁵ Kë uş aşë teema aji : « Abuk şaaş ado mntit abi yeenk bnuura bi nwoon kañehandëru. »

³⁶ Kë Etawu akak aji : « Uyaaş utëbanţën wi akguurnuţ wi. Wom wi katimul kawoon Yakob naguuru ukaan. Abi yeenkën pweek abot ayeenkën hënkun uko wi iwoon kañehandëren Naşibaţi. »

Etawu akak aji : « Kë iinkak ahank nin uko ulon wi ihinanuţ kañehandëren Naşibaţi i? »

³⁷ Itaak kë aşë ji : « Ddo kë awo naşih i nu, ddo kë babak aşin bti bawo balemparul. Dwula ńdeey na poot. Abuk naan, we wi nkaan ahil kañehandëru Naşibaţi? »

³⁸ Kë Etawu aşë ji na aşin : « Kë wan wi wi ihinanuţ kañehandër ñaan ţañ? Ñehandëraan Naşibaţi, Paap » aşë jun ńwooni.

³⁹ Kë Itaak aşë ji na a : « Iya kafëţ kalow mboş mnuura, kalow upoş wi baţi.

⁴⁰ Ido kadeena kakej ki nu, ido kalempar abuk şaaş kë unuur wi ikpataţiin ibuur ţi ptal pi aţu'iin ţi kaţuţ. »

Pţi pi Yakob

⁴¹ Etawu adeebaţër Yakob maakan ţi uko wi aşin añehandëruţ Naşibaţi aşë ji ţi uşal : « Wal wi Paapa akkeţuţ uñogi. Wal mëntş dfiń Yakob aţa'naan. »

⁴² Wi babin ąup Rebeka uţup wi Etawu abukul bajeen, kë aşë do kë badu'a Yakob abukul nabaşa aji na a

: « Naweeku añal kafin ńu kalukanaan. ⁴³ Hënkun abuk naan, tiinkan bnuura : ţiin, iya du ubeeka wi Haran du Laban abuk paapa. ⁴⁴ Ţoon da te udeeb wi ńmaku udoo uba, ⁴⁵ wal wi udeeb wi nul ukbaan, aţilma uko wi idoluţ, dyil babilu iradu da. Dwo i kawaanjan an batëb bti unuur uloolan i? »

⁴⁶ Rebeka aya aji na Itaak : « Baat bahitit biki banooranaan maakan. Woli Yakob akak aniim ţi baat biki utaak wi, baat batëntş bahitit biki, kahokan kakeţ. »

28 Kë Itaak adu Yakob añehandëra Naşibaţi aşë ji na a : « Kjeţ ñaat ţi babak Kanaan. ² Naţiin iya utaak wi Padan-Aram du Betuwel aşin naan, yaan idat ñaat ţi babak Laban naan ñiin. ³ Dñehan *El Şaday, Naşibaţi Anhiniin iko bti awulu bnuura, ado kabuk kajoobëţ na iwi ibuk kntaali ktum. ⁴ Awulu bnuura iwi na pntaali pankpënnuţ ţi iwi, bnuura bi awuluţ Abraham, ihilna ika utaak wi iwoon ńta hënk nayaan, wi Naşibaţi awuluţ Abraham. » ⁵ Itaak ado kë Yakob aya Padan-Aram du Laban abuk Betuwel naharameen naweeke Rebeka anin bi Yakob na Etawu.

⁶ Etawu awin kë Itaak añehandër Yakob bnuura abot adola kë aya Padan-Aram pla ñaat, akak ame kë wi aşin akñehandëruţ bnuura aji na a awut kaniim baat biki Kanaan, ⁷ kë Yakob atiink uko wi aşin na anin bajakuluţ. ⁸ Wal mëntş kë Etawu aşë yikrën kë Itaak aşin aañal baat biki Kanaan. ⁹ Kë aşë naţa aya du Işmayel abuk Abraham, aniim Mahalat abukul, aţa Nebayot, ahoţëlëş ţi biki adoon abi niim.

Ţtaafi ńi Yakob

¹⁰ Yakob apën ţi Beerşeba atool pya Haran. ¹¹ Aya aban ţi dko dlon aşë naţ da kafër ţiki unuur udo bi jot jot. Ajeţ plaak plon apafna bkow aşë ńoyënt. ¹² Wi akńoyëntuţ aşë ńaafi awin uko ji

ɲdiir kē ɲatéf ɲi mboş te baɲi, ɲwan-
jut ɲi Naşibaɲi kē ɲakpaya awala. ¹³Kē
*Yawe Nawat Kabuka aşē pēn awinana
aji : « Nji dwoonɲ Yawe Nawat Kabuka,
Naşibaɲi i Abraham ateemu na Itaak
bajaanɲ badēman. Mboş mi ipiintuɲ mi
dwulu ma iwi na pntaali pankpēnuɲ
ɲi iwi. ¹⁴Pntaali mēntɲ patum ji pyiw pi
mboş, patum kaniink dko bti ɲi mboş,
kntaali ki umundu bti kaɲēna ɲi iwi
na pntaali pi nu kayeenkna bnuura bi
Naşibaɲi. ¹⁵Tenan, dwo na iwi kayeɲu
du dko bti di ikyaanɲ, dluɲ kakakanu kak
ɲi utaak wi. Mēnkwutanu, ddo uko bti wi
nhoɲiɲ. »

¹⁶Yakob alēnk aten aşē ji : « Na man-
joonan Nawat Kabuka awo ɲi dko di, kē
nşē wo mēmmee. » ¹⁷Alēnk aşē ji : « Dko
di dayimani. Dawo dko di Naşibaɲi, plē-
man pi baɲi pa. » ¹⁸Anaɲa na nfa kub
ajej plaak pi apafnuɲ bkow atéf pa aşē
tul ukēra ɲi pa duuɲ. ¹⁹Awul dko mēntɲ
katim ki Betel**, katim ki ubeeka mēntɲ
kabi wo Luɲ.

²⁰Kē Yakob aşē mehna aji na Yawe
Nawat Kabuka : « Woli iwo na nji
amēbanaan bnuura ɲi bayaaş bi nji
kayaanɲ, awulēn uko ude na uwohara,
²¹woli dkak najeb du uko paapa, iwi,
Yawe Nawat Kabuka, ikwoonɲ i nji
kadoonɲ kadēman. ²²Kē plaak pi pak-
woonɲ katoh ki Naşibaɲi, kē iko bti yi ik-
wulnuɲ ddo ya ifah iñeen kapēnan kalonɲ
kawulu. »

Yakob ayit na Rakel

29 Yakob akak ajej bgah apoş aya
umbanɲ wi ɲtaak ɲi umayar un-
uur. ²Unuur ulonɲ awin pliik ploɲ du
uɲteeh, itani iwajanɲ yi ɲnkaneel na ɲpi
ipiintɲ aɲon ɲi pa : ɲi pliik mēntɲ di di ba-
jaanɲ badaananan itani yuɲ ; kē plaak
pi bajaanɲ badētna pa paşē wo pweek.
³Woli itani bti ibi ayit, baji bakēl plaak,

kahaabēş pliik kaşē danaan ɲntaam. Ba-
bale baji bakakan plaak kadēt pa.

⁴Yakob ahepar bayafan aji : « Bayiɲ
naan, nawo biki tuɲ ba? »

Kē bateema aji : « ɲwo biki Haran. »

⁵Kē akak aji na baka : « Naamme La-
ban abab Nahor i? »

Kē baji : « ɲme'a. »

⁶Kē akak aji : « Uleef uwo ujoob na a?
»

Kē bateem aji : « Uwo ujoob na a.
Tenan, Rakel, poonu abukul adoonɲ abi
hēnk na ɲntaam. »

⁷Kē aji na bayafan : « Unuur uhoji, wal
uundobi ban wi ptişan ɲntaam. Nadolan
ɲa ɲadaan naşē nakakan ɲa pşaar. »

⁸Kē bukuɲ başē teema aji : « ɲjēnhil
kado hanɲ, ɲji ɲyoonk itani bti iyit, kabaa
kēl plaak pandētnuɲ pliik kadaanan
ɲntaam. »

⁹Bahum kaɲēlşēr kē Rakel aşē ban na
batani bi aşin, awo nayafan. ¹⁰Wi Yakob
awinanɲ win Rakel, abuk Laban aninul ñi-
inɲ, na batani bi aşin, aşē ya du pliik, akēl
plaak pandētnuɲ pa adaanan ɲntaam ɲi
Laban aninul ñiintɲ. ¹¹Abi amook Rakel
aşē jun ɲwooni. ¹²Aɲupa kē awo ayiɲ
aşin, awo abuk Rebeka, kē poonu ñaaf
uɲ aşē ɲi aya aɲup aşin.

¹³Wi Laban amehaɲ me kē Yakob,
abuk aɲa'ul, i i Rakel akjakuɲ, aşē ɲi aya
ayit na a, abaan amooka aşē ɲija katohul.
Yakob akakalēşa uko unɲepuɲ bti. ¹⁴Kē
Laban aşē ji : « Na manjoonan, pñaak
panktiinɲ ɲi intaanɲ yi naan pawoonɲ ɲi iwi.
» Yakob aɲo du katohul aba pli.

Baaɲ biki Yakob

¹⁵Laban aji na Yakob : « Pwo ayimi
naan paɲu ido kalemparaan bē iinkdo
kaluka i? ɲupaan uko wi iɲaluɲ nluku.
»

¹⁶Kē Laban aşē ka bapoɲ baaɲ batēb :
katim ki nateek kawo Leya kē ki nabaşa

**28:19 Betel : ɲi uhebērē dawoonɲ katoh ki Naşibaɲi.

kawo Rakel. ¹⁷Leya anuura kës, kē uleef na kaara yi Rakel işë nuura. ¹⁸Kē Jakob aşë njal Rakel, aji na Laban : « Dlemparu nşubal paaj na uloŋ işë wulën Rakel nabaşa i nu nniim. »

¹⁹Kē ateema aji : « Dhokan pwulu a kē di pwula ñiinŋ aloŋ, ŋoon ŋi katoh ki naan. »

²⁰Kē nşubal paaj na uloŋ ŋi Jakob alempuŋ pyeenkna Rakel njaŋep ji nşuur, ŋiki aŋala maakan. ²¹Aji na Laban : « Wulaan ñaaŋ naan, ŋiki dlemp nşubal ŋi nwoon i kalemp. Wulaana, nhilna nniima. »

²²Laban adu bañaanŋ biki utaak mēnt bti ado ufettu. ²³Kē wi utejan ubanuŋ, ajej Leya abukul awul Jakob, kē uŋ awinar na a. ²⁴Laban apēnan Tilpa nalemparul ñaaŋ awul Leya kē aklempara.

²⁵Wi nfa mabanuŋ kē Jakob aşë win kē Leya i i afēranaanuŋ aşë ya aji na Laban : « we wi idolnuŋ hēnk ba? Mēnt Rakel akaanŋ kē nlemparu i? We ukaanŋ kē idaarēn ba? »

²⁶Kē ateem aji : « ŋi utaakun, ñaanŋ aanji niimandēn nabaşa uteek.

²⁷Baañēšan kanēm ki ñaanŋ ajaanŋ aŋo na aharul, nşë wulu kak nabaşa ; ilemparaan kak nşubal paaj na uloŋ pa a. »

²⁸Jakob ado uko wi ajakuluŋ, kē wi kanēm kabaanŋ kē awula Rakel kē aniimi.

²⁹Laban apēnan Bila nalemparul ñaaŋ awul Rakel kē aklempara. ³⁰Jakob awinar na Rakel, aşë njala apel Leya ; aŋo kak nşubal paaj na uloŋ alempar aninul ñiinŋ.

Babuk Yakob

³¹*Yawe Nawat Kabuka awin kē Leya aanŋalanaa, aşë do kē kabuk kajoobēt na a, kē Rakel aşë wo aankbuk. ³²Leya amobana kayiŋ aşë buk napoŋ ñiinŋ i aŋuunŋ katim ki Ruben^{††}, ŋiki aji : « Nawat Kabuka awin pñagan pi naan, hēnkunŋ ayin naan aŋalēn. »

³³Akak amobana kayiŋ abuk napoŋ ñiinŋ aji : « Nawat Kabuka atiink kē mēŋalanaa, aşë kak awulēn i. » Aŋu'a katim ki Timeoŋ^{‡‡}.

³⁴Amobana kak kayiŋ abuk napoŋ ñiinŋ aşë ji : « ŋi byaaş bi, ayin naan amēbanaan bnuura ŋiki dbukara bapoŋ biinŋ bawajanŋ. » Awula katim ki Lewi^{¶¶}.

³⁵Akak amobana kayiŋ abuk napoŋ ñiinŋ, aji : « ŋi byaaş bi ddēman Nawat Kabuka. » Ukaanŋ kē aŋu'a katim ki Yuda^{§§}, aşë ŋaŋan kabuk.

30 Wi Rakel awinuŋ kē aanhil pbukar Jakob bapoŋ, aşë kak akuj ŋmakul, aji na ayinul : « Woli iinwulēn bapoŋ, kakeŋ. »

²Kē Jakob aşë deebaŋ aji : « Nji dwoon Naşibaŋi anneenaniinŋ pka bapoŋ i? »

³Kē aji : « Bila nalempar naan awi, winaran na a, abuk ŋi inkant naan*, nşë woona ŋi a nka bapoŋ nji kak. » ⁴Awul ayinul Bila nalemparul kē adola ñaaŋul. Awinar na a, ⁵kē Bila amobana kayiŋ abukar Jakob napoŋ ñiinŋ. ⁶Rakel aji : « Naşibaŋi awayēşaan, atiinkēn, awulēn napoŋ ñiinŋ. » Ukaanŋ kē aŋu'a katim ki Dan[†].

⁷Bila nalempar Rakel akak amobana kayiŋ abukar Jakob napoŋ ñiinŋ, uŋ mēntan awoon natēbantēn i Bila. ⁸Rakel

^{††}29:32 *Ruben* : ŋi uhebērē daŋu kanaam katiinkare na awin.

^{‡‡}29:33 *Timeoŋ* : ŋi uhebērē daŋu kanaam katiinkare na atiink.

^{¶¶}29:34 *Lewi* : ŋi uhebērē daŋu kanaam katiinkare na pmēban.

^{§§}29:35 *Yuda* : ŋi uhebērē daŋu kanaam katiinkare na ddēman.

*30:3 *Abuk ŋi inkant naan* : Napoŋ i Bila akbukunŋ awo i Rakel. Uwo wo ji Rakel abukuluŋ.

†30:6 *Dan* : ŋi uhebērē dawoon awayēşaan.

aji : « Dgut na naweek naan ugut untëpuŋ uŋup kē nji dŋaŋ awat. » Aŋu'a katim ki Neftali[‡].

⁹Wi Leya awinuŋ kē aŋaŋan kabuk, ajeŋ Filpa, nalemparul, awul Yakob kē ado ŋaŋaŋul. ¹⁰Filpa nalempar Leya abukar Yakob napoŋ ŋiint. ¹¹Leya aji : « Ni nji nnuurëndani! » aŋu'a katim ki Gad[¶].

¹²Filpa nalempar Leya, abukar Yakob napoŋ ŋiint, uŋ mēnt awoon natëbantën i Filpa. ¹³Leya aji : « Mnlilan mi naan mandëmi! Baat bado kadolën annuurandënuŋ. » Kē waŋ ukaŋ kē aŋu'a katim ki Ateer[§].

¹⁴Na pubël, Ruben aya du nŋteeh aŋë win mnko mi kabuk. Aŋij ma Leya anin. Kē Raket aŋë ji na a : « Dkooŋu kooŋ, ŋe-naan ŋi mnko mi abuku aŋijiiŋ. »

¹⁵Kē ateema aji : « Uunkëŋu wi itehuŋ ayin naan, ikak aŋal pjeŋ mnko mi abuk naan. »

Raket akak aji : « Keeri iwulën mnko mi abuku, ayin nja aŋë fër nŋa du meeŋ di nu. »

¹⁶Kē wi Yakob akpënnuŋ uŋteeh na utaakal, kē Leya aŋë pën akita aji na a : « Meeŋ di naan di di ikfëruŋ nŋa, ŋiki dwul wul mnko mi abuk naan ihilna ibi na nji. » Kē afër na a uteŋan mēnt.

¹⁷Naŋibaŋi atiink Leya, kē amobana kayiŋ abuk napoŋ ŋiint. Bapoŋ biint biki abukaruŋ Yakob bawo kaŋëen. ¹⁸Aji : « Naŋibaŋi alukën, ŋiki dwul ayin naan nalempar naan. » Aŋu abukul katim ki Itaakar^{**}.

¹⁹Leya akak amobana kayiŋ, napoŋ ŋiint i abukuŋ awoon napaajantën i abukaruŋ Yakob. ²⁰Aji : « Naŋibaŋi

aŋenën uko unuura, uyaas wi ayin naan adëmanaan ŋiki dwula bapoŋ biint paaj. » Awula katim ki Tabulon^{††}. ²¹Akak abuk napoŋ ŋaŋaŋ i aŋuŋ katim ki Dina.

²²Naŋibaŋi aleŋ Raket abot atiinka, adola kē akak abuk. ²³Amobana kayiŋ abuk napoŋ ŋiint, aji : « Naŋibaŋi ahil apënanaan mnkow. » ²⁴Aŋu'a katim ki Yotef^{‡‡} aŋë ji : «*Yawe Nawat Kabuka akaan ahoŋalëŋen napoŋ ŋiint aloŋ kak. »

Batani bi Yakob

²⁵Wi Raket abukaŋ buk Yotef kē Yakob aŋë ji na Laban : « Wutanaan nŋiis, nya du utaak wi naan. ²⁶Wulaan babuk naan na bahar naan banŋuŋ kē nlemparu, nŋë nya. Ime ulemp wi ndoluŋ pa iwi bnuura. »

²⁷Kē Laban ateema aji : « Woli dwinana bnuura ŋi kēŋ ki nu, kŋo ŋi na nji, ŋiki pŋoori paŋupën kē iwi iŋuŋ kē *Yawe Nawat Kabuka awulën bnuura. »

²⁸Akak aji : « Ťupaan uko wi iŋaluŋ uwo baluk bi nu, dluku wa. »

²⁹Kē ateem aji : « Ime ŋi bkowu jibi nji nlempariŋ na jibi batani bi nu bakakuŋ wi bawoon ŋi iŋen yi naan. ³⁰Bka bi nu babi wo btiisŋu ji ndo kabi, hënkuŋ iwin jibi batumuŋ maakan na jibi Nawat Kabuka awuliŋ bnuura wi mbiinuŋ ŋi katohu. Hënkuŋ, kē nji lum di di nji kalemparuŋ katoh ki naan ba? »

³¹Laban ahepara aji : « Kē we wi nji kawuliŋ? »

Kē ateem aji : « Iinkwulën nin uko ulon. Woli idinan uko wi nji kajakiŋ, kawohara nayafan kabot kayeŋ nŋtaam ŋi nu. ³²Dya nŋa batani bi nu, katen

[‡]30:8 *Neftali* : Ťi uhebërë dawoon ugut wi naan.

[¶]30:11 *Gad* : Ťi uhebërë Gad daŋu kanaam katiinkare na dnuurandëni.

[§]30:13 *Ateer* : Ťi uhebërë daŋu kanaam katiinkare na dlilani.

^{**}30:18 *Itaakar* : Ťi uhebërë daŋu kanaam katiinkare na baluk bi naan.

^{††}30:20 *Tabulon* : Ťi uhebërë daŋu kanaam katiinkare na adëman.

^{‡‡}30:24 *Yotef* Ťi uhebërë dawoon akaan ahoŋalëŋ.

ηntaam bti ηanwoon da, kapaṭeṣ ηntaam bti ηanwoon na ηndampu kēme ηpiit na ηnkaneel ηjēnal bti, ηul ηakwoon baluk bi naan[¶]. ³³Hēnk di ikhiluη pten me nwo natool ṭi uko wi ηjakiin: iṭēnkle du nji ηntaam ηanwoon ηaanwo na ηdampu kēme ηpiit, na ηnkaneel ηanwoon ηaanwo ηjēnal kēme kē dkiij kiij ηa. »

³⁴Laban ateema aji : « Uwo bnuura, uwoon jibi ijakuη. »

³⁵Unuur mēnt kē Laban aṣē ya du batani apēnan ηpi ηdow bti ηanwoon na ηdampu kēme ηpiit, na ηnkaneel ηwaaṭ ηjēnal na ηanwoon na uko unaakiiruη na ufaatal, awul babukul. ³⁶Kē baya na ηa uko unlowiiruη ji ηnuur ηwajanṭ ηi poṣ na dko di Yakob akyafanaanuη ηntaam ηandukiin ṭi batani bi Laban.

³⁷Yakob aji ya ṭi ηnko ηwajanṭ ηanwoon ṭi utaa kē mēnt katib inah, kafejal dko dlon ṭi ya dadoo kak dfaatal. ³⁸Aji jej inah infejaluη yuη kaṭu ya ṭi kadun ki ηntaam ṭi dko di ηjajaṅ ηadaanna ; ηntaam ηaji ηawo ṭi pay woli ηabi udaan. ³⁹Woli ηawo ṭi pay ηaji ηaten inah yi afejaluη, kaṣē buk ηmpoṭi ηanwoon na ηdampu kēme ηpiit. ⁴⁰Apaṭeṣ ηkaneel aṭu ηa kē ηataaṅ na ηntaam ηanwoon na ηdampu na ηjēnal. Hēnk di awoon ṭi pka batani, aannaakrēn ηntaam ηi nul na ηi Laban. ⁴¹Akak aji yoonk woli ηntaam ηkēm ηnuura ηawo ṭi pay aṣē jej inah yi afejaluη kaṭu ṭi kadun ki ηa. ⁴²Uṣale wo ηbon ηawoon ṭi pay aanji do haṅ, hēnk di di ηntaam ηbon ηawoon ηi Laban kē ηkēm ηnuura ηawo ηi Yakob.

⁴³Hēnk, kē Yakob akak ayok maakan, aka ηntaam ηtum, aka na balemp baat na biinṭ, na ηntaam ηi pnkunkaali na ηbuuru.

Pṭi pi Yakob

31 Wal mēnt Yakob atiink kē babuk Laban baktup aji : « Yakob ajej bka bi aṣin nja bti, bka bi aṣin nja bi bi ayoknuη hēnk. » ²Akak win ṭi kaara ki Laban kē aankak wo jibi abiiṅ awo na a ṭi kateeku. ³Kē *Yawe Nawat Kabuka aṣē ji na a : « Kakan du utaa wi baṣinu, du bayiṭu, nji dwo na iwi. »

⁴Yakob ado kē badu bi Rakel na Leya baya baṭenka du uṭeeh wi awoon na batani bi nul. ⁵Aji na baka : « Dwin ṭi kaara ki aṣinan kē aankak awo na nji jibi abiiṅ awo ṭi kateeku, kē Naṣibaṭi i paapa ajaṅ adēman aṣē wo na nji. ⁶An ṭi ikowan name kē dlempar aṣinan jibi nhiniin bti. ⁷Aṣinan, ul kē aṣē guuraarēn guur : aṭēlēṣ uko wi ηtiinkaraanuη aji uwo baluk bi naan ηyaaṣ iṅeen. Kē Naṣibaṭi aṣē wo aandi adolēn buṭaan. ⁸ηyaaṣ bti ηi ajakuη: ηntaam ηanwoon na ηndampu ηakwoon baluk bi naan, ηntaam ηaji ηabuk ηmpoṭi ηanwoon na ηndampu. Kē akale ji : ηanwoon ηpiit ηakwoon baluk bi naan, ηntaam ηaji ηabuk ηpiit. ⁹Hēnk, kē Naṣibaṭi apēnan ηntaam ηi aṣinan awulēn.

¹⁰« Ṭi wal wi ηntaam ηawoon ṭi pay, dkat kēṣ kē kahaabēṣa na nji, kē nwin kē ηdow ηanjaṅ ηapaya kē ηaji ηawo na ηndampu, ηpiit kēme ηataprēn. ¹¹Kē uwanjut wi Naṣibaṭi udu'ēn aji : “Yakob,” kē nteem aji : “Nji wi.” ¹²Kē uji na nji : “Katan kēṣ, iwin kē ηko bti ηankpayiin ηawo na ηdampu na ηpiit kēme ataprēn ṭiki dwin uko wi Laban akdoliin. ¹³Nji Naṣibaṭi ampēnuη awinana ṭi kadunu du Betel a, di ituluη ukēra ṭi plaak pi itēfuη abot amehna aji iṭaṣēn. Hēnkuη naṭiin ipēn ṭi utaa wi, ikak du utaa wi kabuka ki nu.” »

[¶]30:32 *ηnkaneel ηjēnal na ηntaam ηanwoon na ηndampu kēme ηpiit: Ṭi utaa wi baka ηaantumi.*

¹⁴ Bi Raket na Leya bateema aji : « Ŋhuma nka kafah kalon kēme bka blon ti iko yi ašinun i? ¹⁵ Ŋdo kak kak hēnkuŋ bayaant ti kēs ki nul, wal wi ajejuŋ un, awaapu abot ade uko wi awaaparun un. ¹⁶ Aa, bka bti bi Našibaŋi ajejuŋ ti ašinun bawo bi nun na babukun. Hēnkuŋ doon uko bti wi Našibaŋi ajakiinj. »

¹⁷ Yakob anaŋa apayan babukul na baharul ti ŋntaam ŋi pnkunkaali. ¹⁸ Ajej ŋntaam ŋi nul, bka bi nul bti bi akaan wi awoonŋ ti Padan-Aram, ajej ba pa ptiis du uko Itaak ašin du utaak wi Kanaan.

¹⁹ Laban aya wal mēnt ppuunk ŋkaneel, kē Raket ašē kiij itu yi ašin. ²⁰ Yakob aya amena mena, kē Laban naharameeŋ aammee. ²¹ Aŋi na bka bi nul bti aya amuur bdēk bi Ēfrat, ašē ya umban wi inkunŋ yi Galad.

Laban adookar na Yakob

²² Wi udoluŋ ŋnuur ŋwajanŋ, kē bašē tup Laban kē Yakob aŋii. ²³ Ajej babuk ašin adookar na a ado ŋnuur paaj na ulon abaa moba du inkunŋ yi Galad. ²⁴ Na utejan, Našibaŋi apēn ti ŋtaafi awinana ti kadun ki Laban naharameeŋ, aji na a : « Ťaafaraan, meen jibi ikyaanŋ kaŋiini na Yakob. »

²⁵ Laban aban du dko di Yakob ataruŋ kaloona ki nul du inkunŋ yi Galad, ašē tar kak kaloona ki nul da, ul na baŋaanŋ biki nul. ²⁶ Aji na Yakob : « we umobiinj ba? We ukaanŋ kē iguurēn ba? Adoo ya na babuk naan ji bawo bakalabuŋ biki ikaanunŋ du ugut. ²⁷ We ukaanŋ kē imena mena aya ba? Iwo i lah kaŋupēn nšē nwutu iya na mnlilan, ŋnōoŋanan na iyeeh na ŋntambēr na bntuni. ²⁸ Iindo wutēn mmook babab naan na babuk naan. Na manjoonan ido do ji napēn. ²⁹ Dhilan lah kadolu buŋaan, kē Našibaŋi i ŋaš ajaanŋ adēman ašē jakēn na utejan utakal : « Ťaafaraan, meen jibi kyayi kaŋiini na Yakob. » ³⁰ Kē woli iwo i pya ŋiki

inuh katoh ki ŋaas, we ukaanŋ kē ikiinj itu yi naan? »

³¹ Yakob ateema aji : « Iwinle kē nya amena mena, dšal kē iteehēn babuku. ³² Kē du ŋaanŋ i išanŋ aŋēnkna itu yi nu, aŋ mēntan aket. Neejan iten, baŋaanŋ biki nja bawo bamaar, iwinle uko wi nu kjeŋ wa. » Yakob aamme kē Raket akiijuŋ itu mēnt.

³³ Laban aya neeŋ du kaloona ki Yakob, apēn aya du ki Leya, akak apēn aya du iloona yi balempar babukul batēb aanwin nin uko ulon. Wi akpēnuŋ ti kaloona ki Leya, ašē neeŋ du ki Raket. ³⁴ Kē Raket anjejuŋ ktu kuŋ ašē jej ka aŋu ti uko uŋoori wi bajaanŋ baŋu ti feŋ di untaam wi pnkunkaali ašē ŋo ti wa duuŋ. Laban aten tenan ti kaloona bti aanwin nin uko ulon. ³⁵ Kē Raket ašē ji na ašin : « Ajug naan awutan kadeebaŋ woli mēnaŋa wi aneejuŋ, dwin pli. » Hēnk, kē Laban ala anoor aanwin nin uko ulon.

³⁶ Wal mēnt kē Yakob ašē deebaŋ ašē ŋoman na Laban aji : « Uko uwuŋaan uhoŋ wi ndoliinj ba? We wi njubaniinj ba? Kē ido bi duka duka ti kafet naan. ³⁷ Iten ti iko yi naan bti bē iinwin win nin kako kalonŋ ki nu. Iwinle kalonŋ, kpēnan ka ti kadun ki baŋaanŋ biki nu na biki naan, bawo bamaar. ³⁸ Ŋšubal iŋeen ŋtēb ŋi ŋi nwoonŋ ti katohu, ŋnkaneel ŋi nu na ŋpi ŋi nu ŋaambaanŋ kapara, kē mēnde nin udow ti batani bi nu. ³⁹ Woli ŋnko ŋi uŋeeh ŋafinŋ untaam ulon mēnji kaŋiju wa, nji djaanŋ kaluk wa. Iji kŋu'en pluk ŋntaam ŋi bakiijuŋ na pnak kēme na utejan. ⁴⁰ Bnuur baji batērēn na pnak, ujonŋ kaneenanaan bŋoy na utejan. ⁴¹ Ŋšubal iŋeen ŋtēb ŋi ŋi nji nwoonŋ du katohu : dlemparu ŋšubal iŋeen na ŋbaakēr pa babuku, abot alemparu paaj pa batani bi nu, kē iwi iŋelēs uko wi ŋtiinkaruŋ aji uwo baluk bi naan ŋyaas iŋeen. ⁴² Woli Našibaŋi, i Paapa na Abraham ašin bajaanŋ badēman, Našibaŋi i Itaak aktiinj, aanwo lah na nji, kdolēn

nñiis iñen ijinj. Kë Naşibaţi aşë win unoor wi naan na ulemp wi iñen yi naan, kë utejan unţëpuj kë aşë wayëş nja. »

Bhojar bi Yakob na Laban

⁴³ Laban ateema aji : « Baaţ biki bawo babuk naan, kë bapoţ biki bawo biki naan. İntaam nji bti njawo nji naan. Uko wi ikwinuñ hënk bti uwo wi naan. Kë nji we wi nhilanuñ kado pa babuk naan na bapoţ biki babukuñ? ⁴⁴ Joh njo bhojar nji na iwi. İdo uko mënţ uyuuñ kë andoli ahoñ atëntul uko uloñ. »

⁴⁵ Kë Yakob aşë tef plaak, ⁴⁶ akak aji na bañaan biki nul bajejënt mnlak. Kë bajejënt mnlak ado bnjuñ, aşë to ade bukal bti ti mnlak mënţ.

⁴⁷ Laban adu dko mënţ Yegar Fahaduta^{§§}, kë Yakob adu da Galeed*.

⁴⁸ Laban aji : « Bnjuñ bi mnlak bi bakyu-ujun kë rhojar nta nji na iwi. » Ukañ kë badu da aji Galeed. ⁴⁹ Bakak adu da aji Mişpa†, tiki Laban aji : «*Yawe Nawat Kabuka akdoon kayeñ nja, nja batëb bti, woli njenkak awinar. ⁵⁰ Woli inooran babuk naan këme aje baaţ baloñ ahoţalëş ti baka, mënţ ñaan akwayëşun nja, lipariin, Naşibaţi akwayëşun nja. »

⁵¹ Akak aji na Yakob : « İwin bnjuñ bi mnlak bi na plaak pantëfun pi ti ptoof pi nja, ⁵² ikwoon uko unkyujun uko wi ndoluñ nta di. Mënwo i kaţëp bnjuñ bi na plaak pi kaya du umbañ wi nu na uşal uwuţaan. Kë iwi kak iinwo i kaţëp pa kabi di umbañ wi naan na uşal uwuţaan. ⁵³ Naşibaţi i Abraham, i Nahor na i bateem baka akwayëşun nja. »

Yakob amehna ti katim ki Naşibaţi i İtaak aşin aktiij. ⁵⁴ Afijañ Naşibaţi untaam du pnkuñ aşë du bayiţul babi bade. Bade aşë fër du pnkuñ.

32 Laban anaţa na nfa kub, aya amook bababul na babukul añehandër baka bnuura aşë tiiş katohul. ² Yakob aya na bgahul, kë nwanjut nji Naşibaţi nşaş bi ayit na a. ³ Kë wi awinañ win na aşë ji : « Pntuk pi bañaan biki Naşibaţi pii pi! » Adu dko mënţ Mahanayim‡.

Yakob abomandër pyit na Etawu

⁴ Yakob ayil bañaan du Etawu abuk aşin, bajota kadun, aya du a du inkunji Yeyir du utaak wi Edom. ⁵ Aji na baka : « Uko wi, wi nakyaan kaţup Etawu ajug naan, najakana : “Uko wi, wi wi Yakob nalemparu ajakuñ, aji : Dya du uko Laban aţo da te hënkunji. ⁶ Dya ka da nggit, njuuru, npi, nkaneeel na balemp biinţ na baaţ. Dñal ajug naan ame wa nhilna nwinana bnuura ti kadunul.” »

⁷ Bayili bakak du Yakob aji na a : « İpenna du Etawu abuk şaaş. Ul ti uleeful abi pyit na iwi awo na biinţ iñeen uweek nbaakër (400). » ⁸ Wal mënţ kë Yakob aşë lënk maakan abot ahaajala. Afaaş bañaan banwoon na a, na nkaneeel na npi na nggit na ntaam nji pnkunkaali, ado ifah itëb. ⁹ Aşal aji : « Woli Etawu aya jotna bañaan biki kafah kalon, bañaan biki kandukiij bahil kaţi na iko yi bawoonaanun. »

¹⁰ Añehan Naşibaţi aji : « Naşibaţi i Abraham ateem naan na i İtaak paapa bajaan badëman, iwi *Yawe Nawat Kabuka ijakuñ na nji : “Kakan du utaak wi başinu du bayiţu ddolu bnuura.” ¹¹ Dpoţët maakan pa uko na bnuura bti yi ikdolaan do nalemparu. Wal wi mbiin amuur bdëk bi Yordan bi, dwoha aloolan na pmul, kë hënkunji nşaan awo na bañaan ado hil afaaş baka ado kntuk

§§31:47 *Yegar Fahaduta* : Ti uţup wi baharameen dawoon Bnjuñ bi bamaar.

*31:47 *Galeed* : Ti uhebërë danaam katiinkare na Bnjuñ bi bamaar.

†31:49 *Mişpa* dawoon dko dyeñi ti uhebërë.

‡32:3 *Mahanayim* : Ti uhebërë dawoon kntuk ktëb.

ktëb. ¹² Dkooṭu kooṭ buranaan ṭi Etawu abuk paapa. Dṭi abi ajotnaan afiṇ baatṭ biki naan na babuk baka. ¹³ Kë iwi iṣaaṇ ajakën iwulën iko inuura katuman kabot kado pntaali pankpënnuṇ ṭi nji paṭum ji pyiw pi bdëk, pi nin ñaaṇ aloṇ awoon aanhil pfën. »

¹⁴ Jakob afër ṭi dko mënṭ. Ajej uko wi ahilanuṇ kaṭen Etawu abuk aṣin ṭi uko wi awoonaanuṇ. ¹⁵ Ajej ṇpi ṇwaaṭ iñeen uweek ṇṭëb (200) na ṇdow iñeen ṇṭëb, na ṇnkaneel ṇwaaṭ iñeen uweek ṇṭëb (200) na ṇnkaṣ iñeen ṇṭëb. ¹⁶ Ajej kak ṇntaam ṇi pnkunkaali iñeen ṇwajanṭ na ṇmpoṭi ṇnkbootuṇ, ṇngit ṇwaaṭ iñeen ṇbaakër na ṇnkaṣ iñeen, ṇbuuru ṇwaaṭ iñeen ṇṭëb na ṇnkaṣ iñeen. ¹⁷ Apaṭëṣ ṇntaam ṇandoli aṣë wul ṇa balemparul aji na baka : « Najotan kadun, batani baṣë bado kaduk btënṭ uko unṭuuṇ kalow. » ¹⁸ Uko wi aṭuuṇ nalemparul nateek pdo wii wi, aji na a : « Woli iyit na Etawu abuk paapa, kë aheparu ñaaṇ iklemparuṇ, dko di ikyaṇ, na anwoon ajug batani bi igakanuṇ, ¹⁹ kteema kaji : “Iwo yi Jakob nalemparu, aṭenu ṭen ya iwi Etawu ajug naan, ul ṭi uleeful adoo bi, awo ṭi kafetun.” »

²⁰ Akak aṭu natëbantën na nawajanṭën na banwoon na itani bṭi baṭup uko wi ajakuṇ na nateek wi bakwinuṇ Etawu. ²¹ Akak aji na baka baji : « Jakob nalemparu abi ṭi kafetun. » Aṣal wal mënṭ aji : « Ddo udeeb uwala na a na iko yi nji kaṭenuluṇ, wal mënṭ mbaa nhil nwinana ṭi kadunuṇ. Ahilan kamiirën. » ²² Ajotan iko bṭi yi awoon i kaṭen abuk aṣin kadun, aṣë duka du pntuk na bañaan biki nul.

Kampëtar ki Jakob na Naṣibaṭi

²³ Na utejan mënṭan wuṇ, Jakob anaṭa ajej baatṭ batëb biki nul, na balempar baka, Bila na Filpa, na babukul biinṭ

iñeen na aloolan, amuur na baka kabuul ki Yabok. ²⁴ Wi adoluṇ kë bamuuri, abot amuuran bka bi nul bṭi, ²⁵ aduka aloolan. Kë ñiinṭ aloṇ aṣë bi apëtar na a te mnjinṭ. ²⁶ Wi uṇ mënṭ awinuṇ kë aanhil pwata aṣë koba ṭi pnkuunt, kë pabuur na a. ²⁷ Aji na Jakob : « Wutanaan nya, mnjinṭ mambani. »

Kë ateeam aji : « Mënkwutano bë iññe-handëraan bnuura. »

²⁸ Aheparu aji : « Katimu kawo hum? »

Kë ateeam aji : « Jakob. »

²⁹ Kë aṣë ji na a : « Baankak kado kadu'u Jakob, iwo Itrayel^f, ṭiki ipëtar na Naṣibaṭi abot apëtar na bañaan, kë iwi iṣaaṇ awat. »

³⁰ Jakob aji na a : « Dkooṭu kooṭ ṭupaana katimu. »

Kë ateeam aji : « we ukaṇ kë ikheparaan katim naan? » Aṣë ñehandëra bnuura ṭi dko mënṭan duṇ.

³¹ Jakob aṭu dko mënṭ katim ki Penuwel[§], ṭiki aji : « Dwin Naṣibaṭi na kës naan aṣë wo mënkeṭi. » ³² Wi unuur ujintuṇ, aṭëp kabuul du Penuwel aṣë jiiink. ³³ Uko mënṭ ukaṇ kë bañaan biki Itrayel baanji bade kantaañ ki pnkuunt ṭiki dul di Naṣibaṭi akobuṇ Jakob.

Pyit pi Jakob na Etawu

33 Jakob akat kës aṣë win kë Etawu akbi, awo na biinṭ iñeen uweek ṇbaakër (400), kë Jakob aṣë jej bapot apaṭëṣ, awul baka banin baka, Leya, Rakel, na balemp biki baka Bila na Filpa. ² Aṭu baatṭ balemp na babuk baka ṭi kadun, kë Leya ayeenk na biki nul, Rakel kë abaañaan na Yotef. ³ Ul kë aṣë jot kadun, aya aṣë ṇup adoo do ṇyaaṣ paaj na uloṇ aṣë aṇog abuk aṣin. ⁴ Etawu aṭi aya ayit na a, alut amooka, kë baṣë wo ṭi ṇwooni.

^f32:29 *Itrayel* : ṭi uhebërë daṭu kanaam na apëtar na Naṣibaṭi.

[§]32:31 *Penuwel* : ṭi uhebërë dawoon kaara di Naṣibaṭi.

⁵ Etawu akat kës awin baat na bapoŕ ašë hepara aji : « Bañaanŕ biki bawo ba-hoŕ ba? »

Kë ateem aji : « Bapoŕ biki Našibaŕi ŕi pjoob bkw pi nul awuluŕ nalemparu. »

⁶ Balemp baat baňog na babak baka, abi aŕup ŕi kadun ki Etawu. ⁷ Leya kë aňog na biki nul, abi aŕup ŕi kadunul. Kë Yotef akak aňog na Raketl abi aŕup.

⁸ Wal mënŕ kë Etawu ašë ji na Jakob : « Kë we uwoonŕ pntuk pi bañaanŕ na ŕntaam ŕi nyitanaanuŕ ba? »

Kë ateem aji : « Dŕal ŕal pwinana bnuura ŕi kës ki ajuŕ naan ukaanŕ. »

⁹ Kë Etawu aji na a : « Abuk paap, iko yi nwoonaanuŕ ikëš, dukiin na bka bi nu. »

¹⁰ Kë ateema aji : « A-a, woli dwinana bnuura ŕi kës ki nu, kdinan kayeenk uko wi nwuliinŕ. Hënŕ di uwoonŕ, dpën awinana ŕi kadunu jibi ŕaanŕ ajaanŕ apën kawinana ŕi kadun ki Našibaŕi, kë iyeenkën na uhaaš ujinŕ. ¹¹ Keeri idinan iyeenk uko wi nwuliinŕ, wi nwinaniinŕ bnuura ŕi kës ki Našibaŕi awo na uko bŕi wi nnumiinŕ. » Aŕiini ŕiini haŕ te kë uŕ adoo dinan.

Bi Jakob na Etawu bawayëšëri

¹² Wi babanuŕ ŕuŕ, kë Etawu ašë ji na Jakob : « Joh ŕnaŕa ŕya, ddo kapoš ŕi kadun na bañaanŕ biki naan. »

¹³ Kë ateema aji : « Ajuŕ naan ame kë bapoŕ baňeenëŕi kë nŕak awo i kaŕu ušal ŕi ŕntaam ŕankbootuŕ. Woli dmint mintan ŕa unuur uloolan ŕntaam bŕi kakeŕ. ¹⁴ Ajuŕ naan akeeri jot nalemparul kadun, nŕi ddo kapoš bŕiisu na batani bi ŕgakanuŕ na bapoŕ te kadoo kaban du ajuŕ naan du Feyir. »

¹⁵ Kë Etawu aji na a : « Ddukaru bañaanŕ baloŕ ŕi bangakandëruŕ na nŕi. »

Kë ateem aji : « Ndolna we? Uko unkaanŕ udooni uwo nwinana bnuura ŕi kës ki ajuŕ naan. »

¹⁶ Kë Etawu ajeŕ unuur mënŕ bŕah aya Feyir, ¹⁷ kë Jakob, ul ašë ya Fukot. Aniw da katoŕ abot ado impen pa ŕntaam. Uko mënŕ ukaanŕ kë baŕu dko mënŕ katim ki Fukot**.

Yakob aban du Fikem

¹⁸ Wi Jakob apënnuŕ Padan-Aram, aban najoob du ubeeka wi Fikem du utaak wi Kanaan. Afëŕ ataanŕ na ubeeka.

¹⁹ Anuŕ dko di atarnuŕ kaloona ŕi babak Hamor ašin Fikem. Anuŕ da ktaka iňeen uweek ki baŕaknuŕ untaam.

²⁰ Aboman da *bliit bi mŕguŕ, ašë ŕu ba katim ki « El Elohe Itrayel††. »

Uko wi Dina

34 Dina napoŕ ŕaanŕ i Leya abiiŕ abukar Jakob apën pya kawin baat biki utaak wi bawoonŕ. ² Kë Fikem, abuk Hamor nahitit naših i utaak ašë wina. Amoba, aŕupana. ³ Kë uhaaš ušë wo ŕi Dina poonu abuk Jakob kë aŕala ala'a baniw. ⁴ Aya aji na Hamor ašin : « Yaan iňehandëren poonu uŕ nniima. »

⁵ Baŕup Jakob kë baŕopan Dina abukul, kë jibi babakul biinŕ bawoonŕ du uŕeeh na batani aanŕi nin uko uloŕ kë bado pëna uŕeeh.

⁶ Hamor, ašin Fikem, aya du uko Jakob kaya kaŕiini na a. ⁷ Uŕënk wal mënŕ kë babak Jakob biinŕ bakamšii, bame uko unŕëpuŕ. Uko mënŕ ude baka, kë badeebaŕ maakan ŕiki Fikem ado Itrayel uko unwuŕuŕ maakan wi apiinŕuŕ na abuk Jakob. ŕaanŕ aanwo kadoo haŕ. ⁸ Kë Hamor ašë ji na baka : « Fikem abuk naan aŕal poonu abukan na manjoonan. Nawulana a aniiim. ⁹ Nawulan ŕŕiinkar ŕbot ŕmëbandër : nawulun

**33:17 *Fukot* : ŕi uhebëre dawoonŕ impen.

††33:20 *El Elohe Itrayel* : Dawoonŕ Našibaŕi awo Našibaŕi i Itrayel.

babukan baat ḡniim, un kak ḡwulan biki nun naniim. ¹⁰Naṭoon ṭi na un, utaak wi uwo wi nan, nafet̄ na un nado kapos̄ jibi naḡali. »

¹¹Wal mēt̄ Fikem aji na ašin poonu na baweekul : « Nawutan nwinana bnuura ṭi kadunan, dwulan uko bti wi nakheparaanuḡ. ¹²Ddo uko bti wi naḡaluḡ, uko uloolan ṭaṇ wi wi nḡaluḡ, nawulaan abukan nniim. »

¹³Babuk Yakob bateem Fikem na ašin, bado mntit na baka ṭiki aṭopan abuk ašin baka. ¹⁴Baji na baka : « Ḥḡnhilan kawul abuk ašinun ṇiint̄ anwoon̄ aanwala katēmp̄ aniim. Uko mēt̄ uwo mnkow pa un. ¹⁵Ḥḡdinnan̄ uko wi naheparuḡ woli nado uko wi : nakakan ji un, nawalan biint̄ biki nan katēmp̄ bti. ¹⁶Wal mēt̄ ḡwulan babukun baat̄, kabot kajej babukan baat̄, ḡṭo na an kak, ḡwo pntaali plooman. ¹⁷Aṣē wo woli naandi ptiinkun, ḡjej abuk ašinun kaya na bgahun. » ¹⁸Uṭup wi baka ulil bi Hamor na Fikem abukul. ¹⁹Fikem awoon̄ anwinaniḡ bnuura ṭi katoh ki ašin bti, aanwo na ḡṣal ḡtēb̄ ṭi uko wi bajakuluḡ, ṭiki aḡal poonu abuk Yakob maakan.

²⁰Hamor na Fikem abukul baya du uneej ubeeka aṭiini na biint̄ biki wa aji : ²¹« Baṇaḡ biki bawo na uṣal unuura : Baṭoon ṭi utaak wi na nja, udēmi, bado kapos̄ jibi baḡali ḡdo kaniim baat̄ biki baka, bado kaniim biki nja. ²²Kē uko uloolan ukṭuḡ badi pṭo na nja bti, ḡwo pntaali plooman. Uko mēt̄ wii wi : biint̄ biki nja bti bawo kawala katēmp̄ jibi bukal bawaliḡ ka. ²³Itani yi baka, bka bi baka na ḡntaam ḡi baka bti iinkkak wal mēt̄ yi nja i? Nawulan ḡdinan̄ baka uko wi bajakuḡ, baṣē baduka na nja. » ²⁴Baweek biki ubeeka batiink̄ uko wi Hamor na Fikem abukul bajakuḡ. Kē biint̄ biki ubeeka bti baya wala katēmp̄.

Plukan pi Timeoḡ na Lewi

²⁵Unuur uwajaṇṭen wi ḡleef ḡakdeen banwaliḡ katēmp̄ kē banoori, kē bi Timeoḡ na Lewi, babak Yakob biint̄, baweek Dina, baṣē naṭa ajej ikej yi baka apoṣ aneej ṭi ubeeka kē nin ṇaḡ aankit baka, adēpa ṭi biint̄ bti aḡiḡ. ²⁶Baḡiḡ kak bi Hamor na Fikem abukul ajej Dina apēnan ṭi katoh ki Fikem aṣē ya.

²⁷Babuk Yakob babi abaaṇēṣ ban-klaaḡ pket̄, ajej iko bti inwoon̄ ṭi ubeeka, ṭiki bakowandēn aṭa baka. ²⁸Bajej ḡpi na ḡnkaneel na ḡgit na ḡbuuru ḡi baka na iko inwoon̄ du ubeeka na ḡṭeeh. ²⁹Bajej bka bi baka bti, babak baka na bahar baka, na iko bti yi bakaḡ ṭi itoh yi baka.

³⁰Yakob aji na bi Timeoḡ na Lewi : « Naṭijaraan bṭup. Naṭu kē nkak ṇaḡ nauṭaan maakan ṭi kēṣ ki baṇaḡ biki utaak wi bakanaan na wi baperitit. Woli batiink̄ abi aḡutan na nja bafiḡen na biki katoh naan bti ṭiki baṭum apel nja maakan. »

³¹Kē baṣē teema aji : « Ḥḡwo kawut bado aṭa'un ji awo naṭuunk̄ i? »

Yakob du Betel

35 Naṣibaṭi aji na Yakob : « Naṭiin iya Betel iya iṭo da. Yaan ido da *bliit bi mḡgur pa nji Naṣibaṭi, nji mpēnuḡ awinana ṭi kadunu wi ikṭiḡ Etawu abuk ṣaaṣ. »

²Yakob aji na baṇaḡ biki katohul na bangakandēruḡ na a bti aji : « Napēnaan itu yi najaḡ nadēman ṭi pṭofoan, nadolan baṇow nakakna naḡiṇṭ̄ ṭi kēṣ ki Naṣibaṭi. Naṭēṣan kak imiṣa. ³Najoḡ ḡya Betel ddo da bliit pa Naṣibaṭi antiinknuḡ wi nwoon̄ ṭi mṇṭēḡ, anṭēnkn̄uḡ ṭi bayaṣ bi ndoluḡ. » ⁴Bapēnan itu yi bawoonaanuḡ na irinku yi baṭuuḡ ṭi ibaṭ^{**} awul Yakob kē amoy ṭi bko bweek banwoon̄ ṭi kaḡoḡ Fikem. ⁵Wal mēt̄ kē

^{**}35:4 *Irinku yi baṭuuḡ ṭi ibaṭ*: Baji baṭu ya buṭaan bawutna kajotna baka.

başë nața atool pya. Naşibați ațu palënk ți ŋbeeka ŋanfooyuŋ dko di babiŋ awo, kē bañaanŋ banwoonŋ da baandookar na baka.

⁶Yakob na bañaanŋ biki awoonaanunŋ bti baban du Luț du utaak wi Kana. Dko mēnt dawoonŋ Betel. ⁷Aboman da bliit bi mngur așë du dko mēnt El Betel[¶], țiki dul di di Naşibați apēnuŋ awinana ți kadunul wi akțiŋ abuk așin.

⁸Wi bawoonŋ da kē Debora, ŋaaț ambiŋ ayewi Rebeka așë keț, kē bamoya du Betel du pteef bi bko bweek banwoonŋ da. Uko waŋ ukaanŋ kē Yakob adu bko mēnt aji bko bweek bi ŋwooni.

⁹Naşibați akak apēn awinana ți kadun ki Yakob wi apēnnuŋ Padan-Aram, awula bnuura. ¹⁰Aji na a : « Katimu kawo Yakob, kē başë wo baankak ado kadu'u Yakob ; katimu kawo Itrayel^{§§}. » Kē hēnk di ațu'u luŋ katim ki Itrayel.

¹¹Naşibați akak aji na a : « Nji dwoonŋ *El Şaday, Naşibați Anhiniŋ iko bti. Kabuk kaçoobēț na iwi ibot ibuk ituman. Pntaali pankpēnuŋ ți iwi pawo utaak, pado wo ŋtaak ŋtım ; başih babot bapēnna ți iwi. ¹²Utaak wi nwuluŋ Abraham na Itaak dwulu wa, kabot kawul pntaali pankmbiŋ ți kafetu apēnna ți iwi utaak wi. » ¹³Kē Naşibați așë pēn ți kadunul aya.

¹⁴Yakob ajej plaak atēf ți dko di Naşibați abiŋ aținiyaan na a, ajatan ți pa abot atul ukēra ți pa. ¹⁵Adu dko di Naşibați abiŋ ațini na a aji Betel*.

Kabuka ki Benyamin na pkeț pi Rakel

¹⁶Yakob na bañaanŋ biki nul bapēn du Betel aya. Baankak alow Efrata, kē Rakel așë buk. Kabuk kanoorana

maakan. ¹⁷Wal wi akhaŋuŋ na pdo na kabuk kē ŋaaț ankbuk bukanuluŋ așë ji na a : « Wutan kalēnk, ikak abuk napoț ŋiint. » ¹⁸Anoor maakan ado ŋogan pkeț, kē wi abanuŋ ți pjēmşa așë wul napoț katim ki Ben-Oni[†], kē Yakob așë wula katim ki Benyamin[‡]. ¹⁹Rakel akeți, kē bamoya du bgah bi Efrata, dko mēnt dawoonŋ Betleyem. ²⁰Yakob atēf plaak ți bhēr bi nul. Plaak pi bhēr bi Rakel mēnt pawoonŋ da hēnk te ŋta ayuuŋ dko di amoynaaniŋ.

Pjuban pi Ruben

²¹Yakob i bakakuŋ ado Itrayel anața na bañaanŋ biki nul aya ațep Migdal-Eder așë tar kaloona ki nul. ²²Wi bawoonŋ ți utaak wuŋ kē Ruben așë ya apiintŋ na Bila, ŋaaț i așin awoonaanunŋ, kē bațup așin uko mēnt.

Babuk Yakob

Babuk Yakob biintŋ bawo iŋeen na batēb. ²³Biintŋ biki abukuŋ na Leya bawo : Ruben bajeenul, Fimeyoŋ, Lewi, Yuda, Itaakar, na Fabulon. ²⁴Kē biki abukuŋ na Rakel bawo : Yotef na Benyamin. ²⁵Kē biki Bila nalemp i Rakel bawo : Dan na Neftali. Kē biki Tilpa nalemp i Leya bawo : Gad na Ater. ²⁶Bapoț bukuŋ biki Yakob abukuŋ wi awoonŋ du Padan-Aram.

Pkeț pi Itaak

²⁷Yakob aban du uko așin du Mamre du Kiriyaț-Arba, dul dawoonŋ Hebroŋ. Dul di Abraham na Itaak babiŋ afēț. ²⁸Itaak aka ŋşubal iŋeen-week na iŋeen bakreŋ (180), ²⁹așë noorfēn aya du bajugul. Wi akkețuŋ, ațafi, kē ŋnuur ŋi nul

[¶]35:7 *El Betel* : Ți uhebērē dawoonŋ Naşibați i Betel.

^{§§}35:10 *Itrayel* : Ți uhebērē danaam na apētar na Naşibați.

*35:15 *Betel* : Ți uhebērē dawoonŋ katoh ki Naşibați.

†35:18 *Ben-Oni* : Ți uhebērē dawoonŋ napoț i unoor wi naan.

‡35:18 *Benyamin* : Ți uhebērē dawoonŋ napoț i kaŋen naan kadeenu.

ɲabot atum. Etawu na Yakob babukul kë bamoya.

Baaɲ na bapoɲ biki Etawu

36 Pntaali pampënnuɲ ɲi Etawu pii pi, pul pawooɲ Edom :

² Etawu aniim baaɲ biki Kanaan, baaɲ mënɲ biki biki : Ada na Oholibama na Batmat. Ada awo abuk Elon nahitit, kë Oholibama awo abuk abot awo abab Tibeyoɲ nahiwit. ³ Batmat awo abuk Işmayel. Nebayot awo abuk aşin. ⁴ Ada abukar Etawu Elifat, kë Batmat abuk Reuwel. ⁵ Oholibama abuk Yewuş, Yalam na Korah. Bukuɲ bawooɲ biinɲ babuk Etawu bambukiinɲ du utaaɲ wi Kanaan.

⁶ Etawu ajej baharul, babukul na bañaanɲ biki katohul bti, itani yi nul na ɲntaam ɲi nul bti na iko bti yi akaanɲ wi awooɲ ɲi utaaɲ wi Kanaan aya utaaɲ wi Feyir alow Yakob abuk aşin. ⁷ Itani yi baka idëm wal mënɲ maakan kë utaaɲ wi bafëtuɲ uunhil pkëş baka ɲiki itani yi baka itum maakan. ⁸ Hënk, kë Etawu aya afëɲ du dko di pnkuɲ du Feyir. Etawu dawooɲ Edom.

Babuk Etawu du Feyir

⁹ Pntaali pi Etawu aşin bahedomit an-fëtuɲ du dko di pnkuɲ du Feyir pii pi : ¹⁰ Itim yi biinɲ babuk Etawu yii yi : Elifat awo abuk Ada ahar Etawu, kë Reuwel awo abuk Batmat ahar Etawu kak.

¹¹ Elifat abuk Teman, Omar, Şefo, Gatam, na Kenat. ¹² Elifat abuk Etawu akak awo na ñaaɲ aloɲ i awooɲ aanniimi, kë abukara Amalek. Bukuɲ bawooɲ babab Ada ahar Etawu.

¹³ Kë biki Reuwel bawo : Nahat, Ferah, Şama, na Miṭaa. Bukuɲ bawooɲ babab Batmat ahar Etawu. ¹⁴ Kë Etawu abuk na Oholibama aharul abuk Ana, poonu abuk Tibeyoɲ, bi Yewuş, Yalem na Korah.

Baweek biki Edom

¹⁵ Bañaanɲ banwooɲ baweek ɲi pntaali pampënnuɲ ɲi Etawu biki biki :

Baweek bampënnuɲ ɲi Elifat bajeenuɲ bawo : Teman, Omar, Şefo, Kenat, Korah, ¹⁶ Gatam na Amalek. Bukuɲ bawooɲ baweek bampënnuɲ ɲi Elifat abuk Ada. ¹⁷ Kë bampënnuɲ ɲi Reuwel abuk Etawu bawo : Nahat, Ferah, Şaama, Miṭaa. Bukuɲ bawooɲ baweek bampënnuɲ ɲi Reuwel abuk Batmat ahar Etawu du utaaɲ wi Edom. ¹⁸ Kë baweek bampënnuɲ ɲi Oholibama abuk Ana, ahar Etawu bawo : Yewuş, Yalam, na Korah. Bukuɲ bawooɲ baweek biki Etawu abukuɲ na Oholibama abuk Ana.

¹⁹ Bukuɲ bawooɲ babuk Etawu baweek biki Edom.

Babuk Feyir nahorit

²⁰ Babuk Feyir nahorit bawooɲ ban-fëtuɲ uteek ɲi utaaɲ wuɲ, bawo : Lotan, Şobal, Tibeyoɲ, Ana ²¹ Dişon, Eşer, na Dişan bukuɲ bawooɲ baweek biki bahorit, babak Feyir du utaaɲ wi Edom. ²² Babuk Lotan bawo : Hori, na Heman, kë abuk aşin Heman ñaaɲ awo Timnah. ²³ Babuk Şobal bawo : Alwan, Manahat, Ebal, Şefo na Onam. ²⁴ Babuk Tibeyoɲ bawo : Aya na Ana. Ana mënɲ ayaanɲ awin du *pndiiş dko di meel mnyik wi akyafanuɲ ɲbuuru ɲi Tibeyoɲ aşin. ²⁵ Babuk Ana bawo : Dişon, na Oholibama abukul ñaaɲ. ²⁶ Biki Dişon bawo : Hemdan, Eşban, Yitran na Keran. ²⁷ Babuk Eşer bawo : Bilhan, Fawan na Akan. ²⁸ Babuk Dişan bawo : Uş na Aran.

²⁹ Baweek biki bahorit bawo : Lotan, Şobal, Tibeyoɲ, Ana, ³⁰ Dişon, Eşer, na Dişan. Bukuɲ bawooɲ baweek bahorit du utaaɲ wi Feyir.

Başıh biki Edom

³¹ Bañaanɲ biki bawooɲ banşıhuɲ du utaaɲ wi Edom ji naşih aloɲ ɲi biki

Itrayel abi ado kaših. ³²Bela abuk Bewor aših du Edom, kë ubeeka wi nul uwo katiim ki Dinhaba. ³³Bela akeṭ, kë Yobab abuk Terah i ubeeka wi Botra ayeenk aših. ³⁴Wi Yobab akeṭuṅ, kë Hušam i utaak wi batemanit ayeenk aših. ³⁵Wi Hušam akeṭuṅ, kë Hadad, abuk Bedad ayeenk aših. Ul agutuṅ na bamadiyanit abot akob baka du nṭeḥ nji Mowab, katiim ki ubeeka wi nul kawo Awit. ³⁶Wi Hadad akeṭuṅ kë Falma i Mašreka ayeenk ṭi a aših. ³⁷Wi Falma akeṭuṅ kë Šawul i Rehobot-ha-Nahar ašë yeenk aših. ³⁸Wi Šawul akeṭuṅ kë Baal-Hanan, abuk Akbor ašë yeenk ṭi a aših. ³⁹Wi Bal-Hanan abuk Akbor akeṭuṅ kë Hadar ayeenk aših, ubeeka wi nul uwo Pawu ; aharul awo Mehetabel abuk Matred abuk Meh-Fahab.

Baweek biki Edom kak

⁴⁰Itim yi baweek bampënnuṅ ṭi Etawu yii yi ; baduuna baka andoli ṭi katoh ki apënnuṅ na ṭi dko di afëṭuṅ: Timnah, Alwa, Yetet, ⁴¹Oholibama, Ela, Piñon, ⁴²Kenat, Teman, Mibšar, ⁴³na Magdiyel, na Iram. Bukuṅ bawooṅ baweek bampënnuṅ ṭi Etawu ašin bahedomit. Baduuna baka andoli ṭi utaak wi afëṭuṅ.

37 Kë Jakob ul ašë duka du utaak wi Kanaan wi ašin abiiṅ awo.

Yotef na babuk ašin

²Uko wi katoh ki Jakob wii wi : Yotef aka nšubal iñeen na paaj na uloṅ aji yafan nkaneele na npi na babuk ašin. Ado kpoṭ ki nul na babuk Bila na Filpa bahar ašin. Yotef abi ṭup ašin baka aji baji bado iko iwuṭaan.

³Kë Jakob i bakakuṅ ado Itrayel ašë njal Yotef apelan babukul bti ṭiki abuka wi awooṅ naṭaf, ado kë badola kamiša kanuura. ⁴Kë babuk ašin bašë win kë ašin baka aṅala apel baka, kë bašë ſoor Yotef adoo wo baanji baṭiini na a bnuura.

⁵Unuur uloṅ, Yotef aṭaafi ašë ṭup nja babuk ašin, kë bukal babaa ſoor ſoor maakan apel. ⁶Yotef aji na baka : « Natiinkan nṭaafi nji ndoluṅ: ⁷Dṭaafi kë njo wo ji njo ṭi ptan intooliin du uṭeḥ, kë bdaaj bi intooliin bi naan bašë mara mara awo bnaṭ kë idaaj yi nan išë fooy ba ašë wo wo ji iko inṅupuṅ ṭi kadun ki bi naan. »

⁸Babuk ašin bateema aji : « Woon iſal aji iwo naših i nun kë njo i kado kado uko wi ijakuṅ? » Nṭaafi nji nul na nṭup nji nul njado kë baſoor kak maakan.

⁹Yotef akak aṭaafi kak aṭup babuk ašin aji : « Natenan, dkak aṭaafi kak kë uwo wo ji bnuur, pli na njah iñeen na uloolan njanup ṭi kadun naan. » ¹⁰Aṭup uko waṅ ašin kak, kë uṅ ašë noman na a aji : « Kë nṭaafi njuṅ nji idoluṅ! Nji, naan na babuk ſaaš nbi kaṅup ṭi kadunu i? » ¹¹Babuk ašin bakuja maakan kë ašin ašë hank uko waṅ ṭi uſal.

Yotef awaapanaa

¹²Unuur uloṅ, babuk ašin Yotef baya byafan bi batani bi ašin baka du Tikem. ¹³Jakob ašin i bakakuṅ ado Itrayel aji na Yotef : « Babuk ſaaš bawo du byafan du Tikem. Biin dyilu du baka. »

Kë aṭeem aji : « Nji wi. »

¹⁴Jakob akak aji na a : « Yaan iten jibi bawoori bukal na nṅtaam išë ibi iṭupën. » Ayilna du dko danwooṅ du uṭeḥ wi inkuṅ du Hebroṅ kë Yotef ašë ya aban Tikem. ¹⁵Niint alon ayit na a, kë akñaay na uṭeḥ ašë hepara aji : « We wi iklaan ba? »

¹⁶Kë aṭeem aji : « Dla babuk paapa. Dkooṭu kooṭ ṭupaana dko di bakyaanaanaṅ nṅtaam nji baka. »

¹⁷Kë niint aji na a : « Bapën ṭi, dṭiink kë baji baya Dotan. » Kë Yotef apën ala babuk ašin aya ṭenk baka du Dotan.

¹⁸Bawina kë akbi du kalowan ašë ti-inkar ji abi ado kaban du baka aji bafiṅa. ¹⁹Baṭiini aji : « Natenan ajuṅ nṭaafi ak-

biinj hënk. ²⁰Hënkun, najoh nfiņa nşë nşëla du bhër bloņ, nyale nya ji uko uloņ ujooť wi uťeeh udohuluņ. Wal mënť nten uko wi nřaafi nři nul nřakkakuņ. »

²¹Kë Ruben aşë tiink baka, aņal pbu-uran Yotef. Aji na baka : « Nřwut kafiņa. ²²Naktul pņaak! Nafëlana du bhër bloņ du *pndiiş, nawutan kafiņa këme kakoba. » Ruben ado do haņ kahilna kabuurana kakakana du aşin.

²³Wi Yotef abanuņ kë babuk aşin başë wohëşa kamişa kanuura ki awohuņ aşë ²⁴jeja awat du bhër bloņ. Bhër mënť baanwo na meel. ²⁵Baya wal mënť aya aťo ade. Wi bakatuņ këş aşë win pntuk pi bahiřmayelit^f kë pakpëna Gilaad. Nřntaam nři pnkunkaali nři baka nřajij iko itum itaabanaani pde, ilil pťëkëñ na ikuraaraani yi baťijuņ kaya kawaap du Ejiptu. ²⁶Kë Yuda aşë ji na babuk aşin : « We wi nřkkaaņ şëm nřfiņ abuk aşin nja abot amen pkeť pi nul ba? ²⁷Nawulën nřwaapa bahiřmayelit, nřwut kafiņa. Awo abuk aşin nja, nřwo biki pņaak ploolan. » Kë batiinka.

²⁸Kë bawaap bahiřmayelit başë řëp. Kë baweekul başë pënana ři bhër, awaapa baka itaka inliņun na baluk bi nřsubal nřëb na kli paaj bi nayafan, kë bukuņ baņooťa Ejiptu.

²⁹Kë wi Ruben akakuņ du bhër, aantënk da Yotef. Atow imiřa yi nul, ³⁰aşë kak du babuk aşin aji na baka : « Napoť aanwo du bhër, hum di di nři kadoluņ hënkun? »

³¹Babuk aşin Yotef bajej wal mënť upi udow afiņ, aşë jej kamişa ki Yotef ayek ři pņaak. ³²Baņooť kamişa kanuura kuņ aşin baka aşë ji na a : « Paap, uko wi nřyaaņ awin wii wi, tenan me kawo kamişa ki abuku. »

³³Kë uņ aten ka aşë ji : « Kamişa ki abuk naan ka. Uko uloņ ujooť wi uťeeh upitëş Yotef adoha. »

³⁴Yakob atow imiřa yi nul wal mënť awohara iko yi puum[§]. Aťëga pkeť pi abukul ajon. ³⁵Babukul bti, biinť na baat, babi pyompana, kë aşë pok aji : « A-a đťëga řëga te kado kaluņ kaya kaťënk abuk naan du mnkeť. » Yakob awooni'ara wooni abukul.

³⁶Bahiřmayelit baya waap Yotef niinť aloņ i katim ki Potifar du Ejiptu. Niinť mënť awo ři baweek biki pşih pi Farawuna naşih i Ejiptu, ul awooņ naşih i bayeņ biki nul.

Yuda na Tamar

38 ři wal mënť, Yuda aduk babuk aşin aya du niinť aloņ i utaaak wi Adulam i katim kawooņ Hira. ²Awin da poonu abuk niinť aloņ i katim kawooņ řuwa i utaaak wi Kanaan. Ajej poonu mënť aniim. Awinar na a, ³kë poonu awo na kayiņ abuk napoť niinť, Yuda kë aťu'a katim ki Er. ⁴Naat akak amobana kayiņ abuk napoť niinť kë aťu'a katim ki Onan. ⁵Akak amobana kayiņ uyaaş uwa-jantën abuk napoť niinť aşë řu'a katim ki řëla. Wal wi řëla abukiinť, Yuda awo du Ketib.

⁶Yuda ajejar Er abukul bajeen, ñaat i katim ki Tamar. ⁷Kë Er bajeen i Yuda aşë wo nawuťaan ři këş ki *Yawe Nawat Kabuka, kë afiņa. ⁸Kë Yuda aşë ji na Onan : « Ime uko wi iwooņ i kado wi iwooņ aťa Er : yaan iwinar na aharul ibukar naweeeku bapoť. » ⁹Kë Onan aşë me kë bapoť biki akbukun baankwo biki nul. Aji woli awinar na ahar naweeekul, aji pënan bduun katoon du mboş kahilna kawo aankbukar naweeekul bapoť. ¹⁰Uko wi ajaaņ ado uunlil Nawat Kabuka, kë afiņa ul kak. ¹¹Kë Yuda aşë ji na Tamar

^f37:25 *Bahiřmayelit* : Bakak aji badu baka bamadiyanit.

[§]37:34 *Atow imiřa* : Uko mënť uji udiiman kë ñaaņ awo ři puum.

ababul : « Ƨoon du uko şaş iwo nayoƧ. Yoonkan Şela adēm nşē nwulu a aniimu. » Aşal aji : « Abuk naan i aanwo kak i kakeƧ ji baweekul. » Hēnk, kē Tamar akak du uko aşin.

¹² BaƧo ajon, kē ahar Yuda, anwoon abuk Şuwa, aşē keƧ. Wi Yuda aƧēgiin ayomp, aya na Hira nanohul i utaak wi Adulam du Timnah kaya du bankpu-unkuƧ ņkaneel ņi nul. ¹³ BaƧup Tamar aji : « Tenan, ayootanu aya Timnah ppuunk ņkaneel ņi nul. » ¹⁴ Awin kē Şela adēmi akak ņiinƧ kē başē wo baanwula a kē aniima. Apēnan imişa yi pyiman, ajeƧ uleent agur bkow, agurada hēnk aşē Ƨo du uneeji wi Enayim du bgah bi Timnah.

¹⁵ Yuda aƧēp awina aşē nuƧ kē awo ņaaƧ ankwaapuƧ uleeful, Ƨiki agur kaara di nul na uleent. ¹⁶ Abi aŋoga aşē ji na a : « Wutan nya na iwi. » Aamme kē ababul a.

Kē Tamar ateema aji : « Woli dya na iwi we wi ikwulunƧ? »

¹⁷ Kē ateema aji : « Dyilbanu upi umpoƧi du batani. »

Kē aşē kak aji na a : « Wulaan uko uloƧ wi iwoonaanuƧ Ƨi mmēban, ibile wulēn upi kaşē kakanu wa. »

¹⁸ Kē ahepara aji : « we wi iŋaluƧ nwulu? »

Kē ateem aji : « Paneel panwoon na katimu na pƧal pi pa, na pjuuƧi pi iwoon-aanuƧ Ƨi kaŋen. » Awula ya, kē baya awinar, kē aduk ņaaƧ na kayiƧ. ¹⁹ Tamar anaƧa akak katohul, apēnan uleent wi aguruƧ Ƨi kaara, awoh imişa yi pyiman.

²⁰ Yuda ado Hira nanohul i Adulam aŋooƧ upi umpoƧi wi ahonƧuƧ, kahilna kayeenk iko yi adukaruƧ ņaaƧ, kē uƧ aşē wo aanwina. ²¹ Ahepar baŋaƧ biki Enayim ņaaƧ nawaap uleef ambiin awo Ƨi bgah Ƨi, kē başē teema aji uumbaƧ kaka'aara ņaaƧ nawaap uleef Ƨi dko mēnt. ²² Kē akak du Yuda aji na a : « Mēnya

wina, baŋaƧ biki Enayim bajakēn uumbaƧ kaka'a nawaap uleef da. »

²³ Kē Yuda aji : « Adukiin na iko mēnt, ņwut kado kalaar ikow yi nja mnkow, dbubara me kē dyilu na upi kē iya wo iinwina. »

²⁴ Uko mēnt udo uko ji kli kwajantƧ kē başē bi aji na Yuda : « Tamar ababu aya awaap uleeful ado mobana kayiƧ Ƨi buƧaan bi adoluƧ. »

Kē Yuda aşē ji : « Nadoon bapēnana bdig batēra najeb. » ²⁵ Kē wi bakpēnan-uluƧ kaşē yil baya baji na ayootanuƧ : « ņiinƧ ajuƧ iko yi, awulunƧ kayiƧ. DkooƧu kooƧ tenan bnuura paneel na pƧal pi na pjuuƧi, işal aji iwo yi in ba? »

²⁶ Yuda ayikrēn ya aşē ji : « ņaaƧ i awo natool apelēn ; na manjoonan mēndi pwula Şela abuk naan aniima. » Wi wi Yuda aşaaƧ ado kē bawutana, awo aankak apiinƧ na a.

²⁷ Kē wal wi Tamar abanuƧ Ƨi kabuk, abuk kbet. ²⁸ Wi akbukunƧ aloƧ Ƨi bapoƧ adun apēnan kaŋen, kē ņaaƧ ankbuk bukanuluƧ atan pƧal pjeenkul Ƨi ka aşē ji : « I apēnuƧ uteek. » ²⁹ Kē napoƧ aşē bi kakan kaŋen kē natēbantēn apēn uteek. Kē ņaaƧ ankbuk bukanuluƧ kē aşē ji : « Ihaabēş bgah aƧēpna! » UkaƧ kē Yuda aƧu'a katim ki Peret*. ³⁰ Kē abuk aşin anwoon na pƧal pjeenkul abaa pēn, kē baƧu'a katim ki Terah.

Yotef du Ejiptu

39 Wi baişmayelit baƧiƧuƧ Yotef du utaak wi Ejiptu bawaapa ņiinƧ aloƧ i katim kawoonƧ Potifar. Awo Ƨi baweek biki pşih pi Farawuna naşih i Ejiptu, ul awoon naşih i bayeƧ biki nul.

² Kē *Yawe Nawat Kabuka aşē wo na Yotef, kē iko bti yi ajaƧaƧ aƧu kaŋen iji iƧēp bnuura. AfēƧ du uko Potifar i utaak wi Ejiptu. ³ Kē jibi uƧ awinuƧ kē Nawat Kabuka awo na a, abot aji do uko bti wi

**38:29 Peret Ƨi uhebēre dawoonƧ bgah bƧēpni.

aṭuun̄ iñeen yi nul kē uji uṭēp bnuura, ⁴ amēbana bnuura, aṭu'a kē aklempara ul ṭi bkowul. Adola kē awo namali i nul, aṭu bka bi nul bti ṭi iñen yi nul. ⁵ Yotef aṭu kē Nawat Kabuka awul katoh ki Potifar bnuura, wi adolulun̄ kē awo namali i nul. Awula bnuura ṭi iko bti yi akaan̄ ṭi katoh na du uṭeēh. ⁶ Hēnk, kē Potifar aṣē ṭu bka bi nul bti ṭi iñeen yi Yotef, uko ude wi nul ṭaṅ wi wi adukiinj akaanaan.

Yotef na ahar Potifar

Kē Yotef aṣē wo ñaan̄ annuuriinj uleef abot anuura kaara. ⁷ Wi ṅwal ṅloṅ ṅaṭēpuṅ, kē ahar ñiint̄ i aklemparuṅ aṣē ṭu kēṣ ṭi a. Aji na a : « Joh ṅpiint̄. »

⁸ Kē Yotef apoki aṣē ji na a : « Ay-inu, ajuṅ naan aṭu bka bi ṭul bti ṭi iñen yi naan, aando ji heparaan uko unṭēpuṅ ṭi katoh. ⁹ Ul ṭi uleeful aando pelanaan nin uko uloṅ ṭi katoh ki. Aanneenanaan nin uko uloṅ ṭi katoh bē mēnt̄ iwi, ṭiki iwo aharul. Kē hum di di nhiniinj kado uko uwuṭaan wuṅ kajuban ṭi kadun ki Naṣibaṭi ba? » ¹⁰ Kē ñaaṭ aṣē bi duka duka ṭi pṭiini na Yotef ṅnuur bti, kē uṅ apoka pok ppiint̄ na a, pwo na a.

¹¹ Unuur uloṅ kē Yotef aṣē neej ṭi katoh pya kado ulempul, nin ñaan̄ aloṅ aanwo da ṭi balemp bandukiinj. ¹² Ñaaṭ ahar Potifar amēbana ṭi kamiṣa aṣē ji na a : « Joh ṅpiint̄! » Kē Yotef aṣē ṭi apēn bdig kē kamiṣa kaduka ṭi iñen yi ñaaṭ. ¹³ Wi ñaaṭ awinuṅ kē adukara kamiṣa, apēn bdig, ¹⁴ ahuuran wal mēnt̄ adu balemp biki nul aji na baka : « Nabiin naten, nahebērē i ayin naan aṭijun̄ nja abi pnoha na nja. Abi aji apiint̄ na nji kē nṣē huuran maakan. ¹⁵ Wi atiinkuṅ kē ṅajari, kē aṣē ṭi aduk kamiṣa ki nul ki, apēn bdig. »

¹⁶ Ajej kamiṣa abēkan ayoonkna ay-inul abi. ¹⁷ Wi abanuṅ kē aṣē ṭupa uko wi aṭupuṅ balemp : « Nalemp nahebērē i iṭijun̄ un abi pnoha na nji. Abi ala ppiint̄ na nji, ¹⁸ wi ṅajaruṅ kē aṣē ṭi apēn

bdig aduk kamiṣa ki. » ¹⁹ Wi ajuṅ Yotef atiinkuṅ kē aharul aṭupa uko wi nalemparul adolulun̄, adeebaṭ maakan. ²⁰ Ado kē bamob Yotef awat ukalabuṣ du dko di bakalabuṣ biki naṣih bawoon̄.

Yotef du ukalabuṣ

Kē hēnk di Yotef awoon̄ du ukalabuṣ. ²¹ Kē *Yawe Nawat Kabuka aṣē wo na a, awula bnuura abot adola kē awinana bnuura ṭi kēṣ ki naweek i ukalabuṣ. ²² Naweek uṅ aṭu'a kē awo naweek i bakalabuṣ bti, uko bti unkdolaniinj da uji uṭēpna ṭi iñeen yi nul. ²³ Naweek i ukalabuṣ aankak aji do do nin uko uloṅ wi baṭu'u luṅ pdo, ṭiki Nawat Kabuka awo na Yotef, abot ado kē iko yi ajaan̄ ado bti iji iṭēp bnuura.

Ṇṭaafi ṅi naboman poot na ṅi najuṅ i naṣih

40 Wal wi iko yaṅ iṭēpuṅ ajon, ubi ka unuur uloṅ kē naweek i baboman poot na naweek i bajuṅ biki Farawuna naṣih i utaak wi Ejiptu kē bajuban ajuṅ baka. ² Farawuna adeebaṭēr baka, ³ adoo wat baka ukalabuṣ wi naṣih i bayeṅ. Du ukalabuṣ mēnt̄ di di Yotef awoon̄. ⁴ Naṣih i bayeṅ ado kē Yotef aklempar baka.

Bajon ntiinku du ukalabuṣ. ⁵ Uka utejan uloṅ wi bukāl batēb bti, naboman poot na najuṅ baṭaafiinj, ṅṭaafi ṅi andoluṅ ṅaka uko wi ṅajaki. ⁶ Na nfa, wi Yotef abiiṅ du baka aṣē win ṭi kaara di baka kē bahaajalaa. ⁷ Ahepar baka aji : « we ukaan̄ kē ikaara yi nan iṭēla ṭēlaa ba? »

⁸ Bateema aji : « Ṇṭaafii, kē nin aloṅ ṭi aṣē wo aanhil hil ṭṭupun uko wi ṅṭaafi ṅajakuṅ. »

Kē Yotef aṣē aji na baka : « Naṣibaṭi ajaan̄ aṭup uko wi ṅṭaafi ṅajakuṅ, kē nṣē kooṭan, naṭupaan ṅa. »

⁹ Naweek i baboman poot aji na a : « Dṭaafi kē bko banjaan̄ badolna

ubiñu kē banaŋ ŋi kadun naan, ¹⁰bawo na inah iwajantŋ. Iŋeeñi abuk mnko, kē manjeenki. ¹¹Dmēban pnkalame pi Farawuna, amar mnko muŋ apooñ ŋi pa ašē jej pa awul Farawuna. »

¹²Yotef aji na a : « Uko wi ŋŋaafi ŋajakuŋ wi : inah iwajantŋ iwo ŋnuur ŋwajantŋ. ¹³ŋi na ŋnuur ŋwajantŋ, Farawuna adeeŋu, kakakanu du ulemp wi nu. Ido kawula pnkalame pi uko udaan jibi ibiiŋ aji kdo wi iwoonŋ naweek i babomana poot. ¹⁴Dkooŋu kooŋ, kŋilmi'aan wal wi iko bti ikkakuŋ bnuura na iwi, ñagi'aan iŋiini na Farawuna uko wi naan, ado mpēn ŋi ukalabuŋ wi. ¹⁵Hēnk di uŋepuŋ aji : bamēbēn apēnan du utaak wi bahebērē, kē ŋi utaak wi mēndo do nin uko ulonŋ unhilanuŋ kaŋu bawatēn ukalabuŋ. »

¹⁶Naweek i bajuŋ awin kē pwin ŋŋaafi pi Yotef pawo pnuura ašē ji na a : « Nji kak dŋaafii. Dmara mara akuŋa icah iwajantŋ inwoonŋ na ipoom na iko ilonŋ itēntŋ ya. ¹⁷Iko ilil impotŋ yi bajuŋuŋ Farawuna iwoonŋ du kakah kanwoonŋ du bko duuŋ, kē ŋkat ŋašē ji ŋabi kade iko mēntŋ ŋi kakah. »

¹⁸Yotef ateema aji : « Uko wi ŋŋaafi ŋajakuŋ wi : icah iwajantŋ yuŋ iwo ŋnuur ŋwajantŋ. ¹⁹ŋi kak na ŋnuur ŋwajantŋ, Farawuna adeeŋu kafal bkow, kado bayoontu ŋi bko, ŋkat ŋašē ŋabi ŋado katibu. »

²⁰Wi aŋupuŋ ŋŋaafi ado ŋnuur ŋwajantŋ kē ušē wo unuur unjaanŋ uleŋan unuur wi kabuka ki Farawuna, kē adu balem-parul baweek bti ufettu, awutan naweek i baboman poot, na naweek i bajuŋ ado kē banaŋ ŋi kadun ki bañaanŋ. ²¹Akakan naweek i baboman poot ŋi ulemp, kē awula pnkalame kē adaani, ²²kē naweek i bajuŋ, ado kē bayoonta, jibi Yotef abiiŋ aŋup baka. ²³Kē naweek i baboman poot ašē wo aanleŋ Yotef, aŋilmi'a.

Ŋŋaafi ŋi Farawuna

41 « Wi iko yaŋ iŋepuŋ udo ŋsubal ŋtēb kē *Farawuna naŋih i Ejiptu ašē ŋaafi. Aŋaafi amara mara anaŋ du kañog bdēk bi bajaanŋ bado Nil, ²ašē win uko ji ŋngit paaj na ulonŋ ŋnuura ŋmag kē ŋapēna du bdēk, abi afeer ŋi kabanŋ ki ba. ³Akak awin kē ŋngit paaj na ulonŋ kē ŋapēna du bdēk abi ŋi kafetŋ ki ŋteek, ŋawo ŋwuŋaan ŋbon maakan. Ŋabi anaŋ ŋi kañog ŋteek du kabanŋ ki bdēk bi Nil, ⁴ašē doh ŋngit ŋnuura ŋmag paaj na ulonŋ ŋuŋ. Wal mēntŋ kē Farawuna ašē lēnk aten.

⁵« Anjoyēntŋ kak ašē kak aŋaafi. Aŋaafi kē uko uwo wo ji ŋdeey ŋnuura ŋmag ŋapēn ŋi kantoliin kaloolan aŋag adoo do ŋyaaŋ paaj na ulonŋ. ⁶Uwo kak ji ŋdeey ŋwuŋaan ŋi uyook wi umayar unuur utēruŋ ŋapēn ŋi kafetŋ ki ŋteek aŋag ado do ŋyaaŋ paaj na ulonŋ. ⁷ŋdeey ŋwuŋaan ŋafiiklēn ŋdeey ŋnuura ŋmag paaj na ulonŋ ŋuŋ. Wal mēntŋ kē Farawuna ašē lēnk aten, awin kē aŋaafi ŋaafi.

⁸Na nfa ahaajalaa, ašē du baŋeŋan na bañaanŋ bakowŋaan bti ŋi Ejiptu. Aŋup baka ŋŋaafi ŋi adoluŋ kē nin alonŋ aanhil pŋupa ŋa.

⁹Kē naweek i baboman Farawuna poot ašē ji na a : Dbaanŋ aleŋ uko wi mbiiŋ awo i kado. ¹⁰Farawuna abi dee-baŋtēr balem-parul, nji na naweek i bajuŋ. Ajejun awat ukalabuŋ du naŋih i bayeŋ biki nul. ¹¹Ŋŋaafi un batēb bti ŋi utejan uloolan, kē uko wi ŋŋaafi ŋi nun ujakuŋ ušē paŋ. ¹²Uka du ukalabuŋ naŋaŋa alonŋ nahebērē, anwoonŋ nalemp i naŋih i bayeŋ. Ŋkakaŋlēŋa ŋŋaafi ŋi nun, kašē ŋupun uko wi ŋajaki. Aŋup andoluŋ ŋŋaafi ŋi nul. ¹³Kē jibi aŋupuŋ un, hēnk di uŋepuŋ: bakakanaan du ulemp wi naan, kē undu bašē yoonta. »

¹⁴Kē Farawuna ašē do kē badu Yotef, kē bašē ŋaran apēnana du ukalabuŋ. Ba-puunka, aŋēlēŋa imiŋa ašē ŋija ŋi kadun

ki Farawuna. ¹⁵Farawuna aji na a : « Dɔaafi, kɛ nin alonj aʂɛ wo aanhil pɔupɛn uko wi ɳajakunj. Kɛ baʂɛ ɔupɛn aji iji kwin ɳtaafi. »

¹⁶Kɛ Yotef aʂɛ teema aji : « Mɛntɔ nji dhilunj pdo uko mɛntɔ! Naʂibaɔi aɔɔupunj Farawuna uko wi ɳtaafi ɳi nul ɳajakunj. »

¹⁷Kɛ aʂɛ ji na a : « Dɔaafi kɛ uwo wo ji dnaɔ ɔi kabanj ki bdɛk bi Nil, ¹⁸aʂɛ win ɳngit paaj na ulonj ɳnuura ɳmag kɛ ɳapɛnna du bdɛk bi Nil abi afeer ɔi kabanj. ¹⁹Dkak awin kak kɛ ɳngit paaj na ulonj ɳwuɔaan, ɳbon ɳkay maakan kɛ ɳapɛn ɔi kafɛɔ ki ɳteek, mɛmbaanj kawina ɳngit ɳnanwuɔi ji ɳanɔ ɔi Ejiptu bti. ²⁰ɳngit ɳwuɔaan ɳbon ɳadoh ɳngit paaj na ulonj ɳteek ɳnanwoonj ɳnuura. ²¹Kɛ wi ɳayoorunj ɳa, iindo ji kwin win me ɳayoor ɳundu, ɔiki ɳabona bon awuɔɛɔɔ ji kateeku. Wal mɛntɔ kɛ ɳɛɛ lɛnk aten. ²²Dkak aɳoyɛntɔ aʂɛ ɔaafi kak, dɔaafi awin kɛ uwo wo ji ɳdeey ɳnuura ɳmag ɳapɛn ɔi kantoliin kaloolan atag ado do ɳyaaʂ paaj na ulonj. ²³Kɛ ɳdeey ɳwuɔaan ɳkay ɳi uyook wi umayar unuur utɛrunj ɳakak apɛn ɔi pntooliin mɛntɔ atag ado do ɳyaaʂ paaj na ulonj. ²⁴ɳdeey ɳwuɔaan ɳafiiklɛn ɳdeey ɳnuura paaj na ulonj ɳunj. Dɔup ɳtaafi ɳi baɔɛɳan, kɛ nin alonj aanhil pɔupɛn uko wi nhilunj katiink. »

²⁵Yotef aji na Farawuna : « ɳtaafi ɳi Farawuna adolonj ɳawo ɳloolan. Naʂibaɔi aɔɔupa uko wi akdolunj. ²⁶ɳngit paaj na ulonj ɳnuura ɳawo ɳʂubal paaj na ulonj, ɳdeey ɳnuura ɳampɛnɛnɔ ɔi pntooliin atag te ɳyaaʂ paaj na ulonj ɳawo ɳʂubal paaj na ulonj: ɳtaafi ɳawo ɳloolan. ²⁷Kɛ ɳngit ɳbon ɳwuɔaan paaj na ulonj ɳankbiinɔ ɔi kafɛɔ ki ɳteek na ɳdeey ɳwuɔaan ɳantagunɔ ɔi kantoliin te ɳyaaʂ paaj na ulonj ɳi uyook wi umayar unuur utɛrunj ɳakak awo ɳʂubal paaj na ulonj. Uko mɛntɔ uyuuɔ kɛ uka ɳʂubal paaj na ulonj ɳi ubon uweek.

²⁸« Jibi ɳɔupunɔ Farawuna, Naʂibaɔi ayuuɔa yuuɔ uko wi akdolunɔ. ²⁹Udun aka ɳʂubal paaj na ulonj, pyok pweek pawo ɔi utaak wi Ejiptu bti. ³⁰Woli ɳʂubal mɛntɔ ɳaɔɛpi, ɳʂubal paaj na ulonj ɳi ubon uweek ɳaʂɛ bi. Baɳaanɔ bado ɔilma ɔilma pyok pambiinɔ awo ɔi utaak wi Ejiptu. Ubon mɛntɔ unooran, uhan ɳutaak maakan. ³¹Baɳaanɔ bado ɔilma ɔilma pyok pambiinɔ awo ɔi utaak, ubon mɛntɔ uhajan wa maakan. ³²Woli iwin kɛ Farawuna aɔaafi ɳyaaʂ ɳtɛb uwo kɛ Naʂibaɔi ado uko mɛntɔ na manjoonan, adoo taran taran kado wa.

³³« Hɛnkuɔ Farawuna alaan ɳaanɔ natit anwoonɔ na uʂal untunɔa aɔu'a ɔi bkow bi utaak wi Ejiptu bti. ³⁴Farawuna anaɔiin, aɔuun balemp biki nul ɔi utaak, ɔi ɳʂubal paaj na alonj ɳi pyok, baɔuun baɳaanɔ badoki bafaʂ uko wi bakitunɔ kado ifah kaɳɛen kapɛnan kalonj kaluku. ³⁵Baɔonkan ɳdeey bti ɔi ɳʂubal ɳi pyok. Farawuna aɔuun baka pɔu ɳdeey du inkuti du ɳbeeka bahank ɳa da. ³⁶ɳdeey ɳunɔ bahank ɳa pa ɳʂubal paaj na ulonj ɳi ubon ɔi utaak wi Ejiptu ; hɛnk baɳaanɔ biki utaak bawutna kakeɔ wal wi ubon ukbiinɔ kabi. »

Pdɛm pi Yotef

³⁷ɳɔup ɳi Yotef ɳalil *Farawuna na banjaanɔ baɔɛnka pʂih bti. ³⁸Farawuna aji na baka : « ɳhilan kawin ɳaanɔ alonj atɛntɔ i i? Anwoonɔ na Uhaaʂ wi Naʂibaɔi? »

³⁹Aji na Yotef : « Wi Naʂibaɔi adoliin kɛ ime uko wi, uunka nin ɳaanɔ antitunɔ, anwoonɔ na uʂal untunɔa ji iwi. ⁴⁰Iwi ikwoonɔ naweek i katoh ki naan, baɳaanɔ biki utaak bti bado kado uko wi ijakunɔ, pɔij pi pʂih ɔaɳ pakɔunɔ mpelu. ⁴¹Dɔu'u ɔi kadun ki utaak wi Ejiptu bti. »

⁴²Farawuna apɛnan wal mɛntɔ paneel panwoonɔ ɔi kaɳɛn ki nul awoh Yotef. Awoharana imiʂa yi patenda pdaanɔ abot aɔu'a bkitrɛn bi wuuru ɔi

kaţuţ. ⁴³ Apayana ʒi ukaar u wi nul utebant n wi  mp l nt  kapuluj unwoon wi nalemparul a n ognulu . K  ba e huuran ʒi kadunul aji : « Na  paana! » K  h nk di di Farawuna a u'u lu  ʒi kadun ki utaa wi Ejiptu bti.

⁴⁴ Aji na Yotef : « Nji dwoon Farawuna, k  nin alo  ʒi Ejiptu a e wo aankdo uko wi iwoon iindinanii. » ⁴⁵ Wi wi a u'ulu  katim ki  afnat Paneya a e wula Atenat abuk Potifera na enjan i On k  aniimi. K  Yotef a e  aay na utaa wi Ejiptu bti.

⁴⁶ Yotef aka  subal i een  wajant ʒi ba ijulu  ʒi kadun ki Farawuna na ih i Ejiptu. Ap n aduk Farawuna a e  aay na utaa wi Ejiptu bti. ⁴⁷  i  subal paaj na ulo   i pyok, mbo  manwul  deey  t m maakan. ⁴⁸ K  Yotef ado k  ba oonkan  deey  i  subal paaj na ulo   u  a u  a ʒi  beeka. Aji  u ʒi ubeeka undoli  deey  i  teeh  anfooyu  wa. ⁴⁹ Ahank  deey k   atum  i pyiw pi bd k,  atum p tum pa  k  badoo  a an pniib  a,  iki  atum p tum pweek maakan.

Babuk Yotef

⁵⁰ Ji u subal wi ubon udo kabi, Atenat abuk Potifera na enjan i On, abukar Yotef bapo  biint bat b. ⁵¹ Yotef awul nateek katim ki Manate^{††}, aji : « Na iba i ado k    ilma unoor wi naan bti, abot ado k    ilma katoh ki paapa bti. » ⁵² Awul nat bant n katim ki Efrayim^{  }, aji : « Na iba i ado k  kabuk kajoob t na nji ʒi utaa wi pjuuk pi naan. »

⁵³ Wal m ntan k   subal paaj na ulo   i pyok ʒi Ejiptu k   a e ba, ⁵⁴ k   i paaj na ulo   i ubon uweek  a e jun, jibi Yotef abi   up. Ubon uwo ʒi  taak bti, k  uko ude u e wo ʒi Ejiptu. ⁵⁵ Wi ba aan biki Ejiptu bawoon baankak aka uko ude, baya du *Farawuna ahuuran ahep-

ara uko ude, k  aji na baka : « Nayaan du Yotef, nado uko wi akjakaan . »

⁵⁶ Ubon uwo ʒi utaa bti. K  Yotef ahaab e inkuti yi bahanku   deey a e waap  a ba aan biki Ejiptu. Ubon ubaa kak ad ma d m du utaa. ⁵⁷ Ba aan bap nna  taak bti abi Ejiptu pnug  deey du Yotef  iki ubon ud m ʒi  taak bti.

Pyit pi Yotef na babak a in

42 Wi Yakob atiinku  k  bawaap  deey du Ejiptu, aji na babukul : « we wi na oon atenar ba? ² Dtiink k  baji bawaap  deey du Ejiptu! Nayaan da naya nanug  deey  wutna kake  ubon. »

³ K  babak a in Yotef i een baya Ejiptu pnug  deey. ⁴ K  Yakob a e wo aando k  baya na Benyamin a a Yotef  iki aji bu aan baanwo i kajotna. ⁵ Babuk *Itrayel baya wal m nt  nug  deey anaakiir na ba aan bankyaan kak pla  deey,  iki ubon uwo kak du utaa wi *Kanaan.

⁶ Wal m nt Yotef a ijanun utaa, ul a aan awaap biki utaa bti  deey. Babuk a in babi anup ʒi kadunul af t kaara ʒi mbo . ⁷ Wi Yotef awinan win babak a in a e yikr n baka, ado ji  aan anwoon aambaan kawinara baka. A iini al bar na baka aji : « Nap nna  un? »

K  bateem aji : «  p nna utaa wi Kanaan,  bi bi pnug  deey. »

⁸ Yotef ayikr n babak a in k  bukal ba e wo baanyikr na. ⁹ Wal m nt ales  taafi  i abi   ado ʒi baka a e ji na baka : « An nawo ba aan bammeni   bi pten umban wi nahilanun kakobna utaa woli nabi ugut. »

¹⁰ K  ba e pok aji : « Naweeke, m nt h nk da,  bi bi pnug  deey. ¹¹ Jibi  woon h nk  iint aloolan abuku  un,  wo ba aan ba ool, un balemparu  nwo ba aan biki ijaku . »

^{††}41:51 *Manate* :  i uheb r  danaam katiinkare na p ilma.

^{  }41:52 *Efrayim* :  i uheb r  danaam katiinkare na kabuk kajoob t na nji.

¹² Kë ul aşë ji na baka : « Aa, nabi pten dko di nahilnuş kakobna utaak, woli nabi ugut. »

¹³ Kë bateem aji : « Balemparu babi wo iñeen na batëb, awo bti babuk ñiintş alooman du utaaq wi Kanaan : nampoş aduka na aşinun kë aloş aneemi. »

¹⁴ Yotef kë aji na baka : « Dtijan şi uko wi njakuş. ¹⁵ Uko unktuunş nji naşup manjoonan wi : dmehna şi bkow bi Farawuna kë naankpën şi woli aša'an aambi şi. ¹⁶ Nahilan aloş şi an aya aşıja ; kë an naduka şi kawo ukalabuş te ndo ten me şşup şi nan şajoonani, woli naandi wa kamehna kak şi bkow bi Farawuna kaji nawo bañaanş biki njakuş aji nawoo. »

¹⁷ Ajej baka bti awat ukalabuş, kë bado şnuur şwajanş. ¹⁸ Unuur uwanjanşen Yotef aji na baka : « Nji dji kadëman Naşibaşı na manjoonan, ukaanş kë nji kaşupan uko wi nakdoluş kahilna kawo naankkeş. ¹⁹ Woli naşup manjoonan, aloş şi an kaduka şi, kawo ukalabuş, bandukiinş bayaan na şdeey şi banumiinş pa itoh yi baka inwoonş na ubon. ²⁰ Naşijan aša'an nhilna nwin kë şşup şi nan şajoonani. » Kë badinani.

²¹ Başëlşër aji : « Na manjoonan, şwo şi pluk uko wi şdoluş abuk aşin şja : şwin mñaş şi kës ki nul wi akjakuş na şja şmiira, kë şşë wo şëndi ştiinka. Ukaanş kë mñaş mënş mamëb şja. »

²² Ruben ateem baka aji : « Mënşakan aji nawut kado napoş buşaan i? Kë naşë wo naandii, hënkuş şluk pkeş pi nul. »

²³ Baamme kë Yotef ate uko wi bajakuş, şiki ado ñaanş aloş kë aji şëlëş na uşup wi Eşiptu uko wi bajaanş başup na uhebërë. ²⁴ Yotef aya alow aşë wooni. Wi akakuş, aşıini na baka aşë do kë bamob Fimeonş atan şi kadun ki baka. ²⁵ Yotef ado kë batuman şşaaku şi babinnaanunş şdeey, abot ado kë bakakan andoluş itaka yi aşıjun şi uşaaqu wi nul wi

şdeey. Awul baka uko uya kade na bgah.

²⁶ Kë bapaf şdeey şi şbuuru aşë şa.

Pkak du utaaq wi Kanaan

²⁷ Kë wi başaanş aya naş du dko dloş kafër, aloş şi baka ahaabëş uşaaqu wi şdeey wi nul pa pwul ubuuru wi nul ude, aşë win itaka kë ipaf şi şdeey duuş.

²⁸ Aji na babuk aşin : « Bakakanaan itaka yi naan, dwin ya du uşaaqu naan meeş. » Wal mënş kë palënş pweek paşë mob baka kë bakkat kat aşë ji : « we wi Naşibaşı abaanş ado nja hënş ba? »

²⁹ Wi babanunş du Yakob aşin baka du utaaq wi *Kanaan, başupa uko bti unşşepunş, aji : ³⁰ « Ñiintş anwoonş ajug utaaq wi şyaanş, alëbar na un aji şwo bañaanş bammeniinş abi pten utaaq wi baka kame dko di şkkobnuş wa woli şbi ugut. ³¹ Şji na a kë şwo bañaanş batool, kë şnenwo bañaanş biki ajakuş. ³² Şjaka aji şbi wo bañaanş iñeen na batëb biki ñiintş alooman. Kë aloş aşë neem, kë aloş aduka du aşinun du utaaq wi Kanaan. ³³ Kë ñiintş ajug utaaq aşë teemun aji uko unkkaaş ame kë şşup şi nun şajoonani uwo şdukara aloş şi un, şjej şdeey şi şnumiinş pa itoh yi nun şya. ³⁴ Kë şşë wo i kaşıja aša'un, wal mënş ame kë şnenwo bañaanş biki ajakuş aji şwoo, şwo bañaanş batool. Wal mënş akakanun abuk aşinun, şbot şhil kado kañaay na utaaq. »

³⁵ Kë jibi bakpënanunş şdeey şi şşaaku şi baka, kë andoluş aşë win itaka yi nul şi umbooşu wi atanunş şa, balënş maakan bukall na aşin baka. ³⁶ Wal mënş kë Yakob aşë ji na baka : « Naşal pdo nwaanş babuk naan : Dneemandën Yotef, abot aneemandën Fimeonş, kë naşë şal kak kaya na Benyamin! Şi nji i i iko yunş bti ikşotunş. »

³⁷ Kë Ruben aşë ji na aşin : « Ihilan kafinş babuk naan batëb woli mënşşiju a. Şu'ana şi kañen ki naan, dkakanu a! »

³⁸Kë aji : « Abuk naan aankya na an, abuk anin aneemi kë aduka aloolan. Woli buṭaan daya jotna du bgah, mnhaj kafinjën, nji ndooṅ abi ṭaf ṭaf. »

Benyamin na babuk aṣin baya du Ejiptu

43 Ubon udëma dëm pya ṭi utaak. ²Wi Yakob na babukul babaan ṅdeey ṅi baṭijnuṅ Ejiptu, kë aṣë ji na baka : « Nakakan naya nanug ṅdeey ṅloṅ. »

³Kë Yuda aṣë teem aji : « Ñiinṭ i utaak wi Ejiptu aṭup na mntumul aji : “Nawutan kabi ṭi kadun naan kë naanwo na aṭa'an.” ⁴Woli iwutun kë ṅya na aṭa'un, ṅya kaya nug ṅdeey, ⁵kë iṣale wo iinwuta, ṅënkyä, ṭiki ñiinṭ aji : “Nawutan kabi ṭi kadun naan kë naanwo na aṭa'an.” »

⁶Yakob i bakakuṅ adu *Itrayel aji na baka : « we ukaanṅ kë najaka naṭaa ba? Nji i i najubanuṅ. »

⁷Kë bateem aji : « Ñiinṭ aheparaarun hepar iko itum ṭi biki katohun, aji na un : “Aṣinan ahuma najeb i?” “Naka aṭa an aloṅ i?” Hënk kë ṅṭupa, ṅënhilan kame kë abi kajakun ṅṭija aṭa'un. »

⁸Kë Yuda aṣë ji na aṣin : « Wutan napoṭ abi na nji. ṅya, ṅhilna ṅwo ṅënkkeṭ un na iwi na babukun. ⁹Djeṅ uko wi napoṭ ṭi bkow naan, nji i i ikheparuluṅ woli mënkak na a, aṭija ṭi kadunu. Uko mënt uwole kajubanu te unuur wi ṅji kakeṭun. ¹⁰Woli ṅënjon lah hënk, ṅndooṅ abi ya kadobi kak utëbantjën. »

¹¹Kë Itrayel aṣin baka aṣë ji : « Jibi uwoonṅ haṅ nadoon uko wi : naṭijan iko iloṅ ṭi inuurnaaniṅ ṭi utaak naṭij ñiinṭ mënt, iko itaabamaani pde, ilil pṭëkën, na ikuraaraani, mnob na mbuk mnloṅ mndoh. ¹²Nakaan najej itaka nahoṭan ṭi yi nabiiṅ aṭënk ṭi ṅṣaaku ṅi nan, uhinan kawo baamme kë baṭu ya da. ¹³Najejan aṭa'an nakak du ñiinṭ mënt. ¹⁴Dñehan *El Ṣaday, Naṣibaṭi Anhiniṅ iko

bṭi ado ñiinṭ mënt ajoob bkow na an adoo wutan nakak na abuk aṣinan undu na Benyamin. Kë nji woli dwo kawaanṅ babuk naan uwo haṅ. »

¹⁵Kë bajej iko yi bawoonṅ i kaya kaṭen, ajej itaka yi banumiṅ adoo ṅyaaṣ ṅṭëb aṣë ya na Benyamin. Baya wal mënt Ejiptu aya du uko Yoteṭ.

Du uko Yoteṭ

¹⁶Yoteṭ awin Benyamin kë agakandër na babuk aṣin aṣë ji na naweek i balemp biki nul : « Ñooṭan baṅaanṅ biki du katoh, ifiṅ untaam iboman, bade ṅṭa blant na nji. » ¹⁷Kë ñiinṭ ado jibi Yoteṭ ajakuṅ aṅooṭ baka du katohul. ¹⁸Balënk wi baṅooṭunṅ baka du uko Yoteṭ aṣë ji : « Itaka yi ṅṭënkunṅ du ṅṣaaku ṅi nja uyaṣ uteek iṭuunṅ kë bakṅooṭ nja, bajotna nja, kamob kado kajuukntjën ṭi ulemp. Bajej kak ṅbuuru ṅi nja. »

¹⁹Baya aṅog naweek i balemp biki Yoteṭ du plëman pi katoh aṣë ji na a : ²⁰« Naweek, miirun! ṅbi uyaṣ uteek pnug ṅdeey. ²¹Kë wi ṅṣaanṅ aban du dko di ṅnaṭunṅ kafër, ṅhaabëṣ ṅṣaaku, aṣë win kë itaka yi andoluṅ ṭi un kë iwo du ṅa meeṭ, afënana aliṅ na itaka yi ṅlukuṅ. ṅṭij ya, yi yi. ²²ṅkak aṭij itaka pa pnug ṅdeey kak. ṅjëmme aṅṭuunṅ ya du ṅṣaaku ṅi nun. »

²³Kë unṅ aṣë teem baka aji : « Natëṅṭënën, nawut kalënk! Naṣibaṭi, i an na aṣinan najaanṅ nadëman aṭuunṅ itaka mënt ṭi ṅṣaaku ṅi nan. Nji ṭi uleef naan dyeenk itaka yi nan. » Wi wi aṣaanṅ aṭij baka Fimeon. ²⁴Aneejan baka du katoh awul baka meel kë baṅow ihoṭ abot awul ṅbuuru ṅi baka ujaagal. ²⁵Bapënan iko yi bawoonṅ i pṭen Yoteṭ abëkan ayoonka abi pde blant ṭiki baṭup baka kë badeena da.

²⁶Wi Yoteṭ aṭiiṣunṅ du katoh, bawula iko yi baṭijunṅ aṣë ṅup afëṭ kaara ṭi mboṣ. ²⁷Kë unṅ aṣë wul baka mboṣ aṣë hepar baka aji : « Hum di uleef uwoonṅ na aṣi-

nan naṭaf i nabiiṅ ajakën ba, ahuma da i? »

²⁸ Bateema aji : « Aşinun, nalemparu, awo da, uleef uwo bnuura na a. » Bakak aṅup afêt kaara ṭi mboş.

²⁹ Wi Yotef akatuṅ kës aşë win Benyamin aṭa'ul, abuk anin, aşë hepar aji : « I, awoon aṭa'an i najaknuṅ i? »

Aṭiini na a aji : « Abuk naan, dñehan Naşibaṭi awulu bnuura. »³⁰ Ataran apën ṭiki pñaaṅ paṭi na a, kē mnkuul mañogi. Aya aneeṅ du meēt di nul aşë jun ṅwooni.
³¹ Wi abaaṅ, aṅow kaara akaṅ mnkuul aşë pën aji na balemparul baṭij pde.

³² Bayişa mpaṭ, ayiş babuk aşin mpaṭ abot ayiş bañaanṅ biki Ejiptu ṭiki biki Ejiptu baanhil pde ṭi dko dloolan na biki Itrayel : bapok uko mēnt bnuura.³³ Ado babuk aşin kē baṭo ataṅ na a, andoluṅ na dko di awoonṅ i kaṭo, ajuṅna du ba-jeen te du nabaasha, kē bukal başë ñoṅar awo ṭi ptenar.³⁴ Ul kē aşë do kē bapënan ṭi kayiş ki nul idaaş innuuriṅ awul baka. Dko di Benyamin dapel di bânduṅkiṅ ṅyaaş kañeen. Badaan na a, alilan akuj.

Pnkalame pawinana ṭi uşaaku wi Benyamin

44 Yotef aji na naweek i balemp : « Tumaan ṅşaaku ṅi bañaanṅ biki ṅdeey, bajejan ṅdeey bti ṅi bahilanuṅ kayaanaan, ṭuun kak ṭi uşaaku wi andoluṅ itaka yi nul. ² Jejan pnkalame pi naan, paṅṭaknuṅ untaam, iṭu pa ṭi uşaaku wi anwoonuṅ nampoṭi, na itaka yi aluknuṅ ṅdeey. » Kē uṅ ado jibi Yotef ajakuluṅ.

³ Wi nfa mambanuṅ, bado babuk aşin Yotef kē badapa ṅbuuru ṅi baka atool pya. ⁴ Bapënaara pën ṭi ubeeka, kē Yotef aşë ji na naweek i balemp : « Naṭiin, idookan biinṭ bukuṅ işë iji na baka : “we ukaṅ kē nakakan bnuura bi badolanṅ na buṭaan ba? ⁵ We ukaṅ kē nakiiṅ pnkalame pi ajug naan ajaṅ

adaanna kabot kadolna pṭoori ba? Uko wi nadoluṅ uwuṭi.” »

⁶ Aya amob baka aşë ṭup baka ṅṭup ṅaṅ. ⁷ Kē başë teema aji : « we ukaṅ kē ajugun aktiini hēnk? Un balemparu ṅhil kado uko waṅ i? ⁸ Iwin kē itaka yi ṅbiinṅ aṭēnk du ṅşaaku ṅi nun meēt ṅṭiju ya wi ṅpēnnuṅ utaak wi Kanaan, hum di di ṅhiluṅ kakiiṅ du katoh ki ajugun uwuuru kēme iko yi untaam? ⁹ Tenan ṭi iko yi nun, ṭi nalemparu i baktēnkūṅ kako kankiiṅjaniṅ nafiṅana, un ṭi ṅleefun, nakakanun bañaanṅ biki bakjuukntēnuṅ ṭi ulemp. »

¹⁰ Kē uṅ aji : « Uwoonṅ jibi najakuṅ: ṅnaan i bakwinuṅ ṭi iko yi nul kako kankiiṅjaniṅ djuukntēna ṭi ulemp, kē bânduṅkiṅ bahil kaya na bgah bi baka. »

¹¹ Kē bataran, andoluṅ kē awalan uşaaku wi nul ahaabëş wa. ¹² Kē aten tenan ṅa ajuṅna du naweek aşë baañsaan du nampoṭi, kē pnkalame pawinana ṭi wi Benyamin. ¹³ Wi babuk aşin Benyamin bawinuṅ uko mēnt, batow imişa yi baka aṭu ṅşaaku ṭi ṅbuuru aşë kak ubeeka.

Bṭup bi Yuda

¹⁴ Wal wi bi Yuda na babuk aşin bakneejuṅ du uko Yotef, ahum da. Babi aṅup ṭi kadunul afêt kaara ṭi mboş. ¹⁵ Ahepar baka aji : « we wi wi nabaanṅ ado hēnk ba? Naamme kē ṅnaan anwoonṅ ji ṅi ahil pme iko immeniṅ i? »

¹⁶ Kē Yuda ateem aji : « Naweek, we wi ṅşaanṅ aji na iwi, we wi ṅbaanṅ aṭup kaji wul ukaṅ kē uko wi udolanaa, Naşibaṭi ayuujuṅ pṭuban pi balemparu. Un biki biki, kakanun bajuuk ṭi ulemp un na i baṭēnkūṅ na pnkalame pankiiṅjaniṅ. »

¹⁷ Kē Yotef aji : « Mēnhil kado uko waṅ, ṅnaan i bawinuṅ pnkalame ṭi a i i ṅji kajuukntēnuṅ ṭi ulemp. An, nakakan na iṭēb ijoob du aşinan. »

¹⁸ Kē Yuda aşë ya aṅoga aji na a : « Naweek, iwo ji *Farawuna, ṭenaan

dɔpu uko ulonj işe iwut kadeebaɔɔer nalemparu! ¹⁹ Ajug naan abi heparun me ašinun ahuma najeb abot aheparun me ŋka abuk ašinun alonj kak, ²⁰ kē ŋteema aji ašinun awo naɔaf kē ŋbot aka aɔa'un alonj anwoonj nabaasa i nul i abukunj ɔi pɔaf pi nul. Abuk anin aŋ mēntan aket kē aduka aloolan ɔi kayinj ki anin. Ašinun aŋala bnuura. ²¹ Kē iji na balemparu baɔiju a itap pkēs. ²² Kē ŋteemu aji napoɔt aanhil pɔduk ašin, woli aya aduka, ašin kakeɔ. ²³ Kē işe mēbanaara mēban aɔup aji ŋwut kakak ɔi kadunu kē ŋenwo na a.

²⁴ « Kē wi ŋkakunj du ašinun nalemparu ŋɔupa uko wi ijakunj. ²⁵ Wi ŋwal ŋlonj ŋaɔepun, kē ašinun ajakunj na un ŋkak ŋya ŋnug ŋdeey. ²⁶ ŋteema aji ŋenkya kē ŋengakandēr na aɔa'un, ɔiki ijakun aji woli ŋembi na a ŋenkhill pbi ɔi kadunu. ²⁷ Wal mēnt kē paapa nalemparu ašē jakun : “Name kē ahar naan awulaarēn bapoɔt batēb. ²⁸ Alonj aneemi, uko ulonj wi uɔeeh uka pfiŋa ɔiki aanwinana te nɔa. ²⁹ Kē woli naya na i, kē uko ulonj uya dola, nado mnhaj manfiŋen nji ndoonj abi ɔaf ɔaf.”

³⁰ « Kē hēnkunj woli dhan du uko paapa nalemparu, awo mēnwo na napoɔt i uhaas wi nul uwoonj, ³¹ wi akwinarunj win kē aanwo na un, aket, un balemparu ŋkdolonj mnhaj manfiŋ ašinun andoonj abi ɔaf ɔaf. ³² Kē nji nalemparu nšē ji na ašinun aɔu napoɔt ɔi kaŋen ki naan. Aji na a woli mēntija a, kajubana ŋnuur ŋi naan bti. ³³ Hēnkunj, wutaan nji nalemparu nyeenkar aɔa'naan, nwo i ikdoonj kajuukntēn ɔi ulemp. Ul ašē ya na babuk paapa. ³⁴ Hum di di nhilanunj kaya du paapa kawo mēnwo na napoɔt? Mēnŋal pwin pwuɔan pi nul. »

Ptiinkar pi Yotef na babuk ašin

45 Wal mēnt kē Yotef ašē wo aanhil pmēban mnkuul mi nul ɔi kadun ki baŋaŋ banwoonj na a, ahuuran aji

na baŋaŋ biki Ejiptu bti bapēn bdig. Nin alonj nampaɔi aanwo da, kē ašē ɔup babuk ašin aji awo Yotef. ² Awooni wal mēnt ado pɔiim kē banwoonj bdig badoo tiink. Uko unɔepun wunj uya adoo ban du katoh ki *Farawuna.

³ Yotef aji na babuk ašin : « Nji Yotef a. Paapa ahum najeb i? » Kē baanhil pteema ɔiki balēnk maakan.

⁴ Kē ašē ji na baka : « Nabiin naŋogēn. » Kē baŋoga. Aji na baka : « Nji a, Yotef abuk ašinan i nawaapun kē baŋoot Ejiptu. ⁵ Nawutan kahaajala nabot nawut kadeebaɔɔer ikowan ɔi uko wi nawaapnun ɔi, ɔiki Našibaɔi adolonj kē njotan kadun ɔi, nawutna kakeɔ. ⁶ Natenan, hēnk di uwoonj, ŋsubal ŋtēb ŋii ŋi, ŋi ubon uwoonj ɔi utaak, ukak aka kak ŋsubal kaŋeen ŋi nin ŋaŋ awoonj aankjaar kēme kakit. ⁷ Našibaɔi ajotanaan kadun, pntaali pi nja pawutna kaba, batum ɔi an babot babuur. Uko mēnt uwo mbuur mnweek. ⁸ Kē uwo hēnk, mēnt an naɔijnun ɔi, Našibaɔi a. Ul akaŋ adolēn kē nwo nalemp anwoonj naweek ɔi biki Farawuna naših, naweek i katoh ki nul bti, abot aɔu'en ɔi kadun ki utaak wi Ejiptu bti.

⁹ « Hēnkunj, nataraan nakak du uko paapa našē najaka, uko wi Yotef abuku ajakunj wii wi : “Našibaɔi aɔu'en kē nwo anwoonunj naweek ɔi utaak wi Ejiptu bti. Taraan ibi ɔi nji. ¹⁰ Dwulu dko ifēɔ du utaak wi Gošen, ifēɔ iŋogēn iwi na babuku, bababu, ŋntaam ŋi nu bti na bka bi tu bti. ¹¹ Dhil wal mēnt kado kado kanuma ki nu, ihilna iwo iinkwaŋ bka bi nu, iwi na biki katohu ɔiki ubon ukak aɔo te ŋsubal kaŋeen kak.” »

¹² Akak aji na babuk ašin : « Nawin na kēs ki nan, kē Benyamin akak awin kē nji kaɔiiniŋ na mntum mi naan. ¹³ Nayaan du paapa naɔupa mndēm bti mi nkaŋ ɔi Ejiptu na uko bti wi nawinunj. Nataraan naya nakak na paapa ɔi. »

¹⁴Yotef alut amook Benyamin, kē bakwooni bukāl batēb bti. ¹⁵Akak aya amook babak ašin bti ašē wooni, wi ay-ompun̄ kē bašē țelșēr na a.

Farawuna adu Yakob abi du utaakul

¹⁶Uko unțepun̄ uban du uko *Farawuna. Bațupa aji babak ašin Yotef babii, kē ul na balemparul banjaan̄ bațenka pșih bawin kē uwo uko unuura. ¹⁷Kē Farawuna ašē ji na Yotef : « Țiiniin na babak șaaș iji na baka : “Najijan ŋdeey ŋi nan ți ŋbuuru ŋi nan naya utaak wi Kanaan. ¹⁸Najejan așinan na bañaan̄ biki nan nabi ți nji. Dwulan mboș mannuurnaaniin̄ ți utaak wi Ejiptu, nabot nado kade mnde mannuurnaaniin̄ ți utaak.” ¹⁹Kaki iji na baka bajej ŋkaaru ŋi ŋmpēlēnt̄ ŋakpuluŋ bațijna șaaș, bapoț bampoț i na baaț. ²⁰Jakan na baka bawut kado katen iko yi badukuŋ, țiki iko innuurnaaniin̄ ți Ejiptu iwo yi baka. »

Pkak du Kanaan

²¹Kē hēnk di di babak Yakob i bakakuŋ ado *Itrayel badoluŋ uko mēnt̄. Yotef ado jibi *Farawuna ajakuluŋ awul baka ŋkaaru ŋi ŋmpēlēnt̄ ŋakpuluŋ na uko wi bakyaan̄ kade ți bgah. ²²Awul baka andoluŋ kamișa kahalū, ašē wul Benyamin itaka itum[¶] na imișa kañeen ihalu. ²³Akak awul pa așin ŋbuuru iñeen ŋanjijuŋ iko innuurnaaniin̄ ți Ejiptu na ŋbuuru ŋwaaț iñeen ŋanjijuŋ ŋdeey, na ipoom na iko ide pa bayaaș bi așin. ²⁴Ado babak așin kē bayaa, așē ji na baka : « Nawutan kadeebațēr ŋleefan ți bgah. »

²⁵Bapēn du Ejiptu aya aban du utaak wi *Kanaan du Yakob așin baka. ²⁶Baji na a : « Yotef awo najeb, ul adoŋ awo nantuŋa i Ejiptu bti. » Kē uhaaș wi tul

ușē woha wo jibi uwoŋ țiki aanfiyaar baka. ²⁷Kē wi bașaan̄ akakalēșa uko bti wi Yotef ajakuŋ, kē abot awin iko bti yi ayilbanuŋ pa pjiina kē uhaaș wi nul ușē jun plilan. ²⁸Kē așē ji : « Ukēși! Yotef abuk naan awo najeb. Dya kawina ji mbi ndo kakeț. »

Py a pi Yakob du utaak wi Ejiptu

46 Yakob i bakakuŋ adu *Itrayel anața na iko yi akaan̄ bti pya Ejiptu. Wi abanuŋ du Berșeba, ado bțenjan pa Nașibați i Itaak așin ajaan̄ adēman. ²Na utejan mēnt̄, Nașibați ațiini na Itrayel ți ŋțaafi aji na a : « Yakob, Yakob » kē ateen aji : « Nji wi. » ³Nașibați kē așē ji na a : « Nji dwoŋ Nașibați, Nașibați i șaaș ajaan̄ adēman. Kkali pya Ejiptu, dluŋ kado pntaali pweek papēnna da ți iwi. ⁴Nji kak dwala na iwi du Ejiptu, nji kaluŋiiŋ kapēnanu da. Yotef awo na iwi ul akuŋ kadētu kēș woli ikeți. »

⁵Yakob apēnna Berșeba kē babakul bașē payana ul na bapoț bampoț i na baaț ți ŋkaaru ŋi ŋmpēlēnt̄ ŋakpuluŋ ŋi Farawuna adoluŋ kē ŋayaarada. ⁶Baya na itani yi baka na iko bti yi bakaan̄ ți utaak wi *Kanaan. Yakob aya du Ejiptu na bampēnnuŋ bti ți a : ⁷babukul biinț na baaț, na bababul biinț na baaț. Aya na baka bti Ejiptu.

Katoh ki Yakob

⁸Itim yi bañaan̄ biki Itrayel banyaan̄ du Ejiptu yii yi :

Itim yi Yakob na babakul :

Ruben awoŋ bajeenul, ⁹babukul bawo : Hanok, Palu, Hetron na Karmi.

¹⁰Babuk Fimeoŋ bawo : Yemuwel, Yamin, Ohad, Fohar, na Șawul abuk ñaaț i utaak wi Kanaan.

¹¹Babuk Lewi bawo : Gerșon, Kohat na Merari.

[¶]45:22 *Itaka itum* : Itaka mēnt̄ iwo ktaka iñeen week ŋwajanț (300) yi bațaknuŋ untaam.

¹² Babuk Yuda bawo : Er, Onan, Şela, Peret na Terah. Er na Onan bakteŋna du utaak wi Kanaan.

Babuk Peret bawo : Hetron na Hamul.

¹³ Babuk Itaakar bawo : Tola, Puwa, Yaşub na Şimron.

¹⁴ Babuk Fabulon bawo : Fered, Elon na Yahleel.

¹⁵ Bukunŋ bawoonŋ biinŋ biki Leya abukaruŋ Yakob du Padan Aram, na bababul aŋu na Dina abukul ŋaaŋ. Bawo iŋeen ŋwajanŋ na bawajanŋ.

¹⁶ Babuk Gad bawo : Tefon, Hagi, Şuni na Etbon na Eri na Arodi na Areli.

¹⁷ Babuk Aşer bawo : Yimna, Yişwa, Yişwi, Beriya na Terah poonu abuk aşin baka.

Babuk Beriya bawo : Heber na Malkiyel.

¹⁸ Bukunŋ bawoonŋ babuk Filpa, nalemp ŋaaŋ i Laban awulunŋ Leya abukul. Bapoŋ biki abukaruŋ Yakob na bababul bawo iŋeen na paaj.

¹⁹ Bapoŋ biki Rakel ahar Yakob abukunŋ bawo : Yotef na Benyamin.

²⁰ Yotef abuk na Atenat abuk Poti-Fera naŋeŋan i On bi Manate na Efrayim du utaak wi Ejiptu.

²¹ Babuk Benyamin bawo : Bela, Beker na Aşbel na Gera na Naaman, na Ehi na Roş, na Mupim, na Hupim na Ard.

²² Bukunŋ bawoonŋ biinŋ biki Rakel abukaruŋ Yakob, na bababul, bawo bukal bti iŋeen na babaakër.

²³ Abuk Dan awo : Huşim.

²⁴ Babuk Neftali bawo : Yahtiyel, Guni, Yeter na Şilem.

²⁵ Bukunŋ bawoonŋ babuk Bila nalemp ŋaaŋ i Laban awulunŋ Rakel abukul. Bapoŋ biki abukaruŋ Yakob na bababul bawo paaj na aloŋ. ²⁶ Baŋaŋ bti biki katoh ki Yakob bampënnunŋ ŋi a aya na a du Ejiptu, woli bahar babukul baanfënanaa, bawo iŋeen paaj na paaj. ²⁷ Babuk Yotef bambukiinŋ da bawo batëb. Baŋaŋ biki

katoh ki Yakob banyaŋ Ejiptu bawo iŋeen paaj na uloŋ (70).

Yotef aya pkit aşin

²⁸ Yakob i bakakunŋ ado *Itrayel ayil Yuda kër ajota kadun aya du Yotef aji na a baya bayit du Goşen. Wi Yakob na biki katohul babanunŋ ŋi Goşen, ²⁹ kër Yotef aşë tan ukaaru wi umpëlënt ujaŋ upul, apaya ŋi wa aşë ya pyit na Itrayel aşin. Wi awinaarulunŋ win, alut amooka aşë wooni ajon. ³⁰ Itrayel aji na a wal mënt: « Hënkunŋ dhilan kakeŋ wi nwiniinŋ kër iwo najeb. »

³¹⁻³² Wal mënt kër Yotef aşë ji na babuk aşin na baŋaŋ biki katoh ki aşin : « Dya kaŋup *Farawuna kër nabani kabot kaji na a babuk paapa na baŋaŋ biki katohul bawo bayafan, baji balemp du itani. Babi na ŋntaam ŋi baka bti na iko bti yi bakaŋ. ³³ Hënk, woli Farawuna adu'an aheparan uko unwoonŋ ulemp wi nan, ³⁴ najaka : “Balemparu bawo bayafan du kpoŋ ki baka te hënkunŋ, kër başinun kak babi wo bayafan.” Hënk nahil kafëŋ ŋi mboş mi Goşen, ŋiki baŋaŋ biki Ejiptu baanji banaakiir na bayafan. »

Yakob du uko Farawuna

47 Yotef aya du *Farawuna aji na a : « Paapa na babuk paapa bapënnu utaak wi *Kanaan aban ŋi na ŋntaam ŋi baka bti na iko bti yi bakaŋ, bawo du Goşen. » ² Ajej kaŋeen ŋi babuk aşin biki aŋijunŋ aya yuuj Farawuna. ³ Kër unŋ ahepar baka : « we uwoonŋ ulemp wi nan? »

Kër bateem aji : « Balemparu bawo bayafan ji başin baka. »

⁴ Bakak aji na Farawuna : « Iŋbi bi pyaanŋ ŋi utaak wi, ŋiki ubon uweek uwo du Kanaan, kër pjaagal paankak awo pa itani yi balemparu. ŋenun hënkunŋ ŋya ŋfëŋ du Goşen. »

⁵ Farawuna aji na Yotef : « Şaaş na babuk şaaş babi ŋi iwi. ⁶ Hënkunŋ utaak

wi Ejiptu wu wuɲ, tenan dko dannuur-naaniin iwul da baka bafët. Bafëtan du Gošen. Ikale win ɲi baka banhiniin, kɲu itani yi naan ɲi inen yi baka. »

⁷Wal mënɲ kē Yotef ašë ɲij Yakob ašin du Farawuna ayuuja a, kē Yakob awula mboš bnuura. ⁸Farawuna kē ašë hepara aji : « Ika ɲšubal hum ba? »

⁹Kē ateem aji : « ɲšubal ɲi ɲji kayaanɲuɲ ɲi mboš ɲawo ineen-week na inen ɲwajanɲ (130). ɲšubal ɲi naan ɲatiinkɲi abot awo ɲi unoor, mēnbanan ɲšubal ɲi bašin naan wi bakyaanɲuɲ. »

¹⁰Yakob awul kak Farawuna mboš bnuura ašë pēn aya.

¹¹Kē hēnk di Yotef adoluɲ kē ašin na babak ašin bafët du utaak wi Ejiptu, awul baka dko dannuurnaaniin ɲi utaak du umbaɲ wi Ramtet di bakaan aji bado Gošen jibi Farawuna ajakuluɲ. ¹²Awul ašin na babak ašin na bañaanɲ bti biki ba-woonaanɲ ɲdeey ɲankëšɲuɲ baka bti.

Udo wi Yotef ɲi wal wi ubon

¹³Ubon udēm maakan ɲi Ejiptu na *Kanaan, nin uko ude uunwo ɲi utaak bti, kē bañaanɲ banoor baamme jibi bakdoli. ¹⁴Yotef awaap bañaanɲ biki Ejiptu na biki Kanaan ɲdeey, hēnk ajej itaka yi baka bti awul *Farawuna. ¹⁵Wal wi itaka yi biki Ejiptu na yi biki Kanaan ibaanɲ, bañaanɲ biki Ejiptu bti babi du Yotef aji na a : « Wulun ɲdeey! ɲwo i kakeɲ ɲi kadunu wi ɲwoonɲ ɲēnkak awo na itaka yi? »

¹⁶Kē ašë ji na baka : « Jibi nawoon naankak aka itaka, nawulan ɲntaam ɲi nan, nšë nwulan ɲdeey. »

¹⁷Kē baɲij ɲa Yotef kē awul baka ɲdeey. Balonɲ bawul ɲmpëlēnt ayeenk ɲdeey, kē balonɲ babi na ɲkaneel, ɲpi, ɲgit, ɲbuuru ayeenk ɲdeey. Ušubal mēnt bañaanɲ bawula ɲntaam ɲi baka ahilna ade.

¹⁸Wi ušubal wuɲ uɲëpuɲ, kē bakak du a ušubal utëbantën aji na a : « Iwi, naweek, ime kē ɲēnkak aka itaka, kē ɲntaam ɲi nun bti ɲakak ɲi nu. ɲjēnkak aka nin uko ulonɲ uɲiju wonɲi mēnt ɲlee-fun ɲa kēme ɲteehun. ¹⁹ɲwo i kakeɲ ɲi kadunu i? ɲteehun ɲabot ɲatoka i? Nugin na ɲteeh ɲi nun na ɲdeey ɲi iwoon-aanɲ, ɲšë ɲkak balempar Farawuna. Wulun kak btepi ɲhilna ɲwo bajeb ɲwut kakeɲ ubon, ɲteeh ɲi nun ɲawut kadiiɲ. »

²⁰Hēnk, kē Yotef anug pa Farawuna mboš mi Ejiptu bti, ɲiki ubon udo kē bañaanɲ biki utaak bti bawaap ɲteeh ɲi baka. Utaak ukak wal mēntan bti wi Farawuna. ²¹Ado bañaanɲ kē bakak alempar naših⁸⁸ ɲi utaak bti. ²²ɲteeh ɲi baɲenan ɲaɲ ɲi ɲi awoonɲ aannugi, ɲiki Farawuna apiit ɲi bgah bi utaak aji ul akdooɲ kawul baka uko ude. Kē baji bayeenkna uko ude ɲi a, ukaanɲ kē baanwaap ɲteeh ɲi baka. ²³Yotef aji na balemp biki utaak : « Natenan, dnugan, an na ɲteeh ɲi nan, kē nakak biki Farawuna. Hēnkunɲ nanje btepi, ²⁴woli nakiti, nado kafaas ɲdeey kado ifah kañeen, kajej kalonɲ kawul ka Farawuna, ibaakër indukiin iwo yi nan. Najej ɲi ya uko utepi, uko ude wi nan na wi bañaanɲ biki katohan bti. »

²⁵Bateema aji : « Ibuuranun pkeɲ. Jibi idoluɲ un bnuura, ɲkak balemp biki Farawuna. »

²⁶Yotef kē ašë do kē bado ɲi bgah bi baka uko wi bajaanɲ baɲas, bado ɲas wa te hēnkunɲ. Baji bawul Farawuna kafah kañeenanɲen ɲi iko yi bakituɲ. ɲteeh ɲi baɲenan ɲaɲ ɲawoonɲ ɲaankak ɲi Farawuna.

ɲɲup ɲbaañaani ɲi Yakob

²⁷Hēnk, kē bañaanɲ biki *Itrayel bafët du utaak wi Ejiptu du Gošen. Baka da

⁸⁸47:21 Ado bañaanɲ kē bakak alempar naših : Balonɲ baji : ado baka kē bakak du ɲbeeka.

ņteeh, kē kabuk kajoobēt na baka kē bakak pntaali pweek. ²⁸ Yakob awo du Ejiptu ado da ņšubal iñeen na paaj na uloņ (17). ņnuur ņi nul bti ti mboš ņawo iñeen-week na iñeen-ņbaakēr na paaj-na-uloņ (147). ²⁹ Wal wi pkeṭ paņoņuņ ado kē badu'a Yotef abukul, kē ašē ji na a : « Woli iņalēn, kyuujēn kē iṭu'ēn ti uhaaš abot aji ktiink ņṭup ņi naan wi ikṭuuņ kañen ti pnkant naan* kamehna kahoņēn kē iinkmoyēn ti utaak wi Ejiptu. ³⁰ Woli dkak du bajug naan, kjejēn ti Ejiptu kaya moy du ihēr yi baka. »

Kē ateem aji : « Ddo jibi ijakuņ. »

³¹ Kē ašē jaka : « Mehniin keeri. » Kē amehnaa, wal mēnt kē Itrayel ašē ṅup ti kališa ki nul.

Manate na Efrayim

48 Wi iko yaņ iṭepuņ ajon, kē bašē bi aji na Yotef : « Šaaš amaaki. » Kē anaṭa aya da agakandēr na babukul bi-inṭ batēb, Manate na Efrayim. ² Baji na Yakob kē Yotef abukul abani. Kē Yakob i bakakuņ adu *Itrayel, adoonaan anaṭa aṭo ti kališa. ³ Aji na Yotef : «*El Šaday, Našibaṭi Anhiniin iko bti apēn awinana ti kadun naan du Luṭ du utaak wi Kanaan, awulēn bnuura, ⁴ ašē jakēn : «Ddo kabuk kajoobēt na iwi, ibuk ituman maakan. Ddo pntaali pankpēnnuņ ti iwi pawo ṅtaak ṅtum. Dwulu mboš mi, iwi na pntaali pankpēnnuņ ti iwi te mnto.»

⁵ « Hēnkuņ bapoṭ batēb biki ibukuņ ti Ejiptu ji mbi ndo kabi, bawo biki naan. Efrayim na Manate bakak babuk naan ji bi Ruben na Fimeoņ bawooņ baka. ⁶ Kē bapoṭ biki ikaaņ abi kabuk, bawo biki nu, bayeenkna ti baweek baka uko wi bawooņ i pyeenk†.

⁷ « Ddo uko mēnt ṭiki wi ņji kapēnnuņ Padan Aram, naan Rakel akeṭ du utaak wi Kanaan ti bgah ji ṅdo kaban Efrata. Dmoya da ti bgah bi Efrata, dko mēnt dawooņ Betleyem. »

⁸ Wal mēnt Itrayel awin bapoṭ biki Yotef ašē hepar aji : « Biki bawo bahoņ? »

⁹ Kē Yotef ateem ašin aji : « Bapoṭ biki Našibaṭi awulnuņ ti baka. »

Kē aji na a : « Ṭijaan baka nñehandēr baka Našibaṭi. »

¹⁰ Wal mēnt ṭfaṭ pado kē kēš ki Itrayel kanoorani, kē aankak awin bnuura. Yotef ado baka kē baņoņ ašin, kē aboot baka abot amook baka. ¹¹ Aji na Yotef : « Mēnšal ṭfa aji dkak awin kaara di nu, kē Našibaṭi ašē do kē nwin babuku. »

¹² Yotef awalan baka wal mēnt bukal batēb bti ti ijuhēl yi Yakob ašē ṅup ti kadunul afēṭ kaara ti mboš. ¹³ Amēban Efrayim ti kañenul kadeenu ahilna awo ti kamayu ki Itrayel ašin, ašē mēban Manate ti kamayu ahilna awo ti kadeenu ki Itrayel. ¹⁴ Kē ašin ašē tar iñen yi nul kē iyitiiri, apaf kadeenu ti bkow bi Efrayim anwooņ nabaša ašē ṭu kamayu ti bkow bi Manate, anwooņ naweek.

¹⁵⁻¹⁶ Hēnk di di añehandēruņ Yotef Našibaṭi aji : « Dñehan Našibaṭi i bi Abraham na Itaak bašin naan babiin aṭaš awul bapoṭ biki bnuura ; dñehana, ul, anyafanaanuņ wi mbuknaaniin te hēnkuņ, awul baka bnuura. Dñehana, ul, Uwanjut umbuuranaanuņ ti buṭaan bti, awul baka bnuura. Katim ki naan na yi bi Abraham na Itaak bateem naan iṭēpna ti baka ido kameeṭana meeṭana pya. Kabuk kajoobēt na baka, babuk bapoṭ batum maakan. »

*47:29 *Wi ikṭuuņ kañen ti pnkant naan* : Ṭi udolade wi baka ñaaņ aji do haņ woli amehna uko uweek.

†48:6 *Bayeenkna ti baweek baka uko wi bawooņ i pyeenk* : Efrayim na Manate bawo baweek biki kntaali ki Itrayel ji Ruben na Fimeyoņ, kē pntaali ploņ pašē wo paankka katim ki Yotef. Ukaaņ kē baṭa Efrayim na Manate bakneej du kntaali ki baweek baka.

¹⁷ Kë Yotef aşë win aşin kë aţu kañen kadeenu ki nul  i bkow bi Efrayim, aşë wo aanlilani. Ajej kañen kadeenu ki aşin aya pp enan ka  i bkow bi Efrayim kaţu  i bi Manate. ¹⁸ Aji na aşin : « Paap, kdo h nk, i awoonu  naweek ;  un kañen kadeenu ki nu  i bkow bi nul. »

¹⁹ K  aşin aşë pok aş  ji : « Abuk naan, dme bnuura : ul kak pntaali pankp nunu   i a pabi kad m, alu  kawo naweek. K  a a'ul aş  d m kapela, pntaali pi nul pabot patum pakak  taak  tum. »

²⁰ Unuur m nt  a ehand r baka Naşiba i aji : « Ba aa  biki Itrayel bado kadu itiman woli ba ehand r  aa  Naşiba i, bado kaji : “Naşiba i adolu inaam na bi Efrayim na Manate.” » H nk k  a u Efrayim  i kadun ki Manate.

²¹ Itrayel akak aji na Yotef : « Nji wi, dban  i pke , k  Naşiba i aş  wo na an, alu  kakakanan du utaak wi başinan.

²² K  nji nş  dukaru Fikem dawo dko di ikpelanu  babuk şaaş. Ddukaru dko du Fikem di ntehu  du Bahamorit na kakej na işuuri yi naan. »

U up wi Yakob  i uko unkmbi j ka  p pa babukul

49 Yakob adu babukul aji na baka : « Nabiin nayit, n upan uko unkn  pu   i  wal  ankmbi j.

² Nabiini, natiinkan, an babuk Yakob, natiinkan *Itrayel aşinan.

³ « Ruben, iwi iwoon  bajeen i naan, nateek i pwiin  pi naan, dbuku wi nhumu  nhinaa, iwo  aa  anta u  maakan abot ahina maakan.

⁴ Aş  wo ji bd k ban uunku , iinkak awo and mnu   i babuk şaaş,  iki ikowand n n wi ipayin   i kalişa ki naan,

apiin  na alo   i bahar naan.

⁵ « Timeon na Lewi, an nawo na  şal  loolan,

natiinkar a ij ugut.

⁶ K  nji nş  wo m nkneej  i iko yi nan, m nknaakiir na an  i uko wi natiinkaru ,  iki  i udeeb wi nan nafi  ba aa , a akman  git  kaş  iki ulilan.

⁷ Df p udeeb wi baka uwu aan, na uko utam wi badolu .

Ddo baka baway şar  i itoh yi babuk Yakob,

kafaaş baka  i ikub yi Itrayel.

⁸ « K  iwi Yuda, babuk şaaş balu  kad manu,

kañen ki nu kawo  i imbu  yi başooradu, babuk şaaş babot ba up  i kadunu.

⁹ Yuda abuk naan, iwo ji uliihu, ump nnu  pjan ade uko wi umobu , aya jot apiin ,

iwi uliihu umpiintu  in ak oomu  kabi kana anu?

¹⁰ Pşih paankp n  i iwi,

k  pjuu i pi pşih pakak aduka  i pntaali pankp nnu   i iwi

te wal wi a ug pa na manjoonan akbi j,  aa  i ba aa  biki  taak b i bakdoon kado uko wi ajaku .

¹¹ Atan ubuuru wi nul  i bko bdolni ubi u

aş  tan umpo i wi wa  i kanah kanuurnaani j.

Anaj kamişa ki nul na ubi u,

bayeti bi nul  i meel mi mnko manjaan mandolna ubi u.

¹² Ubi u ujeenkan k şul

k  mntow manfaatan i i j l.

¹³ « K  Tabulon ul, af   kakab bd k du pk j pi  lantu,

uf   wi nul ud m te kaban Fidon .

¹⁴ « Itaakar awo ji ubuuru uk m umpiintu   i kampen ptoof.

¹⁵ Awin k  dko dalil ppiin 

k  utaak ubot alil,

aji  aku a bdaaj

k  bakak ajuukn  na  i ulemp.

¹⁶ « Dan aşih pntaali pi nul,

jibi babuk aşin bakşihu  ki baka.

¹⁷ Awo upula  i bgah,

umagënt̄ ƚi plël,
 atib umpëlënt̄ ƚi kahoƚ,
 ampayiiŋ ƚi wa ajotna feƚ.
¹⁸ « Dhaƚ kē iwi *Yawe Nawat Kabuka
 ikbuuranaanuŋ.
¹⁹ « Kē iwi Gad, bañaan bajotnu
 iŝē ilukan ibot idookar na baka.
²⁰ « Aŝer ul, utaak wi nul utum iko ide,
 iko ide yi baŝih.
²¹ « Neftali awo ji ubata untaruŋ,
 unkdooŋ kabuk ŋmpoƚi ŋnuura.
²² « Yotef awo ji bko banjaan babuk
 maakan
 banwoon ƚi kakab dko di meel.
 Inah yi ba iji idēm kalawŝa kabiig.
²³ Bañaan biki iŝuuri bala'a ugut,
 awata iŝuuri ajotna.
²⁴ Kē kaŋaanan ki nul kaŝē liint̄
 kē iñen yi nul ihil kawiiŋƚu,
 Naŝibaƚi anhiniin, i Yakob ajaan adēman
 adoluŋ iko mēnt̄ bti.
 Naŝibaƚi mēnt̄ awoon nayafan i Itrayel,
 plaak pi danaƚnuŋ aliint̄.
²⁵ Naŝibaƚi i ŝaaŝ ajaan adēman abi
 kaƚēnku pdo iko mēnt̄ bti
 *El Ŝaday, Naŝibaƚi Anhiniin iko bti
 awulu bnuura banwoonuŋ baƚi
 awulu bnuura na meel mi ŋkumpēŝ
 awulu bnuura kado ibuk bapoƚ batum
 ŋnt̄aam ŋi nu ŋabot ŋabuk ŋatuman.
²⁶ Bnuura bi ŝaaŝ akñehandēriin
 badēm kapel bnuura bi inkun iweek in-
 jonuŋ nwoo,
 kapel iko inuura inwoon ƚi inkun
 inkwoon te mnƚo.
 Bnuura buŋ bti bawaliin ƚi bkow bi
 Yotef,
 ƚi pjuk pi i badatuŋ ƚi ptoof pi babuk
 aŝin.
²⁷ « Benyamin awo ji uko ujoot̄ wi uƚeeh,
 na nfa uji ufiŋ kade,
 na utaakal ufaaŝēr uko wi yuaan aka. »
²⁸ Bukun bawoon bajug itoh inwoon ƚi
 Itrayel, bawo iñeen na batēb. Uko waŋ
 wi wi aŝin baka ajakuŋ na baka, añe-

handēr andoluŋ Naŝibaƚi uko wi awoon
 i kañehandēra.

Pkeƚ pi Yakob

²⁹ Yakob akak abi aji na babukul :
 « Dya hēnkuŋ du bajug naan. Namoy-
 aan du kakab bateem naan du bhēr
 banwoon du uƚeeh wi Efron nahitit,
³⁰ du Makpela dantaanuŋ na Mamre du
 utaak wi Kanaan, du uƚeeh wi Abra-
 ham abiin anug du Efron nahitit ado dko
 dmoyni bañaan biki nul. ³¹ Dul di Abra-
 ham na Taara aharul bamoynaaniin ; kē
 dul di Itaak na Rebeka aharul bakaan
 amoynaana ; kē dul di mmoynuŋ Leya.
³² Uƚeeh na bhēr banwoon ƚi wa inu-
 ganaana ƚi bahitit. »

³³ Wi Yakob abaan pƚup babukul uko
 wi bawoon i kado, apul ihoƚ akakan ƚi
 kaliŝa, aŝē jēmŝa aya du bajugul.

Umoy wi Yakob

50 Kē Yotef aŝē mook aŝin, awooni
 aňowana na mnkuul aboot
 bootana. ² Aji na bapiinƚan banwoon da
 baboman puum jibi bajaan baboman
 muum mi baweek biki baka. Kē bukuŋ
 bado Yakob i bakakuŋ adu Itrayel uko
 wi Yotef ajakuŋ. ³ Bado ŋnuur iñeen
 ŋbaakēr ji udolade wi baka, awo ƚi
 pboman puum. Bañaan biki Ejiptu
 bawooni puum ŋnuur iñeen paaj na
 uloŋ (70).

⁴ Wi ŋnuur ŋi ŋwooni ŋabaan, Yotef aji
 na baweek banjaan baƚēnk *Farawuna
 pŝih : « Woli dwinana bnuura ƚi kēŝ ki
 nan, naya kaji na Farawuna, ⁵ Paapa aji
 na nji aňogan pkeƚ aŝē dolēn kē mehnaa
 aji dluŋ kamoya du bhēr bi ajipanun
 du Kanaan. Farawuna aƚenaan keeri nya
 moy paapa, nŝē kak. »

⁶ Farawuna aji na a : « Yaan imoy ŝaaŝ
 ido uko wi aƚu'iin kē imehnaa. »

⁷ Yotef kē ayaa, kaya kamoy aŝin, kē
 baweek bti banjaan baƚēnk Farawuna
 naŝih, baweek biki katoh ki Farawuna,

na baweeek bti biki utaak bañootana.
⁸Baya na biki katoh ki Yotef bti na babuk aşin, na biki katoh ki aşin bti. Bapoŋ na ŋntaam ƚań badukiinŋ du Goşen.
⁹Ŋkaaru ŋi ŋmpélént ŋakpuluŋ ŋanwoonŋ na bańaaŋ ŋakak aya na baka. Bawo pntuk pweek maakan.

¹⁰Baban du plut pi Yordan du dko di bajaanŋ bado Gored-Ha-Atad. Banaŋ da awooni aŋęa maakan, kę Yotef awo da ŋnuur paaj na ulonŋ awooni aşin.
¹¹Bańaaŋ biki Kanaan bawin kę bańaaŋ bakwooni maakan du Gored-Ha-Atad aşę ji : « Puum pi biki Ejiptu pi pawo pi ńaaŋ naweeek. » Ukaaŋ kę bakak ado dko męntŋ danwoonŋ du plut pi Yordan aji Abel Mitrayim[‡].

¹²Babuk Yakob bado uko wi abiiŋ aji na baka. ¹³Baya na a du utaak wi Kanaan, aya amoya du bhęr banwoonŋ du uŋteh wi Makpela untaanŋuŋ na Mamre, wi Abraham abiiŋ anug du Efron nahitit kado kamoyna bańaaŋ biki nul. ¹⁴Yotef akak du Ejiptu na babuk aşin na bańaaŋ bti banyaanŋ na a wi akyaanŋ pmoy aşin.

Phaajala pi babuk aşin Yotef

¹⁵Babuk aşin Yotef bawin kę aşin baka akeŋi aşę ƚiini aji : « In ameeŋ ba? Yotef ahilan kakak kaşoor nja, kakakan nja buŋaan bti bi ŋdoluluŋ. » ¹⁶Wal męntŋ kę başę yil kę baya ji na a : « Ji şaaş abi ado kakeŋ aji na un ¹⁷“Najakan na Yotef amiir babuk aşin pjuban na pekadu di baka, amiir baka buŋaan bti bi badoluŋ.” Kę hęnkuŋ, miirun ipekadu yi nun, un balempar Naşibaŋi i şaaş ajaanŋ adęman.

»

Ŋŋup ŋi baŋupuŋ Yotef ŋaŋu'a kę awooni.

¹⁸Babuk aşin babi bukal ƚi ŋleef ŋi baka aęęntla ƚi ihoŋul aşę ji : « Un biki biki ƚi kadunu, kakanun balemparu. »

¹⁹Kę Yotef aşę teem baka aji : « Naklęnk, dwo Naşibaŋi i? ²⁰Buŋaan bi naŋuunŋ pdolęn Naşibaŋi akakan ba kę bawo bnuura, uko unwoonŋ nŋa wi uhilna udolana : uko męntŋ uwo mbuur mi bańaaŋ batum. ²¹Hęnkuŋ naklęnk, ŋi kadoonŋ kawulan uko wi nanumiinŋ, an na babukan. » Aŋiini na baka bnuura aŋooran baka iŋęb.

Pkeŋ pi Yotef

²²Yotef na biki katoh ki aşin kę bawo du Ejiptu. Ŋşubal ŋi Yotef adoluŋ ƚi mboş ŋawo ińeen-week na ińeen (110).
²³Awin babuk bababul, biki Efrayim abukul, abot ahup biki Manakir ababul i Manate abukul.

²⁴Unuur ulonŋ, Yotef aji na babuk aşin : « Dńogan pkeŋ, kę Naşibaŋi aşę bi ƚi an kapęnanan ƚi utaak wi, kańooŋan du utaak wi abiiŋ amehna ahoŋ bi Abraham, Itaak na Yakob. »

²⁵Yotef ado babuk Itrayel kę bamehnaa, aji na baka : « Wal wi Naşibaŋi akluŋ kabi ƚi an, najejan imoh yi naan, napęnan ya ƚi utaak wi. »

²⁶Yotef akeŋ wi akaanŋ ŋşubal ińeen-week na ińeen (110). Baboman puum pi nul jibi bajaanŋ baboman muum mi baweeek biki Ejiptu, aŋu'a ƚi btuur aşę moy a ƚi Ejiptu.

[‡]50:11 ƚi uhebęrę Abel Mitrayim dawoonŋ: puum pi biki Ejiptu.

Uṭup Ulil Unuura

wi Maci apiitun

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo Uṭup Ulil Unuura wi Maci apiitun. Maci awoon nakobraar daaşa i Yetu abiiṅ adu adola kë akak naṭaşarul. Maci awo aloṅ ṭi banjañan biki Yetu ajakuṅ aji baya bado kaṭup Uṭup Ulil Unuura babot baṭooran pntuk pi banfiyaaruṅ du dko di bakyahaṅ. Maci aṭup ṭi ulibra wi jibi Yetu abukiṅ, na uko wi adoluṅ ṭi umundu wi na uko wi ajukanuṅ bañaan, na pkeṭ pi nul na pnaṭa ṭi pkeṭ pi nul. Yetu aṭup na bañaan na mntëṅ, ajeban bamaakal, adook ṅntaayi, ado iko itum maakan iñoṅarënaan ṭi kadun ki bañaan. Maci aṭup Uṭup Ulil Unuura wi pa bayiṭul bayuday kadiimanaan baka kë na manjoonan Yetu awoon nabuuran bañaan i baṭupar Naşibaṭi bataruṅ aṭiiniyaan ṭi Ulibra wi Naşibaṭi, kë iko yi baṭupuṅ ṭi a bti ji abi ado kabi, idolanaa. Ul awoon naşih ambiṅ awo i kabi. Uko mënṭ ukaan kë bañaan babi bawut katimul adola « Abuk Dayiṭ », ṭiki Dayiṭ abiiṅ awo naşih naweek i bañaan biki Iṭrayel, banwoon bañaan biki Naşibaṭi. Kë wi Yetu adoṅ adiiman bañaan biki Iṭrayel uko wi Pşih pi Naşibaṭi, baweek biki baka badoṅ apok pok Yetu. Wi Yetu akeṭuṅ, badooṅ baṭaşarul aneenan baka bakak baneer du dko dñehanaani di baka. Bukal kë başë wayşër ṭi umundu aṭup bañaan bti Uṭup Ulil Unuura.

Hënk di ifah yi ulibra wi iwoon;

1. Pntaali pi Yetu na kabuka ki nul (1.1–2.23)

2. Yowan Nabattaar aṭup uko unklun kabi (3.1-12)

3. Batitmu bi Yetu na jibi Fatana akdoon na pguura ajuban (3.13–4.11)

4. Yetu aṭup uko unklun kabi, ajeban bamaakal, ado mlagre du Galilay (4.12–18.35)

5. Yetu apëna Galilay pya Yerutalem (19.1–20.34)

6. Kanëm kabañaşani ki Yetu ṭi umundu wi, pwayëş pi bawayşuluṅ na pkeṭul (21.1–27.66)

7. Yetu anaṭa ṭi pkeṭ (28.1-20)

Pntaali pi Yetu

1 Pntaali pi Yetu Krittu, anwoon abab *Dayiṭ naşih abot awo abab *Abraham pii pi : ² Abraham abuk Itaak, Itaak abuk Yakob, Yakob abuk Yuda na babuk aşin^f. ³Yud abuk Peret na Fera. Tamar^a awoon anin baka, Peret abukuṅ Hetron, Hetron abuk Ram. ⁴Ram abuk Aminadab, Aminadab abuk Naaton, Naaton abuk Falmon. ⁵Falmon abuk Boot. Anin Boot awo Rahab^b. Boot abuk Obed. Anin Obed awo Rut^c. Obed abuk Yete ; ⁶Yete abuk Dayiṭ naşih.

Dayiṭ abuk Falomon, anin Falomon abiiṅ awo ahar Uriye^d. ⁷Falomon abuk Roboham, Roboham abuk Abiya, Abiya abuk Ataf. ⁸Ataf abuk Yotafat, Yotafat abuk Yoram^g, Yoram abuk Otiyat ; ⁹Otiyat abuk Yohatam, Yohatam abuk Akat, Akat abuk Hetekiyat ; ¹⁰Hetekiyat abuk Manate, Manate abuk Amon, Amon abuk Yotiyat ; ¹¹Yotiyat abuk Yekoniya na babuk aşin ṭi wal wi bamobuṅ bañaan biki *Iṭrayel aṅooṭ utaak wi Babilon.

^f1:2 Yuda na babuk aşin : Biint ṭiñeen na batëb biki bawo baweek biki kntaali ki Iṭrayel.

^g1:8 Yotafat abuk Yoram : Na manjoonan Yotafat awo ateem aşin Yoram.

^a1:3 Natenan ṭi Ujuni 38.27-30. ^b1:5 Natenan ṭi Yotuwa 2.

^c1:5 Natenan ṭi Rut. ^d1:6 Natenan ṭi 2 Famiyel 12.

¹²Wi bamobuŋ bañaan biki Itrayel ayaanaan Babilon, Yekoniya abuk Falatiyel, Falatiyel abuk Forobabel. ¹³Forobabel abuk Abiyud, Abiyud abuk Eliyakim, Eliyakim abuk Ator. ¹⁴Ator abuk Tadok, Tadok abuk Akim. Akim abuk Eliyud, ¹⁵Eliyud abuk Eleyatar, Eleyatar abuk Mathan, Mathan abuk Jakob**. ¹⁶Yakob abuk Yotef, ayin *Mariya, ambukuŋ Yetu i bajaan badu Krittu.

¹⁷Iwuun injunuŋ du Abraham te Dayiŋ iwo iŋeen na ibaakër ; injunuŋ du Dayiŋ te wal wi bamobuŋ bayuday ayaanaan Babilon, iwo iwuun iŋeen na ibaakër, injunuŋ du wi bamobnuŋ baka ayaanaan Babilon te ubuka Krittu, iwo iwuun iŋeen na ibaakër.

Kabuka ki Yetu

(Luk 2.1-7)

¹⁸Yetu abuka hënk : Mariya anin ajokar na Yotef. Kë, wi bawoon baandobi niimar, kë Uhaaş wi Naşibaŋi uşë do kë Mariya awo na kayiŋ. ¹⁹Yotef anjokuluŋ, anwoon ñiint natool abot awo aanŋal ppeeta ŋi kadun ki bañaan, aji ŋi uşalul agar baniw na a bë aanktup bañaan. ²⁰Jibi awoon na uşal waŋ, kë uwanjut wi Ajugun ulon uşë pën awinana ŋi ŋtaafi aji na a : « Yotef, abuk Dayiŋ, kkali pyeenk Mariya du katohu, awo aharu. Uhaaş wi Naşibaŋi ukaan kë awo na kayiŋ. ²¹Aluŋ kabuk napoŋ ñiint, i iktuun katim ki Yetu††, ŋiki ul akluŋ kabuuran pntaali pi nul ŋi ipekadu yi pa. »

²²Iko mënŋ bti iyuuj kë uko wi Ajugun abiiŋ aŋup aŋëpna ŋi *naŋuparul idolanaa, aji : ²³« *Naaŋ anwoon aamme ñiint aluŋ kawo na kayiŋ, kabuk napoŋ ñiint,*

baluŋ kaŋu'a katim ki Emanuwel »^e uwoon: « Naşibaŋi awo ŋi ptoofun. »

²⁴Wi Yotef atenuŋ, ado jibi uwanjut ujakuluŋ: ajej Mariya kë awo aharul ²⁵aşë wo aanwinar na a kë adoo buk napoŋ ñiint i aŋuun katim ki Yetu.

Bayaanŋ banwoonuŋ umayar unuur babi pwin Yetu

2 Yetu abuka du ubeeka wi *Betleyem du utaak wi *Yuda, ŋi wal wi *Herod awoon naşih. ŋi wal mënŋ wuŋ, kë biint bame njah başë pënna umayar unuur aban ŋi Yerutalem, ²aşë hepar aji : « ŋuŋ di di Naşih i bayuday ambukiŋ awoon ba? Iŋwin ujah wi nul du utaak wi nun, aşë bi pdëmana. »

³Wi Herod naşih atiinkuŋ uko waŋ, ayewlaa ukaan kë bañaan biki Yerutalem bti bakak ayewla. ⁴Ado *baŋejan baweek na *bajukan Bgah bti kë bayiti, aşë hepar baka dko di *Krittu awoon i kabuknaana. ⁵Kë bateema aji : « Du Betleyem du utaak wi Yuda, waŋ wi wi *Naŋupar Naşibaŋi apiitun:

⁶« *Iwi Betleyem, mboş mi utaak wi Yuda mënŋ iwoon ufët umpoŋëtaanuŋ ŋi Yuda ; ŋi iwi di naşih akpënnun ul akwoon nayafan i Itrayel, pntaali pi naan.* »^f »

⁷Wal mënŋ kë Herod aşë bop adu biint bame njah, ado kë baŋupa bnuura wal wi ujah ujaan upën. ⁸Wi wi aŋaŋ ado baka kë baya du Betleyem, aji na baka : « Nayaan nahepar bnuura ŋi uko wi napoŋ mënŋ, woli naya wina, nabi kaŋupën, nhilna kak nya ndëmana. » ⁹Wi naşih ajakuŋ haŋ, kë başë ya ; wi wi ujah wi babiŋ awin uŋaŋ apën, awo ŋi kadun ki baka, te adoo ya ataŋ na dko di napoŋ awoon aşë naŋ. ¹⁰Wi bawinuŋ ujah aşë lilan maakan. ¹¹Banej ŋi katoh, awin

**1:15 Kajunna ŋi Forobabel te Jakob, Maci alut iwuun itum.

††1:21 Yetu : dawoon: « Ajugun abuuran. »

^e1:23 Itayi 7.14. ^f2:6 Mike 5.2.

napoŋ na Mariya anin, ašë ɲup adëmana. Bahaabëš wal mënŋ ɲmañ ɲi baka apënan da uwuuru, na mnkulan^{‡‡}, na ukëra ujuŋ ulil pŋkëñ, aŋena. ¹²Kë Našibaŋi ašë diiman baka ŋi ɲŋaafi kë baanwo i kakak du Herod, wi wi bašaanaŋ aŋëpna bgah bloŋ akak utaak wi baka.

Yotef na aharul baŋi na abuk baka aya Ejiptu

¹³Wi biinŋ bame ɲjah bayaanaŋ, kë uwanjuŋ wi Ajugun ušë pën awinana ŋi ɲŋaafi ŋi kadun ki Yotef aji na a : « Naŋiin, ijeŋ napoŋ na anin, naŋi naya Ejiptu, iŋo da te wal wi ɲji kabiiŋ kaŋupu, ŋiki Herod abi kado karab napoŋ pa pfiŋa. » ¹⁴Kë Yotef anaŋa na utejan, ajeŋ napoŋ na anin kë baya Ejiptu. ¹⁵Baya ŋo da te wal wi *Herod akeŋuŋ. Uko mënŋ uyuuj kë uko wi Ajugun abiiŋ aŋup aŋëpna ŋi *naŋuparuŋ udolana : « *Du Ejiptu di di nduunuŋ abuk naan* »^g

¹⁶Wi Herod ammeeŋ kë bame ɲjah baguura, adeebaŋ maakan. Ayil wal mënŋ du Betleyem na ŋi ɲfëŋ ɲanŋogun da bŋi aji bafiŋ bapoŋ biinŋ bŋi banwoonŋ baampel ɲšubal ɲŋëb, ŋiki bame ɲjah baŋupa wal wi napoŋ abukiinŋ. ¹⁷Hënk di di uko wi Yeremiya Naŋupar Našibaŋi abiiŋ aŋup udolaniinŋ:

¹⁸« *Pdiim pi ŋaaf aloŋ patiinkana du ubeeka wi Rama,*

ɲwooni na mnŋëg mweek :
Rakel akwooniuruŋ babukul ;
ašë nooran pyompan,
ŋiki bakaŋi. »^h

Yotef awoona Ejiptu abi afëŋ ŋi Nataret

¹⁹Wi *Herod akeŋuŋ, kë uwanjuŋ wi Ajugun ušë pën awinana ŋi kadun ki

Yotef ŋi ɲŋaafi du Ejiptu. ²⁰Uji na a : « Naŋiin, ijeŋ napoŋ na anin, nakak utaak wi *Itrayel : banŋaluŋ pfiŋ napoŋ bakaŋi. » ²¹Kë Yotef anaŋa ajeŋ napoŋ na anin, akak Itrayel. ²²Kë wi ameeŋ kë *Arkelayut ahiijuŋ utaak wi *Yuda wi Herod ašin akeŋuŋ, kë ašë ŋi pya da. Našibaŋi ayuuja ŋi ɲŋaafi kë awo i kaya utaak wi *Galilay^{¶¶}. ²³Aya afëŋ du ubeeka uloŋ wi bajaanaŋ badu *Nataret, hënk uko wi *baŋupar Našibaŋi bajakuŋ udolanaa : « *Aluŋ kadu'ana ŋiinŋ i Nataret. »*

Yowan Nabattaar aji na baŋaanaŋ bawut pjuban baŋëlëš ɲbida

(*Markuŋ 1.1-8; Luk*

3.1-18; Yowan 1.19-28)

3 Wi ɲšubal ɲŋum ɲaŋëpuŋ, kë *Yowan Nabattaar ašë pën awinana, aŋup du *pndiiš pi *Yuda ²aji na baŋaanaŋ: « Nawutan pjuban, naŋëlëš ɲbida, ŋiki *Pših pi Baŋi paŋogi. » ³Uko wi nul wi wi *Itayi *Naŋupar Našibaŋi aŋiiniyaanuŋ aji :

« *Pdiim ploŋ pahuuran du pndiiš aji :*

«*Nabomaan bgah bi Ajugun akluŋ kaŋëpna, nadolana ilël itool. »*ⁱ

⁴Yowan awohara kamiša ki babomanuŋ na pfaal pi unŋaam wi pnkunkaali ašë tan katël ŋi blank ; aji de ɲguul na mnob. ⁵Wal mënŋ kë baŋaanaŋ biki ubeeka wi Yerutalem na utaak wi Yuda bŋi, na utaak wi bdëk bi Yordan bŋi bašë ya du a. ⁶Baji babi kaŋup ipekadu yi baka kašë do *babattaar baka ŋi bdëk bi Yordan.

⁷Wi Yowan awinuŋ kë *bafariŋay na *bataduk batum kë bakbi pyeenk batitmu ŋi a, kë ašë ji na baka : « An, nawo pntuni pi ɲnfunan! In ahoopaŋanaŋ aji naŋi udeeb wi Našibaŋi

^{‡‡}2:11 *Mnkulan* : Manwo pŋaak pi mnko, pi bajaanaŋ bakayan. Udu wi pa ulil pŋkëñ. Pŋaak mënŋ patam maakan.

^{¶¶}2:22 *Utaak wi Galilay* : Dul di di aŋa Arkelayut awoonŋ naših.

^g2:15 *Hotey 11.1.* ^h2:18 *Yeremiya 31.15.* ⁱ3:3 *Itayi 40.3.*

unkmbiin ba? ⁸Nadoon kado keeri iko inkyuujuŋ kē nawut pjuban abot aṭelēs ḡbida. ⁹Nawutan kaşal kaji : “Ŋwo biki pşini pi Abraham!” Dṭupan, Naşibaṭi ahilan kakakan mnlak mi babuk Abraham. ¹⁰Ptibi padobi bēkan bēkan ṭi mnko uṭeēh, bko banwoon baankbuk mnko mnuura bafal kafel du bdo.

¹¹« Nji, dji kabattaaran na meel kadi-imana kē nawut pjuban aṭelēs ḡbida ; kē anşaan abi ṭi kafet naan aṣē dem apelēn maakan, mēndoo ḡoom ḡoom kamēbana işapaat ; ul aluṭ kabattaaran na Uhaaş wi Naşibaṭi na bdo. ¹²Awo na kajet ṭi inēn, aweey kapaṭeş ptiiṭ na plēfar. Aya katoor ptiiṭ ṭi pnkuti kaşē kafel plēfar du bdo banwoon baankjēmşa. »

Batiṭmu bi Yetu

(Markuṭ 1.9-11; Luk 3.21-22)

¹³Wal mēnt kē Yetu aṣē pēnna utaa k wi *Galilay, abi bdēk bi Yordan, *Yowan ahilna abattaara. ¹⁴Kē Yowan aṣē pok, aji na a : « Nji dwoon kayeenkna batitmu ṭi iwi, kē işē bi ṭi nji! » ¹⁵Kē Yetu aṣē teema aji : « Duni idinan uko mēnt. Aa, hēnk di di ḡwoon i kado uko bti wi Naşibaṭi aṅaluṭ. » Kē Yowan adinani. ¹⁶Wi Yetu ayeenkaṅ yeenk batitmu apēn ṭi meel, kē baṭi başē haabēşa ṭi dko mēnt. Awin *Uhaaş wi Naşibaṭi kē uwala ṭi a ji ubalab ufaatal. ¹⁷Kē pdiim ploṅ paşē pēnna baṭi aji : « Iwi iwoon abuk naan, dṭalu maakan, dmaganu. »

Untaayi Uweek ula pguur Yetu du pndiis

(Markuṭ 1.12-13; Luk 4.1-13)

4 Wi Yetu apēnaṅ pēn du meel kē Uhaaş wi Naşibaṭi uşē ḡnoṭa du *pndiis, kē *Untaayi Uweek ukdo na pguura ado buṭaan. ²Aṭo ḡnuur na ḡtejan inēen ḡbaakēr bē aandee, wi

ḡaṭepuṅ, kē ubon uşē de'a. ³*Naguuru kē aṣē ḡnoga aji : « Woli iwo Abuk Naşibaṭi, jakan na mnlak mi mankak ipoom. » ⁴Kē ateema aji : « Upiitana aji :

“Mēnt uko ude ṭaṅ umēbanuṅ ubida wi ḡnaṅ ḡṭup bti ḡankpēnuṅ ṭi mntum mi Naşibaṭi ḡa.”¹ »

⁵Kē Untaayi Uweek ukak aṅooṭa du Yerutalem ubeeka uyimanaan, apayana du bṭuk bi *Katoḡ Kaweek ki Naşibaṭi duuṭ ⁶aṣē ji na a : « Woli iwo Abuk Naşibaṭi, klut kajot. Kē hēnk di di upi-ituṅ ṭi Ulibra wi Naşibaṭi aji :

“Kē Naşibaṭi aluṅ kaji na ḡwanjuṭ ḡi nul ḡajeju ṭi inēn kaṭi ihubta ṭi plaak ploṅ.”^k »

⁷Kē Yetu aji na wa : « Ukak apiitana aji :

“Ŋinwo kado katen me Ajugun Naşibaṭi i nu ahinan pdo uko wi ajakuṅ.”¹ »

⁸Untaayi ukak apayana du pnkuṅ ploṅ pweek maakan aṣē diimana ḡtaak bti ḡi umundu na mndēm mi ḡa, ⁹aṣē ji na a : « Dwulu iko yi bti woli iṅup adēmanaan. » ¹⁰Wal mēnt kē Yetu aṣē ji na wa :

«*Fatana, ṭēpan iya! Upiitana aji : “Ajugun, Naşibaṭi i nu ṭaṅ i i iwoon kadēman,

kē ul ṭaṅ i i iwoon kado kalempar.”^m »

¹¹Wi wi untaayi uşaan aya aduka. Kē ḡwanjuṭ ḡaşē bi aṅoga, alempara.

Yetu awuṅşa akak Galilay

(Markuṭ 1.14-15; Luk 4.14-15)

¹²Baṭup Yetu aji bawat *Yowan nabattaar ukalabuş. Wi atiinkuṅ uko waṅ, awuṅşa wal mēnt akak du utaa k wi *Galilay. ¹³Apēn du ubeeka wi *Nataret aya afēt du wi Kapernawum. Uwo du kabaṅ ki bdēk, kaṅog ḡtaak ḡi Fabulon na Neftaliya. ¹⁴Uko mēnt

¹4:4 Pleşan 8.3. ^k4:6 Kaṅaam 91.11-12. ¹4:7 Pleşan 6.16.

^m4:10 Pleşan 6.13.

uyuuj kë uko wi *Itayi *Naţupar Naşibaţi abiiŋ aţup udolanaa :

¹⁵ « An, ŋtaak ŋi Tabulon na Neftaliya, naññogung bdëk bi Galilay du plut pi Yordan,

nanwoonj du Galilay di banwoonj baanwo bayuday bafëţuŋ!

¹⁶ Pntaali panwoonj ŋi bdëm

pawin bjeehi bweek,

bjeehi bweek bapën

ajeehan bañaan banwoonj du dko di bdëm bi pkeţ. »ⁿ

¹⁷ Wal mënţan waŋ kë Yetu aşë jun pjukan aji : « Nawutan pjuban, naţëlëş ŋbida, ŋiki *Pşih pi Naşibaţi paňog pii pi. »

Yetu adu baţaşarul babaakër bateek

(Markut 1.16-20; Luk 5.1-11)

¹⁸ Unuur ulonj, Yetu apoş ŋi kabaŋ ki *bdëk bi Galilay, aşë win biinţ batëb banţaarunj, Fimonj andu'aniin Piyeer, na Andre, kë bakfël bridiya du bdëk, bawo batuh. ¹⁹ Aji na baka : « Naţaşaan, dkakanan batuh bañaan. » ²⁰ ŋi dko mënţ kë babi duk duk iridiya, aţaşa.

²¹ Aya alow btiişu akak awin batëb banţaarunj, *Yakob na *Yowan babuk ñi-inţ alonj anwoonj katim ki Tebede. Bawo ŋi bţeem na aşin baka, awo ŋi pboman iridiya, kë aşë du baka. ²² ŋi dko mënţ, kë baduk aşin baka na bţeem, aţaşa.

Yetu ajukan akuţ ajeban bañaan

(Markut 1.39; Luk 4.44; 6.17-18)

²³ Yetu aji ñaay na utaak wi *Galilay bti kajukan ŋi itoh iñehanaani, kabot kaţup *Uţup Ulil Unuura wi *Pşih pi Baţi, kajeban mmaak bti na pţakëm bti ŋi bañaan. ²⁴ Katimul kapënala ŋi utaak wi Firi bti, kë başë ji baţija bamaakal bti na biki iko ilonj iknooranuj: banwoonj na ŋntaayi, bankjotonj kako,

na banyojun iñeen na ihoţ kë aji jeban baka. ²⁵ Bañaan batum maakan baji babi kaţaşa, kawoona Galilay, utaak wi ŋbeeka Iñeen, ubeeka wi Yerutalem na utaak wi *Yuda bti na utaak unwoonj du plut pi Yordan.

Pjukan du Pnkuŋ

(Luk 6.20-23)

5 Wi Yetu awinuj bañaan batum aşë paya du pnkuŋ, aţo. Baţaşarul babi aňoga, ² kë aşë jun pjukan baka aji :

³ « Bañaan bannumiin Naşibaţi ŋi ŋhaaş ŋi baka banuurandëni ŋiki *Pşih pi Baţi pawo pi baka.

⁴ Bañaan banwoonj ŋi ŋwooni banuurandëni

ŋiki Naşibaţi aluj kayompan baka!

⁵ Bañaan banjoobunj bkow banuurandëni ŋiki umundu bti uluj kawo wi baka.

⁶ Bañaan banklaan pdo iko yi Naşibaţi ajakuŋ na ŋhaaş ŋi baka bti, banuurandëni

ŋiki Naşibaţi aluj kawul baka kakëşan uko wi baklaan.

⁷ Bañaan bankñagiin banuurandëni,

ŋiki Naşibaţi aluj kaňaga baka.

⁸ Bañaan banwoonj na ŋhaaş ŋjint, banuurandëni

ŋiki baluj kawin Naşibaţi.

⁹ Bañaan bankţijun btiinkar banuurandëni

ŋiki Naşibaţi aluj kaji bawo babukul.

¹⁰ Bañaan biki bakhajanuj aji baţaş Naşibaţi, banuurandëni,

ŋiki Pşih pi Baţi pawo pi baka.

¹¹ « Nanuurandëni woli babëjan, aha-janan, aţilandëran ŋiki naji naţaşën.

¹² Nalilaan, nawo ŋi mntan, ŋiki baluk bweek bayoonkan du baţi. Naleşan kë hënk di bahajanuj kak *baţupar Naşibaţi biki ŋfa.

Pnam na bjeehi bi umundu

(Markut 9.50; Luk 14.34-35)

¹³ Yetu akak aji : « Nawo pnam pi umundu. Kë pnam pašë doona we woli payaşi ba? Nahilan kakakan kataabare ki pa i? Pawaan udooni, paji pafël du bdig, bañaan kapoš pa.

¹⁴ « Nawo bjeehi bi umundu ji ubeeka unwoon du pnkuņ duuť wi bañaan bti bajaan bawin. ¹⁵ Naan aanji tehan unkaniya kaşë fët wa na kakana! Naan aji řep řep kařu wa du bko duuť ujeehan bañaan bti banwoon ři katoh. ¹⁶ Hën�, nawo kawut udo wi nan unuura udo kajeehan ji unkaniya pa bañaan bti bawin, andolon ahilna adëman Naşibaři Aşinan anwoon du baři. »

Pjukan ři uko wi Bgah bi Moyit

¹⁷ Yetu akak aji na baka : « Nawutan kaşal kaji dbi bi pba na *Bgah bi Moyit, na uko wi *bařupar Naşibaři bajakuņ. Mëmbi bi ppënan wa, dbi bi uko mënt uhilna udolana. ¹⁸ Dřupan, manjoonan ma : Ji mboş na baři řado kaba, nin uko umpořëtaanuņ ři Bgah uunkpën bë iko yi bajakuņ bti iindolanaa. ¹⁹ Hën� di uwoon, naan anwoon aanktaş uko umpořëtaanuņ ři iko yi Bgah bajakuņ, aşë jukan bañaan bado ji a, uņ mëntan akwoonuņ ampořëtaanuņ du *Pşih pi Baři. Kë anşaan ado iko yi Bgah bajakuņ akuř ajukan ya bañaan, uņ mëntan aluņ kawo naweek du Pşih pi Baři. ²⁰ Dřupan, woli naantaş uko wi Naşibaři apel *bajukan Bgah na *bafaritay, naankhil pneej du Pşih pi Baři. »

Pjukan ři uko wi udeeb

(Markut 11.25; Luk 12.57-59)

²¹ Yetu akak ařiini aji : « Natiink uko wi bajakuņ na bateeman řfa : “*řinkřiņ naan*”^o; naan ankřiņuņ atëntul aya ka-

hepna du uruha. ²² Kë nji nşë řupan : Naan andeebařeruņ atëntul aluņ kateem ři uko waņ du nawayëş. Naan anjakuņ na atëntul awo nayila aluņ kahepna ři uko waņ du *uruha uweek. Naan anjakuņ na atëntul awo nawaan udooni awo i kafëlana du bdoos bi infernu. ²³ Keeri woli iya pdo břenjan du *bliit bi mngur pa Naşibaři, aşë leş kë atëntu adeebařëru, ²⁴ dukan iko yi ibiinaanuņ ři kadun ki bliit bi mngur idun iya ikak ři ploolan na atëntu, işë iwugşa ikak ibi iwul Naşibaři břenjan bi nu.

²⁵ « Woli itool pya uruha na naan i nakaan uhok, taran ikak ři ploolan na a, wi nahojuņ ři bgah, ji abi aňoořu du nawayëş, nawayëş aji na nalemparul awatu ukalabuş. ²⁶ Dřupu, manjoonan ma : Iinkpën da bë iinluk uko wi iřeřuņ te du pataka pbaaňşani. »

Pjukan ři uko pjuban pi piinť

(Maci 18.8-9; Markut 9.43,47-48)

²⁷ Yetu akak aji : « Natiink uko wi bajakuņ na bateeman řfa : “*řinkpiinť na ahar naan*.”^p ²⁸ Nji kë nşë řupan : Naan antenuņ ahar naan na uşal wi ppiinť na a, adobi piinť piinť na a ři uşalul. ²⁹ Woli pkëş pi nu pdeenu pařu'u ijuban, lookşën pa ifël du kalowan : uhokan iwaan dko dloolan di uleefu kë di ifëlana du infernu na uleefu bti. ³⁰ Kë woli kañen kadeenu ki nu kařu'u pjuban, falan ka ifël du kalowan : uhokan iwaan dko dloolan di uleefu kë di ifëlana du infernu na uleefu bti.

³¹ « Ulibra wi Naşibaři ukak aji : “*Naan ankdookuņ aharul awo kawula kakaarta kankyuujuņ kë bniim babaa*.”^q ³² Kë nji nşë řupan : Naan andookuņ aharul anwoon aampiinť na nin naan alon nampaři ařu aharul mënt pjuban pi piinť woli aniimar na niinť alon ; kë naan anniimuņ

ñaat i badookuj ti bniim, ajuban pjuban pi piint. »

Pjukan ti uko wi pmehna

³³ Yetu akak ajukan aji : « Nakak atiink kak uko wi bajakuj na bateemun : linkgar pmehna pi nu, iwo kado uko wi ihoŋuj ti kadun ki Ajugun^r. ³⁴ Kë nji nşë jakan nawutan kamehna nin : nawutan kamehna ti baŋi, ŋiki dul di di Naşibaŋi ajaan aŋo kaşihna ; ³⁵ nawutan kamehna ti mboş ŋiki manwoon dko dpafni ihoŋ di nul ; nakmehna ti Yerutalem, ŋiki dawoon ubeeka wi *Andemuŋ Maakan. ³⁶ Kme hna kak ti bkowu, ŋiki iinhina kakakan kawel kaloolan ki ba kakak kafaat këme kajën. ³⁷ Pdinan pi nan pawoon pdinan na manjoonan, kë ppok pi nan pawoon ppok na manjoonan. Uko umpafuj ti ŋŋup mënŋ uwoona du *Untaayi Uweek.^{§§} »

Pjukan ti uko wi plukan

³⁸ Yetu akak aji na baka : « Natiink uko wi bajakuj ŋfa : “Woli ñaan alookşu pkëş ; lookşana pi nul, woli akitu pñiij, kitana pi nul.”^s ³⁹ Kë nji nşë jakan, nawutan kaneenan uleefan ñaan anŋaluŋ pdolan buŋaan. Naŋepën ŋep nadoki woli ñaan akobu kañen ti kajeem kadeenu, kdeka kundu. ⁴⁰ Woli aŋal pñooŋu uruha kayeenknu kamişa, doon iwula kak bayeti bi nu. ⁴¹ Woli ñaan aŋu'u ppoş dko danlowuŋ, poşan na a dko dampeluŋ dko mënŋ ŋyaaş ŋtëb. ⁴² Woli ñaan añehanu, ŋenana ; woli ñaan aŋal pŋeeŋu, wutan kadeka feŋ. »

Naŋalan başooradan

(Luk 6.27-28,32-36)

⁴³ Yetu akak ajukan aji : « Natiink uko wi bajakuj ŋfa : “Ŋalan atëŋŋu^t ipok

naşooradu.” ⁴⁴ Kë nji nşë jakan : Naŋalan başooradan nakuŋ nañehandër bankfëpanaŋ Naşibaŋi awul baka bnuura, nado kado bampokanaŋ bnuura. Nakaan nado kañehan Naşibaŋi pa bankŋupuj uko wi nan buŋaan, pa bankhajananaŋ. ⁴⁵ Nadiiman hënk, kë nawo bubuk Naşibaŋi Aşinan anwoon du baŋi. Ul andoon bnuur kë baktër pa bado buŋaan na bado bnuura, abot ado uşubal kë ukjot ti batool na ti banwoon baanwo batool. ⁴⁶ Woli naŋal banŋalanaŋ ŋaŋ, ubeeb uhoŋ wi wi nakaŋ ba? Bakobraar daaşa badoo ji bado haŋ. ⁴⁷ Woli bayiŋan ŋaŋ biki najaŋ nawul mboş, nado uko uloŋ undemuŋ i? Banwoon baanfiyaar Naşibaŋi badoo ji bado haŋ. ⁴⁸ Nawoon bajinŋ batool jibi Aşinan anwoon du baŋi awoon najinŋ naŋool ti iko bti. »

Pjukan ti uko wi pŋenk banwaanuj

6 Yetu akak aji na baka : « Naŋaafaraan kayuuj ti kadun ki bañaanŋ kë naŋaş uko wi Naşibaŋi ajakuj kahilna ŋaŋ kawinana ti baka. Woli nado haŋ naan-kluj kayeenk baluk bi Aşinan anwoon baŋi. ² Woli iŋenk keeri ñaan anwaanuj, wutan kado kapiitar. Hënk di balagare bajaŋ bado du *itoh iñehanaani na du igah, bañaanŋ bahilna bado kadëman baka. Na manjoonan, dŋupan, badobi yeenk yeenk baluk bi baka. ³ Kë iwi, woli iŋenk ñaan anwaanuj, kañenu kamayu kaanwo kame uko wi kadeenu kawuluŋ, ⁴ uŋen wi nu uhilna uwo uunkmeetana. Woli ido haŋ, Naşibaŋi Şaş anjaŋ awin iko yi bañaanŋ bawoonŋ baanji bawin, aluj kaluku. »

§§5:37 Untaayi Uweek këme : “buŋaan”.

^r5:33 Bgah 19.12; Mnfën 30.3; Pleşan 23.22-24.

^s5:38 Ppën 21.24; Bgah 24.20; Pleşan 19.21. ^t5:43 Bgah 19.18.

Pjukan ti uko wi pñehan Naşibaţi

(Luk 11.2-4)

⁵ Yetu akak ajukan aji : « Kê woli nañehan Naşibaţi, nawutan kado ji balagare : woli bañehan Naşibaţi, baji bañal kanaţ du *itoh iñehanaani na du npaţ bgah bañaan bahilna bawin baka. Dţupan, na manjoonan, badobi yeenk yeenk baluk bi baka. ⁶ Kê iwi, woli iñehan Naşibaţi, neejan du meet di nu, idêt bgah, iñehan Naşibaţi Şaaş, awo da na iwi tañ. Şaaş anjaan awin iko yi bañaan bawoon baanji bawin, aluñ kaluku.

⁷ « Woli nañehan Naşibaţi, nawutan kado kaţup iko itum kakalêş ji banwoon baanfiyaar Naşibaţi : başal aji woli batum bţup, Naşibaţi katiink baka. ⁸ Nawutan kado ji baka, Aşinan ame bnuura uko wi nanumiin ji nabi nado kapepara wa.

⁹ « An, keeri, woli nañehan Naşibaţi najaan naji :

Aşinun inwoon du baţi,
bañaan bti badinan kê iyamani,

¹⁰ pşihu pabi,
uko wi iñaluñ udolana
ţi mboş ji du baţi.

¹¹ Ţenun nţa uko ude wi nnumiin.

¹² Miirun pjuban pi nun
jibi un nkaan aji nmiir banjubanuñ un.

¹³ Kwutun ndo buţaan woli baguurun işe ibuurunun ti *Untaayi Uweek.*
[Iwoon ajug pşih, mnhina, na *mndëm te mnço. Uwo hañ.]

¹⁴ « Ĕnhën, woli namiir bañaan banjubananan, Aşinan anwoon baţi akak kamiiran ; ¹⁵ kê woli naanji namiir banjubananan, Aşinan kak aankmiir pjuban pi nan. »

Pjukan ti uko wi pyiman

¹⁶ Yetu akak aji na baka : « Woli nayimani, nawutan kajooţan jibi bala-

gare bajaan bado : baji baţoñaran kaara, bañaan bahilna bawin kê bayimani. Na manjoonan, dţupan, badobi yeenk yeenk baluk bi baka. ¹⁷ Kê iwi, woli iyiman, kėran uleef na ukėra ulil pţėkėñ ibot iñow kėş, ¹⁸ bañaan bawutna kame kê iyimani, Naşibaţi Şaaş tañ anwoon da aji win iko immeniin, amee. Şaaş anjaan awin iko yi bañaan bawoon baanji bawin aluñ kaluku. »

Pyok pi baţi

(Luk 12.33-34)

¹⁹ Yetu akak aţiini aji : « Nawutan kado kala pyok ti umundu wi, wi njob na njoj njaan nţatok iko, wi bakii bajan bajip. ²⁰ Naţėpėn ţep nado kala pyok pi baţi, banwoon baanwo na njob na njoj nřanktoki bka bi nan, bawoon baanwo na bakii bankjipi. ²¹ Dko di bka bi nu bawoon, dul di di kaţeb ki nu kakwoon. »

Pkėş pawoon bjeehi bi uleef

(Luk 11.34-36)

²² Yetu akak aji : « Kėş kawoon un-kaniya wi uleef ; woli kėşu kawo kjeb, uleefu bti uwo ti bjeehi. ²³ Kê woli kėşu kafeli, uleefu bti uwo ti bdēm. Woli bjeehi banwoon ti iwi bawo bdēm, ikeer awo ti bdēm bweek! »

Naşibaţi na itaka

(Luk 16.13)

²⁴ Kê Yetu akak aji : « Nin ñaan aanhil kalempar başih batėb : apok aloñ kañal undu, kėme amėban aloñ, kaşė beeh undu. Naanhinan kalempar Naşibaţi kabot kalempar itaka. »

Nahaţan Naşibaţi

(Luk 12.22-31)

²⁵ Yetu akak ajukan aji : « Uko wañ ukaan kê njakan, nawut kaţaaf uko ude

* 6:13 Untaayi Uweek kėme : "buţaan".

[na udaan] wi nanumiin pa ubida, keme iko iwohara yi nanumiin pa uleef wi nan. Ubida uumpel uko ude i? Kë uleef, uumpel imiſa i? ²⁶Natenan ŋkat: ŋaanji ŋatepi, ŋaanji ŋakit, ŋaanji ŋahank ti inkuti, kë Aſinan anwoon baſi aſe ji wul ŋa uko ude! Mënŋ an napeluŋ ŋa i? ²⁷Ahoŋ ti an ahilanuŋ ti manŋaaf kahoŋalëſ unuur uloolan ŋaŋ ti ubida wi nul? ²⁸Kë we uwoon pŋaaf uko uwohara? Natenan iŋeeŋ yi ugof wi uŋeeh jibi ijaan idëm : iinji ilemp, iinji iſiir. ²⁹Kë nſe jakan, Falomoŋ naſih, ti pdëm pi nul bti, aambaan kañëgi'aara ji kalon ti ya. ³⁰Ujaagal uwo nŋa du uŋeeh, faan baluŋ bafël wa du bdo, kë Naſibaſi aſe ji woharana woharan wa iko inuura. An, nanwoon naanfiyaar akëſan, nameen na manjoonan kë aluŋ kawoharënan kak kapelan. ³¹An kak, nakhaajala, nakbi kaduka duka ti pla uko ude keme uko udaan, keme uko uwohara. ³²Iko waŋ yi yi banwoon baanfiyaar Naſibaſi bajaan babi wo wo ti bla, kë an, Aſinan anwoon du baſi ame kë nanuma iko mënŋ bti. ³³Nawo i kaŋep ŋep duna kala pneej du Pſih pi nul na pdo uko wi ajakuŋ uwo utool, kaſe kayeenk kak iko mënŋ bti. ³⁴Nawutan keeri kaŋaaf uko wi faan : faan dawo di Naſibaſi. Unuur unjinti na unoor wi wa. »

Nawutan kado katen buŋaan di batënŋan

7 Yetu akak aji na baka : « Nawutan kabi kaduka duka ti pten buŋaan bi batënŋan, Naſibaſi awutna katen bi nan. ²Jibi naktenuŋ batënŋan, hënk di di Naſibaſi akluŋ katenan ; kë kaniibi ki nakniibnuŋ, kul ki ki bakluŋ kaniibnan. ³Ibaa tenar we katëmal kanwoon ti pkëſ pi atëntu, aſe duk pmul panwoon ti pi nu? We ukaan ba? ⁴Hum di di ihinanuŋ kaji na atëntu, “ayiŋ naan, biin mpënanu katëmal ti pkëſ” aſe duk pmul panwoon

ti pi nu? ⁵Iwi nataaki, duni ipënan pmul panwoon ti pkëſ pi nu! Woli ipënan pa kbaa hil kawin bnuura, kapënan katëmal kanwoon ti pkëſ pi atëntu!

⁶« Nakwul ŋbuſ uko unyimanuŋ, kaſi ŋakakaran ŋadam ; nakfël wuuru wi nan ti ihoŋ yi ŋkuma kaſi ŋabi ŋapoſ poſan wa. »

Nañehaan Naſibaſi Aſinan

(Luk 11.9-13)

⁷Yetu akak ajukan aji : « Nañehaan, naluŋ kayeenk, nalaan, naluŋ kawin, nakob kobaan, baluŋ kahaabëſan. ⁸Hënk di uwoon, ñaan aññehanuŋ aka, anklaan awin ; kë ankob kobanuŋ, bahaabëſa.

⁹« Ahoŋ ti an i i abukul akñehanuŋ kapoom aſe wula plaak? ¹⁰Keme añehana uŋëb aſe wula upula ba? ¹¹Woli an nandoon awo bado buŋaan name pwul babukan iko inuura, naſalanuŋ ŋyaaſ hum ŋi ŋi Aſinan i baſi ahilanuŋ kaŋen bankñehanuluŋ iko inuura?

¹²Kë hënk di di nawoon kado bañaan uko bti wi naŋaluŋ badolan. Uko waŋ wi wi *Bgah bi Moyit na *baŋupar Naſibaſi bajukanuŋ. »

Plëman pammiŋuŋ

(Luk 13.24)

¹³Yetu aŋiini na baka aji : « Natamaan naneejna plëman pammiŋuŋ. Plëman na bgah injaan iñoŋ ñaan du dko di akyaan katoknaana ihaani, kë batum baji baŋepna ya. ¹⁴Kë plëman na bgah inſaan aji iñoŋ ñaan du dko di akkaani ubida iſe miŋ, kë bañaan bantiinku bajaan bawin ya kaŋepna ya.

¹⁵« Nalipariin bandaaruŋ aji bawo *baŋupar Naſibaſi. Baji babi ti an kawo ji ŋkaneel aſe wo du ŋhaaſ ŋi baka ŋñiŋ ŋanjoŋuŋ. ¹⁶Naluŋ kayikrënaan baka ti mnwo mi baka. Ñaan aanhilan kamar mbut ti byuw, keme mnjaak ti bŋëmpël. ¹⁷Bko bjeb baji bawul mbuk mnuura,

kë bko bmaakal baji bawul mbuk mnwuṭaan. ¹⁸Bko bjob baanhil pwul mbuk mwuṭaan, kë bko bmaakal baanhil pwul mbuk mnuura. ¹⁹Bko banwoon baanji bawul mbuk mnuura baji bafal kafël du bdoo. ²⁰Kë hënk di di nakluḡ kayikrënaa baṅaaj mënṭ ṭi mnwo mi baka.

²¹Mënṭ baṅaaj bti bankjaknuḡ “Ajugun, Ajugun” bakneejuḡ du *Pṣih pi Baṭi, ankdoluḡ ṭañ uko wi Paapa i baṭi aḡaluḡ akneejuḡ da. ²²Unuur mënṭ batum baluḡ kajakën : “Ajugun, Ajugun, jëm ṭi katim ki nu ki ki ṅṭupnuḡ Uṭup wi Naṣibaṭi i, adook ṅntaayi abot ado mlagre mntum i?” ²³Wal mënṭ, dji na baka : “Mëmbaaj kame'aaran ; nalowaan, an nanwoon naanji naṭaş Bgah bi Naṣibaṭi.” »

Itoh itëb

(Luk 6.47-49)

²⁴Yetu akak aji : « Hënk, woli ñaaj atiink ṅṭup ṅi naan ṅi, abot aṭaş ṅa, awo wo ji ñaaj natit anniwuḡ katohul, apaf ka ṭi mnlaak. ²⁵Uṣubal ubii, kë meel mampaari, uyook kë unaṭa akëk ; kë kaanjoti, ṭiki kajip adiilën, apaf ṭi mnlaak. ²⁶Kë anṣaaj atiink ṅṭup ṅi naan ṅi aṣë wo aankṭaş ṅa awo ji ñaaj anwoon aantiti, anniwuḡ katoh ṭi pyiw. ²⁷Uṣubal ubii, kë meel mampaari, kë uyook unaṭa akëk, kë kajot atoka bti. »

²⁸Wi Yetu aṭiiniij haḡ aba, baṅaaj baṅoḡar pjukan pi nul, ²⁹ṭiki aanji jukan ji *bajukan Bgah biki baka, aji jukan na pdiim pi naṣih.

Yetu ajeban ñiint ammaakuḡ bdoo

(Markuṭ 1.40-44; Luk 5.12-14)

8 Yetu awala du pnkuḡ, kë baṅaaj batum baṣë wo ṭi pṭaṣa. ²Ñiint alon ammaakuḡ bdoo abi, aṅoga, aṣë jot ṭi ihoṭul, afët kaara ṭi mboṣ aji na a : « Naweeek, woli iḡali, ihinan kajebanaan, nkak ṅjint. » ³Yetu atar kañen abana, aṣë ji : « Aa, dḡali, kakan ijint. » Ṭi dko mënṭ

kë pmaak pi bdoo pabi pën pën ṭi a. ⁴Kë aṣë ji na a : « Wutan kaṭup nin alon uko unṭepuḡ, duni iya iwinana du *naṭejan Naṣibaṭi ibot ido bṭejan bi Moyit ajakuḡ pa baṅow bi nu kadiimanaan baṅaaj bti kë ijebi. »

⁵Yetu aneej ubeeka wi Kapernawum, kë naweeek i bangoli iñeen-week alon aṣë bi aṅoga akooṭa ⁶aji : « Naweeek, nalempar naan amaak apiint du katoh, ayoy iñeen na ihoṭ, ahaj maakan. » ⁷Yetu ateema aji : « Iḡya, dya kajebana. » ⁸Naweeek i bangoli kë aṣë ji na a : « Naweeek, dpoṭ pa ibi ineej ṭi katoh naan, bë iṣale ṭup uṭup uloolan ṭañ, nalempar naan kabi jeb jeb. ⁹Nji kak dka anṣihnuḡ, abot awo na bangoli biki nṣihnuḡ, woli dji na alon ṭi baka : “Yaani” aya, aji na undu “Biini” abi. Woli dkak aji na nalempar naan : “Dolan uko wi!” Ado wa. »

¹⁰Wi Yetu atiinkuḡ uko waḡ aṣë maṭ naweeek i bangoli maakan, aji na bankṭaşuluḡ : « Dṭupan na manjoonan, ṭi Itrayel bti, mëmbaaj kawina ñaaj alon anfiyaari ji i. » ¹¹Dṭupan, batum baluḡ kawoona ṅtaak bti ṅi umundu, kaṭo kade du Pṣih pi Baṭi na *Abraham, *Itaak, na *Yakob bateemun. ¹²Kë baṅaaj bambiij aka na pneej du Pṣih pi Baṭi, baṣë fëłana bdig, du dko di bdëm, dul di bakluḡ kawooni, kadeebaṭ kadohrën.

¹³Kë Yetu aṣë ji na naweeek i bangoli : « Ṭiiṣan! Naṣibaṭi ajeban namaakal i nu, ṭiki ifiyaar aji ado haḡ. » Kë nalemp ajeb ṭi dko mënṭ.

Yetu ajeban bamaakal batum

(Markuṭ 1.29-34; Luk 4.38-41)

¹⁴Yetu aya du uko Fimonḡ Piyeer, aṣë ṭenk kë anin aharul apiintṭi, kë uleef uyik na a. ¹⁵Abana ṭi kañen, kë pmaak papën ṭi a, kë anaṭa awul baka pde.

¹⁶Wi utaakal ubanuḡ, baṭija baṅaaj batum biki ṅntaayi ḡakyewlënuḡ, kë ado pdiim ploolan adook ṅntaayi abot

ajeban bamaakal bti, ¹⁷Hënk di uko wi *Itayi *Naṭupar Naṣibaṭi ajakuṅ udolaniinḡ:

“Ajeḡ pṭakēm pi nun abot akuṅa mmaak mi nun.”^u”

Naṭaṣar Yetu awo kawul uleeful bti

(Luk 9.57-62)

¹⁸Wi Yetu awinuḡ kē bañaanḡ batumi kē aṣē ji na baṭaṣarul baya bdēk umbanḡ wundu. ¹⁹Wal mēntḡ, kē *najukan Bgah alonḡ aṣē ji na a : « Najukan, dko di ikya-hanḡ, dṭaṣu da. » ²⁰Kē Yetu aṣē teema aji : « Ḥnfēṣ ḡaka ihēr, kē ḡkat ḡaka intanḡ, kē *Abuk Ḥiinṭ aṣē wo aanka dko dpafni bkow. »

²¹Alonḡ kak ṭi baṭaṣarul aji na a : « Naweeḡ, duni ṭenēn te umoyēn Paapa. » ²²Kē Yetu aji na a : « Ṭaṣaan, iwut bakaṭ baya bamoy bakaṭ biki baka. »

Yetu aṭaṅan ukēk

(Markuṭ 4.35-41; Luk 8.22-25)

²³Yetu apaya wal mēntḡ ṭi bṭeem, kē baṭaṣarul bakak apaya na a ṭi ba aya. ²⁴Ukēk uweek umara mara anaṭa, kē ḡmaaronḡ ḡado wun bṭeem. Yetu kē aṣē ḡoyēntḡ. ²⁵Baṭaṣarul baṅoga ahuma aṣē huuran aji : « Ajugun, buuranun, ḡkeṭ! » ²⁶Kē Yetu aṣē ji na baka : « we ukaanḡ kē naklēnk ba, an nanwoonḡ naanfiyaar akēṣanḡ » Anaṭa wal mēntḡ, aḡoman na uyook na meel mi bdēk kē dko day-ompanḡdēri. ²⁷Baṅonḡar maakan aṣē ji : « Ḥnaan i awo ahonḡ, kē uyook na meel ḡado ji ḡatiinkaḡ »

Yetu ajeban biinṭ batēb biki ḡntaayi ḡaneejuḡ

(Markuṭ 5.1-20; Luk 8.26-39)

²⁸Wi Yetu abanuḡ du plut, du utaak wi Bagenaterēnḡ, kē biinṭ batēb banwoonḡ na ḡntaayi baṣē pēnna du pḡnuran abi ayit na a. Bajooṭ maakan kē nin ḡaanḡ alonḡ

aando ḡoom ḡoom pṭēpna bgah mēntḡ. ²⁹Biinṭ mēntḡ bawo ṭi phuuran aji : « Inumi'un we ba, abuk Naṣibaṭi? Ibi bi pyewlēnun ji unuur wi pwayēṣ ubi udo kaban i? »

³⁰Batani bweek bi ḡnkuma bloḡ bawo ṭi kaṅog dko mēntḡ, aṣuuḡ. ³¹Wi wi ḡntaayi ḡaṣaanḡ akooṭ Yetu aji na a : « Woli ḡal pḡookun, kdolon ḡneeḡ ṭi batani bi ḡnkuma ḡi. » ³²Kē aji na ḡaya, kē ḡapēn aya neeḡ du ḡkuma. Ṭi dko mēntḡ, kē batani bti baṣē wor woran du pḡkuḡ aneeḡ du meel ay-oorā. ³³Bayafan bajug batani bajiḡ na pṭi aṣē ya kakalēṣ ubeeka uko unṭēpuḡ bti na uko undolonḡ biinṭ biki ḡntaayi ḡabiinḡ aneeḡ. ³⁴Kē bañaanḡ bti banfēṭuḡ ṭi ubeeka baṣē tool pya du Yetu. Wi baw-inaarulonḡ win aṣē kooṭa apēn ṭi utaak wi baka.

Yetu ajeban ḡiinṭ anyojuḡ ihoṭ

(Markuṭ 2.1-12; Luk 5.17-26)

9 Yetu apaya ṭi bṭeem, amuur bdēk aṣē ya du ubeeka wi nul. ²Kē bañaanḡ balonḡ baṣē ṭija ḡiinṭ alonḡ anyojuḡ ihoṭ, ampiinṭuḡ ṭi kajiiḡ. Wi Yetu awinuḡ pfiyaar pi baka, aṣē ji na ḡiinṭ naṭakmaan : « Ḥiinṭu, haṭan, ipekadu yi nu ipēnanaa. »

³Kē *bajukan Bgah balonḡ baṣē hoopāṭēr aji : « Ḥiinṭ i akar Naṣibaṭi! » ⁴Kē Yetu, ammeenḡ ḡṣal ḡi baka aṣē ji na baka : « we ukaanḡ kē nawo na ḡṣal ḡwuṭaan ḡan ba? » ⁵We uyojuḡ ba : pji na ḡiinṭ i : “Ipekadu yi nu ipēnanaa” kēme “Naṭiin ipoṣ”? ⁶Natenan, nabaanḡ ame kē Abuk Ḥiinṭ aka mnhina mi ppēnan ipekadu ṭi mboṣ. » Wi wi aṣaanḡ aji na ḡiinṭ naṭakmaan : « Naṭiin, ijeḡ kajiiḡ ki nu, ṭiṭiṣ katohu! » ⁷Ḥiinṭ anaṭa ṭi dko mēntḡ, aṭiṣ katoḡul. ⁸Wi pḡṭuk pi bañaanḡ pawinuḡ uko mēntḡ, palēnk

^u8:17 Natenan ṭi Itayi 53.4; na ṭi 1 Piyeer 2.21-24.

maakan, ašë wo ƚi pbeeb Našibaƚi ƚi uko wi awuluŋ bañaanŋ mnhina mntëntŋ mi.

Yetu adu Maci

(Markuŋ 2.13-17; Luk 5.27-32)

⁹Wi Yetu apënuŋ, awin ñiinŋ aloŋ anwoŋ katim ki Maci kë aƚo du dko di aklempnuŋ, aji kobraar daaša. Kë ašë ji na a : « ƚašaan! » kë Maci anaƚa aƚaša. ¹⁰Yetu aya ƚo ade du katoŋ ki Maci, kë bakobraar daaša batum na bañaanŋ baloŋ batum biki bajaanŋ badu bado buƚaan bašë wo da, bawo ƚi pde na a, ul na baƚašarul. ¹¹*Bafaritay bawin uko mënt ašë ji na baƚašar Yetu : « we ukaanŋ kë najukan i nan akde na bakobraar daaša na bado buƚaan ba? » ¹²Kë Yetu antiinkuŋ baka ašë ji : « Mënt bañaanŋ banwoŋ bajeb banumiinŋ nakuraar, bamaakal banumi'uluŋ. ¹³Nayaan najuk uko wi uƚup wi ujakuŋ: “*Mñaga mi mi nnumiinŋ, mënt pñaak pi nntaam pi pi nnumiinŋ.*”^v Yetu akak aji na baka : Mëmbi bi pdu bañaanŋ banšaluŋ aji bawo batool, dbi bi pdu bandinanuŋ aji bawo bado buƚaan. »

Yetu aƚiiniyaan pyiman

¹⁴Baƚašar Yowan bañoŋ Yetu ašë ji na a : « we ukaanŋ kë un na bafaritay nji nji-iman kë baƚašaru bašë wo baanji bado haŋ? » ¹⁵Kë Yetu ašë teem baka aji : « ƚi unuur wi bniim, ñaanŋ ahilan kado bañaanŋ bambiinŋ bniim bajooƚan ji bawo na puum i wal wi naniim ahumuŋ da? Kë wal ušë bi wi naniim akjejaniiŋ. Bay-iman ƚi nnuur mënt. ¹⁶Ñaanŋ aanji jej kalëmënt kahalulu kabamna kamiša kaƚaf, woli ñaanŋ ado haŋ kalëmënt kahalulu kaji kapul ital yi ubamna, dko dantowiiŋ dabaa haan haan maakan!

¹⁷« Nin ñaanŋ aloŋ kak aanji ƚu poot phalu ƚi njuuli nƚaf, ado le haŋ poot phalu puŋ pafom njuuli, poot katulu ƚi

mboš, njuuli katoka. Kë ñaanŋ ašë wo kaƚu poot phalu ƚi njuuli nƚalu, poot na njuuli nƚašë wo njeb. »

Yetu ajeban ñaaƚ aloŋ akuƚ anaƚan poonu abuk Jayiruŋ ƚi pkeƚ

(Markuŋ 5.21-43; Luk 8.40-56)

¹⁸Yetu ahum kaƚiini, kë naweek aloŋ i *katoŋ kañehanaani ki bayuday ašë bi añaŋa anup ƚi kadunul ašë ji : « Abuk naan abaa keƚ keƚ hënkuŋ. Biin ipafa kañen ajebna. » ¹⁹Kë Yetu anaƚa na baƚašarul aƚaša.

²⁰Wal mënt kë ñaaƚ aloŋ anwoŋ na pmaak pi ptula pñaak njuŋbal ineen na nƚëb ašë ñoŋ Yetu ƚi kafet, aban kambiint ki kamiša ki nul, ²¹ašë ji ƚi ušalul : « Woli dhinan ƚañ aban kamiša ki nul kajeb. »

²²Yetu akok awina ašë ji : « Haƚan ñaaƚu, pfiyaar pi nu pajebanu. » ƚi dko mënt kë ñaaƚ abi jeb jeb.

²³Wi babanuŋ du uko naweek i katoŋ kañehanaani kë Yetu ašë win bateen puum[†] na bañaanŋ banyewliinŋ ašë ji : ²⁴« Napënan : Poonu aankeƚi, anoyënt nyoënt. » Kë bañaanŋ bašë beja. ²⁵Wi wi adoluŋ bañaanŋ kë bapëni, ašë mëban poonu ƚi kañen kë anaƚa. ²⁶Uko mënt up-ënala ƚi utaak mënt bti.

Yetu ajeban bakuul batëb

²⁷Yetu atool pya, kë bakuul batëb bašë wo ƚi pƚaša ašë huuran aji : « Abuk Dayiƚ ñagi'un! »

²⁸Wi abanuŋ du katoŋ, kë bakuul bukuŋ bašë bi añaŋa, kë ašë ji na baka : « Našal aji dhil pdo uko wi nakheparaanuŋ i? » Kë bateema aji : « Naweek, ihili. » ²⁹Kë ašë ban baka kës wal mënt aji : « Uwoon jibi nafiyaaruŋ. » ³⁰Kës ki baka kë kašë haabša. Yetu abëg baka wal mënt aji : « Naƚaafaraan kaƚup ñaanŋ! » ³¹Kë

[†]9:23 Bateen puum : Bayuday woli ñaanŋ akeƚa keƚ baji babi kateen teen.

bukal, wi bapënuş, aşë şup bañaanş bti şi utaak.

Yetu ajeban ñiintş ambişuş bşup

(Luk 11.14-15)

³² Wi Yetu na başaşarul bakpënuş, kē başë şija ñiintş aloş ambişuş bşup şiki untaayi uloş uneeş şi a. ³³ Yetu adook untaayi, kē ñiintş aşë bi jun jun bşup. Bañaanş bañoşar aşë ji : « Nin nēmbaanş kawinara uko utëşş wi şi *Itrayel! » ³⁴ Kē *bafaritay başë ji : « Uweek wi nştaayi uwululuş mnşina mi pdook nştaayi. »

Yetu añaş pntuk pi bañaanş

³⁵ Yetu aji şëp şi nşbeeka na nşfëş bti, kajukan du itoş inēhanaani, kaşup Uşup Ulil Unuura wi Pşih pi Başı kabot kajeban mmaak bti na ştakēm bti mi bawoonaanuş. ³⁶ Wi Yetu awinuş pntuk pi bañaanş aşë nşaga pa, şiki banoor baamme uko wi bakdoluş awo ji nşkaneel nşanwoonş nşanka nayafan. ³⁷ Wal mēşş kē aşë ji na başaşarul : « Kakit kadēmi, kē balemp başë tiinkëş ; ³⁸ nakooşan ajuş kakit ado balemp babi kakit. »

Banjañan inēen na batëb biki Yetu

(Markut 3.13-19; Luk 6.12-16)

10 Yetu adu başaşarul inēen na batëb aşë wul baka mnşina mi pdook nştaayi, na mi pşeban mmaak bti na ştakēm bti. ² Itim yi banjañan inēen na batëb mēşş yii yi : Timoş i bajaanş badu Piyeer na Andre aşı'ul ; Yakob na Yowan babak Febede ; ³ Filip na Bartelemi ; Tooma na Maci nakobraar daaşş ; Tade na Yakob abuk Alfe ; ⁴ Timoş i bajaanş badu nagutar utaak na Yuda İtkariyot, ambiişş adek Yetu kafëş.

⁵ Banjañan inēen na batëb mēşş, Yetu ayil baka aji na baka : « Nawutan kaya du banwoonş baanwo bayuday na du nşbeeka nşi utaak wi *Famariya. ⁶ Nayaan

du bañaanş biki Itrayel, banwoonş ji nşkaneel nşanneemuş. ⁷ Nayaan naşup baka kē Pşih pi Başı pañogi. ⁸ Najebaan bamaakal, nanaştan bankëşuş, najinştan bammaakuş bdoo, nadookan nştaayi. Nayeenk bē naanluk nin ukoolan, nawulan nawut kado kaşal baluk. ⁹ Nakşijş nin uwuuru, nin untaam, nin pataka şi nşmbooşu nşi nan pa pnugna uko uloş. ¹⁰ Nakşijş nin umañ pa bayaaşş, nawutan kaya na kamişş kaloş na işapaat iloş na panduk. Nalemp aka na pluka ujēnk wi nul. »

¹¹ Yetu akak aji na baka : « Ubeeka kēme ufëş wi nakbanaanş, nadolan bayuujan nşaanş anwoonş nanuura, naya naheta da te wal wi nakyaanş. ¹² Woli naneesh şi katoş, nawulan baka mboşş naji : “Bnuura bawo şi an.” ¹³ Woli bañaanş biki katoş mēşşş bawo banuura, bnuura bi nañehanuş baya şi baka ; woli baanwo banuura, bnuura bi nan kakak du an. ¹⁴ Kē woli baanyeenkan abot awo baantiinkan, napēnan şi katoş mēşşş kēme şi ubeeka mēşşş nabot nadan danan pdëpalēn şi ihoşş yi nan nadiimanaan kē bado buştan. ¹⁵ Na manjoonan dşupan, şi unuur wi pwayëşş uko wi Naşibaşı akluşş kado ubeeka mēşşş utam kapel wi biki nştaak nşi Fodom na Gomora^w. ¹⁶ Nate-nan, dyilan ji nşkaneel şi ptoof pi nşñiijş ; nadoon kalipara keeri ji nşpula nabot nainjşş nşhaaşş ji nşbalab nşfaatal. »

Mnhaj mankmbiijş

(Markut 13.9-13; Luk 21.12-17)

¹⁷ Yetu akak aji na *banjañanş : « Nali-pariin bañaanşş : baluş kaşijjan du nşruha kabot kakoban du *itoh inēhanaani ; ¹⁸ baluş kañooşan du kadun ki bantuşşş na ki başih şiki nafiyaarēn. Wal mēşşş, nahilna naşup şi kadun ki baka na ki nştaak bti uko wi nameeşşş şi nşji. ¹⁹ Kē woli başijjan uruha, nakhaajala kado kala

uko wi nakyaan kaṭup kēme jibi nakyaan kaṭup : uko wi nakyaan kaṭup ubi ṭi bkowan wal mēnt. ²⁰Mēnt an nakyaan kaṭiini, *Uhaaş wi Naşibaṭi Aşinan ukluṭ kaṭēpna ṭi an kaṭiini.

²¹« Naaṅ aluṅ kakeeşaar abuk aşin kado bafiņa. Aşin napoṭ aluṅ kakeeşaar abukul kado bafiņa ; bapoṭ banaṭara bajug baka kado bafiņa baka. ²²Baņaan bti başooran ṭiki nafiyarēn ; kē anşaan amēban kaliintan te kaban, abuur. ²³Woli badookan du ubeeka uloṅ, nanaṭiin naya du uloṅ umpaṭi. Na manjoonan, dṭupan, naankba ṅbeeka ṅji Itrayel bti bē *Abuk Ńiint aambi.

²⁴Yetu akak aji : « Baanhil kamēban bnuura najuk kapelan najukan, kēme nalemp kapelan i aklemparuṅ. ²⁵Başale mēban najuk aliṅan na najukan, uko mēnt kakēş, kē uwoha haṅ pa nalemp na ajuḡul. Wi bajakuṅ ajuḡ katoḡ awo *Beltebul, we wi bawooṅ baankṭup ṭi biki katoḡ ba? »

In i i ṅaaṅ awooṅ kado kaṭi

(Luk 12.2-7)

²⁶Yetu aji na baka : « Nakdo kaṭi nin ṅaaṅ. Uko bti unhankuṅ uluṅ kapēn kawinana, kē uko bti ummeniinṅ uluṅ kameeṭana. ²⁷Uko wi ṅji kaṭupanaṅ du bdēm, naṭupan wa na pnak ; uko wi ṅji kahoopaṭanaṅ, naṭupan wa du itoḡ duuṭ.

²⁸« Nakdo kaṭi banhilanuṅ pfiṅ uleef aşē wo baanhilan pfiṅ uhaaş ; naṭēpan ṭēp nado kaṭi Naşibaṭi ankaaṅ mnhina mi pṭok uleef na uhaaş bti du infernu. ²⁹Baanji bawaapar ṅṭiiru ṅṭēb ktaka kn-tiinku i? Kē nin uloṅ ṭi ṅa uşē wo uunji ujoṭ bē Naşibaṭi Aşinan aammee! ³⁰Kē an, uwel wi bkow bi nan bti udoo fēnana. ³¹Naklēnk keeri nin ukoolan, nadēm apel pntuni pi ṅṭiiru. »

Pdinan kēme ppok Yetu

(Luk 12.8-9)

³²Yetu aji na baka : « Ńaaṅ ankd-inanuṅ ṭi kadun ki baņaan kē awo naṭaşaraan, dluṅ kadinan ṭi kadun ki Paapa anwooṅ du baṭi kaji awo naṭaşaraan. ³³Kē ṅaaṅ anşaan apokēn ṭi kadun ki baņaan, dluṅ kapoka ṭi kadun ki Paapa anwooṅ du baṭi. »

Pfiyaar Yetu pagar baņaan

(Luk 12.51-53; 14.26-27)

³⁴Yetu akak aji : « Nawutan kaşal kaji dbi bi pṭij btiinkar ṭi umundu ; dbi bi pṭij ugut. ³⁵Dbi pnaakrēn ṅaaṅ na aşin, ṅaaṭ na anin, ṅaaṭ na anin ayinul. ³⁶Baņaan biki katoḡ ki ṅaaṅ bakwooṅ başooradul.

³⁷« Ńaaṅ aṅṅaluṅ aşin na anin apelanaan, aantaan na pwo na ṅji. Anṅaluṅ abukul apelanaan aantaan na pwo na ṅji. ³⁸Ńaaṅ anwooṅ aankuṅa krut ki nul kadinan phaj ji ṅji, kapoş ṭi kafēṭ ki naan udole wo pkeṭ, aantaan na pwo na ṅji. ³⁹Ńaaṅ anklaan pbuuran ubida wi nul aluṅ kawaan wa, kē an-waanuṅ ubida wi nul pa ṅji aluṅ kayeenk wa. »

Anyeenkuṅ naṭaşar Yetu, Yetu i i ayeenkuṅ

(Markuṭ 9.37,41; Luk 9.48; 10.16; Natanan ṭi Yowan 13.20)

⁴⁰Yetu akak aṭiini aji : « Ńaaṅ anyeenkanaṅ ṅji i i ayeenkuṅ, kē anyeenkuṅ, anyilnuṅ i i ayeenkuṅ. ⁴¹Ńaaṅ anyeenkuṅ *Naṭupar Naşibaṭi ṭiki awo Naṭupar Naşibaṭi, ayeenk baluk banliṅuṅ na bi Naṭupar Naşibaṭi ; kē anyeenkuṅ ṅaaṅ natoool ṭiki awo natoool, ayeenk baluk banliṅuṅ na bi ṅaaṅ natoool. ⁴²Ńaaṅ ankṭenuṅ aloṅ ṭi bampoteṭaanuṅ ṭi baṭaşar naan biki adaan, udole wo kakoopa kaloolan ki meel mnjoob ka, ṭiki awo naṭaşaraan, dṭupan na manjoonan, aankwaan baluk bi nul. »

11 Wi Yetu aṭupun baṭaṣarul iñeen na batëb uko wi bawoon i pdo aba aṣë tool aya pjukan na pṭup Uṭup Ulil Unuura du ḡbeeka ḡi dko mënṭ.

**Yetu ateem bayili biki
Yowan Nabattaar**

(Luk 7.18-35)

²Wi *Yowan Nabattaar awoon ukal-abuṣ atiink kē bakṭiiniyaan iko yi *Krittū adoluḡ. Ayil wal mënṭ baṭaṣarul kē bahepar Yetu aji : ³« Iwoon anwoon i pbi, kēme ḡwo biki kayoonk alon kak? »

⁴Yetu kē aṣë teem baka aji : « Nayaan nakakalëṣ Yowan uko wi nakwinuḡ akuṭ atiink hēnk : ⁵Bakuul bakak awin, banṭakmuḡ bapoṣ, bammaakuḡ bdo ba-jebi kē bandēnemuḡ bakṭiink, bankeṭuḡ banaṭa ṭi pkeṭ, Uṭup Ulil Unuura uti-inkana ṭi bawaanḡ. ⁶Anwoon aampok pfiyaarēn anuurandēni. »

⁷Wi baṭaṣar Yowan batooluḡ pya kē Yetu aṣë ṭiini na pntuk pi bañaan ṭi uko wi Yowan aji : « we wi wi nayaan pten du *pndiis ba? Bmaaj bi uyook ukṣintuḡ ba i? ⁸Kē we wi wi naṣaan aya pten ba? Niiṅ anñēgiin a i? Bankaan iko inuura bawo du itoh yi baṣih i? ⁹Kē we wi wi nayaan pten ba? *Naṭupar Naṣibaṭi a i? Aa dṭupan, nawin ampeluḡ Naṭupar Naṣibaṭi. ¹⁰Ul i i upiitun ṭi a aji :

“Tenan, nayili naan awuḡ ṭi kadunu abomanu bgah.”^x

¹¹« Na manjoonan, dṭupan, ṭi bañaan bambukiin ṭi kayin ki baat, nin alon aampel pel Yowan ; kē ñaan anwoonuḡ nampoṭi du *Pṣih pi Baṭi aṣë pela. ¹²Du wal wi Yowan Nabattaar te hēnkuḡ, bañaan baji bagutar Pṣih pi Baṭi, kē bantamanuḡ bajaan baneeḡ ṭi pa[‡]. ¹³Baṭupar Naṣibaṭi bti na Bgah bi Moyit abi ban

te du Yowan baṭup ubi wi Pṣih pi Baṭi. ¹⁴Yowan awoon ñaan i Naṭupar Naṣibaṭi abiiḡ aṭiiniyaan wi ajakuḡ *Eli aluḡ kabi kak. Nafiyaar uko mënṭ i? ¹⁵Ankaan ibaṭ itiinki, atiinkan! »

¹⁶Yetu akak aji : « Kē bahonḡ biki mbaan anaamntēn na bañaanḡ biki kawuḡ ki? Bawo ji bapot banṭoonḡ du ufeeru aṣë ṭëlṣēr na batēṅ baka ¹⁷aji : «Ṭteeni kē naankii! ḡyeeh iyeeh yi pjoṭan kē naanwoonii!” ¹⁸Yowan Nabattaar abii, aandee, aandaan poot, kē baji : “Awo na untaayi!” ¹⁹*Abuk Niiṅ kē abii, ade abot adaan poot, kē baji : “Awo nafeer, nakuj, awo nanoh bakobraar daaṣa na bado buṭaan!” Kē baṣë ji bayikrēn kē ñaan awo na uṣal unṭuḡa wi Naṣibaṭi ṭi iko yi ajaanḡ ado. »

ḡbeeka ḡanwoon ḡaandi pfiyaar

(Luk 10.12-15)

²⁰Wal mënṭ kē Yetu aṣë wo ṭi ḡno-man na biki ḡbeeka ḡi adoluḡ mlagre mntum ṭiki baantëlëṣ ḡbida ḡi baka awut pjuban. ²¹Aji na baka : « Nawuṭani, an biki ubeeka wi Koratim, nawuṭani an biki ubeeka wi Bettayida. Woli mlagre mandolaniinḡ du an mandolaniinḡ lah du ḡbeeka ḡi Tir na Fidoḡ^y, banfëṭuḡ da badobi wohara undiimaan ḡṣaaku kadi-imanaan kē banal pṭëlëṣ ḡbida ḡi baka. ²²Ukaan kē nji kaṭupan, ṭi unuur wi pwayëṣ, uko wi Naṣibaṭi akdolananḡ uluḡ katam kapel wi biki Tir na Fidoḡ. ²³Kē an biki Kapernawum, nanuḡ aji naluḡ kadeḡana te du baṭi i? Nabaa ṭëp ṭëp kawalana te du infernu. Woli mlagre mandolaniinḡ ṭi an mandolana lah du ubeeka wi Fodom^z uwoha da te hēnkuḡ. ²⁴Ukaan kē nji kaṭupan, ṭi unuur wi

[‡]11:12 *Bañaan baji bagutar Pṣih pi Baṭi, kē bantamanuḡ bajaan baneeḡ ṭi pa kēme :* bañaan banaṭara Pṣih pi Baṭi, kē bañaan banjooṭuḡ bakdo na pyeenk pa.

^x11:10 Malaki 3.1. ^y11:21 Natenan ṭi Itayi 23.1-18.

^z11:23 Natenan ṭi Ujuni 19.24-27.

pwayëş, uko wi Naşibaŋi akdolanaj uluŋ katam kapel wi biki Todom. »

Pnoorfën pi bannooruŋ

(Luk 10.21-22)

²⁵ Wal mënŋ Yetu akak aŋup na baka aji : « Paap, Ajug baŋi na mboş, dbeebu wi imenuŋ iko yi bantohi na bammeen, aşë diiman ya bapoŋ bampoŋi. ²⁶ Yoow Paap, waŋ uwoon uko wi iŋaluŋ. ²⁷ Paapa awulnuŋ uko bti. Nin ŋaaj aamme nji Abukul uko wi nwoon bë mënŋ Paapa a ; kë nin ŋaaj aamme uko wi Paapa awoon bë mënŋ nji Abukul a, na biki ndatuŋ adiman baka a.

²⁸ « Nabiin ŋi nji an bti nankhajun abot anoor pkuŋ, nji dhetanan.

²⁹ « Nadoon uko wi nŋu'anaŋ, nado kajuŋ ŋi nji, ŋhaaş ŋi nan ŋaluŋ kanoorfën ŋiki djoob bkw akuf awalan bkw naan. ³⁰ Ulemp wi nji kaŋu'anaŋ uuntami, kë pkuŋ pi nji kaŋu'anaŋ pakak awo paandiŋi. »

Yetu na unuur wi pnoorfën

(Markut 2.23-28; Luk 6.1-5)

12 ŋi wal mënŋ, Yetu awo ŋi pmuur ŋteeh ŋi ŋdeey ŋi *unuur uloŋ wi pnoorfën wi bayuday, kë baŋaşarul banwoon na ubon başë wuur ŋa adoh ² Bafaritay baloŋ bawin baka aşë ji na a : « Tenan, baŋaşaru bado uko wi Bgah baneenanuŋ pdo ŋi unuur wi pnoorfën. » ³ Kë Yetu aşë teem baka aji : « Naanleyiir uko wi *Dayiŋ abiiŋ ado i, wi ubon ukde'uluŋ ul na batënŋul? ⁴ Aya aneej du katoh ki Naşibaŋi, ajej ipoom yi badoluŋ pa *bŋejan bi Naşibaŋi ade. Ipoom yi ul na batënŋul bawoon baanwo i kade, baŋejan ŋaŋ bakaaj na pde ya. ⁵ Naankak aleyiir ŋi ulibra wi *Bgah bi Moyit kë ŋi unuur wi pnoorfën baŋejan

du *Katoh Kaweek ki Naşibaŋi baanji banoorfën jibi Bgah bajakuŋ, kë unuji uwo pjuban pa baka. ⁶ Kë nşë ŋupan, aloŋ^f awo ŋi ampeli Katoh Kaweek ki Naşibaŋi. ⁷ Naşibaŋi aŋup ŋi ulibra wi nul aji : “*Mñaga mi mi nnumiŋ, mënŋ uñaakan wa*”^a woli nate lah uko wi mënŋ naanktapar baŋaaj biki bŋup, banwoon baanjubani. ⁸ *Abuk ŋiint awoon Ajug unuur wi pnoorfën. »

ŋiint aŋtakmuŋ kañen

(Markut 3.1-6; Luk 6.6-11)

⁹ Yetu awoona da, aşë ya du *katoh kañehanaani. ¹⁰ Kë ŋiint aloŋ aŋtakmuŋ ŋi kañen aşë wo da. Bafaritay baloŋ baŋal katapar Yetu bŋup aşë hepara aji : « Bgah bi nun badinan ŋaaj ajeban ŋi unuur wi pnoorfën i? » ¹¹ Kë Yetu aşë teem baka aji : « Ahoŋ ŋi an i i unkaneel wi nul ukjotuŋ ŋi bhër ŋi unuur wi pnoorfën bë aankyaar wa kapënan? ¹² Kë ŋaaj aşë pel unkaneel maakan! Hënk, ŋaaj ahil kado bnuura ŋi unuur wi pnoorfën. »

¹³ Wi wi aşaaŋ aji na ŋiint: « Taran kañen. » Kë atar ka kë kajebi, akak ji kankukiŋ. ¹⁴ Wi bafaritay bapënuŋ aşë laŋar jibi bakdoli kadoo kafin Yetu.

Yetu awo Nalempar Naşibaŋi

¹⁵ Yetu ame uko mënŋ aşë pën da. Baŋaaj batum baŋaşa, kë ajeban baka bti, ¹⁶ aşë lëbar na baka aji bawut kaŋup ŋaaj i awo i. ¹⁷ Uko mënŋ uyuuj kë uko wi *Itayi *Naŋupar Naşibaŋi abiiŋ aŋup udolanaa, hënk, uko mënŋ wii wi : ¹⁸ « *I awoon nalempar naan i nji ndatuŋ, i nŋaluŋ maakan, i mmaganuŋ, dlun kaŋu Uhaaş wi naan ŋi a aşë ŋup baŋaaj biki umundu kë Naşibaŋi akakan baka baŋool.*

¹⁹ *Aankrom na nin ŋaaj aankdo kaŋaat*

^f12:6 Aloŋ awo ŋi ampeli Katoh Kaweek ki Naşibaŋi këme : Uko uloŋ uwo ŋi umpeli Katoh Kaweek ki Naşibaŋi.

^a12:7 Hotey 6.6.

baankdo katiink pdiimul ti igah

²⁰ *Jibi awoonj aankluj kakit bmaaj bandoonj abi naay naay*

keme kajemsšen pmul pankduhun, hënk kak di di akluj kañaga bañaan bannoorunj te wal wi akluj kakakan iko bti iwo itool ti kës ki Naşibaţi :

²¹ *Hënk ntaak bti njaluş kaşu mnhaş mi njati a. »*

Yetu na Beltebul

(Markut 3.22-30; Luk 11.14-23)

²² Unuur ulonj başij Yetu niinş alonj i untaayi uneejun. Awo nakuul abot biş bşup ; ajebana, kë akak aşiini akuş awin. ²³ Bañaanj bañoşar fuş aşë ji : « I awoonj *abuk Dayiş i? » ²⁴ Wi bafaritay batiinkuj uko mënş, aşë ji : « *Beltebul uweek wi ntaayi uwululuj mnhina mi pdook ntaayi. »

²⁵ Yetu ame nşal ni baka aşë ji : « Woli bañaan biki utaak uloolan bagus, batok utaak di ; kë woli biki ubeeka uloolan, keme katoş kaloolan bagus, ubeeka mënş keme katoş mënş kaankhil kanaş. ²⁶ Kë woli *Fatana adook Fatana, agut na uleeful : uwole haş hum di di pşihul paknaşunj ba? ²⁷ Naşalanuj kak i! Woli nji ddookna lah ntaayi ti katim ki Beltebul, banktaşanaş badookna njati katim ki in ba? Ukaşnj kë bukal ti njleef ni baka bakluş kadiiman kë naanfani. ²⁸ Bë woli Uhaaş wi Naşibaţi wi wi nji kadooknuş ntaayi, *Pşih pi Naşibaţi padobi ban ban ti an keeri.

²⁹ « Hum di di ñaanj ahilanuj kaneej du katoş ki niinş ammëgaşunj kajej bka bi nul bë aandun atana? Wal mënş wi wi akhiluj kajej bka bi nul.

³⁰ « Anwoonj aanwo na nji aşoorën, anwoonj aanktonkrën na nji agar. ³¹ Ukaşnj kë njakan, Naşibaţi aluj kamiir bañaan pekadu na buşaan bi baktupunj ti a ; kë ñaanj ankarunj Uhaaş wi Naşibaţi,

aankmiira. ³² Kë woli ñaanj aşup buşaan ti *Abuk Niinş, Naşibaţi aluj kamiira wa, bë woli aşup buşaan ti Uhaaş wi Naşibaţi, aankluş kamiira wa ti umundu wi na du unkmbiinj. »

Bko na mbuk mi ba

(Maci 7.16-17; Luk 6.43-45)

³³ Yetu akak aji : « Bko bjeb baji babuk mnko mnuura, kë bko bmaakal baji babuk mnko mnwuşaan. Iji kyikrënaaş bko ti mbuk mi ba. ³⁴ An, pntuni pi njfunan, hum di di nahilanuj kaşup uşup unuura te nawo bado buşaan? Uko untumunj ti kaşëb ki ñaanj ujaşnj upën ti mntumul. ³⁵ Ñaanj nanuura aji pënanaaş bnura bi nul ti kaşëb ki nul ; kë ñaanj nawuşaan aji pënanaaş buşaan bi nul ti kaşëb ki nul. ³⁶ Kë nşë şupan : Ti unuur wi pwayëş, bañaanj baluj kahepna ti njşup njwuşaan bti ni başupunj. ³⁷ Ti njşup ni nu ni ni bakluş kawayëşaanu katen me iwo natool keme iduknaanaa. »

Baji na Yetu adiiman kë awoona du Naşibaţi

(Markut 8.11-12; Luk 11.29-32)

³⁸ Wal mënş kë *bajukan Bgah balonj na bafaritay balonj başë ji na Yetu : « Najukan, njjal ido uko ulonj unkdiiimanuj kë iwo i Naşibaţi. » ³⁹ Kë ateem baka aji : « An kawuunj kawuşaan ki, kandekunj Naşibaţi kafëş, nawo ti phepar uko unkdiiimanuj kë dwo i Naşibaţi, naankwin nin uko ulonj umpaşı na wi Yonat^b *Naşupar Naşibaţi adiimanuj. ⁴⁰ Jibi Yonat awoonj njnuur njwajanş na njtejan njwajanş ti kayinj ki uşëb uweek, hënk di di *Abuk Niinş akluş kado njnuur njwajanş na njtejan njwajanş ti bhër du mboş. ⁴¹ Ti unuur wi pwayëş bañaan biki Niniwe baluj kanaşa na bañaan biki kawuunj ki, kadiiman baka kë baduknaana, şiki bawut pşuban wi batiinkuj uşup wi Yonat! Kë

^b12:39 Natenan ti Yonat.

alon ašë wo ti ampelun Yonat! ⁴²Ti unuur wi pwayës, naših ñaaŋ i utaak wi Faba alun kanaŋa na bañaan biki kawuun ki kayuun kë baduknaanaa, ŋiki awoona du kabaŋ ki umundu pbi katiink uŋup untuŋa wi *Falomon naših, kë alon ašë wo ti ampelun Falomon! »

Untaayi ukak du katoh ki wa

(Luk 11.24-26)

⁴³Yetu akak aji : « Untaayi upënle ti ñaan i ubiin awo, uji uñaay du *pndiiš kala dko dneej. Woli uunwini, ⁴⁴ušë ji : “Dkak du katoh ki naan, ki mpënnun.” Wi ukakun, uunji uŋenk da nin uko ulon, kaji kawetana kajinŋ, kaboman bnuura. ⁴⁵Wal mënŋ uji uyaar ŋntaayi paaj na ulon ŋanwuŋun apel wa ; ŋabi kafët da. Ñaan mënŋ kašë kak wal mënŋ kawuŋen kapel kateeku. Kë hënk di di ukwoon pa kawuun kawuŋaan ki. »

Bayiŋ Yetu biki mnfaŋan

(Markut 3.31-35; Luk 8.19-21)

⁴⁶Jibi Yetu ahumuŋ kaŋiini na bañaan, kë anin na baŋa'ul bašë bi du bdig aŋal pŋiini na a. ⁴⁷Kë ñaan alon ašë bi aji na Yetu : « Naan na baŋa'u buk bukuŋ du bdig, baŋal pŋiini na iwi. » ⁴⁸Kë Yetu ašë teema aji : « In awoon ni? Bahon bawoon baŋa naan? » ⁴⁹Wi wi ašaan atar kañen adiiman baŋašarul ašë ji : « Nate-nan, ni na baŋa naan biki biki. ⁵⁰Ñaan ankdolon uko wi Našibaŋi Paapa anwoon du baŋi aŋalun, un mënŋan awoon aŋa naan këme ni. »

Uhoñ wi nagur ŋdeey

(Markut 4.1-9; Luk 8.4-8)

13 Unuur mënŋ Yetu apën ti katoh ašë ŋo du kabaŋ ki bdëk. ²Bañaan batum babi wal mënŋ aŋoga, kë adoo paya ti bteem blon aŋo ; kë bañaan bti baduka du pkay, atiinka. ³Kë ašë ŋëpna ti uhoñ aŋup baka ŋŋup ŋŋum. Aji na baka : « Najaar apën pŋur ŋdeey. ⁴Wi akŋurun,

ŋdeey ŋlon kë ŋaya aŋot ti bgah ; kë ŋkat ŋabi ade ŋa bti. ⁵Ŋlon kë ŋaŋot ti dko di mnlaak, danwoon daanwo na mboš, anaŋa ti dko mënŋ ŋiki mboš maantumi. ⁶Kë wi bnuur banaŋi'aaŋ naŋa ašë tër ŋa, kë jibi ŋawoon ŋaanka intaañ abi kay kay. ⁷Ŋlon ŋaŋot ti dko di iyiw, kë iyiw idëm afiiklën ŋa. ⁸Ŋlon kë ŋaŋot ti mboš mnuura, awul ŋdeey. Blon baji bawul mbuk ineen-week, blon ineen paaj, blon kak mbuk ineen ŋwajanŋ. ⁹Ankaan ibaŋ itiinki, atiinkan! »

We ukaan kë Yetu aji hoñ?

(Markut 4.10-12; Luk 8.9-10)

¹⁰Baŋašar Yetu babi aŋoga ašë hep-ara aji : « we ukaan kë iji khoñ na bañaan ba? » ¹¹Kë ašë ji na baka : « An, baŋenan kë name iko injoonanun yi *Pših pi Baŋi inwoon iimmeetanaa, kë bandukiin, baanŋen baka wa. ¹²Ñaan ankaan, balun kaŋena ado pelan, kë anwoon aanka, badoo yeenka uko wi akaan ¹³Uko mënŋ ukaan kë nji kahoñ na baka : ŋiki baji baten, baanji bawin, baji batiink, baanji bate, baanji bame uko wi bajakuŋ. ¹⁴Hënk uko wi *Itayi *Naŋupar Našibaŋi abiiŋ aŋup udolana pa baka, aji :

“Woli natiink, naankteha te, woli naten, naankwina win.

¹⁵Bañaan biki pntaali pi badënët ŋhaas batuh ibaŋ yi baka, adët kës, kaŋi kës ki baka kawin ibaŋ yi baka ikuŋ itiink uŋal wi baka ute bakakna baŋiyaar nšë njeban baka.”

¹⁶Kë an našë nuurandën, kës ki nan kawin, kë ibaŋ yi nan iktiink. ¹⁷Dŋupan, na manjoonan, baŋupar Našibaŋi batum na batool batum babi ŋal pwin uko wi nakwinun bë baanwin wa, akuŋ aŋal ptiink uko wi naktiinkun bë baantiink wa! »

Yetu apiban uhoñ wi nagur ñdeey

(Markut 4.13-20; Luk 8.11-15)

¹⁸ Yetu akak aji : « Natiinkan, uko wi uhoñ ujakuñ wii wi : ¹⁹ Ñaaj anti-inkuñ Uṭup wi Pših pi Baṭi, ašë wo aamme uko wi ujakuñ Tatana aji bi kapënan Uṭup wi batepiin ṭi kaṭëb ki nul. Awo ji bgah bi uṭup ujutuñ. ²⁰ Kë aloñ awo dko di mnlak di ñdeey ṅa-jotuñ, ayeenk ṭi dko mënṭ uṭup na mnilan, ²¹ ašë wo aanka intaañ, aanji ṭijan kaliintan. Wi Uṭup ukṭu'arñ ṭu bajun pnoorana këme phajana aji bi wutan wutan. ²² Anwoon dko di iyiw, ajaaj atiink Uṭup, kë manṭaaf, pyok panjaaj pafooyan bkow, na pñeebar iko itum ṅašë fiiklën Uṭup aneenan wa pbuk. ²³ Anwoon mboš mnuura, ajaaj atiink Uṭup, kate wa, kašë buk ñdeey. Aloñ aji buk ñdeey iñeen week, aloñ ñdeey iñeen paaj, aloñ iñeen ṅwajant. »

Uhoñ wi umbiilu

²⁴ Yetu akak ahoñ na baka aji : « Natenan uko wi *Pših pi Baṭi panaamuñ: Pawo ji ñiint antepiin ñdeey ṅnuura du uṭeehul. ²⁵ Wi bañaaj bti bakṅoyëñṭuñ, kë našooradul ašë bi, agur umbiilu ṭi ptoof pi ñdeey ašë ya na bgahul. ²⁶ Wi ñdeey ṅanaṭiin, alumën kë ugof ukak apën.

²⁷ Balemparul babi aji na a : “Naweek, mënṭ ñdeey ṅnuura ṅi ṅi itepiin du uṭeeh i? Kë hum di di ujaagal uwoon da ba?” ²⁸ Kë ateem baka aji : “Našooradaan adoluñ uko mënṭ.”

Kë balemparul bašë hepara aji : “Ijal ṅya ṅpënan wa i?” ²⁹ Kë ateem baka aji : “A-a, nahilan woli nalëb ujaagal kapënan ñdeey. ³⁰ Nawutan ṅanaṭa ṅul bti te wal wi kakit ; ṭi wal mënṭ dluñ kaji na bakit : Naduniin napënan ujaagal natan nado idaaṅ natër wa ; našë najej ñdeey nahank du pnkuti.” »

Uhoñ wi pbuk pmpoṭi na wi uko utaajanaan pšon

(Markut 4.30-32; Luk 13.18-21)

³¹ Yetu akak ahoñ na baka aji : « *Pših pi Baṭi panaam na pbuk pmpoṭi pi ñaaj ajejuñ atepi du uṭeehul. ³² Pawoonuñ pmpoṭi ṭi mbuk, pašale naṭa, pajaaj pakak bgof bandëmnuñ ṭi ugof antepiin ṭi unkintaar, ṅkaṭ ṅadool ji ṅabi kado intañ ṭi inah yi ba. »

³³ Yetu akak aṭup na baka ṭi uhoñ aji : « Pših pi Baṭi panaam na bko bntiinku bi ñaaj ajejuñ anaakrën na pšon ptum, kë pataaj bti. »

Uko unkayi kë Yetu aji hoñ

(Markut 4.33-34)

³⁴ Yetu aṭup iko yuñ bti pntuk pi bañaaj na uhoñ, aanji ṭiini na baka bë aanhoñi. ³⁵ Hënk, ayuuj kë uko wi Naṭupar Našibaṭi ajakuñ udolanaa, aji : « *Dluñ kahaabëš mntum kahoñ dluñ kaṭup iko immeeniiñ undiimaan wi umundu upašaniij.* »

Yetu apiban uhoñ wi umbiilu

³⁶ Wal mënṭ Yetu aduk bañaaj ašë kak katoh ; kë baṭaşarul bašë bi aji na a : « Pibaan un uhoñ wi umbiilu du uṭeeh. » ³⁷ Kë ateem baka aji : « Antepiin ñdeey ṅnuura awoon *Abuk Ñiint ; ³⁸ uṭeeh uwoon umundu ; ñdeey ṅnuura ṅawoon bañaaj biki Pših pi Baṭi ; umbiilu uwoon banjaaj baṭaş Naguru. ³⁹ Našoorad anjaaj atepi umbiilu, awoon Untaayi Uweek, kakit kawoon uba umundu kë bakit bašë wo ṅwanjut. ⁴⁰ Kë jibi bajaaj bajej umbiilu kaya tër, hënk di uba umundu ukwohañ ; ⁴¹ *Abuk Ñiint aluñ kayil ṅwanjut ṅi nul, ṅaluñ kadook bañaaj bti bankdoluñ baloñ bapën ṭi bgah na bañaaj bti bankdoluñ buṭaan ṭi Pših pi nul. ⁴² Ṃwanjut ṅafël baka du bdoobanyikuñ maakan : dko mënṭ dawo

na nwooni na udeeb wi pdohrën iñiinj. ⁴³Wal mënṭ, banwoonṭ baṭool ṭi kēs ki Naṣibaṭi baluṭ kajeeh ji bnuur du Pṣih pi Naṣibaṭi Aṣin baka. Ankaaṅ ibaṭ iti-inki atiinkan! »

Uhoñ wi uwuuru wi bamenuṅ na wi mnlaak mantamuṅ preeṣ

⁴⁴Yetu akak aji : «*Pṣih pi Baṭi pawo ji uwuuru wi ñiintṭ aloṅ awinuṅ kē bamenuṅ du uṭeeh. Akak amen na aṣē ya na mnlilan awaap bka bi nul bti, aya nug uṭeeh mēntṭ.

⁴⁵« Pṣih pi Baṭi pakak anaam na nawaap anklaaṅ mlaak mantamuṅ preeṣ. ⁴⁶Wi awinuṅ ploṅ pnuura, aya awaap bka bi nul bti aya anug pa. »

Uhoñ wi bridiya

⁴⁷Yetu aji na baka : «*Pṣih pi Baṭi pakak anaam na bridiya bi bafēluṅ du bdēk kē baṭij ṅṭēb ṅṭum. ⁴⁸Wi baṭumuṅ, baṭuh kē bapul ba du pkay aṣē ṭo ajej ṅannuuriinj aṭu ṭi icah aṣē fēl ṅanwoonṭ ṅaanuura. ⁴⁹Kē hēnk di di ukwoonṭ ṭi uba umundu : ṅwanjuṭ ṅaluṅ kabi kapaṭēs bawuṭaan na banwoonṭ baṭool, ⁵⁰kafēl bawuṭaan du bdoō banyikuṅ maakan : dko mēntṭ dawo na nwooni na udeeb wi pdohrën iñiinj. »

⁵¹Yetu ahepar baṭaṣarul aji : « Nateha iko yi nṭupanaṅ bti i? » Kē bateem aji : « Aa, ṅtee. » ⁵²Kē aṣē ji na baka : « Kē hēnk *najukan Bgah anjukuṅ uko wi Pṣih pi Baṭi abot aṭaṣ uko wi ujakuṅ anaam na ajuṅ katoh anjaan ajejna ṭi bka bi nul uko uhalu na ujon. »

Bañaaṅ biki Naṭaret baanfiyaar Yetu

(Markut 6.1-6; Luk 4.16-30)

⁵³Wi Yetu ahoñuṅ na baka haṅ aṣē tool aya. ⁵⁴Aya du dko di akuṣnaaniinj aṣē jukan bañaanṭ du *katoh kañehanaani ki baka, kē badoo ñoṅar aji :

« Ṭuṅ di di akaanuṅ uṣal unṭuṅa wi? Hum di di ahiluṅ ado mlagre mi bti ba? ⁵⁵I mēntan, aanwo abuk naṭukan i? Mēntṭ Mariya awoonṭ anin i, kē bi Jakob, Yotef, Fimoṅ na Yuda bawo baṭa'ul? ⁵⁶Kē baaṭ baṭa'ul, baanwo bti ṭi na un i? Kē ṭuṅ di ameenuṅ keeri iko yi bti? » ⁵⁷Kē uko waṅ uneenan baka pfiyaara. Kē aṣē ji na baka : «*Naṭu-par Naṣibaṭi ṭi uṭaakul, na ṭi katohul meeṭ ṭañ di di bañaanṭ bawoonṭ baanji bamēbana bnuura. » ⁵⁸Yetu aando da mlagre mntum ṭiki baanfiyaari.

Pkeṭ pi Yowan Nabattaar

(Markut 6.14-29; Luk 9.7-9)

14 Wal mēntṭ, *Herod nanṭuṅa i *Galilay atiink kē bakṭiiniyaan uko wi Yetu. ²Aji na balemparul : « Yowan Nabattaar a! Anaṭa ṭi pkeṭ! Ukaaṅ kē aka mnhina mi pdo mlagre! »

³⁻⁴Herod aṣal haṅ ṭiki abi jej Herodiyana, ahar Filip abuk aṣin anhumuṅ najeb aniim. Kē Yowan aṣē ji na a aanka na pjeṭ Herodiyana kaniim. Herod kē aṣē do kē bamoba, atan na mnkorentu afēl du ukalabuṣ. ⁵Abi ṅal pfiṅa, aṣē ṭi bañaanṭ ṭiki baṣal aji awo *Naṭupar Naṣibaṭi.

⁶Kē unuur uloṅ wi Herod akdoonṭ ufettu unkleṣanuṅ unuur wi abukiinj, poonu abuk Herodiyana kē aṣē ki ṭi kadun ki bañaanṭ kē ulil Herod, ⁷kē adoo mehna aji awula uko wi akheparuluṅ. ⁸Anin awuuka, kē aji na Herod : « Wu-laan bkow bi Yowan Nabattaar ṭi praata. » ⁹Naṣih ajoṭani, pmehna pi nul ṭi kadun ki bañaanṭ biki aduuṅ ufettu paṭu kē ado kē aji baṭija ba. ¹⁰Ayil wal mēntṭ baya bafaal Yowan du ukalabuṣ. ¹¹Baṭij bkow ṭi praata awul poonu, kē aṅooṭ ba anin. ¹²Baṭaṣar Yowan babi ajej puum amoy ; aṣē ya aṭup Yetu.

Yetu ade de'an pntuk pi bañaan

(Markut 6.30-44; Luk 9.10-17;
Natenan ti Yowan 6.1-14)

¹³ Wi Yetu ameen uko untepuñ, ajej bteem aya du dko dangaañ ; bañaan wi bamehan me ašë taša, apenna nbeeka apoš aya du a. ¹⁴ Wi awaliin ti bteem ašë win bañaan batum añağa baka akut aje-ban bammaakuñ.

¹⁵ Wi utaakal ubanuñ, bațașarul babi añağa ašë ji na a : « Unuur udobi yob yob, kē dko di nwoon di dašë gaag, dolan bañaan baya du nfeť bahilna banug uko ude. » ¹⁶ Kē Yetu ašë teem baka aji : « Bayaar we ba? Nawulan baka an bdidi'an bade. » ¹⁷ Kē bašë ji na a : « Ijkaha ipoom kañeen na nteb nteb. » ¹⁸ Kē aji na baka baťija ya. ¹⁹ Wi wi ašaan aji na bañaan baťo ti ujaagal, ašë jej ipoom kañeen yuñ na nteb nteb, akat keš du baťi, abeeb Našibaťi ašë kitēš ipoom, awul bațașarul kē bawul bañaan.

²⁰ Bañaan bti bade ayok, kē bajejēnt iko indukiin. Iko mēnt itum kkaar iñeen na ktēb. ²¹ Ti bandeen bukuñ, biint bawo iñeen-week nyaaš iñeen kañeen (5000) aťu na baat na bapoť.

Yetu apoš ti bdēk duut

(Markut 6.45-52; Yowan 6.15-21)

²² Wi bañaan babahan ba pde, Yetu ado kē bațașarul bapaya ti bteem ajota kadun, pya umbañ wundu, ul kē ašë duka aťišan bañaan. ²³ Wi adoluñ kē bañaan baťiși, apaya du pnkuñ duut agaag aňehan Našibaťi. Wi utejan ubanuñ, kē awoha da ul aloolan. ²⁴ Wal mēnt bteem badobi low low pkay, kē nmaaron nkašint šintan ba țiki uyook uunkyook ataañ na umbañ wi bakyaan.

²⁵ Kaya uhaan nguk, kē ašë bi ti baka apoš poš ti bdēk. ²⁶ Wi bațașarul bawin-uluñ kē akpoš ti bdēk, bañoñar fuť ašë ji :

« Ujurte wa » ašë jun nğajar țiki balēnki. ²⁷ Ti dko mēnt, kē Yetu ašë țiini na baka aji : « Nawutan kahaajala, nji a, nawutan kalēnk. »

²⁸ Piyeer kē ašë ji na a wal mēnt: « Aju-gun, woli iwi a na manjoonan, jakaan mpoš ti meel mbi du iwi. » ²⁹ Kē Yetu aji na a : « Biini. » Kē Piyeer awala ti bteem, apoš ti meel atool pya du Yetu. ³⁰ Kē, wi atiinkuñ uyook ašë lēnk, ajun pneej ti meel ašë huuran aji : « Ajugun, buuranaan! » ³¹ Ti dko mēnt, kē Yetu ašë tar kañen amēbana ašë ji na a : « Iwi inwoon iinfiyaar akēšan, we ukaan kē iwo na nșal nteb ba? » ³² Wi bapayiin ti bteem kē uyook ušë taňan. ³³ Banwoon ti bteem banup adēman Yetu ašë ji : « Na manjoonan, iwo Abuk Našibaťi. »

Yetu ajeban bamaakal du utaak wi bagenaterēñ

(Markut 6.53-56)

³⁴ Wi Yetu na bațașarul bamuuruñ, ašë ban du pkay du utaak wi bagenaterēñ. ³⁵ Bañaan biki dko mēnt bayikrēna ašë yil kē baťup ti utaak bti aji abii, kē bašë țija bañaan bti bammaakuñ. ³⁶ Baji bakooťa kaji na a awut baka baban taň kambiint ki bayeti bi nul, kē bambanuñ ka bti bajeji.

Pjukan pi bantohi bayuday

(Markut 7.1-13)

15 Ti nnuur mēnt, *bafaritay na *bajukan Bgah baloñ bapenna Yerutalem abi aňog Yetu ašë hepara aji : ² « we ukaan kē bațașaru baanji baťaș udolade wi bajon, babaa ji bade bē baanji baňow iñen[§]? »

³ Kē Yetu ateem baka aji : « Kē an, we ukaan kē naanji naťaș uko wi Našibaťi ajakuñ, kašë kaťaș udolade wi nan ba? ⁴ Našibaťi aji : “Mēbaan șaaș na naan bnuura” kē “Naan ankaruñ așin kēme

[§]15:2 Bē baaňow iñen : Bafaritay baji baňow iñen kaťașna udolade wi baka.

anin, pkeṭ pakwoon baluk bi nul.”^{c5} Kē an, naṣē ji woli ñaan aji na aṣin kēme anin : “uko wi nhilanuṅ lah kaṭēnknu uwo wi Naṣibaṭi”⁶ ahilan keeri kawut pmēban aṣin na anin. Hēnk di udolade wi nakjukanuṅ uṭuuṅ kē nagar Uṭup wi Naṣibaṭi. ⁷ An balagare, *Itayi *Naṭupar Naṣibaṭi afaṅ wi aṭupuuṅ ṭi an aji :

⁸ “Pntaali pi paji padēmanaan na mntum ṭaṅ

kē uhaaṣ wi pa uṣē lowēn.

⁹ *Bṭeṅan bi baka baanjakēn nin uko uloṅ iko yi bakjukanuṅ iwo udolade wi bañaan ṭaṅ.”* »

**Ikoinjaan iṭu ñaan
aṭop ṭi kēṣ ki Naṣibaṭi**

(Markuṭ 7.14-23)

¹⁰ Wi wi Yetu akaaṅ adu pntuk pi bañaan aji na baka : « Natiinkan nabot name! ¹¹ Mēnt uko unjaan uneejna ṭi mntum ujaan uṭopan ñaan ṭi kēṣ ki Naṣibaṭi, uko unkpēnnuṅ ṭi mntum mi nul wa. »

¹² Baṭaṣarul baṅoga wal mēnt aṣē ji na a : « Imeha kē *bafaritay badeebaṭ jibi iṭiiniṅ hēnk i? » ¹³ Kē aṣē teem baka aji : « Bko bi Paapa anwoon du baṭi awoon aantepii baluṅ kalēbana. ¹⁴ Nawutan baka : bawo bakuul bankṅoṅuṅ bakuul. Nakuul aṅoṅle aṭeṅṭul nakuul, bukal batēb bti baya jot du bhēr. »

¹⁵ Piyeer ayeenk bṭup aṣē ji na a : « Pibanun uko wi iṭupuuṅ hēnk. » ¹⁶ Kē aji na baka : « An kak, hēnk di nawaanṅuṅ ṅṣal te hēnkun? ¹⁷ Naamme kē uko bti unneejuṅ ṭi mntum mi ñaan uji uṭēp du kayiṅ, kapēn du bnṭeeh, ¹⁸ bē uko umpēnuṅ ṭi mntum uwoona du uhaaṣ meet. Wuṅ mēntan ujaan uṭopan ñaan

ṭi kēṣ ki Naṣibaṭi. ¹⁹ Du uhaaṣ meet di di iko itēnt yi ijaan iwoona : ṅṣal ṅwuṭaan, bfiṅar, ppiint na ahar ñaan kēme ayin ñaan, pjuban pi piint, kakiiṅ, ṅṭilan na pṭup buṭaan ṭi bañaan, bkuutar. ²⁰ Iko mēnt ijaan iṭopan ñaan, kē pde bē iinṅow iñen paanji paṭopan ñaan* . »

**Pfiyaar pi ñaaṭ anwoon
aanwo nayuday**

(Markuṭ 7.24-30)

²¹ Wi Yetu apēnuṅ da aṣē ya du ṅtaak ṅi Tir na Fidoṅ ²² Kē ñaaṭ aloṅ i utaak wi Kanaan anwoon du utaak mēnt aṣē pēn ahuuran aji : « Naweeṅ, *abuk Dayiṭ, ṅagi'aan! Untaayi unooran poonu abuk naan maakan. » ²³ Yetu aanteema nin uko uloṅ. Baṭaṣarul kē baṣē ṅoga akooṭa aji na a : « Dookana, anooranun na phuuran pi nul. »

²⁴ Kē Yetu ateem aji : « Naṣibaṭi ayilēn ṭaṅ pa ṅkaneel ṅi *Iṭrayel ṅanneemuṅ. » ²⁵ Kē ñaaṭ aṣē baan aṅup ṭi kadun ki Yetu aji na a : « Naweeṅ, biin iṭēnkēn! »

²⁶ Kē aji na a : « Uunuura bajej pde pi bapoṭ bawul ṅbuṣ ṅmpoṭi††. »

²⁷ Kē ateem aji : « Naweeṅ, ifaṅi, kē ṅbuṣ ṅmpoṭi ṅaṣē doo ji ṅade iṭuk inkjotnuṅ du umeeṣa wi bajuṅ ṅa. »

²⁸ Wi wi Yetu aṣaan aji na a : « Ñaaṭu, pfiyaar pi nu padēmi! Uwoon jibi iṅaluṅ! » Wal mēnt kē abukul aṣē bi jeb jeb.

Yetu ajeban bamaakal baṭum

²⁹ Yetu apēn da aṣē ya umban wi *bdēk bi Galilay. Apaya du pnkuṅ aṭo. ³⁰ Bañaan baṭum babi ṭi a, aṭij bankji-inkuṅ, bakuul, banṭakmuṅ, babiiṣ bṭup, na bamaakal baṭum kak, abēkan ṭi ihoṭ yi Yetu ; kē ajeban baka. ³¹ Bañaan

**15:20 *Paṭopan* : Yetu aankṭiiniyaan ṭi dko di uko wi pjint, bafaritay baji baṅow iñen kaṭaṣna udolade wi baka.

††15:26 *Iṅbuṣ ṅmpoṭi* : Wal mēnt bayuday baji baji banwoon baanwo bayuday bawo ṅbuṣ.

bañoŋar wi bawinuŋ banwoon baanhil b̄tup kē baktup, ban̄takmuŋ kē bajeji, kē bankjiinkuŋ kē bakpoş bnuura, kē bakuul bakwin. Badēman wal mēnt Naşibaŋi i *Itrayel.

Yetu akak ade de'an bañaan batum

(Markut 8.1-10)

³² Yetu adu baŋaşarul wal mēnt aşē ji na baka : « D̄naga bañaan biki, ŋnuur ŋwajan̄t ŋi ŋi, ŋi bawo i na ŋji kē baanka uko ude. Mēn̄jal baŋiis na ubon : bahilan kaya kajot ŋi bgah. » ³³ Kē baŋaşarul başē ji na a : « Ťi dko dangaguŋ di, tuŋ di ŋkkaanuŋ uko de unkhilanuŋ kayokan bañaan batum biki? »

³⁴ Kē aji na baka : « Nawo na ipoom hum? »

Kē bateem aji « Ipoom paaj na kalon na ŋtēb ŋlon ŋmpoŋi. » ³⁵ Kē Yetu aşē ji na bañaan baŋo ŋi mboş ; ³⁶ aşē jej ipoom paaj na kalon yuŋ na ŋtēb ŋuŋ, abeeb Naşibaŋi, akitēs ya aşē wul baŋaşarul, kē bafaş bañaan. ³⁷ Bade bti adoo yok. Baŋaşar Yetu kē batuman kkaar paaj na ploŋ na iko indukşiiŋ. ³⁸ Bañaan bandedeŋ bawo biin̄t iñeen-week ŋbaakēr ŋyaaş iñeen (4000), aŋu na baat na bapoŋ. ³⁹ Wi Yetu adoluŋ bañaan kē baŋi-iş, wi wi aşaan apaya ŋi b̄teem aya utaak wi Magadan.

Bafaritay bahepar Yetu uko unkdiiimanuŋ kē awo i Naşibaŋi

(Markut 8.11-13; Luk 12.54-56)

16 *Bafaritay na *bataduk babi ŋi Yetu wal mēnt, ala p̄taawana aşē hepara uko unkdiiimanuŋ kē awo ŋnaan i Naşibaŋi. ² Kē Yetu aşē teem baka aji : « Woli unuor uya p̄jot kē baŋi bajeenki naji naji : “Dko daluŋ kajeesh faan.” ³ Kē na nfa kub, baŋi bajēnle naji : “Uşubal uşub n̄ta.” Naji name uko wi iko yi baŋi ijakuŋ, aşē wo naanhil

pyikrēn uko wi Naşibaŋi akdoluŋ n̄ta di. ⁴ An bañaan bawuŋaan biki, nandekuŋ Naşibaŋi kafet, nahepar uko unkyuujuŋ kē dwo i Naşibaŋi. Naankwin uko ulon umpaŋi na wi Yonat^d *Naŋupar Naşibaŋi adiiimanuŋ. » Wi wi Yetu aşaan aduk baka da, aya na bgahul.

Uko utaajanaani pşon wi bafaritay na bataduk

⁵ Yetu na baŋaşarul baya bdēk umban̄ wundu. Kē baŋaşarul başē ŋilma p̄tiŋ ipoom. ⁶ Kē Yetu aşē ji na baka : « Natenan bnuura, nalipariin uko utaa-janaani pşon wi *bafaritay na *bataduk. ⁷ Baŋaşarul kē başē ŋiini bukal bukal aji : « Aŋiini haŋ ŋiki ŋtētiŋ ipoom. »

⁸ Kē Yetu ammeen̄ uko wi bakti-iniyaanuŋ aji na baka : « An, nanwoon naanfiyaar akēşan, we ukaan̄ kē nakti-iniyaan pwo naan̄tiŋ ipoom ba? ⁹ Naan-dobi yikrēna te hēnkuŋ iko yi nawinuŋ i? Naanleş wi nkitşuŋ ipoom kañeen pa biin̄t iñeen-week-kañeen ŋyaaş iñeen (5000) i? Kē kkaar hum kantumuŋ ipoom ki ki nayaanaanuŋ ba? ¹⁰ Kē wi nkitşuŋ ipoom paaj-na-kalon pa biin̄t iñeen-week-ŋbaakēr ŋyaaş iñeen (4000)? Kē kkaar hum kantumuŋ ipoom ki ki nayaanaanuŋ? ¹¹ Kē hum di di nawoon naamme kē mēntiiniyaan ipoom? Dji nalipara uko utaajanaani pşon wi bafaritay na bataduk. »

¹² Baŋaşar Yetu bayikrēn wal mēnt kē aji na baka balipara pjukan pi bafaritay na bataduk, mēnt uko utaajanaani pşon wi bajaan̄ badolna ipoom wa.

Piyeer aji Yetu awoon Kritt

(Markut 8.27-30; Luk 9.18-21)

¹³ Yetu aya na baŋaşarul du utaak uñnoguŋ ubeeka wi Fetare-Filip aşē hepar baka aji : « Bañaan başal aji *Abuk ŋiiniŋ awo in ba? » ¹⁴ Kē bateem aji : «

^d16:4 Natenan ŋi Yonat.

Baloŋ baji iwo *Yowan Nabattaar ; kë baloŋ baji iwo *Eli Naŋpar Naŋibaŋi kë baloŋ kak baji iwo Yeremiya këme aloŋ ŋi *baŋpar Naŋibaŋi bandukiŋ. »

¹⁵ Kë aŋe ji na baka : « Kë ŋi an, nji dwo in ba? » ¹⁶ Fimoŋ Piyeer kë ateema aji : « Iwo *Krittu, Abuk Naŋibaŋi ajug ubida. » ¹⁷ Kë Yetu aŋe ji na a : « Inuurandëni iwi Fimoŋ abuk Yonat. Mëntë ñaŋ na-jën aŋipiŋ manjooan maŋ, Paapa anwoŋ du baŋi a. ¹⁸ Kë nŋe jaku : Iwo Piyeer^{‡‡}, pnduba panjaŋ pamëban katoh, iluŋ kamëban bankfiyaarnuŋ. Pkeŋ paankhilan kanaŋ ŋi kadun ki baka. ¹⁹ Dluŋ kawulu iniŋsaani yi Baŋi : uko wi ikpokuŋ ŋi mboŋ uluŋ kapokana du baŋi, kë uko wi ikdinanuŋ ŋi mboŋ, uluŋ kadinana du baŋi. » ²⁰ Wi wi aŋookuŋ baŋaŋarul aji na baka bawut kaŋup nin ñaŋ kë ul awoŋ Krittu.

Yetu aŋup aji aluŋ kakeŋ kabot kanaŋa ŋi pa

(Markut 8.31-33; Luk 9.22-27)

²¹ Unuur mëntë wi wi Yetu ajunuŋ pdi-iman baŋaŋarul kë awo i pya Yerutalem, kahaj da maakan ŋi iñen yi bantohi, *baŋeŋan baweek na *bajukan Bgah. Baluŋ kado bafiŋa, unuur uwajaŋtën aŋe naŋa ŋi pkeŋ. ²² Piyeer apula kë bagaagi aŋe jun pŋoman na a aji : « Ajugun, dñehan Naŋibaŋi abuuranu uko waŋ! Nin ukoolan uunkdolu! »

²³ Kë Yetu aŋe wuŋsa aji na Piyeer : « Lowaan, iwi Tatana! Inaŋ ŋi bgah aneenanaan pŋeŋ. Iinji kla uko wi Naŋibaŋi aŋaluŋ, iji kla uko wi bañaŋ baŋaluŋ. »

²⁴ Kë wi wi Yetu ajakuŋ na baŋaŋarul bti : « Woli ñaŋ aŋal kaŋaŋeŋ, awo kaŋilma uleeful kakuŋa krut ki nul kadinan phaj ji nji kaŋe kaŋaŋeŋ woli ado aket. ²⁵ Ñaŋ anŋaŋaluŋ pbuuran ubida wi nul aluŋ kawaŋ wa ; kë ankluŋ kawaŋ

ubuŋa wi nul pa nji aluŋ kabuuran wa. ²⁶ We uwoŋ ñaŋ aka pyok pi umundu bti, woli aneemandën uhaaŋ wi nul? We wi ñaŋ ahilanuŋ kawul kabuuranaan uhaaŋ wi nul. ²⁷ *Abuk Ñiintë aban ŋi pbi na mndëm mi Aŋin na ŋwanjut ŋi nul. Wal mëntë awayeŋ ñaŋ andoli ŋi mnwo mi nul. ²⁸ Dŋupan na manjooan : baloŋ ŋi banwoŋ nŋa ŋi baankkeŋ bë baanwin Abuk Ñiintë kë abi ji naŋih. »

Uleef wi Yetu bti uŋeŋŋaa

(Markut 9.2-13; Luk 9.28-36)

17 Wi ŋnuur paaj nŋaŋeŋuŋ kë Yetu aŋe jej bi Piyeer na Yakob na Yowan aŋa Yakob aya na baka du pnkuŋ pweek kë bagaagi. ² Uleef wi nul kë uŋe ŋeŋŋa ŋi kadun ki baka : kaara di nul da-jeeh ji unuur, kë imiŋa yi nul ikak afaat feh. ³ ŋi dko mëntë, kë baŋaŋar Yetu baŋe win *Moyit na *Eli kë baktiini na a.

⁴ Wal mëntë kë Piyeer aŋe ji na Yetu : « Ajugun, unuura ŋwo ŋi dko di. Inŋal le katar iloona iwajaŋtë; kaloŋ kawo ki nu, kaloŋ ki Moyit, kandukiŋ kawo ki Eli. »

⁵ Ahum kaŋiini, kë kanfëluŋ kaloŋ kanknuuruŋ kaŋe mara mara abi awun baka, kë pdiim ploŋ paŋe penna ŋi ka aji : « Iwi iwoŋ abuk naan, dŋalu maakan, dmaganu! Nadoon katiinka! »

⁶ Wi baŋaŋar Yetu batiinkuŋ pdiim mëntë aŋe lënk maakan ajot afëŋ kës ŋi mboŋ. ⁷ Kë Yetu aŋe ñog aban baka aŋe ji : « Nanaŋiin, nawutan kalënk. » ⁸ Wi bakatuŋ kës, baankak awin nin aloŋ, kë Yetu ŋaŋ awohaŋ da.

⁹ Wi bakwaliŋ pnkuŋ, kë Yetu aŋe ji na baka : « Nakŋup nin ñaŋ aloŋ uko wi nawinuŋ, te wal wi *Abuk Ñiintë akluŋ kanaŋa ŋi pkeŋ. »

¹⁰ Baŋaŋar Yetu bahepara aji : « we ukaŋ kë *bajukan Bgah baji Eli awo i kaduna kabi ji *Krittu ado kabi. »

‡‡16:18 Piyeer : Dawoŋ pnduba këme plaak.

¹¹ Kë ateen baka aji : « Na manjoo-
nan Eli awo i kabi, kakakan iko bti
ti bgah. ¹² Kë nşë tapan, Eli adobi bi,
kë baanyikrëna, bahajana, adola jibi
bañaluñ. Hënk kak di di Abuk Ñiint ak-
luñ kahaj ti iñen yi baka. » ¹³ Wal mënñ,
kë bañasarul başë yikrën kë awo ti pti-
niyaan *Yowan Nabattaar.

**Yetu ajeban napoñ i
untaayi ukyewlënuñ**

(Markut 9.14-29; Luk 9.37-43a)

¹⁴ Wi Yetu na bi Piyeer, Yakob na
Yowan bakakuñ du dko di pntuk pi
bañaan pawoon, kë ñiint alon aşë bi
ti Yetu añup ti kadunul aji na a : ¹⁵ «
Naweek, ñagiin abuk naan. Aji jot kako,
ahaj maakan : nyaaş ñtum aji jot ti bdo,
ulon kak aji jot ti meel. ¹⁶ Dñija bañasaru
kë baanhilan ajebana. »

¹⁷ Kë aşë teem aji : « Nawo bañaan
bawuñaan, banwoon baanfiyaari! Dwo
kaño na an te lum ba? Dwo kado kami-
iran te lum ba? Nañijaan napoñ ti. » ¹⁸ Kë
Yetu aşë lëbar na untaayi kë upën ti
napoñ, kë ajeb ti dko mënñ.

¹⁹ Bañasar Yetu bagaag na a aşë hepara
aji : « we ukaan kë un, ñenhilan adook
untaayi mënñ? »

²⁰ Kë ateen baka aji : « Naanfiyaar
akëşan. Dñupan na manjooan, woli
naka lah pfiyaar panliñuñ na pbuk pi
maaj, najile na pnkuñ pi : Pënan ti, pa-
pën da. Uunkka nin uko ulon wi na-
woon naankhinan pdo. ²¹ [Kë untaayi
utënñ wuñ, pñehan Naşibañi na pyiman
ñañ pahilanuñ pdook wa.]

Yetu añup pkeñ pi nul uyaaş utëbantën

(Markut 9.30-32; Luk 9.43b-45)

²² Yetu na bañasarul bawo bti du
*Galilay, kë aşë ji na baka : « *Abuk Ñi-

inñ abi kawulana du bañaan, ²³ baluñ
kafiña, unuur uwajanñen aşë naña ti pkeñ.
» Kë başë jooñan maakan.

**Yetu na Piyeer baluk daaşä di
Katoh Kaweek ki Naşibañi**

²⁴ Yetu na bañasarul baban ubeeka wi
Kapernawum. Kë bakobraar daaşä di
*Katoh Kaweek ki Naşibañi başë bi ti Ti-
monñ Piyeer ahepara aji : « Jëm najukan
i nan aji luk daaşä di Katoh Kaweek ki
Naşibañi i? »

²⁵ Kë ateen baka aji : « Aa. Aji luk da.
»

Wi aneejan neej ti katoh kë Yetu aşë ji
na a : « Fimonñ, we wi işaluñ ti uko wi ba?
In awoon kaluk başih biki umundu wi
daaşä ba? Babuk baka këme balon bam-
pañi. »

²⁶ Kë ateen aji : « Bañaan bampañi
baka. »

Kë Yetu aşë ji na a : « Babuk başih keeri
baanwo i kaluk. ²⁷ Kë un ñşë wo ñenñal
pñij bñup. Yaan du bdëk, ifël kabuuñi,
uñëb uteek wi ikpënanuñ, haabëşan wa
mntum : iñenk pataka da pankkëşuñ pluk
daaşä di naan na di nu. Jejan pa iya iluk
daaşä di nja batëb. »

In adëmnuñ ti an?

(Markut 9.33-37; Luk 9.46-48)

18 Bañasar Yetu babi ti a wal mënñ
aşë hepara aji : « In adëmnuñ du
*Pşih pi Bañi ba? ² Kë aşë du napoñ alon
açu'a ti ptoof pi baka, ³ aşë ji : « Na man-
jooan dñupan, woli naankak anaam ji
bapoñ, nin naankneej du Pşih pi Bañi.
⁴ Ukaan kë ankwoon naweek du Pşih pi
Bañi awoon ankwalanuñ uleeful kakak ji
napoñ i. ⁵ Kë ñaan anyeenkuñ napoñ ji i
ti katim naan, nji ti uleef naan i i ay-
eenkuñ. »

Naṭaafaraan kawuuk bañaan bajuban

(Markut 9.42-48; Luk 17.1-2)

⁶Yetu akak aji : « Ñaan ankdoluṅ alon ṭi bapoṭ biki^{¶¶}, banfiyaarnuṅ ajot ṭi pjuban, uhokan pa a batana plaak pweek bayoorana du bdëk. ⁷Bañaan banwoon ṭi umundu bawuṭani ṭiki iko inhinanuṅ kadu baka bajuban itumi. Iko mënṭ iin-hinan kawaaña, kē ñaan anṣaan aṭij ya aṣë wuṭan!

⁸« Woli kañen ki nu, kēme kahoṭ ki nu iṭu kē ikjuban, falan ya ifël du kalowan. Uhokan iya baṭi na kañen kēme kahoṭ kammukṣiinj, kē di iya infernu du bdoo bawoon baankjēmṣa na iñen itëb na ihoṭ itëb. ⁹Kē woli pkēs pi nu paṭu'u kē ikjuban, lookṣan pa ifël du kalowan. Uhokan iya baṭi na pkēs ploolan, kē di bafëlu du bdoo bi infernu na kēs ktëb.

¹⁰« Naṭaafaraan kabeeh alon ṭi bapoṭ biki. Na manjoonan, ṅwanjut ṅi baka ṅaji ṅanaṭ wal undoli du kadun ki Paapa anwoon du baṭi. ¹¹[*Abuk Ñiintṭ abi bi pbuuran bambiinj aneem.] »

Uhoñ wi unkaneel unneemuṅ

(Luk 15.3-7)

¹²Yetu ahoñ aji : « we wi naṣaluṅ ṭi uko wi ba? Woli ñaan alon aka ṅkaneel iñeen-week kē ulon uṣë neem, aankduk ṅkaneel ṅandukiinj du pnkuṅ kaya pla uloolan unneemuṅ i? ¹³Dṭupan, woli awin wa, aji lilandër unkaneel uloolan wuṅ kapel ṅandukiinj ṅanwoon ṅaan-neemi. ¹⁴Kē hënk kak di di Aṣinan anwoon baṭi awoon aanṅal alon ṭi bampoṭi biki aneem. »

Pmiir atëntul

¹⁵Yetu aji kak : « Woli atëntu anfiyaaruṅ ajubanu, yaan iwina, iṭiini na a, an batëb ṭañ. Woli atiinku, kēme kē ika'a. ¹⁶Kē woli aandi ptiinku, duun ñaan alon kēme batëb, nahilna nado jibi *Ulibra wi Naṣibaṭi ujakuṅ: *naboman uko bti ṭi kadun ki bamaar batëb kēme bawajanṭ*.^e ¹⁷Akak le wo aandi ptiink baka, kṭup pntuk pi banfiyaaruṅ ; woli apok ptiink baka, jejana ji ñaan anwoon aanfiyaar Naṣibaṭi kēme ji nakobraar daaṣa^{§§}. ¹⁸Dṭupan, na manjoonan : iko bti yi nakpokuṅ ṭi mboṣ iluṅ kapokana du baṭi, kē iko bti yi nakdinanuṅ ṭi mboṣ iluṅ kadinana du baṭi.

¹⁹« Na manjoonan dkak aṭupan, woli bañaan batëb ṭi an ṭi mboṣ batiinkar añe-han uko ulon wi baṅaluṅ, Paapa anwoon du baṭi ado wa pa baka. ²⁰Aa, dko di bañaan batëb kēme bawajanṭ bayituṅ ṭi katim naan, dji kawo ṭi ptoof pi baka. »

Nadoon kamiir batëntan

²¹Fimoṅ Piyeer aṅog Yetu wal mënṭ aṣë hepara aji : « Ajugun, ṅyaaṣ hum ṅi ṅi nwoon kamiir atëntṭ naan woli ajubanaan? Dwo kamiir te ṅyaaṣ paaj na ulon i? »

²²Kē Yetu ateema aji : « A-a, mënjkaku ṅyaaṣ paaj na ulon ṭañ, ṅyaaṣ ṅi iwoon i kamiira ṅawo kaban iñeen-paaj-na-ulon (70) ṅyaaṣ paaj-na-ulon.

²³« Hënk di *Pṣih pi Baṭi pawoon: pawo ji uko wi naṣih anṅaluṅ pten jibi balemparul badoluṅ na itaka yi nul. ²⁴Ajun pten, kē baṣë ṭija alon anṭeetuluṅ itaka intumuṅ ptum paṅ. ²⁵Ñiintṭ mënṭ aanka uko uluki itaka mënṭ ; kē naṣih aṣë ji bawapa ul na aharul, na babukul na

^{¶¶}18:6 Bapoṭ biki : Yetu aṭiiniyaan ṭi banfiyaaruṅ, bukal bakakuṅ ji bapoṭ.

^{§§}18:17 Bakobraar daaṣa : Bayuday bajej baka ji bado buṭaan banwoon baanwo biki pntaali pi Naṣibaṭi.

^e18:16 Pleṣan 19.15.

iko bti yi akaan, bahilna bakakan uko wi aʔeetuŋ. ²⁶Nalemparul uŋ kē ašē ŋup ʔi kadun ki naših aji na a : “Miiraan, dluŋ kaluku ya bti!” ²⁷Naših aŋagi'a ašē wutara itaka yi aʔeetuŋ awuta kē ayaa.

²⁸« Nalemp mēnt ʔpēn ašē yit na atēntul aloŋ i bawooŋ ʔi ulemp aŋeetuŋ luŋ ktaka kntiinku. Atiika adoo kak i pfiiklēna ašē jaka : “Lukaan uko wi iʔeetuŋ!” ²⁹Atēntul kē aŋup akooʔa aji na a : “Miiraan, dluŋ kaluku!” ³⁰Kē undu ašē pok, ado kē bawata ukalabuš ayoonkna aluŋ aluk uko wi aʔeetuŋ. ³¹Wi balemp bandukiin bawinuŋ uko unʔepuŋ, bajooʔan maakan ašē ya akakalēš wa bti naših.

³²« Kē naših ado kē baʔija nalemp mēnt ašē ji na a : “Iwi nalemp nawuʔan i! Dwutaru itaka bti yi iʔeetuŋ ʔiki ikooʔēn aji ndo haŋ ; ³³iwo i lah kak kaŋaga atēntu jibi nji ŋagi'iin.” ³⁴Adeebaʔ maakan ašē wula banjaan bahajan baŋaan te wi akluŋ kaluk uko bti wi aʔeetuŋ. »

³⁵Kē Yetu ašē kak aji : « Hēnk di di Paapa anwoon du baʔi akluŋ kado andoli ʔi an, woli naammiiir batēntan na manjoonan ʔi iʔēb yi nan. »

Yetu aʔiniyaan uko wi bniim

(Markut 10.1-12)

19 Wi Yetu aʔupuŋ iko yaŋ aba, ašē pēn ʔi utaak wi *Galilay aya umban wi *Yuda unwoon du plut pi *Yordan. ²Baŋaan batum baʔaša da kē abot ajeban bamaakal.

³Bafaritay baloŋ baŋal ʔtaawana, ašē ŋoga ahepara aji : « Bgah bi nun badinan ŋaan abubara adook aharul ʔi bniim i? »

⁴Kē Yetu ateem baka aji : « Naanleyiir uko wi Ulibra wi Našibaʔi ujakuŋ i kē du ujuni Našibaʔi apaš baŋaan kē bawo ŋiinʔ na ŋaaʔ^f » ⁵ašē ji : «*“Wan ukaan kē ŋiinʔ akluŋ kaduk ašin na anin kawo*

na aharul, bakak ŋaan aoolan.”^g ⁶Hēnk, baankak awo baŋaan batēb, bawo ŋaan aoolan. ŋaan awutan keeri kagar uko wi Našibaʔi anaakrēnuŋ. »

⁷Bafaritay bahepara aji : « Keeri we ukaan kē *Moyit aji ŋaan awo i kapiit ŋaaʔ kakaarta kankyuujuŋ kē bniim babaa, kabaa kadooka? »

⁸Kē ateem aji : « Mndēnem mi ŋhaaš ŋi nan manʔuuŋ kē Moyit adinanan uko mēnt. Kē ušē wo uunwo haŋ du ujuni. ⁹Dʔupan, woli ŋaan adook aharul anwoon aampiinʔ na ŋaan aloŋ nampaʔi, ašē niim aloŋ, ajuban pjuban pi piinʔ. »

¹⁰Baʔašarul bajaka aji : « Woli hēnk di uwoon kawo pa ŋiinʔ na aharul, uhokan pwut bniim. »

¹¹Kē Yetu ateem baka aji : « Mēnt baŋaan bti bahilanuŋ kadinan pjukan pi mēnt, biki Našibaʔi aʔenuŋ kē bahilani ʔaŋ bahilanuŋ. ¹²Iko itum ihinan kaneenan biinʔ baniim : baloŋ baanhilan bniim ʔiki babuka buka haŋ, baloŋ ʔiki bakaš baka, baloŋ kak pših pi Baʔi paʔi paʔu baanji baniim. ŋaan anhinanuŋ pte uko wi, ateen wa! »

Yetu ayeenk bapoʔ bnuura

(Markut 10.13-16; Luk 18.15-17)

¹³Baŋaan baʔij Yetu bapoʔ pa apaf baka iŋen, abot aŋehandēr baka, kē baʔašarul bašē ŋoman na baka. ¹⁴Kē Yetu ašē ji : « Nawutan bapoʔ babi ʔi nji, nakneenan baka, ʔiki *Pših pi Baʔi pawo pi banwoon ji baka. » ¹⁵Wi wi ašan apaf baka iŋen ašē ya na bgahul.

Yetu na ŋiinʔ nayok

(Markut 10.17-31; Luk 18.18-30)

¹⁶ŋiinʔ aloŋ abi aŋog Yetu ašē hepara aji : « Najukan, we wi nwoon kado unuura kakaana ubida wi mnʔo? »

¹⁷Kē ateema aji : « we ukaan kē ikheparaan uko unuura wi ŋaan awoon i

^f19:4 Ujuni 1.27. ^g19:5 Ujuni 2.24.

kado? Alooman ʔañ annuuriin, Naʕibaʔi a. Woli iŋal kayeenk ubida wi mnʔo kdo kado uko wi Bgah bajakuŋ. »

¹⁸ Kē akak ahepara aji : « Iko ihoŋ? »

Kē ateema aji : « Iinkfiŋ ŋaan, iinkpiint na ahar ŋaan kēme ayin ŋaan, iinkkiij, wutan katapar ŋaan uko wi awooŋ aando, ¹⁹ mēbaan ʕaaʕ na naan bnuura, ŋalan atēntu jibi iŋaluŋ uleefu. »

²⁰ Kē naʕaʕa uŋ ateema aji : « Iko mēnt bti ddo ya. We wi nkaan aduka pdo? »

²¹ Kē Yetu aji na a : « Woli iŋal kawo ŋaan anjaan ado uko bti unliluŋ Naʕibaʔi, kya, kawaap iko yi ikaan bti kaʕe jej itaka mēnt kaʕen bajuuk, kka pyok du baʔi. Wal mēnt kʕe bi kaʕaʕen. » ²² Wi naʕaʕa uŋ atiinkuŋ uko mēnt, aʕe ya na pjootan, ʔiki ayok maakan.

²³ Wi wi Yetu aʕaan aji na baʕaʕarul : « Dʔupan na manjoonan pneej du *Pʕih pi Baʔi patam nayok maakan. ²⁴ Aa, dʔupan kak uko wi : Uyoj apel pa untaam wi pnkunkaali uneej ʔi bhēr bi kaguja kē di nayok aneej du Pʕih pi Baʔi. »

²⁵ Wi baʕaʕarul batiinkuŋ uko waŋ baŋoŋar fuʔ aʕe ji : « Kē in ahilanuŋ keeri kabuur? »

²⁶ Kē Yetu aʕe jaban baka kēʕ aʕe ji : « Baŋaan bajēn baanhilan pbuuran ŋleef ŋi baka, kē Naʕibaʔi aʕe wo aambiiʕna biiʕna nin uko uloŋ. »

²⁷ Piyeer aji na a wal mēnt: « Tenan, ŋduk iko bti aʕaʕu. We wi ŋkluŋ kayeenk ba? »

²⁸ Kē Yetu aji na baka : « Dʔupan na manjoonan : woli umundu uhalu ubii, kē *Abuk ŋiint aneejan pʕih na mndēm, an baʕaʕaraan iŋeen na batēb nanʕaʕnuŋ nakak aʔo na ŋi kaʕih, kawayeʕ kntaali iŋeen na ktēb ki Itrayel. ²⁹ Kē biki katim naan kaʕuuŋ kē baduk itoh yi baka, kēme babuk baʕin baka, baʕin baka, banin baka, babuk baka, ŋteeh ŋi baka, baluŋ kayeenk uko wi badukuŋ ŋyaʕ iŋeen-week kaʕe kayeenk ubida wi mnʔo.

³⁰ Kē baʕum banwooŋ hēnkūŋ bateek

baluŋ kawo babaanʕaani, baʕum banwooŋ babaanʕaani baluŋ kawo bateek. »

Uhoŋ wi bajaar biki baduuŋ ulemp

20 Yetu akak aji ʔi uko waŋ: « *Pʕih pi Naʕibaʔi pawo wo ji uko wi ajuŋ uʔeeh ampēnuŋ na nfa kub ala balemp pa uʔeeh wi nul. ² Aʔiinkar na balemp aji aluk baka itaka inliŋuŋ na baluk bi unuur aʕe do baka kē baya uʔeeh. ³ Aʔo ado uko ji ŋwoori ŋwajant apēn awin balemp baloŋ kē bawo du bayiti baanka uko udo, ⁴ kē aʕe ji na baka : “An kak, nayaan uʔeeh ; dlukan bnuura.” ⁵ Kē bayaa.

« Ajuŋ uʔeeh apēn na mnde ilant, akak apēn na pnak awin baloŋ, akak ado jibi adoluŋ na bukundi. ⁶ Wi unuur uʔeehiiŋ, akak apēn awin balemp baloŋ kē banaʕ da aʕe hepar baka aji : “we ukaan kē nawo ʔi, unuur bti bē naankdo uko uloŋ”? ⁷ Kē bateem aji nin aloŋ aanjeŋ jej baka ulemp.

« Kē aji na baka : “An kak, nayaan uʔeeh.”

⁸ « Wi utaakal ubanuŋ, ajuŋ uʔeeh kē aʕe ji na namali i nul : “Duun balemp iwul andoli baluk bi nul, ijunna bambaanʕaanuŋ pbi iʕe ido kaya te du bateek.”

⁹ « Biki bajejuŋ ʔi uʔeeha unuur kē babii, ayeenk andoli baluk bi unuur upēb. ¹⁰ Bateek babi kak aʕe ʕal aji bayeenk baluk bampeluŋ bi bambaanʕaanuŋ pbi, kē baʕe wula baka andoli baluk bi unuur. ¹¹ Wi bakyeenkūŋ itaka aʕe ŋoman ʔi uko wi ajuŋ uʔeeh adoluŋ ¹² aji : “Bambaanʕaanuŋ pbi balempa uwoori uloolan, kē iʕe luk baka aliŋan na un, ŋlempuŋ unuur bti ʔi bnuur.”

¹³ « Kē Ajuŋ uʔeeh aʕe teem aloŋ ʔi baka aji : “Nanoh, mēndolu nin buʔaan bloŋ: Mēnt itaka yi, yi ŋtiinkaruŋ i?

¹⁴ Jejan uko wi ŋtiinkaruŋ, iya na bgahu.

Ulilën lil kë nwul ambaañsaanuṅ pbi uko unliṅuṅ na wi nwuliṅ. ¹⁵Mënka na pdo uko unliṅuṅ na bka bi naan i? Këme iwo i kadeebaṅ ṭiki djoob bkow?” »

¹⁶Yetu akak aji : « Kë hënk di di banwoṅ babaañsaani bakluṅ kawo bateek, bateek başë bawo bambaañsaani. »

Uyaaş uwajantën wi Yetu akṭupun pkeṭul na pnaṭa pi nul ṭi pkeṭ

(Markut 10.32-34; Luk 18.31-34)

¹⁷Yetu aya Yerutalem aşë du baṭaşarul iñeen na batëb kë bagaagi, aşë ṭiini na baka wi bawooṅ ṭi bgah aji : ¹⁸« Natenan, ŋya Yerutalem, kë başë luṅ kawul *Abuk Ńiint *baṭeṅan baweek na *bajukan Bgah. Baluṅ kaji aduknaanaa, pduknaana pi pkeṭ. ¹⁹Bawula banwoṅ baanwo bayuday bahilna babeṅa, bakoba na itintël, bapaṅa ṭi krut. Unuur uwajantën aşë naṭa ṭi pkeṭ. »

²⁰Wal mënṭ kë anin babuk Tebede aşë bi añoga, ul na babukul, aṅup ṭi kadunul pa phepara uko ulooṅ. ²¹Kë Yetu aşë ji na a : « we wi iṅaluṅ ba? »

Kë aji na a : « Dolan babuk naan batëb biki baluṅ baṭo aloṅ ṭi kadeenu ki nu, aloṅ ṭi kamayu, woli iluṅ aṭo aşih. »

²²Yetu ateema aji : « Naamme uko wi nakñehanaanuṅ. Nahinan kadaan ṭi pnkalame pi nji kayaṅ kadaan, kahaj ji nji i? »

Kë bateema aji : « Ńhinani. »

²³Kë Yetu aşë ji na baka : « Aa, nalun kadaan ṭi pnkalame pi naan ; kë uko unwoṅ wi pṭo ṭi kañen naan kadeenu na kamayu, mënṭ nji dwoṅ kadat banwoṅ biki pṭo da, biki Paapa ajakuṅ aji bawo biki kaṭo da, bukal bakluṅ kaṭo da. »

²⁴Wi baṭaşarul iñeen bandukiṅ baṭiinkuṅ uko waṅ, aşë deebaṭër batëb bukundi. ²⁵Wi wi Yetu aşaaṅ aṭiini na baka bukal bṭi aji : « Nawin jibi başih biki ṅṭaak bajaṅ bayuuṅ mndëm mi baka,

baweek biki ṅṭaak kaṅoonkna bañaaṅ. ²⁶Uunwo kawo haṅ pa an. Anṅaluṅ pwo naweek ṭi an awo i kawo nalempar batëṅṭul. ²⁷Kë woli ñaaṅ aṅal pwo nateek ṭi an, awalaan bkowul ado kalempar batëṅṭul. ²⁸Kë hënk, *Abuk Ńiint aambi bi pa bado kalempara, abi pdo kalempar bañaaṅ kabot kawul ubida wi nul, uwo baluk bankbuuranuṅ bañaaṅ batum maakan.

Bakuul batëb biki Yetu ajebanuṅ

(Markut 10.46-52; Luk 18.35-43)

²⁹Yetu na baṭaşarul bapën ṭi ubeeka wi Yeriko, kë bañaaṅ batum başë ṭaşa. ³⁰Bakuul batëb baṭo wal mënṭ ṭi kabaṅ ki bgah, kë wi baṭiinkuṅ kë Yetu akṭëpuṅ aşë huuran aji : « Naweek, *Abuk Dayiṭ, ñagi'un! »

³¹Kë bañaaṅ batum banwoṅ da bawo ṭi pṅoman na baka aji bayomp, kë başë huuranaara huuran maakan aji : « Naweek, Abuk Dayiṭ, ñagi'un! »

³²Yetu anaṭ adu baka aşë ji : « We wi naṅaluṅ ndolan ba? »

³³Kë bateema aji : « Naweek, dolan ṅdo kawin! »

³⁴Añaga baka aşë ban baka kēş kë bakak awin ṭi dko mënṭ, aşë ṭaşa na bgah.

Uneej Yetu ṭi Yerutalem

(Markut 11.1-11; Luk 19.28-40; natenan ṭi Yowan 12.12-19)

21 Yetu na baṭaşarul bañooṅ Yerutalem aten ubeeka wi Betfage du umbaṅ wi Pnkuṅ pi Mnoliwera*. Kë aşë yil baṭaşarul batëb, ²aji na baka : « Nayaan du ufëṭ unwoṅ ṭi kadunan ; uneejaran neej nawin batan ubuuru na ubuk wa ; nafëṅşan ṅa naṭijjën. ³Woli baheparan uko unkayi, nateem kaji Ajugun anuma ṅa. ṭi dko mënṭ bawutan naya na ṅa.

*21:1 Pnkuṅ pi Mnoliwera : “Mont des Oliviers, Monti de Oliveira, Mount of Olives.”

⁴Uko mēnt̄ uwoo, uko wi Naṭupar Naṣibaṭi abiiṅ aṭup uhilna udolana :

⁵“*Najakan na ubeeka wi *Ṭiyon*

Naṣih i nu abi ṭi iwi ;

awalan bkowul, adapa ubuuru, na ubuuru umpoṭi, ubuk untaam ulempni”^h

⁶Baṭaṣar Yetu baya, ado jibi ajakuṅ na baka, ⁷aṭij ubuuru na ubuk wa. Wi wi baṣaan̄ ajeṅ imiṣa yi baka agur ṭi ṅa kē Yetu aṣē paya. ⁸Baṅaan̄ batum maakan bawo ṭi bgah wal mēnt̄, ajeṅ iyeti yi baka aṣeef ṭi bgah ; kē baloṅ batib inah yi mnko aṣeef. ⁹Baṅaan̄ batum bankpoṣuṅ ṭi kadunul na bankṭaṣuluṅ bahuuran aji :

« *Hotana, † iwi *Abuk Dayiṭ*

Bnuura nuura ṭi ankmbiiṅ ṭi katim ki Ajugun

Hotana! Naṣibaṭi adēm du baṭi duuṭ! »ⁱ

¹⁰Wi Yetu aneejuṅ ṭi Yerutalem, baṅaan̄ biki ubeeka bti baṅoṅar fuṭ aṣē hepar aji : « I abaa wo wo ahoṅ ba? »

¹¹Kē baṅaan̄ baṣē teem aji : « Yetu Naṭupar Naṣibaṭi a, awo i Nataret du Galilay. »

Yetu na bawaap du Katoh Kaweek ki Naṣibaṭi

(*Markut 11.15-19; Luk 19.45-48; natenan ṭi Yowan 2.13-22*)

¹²Yetu aya neej du *Katoh Kaweek ki Naṣibaṭi aṣē jun pdook bawaap na banknuguṅ bti banwoṅ da. Awat ṅmeeṣa ṅi baṭēlēṣ itaka, na iṭij yi bawaap ṅbalab. ¹³Wi wi aṣaan̄ aji na baka : « Naṣibaṭi aṭup ṭi Ulibra wi nul aji : “*Katoh naan kaluṅ kadu/ana *katoh kañehanaani*”^j kē an, naṣē kakan ka *dko dmen-naani di bakiiṅ!*”^k »

¹⁴Bakuul baloṅ na banknjiinkuṅ babi aṅoga da, kē ajeban baka. ¹⁵*Baṭeṅan

baweek na *bajukan Bgah bawin iko iṅoṅarēnaan yi adoluṅ abot atiink bapoṭ kē bakhuuran du Katoh Kaweek ki Naṣibaṭi aji : « Hotana, iwi *Abuk Dayiṭ » aṣē deebaṭ. ¹⁶Bajaka wal mēnt̄: « Itiink uko wi bapoṭ biki bakjakuṅ i? »

Kē Yetu aji na baka : « Dtiink bnuura di ; naambaan̄ kaleyiira ṭi Ulibra wi Naṣibaṭi dko danjakuṅ:

“*Ido kē bapoṭ bampoṭi na bambaan̄ abuka buka kē bakdēmanu.*” »^l

¹⁷Yetu aduk baka ṭuṅ, apēn ṭi ubeeka, aya Betani di ayaan̄ afērna.

Bko bi Yetu afēpuṅ

(*Markut 11.12-14,20-24*)

¹⁸Na nfa, wi Yetu akkakuṅ ubeeka wi Yerutalem, kē ubon uṣē de a. ¹⁹Awin bko bloṅ bi bajaan̄ bado bfig ṭi kabaṅ ki bgah, abi aṅog ba, aṣē ṭenka itoh toh. Aji wal mēnt̄ na bko burj: « Nin iinkak abuk! » ṭi dko mēnt̄, kē bko babi kay kay. ²⁰Baṭaṣarul bawin uko mēnt̄ aṣē ṅoṅar maakan. Bahepar Yetu aji : « hum di di bko bi bahiluṅ akay hēnk ṭi dko mēnt̄? »

²¹Kē Yetu ateem baka aji : « Dṭupan, manjoonan ma, woli nahaṭ Naṣibaṭi abot awo naanka ṅṣal ṅtēb, mēnjakan nahil pdo bfig bi bakay, nadoo hilan kaji na pnkuṅ pi : “Pēnan ṭi, iya ijot du bdēk,” uko mēnt̄ udolana. ²²Woli nahaṭi, uko bti wi nañehan̄uṅ Naṣibaṭi, adolan wa. »

In aṭuuṅ Yetu pdo iko yi akdoluṅ

(*Markut 11.27-33; Luk 20.1-8*)

²³Yetu aneej du *Katoh Kaweek ki Naṣibaṭi aṣē jun pjukan. Wal mēnt̄ kē *baṭeṅan baweek na *bantohi bayuday baṣē bi aṅoga ahepara aji : « Mn̄hina mn-

[†]21:9 *Hotana* ṭi uhebērē dawo « Buuran » aṣē bi kak uṭup unjaan̄ udēmanaan Naṣibaṭi.

^h21:5 Fakariya 9.9. ⁱ21:9 Kañaaam 118.26. ^j21:13 Itayi 56.7.

^k21:13 Yeremiya 7.11. ^l21:16 Kañaaam 8.2.

hoŋ mi mi ikdolnuŋ iko yi ba? In ajakiinŋ kē ihilan kado ya? »

²⁴ Kē Yetu ašē teem baka aji : « Nji kak, dŋal kaheparan uko uloolan ɕaŋ ; woli nateemēn, kašē ɕupan wal mēnt̄ mnhina mi nji kadolni iko yi. ²⁵ In ayiluŋ *Yowan pbattaar ba? Našibaɕi a, kēma baŋaŋ baka? »

Kē bašē wo ɕi plaɕar ɕi ptoof pi baka aji : « Woli nteem aji Našibaɕi ayiluluŋ, aheparun uko unkaŋ kē nŋenfiyaara? ²⁶ Kē woli nteema aji baŋaŋ bayiluluŋ, nŋwo i kaɕi baŋaŋ bti babi banaɕara'un, ɕiki bafiyaar kē Yowan awo Naɕupar Našibaɕi. »

²⁷ Bateem Yetu wal mēnt̄ aji baamme anyiluluŋ. Kē ašē ji na baka : « Nji kak mēnkɕupan mnhina mi nji kadolnuŋ iko yi. »

Uhoŋ wi ajug katoh na babukul batēb

²⁸ Yetu akak aji na baka : « Kē we wi naŋaluŋ ɕi uko wi? Niiŋt̄ aloŋ abi ka bapoɕ batēb. Aɕiini na nateek aji na a : “Abuk naan, yaan ilemp nɕa du uɕeek.” ²⁹ Kē abukul uŋ ateema aji : “Aa, mēnkya ;” aɕo aban ɕuŋ aŋal, anaɕa aya uɕeek. ³⁰ Aŋin baka akak aɕiini na natēbant̄en. Kē ateem aji : “Aa, Paap dya” ašē bi wo aanya. ³¹ Ahoŋ ɕi batēb bukuŋ adoluŋ uko wi aŋin baka aŋaluŋ? »

Kē bateem aji : « Nateek. »

Kē Yetu ašē ji na baka wal mēnt̄: « Dɕupan, manjoonan ma, bakobraar daaŋa na baat̄ baɕuunk babanan uteek du *Pŋih pi Našibaɕi. ³² Hēnk di uwoon, *Yowan Nabattaar abi ɕi adiimanan bgah btool kē naanfiyaara ; kē bakobraar daaŋa na baat̄ baɕuunk kē bašē fiyaara. Kē wi nadoon awin uko mēnt̄ naant̄ɕɕa ɕɕlēs nŋhaaŋ njanafiyaara. »

Uhoŋ wi balemp biki uwoorta

(Markuŋ 12.1-12; Luk 20.9-19)

³³ Yetu akak ahoŋ aji : « Nakaan natiink uhoŋ wi : Niiŋt̄ aloŋ abi teɕi uwoorta wi mnko manjaŋ mandolna ubiŋu, ašē biig wa afooyan. Ajip bhēr ado dko dpooni, abot akiin bliit bi mnlaak bkuuŋtaan pa bayeŋ, ašē dukar wa baŋaŋ baloŋ pa badoki bapooni bawula kafah ki nul, ašē ya bayaas. ³⁴ Wal wi upoŋ ubanuŋ, kē ašē yil balemparul du baŋaŋ banwoon du uwoorta pa pyeenk kafah ki nul. ³⁵ Baŋaŋ mēnt̄ bamob balemparul, akob aloŋ, aŋin natēbant̄en, akak atap nawajanɕen mnlaak aŋina. ³⁶ Ajug uwoorta akak ayil balemparul baloŋ, bantumun apel bateek, kē baŋaŋ banwoon du uwoorta badola baka ji bateek. ³⁷ Kē abaaŋŋaan ayil abukul, aŋal aji : “Baya kakali abuk naan.” ³⁸ Kē wi biki adukaruŋ uwoorta bawinuŋ abukul, ašē laɕar aji : “I, akdukiinŋ na iko yi aŋin. Najoh nŋina, nŋŋe nɕduka na ya!” ³⁹ Bamoba, apēnan ɕi uwoorta aŋin. »

⁴⁰ Kē Yetu ašē hepar baka aji : « Kē we wi ajug uwoorta akeeri bi kado baŋaŋ mēnt̄ wi akbiinŋ? »

⁴¹ Kē bateema aji : « Pŋin pi akfiŋuŋ baŋaŋ bawuŋtaan biki uwoorta mēnt̄ pawuɕ. Ajeŋ uwoorta kawul baloŋ, bankwululuŋ kafah ki nul upoŋ ubanle. »

⁴² Yetu aji na baka wal mēnt̄: « Naambaŋ kaleyiira uko umpiituŋ ɕi Ulibra wi Našibaɕi i?

“Pnduba pi baniw bapokuŋ

pakakuŋ amēban katoh

uko mēnt̄ uwo udo wi Ajugun

unuura abot awo uŋoŋarēnaan ɕi kēŋ ki nun.” »^m

⁴³ Yetu akak aji na baka : « Ukaŋ kē nji kaɕupan : Našibaɕi aluŋ kajeŋ *Pŋih pi nul kawul pa baŋaŋ baloŋ bankdolunŋ

uko unnuuriin̄ ṭi kēs̄ ki Našibaṭi. ⁴⁴ Ñaañ ankjotuj̄ ṭi pnduba mēnt̄, akita, kē ñaañ i pakjotnuj̄, panantēla. »

⁴⁵ *Baṭeñan baweek na bafaritay bayikrēn kē bukal bakaañ kē Yetu akhoñ hañ. ⁴⁶ Bado na pmoba wal mēnt̄ ašē ṭi bañaañ bañsaluj̄ aji Yetu awo *Naṭupar Našibaṭi.

Uhoñ wi bampokuj̄ pbi pyoban

(Luk 14.15-24)

22 Yetu akak ahoñ na baka aji : « ² *Pših pi Baṭi panaam ji uko wi naših anduuj̄ bañaañ pyoban ṭi bniim bi abukul. ³ Ayil balemparul pa baya badu biki aduuj̄ pyoban kē bašē wo baañal pbi. ⁴ Kē akak ayil baloñ aji na baka : “Najakan na biki nduuj̄ pyoban kē djuñ pde, afiñ ṅgit ṅkaš̄ ṅi naan na ṅntaam ṅannuurnaaniin̄ ṭi ṅi naan, iko bti ibēkani, babi ṭi dko di bniim.”

⁵ « Kē biki baduuj̄ bašē wo baando ṭo ṭo aten uko mēnt̄, andoli atool kaya pdo kanuma ki nul : baloñ baya ṅṭeeh, baloñ pjula. ⁶ Kē bandukiin̄ bamob balempar naših, ahajan baka afiñ. ⁷ Naših adeebaṭi, ašē do bangoli biki nul kē bafiñ balat̄ mēnt̄ abot atēr ubeeka wi baka. ⁸ Wi wi ašaañ aji na balemparul : “Pde pabaa kē biki mbiin̄ adu pyoban bašē wo baantaañ na pde pa. ⁹ Nayaan du ṅpaṭ bgah nadu bañaañ bti biki nakwinuj̄.” ¹⁰ Kē balemparul baya ṭi igah, adu biki bawinuj̄ bti, bawuṭaan na banuura, kē dko di bniim datumi.

¹¹ « Naših aneej wal mēnt̄ pten bambiin̄ pyoban ašē win da ñiin̄ṭ aloñ anwooj̄ aanwoh imiṣa yi ufettu. ¹² Kē ašē ji na a : “Nanoh, hum di di idoluñ adoo neej ṭi, bē iinwoh imiṣa yi ufettu ba”? Kē uñ mēnt̄ ayompi. ¹³ Naših kē ašē ji na balemparul : “Natanana ihoṭ na iñen nafēla bdiḡ du bdēm, dul di akyaañ kawooni kabot kadeebaṭ kadohrēn.” » ¹⁴ Kē Yetu ašē akak aji : « Bañaañ baṭum badu'anaa kē bantiinku bakdataniin̄. »

Pluk Fetar daaša

(Markuṭ 12.13-17; Luk 20.20-26)

¹⁵ Wi uko mēnt̄ uṭēpuñ, *bafaritay baya ayitiir wal mēnt̄ katen jibi bakdoli pa pṭaawan Yetu ṭi bṭup. ¹⁶ Wi wi bayiluj̄ baṭašar baka baloñ na baloñ biki *Herod kē baji na a : « Najukan, ṅme kē iwo ñaañ i manjoonan, abot aji kjukan bgah bi Našibaṭi na manjoonan. Iinji kṭi nin ñaañ ṭiki iinji kten uko wi ñaañ awooj̄. ¹⁷ Ṭupun keeri, we wi iṣaluñ? Ṭwo i kaluk *Fetar naših daaša kēme ṅēnwo i kaluka da? »

¹⁸ Kē Yetu ammeej̄ ṅṣal ṅwuṭaan ṅi baka ašē teem baka aji : « An bala-gare! We ukaañ kē nakdo na pṭaawanaan ba? ¹⁹ Nadiimanaan pataka pi najaañ nalukna daaša. »

Kē badiimana pa, ²⁰ kē ašē ji na baka : « Kaara di in dawooñ ṭi pa? Kē katim ki in kawooñ ṭi pa? »

Kē bateem ²¹ aji : « Fetar a. »

Wi wi ašaañ aji na baka : « Nakeerin nakakan Fetar uko unwooj̄ wi Fetar, našē nakakan Našibaṭi uko unwooj̄ wi Našibaṭi. » ²² Wi ajakuñ hañ kē bašē ṅoṅar fuṭ aduka, aya.

Pnaṭa ṭi pkeṭ

(Markuṭ 12.18-27; Luk 20.27-40)

²³ Unuur mēnt̄, *bataduk baloñ babi aṅoḡ Yetu – bukal bajaañ baji pnaṭa ṭi pkeṭ paanwoo – ²⁴ ašē ji na a : « Najukan, *Moyit apiit pa un aji : “Woli ñaañ akeṭ bē aanka napoṭ, abuk ašin awo kayeenk aharul, kahilna kabukara bapoṭ.” ²⁵ Kē ušē bi ka ṭi un biin̄ṭ paaj na aloñ banṭaaruj̄. Nateek aniim ñaaṭ ašē waañ bē aambuki, adukar abuk ašin aharul. ²⁶ Kē natēbantēn akak akeṭ aduk ñaaṭ bē aambuki, kē uwoha hañ pa nawajantēn kak, awoha hañ pa bukal paaj na aloñ bti. ²⁷ Wi bukal bti bakeṭuj̄, kē ñaaṭ akak akeṭ. ²⁸ Kē hēnkuñ woli bañaañ baluj̄

anaṭa ṭi pkeṭ, in akwoonj ayin n̄aaṭ m̄ent, wi bukal paaj na alonj bti baniimuluṅ? »

²⁹ Kē Yetu aṣē teem baka aji : « Na-neemi, naamme Ulibra wi Naṣibaṭi abot awo naamme mn̄hina mi nul. ³⁰ Hēnk di uwoonj, woli baṅaaṅ baluṅ anaṭa ṭi pkeṭ, biinṭ baankniim, kē baṭ baankniima, baluṅ kawo ji ṅwanjuṭ du baṭi. ³¹ Kē ṭi uko wi pnaṭa ṭi pkeṭ, naambaanṅ kaleyiira uko wi Naṣibaṭi ajakuṅ i? Aji : ³² “Dwo Naṣibaṭi i Abraham, i Itak, na i Yakob.” »ⁿ

Yetu akak aji na baka : « Naṣibaṭi awo i baṅaaṅ bajeb, aanwo i banketuṅ. » ³³ Baṅaaṅ banktiinkuluṅ bti baṅonṅar ṭi pjukan pi nul.

Uko undēmnuṅ ṭi iko yi bgah bajakuṅ

(Markuṭ 12.28-34; Luk 10.25-28)

³⁴ *Bafaritay batiink kē Yetu ateem *bataduk kē bawaanṅ uṭup aṣē yitiir. ³⁵ Kē alonj ṭi baka, anwoonj *najukan Bgah aṣē ṅal pṭaawan Yetu aṣē hepara aji : ³⁶ « Najukan, ṭi iko yi bgah bajakuṅ, uhoṅ udēmnuṅ dēm ba? »

³⁷ Kē aṣē teema aji : « Ṇalan Ajugun Naṣibaṭi i nu na kaṭēbu bti, na uhaaṣu bti, na uṣalu bti. ³⁸ Uko waṅ udēmnuṅ ṭi iko yi bgah bajakuṅ. ³⁹ Kē uko uny-eeṅkuṅ ṭi wa abot adēm kak wii wi : Ṇalan atēṅṭu jibi iṅaluṅ uleefu. ⁴⁰ Iko itēb yuṅ iṭonkrēn *Bgah bi Moyit bti na pjukan pi *baṭupar Naṣibaṭi. »

Krittu na Dayiṭ

(Markuṭ 12.35-37; Luk 20.41-44)

⁴¹ Jibi *bafaritay bayitiiruṅ, kē Yetu aṣē hepar baka aji : « ⁴² we wi naṣaluṅ ṭi *Krittu ba? Awo abuk in ba? »

Kē bateema aji : « Awo *abuk Dayiṭ. »

⁴³ Kē Yetu aṣē ji na baka : « Kē hum di di *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uṭuuṅ Dayiṭ kē aji du'a Ajugun ba? Ul, anṭiiniṅ aji :

⁴⁴ “Naṣibaṭi Ajugun aji na Ajugun :

Ṭoon ṭi kaṅen naan kadeenu

te ndoo ndo baṣooradu

ido kapafna baka ihoṭ.”^o »

⁴⁵ Yetu akak aji : « Keeri, woli Dayiṭ aji di Krittu Ajugun, hum di di ahilanuṅ kawo kak Abuk Dayiṭ? » ⁴⁶ Nin alonj ṭi baka aanhinan ateema. Kapēna unuor m̄entṅ nin alonj aankak aṅoom phepara uko ulonj.

Pṭaafara bajukan Bgah na bafaritay

(Markuṭ 12.37-40; Luk 11.39-52; 20.45-47)

23 Kē Yetu aṣē ṭiini na pntuk pi baṅaaṅ na baṭaṣarul aji na baka : ² « *Bajukan Bgah na *bafaritay baṭo ṭi pṭij pi *Moyit. ³ Nadoon kado nabot nado kaṭaṣ iko bti yi bakṭupananṅ, naṣē nawut pdo kado uko wi bajaanṅ bado : ṭiki baji baṭup kaṣē wo baanji bado uko wi baṭupuṅ. ⁴ Baji batan idaaj idiṭ kaṭu baṅaaṅ pkuṅa ya, bukal ṭi ṅleef ṅi baka baṣē pok pdeṅ pkoṅ ploolan ṭaṅ pṭēnk baka. ⁵ Ṭi iko bti yi bakdolunṅ baji bala pwinana ṭi baṅaaṅ ukaanṅ kē kako ki bajaanṅ baṭu Uṭup wi Naṣibaṭi katan ṭi bkow na iṅen yi baka kaji kadēm. Iṅen yi imiṣa yi baka ikak aji ihaan maakanṅ. ⁶ Baji baṅal pṭo ṭi iṭij innuurnaaniṅ woli bawo du dko di ufettu kabot kaṅal pṭo kadun du *itoh iṅehanaani. ⁷ Baji baṅal baṅaaṅ banohṅṅen baka ṭi dko di baṅaaṅ kabot kaṅal baṅaaṅ bado kadu baka “Najukan”.

⁸ « Kē an, nawutan kado baṅaaṅ bado kadu'an “Najukan”; an bti naṭaari abot akaha najukan aloolan ṭaṅ. ⁹ Nawutan kado kado n̄aanṅ alonj kaji Aṣinan ṭi mboṣ

³23:5 Bayuday baji bado iko ilonj yi bapiiṭuṅ Uṭup wi Naṣibaṭi kaleṣna wa. Ital iniilu inwoonj ṭi iṅen yi imiṣa yi baka ikak aji ileṣan baka Uṭup wi Naṣibaṭi.

ⁿ22:32 Pp̄en 3.6. ^o22:44 Kaṅaam 110.1.

; nakaha Aşinan aloolan, anwoon du bați. ¹⁰Nawutan kado badoo badu'an "Nayafan"; nakaha nayafan aloolan, anwoon *Krittu. ¹¹Anwoonun naweek ti an aklun kawo nalempar batentul. ¹²Naan ankdemanun bkowul balun kawalana, ke naan ankwalanun bkowul balun kademana. »

Pwuțan pi bafaritay

¹³Yetu akak aji : « Nawuțani an *bajukan Bgah na an *bafaritay an nanwoon balagare, nanjaan naneenan bañaan pneej du *Pşih pi Bați. Naanji nanej da an ti nlefan ke naanji nawut banjalun pneej banej! ¹⁴[Nawuțani an bajukan Bgah na an bafaritay balagare, naji nade bka bti bi baat bayot kabot kajon ti pñehan Naşibați pa pwinana. Ukaan ke Naşibați aklun kakoban kakob kandemnun maakan.]

¹⁵« Nawuțani an bajukan Bgah na an bafaritay, an nanwoon balagare, an biki pkakan naan aloolan ti udolade wi nan pajaan pațu namuur idek na ntaak. Woli naka'a, naji nadola ataan na pneej infernu nyaaş nteb kapelan.

¹⁶« Nawuțani, an bayuuj bgah banwoon bakuul, nanjaan naji : "Woli naan ajej *Katoh Kaweek ki Naşibați amehnaana, uunwo ukoolan ; be woli naan amehna ti uwuuru wi katoh ki Naşibați, awo i kado uko wi ajakuñ."

¹⁷« An bawaan nşal, an bakuul! we udemnun: uwuuru wa keme katoh ki Naşibați kandolun ke uwuuru ment uyimani? ¹⁸Nakak aji naji : "Woli naan amehna ti *bliit bi mngur, uunwo ukoolan, be woli naan amehna ti iko ințenanun ti ba, awo i kado uko wi ajakuñ." ¹⁹An bakuul, we udemnun: iko ințenanun ti bliit bi mngur keme bliit bi mngur bankakanun iko ment ke iyimani? ²⁰Pmehna ti bliit bi mngur pawo pmehna ti ba na ti iko bti inwoon ti ba. ²¹Ke pje Katoh Kaweek ki Naşibați

kamehnaana pawo pmehna ti ka na ti anfetun ka. ²²Pmehna ti bați pawo pmehna ti ptij pşihni pi Naşibați na ti antoon ti pa.

²³« Nawuțani an bajukan Bgah na an bafaritay, an nanwoon balagare, nanjaan nawul kafah ki Naşibați ti iko bti yi nakjaarun kadoo wul impotetanun maakan aşe wo naanji nado uko unkaanun udooni ti iko yi bgah bajakuñ: pwo natool, pñaga, na pfiyaar Naşibați. Yan yi yi nawoon i kado lah kaşe kawut kațilma indukiij ²⁴An bayuuj bgah banwoon bakuul, nanjaan natentan poot pi nan pa ppenan uwu kaşe yoor untaam wi pnkunkaali.

²⁵« Nawuțani an bajukan Bgah na bafaritay an nanwoon balagare, naji nawent ikoopa yi nan na iraata yi nan bnuura ti bdig, meet daşe tum na iko yi kakij na kafeer. ²⁶Iwi nafaritay nakuul, duniin iwent kakoopa na praata meet, bdig bahilna bajinț.

²⁷« Nawuțani an bajukan Bgah na an bafaritay an nanwoon balagare nanjaan nawo ji ihër yi babomanun: iji inuura ti bdig, meet kaşe tum na imoh na iko impuțun. ²⁸Ke hënk di di nawoon, naji nawo wo ji bañaan batool ti kadun ki bañaan, aşe tum na kalagare na buțan ti nhaaşan meet.

²⁹« Nawuțani an bajukan Bgah na an bafaritay an nanwoon balagare, nanjaan naniw ihër yi *bațupar Naşibați kabot kaboman ihër yi batool, ³⁰kaşe kaji ti uşal : "Woli nwo laalan da ti wal wi başinun, njenknaakiir na baka katul pñaak pi bațupar Naşibați." ³¹Hënk naji nadinan ke nawo babak bambiij afin bațupar Naşibați. ³²Nabaanësh uko wi başinan babiij ajun.

³³« An npula, pntuni pi nfunan! Hum di di nakhinanun kabuur kakob, kawo naankneej infernu? ³⁴Wan ukaan ke nji kayil bațupar Naşibați, bañaan banwoon na uşal untunja, na bajukan : nalun kafin

balonj, kapaŋ ŋi krut, naluŋ kafud balonj itintël du *itoh inehanaani yi nan, kabot kadookar na baka na ŋbeeka. ³⁵Henk, pñaak bti pi bañaan batool pi natuluŋ ŋi mboŝ pahilna pakak ŋi an, du pkeŋ pi Abel natool te du pi Fakariya, abuk Baraki, i bafinun ŋi dko danwoon ŋi ptoof pi umeeŝa wi btejan na *dko dyimanaan di Katoh Kaweek ki Naŝibaŋi. ³⁶Dtupan na manjoonan, kawuun ŋi kayeenk kakob ki iko mënŋ bti iktijun. »

Yetu aŋgara Yerutalem

(Luk 13.34-35)

³⁷Yetu akak aji : « Yerutalem, Yerutalem, iwi injaan kfinj *baŋupar Naŝibaŋi kabot katap biki ayilun ŋi iwi mnlaak, ŋyaaŝ ŋtum ddo na ptonkrën babuku jibi uguk ujaan uboof ŋbuk wa, kē ipoki. ³⁸Henkuŋ, Naŝibaŋi aŝaan adukaran katohan. ³⁹Dtupan, naankak awinën te unuur wi nakluŋ kaji : “Naan ankmbiin ŋi katim ki Ajugun anuurandëni !” »

Utoka Katoh Kaweek ki Naŝibaŋi

(Markut 13.1-4; Luk 21.5-7)

24 Yetu apën ŋi *Katoh Kaweek ki Naŝibaŋi, kē baŋaŝarul baŝë ñoga pa pdiimana jibi kadëmi akuŋ anuura. ²Kē aŝë teem baka aji : « Jëm nawin iko yi bti i? Na manjoonan dtupan, nin plaak paankduka kapaf ŋi ptënt pa ŋi bē paankfoma kajot ŋi mboŝ. »

Ŋnuur ŋi mnhaj

(Markut 13.5-13; Luk 21.8-19)

³Yetu aŋo du pnkuŋ pi mnoliwera, kē baŋaŝarul baŝë bi agaag na a, ahepara aji : « Tupun, lum di di uko waŋ ukwoon, na uko unkyuujun un ubi'u na uba umundu? »

⁴Kē ateem aji : « Naŋaafaraan baguuran, ⁵ŋiki bañaan batum baluŋ kabi na katim ki naan, kaji bukai bawoon *Krittu, kaguur bañaan batum. ⁶Woli

naluŋ atiink ŋgut, abot atiink kē bakŋiniyaan ŋgut, nawutan kalënk : iko mënŋ iwo i kawo. Kē naŝë wo i kame kē uundobi wo uba umundu. ⁷Utaak unaŋa ugut na utaak ulonj, pŝih pagut na plonj. Ubon uluŋ kawo ŋi ŋtaak ŋlonj, mboŝ mando kaŝinŋar. ⁸Iko mënŋ bti ikwoon ujuni wi mnhaj mnweek, ji mnhaj mi ñaaŋ ankyaan kabuk.

⁹« Wal mënŋ baluŋ kamoban kawul bahajanan bafinj ; katim ki naan kaluŋ kaŋu ŋtaak bti ŋaŝoran. ¹⁰Bañaan batum baankak afiyaarën, bado kawaapar kabot kaŝoorad. ¹¹Batum baluŋ kaŋilan kaji bawo *baŋupar Naŝibaŋi kaguur bañaan batum. ¹²Buŋaan dadëm maakan bañaan badoo bakak baankak aŋalad. ¹³Kē ñaan anŝaan amëban ŋi nji alinë ŋnuur bti, uŋ mënŋan aluŋ kabuur. ¹⁴Baluŋ kaŋup *Uŋup Ulil Unuura wi *Pŝih pi Baŋi wi ŋi umundu bti, bañaan bti bahilna batiink wa. Wal mënŋan wi wi uba umundu ukbiin. »

Unoor uweek

(Markut 13.14-23; Luk 21.20-24)

¹⁵Yetu akak aji : « Woli nawin uko uwuŋaan maakan unjaan uŋopan, wi *Daniyel *Naŋupar Naŝibaŋi aŋiniyaanun kē uwo ŋi *dko dyimanaan du Katoh Kaweek ki Naŝibaŋi – ankleyiirun awo i kayikrën – ¹⁶bañaan bankwoon du utaak wi *Yuda bakeeriin baŋi baya du inkun iweek. ¹⁷Anŋoon du uŝaala awutan kanejar uko ulonj. ¹⁸Anwoon du uŋeeh, awutan kakakar bayeti bi nul! ¹⁹Ŋnuur mënŋ, baŋ bankwoon na iyin, na bankbootanun bawuŋan. ²⁰Nañeahan pŋi mënŋ pawut kawo ŋi wal wi uŝubal na mpoj kēme ŋi *unuur wi pnoorfën. ²¹Ŋnuur mënŋ ŋawo ŋnuur ŋi mnhaj mnweek. Mnhaj manwoon maambaan kawohara wi umundu uwoonun ; kē mnhaj mntënt ma maankak aluŋ kawo nin uyaŝ ulonj kak. ²²Kē woli Naŝibaŋi aantiinkŋen lah ŋnuur mënŋ, nin

ñaan aankduka duka kado kahefënt ; kë bañaan biki adatuḅ bašë tu kë atiinkntën ḅa.

²³ « Wal mënt, woli ñaan ajakan : “*Krittu awi !” këme : “Awi moḅ !” Nin nakfiyaara. ²⁴ Bañaan baluḅ kanaḅa kaḅilan kaji bawoḅ Krittu na *baḅupar Naḅibaḅi. Bado mlagre na iko iñoḅarënaa pa woli bahilani bado ḅaabar du baka biki Naḅibaḅi ajokuḅ. ²⁵ Aa, dḅupan nawo bame ji uko mënt ubi udo kaban.

²⁶ « Woli bajakan keeri : “Krittu awi du *pndiiš” nawutan kaya da ; këme woli bajakan : “Awi amena moḅ” nakfiyaar uko mënt nin. ²⁷ Jibi kaliik liik kajaan kawoona kabaḅ kaloḅ ki baḅi, kajeehan baḅi bti, hënk di di ubi wi *Abuk Ñiinḅ ukluḅ kawo. ²⁸ Dko di unḅaam ukeḅnuḅ dul di ḅjugude ḅajaan ḅayit. »

Ubi wi Abuk Ñiinḅ

(Markut 13.24-27; Luk 21.25-28)

²⁹ Yetu akak aji : « Woli ḅnuur ḅi unoor ḅuḅ ḅaḅëpa ḅëp,
“Unuur uunkak ado katër,
pli paankak ado katër,
ḅjah ḅajot,
mnhina mi baḅi manšintar^p.

³⁰ Wal mënt, iko inkyuujuḅ kë *Abuk Ñiinḅ abi, iwinana du baḅi, knḅaali ki umundu bti kaluḅ kayewla ; kawin Abuk Ñiinḅ abi ḅi infëluḅ yi baḅi na mnhina na mndëm mweek. ³¹ Aluḅ kayil ḅwanjuḅ ḅi nul ḅabi na pluḅ pweek, ḅayitrën bañaan biki adatuḅ banwoonuḅ ḅtaak bti kapëna du kabaḅ kaloḅ ki umundu te kaloḅ.

Uhoñ wi mnko

(Markut 13.28-32; Luk 21.29-33)

³² Yetu akak aḅiini na baka aji : « Natenan ḅi mnko. Wi inah iḅunaḅ jun pluuman, kë itoh ipëni, naji name kë pti pañoḅi. ³³ Kë hënk, woli naluḅ awin iko

mënt bti, nameen kë ubi wi *Abuk Ñiinḅ uñoḅi, awuḅ tuḅ plëman. ³⁴ Na manjoonan, dḅupan kawuuḅ ki kaankḅëp bë iko mënt bti iinwinanaa. ³⁵ Baḅi na mboš ḅaba, kë ḅḅup ḅi naan ḅašë wo ḅaankba. »

Nawoon bten

³⁶ Yetu akak aji : « Kë ḅi uko wi unuur mënt na woori mënt, nin aloḅ aam-mee, nin ḅwanjuḅ du baḅi, nin ḅji Abuk Naḅibaḅi ; Paapa ḅañ ameeḅ. ³⁷ Jibi ubiiḅ awo ḅi wal wi *Nowe, hënk di ukluḅ kawo kak ḅi wal wi *Abuk Ñiinḅ ak-biiḅ. ³⁸ Hënk di uwoḅ ḅfa ji meel mambi mando kapar awun umundu bti, bañaan bade, adaan, aniim, aniimandën babuk baka te unuur wi Nowe aneejuḅ ḅi upuur, ³⁹ kë bañaan baanšal aji uko uloḅ ubi, te kë meel mando par aba baka bti. Hënk di ukwoḅ ḅi ubi wi Abuk Ñiinḅ. ⁴⁰ Biiḅ batëb bawo du uḅeeh, aloḅ ajejana, aloḅ aduka. ⁴¹ Baaḅ batëb bawo ḅi pšon, aloḅ ajejana, aloḅ aduka.

⁴² « Nawoon bten, naamme unuur wi Ajugun akbiiḅ. ⁴³ Nameen bnuura uko wi : woli ajuḅ katoh ame wal wi nakiiḅ akbiiḅ na utejan, awo bten aankdinan baluḅan uniḅ wi katohul. ⁴⁴ Ukaan kë an kak, nawo kawo bten, ḅiki Abuk Ñiinḅ abi ḅi wal wi nawooḅ naankyoonka. »

Nalemp natoool na nalemp anwoḅ aanwo natoool

(Luk 12.42-46)

⁴⁵ Yetu akak aji : « In awoḅ nalemp natoool natit i ajuḅ katoh akḅuuḅ ḅi kadun ki balemp biki nul, ado kawul baka kafah ki ḅdeey ki baka uwoori ubanle? ⁴⁶ Nalemp i ajuḅ katoh akḅënkunḅ ḅi ulemp wi aḅu'u luḅ wal wi akkakuḅ, uḅ mënt anuurandëni. ⁴⁷ Dḅupan na manjoonan, ajuḅ katoh ahankana bka bi nul bti. ⁴⁸ Bë woli nalemp awo nawuḅaan,

aji ti uşalul kë ajugul ajon ubi, ⁴⁹ aşë naşa akob balemp batënşul, ade adaan na bakuj, ⁵⁰ ajug nalemp mënş aluj kabi ti unuur wi awoonş aankyoonka, na wal wi awoonş aammee. ⁵¹ Ahajana bnuura kabot kadola jibi bajaanş bado bala-gare : dul di bakluş kawooni, kadeebaş kadohrën.

Uhoñ wi beegani ineen

25 Yetu akak aji na bankntiinkuluş: « Kë hënk, *Pşih pi Başi paluş kawo ji uko wi beegani ineen banwoonş na űkaniya pya kakit naniim. ² Kañeen ti baka baanklipara, kë kañeen bandukiinş baklipara. ³ Banwoonş baanklipara bukuş bajej űkaniya űi baka aşë wo baantij ungaant uloş kak ; ⁴ kë banklipariinş başë tij ungaant ti űmpoban na űkaniya. ⁵ Jibi naniim ajonuş ubi, kë başë űoyëntş bukali bti.

⁶ « Na utejan mnjel, kë pdiim ploş paşë liir aji : “Naniim abi! Napënan nakita.” ⁷ Kë beegani bti başë naşa abo-man űkaniya űi baka. ⁸ Kë beegani banwoonş baanklipara bukuş başë ji na banklipariinş: “Naşenun ti ungaant wi nan, űkaniya űi nun űajëmşaa.”

⁹ « Kë başë teem baka aji : “Nin, wi uundo këş këş űfaaşër. Nayaan du bajula nanug wi nan.” ¹⁰ Başool pya pnug ungaant, kë naniim aşë bi. Bambo-mandëruş aba kë baneej na a du dko di bniim, kë bgah badëti.

¹¹ « Banwoonş baanklipara wi badukiinş abi, aşë ji : “Naweek, naweek, haabëşunş bgah!”

¹² « Kë aşë teem baka aji : “Na manjoonan, dşupan, mëmme an !” »

¹³ Kë Yetu aşë ji : « Nawoonş bten keeri, naamme unuur këme uwoori wi *Abuk űniinş akbiinş. »

Uhoñ wi balemp biki bawuluş itaka (Luk 19.12-27)

¹⁴ Yetu akak ahoñ na baka aji : « *Pşih pi Başi paluş kawo ji uko wi űniinş ankyaanş bayaaş, aşë du balemparuş adukar baka bka bi nul. ¹⁵ Awul baka itaka, andoli inlişuş na ulemp wi ahinanuş kado na ya. Awul aloş inlişuş na baluk bi űşubal kañeen, awul aloş inlişuş na baluk bi űşubal űtëb, awul nawajanşën bi uşubal uloolan, aşë tool ti dko mënş aya pyaanş.

¹⁶ « Nalemp i bawuluş baluk bi űşubal kañeen abi jun jun plemp na itaka ti dko mënş aka itaka impeluş uko wi bawuluş űyaaş űtëb. ¹⁷ Kë i bawuluş bi űşubal űtëb akak ado ji nateek, aka uko wi bawuluş űyaaş űtëb. ¹⁸ Kë i bawuluş baluk bi uşubal uloolan aşë jip bhër amen ktaka ki ajugul awuluş.

¹⁹ « Wi ajug balemp ayaanş ajon, aşë tiiş, adu balemparuş babi başupa jibi baduki ado na itaka. ²⁰ Nalemp i bawuluş baluk bi űşubal kañeen abi aşij itaka aji na a : “Naweek, iwulën itaka inlişuş na baluk bi űşubal kañeen aji nlemp, kë nduk aka uko wi iwulnuş űyaaş űtëb, yii yi.”

²¹ « Naweek kë aji na a : “Ido bnuura, iwi nanuura natam ulemp. Ilemp bnuura na uko umpoşti wi nwuliinş. Dwulu umpeluş wa maakan. Biinş iwo ti mnlilan na nji.”

²² « Kë natëbantën i bawuluş itaka inlişuş na baluk bi űşubal űtëb abi aji na a : “Naweek, iwulën itaka inlişuş na baluk bi űşubal űtëb, kë nduk aka uko wi iwulnuş űyaaş űtëb, yii yi.”

²³ « Kë naweek aji na a : “Ido bnuura, iwi nanuura natam ulemp. Ilemp bnuura na uko umpoşti wi nwuliinş, dwulu umpeluş wa maakan, biinş iwo ti mnlilan na nji.”

²⁴ « Kë nawajanşën i bawuluş itaka inlişuş na baluk bi uşubal uloolan aşë bi,

aji : “Naweeek, dme kë iwo ñaaj anjooṭuṅ anjaaj akit du dko di awoon aantepii kabot kakaaw dko di awoon aanjaari. ²⁵ Dṭi’u ṭi, ukaaj kë njip amoy ya ; itaka yi nu yii yi.”

²⁶ « Kë ajugul ateema aji : “Iwi nalemp nawuṭaan, nanṣabër! Ime kë dwo ñaaj anjaaj akit du dko di awoon aantepii kabot kakaaw dko di awoon aanjaari ; ²⁷ kë we ukaaj keeri kë iinj itaka yi nwuliinj ahankan du naṭeetan ba? Inṣaaj kabuk uko ulon woli dyaar ya. ²⁸ Najejan itaka mēnt nawul ankaaj baluk bi ṅsubal iñeen.” ²⁹ Bawul ankaaj, aṣë tumandën, kë anwoon aanka badoo yeenk yeenk uko wi adukanaaniinj. ³⁰ Hēnkuṅ, nafēlan nalemp nawaaj udooni i du bdēm, dul di bakluṅ kawooni, kadeebaṭ kadohrën. »

Unuur wi pwayēs

³¹ Yetu akak aji : « Woli *Abuk Ñiinj aluṅ abi na mndēm mi nul agakandër na ṅwanjuṭ bti, aṭo ṭi pṭij pi pṣih na mndēm. ³² Bañaaj biki ṅtaak bti ṅi mboṣ bayit ṭi kadunul, aṣë paṭeṣ baka jibi nayafan ajaaj apaṭeṣ ṅkaneel na ṅpi. ³³ Aṭu ṅkaneel ṭi kañen kadeenu, kaṣë kaṭu ṅpi ṭi kamayu. ³⁴ Wal mēnt wi wi naṣih aṣaaj aji na banwoon ṭi kañenul kadeenu : “Nabiini, an biki Paapa awuluṅ bnuura bi nul, naneejan ṭi Pṣih pi Baṭi pi Naṣibaṭi abomananaaj wi umundu upaṣnuṅ. ³⁵ Ubon ubi de’ën kë naṭenën kë ndee, kë udaan uṭijën kë naṭenën kë ndaani, dbi wo nayaant, kë nayeenkën, ³⁶ awo mēnwō na imiṣa, kë nawoharēnën, amaak kë nabi pwinën, awo ukalabuṣ kë nabi pwinën.”

³⁷ « Baṭool banwoon ṭi kadeenu bahepara wal mēnt kaji : “Ajugun, lum di di ṅwiniinj kë iwo na ubon kë ṅwulu uko ude, aṅal udaan kë ṅwulu kë idaani,

³⁸ awo nayaant kë ṅyeenku, awo iinwo na imiṣa, kë ṅwoharēnu, ³⁹ amaak këme awo ukalabuṣ kë ṅbi pwinu?”

⁴⁰ « Naṣih ateem baka wal mēnt kaji : “Na manjoonan, dṭupan, uko wi nadoluṅ pa aloṅ ampoṭēṭaanuṅ ṭi bayit naan biki, ṅji i i nadoluṅ wa.”

⁴¹ « Wi wi aṣaaj aji na banwoon ṭi kamayu : “Nalowaan, an nanfēpaniinj naya du bdoō banwoon baankjēmṣa bi babomanuṅ pa Untaayi Uweek na ṅṭaṣar wa. ⁴² Ubon ubi de’ën, kë napok pṭenën nde, kë udaan uṭijën bë naanṭenën ndaan, ⁴³ dbi wo nayaant kë naanyeenkën, awo mēnwō na imiṣa kë naanwoharēnën, amaak abot awo du ukalabuṣ kë naambi pwinën.”

⁴⁴ « Bukuṅ mēntan bakak ahepara wal mēnt kaji : “Ajugun, lum di di ṅwiniinj kë iwo na ubon, aṅal udaan, awo nayaant, awo iinwoh imiṣa amaak këme awo ukalabuṣ kë ṅēntēnku?”

⁴⁵ « Ateem baka wal mēnt kaji : “Na manjoonan, dṭupan, uko wi nawoon naando pa aloṅ ṭi bampoṭēṭaanuṅ biki, ṅji i i nawoon naando wa.”

⁴⁶ « Kë hēnk di di bakluṅ kaya, baloṅ du mnhaj mi mndani, banwoon baṭool baka ubida wi mnṭo. »

Uko wi batiinkaruṅ aji bado Yetu

(Markuṭ 14.1-2; Luk 22.1-2; natenan ṭi Yowan 11.47-53)

26 Wi Yetu aṭupuṅ uko waṅ bti aṣë ji na baṭaṣarul : ² « Name kë *Ufettu wi Mbuur uduka ṅnuur ṅṭēb, kë bakluṅ kawul *Abuk Ñiinj bahilna bapaṅa. »

³ *Baṭejan baweek na bantohi kë baṣë yit wal mēnt du uko *naṣih i baṭejan i katim kawoon Kayif. ⁴ Batiinkar aji bado mntit kamob Yetu kabot kafiṅa, ⁵ aṣë wo baṅal pdo uko mēnt ṭi wal wi ufettu ṭiki baṭi ubeeka ubi uṣiṅtar.

Naaŋ aloŋ ajeeŋ Yetu ukëra ujuŋ ulil pŋëkëñ

⁶Yetu awo du uko Ŧimoŋ i bajaŋ badu namaak bdoŋ du ubeeka wi Betani. ⁷Wi awoŋ ŧi pde, kë ñaaŋ aloŋ aŋë bi aŋoga, awo na pŋukar pmpoŧi pi banugnuŋ itaka itum. Pawo na ukëra ujuŋ ulil pŋëkëñ untamuŋ maakan. Ajeeŋ ukëra mënŋ ŧi bkow bi Yetu. ⁸Wi baŋaŋarul bawinuŋ uko wi ñaaŋ adoluŋ badeebaŋ aji : « we uwoŋ kalat ki? ⁹Ukëra wi uhilan lah kawaapana itaka itum, kajeŋ ya kaŋen bajuuk. »

¹⁰Kë Yetu ammeeŋ uko wi bajaŋuŋ aŋë ji : « we ukaŋ kë naknooran ñaaŋ i ba? Uko unuura wi wi adoluŋ hënk pa nji. ¹¹Na manjoonan, bajuuk bawo na an ŋnuur bti, kë nji, mënkwŋ na an ŋnuur bti. ¹²Ajeeŋ jeeŋ ukëra ujuŋ ulil pŋëkëñ wi ŧi uleef pa umoy wi naan. ¹³Na manjoonan dŧupan, dko di baktupnuŋ *Uŧup Ulil Unuura wi, bakak aŧup uko wi ñaaŋ i adoluŋ, kaleŋna'a.

Yudaŋ anwaapuŋ Yetu

¹⁴Wal mënŋ, aloŋ ŧi baŋaŋar Yetu iŋeen na batëb anwoŋ Yudaŋ Itkariyot, aya du baŋeŋan baweek, ¹⁵aji na baka : « we wi nakwulnuŋ nŋë wulan Yetu ba? » Kë bukuŋ bawula ktaka iŋeen ŋwajaŋŋ ki baŋakuŋ na untaam. ¹⁶Wi wi ajunuŋ pla jibi akdoli kadoo kawula baka.

Pde pbaaŋsaani

¹⁷Baŋaŋar Yetu babi aŋoga ŧi unuur uteek wi *ufettu wi ipoom indaŋ aŋë hepara aji : « Ŧuŋ di di iŋaluŋ ŋya ŋjuŋna pde pi *Ufettu wi Mbuur ba? »

¹⁸Kë ateeŋ baka aji : « Nayaan ubeeka du uko aŋë najaka : “Najukan aji : Wal wi naan ubani, du katohu di di nji kadolnuŋ ufettu na baŋaŋar naan.” ¹⁹Kë baŋaŋarul

bado jibi Yetu ajakuŋ na baka, aboman pde pi ufettu.

²⁰Wi utaakal ubanuŋ, kë Yetu aŋë ŧo na baŋaŋarul iŋeen na batëb pa pde. ²¹Bawo ŧi pde, kë aŋë ji : « Dŧupan, na manjoonan, aloŋ ŧi an aluŋ kawaapën. »

²²Bajoŋtan maakan andoli kahepara kaji : « Ajugun, woon nji a i? »

²³Kë ateeŋ aji : « Ankŧuŋuŋ kaŋen na nji ŧi praata, uŋ mënŋan akwulnuŋ! ²⁴Aa, *Abuk Ñiint awo i kakeŋ jibi upiitaniŋ ŧi a ŧi Ulibra wi Naŋibaŧi, kë aŋaŋar awula aŋë wuŋan! Uhokan lah awo aankbuka. »

²⁵Kë Yudaŋ, anwaapuluŋ aŋë hepara aji : « Najukan, woon nji a i? »

Kë Yetu ateeŋ aji : « Ijakuŋ haŋ. »

²⁶Wi bawoŋ ŧi pde, kë Yetu aŋë jej kapoom, abeeb Naŋibaŧi, akitëŋ ka awul baŋaŋarul aŋë ji : « Nayeenan nade, uleef naan wii wi. » ²⁷Akak ajeŋ pnkalame pi poot, abeeb Naŋibaŧi, awul baka aŋë ji : « Nadaanan ŧi pa an bti, ²⁸pñaak naan pii pi, pakŋeŋanuŋ bhoŋar, pul paktuliŋ Naŋibaŧi ahilna amiir baŋaŋar batum pjuban pi baka. ²⁹Kë nŋë ŧupan, mënkwak adaan poot pi te unuur wi nji kaluŋ kadaan pa phalu na an, du Pŋih pi Paapa. » ³⁰Bayeeh aŋaamarën Naŋibaŧi, aŋë pën atool pya du Pnkuŋ pi Mnoliwera^f.

Yetu aŧup kë Piyeer aluŋ kapok kaji aamme'a

(Markuŋ 14.26-31; Luk 22.31-34;
natenan ŧi Yowan 13.37-38)

³¹Yetu aji na baka : « Uko wi bakluŋ kadolën ŧi utejan wi nŋa wi uŧu an bti nadukën. Kë hënk di di upiituŋ ŧi Ulibra wi Naŋibaŧi aji : “*Dkob nayaŋan kafuŋ, ŋkaneel ŋi batani ŋaŋë ŋawayŋër.*”^q ³²Woli dluŋ anaŋa ŧi pkeŋ, kajotan kadun du Galilay. »

^f26:30 Pnkuŋ pi mnoliwera : “Mont des Oliviers, Monti di Oliveira, Mount of Olives.”

^q26:31 Takariya 13.7.

³³Piyeer aṭiini na a wal mēnt̄ aji : « Woli uko wi bakdoliin̄ uṭu kē bañaan̄ bti baduku, n̄ji mēnkduku. »

³⁴Kē Yetu aṣē teema aji : « Na manjoonan̄ dṭupu, ji uguk udo kahaan̄ n̄ṭa di, ipok pme'ēn̄ n̄yaaṣ̄ n̄wajant̄. »

³⁵Piyeer kē aṣē ji na a : « Udole wo pkeṭ̄ keṭ̄ na iwi, mēnkpok kaji mēmme'u. » Kē baṭaṣarul̄ bti bakak aji haṅ.

Pñehan pi Yetu du Gettemaniya

(Markut̄ 14.32-42; Luk 22.40-46)

³⁶Wal mēnt̄ kē Yetu aṣē ban na baṭaṣarul̄ du dko dloṅ di bajaan̄ bado Gettemaniya aṣē ji na baka : « Naṭoon̄ ṭi, dya du kadun̄ kañehan̄ Naṣibaṭi. » ³⁷Ajeṅ na a Piyeer, na babak̄ Tebede batēb, aṣē jun̄ p̄tiink̄ p̄jooṭan̄ na mn̄haj̄ ṭi uhaaṣ̄ wi nul. ³⁸Aji na baka wal mēnt̄ : « Uhaaṣ̄ wi naan̄ ujoṭani, p̄jooṭan̄ mēnt̄ padit̄ maakan̄ kē ndoo kita. Nadukiin̄ ṭi nawo bten. »

³⁹Kē wi ajohariin̄ aya low btiṣu aṣē jot̄ afēṭ̄ kaara ṭi mboṣ̄ añehan̄ Naṣibaṭi aji : « Paap, woli uhinan̄ kawo, lowaan̄ pn̄kalame pi mn̄haj̄ mi ṭi n̄ji, uṣē uwut̄ kawo jibi n̄ṅaluṅ, uwoon̄ jibi iṅaluṅ. »

⁴⁰Akak aṣē ṭēnk̄ baṭaṣarul̄ kē bakṅoyēnt̄, kē aṣē ji na Piyeer : « Naandoo hilan̄ awo bten na n̄ji uwoori uloolan̄ ṭañ! ⁴¹Nawoon̄ bten nado kañehan̄ nawutna kajot̄ ṭi kaguuru. N̄haaṣ̄ n̄i nan̄ n̄ṅal̄ maakan̄ pdo bnuura, kē n̄leefan̄ n̄ṣē biiṣna. »

⁴²Akak aya uyaṣ̄ utēbant̄en̄ alow baka añehan̄ Naṣibaṭi aji : « Paap, woli pn̄kalame pi mn̄haj̄ pi paanhilan̄ p̄ṭēp̄ bē mēnkdaan̄ pa, uko wi iṅaluṅ ukeeriin̄ udolana! » ⁴³Akak kak, aṭēnk̄ baṭaṣarul̄ kē bakṅoyēnt̄, ṭiki kēṣ̄ ki baka kadit̄ bṅoy.

⁴⁴Akak aduk̄ baka aya uyaṣ̄ uwan̄jant̄en̄ pñehan̄ Naṣibaṭi, akakalēṣ̄ uko wi

ajakuṅ. ⁴⁵Akak wal mēnt̄ du baṭaṣarul̄ aṣē ji na baka : « Nahuma kaṅoyēnt̄ abot̄ anoorfēn̄? Wal wi *Abuk̄ N̄iint̄ akwulaniin̄ ṭi iñen̄ yi bado buṭaan̄ uñogi. ⁴⁶Nanaṭiin̄ n̄ya! Natenan̄, ankwulun̄ awii wi. »

Yetu amobanaa

(Markut̄ 14.43-50; Luk 22.47-53; natenan̄ ṭi Yowan̄ 18.2-11)

⁴⁷Yetu ahum̄ kaṭiini, kē Yudaṭ, anwoon̄ aloṅ ṭi banjañan̄ iñeen̄ na batēb, aṣē wuj̄ na pntuk̄ pi bañaan̄ banwoon̄ na ikej na induk. *Baṭeṅan̄ baweek̄ na bantohi bayiluṅ baka. ⁴⁸Yudaṭ anwaapulun̄ aji na baka hēnk̄ di di bakmeenun̄ n̄aan̄ mēnt̄ : « I n̄ji kamookuṅ, ul a, namobana. » ⁴⁹Wi abanaan̄ ban̄ añoḡ Yetu, aṣē ji na a : « Dwulu mboṣ̄, najukan̄ » aṣē mooka.

⁵⁰Kē Yetu aṣē ji na a : « Nanoh, doon̄ uko wi ibiin̄ pdo⁸. » Kē bukundu baṣē dēpa ṭi a amoba. ⁵¹Aloṅ ṭi bangakandēruṅ na Yetu atoot̄ kakej̄ abi fal fal kabaṭ̄ ki nalempar̄ *naṣih̄ i baṭeṅan̄.

⁵²Kē Yetu aṣē ji na a : « Kakaan̄ kakej̄ ki nu ; bañaan̄ bti bankjejun̄ ikej baluṅ kakeṭ̄na kakej̄. ⁵³Iṣal̄ aji mēnhil̄ kadu Paapa i, awulēn̄ ṭi dko mēnt̄ uko umpelun̄ n̄wan̄jut̄ iñeen̄-week̄-iñeen̄ n̄yaaṣ̄ iñeen̄-ṅṭēb? ⁵⁴Woli ddo haṅ, hum di di uko wi bapiitun̄ ṭi Ulibra wi Naṣibaṭi uhilanun̄ kadolana keeri? Wul ujakuṅ aji uko mēnt̄ uwo kadolana. »

⁵⁵Wi wi Yetu aṣaan̄ aji na pntuk̄ pi bañaan̄ puṅ : « Dwo nado buṭaan̄ i, kē nado bi pmobēn̄ na ikej na induk? N̄nuur̄ bti d̄ji kaṭo du *katoḥ ki Naṣibaṭi kajukan̄, kē naammobēn̄. ⁵⁶Kē iko bti inkdolaniin̄ hēnk̄ iwo iko yi *baṭupar̄ Naṣibaṭi bajakuṅ ṭi Ulibra wi nul. » Baṭaṣarul̄ bti baṭi aduka.

⁸26:50 Doon̄ ulemp̄ wi nu : N̄piit̄ n̄loṅ n̄jaji : we ukaan̄ kē ibii?

Yetu du uruha wi bayuday

(Markut 14.53-65; Luk 22.54-55,63-71;
natenan ti Yowan 18.12-24)

⁵⁷ Bammobu Yetu bañoota du uko Kayif *naših i baŕejan di *bajukan Bgah na bantohi bayituŕ. ⁵⁸ Kë Piyeer ašë wo du kalowan aŕaša te da ; aneej ti blay ašë ƭo na balem aten jibi uko ukbiin kabaaŕsaan.

⁵⁹ *Baŕejan baweek na biki *uruha bti bala uko uloŕ utapar Yetu kadolna akeŕ. ⁶⁰ Bañaan batum badoo bi atapara iko iloŕ kë iinkëša këš. Kë batëb baloŕ babaaŕsaanuŕ pbi, ⁶¹ ašë ji : « Ñiinŕ i aji ahilan kafom *Katoh Kaweek ki Našibaŕi kabot kaniw ka ƭi ŕnuur ŕwajanŕ. »

⁶² Kë naših i baŕejan ašë naŕa aji na a : « Iinkteem i? Iintiink uko wi bañaan biki baktupuŕ ƭi iwi i? » ⁶³ Kë Yetu ayompa yomp.

Kë akak aji na a : « Dñehanu, ƭi katim ki Našibaŕi ajuŕ ubida, ƭupun me iwoon *Krittu Abuk Našibaŕi. »

⁶⁴ Kë ateema aji : « Iji haŕ. Dŕupan kak, hënkun, nawin *Abuk Ñiinŕ aŕo du kañen kadeenu ki Našibaŕi anhiniin iko bti ; nawina kak abi na infëluŕ yi baŕi. »

⁶⁵ Wal mënŕ, kë naših i baŕejan ašë tow imiša y i nul** ašë ji : « Akar Našibaŕi! Ijak anuma uko uloŕ i? Natiinka hënkun kë akar Našibaŕi. ⁶⁶ We wi našaluŕ ƭi uko waŕ ba? »

Kë bateem aji : « Aduknaanaa, awo i kakeŕ. » ⁶⁷ Wi wi bašaan atëfjëra ƭi kaara, ašuuka abot akoba iñen ƭi ijeem ⁶⁸ ašë ji na a : « Iinji iwo Krittu Naŕupar Našibaŕi i? ŕupan ñaan ankobiin keeri. »

Piyeer apok aji aamme Yetu

(Markut 14.66-72; Luk 22.56-62;
natenan ti Yowan 18.15-18,25-27)

⁶⁹ Piyeer aŕo wal mënŕ ƭi blay du bdiŕ, kë nalemp ñaaŕ aloŕ aňoga ašë ji : « Iwi kak ibi wo na Yetu i utaak wi *Galilay. »

⁷⁰ Kë Piyeer ašë pok ƭi kadun ki bañaan bti aji aamme uko wi ñaaŕ aktupuŕ hënk. ⁷¹ Akak apën aya umbaŕ wi plëman kë ñaaŕ nalemp aloŕ akak awina ašë ji na bañaan banwoon da : « Abi wo na Yetu i ubeke wi Nataret. »

⁷² Kë akak apok, ado mehna. Aji na baka : « Mëndo me me ñiinŕ i. »

⁷³ Bakak aŕo ntiinku, kë baloŕ ƭi banwoon da bašë bi aňoga ašë ji : « Iwo na baka na manjoonan, idoo ƭup ƭup ji biki Galilay. »

⁷⁴ Kë ašë mehna aji na Našibaŕi afëpa woli aankŕup manjoonan, awo ƭi pji « Mëmme ñiinŕ i. » ƭi dko mënŕ, kë uguk ušë haan. ⁷⁵ Kë Piyeer ašë leš uko wi Yetu abiin ajaka : « Ji uguk udo kahaan, ipok ŕyaaš ŕwajanŕ kaji iimme ën. » Apën bdiŕ ašë wooni maakan.

Pkeŕ pi Yudat

(Markut 15.1-2; Luk 22.66;
natenan ti Yowan 18.28)

27 Na nfa kub, *baŕejan baweek na bantohi bayuday bti bayiti, atinŕar aji bafiŕ Yetu. ² Wi wi bašaan atana, ašë ñooŕa awul *Pilata nantuŕa i utaak mënŕ.

³ Yudat anwaapuŕ Yetu awin wal mënŕ kë baya kafiŕa, ašë ƭëga akakan *baŕejan baweek na bantohi ktaka iñen ŕwajanŕ ki baŕaknuŕ untaam. ⁴ Aji na baka : « Djubani, wi nwulanaŕ ñaan anwoon aando nin ukoolan. »

**26:65 Ptow imiša : Ado do haŕ ayuuŕna kë ƭi ul uko wi Yetu ajakuŕ uwo buŕaan bweek maakan.

Kë başë teema aji : « Ñëmmee, utenu. »⁵ Afël wal mënŋ itaka ƚi *Katoŋ Kaweek ki Naşibaƚi aşë pën aya ayuuladiir.

⁶Baŋejan baweek bajej itaka yuŋ aşë ji : « Bgah bi nun baneenan ŋtu itaka yi du dko dhankni itaka di Katoŋ ki Naşibaƚi ƚiki iwo yi pñaak. »⁷Baƚi-ini atiinkar aşë nug na itaka mënŋ « uŋeeh wi naniw idunk » ado dko dmoyni bayaant.⁸ Ukaaŋ kē te hēnkuŋ baji badu uŋeeh mēnŋ « uŋeeh wi pñaak. »⁹Wal mēnŋ wi wi uko wi Yeremiya *Naŋupar Naşibaƚi abiiŋ aŋup udolaniin: « *Baŋaan biki *Itrayel baji ktaka iŋeen ŋwajant ki baŋaknuŋ untaam ki ki baknugnuluŋ.* »¹⁰Bajej ya anugna uŋeeh wi naniw idunk jibi Ajugun ajaknuŋ. »^r

Yetu du kadun ki Pilat

(Markuŋ 15.2-5; Luk 23.3-5; natenan ƚi Yowan 18.33-38)

¹¹Yetu anaŋ du kadun ki *Pilat nantuŋa, kē aşë hepara : « Iwi, iwoon naşih i *bayuday i? »

Kē ateema aji : « Ijakuŋ haŋ. »

¹²*Baŋejan baweek na bantohi bawo ƚi pŋapara iko itum, kē aanteem baka.

¹³Kē Pilat aşë ji na a : « Iintiink iko yi baktapariin bti i? »

¹⁴Kē aanteema teem, kē Pilat adoo ŋoŋar maakan.

¹⁵*Ufettu wi mnjeeh undoli, nantuŋa aji wutan nakalabuş, i baŋaan baŋaluŋ awutan. ¹⁶Kē uşë ka wal mēnŋ nakalabuş i katim kapēnaliin i bajaan bado Barabaat. ¹⁷Wi wi Pilat aşaan aji na pntuk panyituŋ da : « Ahoŋ ƚi baka i i naŋaluŋ nwutanan ba, Barabaat kēme Yetu i bajaan bado *Krittu? »¹⁸Ame bnuura kē banwuluŋ Yetu bakuja kuj ukaan kē baƚija a.

¹⁹Kē wal wi aŋoŋ du *uruha awayëş, kē aharul aşë yil kē baji na a, awut ka-

neeŋ ƚi bŋup bi ŋiint naŋool uŋ, ƚiki aŋu nŋa kē anoor maakan ƚi ŋtaafi.

²⁰Baŋejan baweek na bantohi bawuuk pntuk paŋi bawutan Barabaat başë bado bafin Yetu. ²¹Kē nantuŋa akak ayeenk bŋup ahepar baka aji : « Ahoŋ ƚi baka i i naŋaluŋ nwutanan? »

Kē bateem aji : « Barabaat. »

²²Akak ahepar baka aji : « Kē we wi mbaan ado keeri na Yetu i bajaan bado Krittu ba? »

Kē baji bukal bti : « Paŋana. »

²³Kē akak ahepar baka : « Buŋaan bhoŋ bi bi adoluŋ ba? » Kē bakhuuranaara huuran maakan aji : « Paŋana! »

²⁴Wi Pilat awinuŋ kē aankak ahil pdo uko uloŋ, kē baŋaan babot ahuuranaara huuran maakan, kē aşë jej meel aŋow iŋen ƚi kadun ki baŋaan bukuŋ aşë ji : « Dpēnan bkow naan ƚi pñaak pi ŋiint i. An nakmeeŋ. »

²⁵Kē baŋaan bti bateem aji : « Pñaak pi nul pakakan ƚi un, na ƚi babukun. »

²⁶Wal mēnŋ, awutan baka Barabaat aşë do kē bakob Yetu na itintēl abaa wula baya bapaŋa ƚi krut.

Bangoli babeŋ Yetu

(Markuŋ 15.16-20; natenan ƚi Yowan 19.2-3)

²⁷Bangoli biki *Pilat nantuŋa baŋoot wal mēnŋ Yetu du blay bi katoŋ ki nantuŋa aşë du batēnŋ baka bti kē babi afooya. ²⁸Bawohëşa imişa aşë ƚu'a bayeti bjeenk. ²⁹Wi wi başaan aşiir ukēl wi iyiw afuutaŋa, abot ajej pmul ploŋ aŋu'a ƚi kaŋen kadeenu^{††}. Baŋup wal mēnŋ ƚi kadunul aşë beŋa aji na a : « Ñwulu mboş, iwi naşih i *bayuday! »³⁰Batēfjēra akuŋ ajej pmul puŋ akoba ƚi bkow. ³¹Wi babeŋuluŋ akēşan, ba-

^{††}27:29 ƚi utaak mēnŋ başih baji bafuuta kabot kamēban pmul ƚi kaŋen.

^r27:10 Fakariya 11.12-13; Yeremiya 32.6-9.

wohëşa bayeti akakana imişa yi nul aşë ñooṭa pya kapaṅ du krut.

Yetu du krut

(Markut 15.21-32; Luk 23.26-43;
natenan ṭi Yowan 19.16-24)

³² Wi bakpënuṅ, bayit na ñiinṭ aloṅ i ubeeka wi Tiren anwoon katim ki Timonṅ, aşë ṭu'a pkuṅa krut di Yetu. ³³ Baban dko di bajaan bado Golgota uwoon « dko di kaheem ki bkow. » ³⁴ Bawul Yetu poot pannaakrënuṅ na bko btaakṭaan, kē aṅem pa aşë pok pdaan. ³⁵ Bapaṅa ṭi krut abot ado kanuṅ na mnlak ahilna afaaṣiir imişa yi nul. ³⁶ Wi wi başaaṅ aṭo ayeṅa. ³⁷ Bapiit ṭi bkowul duuṭ uko unkaaṅ kē baṭu'a pkeṭ aji : « I, awoon Yetu naṣih i *bayuday. » ³⁸ Bakak apaṅ balat batëb, aloṅ ṭi kadeenu ki nul, undu du kamayu.

³⁹ Bankṭëpuṅ bawo ṭi pkara abot abët bëṭan ikow aji : ⁴⁰ « Iwi inhinanuṅ katok *Katoh Kaweek ki Naṣibaṭi kaşë kaniw ka ṭi ṅnuur ṅwajanṭ, buuraan uleefu. Woli iwo Abuk Naṣibaṭi heliin ṭi krut! »

⁴¹ *Baṭeṅan baweek na *bajukan Bgah na bantohi bakak abeṅa aji : ⁴² « Abuuran baloṅ aşë wo aanhinan pbuuran uleefu! Aji awoon naṣih i *Itrayel, ahe-liin keeri ṭi krut, ṅşë ṅfiyaara! ⁴³ Aanhaṭ Naṣibaṭi i? Akeeri buurana, woli aṅala. Mënt ul ajakuṅ aji awo Abuk Naṣibaṭi i? » ⁴⁴ Balat biki bapaṅuṅ na a bado kak akara haṅ.

Pkeṭ pi Yetu

(Markut 15.33-39; Luk 23.44-48;
natenan ṭi Yowan 19.28-30)

⁴⁵ Ṭi udiinṅ unuur, unuur umara mara awunana, kē bdëm bawala ṭi umundu bti, ado ṅwoori ṅwajanṭ. ⁴⁶ Wi udoon uko ji ṅwoori ṅwajanṭ, Yetu kē aşë do pdiim aji : « Eloy, Eloy, lama ṭabaktani^{††}

» uwoon: « Naṣibaṭi, Naṣibaṭi, we ukaaṅ kē iwutën? »

⁴⁷ Baloṅ ṭi banwoon da wi batiinkuluṅ aşë ji « Awo ṭi pdu *Eli *Naṭupar Naṣibaṭi. »

⁴⁸ Ṭi dko mënt, kē aloṅ ṭi baka aşë ṭi ajej kalëmënt atoop ṭi poot ptaakṭaan atan ka ṭi pmul awula adaan. ⁴⁹ Bاندukiinṅ kē başë ji na a : « Wutan! Ṇten me Eli abi kabuurana! » ⁵⁰ Wi wi Yetu akaaṅ ado pdiim pweek aşë jëmşa. ⁵¹ Wal mënt, blaaṅ bkëm maakan banaan baneenan bañaan pneej du *dko dyimanaan maakan di Katoh Kaweek ki Naṣibaṭi batowa ṭi ptoof. Kē mboş mankuṭ aṣinṭar, mnlak mnweek mantowaa, ⁵² kē ihër ihaabşaa, banfiyaaruṅ Naṣibaṭi batum bankeṭuṅ kē banaṭaa. ⁵³ Bapën ṭi ihër yi baka, kē wi Yetu anaṭiinṅ ṭi pkeṭ kē başë neej ṭi Yerutalem ubeeka uyimanaan, di bañaan batum bawinuṅ baka.

⁵⁴ Wi naweek i bangoli iñeen-week baromeṅ na bangoli bankyeṅuṅ Yetu bawinuṅ kē mboş mankşinṭar abot awin uko unktëpuṅ, balënka maakan aşë ji : « Na manjoonan, i awo Abuk Naṣibaṭi. »

⁵⁵ Baaṭ batum banṭaşnuṅ Yetu du *Galilay aṭënka banaṭ alow aten. ⁵⁶ Bi Mariya i utaak wi Magdala, na Mariya anin bi Yakob na Yotef, na anin babuk Tebede bawo ṭi baaṭ mënt.

Umoy wi Yetu

(Markut 15.42-47; Luk 23.50-56;
natenan ṭi Yowan 19.38-42)

⁵⁷ Wi utaakal ubanuṅ, kē ñiinṭ aloṅ nayok i ubeeka wi Arimati aşë bi. Katimul kawo Yotef, awo kak naṭaşar Yetu. ⁵⁸ Aya awin *Pilata, aşë hepara puum pi Yetu. Kē Pilata ado kē bawula pa. ⁵⁹ Yotef ajej puum, abooṭan ṭi blaaṅ bfaatal feh ⁶⁰ aşë ṭu pa ṭi bhër bi nul bi abaan ado do kē bajipa ṭi kabaṅ ki plaak. Wi wi aṣaan

††27:46 Eloy, Eloy, lama ṭabaktani Kañaam 22.

ado kë bakël plaak pweek atuhna ba aşë tool. ⁶¹ Mariya i ubeeka wi Magdala na Mariya natëbantën bawo da wal mënţ, aţo ataañ na bhër.

Bañaañ bankyeņuņ bhër

⁶² Unuur ujintı, unuur mënţ uwoon unţaanuņ wi pbomandër pa *unuur wi pnoorfën, *baţeņan baweek na *bafaritay bayitiir aya du *Pilat, ⁶³ aji na a : « Naweek, ńleş kë naţilan i aţup wi ahumuņ najeb aji ńi ńnuur ńwajantë anaţa ńi pkeţ kakak najeb! ⁶⁴ Doon bado kayeņ bhër bnuura te unuur uwajantën, kaţi baţaşarul babi bakiiј puum başë baji na bañaañ anaţa ńi pkeţ. ńţilan mënţ ńadëm kapel ńteek. »

⁶⁵ Pilat kë ateem baka aji : « Naka bangoli. Naţuun baka bayeņ jibi naņaluņ. » ⁶⁶ Kë baya do kë bakyeņ bhër : baniw plaak pantuhnuņ bhër aşë do bayeņ kë banaţi.

Pnaţa ńi pkeţ pi Yetu

(Markut 16.1-10; Luk 24.1-12;
natenan ńi Yowan 20.1-10)

28 Wi unuur wi pnoorfën utëpuņ, ńi unuur uteek wi kanëm na nfa kub, bi Mariya i ubeeka wi Magdala na Mariya natëbantën kë başë ya pten bhër. ² ńi dko mënţ, kë mboş manşë şınţar maakan, kë uwanjut uloņ wi Ajugun uşë walnaana baţi abi akël plaak aşë ńo ńi pa. ³ Ujeeh ji kaliik liik kë imişa yi wa ibot awo ifaatal feh. ⁴ Bayeņ balënk maakan akat kat. Bawo ji bankeţuņ.

⁵ Kë uwanjut uşë ji na baaţ bukuņ: « An, nawutan kalënk : dme kë nala Yetu i bapaņuņ. ⁶ Aanwo ńi, anaţa ńi pkeţ jibi abiiņ aţup. Nabiin naten dko di abiiņ apiinţna. ⁷ Nataraan naya naţup baţaşarul kë anaţa ńi pkeţ, ajotan kadun aya *Galilay ; dul di nakyaañ kawinna. Waņ wi wi nwoon i kaţupan. »

⁸ Baţaran pduk dko di bhër, balënk abot awo na mnlilan mweek, aţi pya kaţup baţaşar Yetu uko unţëpuņ. ⁹ Kë ńi dko mënţ, kë Yetu aşë pën awinana ńi kadun ki baka aji : « Dwulan mboş. » Kë baaţ başë ńoga ajot ńi ihoţul, adëmana. ¹⁰ Kë aşë ji na baka : « Nawutan kalënk. Nayaan naji na bayiţ naan baya Galilay, dul di di bakyaañ kawinnën. »

ńţilan ńi baweek biki bayuday

¹¹ Wi baaţ bakyaañ na bgah, kë baloņ ńi bayeņ başë neeј ńi ubeeka akakalëş *baţeņan baweek uko bti unţëpuņ. ¹² Kë bukuņ başë yit na bantohi atiinkar awul bangoli itaka itum, ¹³ aşë ji na baka baji : « Baţaşarul babi na utejan akiiј puum wi ńwoon ńi bņoy. » ¹⁴ Bakak aji na baka woli nantuņa amee, bukal kaţiini na a awut kanooran baka. ¹⁵ Bangoli bayeenk itaka yuņ abot ado uko wi bajakuņ na baka, kë hënk di bakţiiniyaanuņ uko mënţ te hënkun ńi *bayuday.

Yetu ńi kadun ki baţaşarul

(Markut 16.14-18; Luk 24.36-49;
natenan ńi Yowan 20.19-23;
Ulemp wi Banjañan 1.6-8)

¹⁶ Baţaşar Yetu iñeen na aloņ baya *Galilay, du pnkuņ pi Yetu ajakuņ na baka baya kayit. ¹⁷ Kë wi bawinuluņ, aşë ńup adëmana ; kë baloņ başë woha na ńşal ńtëb. ¹⁸ Yetu añog, aşë ji na baka : « Naşıbaţi awulën mnhina bti du baţi na mboş. ¹⁹ Nayaan keeri, nado bañaañ biki umundu bti bado kaţaşën, nabattaarën baka ńi katim ki Aşin naan, ki Abukul na ki *Uhaaş wi Naşıbaţi, ²⁰ najukan baka pdo kaţaş iko bti yi njakanaņ nado kado. Natenan : dwo na an na ńnuur bti te uba umundu. »

Uṭup Ulil Unuura wi Markuṭ apiitunḡ

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo Uṭup Ulil Unuura wi Markuṭ apiitunḡ. Markuṭ aambi wo naṭaṣar Yetu, aṣē bi gakandēr na Pawulu, abi lemp kak na Piyeer. Aka ptiinkna iko yi apiitunḡ ṭi Piyeer anjaanḡ abi kaṭup bañaanḡ iko yi Yetu adoluḡ ṭi mboṣ. Apiit wa pa banwoonḡ baanwo bayu-day, kadiimanaan baka kē na manjoo-nan Yetu awoonḡ Abuk Naṣibaṭi. Markuṭ aṭup ṭi ulibra wi iko yi Yetu adoluḡ na yi ajukanunḡ bañaanḡ, akak aṭiiniyaan pkeṭul na pnaṭa ṭi pkeṭ pi nul. Yetu ajukan bañaanḡ na mnhina, ajeban ba-maakal, adook ḡntaayi akuṭ ado iko iñoḡarēnaan. Yetu aambi bi pwin biki bakjuuknṭēnunḡ ṭi ulemp, abi bi pjuukēṭ, kawul kaṭuṭul kalukna, bañaanḡ baṭum bahilna babuur. Baweek biki bayuday bapoka adoo do kē bafiṇa. Nnaanḡ andoli ankṭaṣunḡ Yetu awo kabomandēr mnhaj, ṭi ubaañṣaani aluḡ kawo ṭi mnlilan. »

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoonḡ:

1. Yowan Nabattaar aṭup uko unklunḡ kabi (1.1-8)

2. Batitmu bi Yetu na jibi Fatana ak-doonḡ na pguura ajuban (1.9-13)

3. Ulemp wi Yetu du Galilay (1.14–9.50)

4. Yetu apēnna Galilay pya Yerutalem (10.1-52)

5. Kanēm kabaañṣaani ki Yetu ṭi umundu wi, pwayēṣ pi bawayṣuluḡ na pkeṭul (11.1–15.47)

6. Yetu anaṭa ṭi pkeṭ (16.1-8)

7. Yetu apēn awinana ṭi kadun ki baṭaṣarul (16.9-20)

Yowan Nabattaar aṭup uko unklunḡ kabi

(Maci 3.1; Luk 3.1-6,15-18)

1 Ujuni wi Uṭup Ulil Unuura unṭi-iniyaanunḡ uko wi Yetu Krittu Abuk Naṣibaṭi^{¶¶} wii wi. ² Jibi Naṣibaṭi aṭupunḡ ṭi ulibra wi Itayi naṭuparul apiitunḡ:
« *Tenan, dluḡ kayil nalempar naan ṭi kadunu,*

abomanu bgah.[§]

³ *Pdiim ploḡ pahuuran du *pndiṣ aji :*

“Nabomaan bgah bi Ajugun akluḡ kaṭēpna, nadolana ilēl itool.”[¶] »

⁴ Hēnk di di Yowan nabattaar apēnunḡ awinana du pndiṣ aji : « Nawutan pjuban, naṭelēs ḡbida, nado batitmu, Naṣibaṭi aṣē pēnanan ipekadu. »

⁵ Bañaanḡ bti biki ubeeka wi Yerutalem na utaak wi Yuda bti baya du a, aṭup ipekadu yi baka, ado kē babattaar baka ṭi bdēk bi Yordan. ⁶ Yowan awohara kamiṣa ki babomanunḡ na pfaal pi unṭaam wi pnkunkaali aṣē tan katēl ṭi blank ; aji de ḡguul na mnob. ⁷ Aji ṭup kaji : « Nnaanḡ ankmbiiḡ ṭi kafēṭ naan adēm apelēn maakan, kē mēndoo ḡoom ḡoom kaḡup pfēnēṣa iṣapaat.

⁸ Nji dbattaaran na meel, kē ul aṣē luḡ kabattaaran na Uhaaṣ wi Naṣibaṭi. »

Batitmu bi Yetu

(Maci 3.13-17; Luk 3.21-22)

⁹ Wal mēnṭan waḡ, Yetu apēnna ubeeka wi Nataret du Galilay abi yeenk batitmu ṭi kañen ki Yowan du bdēk bi Yordan. ¹⁰ Wal wi akpēnunḡ ṭi meel aṣē win baṭi kē bahaabṣaa, kē Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uṣē wala ṭi a awo ji ubalab ufaatal. ¹¹ Kē pdiim ploḡ paṣē pēnna baṭi aji : « Iwi, iwoonḡ Abuk naan, dḡalu maakan, dmaganu. »

^{¶¶}1:1 Abuk Naṣibaṭi : ḡpiit ḡi ḡnaanwo ṭi ḡlibra ḡloḡ.

[§]1:2 Malaki 3.1. [¶]1:3 Itayi 40.3.

Fatana ala pguur Yetu du pndiiş

(Maci 4.1-11; Luk 4.1-13)

¹² Wi uko waŋ uŋeŋaŋ t̄ep, k̄e Uhaaş wi Naşibaŋi uş̄e ya na Yetu du *pndiiş. ¹³ Awo da ŋnuur iñeen ŋbaak̄er k̄e Fatana akdo na pguura ado buŋaan. Yetu awo da ŋaŋ na ŋko ŋi uŋeeh, k̄e ŋwanjut ŋakŋenka.

Yetu ajun pjukan

¹⁴ Wi uko waŋ uŋeŋuŋ, bamob Yowan, k̄e Yetu aş̄e ya Galilay aŋiiniyaan Uŋup Ulil Unuura wi Naşibaŋi. ¹⁵ Aŋiini aji : « Unuur ubani, Pşih pi Naşibaŋi pañogi, nawutan pjuban, naŋel̄eş ŋbida, nakak nafiyaar Uŋup Ulil Unuura. »

Yetu adu batuh babaak̄er

¹⁶ Unuur uloŋ wi Yetu akpoşuŋ ŋi kabaŋ ki bd̄ek bi Galilay, aş̄e win Fimoŋ na Andre aŋa'ul k̄e bakf̄el̄ bridiya du bd̄ek : bawo batuh. ¹⁷ K̄e Yetu aş̄e ji na baka : « Naŋaşaan, dkakanan batuh bañaan. » ¹⁸ ŋi dko m̄ent̄, k̄e babi duk duk iridiya yi baka aŋaş̄a.

¹⁹ Wi ayaan alow btiişu, awin Yakob na Yowan babak̄ n̄iint̄ aloŋ i katim ki Febede, k̄e bawo ŋi bŋeem aboman iridiya yi baka. ²⁰ Adu baka ŋi dko m̄ent̄, k̄e baduk Febede aş̄in baka ŋi bŋeem na balemparul, aŋaş̄a.

Yetu ajukan du Kapernawum abot ajeban n̄iint̄ i untaayi uneejuŋ

(Luk 4.31-37)

²¹ Yetu na baŋaş̄arul baya du ubeeka wi Kapernawum. ŋi *unuur wi pnoorf̄en wi bayuday k̄e aş̄e ya aneej du *katoh kañehanaani ajukan. ²² Bañaan bankti-inkuluŋ bañoŋar ŋi pjukan pi nul, ajukan na pdiim pi naşih, aankdo ji *bajukan bgah bi *Moyit.

²³ Wal m̄ent̄, ŋi dko di bawoŋ n̄iint̄ aloŋ i untaayi uneejuŋ awo da ; ahuuran aji : ²⁴ « Ay, iwi Yetu i Nataret we wi

ŋkaaruŋ ba? Ibi bi p̄tokun i? Dme ñaan i iwoon: iwo ñaan nayimanaan i Naşibaŋi ayiluŋ. » ²⁵ K̄e Yetu aş̄e l̄ebar na wa aji : « Yompaan mntum, p̄enan ŋi n̄iint̄ i. » ²⁶ K̄e untaayi uş̄e ş̄eŋ ş̄eŋan maakan n̄iint̄ i uneejuŋ, aş̄e wuuk pdiim pweek ap̄en ŋi a. ²⁷ Bammaaruŋ bti bañoŋar fuŋ aş̄e ŋi-ini na bat̄ent̄ baka aji : « We wi? Pjukan phalu pii pi, panwoon ji pi naşih! Aji ŋiini na ŋntaayi ŋatiinka! » ²⁸ ŋi dko m̄ent̄, k̄e katim ki Yetu kaş̄e p̄enala aniink Galilay.

Yetu ajeban anin ahar Fimoŋ

²⁹ Wi bap̄enaŋ p̄en ŋi *katoh kañehanaani ki bayuday k̄e Yetu aş̄e gakand̄er na Yakob na Yowan aya uko bi Fimoŋ na Andre. ³⁰ Ñaan anin ahar Fimoŋ apiint̄i, k̄e uleef uyik na a maakan. Wi Yetu abanaŋ ban k̄e baş̄e ŋupa. ³¹ Yetu abi aňoga, am̄ebana ŋi kañen, anaŋana, k̄e uleef ubi joob̄et̄ joob̄et̄ na a, k̄e anaŋa awul baka iko ide. ³² Na utaakal, wi unuur ujoŋuŋ, k̄e baş̄e ŋij Yetu bamaakal bti na biki ŋntaayi ŋaneejuŋ. ³³ Ubeeka bti uyitiir ŋi pl̄eman pi katoh. ³⁴ Ajeban bamaakal bti, bant̄umi abot apaŋ mmaak. Adook kak ŋntaayi ŋt̄um, aş̄e wo aandinan ŋa ŋaŋup, ŋiki aañal ŋayuuŋ uko wi awoon.

Yetu amena ap̄en ŋi Kapernawum aş̄e ñaay na Galilay ajukan

³⁵ Na nfa kub, wi bd̄em bahumuŋ nwoo, k̄e Yetu aş̄e naŋa ap̄en. Aya du dko dangaguŋ aňehan Naşibaŋi. ³⁶ Fimoŋ na biki bagakand̄eruŋ k̄e baş̄e p̄en pla'a. ³⁷ Wi bawinuluŋ aş̄e ji na a : « Bañaan bti bala'u. » ³⁸ K̄e aş̄e ji na baka : « Nabiin ŋya du ŋntanka ŋmpaŋi ŋaňnoguŋ dko di, dwo i kaŋij baka kak Uŋup Ulil Unuura : Pŋup Uŋup Ulil Unuura pakaan k̄e mbii. » ³⁹ K̄e aş̄e t̄ep ŋi Galilay bti aŋup Uŋup Ulil Unuura ŋi itoh iñehanaani abot adook ŋntaayi.

Yetu ajeban namaak bdoos

(Maci 8.1-4; Luk 5.12-16)

⁴⁰Unuur ulonj, namaak bdoos alonj abi ti Yetu akooŋa, anjup aji na a : « Woli iŋali, ihinan kakakanaan njint^{ss}. »
⁴¹Yetu kē ašē nāgi'a, atar kañen abana ašē ji : « Aa, djalali, kakan ijinj. »
⁴²Ti dko mēntj kē pmaak pi bdoos papēn ti a kē akak ajinj. ⁴³Yetu aji na a aŋiis ašē lēbar na a aji : ⁴⁴« Wutan kaŋup nin ŋaanj uko unŋepunj, taraan iya iwinana du naŋerjan Naŋibaŋi ibot ido bŋerjan bi Moyit ajakunj pa bañow bi nu, kadiimanaan bañaanj bti kē ijebi. »
⁴⁵Kē ul, wi apēnanj pēn ašē jun pŋup bañaanj bti uko undolulunj, aniinkan uko unŋepunj dko bti, kē Yetu aando hil ppēn kawinana ti ŋbeeka. Aji pēn kaya du dko dangagunj, bañaanj bašē kapēnna dko bti kabi ti a.

Yetu ajeban ŋiintj naŋakmaan apēnana ipekadu

(Maci 9.1-8; Luk 5.17-26)

2 Wi ŋnuur ŋlonj ŋaŋepunj kē Yetu ašē kak du ubeeka wi Kapernawum. Kē bañaanj bašē tiink kē abii, awo du katoh. ²Pntuk pi bañaanj payitiir da atum kē dko dnaŋ daando wo ti plēman. Kē Yetu ašē ŋup baka Uŋup wi Naŋibaŋi. ³Baŋija ŋiintj naŋakmaan i biintj babaakēr bamēbanunj. ⁴Kē bašē wo baanhil pŋija te du Yetu ŋiki bañaanj batumi, ašē paya du uŋanj aboolēŋ dko dantaanunj na di Yetu awoonj, ašē walan kajiiñ ki ŋiintj naŋakmaan apiintunj. ⁵Wi Yetu awinunj pfiyaar pi bañaanj bukuñ bafiyaarulunj, ašē ji na naŋakmaan : « ŋiintju, ipekadu yi nu ipēni. »

⁶Kē *bajukan Bgah balonj bašē ŋo du dko mēntj ašē ŋal aji : ⁷« Hum di di ŋiintj i aŋoomunj aŋiini hēnk? Akar Naŋibaŋi! In ahilanunj kamiir ŋaanj ipekadu bē mēntj Naŋibaŋi a ŋañ? »

⁸Ti dko mēntj, kē Yetu ammeenj ŋŋal ŋi baka ašē ji na baka : « we ukaanj kē nakŋal hēnk ba? ⁹We uyojnunj ba, pji na naŋakmaan “Ipekadu yi nu ipēni” kēme “Naŋiin ijej kajiiñ ki nu ipoš?” ¹⁰Nate-nan, nabaanj ame kē *Abuk ŋiintj aka mnhina mi ppēnan ipekadu ti mboŋ. »
 Wal mēntj kē Yetu ašē ji na ŋiintj anŋakmunj: ¹¹« Dji inaŋa, ijej kajiiñ ki nu, iŋiis katohu. »
¹²Ti dko mēntj kē ŋiintj anaŋa ajej kajiiñ ki nul ašē pēn ti kadun ki bañaanj bti. Bañaanj bti bañonjari ašē dēman Naŋibaŋi aji : « ŋjēmbaanj kawinara iko itēntj yi. »

Yetu adu Lewi

(Maci 9.9-13; Luk 5.27-32)

¹³Uyaaŋ ulonj kak Yetu aya du umbanj wi bdēk. Kē bañaanj batum bašē ji baya du a, ajukan baka. ¹⁴Wi aktēpunj, awin Lewi abuk Alfe kē aŋo du dko dlukni daaŋa di aklempnunj, ašē ji na a : « ŋaŋaan » kē Lewi anaŋa aŋaŋa.

¹⁵Yetu awo ŋi pde du uko Lewi, kē bakobraar daaŋa batum na bañaanj balonj batum biki bajaanj badu bado buŋaan bašē wo da ade na a, ul na baŋaŋarul ; hēnk di bajaanj batum kaŋaŋa. ¹⁶*Bajukan Bgah banwoonj ŋi pntuk pi bafaritay wi bawinunj kē Yetu akde na bakobraar daaŋa na biki bajaanj bado bawuŋaan ašē ji na baŋaŋarul : « we ukaanj kē akde na bakobraar daaŋa na bado buŋaan? »

¹⁷Yetu kē ašē tiink uŋup wi baka ašē ji : « Mēntj bañaanj banwoonj bajeb banumiinj nakuraar, bamaakal banumi'ulunj. Mēmbi bi pdu banŋalunj aji bawo baŋool, dbi pdu bado buŋaan. »

Yetu aŋiiniyaan pyiman

(Maci 9.14-17; Luk 5.33-38)

¹⁸Baŋaŋar Yowan na biki bafaritay bawo ŋi pyiman, kē bañaanj balonj bašē

^{ss}1:40 Ti bgah bi bayuday, namaak bdoos aŋop ti kadun ki Naŋibaŋi.

bi aji na Yetu : « Baṭaṣar Yowan na biki bafaritay baji bayiman, kē we ukaaŋ kē biki nu bašē wo baanji bayiman ba? »¹⁹ Kē Yetu ašē teem baka aji : « Banoh naniim baanhil kayiman wi naniim ahumuŋ na baka di? Ŋnuur bti ŋi naniim akwoon na baka, baankhil pyiman.²⁰ Ŋnuur ŋaluŋ kaban, wi naniim akjējaniin, ŋnuur mēnt bayiman.²¹ Nin ŋaan aanji bam kamiša kaṭaf na kalēmēt kahalu, woli ado haŋ kalēmēt kahalu kato w kaṭaf, dko dantowiin dābaa haan haan maakan.²² Kē nin ŋaan aanji tu poot phalu ti ŋbuuli ŋtaf, woli ŋaan ado haŋ poot kafom ŋbuuli, poot na ŋbuuli ŋatoka. Ŋaan aji wo kaṭu poot phalu ti ŋbuuli ŋhalu! »

Yetu awoon Ajug unuur wi pnoorfēn

(Maci 12.1-8; Luk 6.1-5)

²³ Unuur ulon wi pnoorfēn Yetu amuur ŋteeh ŋi ŋdeey, kē baṭaṣarul bašē wuur ŋa kadoh.²⁴ Kē bafaritay balon bašē ji na a : « Tenan, we ukaaŋ kē baji bado uko wi bgah baneenanuŋ pdo ti unuur wi pnoorfēn ba? »

²⁵ Yetu ateem baka aji : « Naambaan kaleyiira uko wi Dayiṭ adolon wi ul na batēntul bawoon ti kanuma kē ubon ubot ade baka i? »²⁶ Jibi aneejuŋ du katoh ki Našibaṭi* ti wal wi Abiyatar awoon naših i baṭeŋan, ajeŋ ipoom ade abot awul banwoon na a kē badee. Ipoom mēnt yi badolon pa bṭeŋan bi Našibaṭi, yi baṭeŋan ṭaŋ bakaan na pde. »²⁷ Kē Yetu ašē kak aji na baka : « Unuur wi pnoorfēn udolana pa ŋaan, mēnt ŋaan adolaniin pa unuur wi pnoorfēn.²⁸ Hēnk, *Abuk Ŋniin awo Ajug unuur wi pnoorfēn. »

Yetu ajeban ŋiint anṭakmuŋ kañen

3 Yetu akak aneej du *katoh kañehanaani, kē ŋiint alon anṭakmi kañen ašē wo da.² Bañaan baten Yetu bnuura me ajeban ti unuur wi pnoorfēn, bašē baka wal mēnt uko utapara.³ Yetu kē ašē ji na ŋiint anṭakmuŋ kañen : « Naṭiin inaṭ ti ptoof. »

⁴ Ahepar baka aji : « We wi bgah bajakuŋ ŋaan ado ti unuur wi pnoorfēn ba? Bnuura kēme buṭaan? Pbuuran ŋaan kēme pfiŋa? » Kē bašē yomp.

⁵ Yetu aten baka ayitan ašē deebat abot ajootan ṭiki baanji baŋaga. Wi wi ašaŋ aji na ŋiint : « Taran kañen » kē atar ka, kañen kē kajeb na a.⁶ Wi bafaritay bapēnaŋ pēn ašē yitiir na baṭaṣar Herod balon alaṭar jibi bakdoli kadoo kafin Yetu.

Yetu adat banjañan iñeen na batēb

⁷ Yetu apēn aya agaag na baṭaṣarul du umban wi bdēk. Pntuk pweek paṭaša : Bapēna utaak wi Galilay, na wi Yuda,⁸ ubeeka wi Yerutalem, utaak wi Idume, ṅtaak ŋi umban wundu wi bdēk bi Yordan na ŋntanka ŋi ŋmban ŋi ŋbeeka ŋi Tir na Fidoŋ. Babi bti ti a ṭiki batiink uko wi adolon.

⁹⁻¹⁰ Jibi Yetu akjebanuŋ bañaan batum, bamaakal bti kē bašē wuukar ala pbana, kē ašē ji na baṭaṣarul babomana bṭeem, bañaan bawutna kapēm pēmana.¹¹ Bañaan biki ŋntaayi ŋaneejuŋ baji wonṭi bawina, bašē jot kaŋup ti kadunul kahuuran kaji : « Iwo Abuk Našibaṭi! »¹² Kē ašē ji lēbar na ŋa kaneenan ŋa pṭup ŋaan i awoon.

¹³ Yetu apaya du pnkuŋ ašē du biki adatuŋ, kē babi ti a.¹⁴ Ti baka adat bañaan iñeen na batēb pa bawo na a, abot aluŋ ayil baka pṭup Uṭup wi

*2:26 Ti wal wi Dayiṭ, kaloona kajaŋ kadiiman kē Našibaṭi awo da. Kul ki ki bajaŋ bado katoh ki Našibaṭi.

Naşibaţi. ¹⁵ Akak awul baka phina pi pdook ŋntaayi. ¹⁶ Bañaan ĩneen na batëb biki Yetu adatuŋ biki biki : Fimoŋ i aţuuŋ katim ki Piyeer, ¹⁷ Yakob na Yowan babuk Febede biki awuluŋ katim ki Bowarneget uwoon babuk kamparantant ; ¹⁸ Andre, Filip, Bartolomi, Maci, Tooma, Yakob abuk Alfe, Fade, Fimoŋ i bajaan badu nagutar utaak, ¹⁹ na Yuda İtkariyot ambiŋ adek Yetu kafet.

Yetu ateem banklaţuluŋ

²⁰ Yetu akak du katoh kē bañaan batum kak babi ayit, ul na baţaşarul baando hilan pde. ²¹ Wi bayiţul bati-inkuŋ uko mēntan waŋ, aşē biirada, ŋiki baji ayilaa.

²² Kē *bajukan Bgah bampēnnuŋ Yerutalem bakji : « Beltebul aneej ŋi a, mnhina mi uweek wi ŋntaayi mi mi ajaan adookna ŋntaayi. »

²³ Kē Yetu aşē du baka ahoŋ na baka aji : « Hum di di Tatana ahiluŋ kadook uleeful? ²⁴ Woli bañaan biki pşih baŋom apulad, pşih mēnt paanhilan kanaţ. ²⁵ Woli bañaan biki katoh kaloolan baŋom apulad, katoh mēnt kaankhil kanaţ. ²⁶ Kē woli Tatana agut lah na bkowul, apulad, aanhil kanaţ, wi nul ubaa. ²⁷ Kē nin ŋaan aşē wo aanhil pneej du katoh ki ŋiintŋ ammēgaţuŋ, kajej bka bi nul kē aandun atana. Woli ado haŋ aşē jej bka bi katohul. ²⁸ Na manjoonan, dţupan, Naşibaţi ahilan kamiir bañaan ipekadu na ŋţup ŋwuţaan ŋi baktupuŋ ŋi a, woli ŋadoo tum. ²⁹ Kē ŋaan aşale ţup buţaan ŋi Uhaaş wi Naşibaţi nin Naşibaţi aankmiira : ajuban pjuban panwoon paankba. » ³⁰ Aji na baka haŋ ŋiki baji untaayi uwo ŋi a.

Bayiţ Yetu biki mnfaţan

(Markut 3.31-33; Maci 12.46-50; Luk 8.19-21)

³¹ Anin na baţa Yetu banaţ du bdig aşē do kē badu'a. ³² Bañaan batum baţo

afooya, kē başē ji na a : « Tenan, naan na baţa'u bawo bdig, bala'u. »

³³ Kē aşē teem baka aji : « In awoon ni na baţa naan ba? » ³⁴ Aten bañaan banţoon ayitan, aşē ji : « An nawoon ni na baţa naan. ³⁵ ŋaan ankduoluŋ uko wi Naşibaţi aŋaluŋ awoon abuk paapa na ni. »

Uhoŋ wi nagur ŋdeey

(Maci 13.1-9; Luk 8.4-8)

4 Byaaş bloŋ kak Yetu awo ŋi pjukan du kakab bdëk. Bañaan batum kē başē yit aŋoga, batum ptum paŋ kē adoo paya aţo ŋi bteem banwoon ŋi bdëk. Bañaan bti bawo du pkay. ² Kē aşē ţepna ŋi uhoŋ aţup baka iko itum. ŋi pjukan pi nul aji na baka : ³ « Natiinkan. Najaar apēn pgur ŋdeey. ⁴ Wi akgurunŋ ŋdeey kē ŋloŋ ŋaşē jot ŋi bgah ; kē ŋkat ŋabi ade ŋa bti. ⁵ Kē ŋloŋ ŋajot du dko di mnlaak di mboş manwoon maantumi. Kē ŋanaţa ŋi dko mēntŋ ŋiki mboş maankëş da. ⁶ Wi bnuur banaţiŋ atēr ŋa, jibi ŋawoon ŋaanwo na intaaŋ, kē ŋalewi. ⁷ ŋloŋ ŋajot ŋi dko di iyiw, kē iyiw idēm afiiklën ŋa kē ŋaambuki. ⁸ ŋloŋ kē ŋajot ŋi mboş mnuura, anaţa adēm, awul ŋdeey. Bloŋ baji bawul mbuk ĩneen ŋwajantŋ, bloŋ kawul mbuk ĩneen paaj, bloŋ kak mbuk ĩneen week. » ⁹ Yetu akak aji : « Ankaan ibaţ itiinki, atiinkan! »

We ukaan kē Yetu aji hoŋ?

¹⁰ Wi Yetu apēnuŋ agaag, banfooyuluŋ na banjaŋan ĩneen na batëb bawo ŋi phepara ŋi uhoŋ wi ajaan ahoŋ. ¹¹ Kē aşē ji na baka : « An, baţenan kē name uko ummeniŋ wi Pşih pi Naşibaţi. Kē pa biki bdig ŋi uhoŋ wi wi ŋji kaţupuŋ na baka. ¹² Hēnk,

woli badoo ten baankwin,
woli badoo tiink, baankte
hēnk baankţelëş ŋbida,

Naşibaţi aşë wo aankmiir baka ipekadu. »¹⁴

¹³ Yetu aji na baka : Naamme uko wi uhoñ wi ujakuñ? Kë hum di di nakmeey uhoñ bti wi nji kaluñ kahoñ ba? ¹⁴ Nagur ñdeey, Uţup wi Naşibaţi wi wi aktepiin. ¹⁵ Bañaan baloñ bawo ji bgah bi Uţup ujutuñ, wi bantiinkanţ tiink Uţup, kë Fatana aşë ban apënan uţup wi batepiin ţi baka. ¹⁶ Kë baloñ bawo ji dko di mnlalak di ñdeey ñajotuñ, bayeenk ţi dko mënţ Uţup na mnlilan, ¹⁷ aşë wo baanka intaan, baaniñ baţijan kaliintan. Wi Uţup ukţu'anj ţu bajun pnooran baka këme phajan baka baji babi wutan wutan. ¹⁸ Banwoon dko di iyiw, bajaan batiink Uţup, ¹⁹ kë manţaa, pyok panjaan pafooyan bkow, na pñeebar iko itum ñaşë fiiklën Uţup kaneenan wa pbuk. ²⁰ Banwoon mboş mnuura, bajaan batiink uţup, kadinan wa, kaşë buk ñdeey. Alon aji buk ñdeey iñeen ñwajant, alon ñdeey iñeen paaj, alon iñeen week.

Uhoñ wi unkaniya

(Luk 8.16-18)

²¹ Yetu akak aji na baka : « Baji batehan unkaniya kaşë fëţ wa na kakana këme kaţu wa ţi kalişa uţeeh i? Mënţ ţi bko duuţ di di bajaan baţu wa i? ²² Uunka nin uko uloñ ummeniin unwoon uunkmeeta, unhankaniin unwoon uunkpën bdig kameeta. ²³ Ankaan ibaţ itiinki atiinkan! »

²⁴ Akak aji na baka « Nadoon kaşalntën bnuura uko wi naktiinkuñ, baluñ kaniiban na kaniibi ki najaan naniibna kadoo kapelan. ²⁵ Bawul ankaan, kë anwoon aankaa, bateh uko wi adoon aka. »

Uhoñ wi ñdeey ñanjaan ñanaţa bdi di ña

²⁶ Yetu akak aji : « Hënk di Pşih pi Naşibaţi pawoon; woli ñaan agur ñdeey,

²⁷ aņoyëntle na utejan këme anaţa na nfa, ñdeey ñaji ñakub kadëm bë aanji me jibi ñadoli do. ²⁸ Mboş ţi uleef wi ma manji manjun kabuk ujaagal, kabaa wul ibëb, ñdeey ñaşë pën ţi ya. ²⁹ Wi ñdeey ñakayan kay başë jun pkaaw ña, ţiki kakit kabani. »

Uhoñ wi pbuk pmpoţi

(Maci 13.31-32; Luk 13.18-19)

³⁰ Yetu akak aji na baka : « We wi ñëknaamntënuñ na Pşih pi Naşibaţi këme na uhoñ uhoñ wi ñkyuujnuñ pa? ³¹ Panaam ji pbuk pampotëtaanuñ ţi mbuk mi mboş bti. ³² Woli batepi pa, paji panaţa, kawo bgof bandëmnuñ ţi uşof untepiin ţi unkinţaar, inah yi ba iji idëm, kë ñkat ñado ji ñahil pdo intan yi ña ţi blifi. »

³³ Yetu aji ţup iko itum itënt yuñ ţi uhoñ, kaţupna na bañaan bahilna bawat ibaţ ţi uko wi akjakuñ. ³⁴ Aji ţiini na baka ţi uhoñ tañ aşale gaag na baţaşarul aji piban baka wa bti.

Yetu aţañan ukëk

(Maci 8.18,23-27; Luk 8.22-25)

³⁵ Utaakal wi unuur mënţ Yetu aji na baţaşarul : « Najoh ñya bdëk umban wundu. » ³⁶ Baţaşarul baya na a ţi bţeem bi awoon aduk pntuk pi bañaan. Iţeem ilon ikak awo na baka. ³⁷ Kë ukëk uweek uşë naţa kë ñmaaron ñafël meel du bţeem, kë bado jun ptum. ³⁸ Kë Yetu aşë ñoyënt wal mënţ ţi kafet ki bţeem apaf bkow ţi pbulja. Kë başë huma aji : « Ajugun, iindo haajala, ñkeţ? » ³⁹ Kë aşë ten, alëbar na uyook akuţ aji na bdëk : « Yompan, tiiman. » Uyook kë unaji, kë dko dayompandëri. ⁴⁰ Yetu kë aşë ji na baka : « we ukaan kë nalënk hënk ba? We ukaan kë naanfiyaari ba? » ⁴¹ Kë başë lënk maakan aşë ţupar aji : « In awi ba, kë uyook na meel ñadoo ji ñatiinka? »

Yetu ajeban ñiinŋ i ŋntaayi ŋaneejuŋ

(Maci 8.28-34; Luk 8.26-39)

5 Baban bdëk umbaŋ wundu, du utaaŋ wi Genateret. ²Wi Yetu awaliyaŋ wala ŋi bteem, kë ñiinŋ aloŋ ampënnuŋ du pnguran i untaayi uneejuŋ ašë bi ŋi kadunul. ³Pnguran pawooŋ katohul, kë nin aloŋ aanhil ptana udole wo na mnkorentu ma. ⁴Ŋyaaš ŋtum aji wo na ifeeru ŋi ihoŋ babot katana na mnkorentu, kë ašë ji marana maran ma kabot kakit ya, kë nin aloŋ aanhil pkakana adoom. ⁵Aji bi duka duka du pnguran na inkuŋ, kawuuhar, kapiharën uleef na mmlaak.

⁶Wi awinuŋ Yetu du kalowan, ašë ŋi, abi aŋup ŋi kadunul ⁷ašë huuran na pdiim pweek aji : « We wi ŋkaarunŋ ba, Yetu Abuk Našibaŋi *Andëmuŋ Maakan? Dkooŋtu kooŋ tenan ŋi Našibaŋi, kha-janaan. » ⁸Aji haŋ ŋiki Yetu aji na untaayi upën ŋi ñiinŋ.

⁹Yetu akak ahepara aji : « Katimu kawo hum? » Kë ateem aji : « Pntuni pawooŋ katim naan, ŋtumi. » ¹⁰Kë ŋašë kooŋta maakan awut kadook ŋa ŋalow utaaŋ.

¹¹Kë ušë ka ŋi pnkuŋ batani bweek bi ŋnkuma ŋankšunŋ. ¹²Kë ŋntaayi ŋašë kooŋ Yetu aji : « Wutun ŋya ŋneeŋ ŋi ŋkuma ŋuŋ. » ¹³Kë adinan ŋa. Kë ŋapën, aneeŋ ŋi ŋkuma. Batani kë bašë pënna du pnkuŋ ajot du bdëk. Ŋnkuma ŋawo iñeen-week ŋyaaš iñeen ŋtëb (2000). Ŋjyoorra bti.

¹⁴Bayeŋ ŋkuma kë bašë ŋi aniinkan uko wi bawinuŋ du ubeeka na ŋntanka. Bañaanŋ kë baya pten uko unŋëpuŋ. ¹⁵Babi ŋi Yetu ašë win ñiinŋ i pntuni pi ŋntaayi paneejuŋ kë aŋo awohara, akak ñaanŋ, kë bašë lënk. ¹⁶Banwinuŋ uko unŋëpuŋ bakakalëš uko undoluŋ ñiinŋ mënŋ na uko wi ŋnkuma. ¹⁷Wal mënŋ kë bašë kooŋ Yetu apën ŋi utaaŋ wi baka.

¹⁸Jibi Yetu akpayiinŋ ŋi bteem, am-biinŋ aneeja kë ašë kooŋta pa pduka na

a. ¹⁹Yetu aandinana wa ašë ji na a : « Kakan katohu, yaan du bayiŋtu iŋup baka uko bti wi Ajugun adooŋ pa iwi, jibi añaŋi'iinŋ. » ²⁰Kë aya niinkan uko wi Yetu adoluŋ pa a ŋi Utaak wi Ŋbeeka Iñeen. Kë bañaanŋ bti bašë ñoŋar.

Yetu anaŋan abuk Jayirut ŋi pkeŋ abot ajeban ñaaŋ aloŋ

(Maci 9.18-26; Luk 8.40-56)

²¹Yetu akak umbaŋ wundu na bteem. Kë bañaanŋ batum bakak ayit añaŋa ŋi kakab bdëk. ²²Hënk, kë naweek aloŋ ŋi biki *katoh kañehanaani ki bayuday i katim kawooŋ Jayirut ašë bi. Wi awinuŋ Yetu, abi ajot ŋi ihoŋ yi nul, ²³akooŋta maakan aji : « Abuk naan ñaaŋ amaak adoo ñogan pkeŋ, biin ipafa iñen ahilna ajeb awut kakeŋ. » ²⁴Yetu agakandër na a, pntuk pweek kë pašë ŋaša, apëm pëmana.

²⁵Kë ñaaŋ aloŋ anwooŋ na pmaak pi ptula pñaak ŋšubal iñeen na ŋtëb ašë wo na baka. ²⁶Ahaŋ maakan ŋi iñen yi bakuraar batum, atok bka bi nul bti bë aanwin nin uko uloŋ, kë pmaak pabaa dëm dëm pya. ²⁷Wi atiinkuŋ kë bakŋiiniyaan uko wi Yetu, kë ašë bi neeŋ ŋi pntuk, abi ŋi kafet ki Yetu aban kambiint ki kamiša ki nul. ²⁸Aji ŋi ušalul woli adoo hil aban kamiša ki nul, abi jeb jeb. ²⁹Wi abanuŋ kamiša ki Yetu, kë pñaak pabi ŋaŋ ŋaŋ, kë atiink ŋi uleeful kë ajebi.

³⁰Wal mënŋ kak kë Yetu ašë tiink phina ploŋ kë papën ŋi a. Awuŋša ŋi pntuk ašë ji : « In abannuŋ imiša? » ³¹Baŋašarul baji na a : « Iwin kë pntuk pakpëm pëmanu, kë ibaa hepar ñaanŋ ambaniinŋ? »

³²Ul, kë ašë ten ayitan, ala ñaanŋ am-banuluŋ. ³³Naaŋ alënk akat kat, ŋiki ame uko unŋëpuŋ. Abi ajot ŋi kadun ki Yetu aŋup manjoonan bti. ³⁴Kë Yetu ašë ji na a : « Ñaaŋtu, pfiyaar pi nu paje-banu. Yaan bnuura, pmaak pašë pawutanu. » ³⁵Ahum kaŋiini kë bañaanŋ baloŋ

başë pënna du uko naweek i katoh kañehanaani aşë ji na Jayirut: « Abuku aneemi, wutan kanooran kak najukan. »³⁶ Yetu kë aşë pok ptiink bțup bi bañaan bukun, aji na naweek i katoh kañehanaani : « Klënk, fiyaaran tañ. »³⁷ Piyeer, Jakob na Yowan ața Jakob tañ bațaşuluŋ aanwut nin bañaan baloŋ kak kë bațaşa. ³⁸ Wi babanuŋ du uko naweek i katoh kañehanaani, Yetu kaşë win dko kë dayewla maakan, bañaan bawooni abot awuuhar. ³⁹ Aneej aşë ji na baka : « we ukaan kë nakpaat awooni ba? Napoț aanketi, anoyent̄ n̄oyent̄. »⁴⁰ Bañaan bawo wal mënt̄ ți pber̄ Yetu.

Kë aşë do kë bañaan bti bapëni, ajeja aşin na anin napoț na biki agakandëraanuŋ, aneej du dko di napoț awoon. ⁴¹ Ajej kañen ki napoț aşë ji na a : « *Talita kum* » uwoon: « Poon, djaku in-ața! »⁴² Ți dko mënt̄ kë anața, apoş, kë bañaan başë ñoŋar maakan. Napoț aka wal mënt̄ ŋsubal iñeen na ŋtëb. ⁴³ Yetu kë aşë şook baka aji bawut kado aloŋ ame, aşë do kë bawul napoț kë adee.

Yetu aya Nataret

(*Maci 13.53-58; Luk 4.16,22,24*)

6 Yetu apënna da, aya ubeeka wi akuş-naaniin, kë bațaşarul bagakandër na a. ² Ți unuur wi pnoorfën, awo ți pjukan du *katoh kañehanaani. Bañaan batum banktiinkuluŋ bañoŋari, aşë ji : « Țuŋ di di i mënt̄ ameenun̄ iko yi? In awulu-luŋ uşal untuŋa wi, kë adoo ji do mlagre mnt̄ent̄ mi na iñen yi nul? ³ Mënt̄ națukan abuk Mariya a i? Mënt̄ abuk anin bi Jakob, Yotet, Yuda na Fimoŋ a i? Kë bața'ul baaț, baanwo ți na un i? » Kë uko waŋ uneenan baka pfiyaara.

⁴ Yetu aji na baka : « Națupar Naşibați, ți ubeeka wi nul, ți ptoof pi bayițul na ți katohul meeț tañ di di bañaan bawoon baanji bamëbana bnuura. »⁵ Mlagre mi adoluŋ tañ manwoha pjeban bamaakal

baloŋ wi apafuŋ baka iñen. ⁶ Añoŋar ți uko wi bawooŋ baanfiyaari.

Yetu ayil banjañan iñeen na batëb

(*Maci 9.35; 10.1,5-14; Luk 9.1-6*)

Yetu aya du ŋntanka ŋañnoŋuŋ da ațup Uțup Ulil Unuura wi Pşih pi Naşibați. ⁷ Ado kë banjañan iñeen na batëb babii. Kë aşë yilna baka batëb batëb, awul baka mnhina mi pdook ŋntaayi. ⁸ Aji na baka baji ñaan kațij pju-uți tañ, başë bawut kațij uko ude, umañ, itaka. ⁹ Aji na baka bawoha na işapaat na imişa yi bațuuŋ. ¹⁰ Yetu aji na baka : « Woli naban ți dko, națoon ți katoh ki bakyeenkanan̄ te unuur wi nakpënuŋ ți dko mënt̄. ¹¹ Woli naban ți dko dlouŋ kë baanyeekan abot awo baantiinkan, woli napën, nadan danaan pdëpalën ți ihoț yi nan : hënk nayuuŋ baka kë bado buțaan. »

¹² Wi banjañan bayaan, bațup bañaan kë bawo i kawut pjuban kabot kațëlëş ŋbida. ¹³ Badooŋ ŋntaayi ŋtım abot akër bamaakal batum ukëra ți bkow ajeban baka.

Herod na Yetu

(*Maci 14.1-2; Luk 9.7-9*)

¹⁴ Herod naşih atiink kë bañaan bakți-iniyaan uko wi Yetu țiki katimul kapë-nalaa. Baji : « Yowan Nabattaar anațiin ți pkeț ukaan kë awo na mnhina mi pdo mlagre. »¹⁵ Baloŋ kë bakji *Eli a, baloŋ kak baji Națupar Naşibați a, annaamun̄ na bațupar Naşibați bajon. ¹⁶ Wi Herod atiinkun̄ ŋțup ŋuŋ aşë ji : « Yowan i ndoon̄ kë bafaali anațiin ți pkeț! »

Pkeț pi Yowan Nabattaar

(*Maci 14.3-12; Luk 3.19-20*)

¹⁷⁻¹⁸ Herod naşih abi jej Herodiyana, ahar Filip abuk aşin aniim, kë Yowan Nabattaar aşë ji na a : « Bgah bi nja ba-neenan ñaan̄ ajeŋ ahar abuk aşin aniim. » Uko waŋ uțuuŋ kë Herod ado kë

bamoba awat ukalabuş abot atana na mnkorentu. ¹⁹ Herodiyana aşoor Yowan abot anjal pdo bafiņa, aşë wo aanhilani, ²⁰ țiki Herod ați Yowan wi ameej kē awo ñaan natool abot ayiman, aji yeņana. Herod aji űal pdo katiinka, aşë ji woli atiinka aanji me uko uşal. ²¹ Unuur uloņ kē Herodiyana aşë ka uko udooni bafiņ Yowan. Unuur mēnt Herod ado ufettu unkleşanuņ unuur wi abukiin, adu baweek biki dko, baweek biki bangoli, na baņaan bantiinkaniin ț Galilay. ²² Poonu abuk Herodiyana mēnt aneej uki, Herod na biki aduuņ ț ufettu bti kē başë lilandëra. Kē Herod naşih aşë ji na poonu uņ: « Heparaan uko wi inaluņ, dwulu wa. » ²³ Abot amehna aji : « Uko bti wi ikheparaanuņ dwulu wa, woli idoo űal kakib utaak wi naan ț ptoof kawulu umbaņ uloņ. »

²⁴ Napoț kē aşë pēn ahepar anin aji : « we wi mbaaņ ahepara ba? » Kē ateema aji : « Bkow bi Yowan Nabattaar. » ²⁵ Poonu ataran akak du naşih aşë ji na a : « Dņal iwulēn hēnkuņ ț praata, bkow bi Yowan Nabattaar. »

²⁶ Naşih ajoōtani, kē pmehna pi nul na baņaan biki aduuņ ufettu başë țu kē aanhil ppok. ²⁷ Aji na nayeņ ț dko mēnt aya ațij bkow bi Yowan. Nayeņ kē aya faala du ukalabuş, ²⁸ ațij bkow ț praata awul napoț ñaaț, kē aya awul anin. ²⁹ Wi bațaşar Yowan batiinkuņ uko unțepuņ, babi ajej puum pi nul aya moy.

Yetu ade de'an pntuk pi baņaan

(Maci 14.13-21; Luk 9.10-17;
natenan ți Yowan 6.5-13)

³⁰ Banjaņan bakak aşë bi ayit ți Yetu, ațupa uko bti wi badoluņ na wi bajukanuņ. ³¹ Kē aşë ji na baka : « Nabiin na nji du dko dangaaguņ nanoorfēn ntiinku. » Ațiini haņ țiki baņaan batum baya abi, kē baando hilan ade.

³² Kē başë ya na bțem du dko dangaağuņ. ³³ Wi baņaan bawinuņ baka kē bakya, batum bame uko wi bakdoluņ. Wal mēnt wi wi bapēnnuņ űbeeka bti ați aya du dko mēnt aban baka da uteek.

³⁴ Wi Yetu akwaliin ț bțem awin pntuk pweek pi baņaan, aşë ñaga baka, bawo wo ji űkaneel űanwoon űaanka nayafan. Wi wi așaan awo ți pjukan baka iko itum. ³⁵ Jibi unuur ukyaan pjot, kē bațaşarul başë bi aņoga, aji na a : « Dko di dagaagi kē unuur ubot alow ; ³⁶ dolan baka baya du űfēt na űntanka űaņņogun dko di, bahilna baka uko ude. »

³⁷ Kē Yetu aşë teem baka aji : « An, Nawulan baka bade bdi di'an. » Kē baji na a : « űjeņa tuņ itaka† iliina yaņ kahilna kanug uko ude pa baņaan biki bti? » ³⁸ Yetu aji na baka : « Nawo na ipoom hum ba? Nayaan naten. »

Kē baya aten, abi aji na a : « űkaha ipoom kaņeen na űțēb űțēb. »

³⁹ Wi wi așaan aji na baka bado baņaan bațo ți ujaagal bado kntuk. ⁴⁰ Bațoona kntuk ki baņaan iņeen-week, na ki iņeen kaņeen. ⁴¹ Yetu ajej wal mēnt ipoom kaņeen yuņ na űțēb űțēb, akat kēş du bați aşë beeb Naşibați ți iko ide yuņ, akitēş ipoom awul bațaşarul bawul baņaan. Akak ado kē bafaş baka bti űțēb űuņ. ⁴² Baņaan bti bade ayok, ⁴³ kē bațij kkaar iņeen na ktēb ki ipoom na űțēb űandukiin. ⁴⁴ űi bandeņ bukun, biinț bawo iņeen-week űyaaş iņeen kaņeen (5000).

Yetu apoş ți bdëk duut

(Maci 14.22-32; natenan
ți Yowan 6.15-21)

⁴⁵ Wi baņaan baba'aņ ba pde, Yetu ado kē bațaşarul bapaya ți bțem ajota kadun, baya umbaņ wi Bettayida du bdëk umbaņ wuņ, ul kē aşë duka ațişan baņaan. ⁴⁶ Wi adoluņ baņaan bti

†6:37 *Itaka* : Itaka mēnt iwo baluk bi űnuur iņeen-week űyaaş űțēb.

kë batişi, aşë paya du pnkuñ añehan Naşibaţi. ⁴⁷Wi unuur uyobuñ, bteem bawo ti ptoof pi bdëk, ul kë aşë wo aloom du pkay. ⁴⁸Awin baka kë banoor na ppaat wi uyook uwoonj uunkyook ataaj na umbaaj wi bakyaaj. Kaya utejan mnjel, kë aşë poş ti bdëk duuť abi adoo la pťep baka. ⁴⁹Wi baťaşarul bawinuluñ kë akpoş ti bdëk duuť, banuñ aji ujurte wa, aşë fuuť idiim, ⁵⁰bawina bukal bti aşë lënk. Ul, kë aşë tiini na baka ti dko mënt aji : « Nawutan kahaajala, nji a, nawutan kalënk. » ⁵¹Wi wi ašaañ apaya du baka ti bteem, uyook kë ušë řañan. Bañojar maakan, ⁵²na manjoo-nan, baamme jibi Yetu adooñ mlagre mi ipoom, kë iťeb yi baka ikak awo ti bdëm.

**Yetu ajeban bamaakal du
utaak wi Genateret**

(Maci 14.34-36; natenan
ti Yowan 6.22-25)

⁵³Wi bamuuruñ, aban du pkay du utaak wi bagenateret, bakaban bteem ti kabañ. ⁵⁴Wi baheli'añ hela kë bañaañ bašë yikrën Yetu. ⁵⁵Baya ti utaak bti aťij bamaakal ti ijiiñ du dko di batiinkuñ aji awoo. ⁵⁶Dko bti di aneejuñ, du řntanka, řbeeka, řfët, baji baťij bamaakal du bayiti, kakooťa awut babana woli udoo wo kambiint ki ulankonj wi nul ; kë bambanuñ ka bti bajebi.

Udolade wi bajon

(Maci 15.1-20)

7 *Bafaritay na *bajukan Bgah balon bampënnuñ Yerutalem babi ayit aňog Yetu. ²Bawin kë baťaşar Yetu balon kë bakde bë baaññow iñen jibi udolade ujakuñ. ³Hënk di uwoonj, bafaritay ji bayuday bti baanji bade kë baaññow iñen yi baka bnuura. Baji bado hañ pa pmëban udolade wi bajon. ⁴Babot

awo baanji bade woli bapëna bayiti bë baantul tulani řleef ři baka na meel. Bakak amëban idolade itum yi bajon, ji pñow ikoopa, idunk, na iraata. ⁵Ukaañ kë bafaritay na bajukan bgah bahepar Yetu aji : « we ukaañ kë baťaşaru baanji baťaş udolade wi bajon, babaa ji bade de bë baaññow iñen? »

⁶Ateem baka aji : « Itayi afañ wi aťiiniyaanuñ uko wi nan, an balagare, Naşibaţi aji ti ulibra wi Itayi :

*“Pntaali pi paji padëmanaan na mntum
tañ,*

kë uhaaş wi pa ušë lowën.

⁷*Pñehan na btejan bi baka iinjakën nin
uko ulonj*

*iko yi bakjukanuñ iwo udolade wi bañaañ
bajën tañ.”^w*

⁸Naji naduk uko wi Naşibaţi ajakuñ kašë mëban udolade wi bañaañ bajën. »

⁹Akak aji na baka : « Naji napok bnuura uko wi Naşibaţi ajakuñ kašë kaťaş udolade wi nan. ¹⁰Moyit aji : “Mëbaan šaaş na naan bnuura^w” akak aji : “Ankkaruñ ašin këme anin, pkeť pakwoonj baluk bi nul.”^x ¹¹An, našë ji : Woli ñaañ aji na ašin këme anin : “uko wi nhilanuñ lah kaťënknu uwo ‘korban’ (uwoonj: uwo wi Naşibaţi.)” ¹²Naji nadinana keeri awut kado nin uko ulonj kak pa ašin këme anin. ¹³Hënk di nagaruñ uťup wi Naşibaţi na udolade wi nakjukanuñ. Nabot aji nado iko itum itënt yuñ kak. »

¹⁴Wi wi Yetu akaañ adu pntuk pi bañaañ aji na baka : « Natiinkan an bti nabot name. ¹⁵Nin uko ulonj unwoonuñ bdig uunhilan kaťopan ñaañ ti kës ki Naşibaţi, wal wi ukneejuñ ti a. Uko unjaañ upëna ti a ujaañ uťopana ti kës ki Naşibaţi. [¹⁶Ankaañ ibať itiinki atiinkan !] »

[†]6:48 Adoo la pťep baka këme aya du baka.

^w7:7 Itayi 29.13. ^w7:10 Ppën 20.12. ^x7:10 Ppën 21.17.

¹⁷ Wi Yetu aneejuḅ du katoh alow pntuk, baḅaḅarul bahepara uko wi uhoñ ukjukanuḅ. ¹⁸ Kē aji na baka : « An kak hēnk di di nawaanuḅ ḅḅal i? Naamme me kē nin uko uloḅ wi bdiḅ unknējuḅ ḅ ḅāaḅ uunhilan kaḅopana ḅ kēḅ ki Naḅibaḅi i? ¹⁹ Uunji uneej ḅ uhaaḅ wi nul, ḅ kayiḅul di di ujaan uneej, aya kapēnan wa du bḅteeh. » Hēnk ḅ ḅḅup ḅuḅ, Yetu adiiman kē iko ide bḅi inuura.

²⁰ Aji kak : « Uko unjaan upēn ḅ ḅāaḅ ujaan ukakana aḅop ḅ kadun ki Naḅibaḅi. ²¹ Hēnk di uwoon, du ḅhaaḅ meēt ḅi baḅaan di di ḅḅal ḅwuḅaan ḅjaan ḅpēnna, ḅḅal ḅjanjaan ḅaḅij pjuban pi piinḅ, kakiij, pḅiḅ, ²² ppiinḅ na ahar ḅāaḅ kēme ayin ḅāaḅ, pḅneebar iko, mḅḅot, kaguuru, pḅuunk, pḅal uko wi atēntu, bkuutar, bbeehar, bpēn. ²³ Iko iwuḅaan yuḅ bḅi iji ipēnna ḅ ḅāaḅ meēt yul ijaan iḅu ḅāaḅ kaḅop ḅ kēḅ ki Naḅibaḅi. »

Pfiyaar pi ḅāaḅ anwoon aanwo nayuday

(Maci 15.21-28)

²⁴ Yetu apēn da, aḅē ya umbaḅ wi ubeeka wi Tir. Aneej du katoh kaloḅ aḅē wo aanḅal bame, kē baḅaan baḅē mehaara me. ²⁵ Uunḅoni, kē ḅāaḅ aloḅ i unḅaayi uneejuḅ ḅ abukul ḅāaḅ aḅē ḅiink kē baḅiiniyaan uko wi nul aḅē bi ajot ḅi ihoḅ yi nul. ²⁶ ḅāaḅ mēntḅ aanwo nayuday, awo nafiniteḅ i uḅaak wi Firi. Akooḅ Yetu aji na a adook unḅaayi, upēn ḅi abukul.

²⁷ Yetu kē aji na a : « Wutan duna bapoḅ bade bayok, uunnuura bajej pde pi bapoḅ bawul ḅbuḅ ḅmpoḅi^f. » ²⁸ ḅāaḅ ateema aji : « Ajugun, ifaḅi, kē ḅbuḅ ḅmpoḅi ḅaḅē ḅi ḅade ituk yi bapoḅ bawatuḅ ḅi umeeḅa uḅteeh. » ²⁹ Wi wi Yetu aḅaan

aji na a : « Uḅup wi, uḅu kē unḅaayi upēn ḅi abuku, yaani. »

³⁰ ḅāaḅ mēntḅ akak katohul aḅēnk kē napoḅ apiinḅ ḅi kaliḅa, kē unḅaayi upēn ḅi a.

Yetu ajeban nadēnēmaan

(Maci 15.29-31)

³¹ Yetu apēn du umbaḅ wi ubeeka wi Tir aḅēpna wi Fidoḅ amuur uḅaak wi ḅbeeka ḅneen aḅē ya umbaḅ wi bdēk bi Galilay. ³² Baḅija nadēnēmaan ankaan aji noor na bḅup, aḅē kooḅa apafa ḅneen.

³³ Yetu ajeja kē balow baḅaan, aya agaag. Aḅu'a ikoñ ḅi ibaḅ, atēfēj, abana pndemēt, ³⁴ aḅē kat kēḅ du baḅi, awuuk uhēfēnt aḅē ḅi na ḅiinḅ : « Efata » uwoon « haabḅiin. » ³⁵ ḅi dko mēntḅ, ibaḅ ihaabḅaa, kē pndemēt pabot afēnēḅa, kē akḅiini bnuura.

³⁶ Kē Yetu aḅē ḅi na baḅaan bawut kaḅup nin ḅāaḅ uko unḅēpuḅ. Jibi akneenanuḅ baka, kē babaa ḅiiniyaan ḅiiniyaan maakan uko wi adoluḅ. ³⁷ Baḅoḅar pḅoḅar pweek maakan aḅē ḅi : « Ado iko bḅi bnuura, adoo do kē bandēnēmuḅ baktiink, kē babiḅ bḅup baktiini. »

Yetu ade de'an baḅaan ḅneen-week ḅbaakēr ḅyaas ḅneen

(Maci 15.32-39; Markut 6.30-44)

8 ḅi ḅnuur mēntḅ baḅaan batuma tum aḅē wo baanka uko ude, ukaan kē Yetu adu baḅaḅarul aji na baka : ² « Dḅāga baḅaan biki, ḅnuur ḅwajaḅ ḅi ḅi, ḅi bawoon na ḅi abot awo baanka uko ude. ³ Woli dji na baka baḅiḅ, kē baya na ubon, baya jot du bgah te baloḅ ḅi baka bapēnna dko dlow. »

⁴ Baḅaḅarul bahepara aji : « ḅuḅ di di ḅkkaanuḅ ipoom iwul baka bade badoo bayok? Dko di ḅwoon di dagaagi. »

^f7:27 ḅbuḅ ḅmpoḅi : Wal mēntḅ bayuday baji baji banwoon baanwo bayuday bawo ḅbuḅ.

⁵Ahepar baka aji : « Nawo na ipoom hum ba? » Kë bateema aji : « Paaj na kalonj. »

⁶Ado bañaanj kë baŋo ƚi mboŝ, aŝe jej ipoom paaj na kalonj yuŋ, abeeb Naŝibaƚi, akitëŝ aŝe wul baƚaŝarul bawul bañaanj. Kë bawul ya baka. ⁷Bakak awo na nƚëb nlonj nmpoƚi. Yetu akak abeeb Naŝibaƚi ƚi nƚëb nlonj, aŝe wul nƚa baƚaŝarul kë bawul bañaanj. ⁸Bañaanj bade ar yok, kë indukiŋ itum kkaar paaj na ploŋ. ⁹Bañaanj banwoonj da bawo uko ji iŋeen-week nƚaakër nƚaas iŋeen (4000), kë Yetu aŝe do baka kë baƚiŋi. ¹⁰ƚi dko mënƚ kë aŝe paya ƚi bƚeem na baƚaŝarul aya utaak wi Dalmanuta.

Bafaritay bahepar Yetu uko unknɔiimanuŋ kë awo i Naŝibaƚi

(Maci 6.14; 12.38-39; Luk 11.16,29)

¹¹Bafaritay babi, awo ƚi pƚiini na Yetu, bala pƚaawana, aŝe hepara uko ulonj unknɔiimanuŋ kë awo ñaanj i Naŝibaƚi. ¹²Yetu awuuk uhëfënƚ aŝe ji : « we ukaanj kë kawuunj ki kakhepar uko unknɔiimanuŋ kë dwo ñaanj i Naŝibaƚi ba? Dƚupan, na manjoonan, nin mënknɔiiman kawuunj ki uko ulonj. » ¹³Aduk baka aya apaya kak du bƚeem aŝe ya umban wundu.

¹⁴Baƚaŝar Yetu baƚilma pƚij ipoom aŝe wo haara na kaloolan ƚaŋ. ¹⁵Yetu aji na baka : « Naƚafaraan, nalipariin uko utaa-janaani pŝon wi bafaritay na wi Herod. » ¹⁶Bawo ƚi pƚiiniyaan uko wi bawaanun ipoom.

¹⁷Yetu ammeenj uko wi bakƚi-iniyaanun aji na baka : « we ukaanj kë nakƚiiniyaan uko wi nawaanun ipoom ba? Naanji nawin kabot kayikrën i? ¹⁸Iƚëb yi nan idënëƚi i? Nawo na kës aŝe wo naanji nawin, nawo na ibaƚ aŝe wo naanji nate. Naanleŝ ¹⁹wi nƚiŝun ipoom kaŋeen pa biinƚ iŋeen-week kaŋeen nƚaas iŋeen (5000) i? Kë kkaar hum kantumuŋ na ipoom ki ki

nayaanaanun ba? » Bateem aji : « Iŋeen na ktëb. »

²⁰« Kë wi nƚiŝun ipoom paaj na kalonj pa bañaanj iŋeen-week nƚaakër nƚaas iŋeen (4000), kkaar hum kantumuŋ na ipoom ki ki nayaanaanun? » Kë baji : « Paaj na ploŋ. » ²¹Kë aŝe ji na baka : « Naandobi yikrënaara ha? »

Yetu ajeban nakuul

²²Yetu na baƚaŝarul baban ufëƚ wi Bettayida, kë baŝe ƚija nakuul alonj, akooƚa abana. ²³Amëbana ƚi kaŋen, apën na a ƚi ufëƚ. Aƚu'a iŝuuƚ ƚi kës, apafa iŋen aŝe hepara aji : « Iwin uko ulonj i? »

²⁴Wi akompëŝun aŝe ji : « Dwin bañaanj, bawo ji mnko mankpoŝun. »

²⁵Yetu kë akak aƚu'a iŋen ƚi kës, kë wi atenuŋ, aŝe jeb ahil ayikrën iko bti apaƚëŝ ya. ²⁶Yetu kë aŝe ji na a aƚiŝ aŝe wut kaneeƚ ƚi ufëƚ.

Piyeer aji Yetu awoonj Krittu

(Maci 16.13-16; Luk 9.18-22)

²⁷Yetu aya na baƚaŝarul du nƚtanka nƚaŋnongun du ubeeka wi Fetare-Filip. Wi bawoonj ƚi bgah kë aŝe hepar baka aji : « Bañaanj baŝal aji dwo in ba? » ²⁸Bateema aji : « Balonj baji iwo Yowan Nabattaar, kë balonj baji iwo Eli, kë balonj kak baji iwo alonj ƚi baƚupar Naŝibaƚi. »

²⁹Yetu kë aŝe hepar baka aji : « Kë ƚi an, nji dwo in ba? » Kë Piyeer aŝe teema aji : « Iwo Krittu. » ³⁰Kë aŝe ŝook baka aji na baka bawut kaƚup nin ñaanj uko wi nul.

³¹Yetu ajun pƚup baka kë *Abuk Ñi-inƚ awo i kahaj maakan, kabot kapokana ƚi bantohi, ƚi baƚerjan baweek na ƚi *bajukan Bgah. Balunj kado bafiŋa, unuur uwajanƚën aŝe naƚa ƚi pƚeƚ. ³²Wi aƚupun uko waŋ aankhoŋ, aƚiini ajinƚan. Kë Piyeer aŝe pula kë bagaagi aŝe jun pƚoman na a ƚi uko wi ajakuŋ. ³³Yetu awugŝa aten baƚaŝarul aŝe noman na Piyeer aji : « Lowaan, iwi Fatana, ƚiki

iinji kla uko wi Naşibaţi aŋaluŋ, iji kla wi bañaanŋ baŋaluŋ. »

Hum di di ñaanŋ awoonŋ kataş Yetu?

(Maci 16.24-28; Luk 9.23-27)

³⁴ Yetu ado pntuk pi bañaanŋ na bataşarul kē babii, aşē ji na baka : « Woli ñaanŋ aŋal kataşēn, awo kaţilma uleeful, kakuŋa krut ki nul kadinan phaj ji nji kabot kataşēn, udole wo  i pkeţ. ³⁵ Hēnk di uwoonŋ, anŋaluŋ pbuuran ubida wi nul aluŋ kawaanŋ wa. Kē ñaanŋ i nji Yetu na Uţup Ulil Unuura ŋkţuunŋ awaanŋ ubida wi nul aluŋ kabuuran wa. ³⁶ We uwoonŋ ñaanŋ aka pyok pi umundu bti woli anee-mandēn ubida unkmbiinŋ. ³⁷ We wi ñaanŋ ahilanuŋ pwul unklinuŋ na uhaaş wi nul. ³⁸ Woli ñaanŋ akowara nji na ŋţup ŋi naan  i kadun ki bañaanŋ biki umundu wi, bandekuŋ Naşibaţi kafet abot awo bajuban, nji *Abuk Ńiinŋ kaluŋ kakowara baka woli dbi na ŋwanjut ŋyimanaan na mndēm mi Paapa. »

9 Yetu akak aji na baka : « Dţupan na manjoonan, baloŋ  i bañaanŋ banwoonŋ n a  i baankkeţ bē baanwin P ih pi Naşibaţi pabi na mnhina. »

Eli na Moyit bapēn a iini na Yetu

(Maci 17.1-9; Luk 9.28-36)

² Wi ŋnuur paaj ŋa epuŋ, Yetu ajej Piyeer, Yakob na Yowan kē baya agaag du pnkuŋ pweek. Kē uleeful uşē  el a  i kadun ki baka, kē awo ji ñaanŋ nampa i. ³ Imi a yi nul ikak ji unuur abot afaat pfaat pi imeeŋ nin nanaj aloŋ  i umundu aanhil pwul imi a pfaat p ēnŋ puŋ. ⁴ Eli na Moyit kē başē winana  i kadun ki baka, awo  i p iini na Yetu.

⁵ Piyeer aji na Yetu : « Najukan, uwo bnuura, jibi nja ŋwoonŋ  i : ŋtan iloona iwajanŋ, kaloŋ kawo ki nu, kaloŋ kawo ki *Moyit, kandukiinŋ ki *Eli. » ⁶ Bataşar Yetu balēnk palēnk paŋ kē Piyeer aando me uko wi ak upuŋ.

⁷ Kanfēluŋ kabi awun baka, kē pdiim ploŋ paşē pēnna  i ka aji : « I, awoonŋ Abuk naan, d ala maakan, natiinkana. »

⁸  i dko mēnŋ, bataşarul baten dko di bawoonŋ afooyan aşē wo baanwin nin aloŋ, Yetu  aŋ awoonŋ na baka. ⁹ Wi bapēnuŋ  i pnkuŋ ahela, Yetu kē aşē ji na baka bawut ka up nin ñaanŋ uko wi bawinuŋ te wi *Abuk Ńiinŋ akna iinŋ  i pke . ¹⁰ Bamēban uko wi ajakuŋ na baka, aşē  iini jibi bawoonŋ, ala pme uko wi aŋaluŋ pji wi ajakuŋ : « Pna a  i pke . » ¹¹ Bataşarul bahepara aji : « we ukaanŋ kē *bajukan Bgah baji Eli awo i kaduna kabi ji Krittu ado kabi? »

¹² Yetu ateem baka aji : « Na manjoonan, Eli awo i kadun kabi kakakan iko bti  i bgah. Na al aji babubara apiit aji Abuk Ńiinŋ awo i kahaj maakan, kapokana i? ¹³ Kē nşē  upan, Eli adobi bi kē badola uko bti wi baŋaluŋ, jibi bapitēuŋ  i a. »

Yetu ajeban napo  anneejiinŋ

(Maci 17.14-18; Luk 9.37-43)

¹⁴ Wi Yetu, Piyeer Yakob na Yowan banuŋ du bataşar Yetu bandukiinŋ, aşē win pntuk pweek pi bañaanŋ na *bajukan Bgah kē bak iini na baka. ¹⁵ Wi bañaanŋ bawinaŋ win Yetu, aşē lēnkara bti, a iira pwula mboş. ¹⁶ Ahepar baka uko wi bak iiniyaanuŋ. ¹⁷ Ńiinŋ aloŋ kē aşē teemna du pntuk aji : « Nawee , d iju abuk naan, awo na untaayi umbi- anuluŋ b up. ¹⁸ Dko di uyaanŋ amobna, uji uwata  i mboş, napo  kayiit, kati-brēn i iinŋ, uleeful uji ukak kataa . Dkoo  bataşaru badoo  wa kē baanhilani. »

¹⁹ Yetu aji na baka : « Nawo bañaanŋ bawu aan, banwoonŋ baanfiyaari! Dwo ka o na an te lum ba? Dwo kado kamiiran te lum ba? Na ijaan napo . » ²⁰ Kē ba ija'a. Wi untaayi uwinaaruŋ win Yetu, aşē jun p ēŋ şēŋan napo  kē ajot  i mboş, akēlēnk, ayiit.

²¹ Yetu ahepar aşin napoţ aji : « Lum di di ujunuŋ pwata h nk ba? » K  ateem aji : « Wi awoonŋ napoţ nampo i te h nkuŋ. ²²  yaaş  t m uji uwata du bdoo na du meel kado na p i a. K  i ale hil pdo uko uloŋ, k t nkun,  nagi'un. »

²³ Yetu ateem aji : « Iji n ale hil...  naaŋ anfiyaaruŋ, Na iba i ahil pdo iko b i pa a. » ²⁴  i dko m nt  ajug napo  k  a    ja-jar aji : « Dfiyaari, biin i  nk n, nhilna nkak nfiyaar maakan. »

²⁵ Wi Yetu awinuŋ k  ba aaŋ batum bakti abi ayit k  a   l bar na untaayi aji : « Iwi untaayi, injaaŋ kd n man kabot kabii an b tup, dji ip n  i napo  i, i   iwut kaluŋ kakak  i a. »

²⁶ Wi untaayi ukp nuŋ, k  napo  a    jar al tar maakan. Napo  awo ji  aaŋ anke uŋ, k  ba aaŋ bti bado ji ake i. ²⁷ Yetu k  a   m bana  i ka nen ana ana k  ana i. ²⁸ Wi Yetu a i uŋ katoh, agaag na ba a arul, k  ba   hepara aji : « we ukaaŋ k  un,  n hil lah adook untaayi ba? » ²⁹ K  a   teem baka aji : « Untaayi ut nt  wuŋ, p ehan Na iba i  a  pahi-lanuŋ pdook wa. »

Uyaa  ut bant n wi Yetu aktupuŋ pke  na pna a  i pke  pi nul

(Luk 9.44-45)

³⁰ Wi bap nuŋ  i dko duŋ, a   muur utaak wi Galilay. K  Yetu a    al ba aaŋ bawut kame. ³¹ Awo  i pjukan ba a arul aji : «*Abuk  i n  awulana du ba aaŋ, bafi a, unuur uwaja t n a   na a  i pke . » ³² K  ba a arul ba   wo baamme uko wi aktupuŋ abot a i phepar apiban baka wa.

Ahoŋ awoonuŋ naweek?

(Maci 18.1-5; Luk 9.46-48)

³³ Yetu na ba a arul batool aya Kaper-nawum. Wi babanuŋ du katoh k  Yetu a   hepar baka aji : « We wi nak i-

iniyaanuŋ lah du bgah ba? » ³⁴ K  ba   yomp,  iki du bgah bawo  i pla ar ala and mnuŋ  i baka.

³⁵ Yetu a o a   du ba a arul i een na bt b, aji na baka : « Woli aloŋ a al pwo nateek, akakan awo kaf t ki bat ntul, awo nalempar baka. »

³⁶ Ajeŋ napo  aloŋ a u'a  i p oof pi baka, amooka, a   ji : ³⁷ «  naaŋ anyeenkuŋ napo  at nt  i  i katim ki naan, nji  i uleef naan i i  naaŋ m nt  ayeenkuŋ, k  anyeenknuŋ, m nt  nji i ayeenkuŋ, anyil-nuŋ a. »

Anwoonŋ aampokun, awo na un

(Luk 9.49-50)

³⁸ Yowan aji na Yetu : « Naweek,  win aloŋ k  akdook  ntaayi  i katimu, k   neenana,  iki aanji  a un. » ³⁹ Yetu ateema aji : « Nawutan kaneenana : Nin  naaŋ aanhilan kado mlagre  i katim ki naan kabot ka up uko uwu aan  i nji  i dko m nt . ⁴⁰ Anwoonŋ aampok nja, awo na nja. ⁴¹ K  ankwulanaŋ kakoopa ki meel nadaan  iki nawo i Krittu, aluŋ kayeenk baluk bi awoonŋ i kayeenk. »

Nalipariin

(Maci 18.6-11; Luk 17.1-2)

⁴² Yetu akak aji : « Ankdolun aloŋ  i bapo  biki[ ] ajot  i pjuban, uhokan batana  i ka u  plaak pweek ba   baf la du bd k. ⁴³ Woli ka en ki nu ka u k  ikjuban, falan ka, uhokan iya ba i na ka en kammuk i n k  di pya du infernu na i een it b du bdoo banwoon baankj m a ⁴⁴ [di ubob uwoon unji uke , k  bdoo baanji baj m a]. ⁴⁵ Woli kaho  ki nu ka u'u k  ikjuban, falan ka, uhokan iya ba i na kaho  kammuk i n, k  di pya na iho  it b du infernu ⁴⁶ [di ubob uwoon unji uke , k  bdoo baanji baj m a]. ⁴⁷ Woli pk   pi nu pa u'u k  ikjuban, look an pa. Uhokan

^{ 9:42} Bapo  biki Yetu a iiniyaan  i banfiyaaruŋ, bukal bakakuŋ ji bapo .

ineeĵ du Pŝih pi Naŝibaĵi na pkęŝ ploolan kę di bafęlu du infernu na kęŝ ktęb, ⁴⁸di ubob uwoonj uunĵi ukeĵ, kę bdoob baanĵi bajęmŝa. ⁴⁹Baluĵ kaĵu baņaanĵ bti bdoob ĵibi bajaanĵ baĵu pnam ĵi mnde. ⁵⁰Pnam pawo uko unuura. Paŝale yaŝ, nakakanaan we kataabare ki pa? Nawoon na pnam ĵi uleef wi nan nabot natiinkar na batęnĵan.

Yetu aĵiniyaan uko wi bniim

(Maci 19.1-9; Luk 16.18)

10 Wal męntĵ kę Yetu aŝę naĵa ĵi dko duĵ, aya umbaĵ wi Yuda, amuur bdęk bi Yordan. Baņaanĵ batum bakak ayit aņoga, kę awo ĵi pjukan baka ĵibi ajonuĵ kado. ²Bafaritay babi aņoga, baņal ptaawana aŝę hepara me bgah bi Moyit badinan űaanĵ adook aharul ĵi bniim.

³Kę aŝę teem baka aĵi : ⁴« We wi Moyit ajakuĵ ĵi uko męntĵ? » Kę baji : « Moyit adinan űiinĵ apiit űaaĵ kakaarta kankyu-ujunĵ kę bniim babaa, kabaa dooka. » ⁵Yetu kę aŝę ĵi na baka : « Mndęnęm mi űhaaŝ ĵi nan manĵuunĵ kę Moyit aĵup uko męntĵ. ⁶Ĵi ujuni, wi Naŝibaĵi aĵakuĵ umundu, ado baka kę bawo űiinĵ na űaaĵ. ⁷Ukaanĵ kę űiinĵ aklunĵ kaduk aŝin na anin, ⁸kaya kawo na aharul, bukal batęb bti baŝę bakak űaanĵ aloolan. Hęnk, baankwo baņaanĵ batęb, bawo aloolan. ⁹űaanĵ awutan keeri kagar uko wi Naŝibaĵi anaakręnuĵ. »

¹⁰Wi bakakuĵ katoh, kę baĵaŝarul baŝę kak ahepara ĵi uko wi ajakuĵ. ¹¹Kę Yetu aĵi na baka : « Woli űaanĵ adook aharul aŝę niim alonĵ, ajuban pjuban pi piinĵ. ¹²Kę űaaĵ akale duk ayinul aŝę niimar na űiinĵ alonĵ, ajuban pjuban pi piinĵ.

Yetu na bapoĵ

(Maci 19.13-15; Luk 18.15-17)

¹³Baņaanĵ baĵij Yetu bapoĵ pa aban baka, kę baĵaŝarul baŝę űoman na baka. ¹⁴Wi Yetu awinuĵ uko męntĵ aŝę deebaĵ, aĵi na baka : « Nawutan bapoĵ babi ĵi ĵi, nakneenan baka ĵiki Pŝih pi Naŝibaĵi pawo pi banwoonĵ ĵi baka. ¹⁵Na manĵoonan, dĵupan, anĵaluĵ pneeĵ ĵi Pŝih pi Naŝibaĵi awo kanaam na napoĵ. » ¹⁶Yetu aĵej baka, amook abot apaf baka iņen, aņehandęr baka Naŝibaĵi.

Yetu na űiinĵ nayok

(Maci 19.16-30; Luk 18.18-30)

¹⁷Wi akpęnuĵ pya, kę űiinĵ alonĵ aŝę ĵi, abi ajot ĵi ihoĵ yi nul aŝę hepara aĵi : « Najukan nanuura, we wi nwoonĵ kado kayeenkna ubida wi mnĵo ba? » ¹⁸Yetu kę aŝę teema aĵi : « Imeha kę Naŝibaĵi ĵaņ anuuriinĵ, ukaanĵ kę ikdu'ęn nanuura i? » ¹⁹Ime uko wi bgah bi Moyit bajakuĵ: Iinkfiņ űaanĵ, iinkpiinĵ na ayin űaanĵ kęme ahar űaanĵ, iinkkiinĵ, wutan katapar űaanĵ uko wi awoonĵ aandoo, kĵej nin uko wi űaanĵ ĵi kaguuru, mębaan ŝaaŝ na naan bnuura. »

²⁰űiinĵ kę aŝę teema aĵi : « Najukan, iko męntĵ dĵun ptaŝ ya wi nhumuĵ hum te hęnkunĵ. » ²¹Yetu atena aŝę magana, aĵi na a : « Uko uloolan uduki'iinĵ: Yaan iwaap iko yi ikaanĵ bti, iwul itaka bawaanĵ, wal męntĵ ika pyok du baĵi, iŝę ibi iĵaŝęn. »

²²Kę ul, wi atiinkunĵ uko waņ, aŝę ya na pjooĵan ĵiki ayok maakan. ²³Yetu aten baņaanĵ ayitan aŝę ĵi na baĵaŝarul : « Uluĵ katam maakan pa bayok baneeĵ du Pŝih pi Naŝibaĵi. » ²⁴Baĵaŝarul baņoņar maakan ĵi űĵup ĵi nul. Kę Yetu akak aĵi na baka : « An bayiĵ naan, utam maakan űaanĵ aneeĵ du Pŝih pi Naŝibaĵi! ²⁵Uyoĵ

**10:18 Kęme : We ukaanĵ kę ikdu'ęn nanuura ba? Naŝibaĵi ĵaņ anuuriinĵ nin alonĵ kak annuura nuura.

apel pa untaam wi pnkunkaali uneej ti bhër bi kaguja kë di nayok aneej du Pših pi Našibați. »

²⁶ Bațașarul babaa ñoñar ñoñar maakan așë ji : « Kë in ahilanuņ keeri kabuur? » ²⁷ Kë Yetu așë jaban baka kës așë ji : « Bañaan bajën baanhilan pbuuran ñleef ñi baka, kë Našibați așë hil pbuuran baka, țiki aambiișna biișna nin uko uloņ. » ²⁸ Piyeer kë așë ji na a wal mënt: « Un, ñduk iko bti ațașu. » ²⁹ Yetu ateema aji : « Na manjoonan, dtupan, nin ñaanj aankduk katohul, babuk așin, anin, așin, bapoț, këme ñteehul pa nji na Uțup Ulil Unuura, ³⁰ bë aankyeenk ti ñwal ñi ñwooņ ñi ñyaaș iñeen-week itoh, babuk așin, banin, bapoț na ñteeh. Iko mënt bti igakandër na mnhaj. Kë du umundu unkmbiin, aka ubida wi mnțo. ³¹ Batum ti banwooņ bateek hênkuņ baluņ kawo babaañsaani kë banwooņ babaañsaani baluņ kawo bateek.

Uyaaș uwajantën wi Yetu aktupuņ pkeț na pnața ti pkeț pi nul

(Maci 20.17-19; Luk 18.35-43)

³² Yetu na bațașarul bawo ti bgah aya ubeeka wi Yerutalem, kë Yetu ajotuņ kadun. Bațașarul bahaajala maakan, kë bankțașuņ baka babot awo na palënk. Yetu kë așë jej kak na a bațașarul iñeen na batëb, awo ti pțup baka uko unkmbiin kadola. ³³ Aji : « Natenan, un biki biki aya Yerutalem kë bașë luņ kawul *Abuk Niinț bațenjan baweek na *bajukan Bgah, baluņ kaji aduknaanaa, pduknaana pi pkeț kașë kawula banwooņ baanwo bayuday. ³⁴ Baberņa, katëfjëra, kakoba na itintël, kafina. Unuur uwajantën așë nața ti pkeț. »

Nawoon balempar batëntan

(Maci 20.20-28)

³⁵ Yakob na Yowan babuk Tebede baya ñog Yetu așë ji na a : « Najukan, ñjal idolun uko wi ñkhepariin. » ³⁶ Kë Yetu ahepar baka uko wi banjaluņ ado pa baka. ³⁷ Kë bașë ji : « Țenun ñluņ ñto alonț ti kadeenu ki nu, undu ti kamayu ki nu wal wi ikyeenkuņ pșih. »

³⁸ Yetu aji na baka : « Naamme uko wi nakñehanuņ. Nahilan kahaj†† ji nji i, këme kayeenk batitmu bi nji kayeenkuņ i? » ³⁹ Bateem aji : « Ijhili. »

Yetu kë așë ji na baka : « Pnkalame pi nji kadaannuņ, nadaanna pa, batitmu bi nji kayeenkuņ, nayeenk ba. ⁴⁰ Kë uko wi pțo ti kadeenu këme ti kamayu ki naan mënt nji dwooņ kadat bañaan banwooņ pțo da, bankaan na pțo da baluņ kațo da.

⁴¹ Wi banjañan iñeen bandukiin bati-inkuņ uko wi Yakob na Yowan bajakuņ, așë deebațër baka. ⁴² Yetu adu baka așë ji na baka : « Nawini, banjakuņ aji bawo bașih biki ñtaak baji bașih na mnțot, baweek biki ñtaak kaņoonkna bañaan. ⁴³ Unwo kawo haņ pa an. Anjaluņ pwo naweek ti an awo kațep țep kawo nalem-par batëntul. ⁴⁴ Kë woli ñaanj aņal pwo nateek ti an, awalaan bkowul ado kalem-par batëntul. ⁴⁵ *Abuk Niinț ti uleeful aambi bi pa bado kalempara, abi pdo kalempar bañaan kabot kawul ubida wi nul, uwo baluk bankbuuranuņ bañaan batum maakan.

Yetu ajeban nakuul du ubeeka wi Yeriko

(Maci 20.29; Luk 18.35-43)

⁴⁶ Yetu na bațașarul baban ubeeka wi Yeriko, kë wi bakpënuņ da na pntuk pweek pi bañaan, Bartime nakuul abuk Time ațo ti kabaņ bgah awo ti bñehan. ⁴⁷ Wi atiinkuņ kë Yetu i Nataret

††10:38 Nahilan kadaan ti pnkalame pi nji kadaannuņ.

aktëpuŋ ašë jun phuuran aji : « Yetu abuk Dayiŋ, ñagi'aan »⁴⁸ Kë wi bañaan batum bawoon ƚi pŋoman na a ayomp, kë abaa huuran huuran maakan aji : « Abuk Dayiŋ ñagi'aan »⁴⁹ Yetu kë ašë naŋ aji : « Nadu'ana. » Badu nakuul aji na a : « Wutan kalënk, naŋiin, adu'u. »⁵⁰ Kë ašë fël umanta, alut anaŋa aya du umban wi Yetu.⁵¹ Yetu aji na a : « we wi iŋaluŋ ndolu ba? » Nakuul kë aji : « Najukan i naan, dolaan nkak ndo kawin. »⁵² Yetu kë ašë ji na a : « Yaani, pfiyaar pi nu pabuuranu. » ƚi dko mëntë kë ašë kak awin ; ašë ƚaš Yetu na bgah.

Yetu aneej ƚi Yerutalem ji naših

(Maci 21.1-9; Luk 19.29-34)

11 Yetu na baŋašarul bañoŋ Yerutalem kakab ŋbeeka ŋi Betfage na Betani du umban wi Pnkuŋ pi Mnoliwera^{‡‡} kë Yetu ašë yil batëb ƚi baŋašarul.² Aji na baka : « Nayaan du untanka unwoon ƚi kadunan : uneejan, nawin batan ubuuru umpoŋi wi nin ñaaŋ awoon aambaan kadapi'aara. Nafënëšan wa naŋij.³ Woli baheparan uko unkayi kë nakfënëš ubuuru, nateem kaji Ajugun anuma wa, woli abaa, ado wa ukak. »

⁴ Baŋašar Yetu baya aŋënk kë batan ubuuru umpoŋi ƚi plëman ploŋ kakab bgah, ašë fënëš wa.⁵ Balon ƚi banwoon da bahepar baŋašar Yetu uko unkaan kë bafënëš wa.⁶ Kë bateem baka jibi Yetu ajakuŋ na baka. Kë bawut baka kë bayaa.⁷ Baŋij ubuuru du Yetu, apënan iyeti yi baka, agur ƚi wa, kë Yetu ašë paya ƚi wa.⁸ Bañaan batum bašëef iyeti ƚi bgah,

balon kë bašëef ikën yi mnjaak yi bati-bnuŋ du uŋëeh.⁹ Bankpošun ƚi kadun ki nul na bankŋašuluŋ bahuuran aji : « *Hotana,*^{¶¶} *bnuura nuura ƚi Ankmbiiŋ ƚi katim ki Našibaŋi Ajugun!*^{¶¶} »

¹⁰ *Bnuura nuura ƚi pših pankmbiiŋ hënk, pših pi Dayiŋ ateemun!*
Hotana, Našibaŋi adëm du baŋi duuŋ. »

¹¹ Yetu aneej du Yerutalem aya du *Katoŋ Kaweeŋ ki Našibaŋi meeŋ. Wi atenuŋ dko bti ayitën, ašë pën pya Betani, ul na baŋašarul iŋeen na batëb ƚiki utaakal ubani.

Yetu afëp bko bi bajaan badu bfig

(Maci 21.18-19)

¹² Unuur utëbanŋën, wi bakpënnuŋ Betani kë ubon ušë de Yetu.¹³ Awin bko bi bajaan bado bfig du kalowan, ašë ya pten me aŋënk da mnko mnlon kade. Wi ašaan aŋoŋ ašë ƚënka itoh ƚaŋ, ƚiki wal wi kabuk ki ba uundobi ban.¹⁴ Wi wi ašaan aŋiini na bko aji : « Nin ñaaŋ aankak ade mnko mi nu. » Baŋašarul kë batiinka.

Yetu adook bawaap du katoŋ ki Našibaŋi

(Maci 21.12-17; Luk 19.45-47; *natenan ƚi Yowan 2.13-22*)

¹⁵ Yetu na baŋašarul baban Yerutalem, kë wi baneejuŋ ƚi Katoŋ Kaweeŋ ki Našibaŋi, kë Yetu ašë jun pdook bankwaapuŋ na banknuguŋ da. Awat ŋmeeša ŋi batorkaar itaka^{§§}, na iŋij yi bawaap ŋbalab.¹⁶ Abot aneejan bañaan bankuŋiiŋ bado kaŋëpna ƚi Katoŋ ki Našibaŋi meeŋ.¹⁷ Ajukan baka aji : « Mëntë uko wi upiitaniŋ ƚi Ulibra

^{‡‡}11:1 *Pnkuŋ pi mnoliwera* : Dawoon katim ki pnkuŋ pi bajaan bado na umbaabu "Mont des Oliviers, Monti di Olivera, Mount of Olives."

^{¶¶}11:9 *Hotana* : ƚi uhebëre dawoon « Buuran » ašë bi kak uŋup unjaan udëmanaan Našibaŋi.

^{§§}11:15 Batorkaar itaka baji batorkaar bayuday banwoonuŋ ŋtaak ŋlon itaka yi baka bahilna banug iko idolni bŋëjan babot baluk Katoŋ Kaweeŋ ki Našibaŋi daaša.

wi Naşibaţi i : *katoh ki naan kadu'ana *katoh kañehanaani pa ntaak bti'?* An kë naşë do ka *dko dmennaani di bakiiij.* »
¹⁸ Baţeņan baweek na *bajukan Bgah batiink uko wi Yetu adoluņ, aşë la jibi bakdoluņ kadoo kafina ; baţi'a, ţiki pntuk bti pamaţ pjukan pi nul maakan.
¹⁹ Utaakal ubanle, Yetu na baţaşarul baji bapën ţi ubeeka kaţiış.

Bko bi bajaan bado bfig bankayi

(Maci 21.20-22)

²⁰ Wi Yetu na baţaşarul baktëpuņ na nfa, bawin bko bi bajaan bado bfig kë bakay te du intaañ. ²¹ Piyeer aleş uko unţëpuņ, aşë ji na Yetu : « Najukan, tenan, bko bi ifëpuņ bakay şaş. » ²² Kë Yetu aşë teem aji : « Nafiyaaran Naşibaţi. ²³ Na manjoonan, dtupan, woli ñaan aji na pnkuņ pi pënan ţi iya ijot du bdëk, woli aanwo na nşal nteb, aşë fiyaar kë uko wi ajakuņ udolana, Naşibaţi kado uko mënţ pa a. ²⁴ Ukaan kë nji kajakan, uko bti wi nakheparuņ woli nañehan Naşibaţi, nafiyaaran kë nadobi yeenk yeenk wa. Hënk Naşibaţi ado uko mënţ pa an. ²⁵ Woli nañehan, aşë kaar uko uloņ na ñaan, namiirana, Aşinan anwooņ baţi ahilna amiiran kak ipekadu yi nan. ²⁶ [Kë woli naankmiir, Aşinan anwooņ baţi aankmiiran kak ipekadu yi nan.] »

Bahepar Yetu ñaan anţu'uluņ pdo iko yi akdoluņ

(Maci 21.23-27; Luk 20.1-8)

²⁷ Yetu na baţaşarul bakak Yerutalem, kë wi Yetu awooņ du Katoh Kaweek ki Naşibaţi apoş, baţeņan baweek, *bajukan Bgah na bantohi kë başë bi añoga.
²⁸ Bahepara aji : « Mhina mhoņ mi mi ikdolnuņ iko yi ba? In ajakiin kë ihilan kado ya? » ²⁹ Yetu kë aşë teem baka aji : « Nji, dheparan uko uloolan

ţañ, nateemaan, nşë nţupan mnhina mi nji kadolnuņ iko yi. ³⁰ In ayiluņ Yowan pbattaar ba? Naşibaţi a këme bañaan baka? Nateemaan. » ³¹ Kë başë wo ţi plaţar jibi bawooņ, aji : « Woli nteem aji Naşibaţi ayiluluņ, aheparun kaji, we ukaan kë nşëfiyaara. ³² Kë woli nji bañaan bayiluluņ... hee! » Baţi bañaan ţiki bañaan bti bafiyaar kë Yowan awo na manjoonan Naţupar Naşibaţi. ³³ Kë başë teem Yetu aji baamme anyiluluņ. » Kë Yetu aşë ji na baka : « Nji kak, mënktupan mnhina mi nji kadolnuņ iko yi. »

Uhoñ wi balemp biki uwoorta

(Maci 21.33-46; Luk 20.9-19)

12 Yetu abot awo ţi phoñ na bañaan banwooņ ţi Katoh Kaweek ki Naşibaţi aji : « Niiñţ aloņ abi tepi uwoorta wi mnko manjaan mandolna ubiñu, aşë biig wa afooyan. Ajip bhër ado dko dpooñni, abot akiin bliit bi mnlaak bkuuņţaan pa bayeņ, aşë dukar wa bañaan baloņ pa badoki bapooñle bawula kafah ki nul, aşë ya bayaaş. ² Wi wal wi upooñ ubanuņ, kë aşë yil nalemparul aloņ du bañaan banwooņ du uwoorta pa pyeenk kafah ki nul. ³ Bañaan bukuņ mënţ bamob nayili akob, adooka kë akak iñeen ijinţ. ⁴ Kë niiñţ ajug uwoorta kë akak ayil du baka nalemparul aloņ kak. Bakoba ţi bkow, abot akowandëna. ⁵ Ayil nawa-jantën kë bafina. Ayil kak balemparul batum baloņ kë bakob baloņ, afin baloņ. ⁶ Kë abukul i amaganuņ ţañ aduki'arun, ul i ayiluņ uyaaş ubaañsaani du baka aşë ji : « Baya kakali abuk naan. » ⁷ Kë wi bañaan biki adukaruņ uwoorta bawinuņ abuk ajug uwoorta aşë laţar aji : « I, akdukiin na iko yi aşin, najoh nşina, nşë nşuka na ya. » ⁸ Bamoba, afina, ajej puum

apënan ti uwoorta afël. ⁹Kë we wi ajug uwoorta akdoon ba? Abi, kafin balemp biki ațuun ti uwoorta, kajej wa, kawul balonj. ¹⁰Naanleyiir uko umpiitun ti Ulibra wi Nașibați i?

“Pnduba pi baniw bapokun pakakun amëban katoh ;

¹¹*Uko mënt uwo udo wi Ajugun unuura abot awo uñojarënaan ti kës ki nun.”^a*

¹²Bațenan baweek, *bajukan Bgah na bantohi bayikrën kë bukal bakaanj kë Yetu akhoñ hañ. Bado na pmoba wal mënt așë ti pntuk. Baduka, aya.

Uko wi pluk Fetar daașa

(Maci 22.15-22; Luk 20.20-26)

¹³Wi uko mënt uțëpun, bayil du Yetu balonj ti bafaritay na bațaş Herod balonj pa pțup țupana katenna me bahil kațaawana. ¹⁴Babi aji na a : « Najukan, ŋme kë iwo ñaanj i manjoonan anwoonj aanji ti nin ñaanj abot awo iinji kten uko wi ñaanj awoonj. Iji kjukan Bgah bi Nașibați jibi bawoonj na manjoonan. Țupun, bgah bi nun badinan ŋluk Fetar nașih najeenkal daașa i? Țwo kaluka da këme ŋënwo i kaluka da? » ¹⁵Yetu, ame ŋșal ŋi kalagare ŋi baka, așë ji na baka : « we ukaanj kë nakdo na pțaawanaan ba? Națijaan pataka nten pa. » ¹⁶Kë bațij pataka ploñ. Kë așë ji na baka : « Kaara di in, na katim ki in iwoonj da? » Kë bateem aji : « Fetar. » ¹⁷Kë așë ji na baka : « Nakeerin nakakan Fetar uko unwoonj wi Fetar, nașë nakakan Nașibați uko unwoonj wi Nașibați. » Kë bașë ñonjar bti ti uko wi Yetu ajakunj.

Pnața ti pkeț

(Maci 22.23-33; Luk 20.22-39)

¹⁸Unuur mënt, *Bataduk balonj babi ti Yetu, bukal bajaanj baji pnața ti pkeț

paanwoo. Baji na a : ¹⁹« Najukan, Moyit apiit pa un aji : Woli ñaanj aka abuk așin kë akeți, așë duk ñaaț anwoonj aambuki, ayeenkan ahar abuk așin mënt ahilna abukara bapoț. ²⁰Kë ușë bi ka biinț paaj na alonj banțaarunj. Nateek aniim ñaaț așë keț bë aambuki. ²¹Natëbantën kë aniim ñaaț mënt akak akeț kë aambuki. Kë uwo hañ pa nawajanțën. ²²Kë nin alonj ti biinț paaj na alonj banțaarunj bukunj aanduk napoț. Wi bakețunj bti, ñaaț kë akak akeț. ²³Kë hënkuñ, woli bañaan balun anața ti pkeț, awo ahar in ti baka, wi bukal paaj na alonj bti baniimulunj? »

²⁴Yetu ateem baka aji : « Mënt ppaam ŋțup ŋi Ulibra wi Nașibați na mnhina mi nul pakaanj kë nakneem i? ²⁵Hënk di uwoonj, woli bañaan balun anața ti pkeț, biinț baankdo kajej baaț, kë baaț baankniima : bawo wal mënt ji ŋwanjut ŋi bați. ²⁶Kë ti uko wi pnața ti pkeț, naanleyiir Ulibra wi Moyit ti dko dankți-iniyaanunj uko wi bgof bankyikunj, jibi Nașibați ajakunj na Moyit aji : “Dwo Nașibați i Abraham, i Itaak, na i Yakob?” »^b ²⁷Yetu akak aji : « Nașibați aanwo keeri i bankețunj, awo i bajeb. Naneem bnuura. »

Uko undëmnunj ti iko yi bgah bajakunj

(Maci 22.24-40; natenan ti Luk 10.25-28)

²⁸Alonj ti *bajukan Bgah antiinkunj baka awin kë Yetu ateem bnuura, abi aňog ahepara aji : « Ți iko yi bgah bajakunj, uhonj udëmnunj dëm ba? » ²⁹Yetu ateem aji : « Undëmnunj dëm wii wi “Ți-inkan, iwi Itrayel : Ajugun Nașibați i nun awoha aloolan țañ. ³⁰Iwo kañal Ajugun, Nașibați i nu, na kațëbu bti, na uhaașu bti, na ușalu bti, na uforta wi nu bti.”^c

³¹Uko unyeenkuñ ti wa wii wi : “Iwo

^a12:11 Kañaam 118.22-23. ^b12:26 Ppën 3.6. ^c12:30 Pleșan 6.4-5.

kaŋal atenŋu jibi iŋaluŋ uleefu.^d Nin uko uloŋ ŋi bgah uumpel pel iko yi. »

³² Najukan Bgah aji na a : « Uwo bnuura Najukan, iŋup manjoonan : Naŋibaŋi awoha aloolan ŋaŋ, uunkak aka aloŋ kak. ³³ Kë pŋala na kaŋëb bti na uŋalu bti, na uforta wi nu bti, na pŋal aŋëŋu jibi iŋaluŋ uleefu upel iŋeŋan bti yi baŋeŋanuŋ na yi bafiŋaruŋ Naŋibaŋi.

³⁴ Yetu awin kë aŋiini na mntit aŋë ji na a : « Iinlow Pŋih pi Naŋibaŋi. » Nin aloŋ aankak aŋoom phepara uko uloŋ.

Hum di di Krittu ahinanuŋ kawo abuk Dayiŋ

(Maci 22.41—23.7; Luk 20.41-47)

³⁵ Yetu ajeŋ bŋup awo ŋi pjukan du Katoh Kaweek ki Naŋibaŋi aji : « Hum di di *bajukan Bgah bahilanuŋ kaji Krittu awo abuk Dayiŋ ba? ³⁶ Dayiŋ ul, Uhaaŋ wi Naŋibaŋi udola kë aŋup ŋi uko wi Krittu aji :

*Naŋibaŋi Ajugun aji na Ajugun :
ŋoon ŋi kaŋen naan kadeenu
te ndoo ndo baŋooradu
ido kapafna baka ihoŋ.*

³⁷ Dayiŋ ul, ŋi uleeful, aji du Krittu kaji Ajugun, hum di di ahinanuŋ keeri kawo Abuk Dayiŋ? » Pntuk pweek pawo ŋi ptiinka aŋë lilan maakan.

Nadoon kalipara bajukan Bgah

(Maci 23.1-36; Luk 20.45-47)

³⁸ Yetu aji na baka ŋi pjukan pi nul aji : « Nalipariin *bajukan Bgah, bukal banjaan baŋal pŋaay na imiŋa iyul, kaŋal banohŋtën baka ŋi dko di baŋaŋ batum, ³⁹ kaŋal pŋo ŋi kadun ŋi itoh iŋehanaani na ŋi iŋij inuura ŋi ŋfettu. ⁴⁰ Baji bade bka bti bi baat bayoŋ, kabot kadaar kajon ŋi pŋehan Naŋibaŋi pa pwinana. Naŋibaŋi aluŋ kakob baka kakob kandëmnuŋ maakan. »

Uŋen wi ŋaŋ nayoŋ najuuk

(Luk 21.1-4)

⁴¹ Yetu aŋo ataan na dko di bajaan bawatna itaka pa Katoh Kaweek ki Naŋibaŋi. Aten jibi baŋaŋ bakwatuŋ itaka da. Bayok batum bawat itaka itum. ⁴² Naŋaŋ aloŋ nayoŋ najuuk kë aŋë bi awata ktak-ktëb ŋaŋ.

⁴³ Kë Yetu aŋë du baŋaŋaruŋ aji na baka : « Dŋupan na manjoonan, ŋaŋaŋ nayoŋ najuuk i awul apelan baŋaŋ bti banwuluŋ itaka. ⁴⁴ Banwuluŋ bukuŋ bti bawul itaka yi bawooŋ baanumaa, kë ul ŋi bwaŋ bi nul aŋë wul itaka bti yi anumiin pa pde. »

Yetu aŋup pjoŋ pi katoh ki Naŋibaŋi

(Maci 24.1-3; Luk 21.5-7)

13 Wi Yetu akpënuŋ ŋi Katoh Kaweek ki Naŋibaŋi, kë aloŋ ŋi baŋaŋaruŋ aŋë ji na a : « Najukan, tenan knduba kweek na ŋniw ŋnuura ŋi babomanaanuŋ Katoh Kaweek ki Naŋibaŋi. » ² Yetu ateema aji : « Iwin ŋniw ŋweek ŋi? Nin plaak paankduka kapaf ŋi ptëŋ pa, mangarandër bti. »

³ Yetu na baŋaŋaruŋ baban du *pnkuŋ pi mnoliwera, kë Yetu aŋë ŋo ataan na Katoh Kaweek ki Naŋibaŋi. Wi bi Piyeer, Yakob, Yowan na Andre bagaaguŋ na a, aŋë hepara aji : ⁴ « ŋupun, lum di di uko waŋ ukwooŋ, kë we ukyuujuŋ kë iko mëŋt bti iŋogan ŋi pban. »

Wal wi mnhaj mnweek mankjunuŋ

(Maci 24.4-14; Luk 21.8-19)

⁵ Yetu awo ŋi pji na baŋaŋaruŋ : « Naŋa-faraan aloŋ aguuran. ⁶ Batum baluŋ kabi na katim ki naan kaji bawooŋ Krittu, kaguur baŋaŋ batum. ⁷ Woli naluŋ atiink ŋgut, abot atiink kë baktiiniyaan uko wi ŋgut na pgarandër, nawutan kalënk : iko mëŋt iwo i kawo. Nameen kë uun-

^d12:31 Bgah 19.18.

dobi wo uba umundu. ⁸ Utaak unaṭa ugut na uṭaak uloṅ, p̄sh pagut na ploṅ. Du ṅmbaṅ ṅt̄um, mboṣ manluṅ kaṣiṅṭar, ubon uweek ubot uwo. Iko mēṅṭ bti ikwoonṅ ujuni wi mnhaj mnweek, ji mnhaj mi ṅaaṭ ankyaanṅ kabuk.

⁹ Naṭafaraan an ṭi ṅleefan ; baṅooṭan du ṅruha, kakoban na itintēl du itoh iṅehanaani, kaṅooṭan du kadun ki bantūṅa na ki baṣih, ṭiki nafiyaarēn. Wal mēṅṭ naṭup baka uko wi nameeṅṭ ṭi nji. ¹⁰ Uṭup Ulil Unuura uwo i duna kaṭupana ṭi ṅtaak bti. ¹¹ Woli bamoban aṅooṭ du uruha, nakdo kaṭaaf uko wi nakyaanṅ kaṭup, uko unkyaanṅ kabi ṭi bkowan wal mēṅṭ naṭupan wa, ṭiki mēṅṭ an nakdoonṅ kaṭiini, Uhaaṣ wi Naṣibaṭi wa. ¹² ṅNaan aluṅ kakeeṣaar abuk aṣin kado bafiṅa. Aṣin napoṭ aluṅ kakeeṣaar abukul kado bafiṅa, bapoṭ banaṭara bajug baka kado bafiṅ baka. ¹³ Katim ki naan kaṭu baṅaaṅ bti baṣooran. Kē aṅaaṅ amēban kaliint te kaban, abuur. »

Mnhaj mnweek

(Maci 24.15-22; Luk 21.20-24)

¹⁴ Yetu akak aji : « Woli nawin uko uwuṭaan maakan unjaanṅ uṭopan* kē uwo ṭi dko di uwoonṅ uunwo kawo – Iwi inkleyiirunṅ yikrēnēn. Baṅaaṅ bankwoonṅ du uṭaak wi Yuda bakeeriinṅ baṭi baya du inkunṅ iweek. ¹⁵ Anṅoonṅ du uṣaala awutan kaneejar uko uloṅ. ¹⁶ Anwoonṅ du ṅteeh awutan kakakar bayeti bi nul du katoh. ¹⁷ ṅNuur mēṅṭ, baaṭ bankwoonṅ na iyiṅ, na bankbootanṅ bawuṭan. ¹⁸ Naṅehaan uko mēṅṭ uwut kaban ṭi wal wi uṣubal na mpoj. ¹⁹ ṅNuur mēṅṭ ṅawo ṅnuur ṅi mnhaj. Mnhaj manwoonṅ maambaanṅ kawohara wi Naṣibaṭi aṭakuṅ umundu ; kē mnhaj mntēṅṭ mun

maankak aluṅ kawo nin uyaas uloṅ kak. ²⁰ Kē woli Ajugun aantinkṭēn lah ṅnuur mēṅṭ, nin ṅnaan aankduka duka kado kahēfēṅṭ ; kē baṅaaṅ biki adatuṅ baṣē ṭu kē atiinkṭēn ṅa. ²¹ Woli aloṅ ajakan : “Natenan, Krittu awo du dko daṅ” kēme : “Awo du dko dimoṅ” nakfiyaara. ²² Baṅaaṅ baluṅ kanaṭa kaṭilan kaji bawoonṅ Krittu na baṭupar Naṣibaṭi. Bado mlagre na iko iṅoṅarēnaan pa woli bahilani baguur biki Naṣibaṭi adatuṅ. ²³ Naṭafaraan keeri, ddoobi ṭupan iko bti inklunṅ kabi. »

Ubi wi Abuk ṅNiinṭ

(Maci 24.29-31; Luk 21.25-28)

²⁴ « ṭi ṅnuur mēṅṭ, wi mnhaj manṅṭepunṅ, unuur uṅēmṣa, pli paankak anuur, ²⁵ ṅjah ṅajotna baṭi. Iko bti yi baṭi iṣiṅṭar. ²⁶ Wal mēṅṭ, baṣē bawin *Abuk ṅNiinṭ ado kabi ṭi infēluṅ, awo na mnhina mnweek maakan na mndēm. ²⁷ Ayil wal mēṅṭ ṅwanjuṭ ṅaya dko bti ṭi umundu, ṅaya du kabaṅ ki baṭi na ki umundu ṅaṭonkrēn biki adatuṅ.

Pjukan pi mnko

(Maci 24.32-35; Luk 21.29-33)

²⁸ « Natenan ṭi mnko : Wi inah ijunaṅ jun pluuman kē itoh ikpēn naji nayikrēn kē pti paṅogani. ²⁹ Hēnk di ukwohanṅ pa an kak : woli nalunṅ awin iko yanṅ kē ibani, nameen kē Abuk ṅNiinṭ aṅogi, awo ṭi plēman. ³⁰ Na manjoonan, ḍṭupan, kawuunṅ† ki kaankṭep bē iko yi bti iinwinanaa. ³¹ Baṭi na mboṣ ṅaba, kē ṅṭup ṅi naan ṅaṣē wo ṅaankba. ³² Kē unuur wi iko mēṅṭ bti ikbiinṅ, kēme woori mēṅṭ, nin ṅnaan aloṅ aamme me wa, mēṅṭ ṅwanjuṭ ṅi baṭi, mēṅṭ ṅi Abukul a, Naṣibaṭi Paapa ṭaṅ ameeṅ wa.

*13:14 Baṭiiniyaan ṭi uko wi kadunṅ ki unṅonṅ wi bagrek wi baṭuunṅ du Katoh Kaweek ki Naṣibaṭi ; natenan ṭi Daniyel 9.27; 11.31; 12.11.

†13:30 Kēme *Umundu wi ṅwoonṅ wi*.

Nawoon bten

(Maci 24.36-51; Luk 21.34-36)

³³ « Naɔafaraan, nawoon bten, naamme wal wi uko mēnt ukbanuŋ. ³⁴Uwo ji ŋiint ankyaan bayaaŋ aŋe dukar balemp katoh, andoli na ulemp wi nul, aji na nayeŋ bgah awo bten. ³⁵Nawoon keeri bten, naamme woori wi ajuŋ katoh akbiin, naamme me abi na utaakal kēme na utejan mnjel, kēme uhaan ŋguk kēme na nfa. ³⁶Nalipariin akur kur aban aŋe ɔenkan nawo ɔi bnoy. ³⁷Uko wi nji kaɔupanaŋ, dɔup wa baŋaanaŋ bti, nawoon bten. »

Bala pfiŋ Yetu

(Maci 26.2-5; Luk 22.1-2)

14 Ufettu wi ipoom indaɔ na *Ufettu wi Mbuur ŋaduka ŋnuur ŋtēb, kē baɔejan baweek na *bajukan Bgah baŋe la jibi bakdoli mntit kadoo kamob Yetu kafiŋa. ²Baji : « Ŋwut kado nin uko ulon ɔi ufettu, ji baŋaanaŋ babi baŋiŋtar. »

Ŋaaɔ alon ajees Yetu ukēra ujuŋ ulil pɔkēn ɔi bkow

(Maci 26.6-13)

³Yetu awo du ubeeka wi Betani du katoh ki Timoŋ i bajaanaŋ badu namaak bdo. Wi bawoon ɔi pde, ŋaaɔ alon kē aŋe bi na ukēra ujuŋ ulil pɔkēn ɔi pɔkar pmpoɔi pi banugnuŋ itaka itum. Ukēra mēnt ubomanaan bko bi bajaanaŋ bado nardu abot atam maakan. Afom pa aŋe jees ukēra ɔi bkow bi Yetu.

⁴Kē baŋaanaŋ balon baŋe wo baanlilani, baŋur ŋuran aji : « We ubaan awo pɔok ukēra pi ba? ⁵Woli bawaap lah wa baka uko umpeluŋ baluk bi uŋubal[‡], kajej itaka mēnt kawul bajuuk. » Badeebaɔter ŋaaɔ.

⁶Kē Yetu aŋe ji na baka : « Nawutana, we ukaanaŋ kē naknoorana ba? Ado uko unuura pa nji. ⁷Bajuuk, nawo na baka ŋnuur bti, nahilan kado baka bnuura, wal wi naknumiin, kē nŋe wo mēnkwo na an ŋnuur bti. ⁸Ado uko wi ahilanaŋ pdo, adobi ɔu ɔu ukēra ujuŋ ulil pɔkēn ɔi uleef naan pa umoy. ⁹Na manjoonan, dɔupan, dko bti di baktupuŋ Uɔup Ulil Unuura, baɔup kak uko wi ŋaaɔ i adoluŋ, kaleŋna'a.

Yuda Itkariyot aɔu na pwaap Yetu

(Maci 26.14-16; Luk 22.3-6)

¹⁰Yuda Itkariyot, alon ɔi banjaanaŋ iŋeen na batēb aya du baɔejan baweek pwul baka Yetu. ¹¹Wi batiinkuluŋ, balilani aŋe hoŋa itaka. Kē aŋe wo ɔi pla jibi akdoluŋ kadoo kawul baka Yetu.

Baɔaŋar Yetu babomandēr ufettu wi mnjeeh

(Maci 26.17-25; Luk 22.7-13; Yowan 13.21-30)

¹²ɔi unuur uteek wi ufettu wi ipoom indaɔ, wi baŋaanaŋ bajaanaŋ bafiŋ ŋkaneel pɔejananaan ufettu wi mnjeeh, baɔaŋar Yetu baji na a : « ɔuŋ di iŋaluŋ ŋya ŋbomandēr ideena kaŋah ki ufettu. » ¹³Ayil wal mēnt baɔaŋarul batēb, aji na baka : « Nayaan du ubeeka, naya kayit na ŋiint alon ankuŋiin pɔunk pi meel : naɔaŋana. ¹⁴Katoh ki akneejuŋ, najakan na ajuŋ katoh mēnt: “Najukan aji : ɔuŋ di meetɔ di akdeenuŋ pde pi ufettu na baɔaŋarul dawoon?” ¹⁵Ayuujan meetɔ dhaan du bko duuɔ danwoon na iko yi naknumiin bti, dul di nakyaanaŋ kabomandērun ŋhilna ŋde pde pi ufettu. » ¹⁶Baɔaŋarul baya, aban du ubeeka, aɔenk kē iko iwo bti jibi ajakuŋ na baka kē baboman pde pi ufettu.

[‡]14:5 Uko umpeluŋ baluk bi ŋnuur iŋeen-week ŋyaaŋ ŋwajantaŋ.

**Yetu aṭup kē aloṅ ṭi
baṭaṣarul aluṅ kawaapa**

(Maci 26.20-25; Luk 22.14;
natenan ṭi Yowan 13.21-30)

¹⁷ Wi utaakal ubanuṅ, Yetu aban na baṭaṣarul iñeen na batēb. ¹⁸ Wi baṭoon awo ṭi pde, Yetu aji : « Dṭupan, na manjoonan, aloṅ ṭi an, ankndeeṅ na nji aluṅ kawaapēn. » ¹⁹ Bajooṭani, kē andoli aṣē wo ṭi phepara aji : « Woon nji a i? » ²⁰ Kē aṣē ji na baka : « Aloṅ ṭi an baṭaṣar naan iñeen na batēb, ankṭuuṅ kañen na nji ṭi praata. ²¹ Aa, *Abuk Ñiint awo kakeṭ jibi upiitaniṅ ṭi a ṭi Ulibra wi Naṣibaṭi, kē anṣaṅ awula aṣē wuṭan. Uhokan lah awo aankbuka. »

Yetu aṭup aji Piyeer aluṅ kapok pme'a

(Maci 26.26-29; Luk 22.17-20,31-34)

²² Wi bakdeṅ, Yetu ajeṅ kapoom, abeeb Naṣibaṭi, akitēs ka, awul baka aṣē ji : « Najejan, uleef naan wii wi. » ²³ Abot ajeṅ pnkalame pi poot, wi abeebuṅ Naṣibaṭi aba, aṣē wul baka badaan, kē badaan bukal bti. ²⁴ Aji na baka : « Pñaaṅ pi naan pii pi, pankntuluṅ pa pntuk pweek maakan, pi Naṣibaṭi aṭeṅanaanuṅ bhoṅar. ²⁵ Dṭupan, na manjoonan, nin mēnkak adaan poot te unuur wi iko bti ikkakuṅ ihalu du Pṣih pi Naṣibaṭi. »

²⁶ Bayeeh añaamarēn aba, aṣē pēn pya du *Pnkuṅ pi Mnoliwera. ²⁷ Yetu aji na baka : « An bti nadukēn, jibi upiitun ṭi Ulibra wi Naṣibaṭi :

“Dkob nayafan kafin,

ḡkaneel ḡaṣē ḡawayṣēr”^e

²⁸ Kē wi nji kanaṭiṅ ṭi pkeṭ, djot kadun kayoonkan du Galilay. »

²⁹ Piyeer aji na a : « Woli bañaṅ bti baya aduku, nji mēnkduku! » ³⁰ Yetu ateema aji : « Na manjoonan dṭupu, na utejan wi, ji uguk udo kahaan uyaṣ

utēbantēn, iwi, ipok nyaṣ ḡwajantṅ kaji iimme'ēn. » ³¹ Kē Piyeer aṣē taman maakan aji : « Woli ddoo wo i pkeṭ na iwi, nin, mēnkpok kaji mēmm'e'u. » Kē bukal bti bakak aji haṅ.

Du Gettemaniya

(Maci 26.36-46; Luk 22.40-46)

³² Baban du dko di bajaṅ bado Gettemaniya kē Yetu aṣē ji na baṭaṣarul : « Naṭoon ṭi, dya pñehan Naṣibaṭi. » ³³ Ajeṅ na a Piyeer, Jakob, na Yowan aṣē jun phaajala na ptiink mnhaj ṭi uhaṣ wi nul. ³⁴ Aji na baka : « Uhaṣ wi naan ujoṭani, pjoṭan pdiṭ maakan kē ndo kita ; nadukiin ṭi nawo bten. »

³⁵ Kē wi ajohariṅ aya low ntiṣu, aṣē jot ṭi mboṣ añehan Naṣibaṭi, aji woli uhilan lah kawo, mnhaj mankbiiṅ mi manlowa. ³⁶ Aji : « Abba^f, Paap, iwi inhiniṅ iko bti, lowaan mnhaj mi ṭi nji ; uṣē uwut kawo uko wi nḡaluṅ, wi iḡaluṅ ukdolaniṅ.

³⁷ Yetu akak aṣē ṭēnk baṭaṣarul kē bakṅoyēnt, kē aṣē ji na Piyeer : « Timoṅ, iṅoyēnt? Iinhilan awo bten uwoori uloolan ṭañ. ³⁸ Nawoon bten nado kañehan nawutna kajot ṭi kaguuru. Uhaṣ wi nan uḡal pdo bnuura kē ḡleefan ḡaṣē waṅ uforta. »

³⁹ Akak aya alow baka añehan Naṣibaṭi awo ṭi pkakalēs uṭup wi aṭupuṅ ṭi kateeku. ⁴⁰ Awuḡṣa akak, aṭēnk baṭaṣarul kē bakṅoyēnt, kēs ki baka kadiṭ bṅoy, baamme uko wi bakteemuluṅ.

⁴¹ Yetu akak uyaṣ uwajantēn du baṭaṣarul aṭēnk kē bakṅoyēnt aṣē ji na baka : « Naṅoyēntēn, nanoorfēnan. Uko mēnt ubaa. Wal wi *Abuk Ñiint awoṅ i kawulana ṭi iñen yi bado buṭaan ubani. ⁴² Nanaṭiṅ ḡya! Natenan, ankwaapnuṅ aṅogi, awii wi. »

^f14:36 Abba : ṭi uṭup uaramayik dawoṅ Paap.

^e14:27 Takariya 13.7.

Bamob Yetu

(Maci 26.47-56; Luk 22.47-53)

⁴³ Ți dko mēnt, wi Yetu ahumuņ kaȓini, kē Yudaȓ, anwooņ aloņ ȓi banjañan iñeen na batēb, așē wuj na pntuk pi bañaan banwooņ na ikej na induk. Baȓejan baweek na *bajukan Bgah na bantohi bayiluņ baka. ⁴⁴ Yuda, anwaa-puluņ aji na baka, hēnk di di nakmeenun ñaan mēnt, aji : « I nji kamookuņ, ula namobana, nawutan kado abuur. » ⁴⁵ Wi abanaaņ ban aņog Yetu așē ji na a : « Najukan » așē mooka. ⁴⁶ Bukundu kē bașē dēpa ȓi a amoba. ⁴⁷ Aloņ ȓi banwooņ da apēnan kej atib nalempar nașih i baȓejan, abi fala fal kabaȓ.

⁴⁸ Yetu kē așē ȓiini na baka aji : « Dwo nado buȓaan i, kē nado bi pmobēn na ikej na induk? ⁴⁹ Țnuur bȓi dji kawo na an du Katoh Kaweek ki Nașibaȓi kajukan, kē naammobēn. Kē uko wi Ulibra wi Nașibaȓi ujakuņ uwooņ kadolana. » ⁵⁰ Kē wal mēnt, baȓasarul bȓi bașē ȓi aduka.

⁵¹ Naȓașa aloņ anguradiiņ blaañ ȓañ akȓașuluņ. Bamoba, ⁵² kē așē wutan blaañ aȓi byișu.

Bañooȓ Yetu du uruha wi bayuday

(Maci 26.57-68; Luk 22.54-55,63-71;
natanan ȓi Yowan 18.13-15)

⁵³ Bañooȓ Yetu du uko nașih i baȓejan. Baȓejan baweek, bantohi na *bajukan Bgah bayit da bȓi. ⁵⁴ Piyeer kē așē low du kafēȓ aȓașa te du blay meeȓ bi katoh kaweek ki nașih i baȓejan. Aȓo na balemp atēma. ⁵⁵ Baȓejan baweek na bawayēș bȓup bȓi bandukiin bala uko utapar Yetu kahilna kado bafiņa așē wo baanwini. ⁵⁶ Baȓum baji batapara kē ȓȓup ȓi baka ȓașē wo ȓaanji ȓayeenkiir. ⁵⁷ Baloņ baji banaȓa katapara kaji : ⁵⁸ « Țȓiinka kē aji afom Katoh Kaweek ki Nașibaȓi, ki iñeen yi bañaan

ibomanuņ, kașē kaniw ȓi ȓnuur ȓwajaȓ, kaloņ ki iñeen yi bañaan iwooņ iinkboman. » ⁵⁹ Baando tiinkar tiinkar ȓi uȓup wuņ.

⁶⁰ Nașih i baȓejan anaȓa wal mēnt anaȓ ȓi ptoof pi baka așē hepar Yetu aji : « Iinkhepna ȓi uko wi bañaan biki baktupuņ ȓi iwi i? » ⁶¹ Kē ul așē yompa yomp, aanji nin uko uloņ. Nașih i baȓejan akak ahepara aji : « Nașibaȓi i ȓjaan ȓdēman, iwi iwooņ Krittū Abukul i? » ⁶² Yetu ateema aji : « Nji a. Kē nașē luņ kawinēn nji *Abuk Niint ȓto ȓi kadeenu ki *Andēmuņ Maakan. Naluņ kawina kak ado kabi na infēluņ yi baȓi. »

⁶³ Kē nașih i baȓejan așē tow imișa yi nul[§] aji : « Țȓdoona we kak bamaar ba? ⁶⁴ Natiink bȓi kē akar Nașibaȓi. We wi nașaluņ ȓi uko wi ba? » Kē bukalk bȓi bașē ji aduknaanaa, awo i pkeȓ. ⁶⁵ Baloņ bawo ȓi pȓēȓjēra, awuna kaara akoba așē ji na a : « Iwi, Naȓupar Nașibaȓi, ȓupan ñaan ankobiin. » Kē balemp bașē wo ȓi pkoba.

Piyeer apok aji aamme Yetu

(Maci 26.69-75; Luk 22.56-62;
natanan ȓi Yowan 18.15-18,25-27)

⁶⁶ Wi Piyeer awooņ ȓi uȓeeh, du blay, kē ñaaȓ aloņ ȓi balemp biki nașih i baȓejan așē ban. ⁶⁷ Wi awinuņ Piyeer kē aktēma, așalana așē ji na a : « Iwi kak ibi wo na Yetu i Nataret. » ⁶⁸ Kē așē pok aji : « Iji we? Mēndo me me uko wi iņaluņ pȓup. » Atool ppēn du blay bi bdig [kē uguk ușē haan].

⁶⁹ Ñaaȓ nalemp awina așē wo kak ȓi pji na banwooņ da : « Awo ȓi baka. » ⁷⁰ Kē Piyeer akak apok. Uunjoni kē banwooņ da bașē wo ȓi pji na a : « Iwi, na manjoo-nan, iwo aloņ ȓi baka, idoo wo i utaak wi Galilay. » ⁷¹ Kē așē mehna aji na Nașibaȓi afēpa woli aankȓup manjoo-nan, awo ȓi pji : « Mēmmē ñiint ȓi najakuņ hēnk. »

[§]14:63 Atow imișa yi nul pyuujna kē adeebaȓi.

⁷² Ți dko mēnt̄ kē uguk uşē haan uyaaş utēbant̄n. Kē Piyeer aşē leş uţup wi Yetu abiin̄ aji na a : « Ji uguk udo ka-haan uyaaş utēbant̄n ipok ŋyaaş ŋwajant̄ kaji iimme'ēn. » AȚi wal mēnt̄, apēn bdig awooni.

BañooȚ Yetu du kadun ki Pilat

(Luk 23.1-5,13-25; Maci 27.1-2,11-14; natenan Ți Yowan 18.28-38)

15 Wi nfa mambanaŋ ban kē baŋeŋan baweek başē Țo ayit na bantohi, na *bajukan Bgah na baŋaanaŋ bti biki uruha wi bayuday. Bado kē batan Yetu aşē ŋooȚa aya wul Pilat. ² Kē Pilat aşē hepar Yetu aji : « Iwi, iwoonŋ naşih i bayuday i? » Kē ateem aji : « Iwi, ijakuŋ haŋ. » ³ Baŋeŋan baweek batapara iko itum. ⁴ Pilat kē akak hepara : « Iinka uko ulonŋ uţup i? Iinwin iko yi baktapariinŋ bti? » ⁵ Kē Yetu aanteema teem nin uko ulonŋ, kē Pilat adoo ŋonaŋ.

⁶ Ufettu undoli Pilat aji wutan pa baŋaanaŋ biki aşihuŋ nakalabuş i baheparuŋ. ⁷ Kē ŋiinŋ alonŋ i bajaanaŋ bado Barabaat aşē wo ukalabuş, ul na baŋaanaŋ balonŋ banfiŋuŋ ŋaanaŋ wi bakyewlanuŋ ubeeka.

⁸ Pntuk pabi aşē wo Ți phepar Pilat uko wi ajonuŋ kado baka. ⁹ Pilat aji na baka : « Naŋal nwutanan naşih i bayuday i? » ¹⁰ Ame kē baŋeŋan baweek bakuj Yetu, ukaanaŋ kē baȚija'a. ¹¹ Kē baŋeŋan baweek başē wuuk pntuk paȚep Țep paji awutan baka Barabaat. ¹² Pilat akak ajeȚ bȚup aşē ji : « We wi ŋji kadoonŋ keeri na i na-janaŋ nado naşih i bayuday? » ¹³ Kē bakak ahuuran aji : « Paŋana! » ¹⁴ Pilat aji na baka : « BuȚaan bhoŋ bi bi adoonŋ ba? » Kē babaa huurana huuran maakan aji : « Paŋana! » ¹⁵ Jibi Pilat aŋaluŋ pdo uko unliluŋ pntuk, awutan baka Barabaat,

aşē do kē bakob Yetu na itint̄l, aşē wul baka a bapaŋ.

Bangoli babeŋ Yetu

(Maci 27.27-31; natenan Ți Yowan 19.2-3)

¹⁶ Bangoli baŋooȚ Yetu du blay bi katoh ki Pilat nantuŋa, aşē du batēnt̄ baka bti. ¹⁷ Bawoharēna bayeti bjeenk'al jud, abot aşiir iyiw ado ukēl aȚu'a Ți bkow**. ¹⁸ Bawo Ți pnoht̄ēna aji : « Ŋwulu mboş, iwi naşih i bayuday. » ¹⁹ Bakoba Ți bkow na pmul, atēfjēra abot aŋup Ți kadunul, kawo ji badēmana. ²⁰ Wi babeŋuluŋ aba, bapēnan bayeti bjeenk'al akakana imişa yi nul, aşē pēn na a pya kapaŋ Ți krut.

Bapaŋ Yetu

(Maci 27.32-44; Luk 23.26-43; Yowan 19.17-27)

²¹ BaȚu ŋiinŋ alonŋ i katim ki Fimoŋ, i ubeeka wi Kiren ampēnnuŋ uȚeeh pkuŋa krut ki Yetu, awo aşin bi Alektandēr na Rufut. ²² BaŋooȚ Yetu du dko di ba-janaŋ bado Golgota uwoonŋ « Kaheem ki Bkow. » ²³ Bawula poot pi banaakrēnuŋ na bko bi bajaanaŋ bado miir kē apok pdaan. ²⁴ Bapaŋa afaaşiir imişa yi nul, wi badoluŋ kanuŋ na mŋlaak, katenna uko wi andoli akyitanaanuŋ.

²⁵ Wi ŋwoori kaŋeen kalonŋ ŋabanuŋ wi wi bapaŋuluŋ. ²⁶ Bapiit̄ Ți bkowul duuȚ Ți krut uko unȚuŋ kē bapaŋa, uwo « Naşih i bayuday. » ²⁷ Bapaŋa na balat batēb, alonŋ Ți kadeenu ki nul, alonŋ Ți kamayu. [²⁸ Kē hēnk di di uko upiit̄uŋ Ți Ulibra wi NaşibaȚi udolaniinŋ, uȚi : « Banaakrēna na bado buȚaan. »]

²⁹ BankȚepuŋ bakar karana aşē bēȚ bēȚan ikow aji : « Mbeeh, mēnt̄ iwi ijakuŋ aji iwat Katoh Kaweek ki NaşibaȚi kaşē kaniw ka Ți ŋnuur ŋwajant̄ i? » ³⁰ He-liin Ți krut, ibuuran uleefu. » ³¹ Baŋeŋan baweek kak na *bajukan Bgah banaakiir

**15:17 Bado hēnk anaaman na uko wi Fetar naşih najeenk'al ajaanaŋ aȚu Ți bkow.

abeŋa aji : « Abuuran baloŋ ašë wo aanhil pbuuran uleeful! ³²Aanwo Krittu naših i Itrayel i? Aheliin keeri hënkuŋ ti krut ŋwin, ŋšë ŋfiyaar. » Biki bapaŋuŋ na a bado kara kak.

Pkeŋ pi Yetu

(Maci 27.45-56; Luk 23.44-49;
natenan ti Yowan 19.28-30)

³³Ti udiinŋ unuur, unuur umara mara awunana, kē bdēm bašë wala ti umundu bti, ado ŋwoori ŋwajanŋ. ³⁴Ti ŋwoori ŋwajanŋ ti pnak, Yetu kē ašë do pdiim aji : « Eloy, Eloy, lama tabaktani » uwoonŋ: « Našibaŋi i naan, Našibaŋi i naan, we ukaaŋ kē iwutën? ^f » ³⁵Baloŋ banwoonŋ da, wi batiinkuluŋ, baji : « Natiinkan, adu *Eli. » ³⁶Aloŋ aŋi, atoop kalēmēt kantanuŋ ti pmul ti poot ptaakŋaan, awula adaan, ašë ji : « Nayoonkan, ŋten me Eli abi kawalana. » ³⁷Kē Yetu ašë do pdiim pweek ašë jēmša. ³⁸Blaañ bkēm maakan banjaan baneenan bañaan pneej du dko dyimanaan maakan di Katoh Kaweek ki Našibaŋi batowa ti ptoof. ³⁹Naweek i bangoli iñeen-week aloŋ anaŋ wal mēnt ataŋ na Yetu. Wi awinuŋ jibi ajēmšiiŋ, ašë huuran aji : « Niinŋ i awo na manjoo- nan Abuk Našibaŋi. »

⁴⁰Uka kak baat baloŋ bannaŋuŋ alow ašë ten, bi Mariya i utaak wi Magdala, Talome, Mariya anin Jakob nampoŋi na Yotet, bawo ti bakaŋ mēntan. ⁴¹Baat mēntan bajaanŋ babi kaŋaš Yetu kabot kaŋenka wi awoonŋ du Galilay. Baat batum kak bampayiiŋ na a du ubeeka wi Yerutaalem bawo da.

Umoy wi Yetu

(Maci 27.57-61; Luk 23.50-56;
natenan ti Yowan 19.38-42)

⁴²⁻⁴³Utaakal ukeŋ udo bi ban, kē niinŋ aloŋ i katim kawoonŋ Yotef, anwoonŋ i ubeeka wi Arimati ašë bi. Awo ñaanŋ anti-

inkaniinŋ ti uruha wi bayuday, awo ti pyoonk ubi wi Pših pi Našibaŋi. Aya na mntēŋ ahepar Pilat puum pi Yetu wal mēnt ŋiki unuur mēnt uwo wi pbomandēr pa unuur wi pnoorfēn. ⁴⁴Pilat añaŋar kē Yetu adobi keŋ, wi wi ašaŋ adu naweek i bangoli iñeen-week, ahepara me ujoni, wi akeŋnuŋ. ⁴⁵Wi ateemuluŋ, kē ašë dinan Yotef ajeŋ puum. ⁴⁶Yotef anug blaañ bi ifaal, awalan puum pi Yetu ti krut ašë bootan pa na ba, aya bēkan pa ti bhēr bi bajipuŋ ti kabaŋ ki plaak. Ado kē bakēl plaak pweek ti plēman pi bhēr. ⁴⁷Mariya i utaak wi Magdala na Mariya anin Yotef baten dko di babēkanuluŋ bnuura.

Baat baŋenk bhēr kē bawo bjint

(Maci 28.1-10; Luk 24.1-10;
natenan ti Yowan 20.1-10)

16 Wi *unuur wi pnoorfēn wi bayuday uŋepuŋ, Mariya i utaak wi Magdala, Talome na Mariya anin Jakob banug ukēra ujuŋ ulil pŋkēn katul tulan ti puum pi Yetu. ²Ti unuur unŋaŋuŋ unuur wi pnoorfēn, na nfa kub wi unuur upēnuŋ, kē bašë ya du bhēr bi Yetu. ³Balaŋar aji : « In abaŋ aya kakēlun plaak panwoonŋ ti plēman pi bhēr ba? »

⁴Kē wi bašaŋ akat kēš ašë win plaak pandēmuŋ maakan kē pakēlanaa. ⁵Baneej du bhēr ašë win ti kadeenu ki baka naŋaša aloŋ anwohariinŋ kamiša kafaatal kē aŋoo, kē bašë lēnk maakan.

⁶Aji na baka : « Naklēnk, nala Yetu i Nataret, i bapaŋuŋ: anaŋa ti pkeŋ, aanwo ti. Natenan dko di bapiinŋanuluŋ. ⁷Nayaan naŋi na Piyeer na baŋaŋaruluŋ bandukiinŋ: “ajotan kadun du Galilay, dul di nakwinnuluŋ jibi abiiŋ aŋupan.” »

⁸Bapēn du bhēr ašë ti, ŋleef ŋaki na baka, kē babot añaŋar maakan, palēnk pi balēnkuŋ paŋu kē baanŋup nin ñaanŋ uko uloŋ te ado ban katoh.

^f15:34 Kañaam 22.2.

Yetu apën awinana wi anaŋiij ƚi pkeŋ

[⁹ Yetu anaŋa ƚi pkeŋ na nfa mi unuur unŋaanuŋ unuur wi pnoorfën. Apën awinana duna ƚi Mariya i utaak wi Magdala, i abiiŋ apënan ŋntaayi paaj na uloŋ. ¹⁰ Aya aŋup uko mënŋ bambiiŋ awo na Yetu banwoon wal mënŋ ƚi puum awooni. ¹¹ Wi batiinkuŋ kē anaŋa ƚi pkeŋ, kē ul abot awina, baanfiyaara.

¹² Wi uko waŋ uŋëpuŋ, Yetu apën awinana awo ji ñaariŋ nampaŋi ƚi baŋaŋaral batëb bankyaanŋuŋ aya du ufëŋ unwoon du uŋeeh. ¹³ Bukuŋ mënŋan bakak aŋup bandukiij uko wi bawinuŋ, kē baanfiyaar baka kak.

¹⁴ Yetu abaañŋaan apën awinana ƚi banjañan iñeen na aloolan wi baŋoon ƚi umeeŋa pa pde, aŋoman na baka ƚi uko wi bawoon baanfiyaari na ƚi pdënem pi

ŋhaaŋ ŋi baka ƚiki wi anaŋiij ƚi pkeŋ aŋë pën awinana, baanfiyaar banwinuluŋ.

¹⁵ Akak aji na baka : « Nayaan ƚi umundu bti naŋup Uŋup Ulil Unuura bañaariŋ bti biki umundu. ¹⁶ Ankfiyaaruŋ kabot kayeenk batitmu abuur, kē anwoon aankdi pfiyaarën aduknaana. ¹⁷ Iko yi ikyuujuŋ kē bafiyaari : Baluŋ kado kadook ŋntaayi ƚi katim ki naan. Baluŋ kaŋiini ŋŋup ŋyaanŋ. ¹⁸ Bajej ŋpula ƚi iñen yi baka. Woli badoo daan bnunk bankfiŋaruŋ, nin uko uloŋ uunkdo baka. Bapaf bamaakal iñen kajeban baka. »

¹⁹ Wi Yetu Ajugun aŋiiniij aba, aŋë deeriŋa baŋi, aŋo ƚi kañen kadeenu ki Naŋibaŋi. ²⁰ Kē baŋaŋaral baŋë ya du dko bti aŋup Uŋup Ulil Unuura. Ajugun alemp na baka abot ayuuŋ kē uko wi baktupuŋ uwo manjoonan na iko iñonariñaan yi bakdololuŋ.]

Uṭup Ulil Unuura

wi Luk apiitun

Uṭup ujuni

Luk apiit ḡlibra ḡtëb. Uṭup Ulil Unuura wi Luk apiitun na Ulemp wi Banjañan. Luk ate ugrek bnuura. Awo nakuraar. Wi Pawulu ayaan pṭup bañaan banwoon baamme Naṣibaṭi Uṭup Ulil Unuura, bukal bagakandërun. Wal mënt Luk aandobi me Naṣibaṭi. Abaa bi kak kak naritton. Apiit ulibra wi bë aanwin Yetu. Aya ala bañaan bammeen Yetu ahepar baka bnuura jibi iko itëpari. Ajej Uṭup Ulil Unuura wi Markut apiitun aṣë piit, jibi Maci adoluṅ. Maci kak ajej ulibra wi Markut. Ṭi ulibra wi nul, Luk ajuk iko yi bayuday akuṭ ajuk iko yi banwoon baanfiyaar Naṣibaṭi bawoon baammee. Apiit pa bañaan banteen ugrek banwoon baanfët ṭi Palettina. Aṭiiniyaan pntaali pi Yetu ajunna du Adam kadiimanaan kë Yetu awoon nabuuran bañaan bti. Woli ñaan aleyiir ulibra wi Luk aji win unjal wi Naṣibaṭi adiimanun bañaan biki umundu upokun: bajuuk, bamaakal. Luk aṭiiniyaan kak Uhaaṣ wi Naṣibaṭi na pñehan Naṣibaṭi.

Hënk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Uko unkayi kë Luk apiit ulibra wi (1.1-4)

2. Hum di di Yowan Nabattaar na Yetu babukiin (1.5–2.52)

3. Yowan Nabattaar aṭup uko unklun kabi (3.1-20)

4. Batitmu bi Yetu na jibi Fatana akdoon na pguura ajuban (3.21–4.13)

5. Yetu aya aṭo du Galilay (4.14–9.50)

6. Yetu apëna Galilay atool pya Yerutalem (9.51–19.27)

7. Kanëm kabaañsaani ki Yetu ṭi mboṣ: pwayëṣ pi bawayṣuluṅ na pkeṭul (19.28–23.56)

8. Yetu anaṭa ṭi pkeṭ (24.1-12)

9. Yetu apën awinana ṭi kadun ki baṭaṣarul aṣë deenana du baṭi duuṭ (24.13-53).

Ujuni

1 Bañaan batum, badoonaan na ppiit, kaṭup iko bti inṭepun ṭi ptoofun. ²Bakakalëṣun ya, jibi bammaarun abot awin na këṣ ki baka du ujuni, baṭupun baka ya. Bukal biki baṭuun pṭup *Uṭup Ulil Unuura. ³Ukaan kë nṣë ṣal aji, wi nheparun bnuura, aten iko bti jibi iy-eeenkiiri du ujuni, uyuk maakan nji kak npiitu, nṭupu bnuura jibi iko itëpari, iwi Teofil i mmaganun maakan, ⁴ihilna ime kë iko yi bajukaniin iwo manjoonan.

Uwanjut uṭup Takariya kë Yowan Nabattaar aluṅ kabuka

⁵Wal wi *Herod awoon naṣih i uṭaak wi Yuda, naṭejan i Naṣibaṭi aloṅ awo da i bajaan bado Takariya. Awo i pntuk pi baṭejan biki pṣini pi Abiya. Aharul awo i pṣini pi *Aaron naṭejan, katimul kawo Elitabet. ⁶Bawo bukal batëb bti bañaan baṭool ṭi kadun ki Naṣibaṭi, banjayi bataṣ uṭup na bgah bi Ajugun bti bnuura. ⁷Kë baṣë wo baambuki, ṭiki Elitabet aanhilan pbuk, kë bakak awo bukal batëb bti bañaan bandoon abi ṭaf ṭaf.

⁸Unuur ulon, Takariya awo ṭi pdo bṭejan ṭi kadun ki Naṣibaṭi, ṭiki pntukul pakaan na pdo ba. ⁹Baṭejan baji bado kambiilun katen ñaan i Naṣibaṭi adatuṅ, kë ul, Takariya adataniin ṭi baṭejan bti, pneej du *dko dyimanaan di Katoh Kaweek ki Naṣibaṭi, katër mnkulan^{††}. ¹⁰Pntuk pi bañaan batum kë paṣë wo ṭi

^{††}1:9 *Mnkulan* : Manjaan mantër du dko dyimanaan kadëmanaan Naṣibaṭi. Mnkulan, manwo pñaak pi bbeekar pankayun.

pñehan Naşibaţi du bdiġ, wal wi aktëruŋ mnkulan.

¹¹ Ți dko mënȚ kē așē win *uwanjut uloŋ wi Ajugun, kē unaȚ Ți umbaŋ udeenu wi umeeșā utēri mnkulan. ¹² Fakariya alēnk adiwșā, wi awinuŋ wa, ¹³ kē uwanjut ușē jaka : « Fakariya, wutan kalēnk! Uko wi iñehanuŋ, utiinkana du Naşibaţi : Elitabet aharu, aluŋ kabukaru napoȚ niint, luŋi iȚu'a katim ki *Yowan. ¹⁴ Aluŋ kaȚiju mnlilan na mntaŋ ; bañaan batum baluŋ kalilandēr kabuka ki nul. ¹⁵ Aluŋ kawo ñaan naweek Ți kadun ki Ajugun. Aanwo kaluŋ kadaan nin poot. *Uhaaş wi Naşibaţi ujunna pwo Ți a du kayiŋ ki anin. ¹⁶ Aluŋ kakakan babuk *Itrayel du Ajugun, Naşibaţi i baka. ¹⁷ Aluŋ kado kapoș Ți kadun ki Naşibaţi, na uhaaş na mnhina mi *Eli *NaȚupar Naşibaţi, bapoȚ bakakna batiinkar na bașin baka, banwoŋ baankȚaş Naşibaţi, bakak bawo na ŋșal ŋnuura ji bañaan banwoŋ baool. Aluŋ kado pntuk pi bañaan, pabomandēr bnuura pa Ajugun. »

¹⁸ Kē Fakariya așē ji na Uwanjut: « Hum di di ŋji kadoluŋ, kadoo kame kē uko waŋ uwo manjoonan? DȚafi, kē ahar naan akak awo naweek. » ¹⁹ Uwanjut uteema aji : « Ŋji dwoŋ *Gabriyel! Dji kanaȚ Ți kadun ki Naşibaţi, kalempara. Ul ayilnuŋ, mbi nȚiini na iwi, nȚupu uȚup ulil wi. ²⁰ Iinfiyaar uko wi nȚupiin, kē ușē luŋ kadolana Ți wal wi Naşibaţi adatuŋ, ikak keeri namum, kabiiș bȚup, te unuur wi iko mënȚ yuŋ iklunjiin kadolana. »

²¹ Wal mënȚ, kē bañaan bașē naȚ ayoonk Fakariya așē la uko unkaan kē ajon maakan hēnk du *dko dyimanaan. ²² Kē wi apēnuŋ, aankak ahil pȚiini na baka. Hēnk di bañaan bameeŋ kē aya ka mnwin du dko dyimanaan meeȚ. Fakariya aȚiiniyaan na baka na iñen Țaŋ, kē pdiim paankpēn.

²³ Wi abaaŋ ulemp wi awoŋ i pdo du *Katoh Kaweek ki Naşibaţi, așē kak katohul. ²⁴ Uunĵoni, kē Elitabet aharul așē mobana kayiŋ. Amen kayiŋ mënȚ te kli kañeen, așē ji Ți ușal : ²⁵ « Kē hēnk di di Ajugun alempuŋ na ŋji, Ți wal wi adatuŋ, abuuranaan mnkow Ți kēș ki bañaan! »

Uwanjut uȚup Mariya kabuka ki Yetu

²⁶ Wi kayiŋ ki Elitabet kadoluŋ kli paaj, kē Naşibaţi așē yil *Gabriyel *Uwanjut du ubeeka wi *Nataret du utaak wi *Galilay ²⁷ du neegani anwoŋ aamme niint, i niint alon anwoŋ Yotef, i pșini pi *DayiȚ nașih, ajokuŋ. Katim ki neegani aŋ kawo *Mariya. ²⁸ Uwanjut uneej du katohul așē ji na a : « Dwulu mboș, iwi i Naşibaţi awuluŋ bnuura bi nul atuman. Ajugun awo na iwi. » ²⁹ Wi Mariya atiinkuŋ uȚup waŋ așē ñoŋar maakan, awo Ți pșal, aji : « Pwul mboș pi pawo phoŋ ba? » ³⁰ Uwanjut kē ușē ji na a : « Mariya, wutan kalēnk ; Naşibaţi awulu bnuura bi nul. ³¹ Hēnk, iluŋ kawo na kayiŋ, kabuk napoȚ niint ; luŋi iȚu'a katim ki Yetu. ³² Aluŋ kawo naweek. Baluŋ kado kadu'a Abuk Naşibaţi *Andēmuŋ Maakan. Naşibaţi Ajugun, aluŋ kaȚoorana Ți pșih pi *DayiȚ ateem. ³³ Ul akluŋ kaȚijan pșini pi *Yakob bȚi, te mndani. Pșih pi nul paankluŋ kaba. » ³⁴ Kē Mariya așē ji na uwanjut: « Hum di di uko mënȚ wuŋ ukhilanuŋ kaluŋ kadolana, wi nwoŋ mēndobi me biint? » ³⁵ Uwanjut uteema aji : « *Uhaaş wi Naşibaţi uluŋ kahela Ți iwi, Naşibaţi Andēmuŋ Maakan așē guru na mnhina mnweek mi nul ji blifi. Ukaan kē napoȚ nayimanaan ankluŋ kabuka akdu'ana Abuk Naşibaţi! ³⁶ Tenan, Elitabet, i nayiȚuŋ, andoŋ awo naȚaf awo kak na kayiŋ ki napoȚ niint. Ul i bajakuŋ aanhil pbuk^{††} awo Ți kli paaj, ³⁷ Țiki Naşibaţi aambiışna biışna nin ukoolan. » ³⁸ Ți dko

††1:36 Awo narēkēm.

mënt, kē Mariya ašē teem aji : « Nji, dwo nalempar Ajugun, uko mēnt uwoon jibi ijakuŋ! » Wi wi uwanjut wuŋ uyaan, aduka.

Mariya aya pwin Elitabet ayiŋul

³⁹ Ți ŋnuur mēnt ŋuŋ, kē *Mariya ašē bomandēr ataran pya du ubeeka uloŋ unwoonj du inkuŋ du Yuda. ⁴⁰ Aya aban, aneej du uko Takariya, ašē wul Elitabet mboš. ⁴¹ Ți dko mēnt, wi Elitabet ati-inkuŋ pwul mboš pi Mariya, kē napoŋ ašē ūinŋar du kayiŋul meet, kē *Uhaaš wi Našibaŋi ušē tum Ți Elitabet, ⁴² wi wi ašaŋ adu pdiim pweek, aji : « Našibaŋi awulu bnuura apelan baat bti, abot awul napoŋ i iwoonaanuj Ți kayiŋ bnuura bweek! ⁴³ Nji dbaa wo wo in ba, kē anin Ajugun adoo poš aban du nji? ⁴⁴ Wi nti-inkaŋ tiink pwul mboš pi nu, kē napoŋ ašē lilan, ašinŋar Ți kayiŋ naan meet. ⁴⁵ Ŋaan anfiyaaruŋ aji uko wi Ajugun aŋupuj uluŋ kadolana anuurandēni! »

Mariya ayeeh mnlilan mi nul

⁴⁶ Kē *Mariya ašē teema aji :
« Uhaaš wi naan udēman Ajugun,
⁴⁷ kē ušal wi naan uwo Ți mnlilan wi Našibaŋi abuuranaanuj,
⁴⁸ Țiki aŋo aten nji
nalemparul nandayanaan.
Hēnkuj iwuuj yi ŋwal bti ido kadu'ēn
ŋaaŋ nanuurandēnaan,
⁴⁹ Țiki Našibaŋi anhiniŋ iko bti, adu pa nji iko inuura iweek maakan :
katim ki nul kayimani!
⁵⁰ Mŋaga mi nul manwo Ți baŋaŋ biki iwuuj bti bankdēmanuluŋ.
⁵¹ Atar kaŋen adiiman mnhina mi nul aŋar bandēmanuj ikow yi baka.
⁵² Awalana baših Ți pših pi baka, ašē deej banwalanuŋ ikow yi baka.
⁵³ Awul banwoonj Ți kanuma iko inuura, aŋuman
ašē dook bayok, kē bakak iŋen ijinŋ.

⁵⁴⁻⁵⁵ Aŋenk baŋaŋ biki *Itrayel balemparul,
ji kahoŋ ki abiiŋ adu bašinun,
aleš Ți mŋaga mi nul,
*Abraham na pntaali pi nul, te mnŋo. »

⁵⁶ Mariya aŋo na Elitabet uko ji kli kwajanŋ, abaa wuŋša, aŋiiš katohul.

Kabuka ki Yowan nabattaar

⁵⁷ Wi unuur wi Elitabet awoonj i kabuk ubanuŋ, aŋiŋ napoŋ ŋiiŋ. ⁵⁸ Bakinŋul na bayiŋul, batiink kē Našibaŋi ayuuja mŋaga, ašē wo Ți mnlilan na a. ⁵⁹ Unuur uŋenk bakreŋ, babi pwalan napoŋ *katēmp, kašē kaŋu'a katim ki ašin : Takariya. ⁶⁰ Kē anin ašē pok, aji : « Naŋu'ana katim ki *Yowan » ⁶¹ Kē bašē teema aji : « Nin aloŋ Ți bayiŋu aanwo wo katim ki Yowan. » ⁶² Kē bašē du ašin, ahepara na iŋen katim ki aŋaluŋ baŋu abukul. ⁶³ Takariya adu kē batēmana iko ipiiti, ašē piit aji : « Awo katim ki Yowan. » Baŋaŋ kē bašē ŋoŋar bti. ⁶⁴ Ți dko mēnt mntum manhaabša na a, pndemēt kē pafēŋšaa, kē ašē jun pŋiini, abeeb Našibaŋi. ⁶⁵ Bakinŋul bti balēnk, abot aŋoŋar. Kē iko inŋēpuŋ yuŋ imeeŋana, aniink utaak unwoonj du inkuŋ du *Yuda bti. ⁶⁶ Baŋaŋ bti bahank iko yi batiinkuŋ du ŋhaaš, ašē ji : « we wi napoŋ i akluŋ kawo? » Mnihina mi Ajugun manwo na a na manjoonan.

Takariya ayeeh mnlilan mi nul

⁶⁷ Kē *Uhaaš wi Našibaŋi ušē bi, aneej atum Ți Takariya ašin napoŋ, kē awo Ți pŋup ji *baŋupar Našibaŋi aji :
⁶⁸ « Najoh ŋdēman Ajugun, Našibaŋi i *Itrayel
Țiki abi Ți nja, pbuurana baŋaŋ biki nul.
⁶⁹ Anaŋan pa un, Ți biki pšini pi *Dayiŋ nalemparul
Nabuurana i phina pweek,
⁷⁰ Jibi abiiŋ aŋup Ți mntum mi baŋuparul bayimanaan bajon.

⁷¹Aji ankmbiiŋ, aluŋ kabuuranun ŋi baŋooradun, aluŋ kapënanun ŋi iñen yi bampokuŋ un bti.

⁷²Hënk, Naŋibaŋi adiiman mnñaga mi nul ŋi bateemun

aŋe leŋ kahoŋ kayimanaan ki adoluŋ.

⁷³Abi hoŋ *Abraham aŋinun amehna,

⁷⁴aji, atehun, kapënan ŋi iñen yi baŋooradun,

abot ado kē ŋhil adëmana na mntëŋ,

⁷⁵ŋhilna ŋwo bajinŋ na batool ŋi kēŋ ki Naŋibaŋi,

ŋnuur bti ŋi ubida wi nun.

⁷⁶Kē, iwi, napoŋ i naan, iluŋ kadu'ana naŋupar *Andëmuŋ Maakan, Naŋibaŋi

iluŋ kado kapoŋ ŋi kadun ki Ajugun, kabomana bgah,

⁷⁷kaŋupna pntaali pi nul, kē aluŋ kabuuran baka,

wi akbiinŋ kapënan baka ŋi ipekadu yi baka.

⁷⁸Naŋibaŋi atum na mnñaga, ukaaŋ kē akluŋ kado kafiiŋun na bjeehi banwoonuŋ baŋi,

bannaamuŋ na bi unuur unkmayuŋ,

⁷⁹kajeehanaan banwoonŋ ŋi bdëm

na ŋi ulimëntŋ wi pkeŋ,

kaŋijun ŋi bgah bi mnjeeh. »

⁸⁰Kē napoŋ, ul, aŋe dëma dëm na uleef na uhaaŋ. Awo du dko di *pndiiŋ te unuur wi aluŋiinŋ anaŋa, abi awinana ŋi bañaanŋ biki Itrayel.

Kabuka ki Yetu

2 Naŋih najeenkal anwoonŋ *Fëtar Aguttu ado wal mënŋan aji bapiitan bañaanŋ bti. ²Ppiitan itim paŋ, panwoonŋ pteek, padolana ŋi wal wi Kiriniyut awoonŋ nantuŋa i utaak wi Firi.

³Bañaanŋ bti baya ppiitan, andoli du ubeeka wi bateem. ⁴Kē *Yotef ul kak anaŋnaana ubeeka wi *Nataret ŋi utaak wi *Galilay pya utaak wi Yuda, du Betleyem, ubeeka wi *Dayiŋ, ŋiki awo

i pŋini pi nul. ⁵Aya pa ppiitan da, ul na *Mariya, poonu i ajokuŋ, anwoyi na kayiŋ.

⁶Wi bawoonŋ ŋi Betleyem, kē wal wi Mariya awoonŋ i kabuk, kē uŋe ban. ⁷Kē abuk napoŋ ñiinŋ, bajeenul. Abooŋana na ilaañ, apiinŋana ŋi kambëjan, ŋiki baantënkber aka dko dpiinŋ du meeŋ di bayaantŋ.

Uwanjuŋ upën awinana ŋi kadun ki bayafan

(Maci 2.1-15)

⁸ŋi utaak mënŋ wuŋ, bayafan baloŋ baji bafër du ŋteeh kayeŋ itani yi baka.

⁹*Uwanjuŋ uloŋ wi Ajugun upën awinana ŋi kadun ki baka, kē mndëm mi Naŋibaŋi manŋe jeehan baka, kē balënk maakan. ¹⁰Kē uwanjuŋ uŋe ji na baka : « Nawutan kalënk, dbi pŋupan uŋup unkluŋ kaŋij mnlilan mweek ŋi bañaanŋ bti : ¹¹*Nabuuran Bañaanŋ abuka ŋi utejan wi ŋta wi pa an, du ubeeka wi *Dayiŋ naŋih : ul awoonŋ *Krittu Ajugun. ¹²Kē hënk di di nakyaanŋ kayikrënaan napoŋ mënŋ: naŋënk babooŋana na ilaañ, bapiinŋana ŋi kambëjan. »

¹³ŋi dko mënŋ, kē pntuk pweek pi ŋwanjuŋ ŋi baŋi paŋe wuj, anaakiir na uteek, aŋe beeb Naŋibaŋi aji :

¹⁴« Naŋibaŋi adëm du baŋi duuŋ, mnjeeh mi nul manwala ŋi mboŋ pa bañaanŋ biki aŋaluŋ! »

Bayafan baya Betleyem

¹⁵Wi ŋwanjuŋ ŋakakuŋ baŋi, aduk baka, kē bayafan baŋe ŋëlŋër aji : « Nawulën ŋya te Betleyem, ŋya ŋwin uko unwoonŋ, wi Ajugun adoluŋ kē ŋmee. »

¹⁶Hënk di di bataranuŋ aya, baŋënk Mariya, na Yotef, na napoŋ aambaanŋ abuka buka, kē apiinŋ ŋi kambëjan. ¹⁷Wi bawinuluŋ, aŋe kakalëŋ uko wi *uwanjuŋ uŋupuŋ baka ŋi napoŋ mënŋ. ¹⁸Bañaanŋ bti bantiinkuŋ bayafan, bañoŋar ŋi uko wi baŋupuŋ. ¹⁹Kē Mariya, anin Yetu, ahank

bnuura iko intëpuṅ bti ṭi kaṭëbul, ašë šal-
nṭën ya. ²⁰ Bayafan bawugša wal mënṭ
akak, ašë dëman Našibaṭi, abot abeeba ṭi
iko bti yi batiinkuṅ akuṭ awin. Iko mënṭ
yuṅ itëp jibi uwanjuṭ ujakuṅ na baka.

Bawalan Yetu kaṭëmp

²¹ Ṭi unuur uṭënk bakreṅ, wal wi
pwala *katëmp pi napoṭ ubani. Kë baṭu'a
katim ki Yetu, jibi *uwanjuṭ uṭupuṅ
Mariya, wi awoon aandobi wo na kayiṅ.

Baṭij Yetu aya adiiman du Katoh Kaweek ki Našibaṭi

²² Ṭnuur ṅabani ṅi *Yotef na *Mariya
bawoon biki kabaanëš baṅow jibi *Bgah
bi Moyit bajakuṅ. Baṭij Yetu du ubeeka
wi Yerutalem, kaya kadiimana Ajugun.
²³ Bado haṅ ṭiki upiit ṭi ulibra wi Bgah
bi Ajugun, aji : « *Bajeen ñiint awo kafah
ki Ajugun.* »⁸ ²⁴ Bawo i kado kak bafiṅar
Ajugun ṅrikaṭe ṅtëb, ukaš na waaṭ këme
ṅbalab ṅtëb ṅnanhojuṅ, jibi Bgah bi Aju-
gun bajakuṅ^h.

Timeyoṅ abeeb Našibaṭi wi awinuṅ Yetu

²⁵ Kë ñiint alon aše wo wal mënṭ du
Yerutalem, anwoon katim ki Timeyoṅ.
Awo ñaan anwoon naṭool ṭi këš ki
Našibaṭi abot adëmana bnuura. « Awo
wo ṭi pyoonk wal wi Našibaṭi akwen-
tuṅ mnkuul mi *Itrayel. » Kë *Uhaaš wi
Našibaṭi ušë wo ṭi a. ²⁶ Uhaaš wi Našibaṭi
ubi ṭupa kë aankkeṭ, bë aanwin Krittu, i
Ajugun ayiluṅ. ²⁷ Uhaaš wi Našibaṭi uṭija
te du *Katoh Kaweek ki Našibaṭi. Kë wi
bajuṅ Yetu baṭijuluṅ da, pya kado uko
wi *Bgah bi Moyit bajakuṅ, ²⁸ Timeyoṅ
ayeenka ṭi iñen, abeeb Našibaṭi, ašë ji :
²⁹ « Ajugun, kahoṅ ki nu kadolanaa,
hënkun ihilan kawutan nalemparu,
aya na mnjeeh,

³⁰ ṭiki dwin na këš ki naan mbuur man-
woonuṅ du iwi,

³¹ mi ibomanuṅ ṭi këš ki umundu bti.

³² Dwin bjeehi bankdoliṅ imeeṭana
ṭi banwoon baanwo *bayuday
kabot kawo pdëm pi Itrayel pntaali pi
nu. »

Timeyoṅ aṭup uko unkluṅ kabi

³³ Ašin Yetu na anin baṅoṅari jibi bati-
inkuṅ Timeyoṅ kë aṭiiniyaan uko wi
nul. ³⁴ Kë Timeyoṅ ašë ñehan Našibaṭi
bnuura pa baka, abaa ji na *Mariya anin
Yetu : « Tenan, Našibaṭi adatuṅ napoṭ i,
ul aṭijiuṅ pjoṭ na pnaṭa pi baṅaan batum
ṭi *Itrayel. Aluṅ kado kadiiman mnhina
mi Našibaṭi, baṅaan baluṅ kado kalaṭa.
³⁵ Hënk, ṅšal ṅammeniṅ ṭi ṅhaaš ṅi
baṅaan batum, ṅaluṅ kameeṭana. Kë iwi
Mariya, pjoṭan paluṅ kaluṅanu kaṭëb ji
kakej. »

Aana aṭup uko unkmbiṅ

³⁶ Uka ñaaṭ alon *Naṭupar Našibaṭi i
katim ki Aana, awo abuk Fanuwel, i
pšini pi Ater. Adobi wo wo ñaaṭ naweek,
aniima ṅšubal paaj na ulon ³⁷ ašë duka
nayoṭ. Aana mënṭ aka ṅšubal iñeen
bakreṅ na ṅbaakër. Aanji low *Katoh
Kaweek ki Našibaṭi, kašë bi duka duka ṭi
plempara, ṭi pyiman na pñehan. ³⁸ Aban
da wal mënṭ ašë wo ṭi pbeeb Našibaṭi
abot aṭiiniyaan uko wi napoṭ, baṅaan bti
bankyoonkuṅ mbuur mi Yerutalem.

Pkak Nataret du utaak wi Galilay

³⁹ Wi *Yotef na *Mariya babaan pdo
iko bti jibi Bgah bi Ajugun bajakuṅ,
bawugša akak utaak wi *Galilay, du
Naret, ubeeka wi baka. ⁴⁰ Napoṭ adëm
na uforta, na ušal untuṅa, kë bnuura bi
Našibaṭi babot awo na a.

Yetu afo na bajukan Bgah du Katoh Kaweek ki Naşibaţi

⁴¹ Na nşubal, bajug Yetu baji baya *Ufettu wi Mnjeeh du Yerutalem. ⁴² K  wal wi Yetu adoluŋ nşubal iŋeen na nteb, k  baş   ija, ji udolade wi baka. ⁴³ Wi ufettu u epuŋ, bawuŋsa akak, k  Yetu napo  a e duka Yerutalem, k  bajugul baamme. ⁴⁴ Baŋuur aji Yetu awo  i pntuk pi ba aaŋ bankyaan uŋ na baka, bapo  ado unuur u e  abaa na a pla'a, ahepar na bayi  baka, na biki bameeruŋ. ⁴⁵ Wi bawooŋ baanwina, a e wuŋsa pla'a te Yerutalem. ⁴⁶  i unuur uwajant n, ba enka du *Katoh Kaweek ki Naşibaţi, k  afo  i ptoof pi *bajukan Bgah bi Moyi , atiink baka, abot ahepar baka iko iloŋ. ⁴⁷ Ba aaŋ bti banktiinkuluŋ ba oŋar  i mntit mi nul, na jibi akteemuŋ bajukan baweek. ⁴⁸ Wi bajugul bawinuluŋ, bakak a oŋar maakan. K  anin a e ji na a : « Abuk naan, ibaa dolun do we h nk ba? Tenan! Nji na  aa  n aaajala maakan awo  i pla'u. »

⁴⁹ K  Yetu a e teem aji : « We ukaaŋ k  nakla'en ba? Naamme k  dwo i kawo  i katoh ki Paapa i? »

⁵⁰ K  bajugul ba e paam u up m n .

Yetu atiink bajugul

⁵¹ Wi wi Yetu a aaŋ awuŋsa akak *Nataret na bajugul, aji tiink baka. K  anin ahank  i kažeš ki nul iko bti yi atiinkuŋ abot awin. ⁵² Yetu k  a e d m, na u al, na uleef. K  Naşibaţi na ba aaŋ bti babot aliland ra.

Naşibaţi ayil Yowan Nabattaar

(Maci 3.1-6; Markut 1.2-6;
natenan  i Yowan 1.19-23)

3 Uwo  i wal wi Tiber *Fetar awooŋ  i u ubal u  nk nşubal iŋeen na ka een wi awooŋ na ih najeenka[¶], k  Pont- *Pilat awo nantuŋa i utaak wi Yuda, k  *Herod awo nantuŋa i utaak wi *Galilay, Filip naweek Herod k  awo nantuŋa i n taak n  Iture na Trakonitid, k  Litaniyat awo nantuŋa i utaak wi Abilen, ²  i wal wi Ana  na Kayif bawooŋ *ba eŋan baweek biki Naşibaţi.  i u ubal m n  *Yowan abuk Fakariya awo du *pndii , k  Naşibaţi a e  iini na a, awula u up wi nul. ³ Wi wi a aaŋ ajun p aa   i utaak bti un oŋuŋ bd k bi Yordan, aji na ba aaŋ: « Nawutan pjuban, na el   n bida, nado *batitmu, Naşibaţi a e p nanan ipekadu. » ⁴ K  h nk di uko wi *Itayi *Na upar Naşibaţi apiit uŋ  i Ulibra wi Naşibaţi udolaniin, apiit aji :

« *Pdiim ploŋ pahuuran du pndii  aji :
“Nabomaan bgah bi Ajugun akluŋ ka e na,
nadolana il l itool!*

⁵ *Injiir iluŋ kafukana,
inkuŋ iweek na impo i ifom kaliŋran na
igah.*

Igah in ot uŋ ikak itool.

Igah in  kr tiin ikak ida aŋ.

⁶ *H nk, ba aaŋ bti baluŋ kawin jibi
Naşibaţi abuuranuŋ un.”*¹

Uko wi pdo, kawutna pjuban

(Maci 3.7-10)

⁷ *Yowan aji ji na pntuk pweek pi ba aaŋ panjaan pabi  i a pyeenk *batitmu : « An, nawo pntuni pi n funan! In ahoopa anaŋ aji na i udeeb wi Naşibaţi unkmbiin ba? ⁸ Nadolan keeri iko inkyuujuŋ k  nawut pjuban

[¶]3:1 Na ih najeenka awo na ih i Rom na i n taak n  baromeŋ batehuŋ. Aji  u nantuŋa  i utaak undoli wi batehuŋ.

 3:6 Itayi 40.3-5.

abot aţëlëş ɳbida ; nawutan kaşal kaji : “Ŋwo biki pşini pi Abraham!” Dţupan : Naşibaţi ahilan kakakan mnlaak mi babuk *Abraham. ⁹Ptibi padobi bêkan bêkan ʃi mnko uţeeh, bko banwoon baankbuk mnko mnuura bafal kafël du bdoo. »

¹⁰Pntuk pi bañaan pahepara aji : « Kë ɳbaa do do hum ba? » ¹¹Kë ateem baka aji : « Ankaan imişa itëb, apënan kalon kaţen anwaanɳu. Ankaan uko ude, afaaşir na anwaanɳu ! » ¹²*Bakobraar daaşa balon babi kak pdolan batitmu, aşë hepara aji : « Najukan, we wi ɳwoon kado? » ¹³Kë aji na baka : « Nakhepar kapelan wi baţu'anan pyeenk. » ¹⁴Bangoli bahepara kak, aji : « Kë un, we wi ɳwoon kado? » Kë ateem baka aji : « Nawutan kaţeh nin ɳaan alon itaka na uyoh, këme ʃi ɳţilan, naliŋan ʃi baluk bi nan. »

Yowan aţiiniyaan ɳaan ankluj kabi

(Maci 3.11-12; Maci 1.7-8; natenan ʃi Yowan 1.24-28)

¹⁵Jibi bañaan bti bakyoonkun uko unwoon wi pbi aşë şal aji : « Wom *Yowan awoon *Krittu? » ¹⁶Kë Yowan aşë ʃiini na baka bti aji : « Nji, dji kabattaaran na meel. Kë, anşaan aluj kabi aşë dëm apelën maakan, mëndoo ɳoom ɳoom kanup pŋëneşa işapaat. Ul akluj kabattaaran na *Uhaaş wi Naşibaţi na bdoo. ¹⁷Awo na kaţet ʃi iŋen, aweey kapaţëş ptiiŋ na plëfar. Aya katoor ptiiŋ ʃi pnkuti, kaşë kafël plëfar du bdoo banwoon baankjëmşa. » ¹⁸Yowan akak ajukan pntuk pi bañaan iko itum, ameeţanaan baka *Uţup Ulil Unuura.

Bawat Yowan Nabattaar ukalabuş

¹⁹*Herod nantunja ajej Herodiyana ɳaaţ i naweekul akak ado iko iwuţaan itum ilon kak, ukaan kë *Yowan aŋoman na a. ²⁰Kë Herod, abaa beeh beeh ado kak buţaan blon: Awat Yowan ukalabuş!

Batitmu bi Yetu

(Maci 3.13-17; Marku 1.9-11)

²¹Wi bañaan bti bakdolanun *batitmu, Yetu kak ado batitmu. Wi awoon ʃi pŋehan Naşibaţi, kë baţi başë haabëşa. ²²Wi wi *Uhaaş wi Naşibaţi uşaan awala ʃi a, awo wo ji ubalab ufaatal. Kë pdiim plon paşë pëna baţi, aji : « Iwi, iwoon Abuk naan, dŋalu maakan, dmaganu. »

Pşini pi Yetu

(Maci 1.1-17)

²³Yetu aka uko ji ɳşubal iŋeen ɳwanjanţ wi ajunun pjukan bañaan. ʃi uşal wi bañaan bti, Yetu awo abuk Yotef, i Heli, ²⁴i Mattat, i Lewi, i Melki, i Yanayi, i Yotef, ²⁵i Matatiya, i Amot, i Nahum, i Hetli, i Nagayi, ²⁶i Maat, i Matatiya, i Femeyin, i Yotek, i Yoda, ²⁷i Yowanan, i Reta, i Ferubabel, i Falatiyel, i Neri, ²⁸i Melki, i Adi, i Kotam, i Elmadam, i Er, ²⁹i Yetu, i Eliyeter, i Yorim, i Mattat, i Lewi, ³⁰i Fimeyon, i Yuda, i Yotef, i Yonam, i Eliyakim, ³¹i Meleya, i Mena, i Matata, i Natan, i Dayiţ, ³²i Yete, i Yobed, i Boot, i Fala, i Naaton, ³³i Aminadab, i Admin, i Arni, i Hetrom, i Peret, i Yuda, ³⁴i Yakob, i Itaak, i Abraham, i Terah, i Nahor, ³⁵i Ferug, i Ragawu, i Falek, i Eber, i Fala, ³⁶i Kayinam, i Arfaktad, i Fem, i Nowe, i Lamek, ³⁷i Metutela, i Henok, i Yaret, i Malalalel, i Kayinam, ³⁸i Enot, i Fet, i Adam, i Naşibaţi.

Untaayi Uweek udo na pguur Yetu du pndiiş

(Maci 4.1-11; Marku 1.12-13)

4 Wi Yetu antumun na *Uhaaş wi Naşibaţi awoonun bdëk bi Yordan, kë Uhaaş wi Naşibaţi uşë ɳooţa du *pndiiş. ²ʃi ɳnuur iŋeen ɳbaakër ɳi adolon da, Untaayi Uweek udo na pguura ado buţaan. Ŋnuur mënt

bti aandee, ukaañ kē ubon ukde'a wi n̄aṭepuñ. ³Kē Untaayi Uweek ušē ji na a : « Woli iwo Abuk Našibaṭi, kji na plaak pi pakak kapoom. »

⁴Kē Yetu ašē teem wa aji : « Upiitana aji : “Mēnt̄ uko ude tañ umēbanuñ ubida wi ñaañ.”^j »

⁵Untaayi kē ukak apayana bko duuṭ ašē diimana byaaš bloolan n̄taak bti n̄i umundu, ⁶ašē jaka : « Dwulu p̄sh na pyok pi n̄taak n̄i bti, ṭiki bawulēn wañ mēnt̄an, kē nhinan kaṭen ya ñaañ i n̄jaluñ. ⁷Woli iñup ṭi kadun naan, adē-manaan, kka iko mēnt̄ yi bti. » ⁸Kē Yetu akak ateema aji : « Upiitana aji : “Ajugun, Našibaṭi i nu tañ i i iwoon̄ kadēman, kē ul tañ i i iwoon̄ kado kalempar.”^k »

⁹Kē Untaayi Uweek ukak ańooṭa Yerutalem, apayana ṭi b̄tuk bi *Katoh Kaweek ki Našibaṭi duuṭ, ašē ji na a : « Woli iwo Abuk Našibaṭi, klut kajot. ¹⁰Kē hēnk di di upiitun̄ ṭi Ulibra wi Našibaṭi aji : “Aluñ kado ṛwanjuṭ ṛi nul ṛado kayeṇu.” ¹¹Ukak apiitana aji : “Ṭaluñ kajeju jej, kaṭi ihubta ṭi plaak ploñ.”^l »

¹²Kē Yetu ašē teem wa aji : « Upiitana aji : “Ṭinwo kado katen me Ajugun, Našibaṭi i nu ahinan pdo uko wi ajakuñ.”^m »

¹³Wi Untaayi Uweek udoluñ iko bti pa pguur Yetu ado buṭaan, ulowa, adun awuta.

Yetu akak du utaak wi Galilay

(Maci 4.12-17; Markut 1.14-15; natenan ṭi Yowan 4.1-3, 43-46)

¹⁴Mnhina mi *Uhaaš wi Našibaṭi manṭon̄ Yetu, akakana *Galilay. Katim ki nul kameeṭana ṭi utaak bti. ¹⁵Aji jukan ṭi *itoh iñehanaani yi baka, kē bañaañ bti bamagana.

¹⁶Yetu aya *Nataret di akušnaaniñ, aya aneej du *katoh kañehanaani ki bayuday ṭi *unuur wi pnoorfēn, jibi ajonuñ kado. Anaṭa aya pleyiir Ulibra wi Uṭup wi Našibaṭi, ¹⁷kē bašē leyiir kafah ki *Itayi *Naṭupar Našibaṭi apiitun̄. Wi ahaabšun̄ wa, ašē win dko di bapiitun̄ aji :

¹⁸« Uhaaš wi Ajugun uwo ṭi n̄ji adatēn aji n̄ṭup bajuuk *Uṭup Ulil Unuura. Ayilēn n̄ji na bakalabuš baluñ kawutan baka n̄ji na bakuul baluñ kawin, mbuuran bambiinkniñ biki baknooranuñ.

¹⁹Ayilēn kak n̄ṭup ušubal wi Ajugun akdi-imanuñ bnuura bi nul.ⁿ »

²⁰Yetu adēt ulibra wal mēnt̄, awul wa nalemp i katoh kañehanaani, ašē ṭo. Bañaañ bti ṭi katoh kañehanaani kē bašē jabana kēs. ²¹Kē ašē ṭiini na baka aji : « Nṭa di, uṭup wi ukak manjoonan ṭi an nanktiinknuñ. »

²²Banktiinkuluñ bti bamaṭa, abot ańon̄ar ṭi n̄ṭup ṛnuura ṛi aṭupun̄ baka. Wi wi bašaañ aji : « I mēnt̄an, aanwo abuk *Yotef i? »

²³Kē Yetu ašē teem aji : « Dme bnuura kē nalešanaan uhoñ unjakuñ aji : “Iwi nakuraar, duni ijeban uleefu” kakuṭ kajakēn : “Baṭupun̄ uko wi idoluñ du ubeeka wi Kapernawum. Kaki ido hañ ṭi ubeeka wi nu !” » ²⁴Yetu abot aji na baka : « Dṭupan na manjoonan : Nin alon̄ ṭi baṭupar Našibaṭi aambaañ katiinkana bnuura du mboš mi kabuka ki tul. ²⁵Manjoonan mii mi, dṭupan wa : Baaṭ bayoṭ batum babi wo du *Itrayel ṭi wal wi *Eli, wi ušubal udoon̄ ṛṣubal ṛwanjan̄ na kli paaj wi uwoon̄ uunšubi, kē ubon uweek ukak awo ṭi utaak bti. ²⁶Kē Našibaṭi ašē wo aanyil Eli du ñaaṭ alon̄ ṭi baka, abaa ṭep ṭep ayila du ñaaṭ nayoṭ alon̄ anfēṭun̄ du ubeeka wi Farepta du

^j4:4 Plešan 8.3. ^k4:8 Plešan 6.13. ^l4:11 Kañaam 91.11-12.

^m4:12 Plešan 6.16. ⁿ4:19 Itayi 61.1-2.

utaak wi Fidoŋ.^o ²⁷ Bamaak bdoos bakak atum ti Itrayel ti wal wi Elite Naŋupar Naŋibaŋi. Kë aŋe wo aanjeban nin alon ti baka. Naaman i utaak wi Firi i i aŋepuŋ ŋep ajeban.^p »

²⁸ Wi baŋaŋ banwoon ti katoh kaŋehanaani ki bayuday batiinkuŋ uko wi aŋupuŋ aŋe deebaŋ bti. ²⁹ Banaŋa apul pulan Yetu, apenan bdig bi ubeeka, aŋooŋa te du pnkuŋ duuŋ, pi baniwuŋ ubeeka wi baka, kahilna kawuuka du uŋeeh. ³⁰ Kë aŋe ŋep ti ptoof pi baka, aya na bgahul.

Yetu ajeban niinŋ i untaayi uneejuŋ

(Markut 1.21-28)

³¹ Yetu aya wal menŋ Kapernawum, ubeeka ulon wi utaak wi *Galilay, ti *unuur wi pnoorfen wi bayuday, awo ti pjukan baŋaŋ. ³² Banktiinkuluŋ baŋoŋar maakan ti pjukan pi nul, ŋiki ŋŋup ŋi nul ŋawo na mnhina.

³³ Kë niinŋ alon i untaayi uneejuŋ, aŋe wo ti *katoh kaŋehanaani ki bayuday. Awo ti phuuran aji : ³⁴ « Ay, iwi Yetu i *Nataret we wi ŋkaarun ba? Ibi bi ptokun i? Dme ŋaŋ i iwoon: Iwo ŋaŋ nayimanaan i Naŋibaŋi ayilun. »

³⁵ Kë Yetu aŋe lëbar na wa, aji : « Yompaan mntum, penan ti ŋaŋ! » Kë untaayi uŋe wat niinŋ ti kadun ki baŋaŋ bti, aŋe pen ti a, uundola nin buŋaan bloŋ. ³⁶ Wal menŋ baŋaŋ kë baŋe ŋoŋar fuŋ, aŋupar aji : « Uŋup wi uwo uhoŋ? Aji ŋiini na ŋntaayi kado pdiim na mnhina ji naŋih, kë ŋaji ŋapen! »

³⁷ Kë uko wi Yetu uŋe meetana meetana pya ti ŋfëŋ ŋanŋoŋuŋ da bti.

Yetu ajeban bamaakal batum

(Maci 8.14-17; Markut 1.29-34)

³⁸ Wi Yetu apenuŋ du *katoh kaŋehanaani ki bayuday, aya aneej du uko Fimoŋ. Anin ahar Fimoŋ amaak wal menŋ,

kë uleef uyik na a maakan, kë baŋe ŋehan Yetu ado uko ulon pa a. ³⁹ Kë aŋe juŋ ti ŋaŋ uŋ, alëbar na pmaak, kë papen ti a. Ti dko menŋ kë ayootan Fimoŋ abi naŋa naŋa ajun pwul baka iko ide.

⁴⁰ Wi utaakal ubanuŋ, baŋaŋ bti bankaŋ bamaakal banwoon na mmaak mntum kë baŋi baka du Yetu. Aji paf kaŋen ti andoli, abi jeb jeb. ⁴¹ ŋntaayi kë ŋakak apen ti baŋaŋ batum, aŋe huran aji : « Iwo Abuk Naŋibaŋi! » Kë Yetu aŋe bëg ŋa, aandinan ŋa ŋaŋup, ŋiki ŋame kë ul awoon *Krittu.

Yetu aya pŋup Uŋup Ulil Unuura du utaak wi Yuda

(Maci 4.23; Markut 1.35-39)

⁴² Wi unuur ujinŋaŋ jinŋ, kë Yetu aŋe pen, aya du dko dangaguŋ. Baŋaŋ batum kë baŋe wo ti praba. Wi bawinuluŋ, baŋal pmëbana, awut kaya kaduk baka.

⁴³ Kë aŋe ji na baka : « Dkak awo i kaŋup *Uŋup Ulil Unuura ti uko wi *Pŋih pi Naŋibaŋi du ŋbeeka ŋundu, waŋ ukaŋ kë Naŋibaŋi ayilën. »

⁴⁴ Hënk di aŋaŋ aji ŋup Uŋup Ulil Unuura ti *itoh iŋehanaani ti utaak wi Yuda.

Baŋaŋ Yetu bateek

(Maci 4.18-22; Markut 1.16-20; natenan ti Yowan 1.35-51; 21.1-11)

5 Unuur ulon wi Yetu anaŋuŋ ti kabaŋ ki *bdëk bi Genetaret, kë baŋaŋ baŋe fooya atum, ptiinkna Uŋup wi Naŋibaŋi. ² Wi wi aŋaŋ awin iŋeem itëb ti kabaŋ ki bdëk. Batuh bawala ti ya, awo ti pwent iridiya yi baka. ³ Bloŋ ti iŋeem menŋ bawo bi niinŋ alon i bajaŋ bado Fimoŋ. Yetu apaya ti ba, aŋe ji na a aŋu kalow pkay, aŋe ŋo ti bŋeem ajun pjukan pnŋuk pi baŋaŋ.

⁴Wi aṭiniinj aba, ašë ji na Timonj: « Johariin du dko di bdëk badiilnuj, našë nafël iridiya natuh. »

⁵Kë Timonj ašë teema aji : « Naweeek, ṅtuh utejan bti, ṅëmmob mob nin uṭëb, kë wi išaaj ajakën ndo wa, dfël iridiya. »

⁶Bafël iridiya, amob ṅṭëb ṅantumuj ptum paṅ, kë iridiya idoo kak i kamar.

⁷Wi wi baduuj batuh batënt baka banwoonj ṭi bṭeem btëbantën na inen, babi pṭënk baka. Bukuj babi aṭënk baka, kë batuman iṭeem itëb kë ido kak yi kajjiir. ⁸Wi Timonj andu'aniinj Piyeer awinuj uko mënt, ajot ṭi ihoṭ yi Yetu aji na a : « Ajugun, lowaan ṭiki dwo ñaaṅ nado buṭaan. »

⁹Aṭiini haṅ ṭiki alënk adiwša ul na batëntul, ṭi btuh bi batuhuj bi. ¹⁰*Yakob na *Yowan babak Febede banjaaj balemp na Timonj bakak alënk maakan kak. Kë Yetu ašë ji na Timonj: « Wutan kalënk, hënkuj bañaaj biki ikkakuṅ kaṭuh. »

¹¹Wi bakakanaaruṅ kakan iṭeem du pkay, ašë bi duk duk iko mënt bti, aṭaš Yetu.

Yetu ajeban namaak bdoo

(Maci 8.1-4; Markut 1.40-45)

¹²Unuur ulonj wi Yetu awoonj ṭi ubeeka ulonj, kë ñiinṭ alonj ammaakuṅ bdoo ašë wo da. Wi awinuj Yetu, ašë jot ṭi ihoṭul afët kaara ṭi mboš aṅehana aji : « Ajugun, woli iṅali, ihinan kakakanaan njinj^{§§}. »

¹³Yetu atar kañen abana, ašë ji : « Aa, dṅali, kakan injiṅ. »

Ṭi dko mënt, kë pmaak pi bdoo pabi pën pën ṭi a. ¹⁴Kë ašë ji na a awut kaṭup nin alonj uko unṭëpuṅ. Ašë jaka aji : « Duni iya iwinana du naṭeṅan Našibaṭi ibot ifiṅar Ajugun uko wi

*Moyit aṭuuj pdo pa bañow bi nu kadi-imanaan bañaaj bti kë ijebi. »

¹⁵Kë katim ki Yetu kašë meeṭana meeṭana pya. Bañaaj batum kë bakbi ptiinka kakuṅ kajeb ṭi mmaak mi baka.

¹⁶Kë ul, ašë ji ya du dko dgaag kañehan Našibaṭi.

Yetu ajeban ñiinṭ anṭakmuṅ

(Maci 9.1-8; Markut 2.1-12)

¹⁷Yetu awo unuur ulonj ṭi pjukan, kë *bafaritay balonj na *bajukan Bgah bašë wo ṭi bankntiinkuluṅ. Bawoona ṅfët bti ṅi *Galilay na Yuda, na Yerutalem. Kë mnhina mi Ajugun manšë winana ṭi pjeban pi akjebanuṅ bañaaj. ¹⁸Wi wi bi-inṭ balonj bantiji ñiinṭ alonj anṭakmuṅ ṭi kajjiinṭ bawujuṅ. Bado na pneejana kabëkan ṭi kadun ki Yetu, ¹⁹ašë wo baanhilani ṭiki bañaaj batumi. Wi wi bašaaj apaya du bṭuk bi katoh ado bhër ṭi ušaṅ ahilna awalan ñiinṭ anṭakmuṅ na kajjiinṭ ṭi ptoof pi bañaaj, ṭi kadun ki Yetu. ²⁰Wi Yetu awinuj pfiyaar pi bi-inṭ bukuj bafiyaaruli, ašë ji : « Ñiinṭu, ipekadu yi nu ipëni. »

²¹Kë Bajukan Bgah balonj na bafaritay bašë šal aji : « Ñiinṭ ankkaruṅ Našibaṭi i awo ahoṅ ba? In ahilanuj kapënan ñaaṅ ipekadu bë mënt Našibaṭi a ṭaṅ? »

²²Kë Yetu ammeej ṅšal ṅi baka, ašë ji na baka : « we ukaaj kë ṅšal ṅaṅ ṅawo ṭi an ba? ²³We uyojnuṅ ba : pji na ñaaṅ: “Ipekadu yi nu ipëni” këme “Naṭiin ipoš”? ²⁴Natenan, nabaaj ame kë *Abuk Ñiinṭ aka mnhina mi ppënan ipekadu ṭi mboš. »

Wi wi ašaaj aji na ñiinṭ naṭakmaan : « Djaku : Naṭiin, ijej kajjiinṭ ki nu, iṭiis katohu! »

²⁵Ṭi dko mënt, kë ñiinṭ anaṭa ṭi kadun ki bañaaj, ajej kajjiinṭ ki apiinṭnuṅ aṭiis katohul ašë beeb Našibaṭi.

§§5:12 Ṭi bgah bi bayuday, namaak bdoo aṭop ṭi kadun ki Našibaṭi.

²⁶ Bammaaruŋ iko mēnt̄ bañoŋar fuṭ. Bawo ʒi pbeeb Naṣibaṭi akuṭ awo na palēnk aṣē ʒi : « ʒwin nṭa iko iñoŋarē-naan. »

Yetu adu Lewi pa awo naṭaṣarul

(Maci 9.9-13; Markuṭ 2.13-17)

²⁷ Wi uko waŋ uṭēpuŋ, kē Yetu apēn, aṣē win ṅiint̄ aloŋ *nakobraar daaṣa. Katim ki ṅiint̄ mēnt̄ kawo Lewi. Aṭo du dko di aklempnuŋ, kē Yetu aṣē ʒi na a : « Ṭaṣaan! » ²⁸ kē ṅiint̄ anaṭa aduk iko bti, aṭaṣ Yetu.

²⁹ Wi wi aṣaaŋ adu Yetu pyoban du katohul aṣē do ufettu uweek pa a. Bañaan baṭum bawo ʒi pde na baka : bakobraar daaṣa, na bañaan baloŋ kak. ³⁰ *Bafaritay na *bajukan Bgah biki baka kē baṣē ŋoman uko mēnt̄an, aji na baṭaṣar Yetu : « Naji nade kabot kadaan na bakobraar daaṣa na bado buṭaan. We ukaaŋ ba? » ³¹ Kē Yetu aṣē teem baka aji : « Mēnt̄ bañaan banwoŋ bajeb banumiin naku-raar, bamaakal banumi'uluŋ. ³² Mēmbi bi pdu bañaan baṣaluŋ aji bawo baṭool, dbi bi pdu bandinanuŋ aji bawo bado buṭaan, bahilna bawut pjuban, baṭēlēṣ ṅbida. »

Yetu aṭiiniyaan pyiman

(Maci 9.14-17; Maci 2.18-22)

³³ *Bafaritay kē baṣē ʒi na Yetu : « Baṭaṣar *Yowan Nabattaar baji bayiman kabot kañehan Naṣibaṭi, kē biki nun baji bado haŋ. Biki nu kē baṣē ʒi bawo ʒi kande, na udaan! » ³⁴ Kē Yetu aṣē teem baka aji : « Ṭi unuur wi bniim, ṅaaŋ ahilan kado bayaant̄ bambiin bniim bayiman wal wi naniim ahumuŋ da i? ³⁵ Kē wal uṣē bi, wi naniim akjejaniiŋ. Baluŋ kayiman ʒi ṅnuur mēnt̄. »

³⁶ Yetu akak ahoñ na baka aji : « ṅaaŋ aanji kib kamiṣa kahalul kabamna kamiṣa kaṭaf, woli ṅaaŋ ado haŋ kamiṣa kahalul kaji katoka, kē dko dambamnuŋ daanji daya na kaṭaf! ³⁷ Nin ṅaaŋ aloŋ aanji ʒu poot phalu ʒi ṅbuuli ṅṭaf. Poot phalu puŋ pafom ṅbuuli, poot patula ʒi mboṣ, ṅbuuli ṅatoka. ³⁸ Kē ṅaaŋ aṣē wo kaṭu poot phalu ʒi ṅbuuli ṅhalu. ³⁹ Nin ṅaaŋ aloŋ andaanuŋ poot pṭaf aanji ṅal phalu. Baji baji : “Pṭaf paliluŋ apel.” »

Yetu na unuur wi pnoorfēn

(Maci 12.1-8; Markuṭ 2.23-28)

6 Ṭi unuur uloŋ wi pnoorfēn wi bayu-day, Yetu awo ʒi pmuur ṅṭeeh ṅi ṅdeey, kē baṭaṣarul baṣē wuur ṅa afoñēl ʒi iñen, adoh. ² *Bafaritay baloŋ kē baṣē ʒi na baka : « we ukaaŋ kē nakdo uko wi Bgah baneenanuŋ pdo ʒi *unuur wi pnoorfēn ba? » ³ Kē Yetu aṣē teem baka aji : « Naanleyiir uko wi *Dayiṭ abiiŋ ado i, wi ubon ukde'uluŋ ul na baṭēnt̄ul? ⁴ Aya aneej du katoh ki Naṣibaṭi† ajej ipoom yi badoluŋ pa bṭeŋan bi Naṣibaṭi ade akuṭ awul baṭēnt̄ul kē badee. Ipoom yi baṭeŋan ṭaṅ bakaan na pde. » ⁵ Wi wi Yetu aṣaaŋ aji na baka : « *Abuk ṅiint̄ awoŋ Ajug unuur wi pnoorfēn. »

(Maci 12.9-14; Markuṭ 3.1-6)

⁶ Ṭi unuur uloŋ kak wi pnoorfēn wi bayuday, kē Yetu aṣē ya du *katoh kañehanaani ajukan. Kē ṅiint̄ aloŋ aṣē wo da anṭakmi ʒi kañen kadeenu. ⁷ *Bajukan Bgah na *bafaritay baloŋ kē baṣē la uko utapar Yetu, aṣē tena bnuura, kame me ajeban ʒi *unuur wi pnoorfēn. ⁸ Kē Yetu aṣē me ṅṣal ṅi baka. Aji na ṅiint̄ anṭakmuŋ : « Naṭiin ibi ʒi kadun ki bañaan. » Kē ṅiint̄ anaṭa abi anaṭa da.

*5:39 Poot pi bakṭiiniyaanuŋ ʒi paṭi woli paṭafi paba lil lil maakan.

†6:4 Ṭi wal wi Dayiṭ, kaloona kajaan kadiiman kē Naṣibaṭi awo da. Kul ki ki bajaan bado katoh ki Naṣibaṭi.

⁹Kë Yetu aşë ji na baka : « Dheparan, we wi Bgah badinanuñ ñaañ ado ti unuur wi pnoorfën ba? Bnuura këme buñaan? Pbuuran ñaañ këme ptoka? »
¹⁰Wi wi añaañ aten baka bti afooyan aşë ji na ñiinj: « Taran kañen. » Kë ado hañ, kë kañen kabi jeb jeb. ¹¹Kë başë deebať maakan alaťar katen uko wi bahiini kado Yetu.

Yetu adat banjañan iñeen na batëb

(Maci 5.1; 10.1-4; Markut 2.23-28)

¹²Yetu aya ti ñnuur mëntan pñehan Naşibaťi du pnkuñ, afër ti pñehan.

¹³Wi unuur ujintuñ, kë aşë du baťaşarul. Adat ti baka bañaañ iñeen na batëb, aťu katim ki *banjañan.

¹⁴Bawooñ: Fimoñ i aťuñ katim ki Piyeer, Andre aťa Fimoñ, *Yakob, *Yowan, Filip, Bartelemi, ¹⁵Maci, Tooma, Yakob abuk Alfe, Fimoñ andu'aniinj Nagutar uťaak, ¹⁶*Yudat i Yakob, na Yudat Itkariyot ambiinj adek Yetu kafet.

Pntuk pi bañaañ pabi ti Yetu

(Maci 4.24-25; Markut 3.7-11)

¹⁷Wi wi Yetu añaañ awala na baka, aşë nať ti dko dbad. Baťaşarul batum, aťu na pntuk pi bañaañ banwoonuñ ñfët bti ñi *Yuda, na Yerutalem, na ñbeeka ñi Tir na Tidoñ ñanwoon ti kabañ ki bdëk. ¹⁸Babi ptiinka kabot kajeb mmaak mi baka. Biki ñntaayi ñakyewlënuñ kak bajeji. ¹⁹Kë bañaañ bti başë do na pban Yetu, ũiki mnhina mloñ mampëna ti a, ajeban bañaañ bti.

Bannuurandënuñ na banwuťanuñ

(Maci 5.1-12)

²⁰Kë Yetu aşë kat kës aten baťaşarul aşë ji :

« Nanuurandëni an nanwaañuñ, ũiki *Pşih pi Naşibaťi pawo pi nan.

²¹Nanuurandëni an nanwoon na ubon hënkun,

nalun kade kayok.

Nanuurandëni, an nanwoon ti ñwooni hënkun, nalun kado kaji.

²²Nanuurandëni, woli bañaañ başooran, adookan, akaran,

atok katim ki nan aji nafëpaa ũiki nafiyaar *Abuk Ñiinj.

²³Nalilaan unuur mënt, nawo ti mntañ, baluk bi nan balun kadëm du baťi. Kë hënk di di bateem baka babiinj ado na *baťupar Naşibaťi.

²⁴Kë an bayok naşë wuťan, nadobi yeenk baluk bi nan!

²⁵Nawuťani, an nanyokuñ hënkun, nalun kawo na ubon.

Nawuťani, an nankjiinj hënkun, nalun kawo na puum kabot kawooni.

²⁶Nawuťani, woli bañaañ bti baťup bnuura ti an!

Kë hënk di di bateem baka babiinj ado na bataaki banjakun aji bawo baťupar Naşibaťi. »

Pñal başooradul

(Maci 5.39-47)

²⁷« Kë nşë ũupan, an nankntinkun: Nañalan başooradan, nado kado bampokanañ bnuura. ²⁸Nañehandëran bankfëpanañ Naşibaťi awul baka bnuura, nañehaan Naşibaťi pa bankťupun buñaan ti an. ²⁹Woli ñaañ akobu ti kajeem kalon, kdek kak kundu. Woli ñaañ atehu bayeti, wutana ajej kak kamişa. ³⁰Woli ñaañ añehanu, ũenana, woli ajej uko wi nu, wutan kahepara wa. ³¹Uko wi nañaluñ bañaañ badolan, nadoon wa kak pa baka.

³²« Woli nañal banñalanañ tañ, ubeeb uhoñ wi wi nakaañ ba? Bado buñaan badoo ji banal banñaluñ baka. ³³Woli nado bnuura bankdolanañ bnuura tañ, ubeeb uhoñ wi wi nakaañ ba? Bado buñaan badoo ji bado hañ. ³⁴Woli naťeťan banhilañuñ kalukan, ubeeb uhoñ wi wi nakyoonkun ba? Bado

buṭaan badoo ji baṭeeṭan kak batēnt baka, kayoonk baluk banliṇuṇ na wi baṭeeṭanuṇ. ³⁵ Kē naṣē wo i kaṭēp ṭēp kaṇal baṣooradan, nadoon kado bnuura, kaṭeeṭan, kawut kahaṭ balukan. Naluṇ kayeenk baluk bweek, kaṣē kawo babuk Naṣibaṭi *Andēmuṇ Maakan. Ul, annu-uriiṇ na banwoonṇ baanji babeeba, na banṇotuṇ. »

Nadoon kaṭan batēntan

(Maci 7.1-5)

³⁶ « Nadoon kaṇaga maakan, jibi Aṣinan ajaan ṇagi'an maakan. ³⁷ Nawutan katen buṭaan bi batēntan, baṣē baluṇ bawut pten bi nan. Nawutan kaji atēntan aduknaanaa, baṣē bawo baankluṇ kaji naduknaanaa. Namiiran batēntan, baṣē baluṇ bamiiran. ³⁸ Naṭenan, baṣē baluṇ baṭenan. Baluṇ kawulan untumuṇ adoo apel umbootu wi nan, ṇdeey ṇaluṇ kaṭum kadoo katula, baluṇ kaniiban na kaniibi ki najaan naniibna! »

³⁹ Yetu akak ahoñ na baka aji : « Hum di di nakuul ahinanuṇ kaṭon nakuul atēntuṇ ba? A-a, baya kajot bukal batēb bti ṭi bhēr. ⁴⁰ Nin najuk aloṇ aanhinan kapel najukan i nul, kē najuk anjukuṇ ame, aṣē luṇ kawo ji najukan i nul.

⁴¹ « Iba ya we ppēnan katēmal kanwoonṇ ṭi pkēṣ pi atēntu, aṣē duk pmul panwoonṇ ṭi pi nu? We ukaaṇ ba? ⁴² Hum di di ihinanuṇ kaji na atēntu, “ayiṭ naan, biin mpēnanu katēmal ṭi pkēṣ,” aṣē wo iinwin pmul panwoonṇ ṭi pi nu? Iwi nataaki, duni ipēnan pmul panwoonṇ ṭi pkēṣ pi nu! Woli ipēnan pa kbaa hil kawin bnuura, kapēnan katēmal kanwoonṇ ṭi pkēṣ pi atēntu! »

Bko na mbuk mi ba

(Maci 7.16-20)

⁴³ « Bko bjeb baanhil kabuk mnko mnwuṭaan, kē bko bmaakal baanhil pbuk mnko mnuura. ⁴⁴ Baji bayikrēnaan bko ṭi mnko mi ba. Ṇaan aanhinan kamar

pjaak ṭi byuw, kē ṇaan aanhil kak kamar mbut ṭi bṭēmpēl. » ⁴⁵ Ṇaan anwoonṇ nanuura, aji jejna bnuura mēnt du kaṭēbul, kantumi na iko inuura, anwuṭuṇ aji jejna buṭaan bi nul du kaṭēbul, kantumi na iko iwuṭaan. Aa, uko untumuṇ ṭi kaṭēb ki ṇaan, ujaan upēna ṭuṇ mntumul.

Itoh itēb

(Maci 7.24-27)

⁴⁶ « Naji nadu'ēn kaji “Ajugun, Ajugun,” kaṣē wo naanji nado uko wi njakuṇ. We ukaaṇ ba? ⁴⁷ Woli ṇaan abi ṭi nji, atiink uṭup wi naan, aṭaṣ wa, ddi-imanan jibi anaamuṇ: ⁴⁸ Anaam ji ṇaan anniwuṇ katoh. Ajip adiilēn, aṣē paf katoh ṭi mnlak. Woli uṣubal uweek ubii, kē meel mampaari, maanji mahilan ka pṣiṇṭ, ṭiki, katoh kaniw bnuura aliint. ⁴⁹ Kē anṣaan atiink uṭup wi naan aṣē wo aandi pdo uko wi njakuṇ, anaam na ṇaan anniwuṇ katoh ṭi mboṣ aṣē wo aanjip adiilan. Woli meel mampaari, katoh kajot ṭi dko mēnt, katoka bti. »

Pfiyaar pi naweek i bangoli iñeen week

(Maci 8.5-13; natenan ṭi Yowan 4.46-54)

7 Wi Yetu aṭiiniṇ na baṇaanṇ bankti-inkuluṇ aba, aṣē neeṇ ṭi ubeeka wi Kapernawum. ² Naweek aloṇ i bangoli iñeen-week awo da, aka nalemparul aloṇ, i aṇaluṇ maakan kē amaaki adoo ṇogan pkeṭ. ³ Wi atiinkuṇ kē bakṭi-iniyaan uko wi Yetu, kē aṣē yil bantohi *bayuday baloṇ du a, bakooṭa abi ajeban nalemparul. ⁴ Wi babinṇ ṭi Yetu, aṣē kooṭa bnuura aji na a : « Ṇiint i awo i iṭēnka, ⁵ ṭiki aṇal pntaali pi nun. Ul aniwuṇ un *katoh kañehanaani. »

⁶ Kē Yetu agakandēr na baka, wi bakyaanṇ pṇog katoh kē naweek i bangoli aṣē yil banohul baloṇ baya baji na a : « Ajugun, kṭo kanooran uleefu, dpoṭ ibi ineeṇ ṭi katoh naan. ⁷ Uko waṇ ukaaṇ

kë mēññoom abi te du iwi ; işale tıp uţup uloolan ʔań nalempar naan abi jeb jeb. ⁸ Nji kak dka anşihnuş abot awo na bangoli biki nşihnuş, woli dji na aloş ʔi baka : “Yaani,” aya, undu “Biini,” abi, nalempar naan “Dolan uko wi,” Ado wa. » ⁹ Wi Yetu atiinkuş uţup waş aşē maţ naweek i bangoli maakan, awuğşa wal mēñţ aten bańaaş batum bankʔaşuluş aşē ji na baka : « Dʔupan, ʔi *Itrayel bti, mēmbaaş kawina pfiyaar panlişi na pi. »

¹⁰ Wi bayili bakakuş katoh, baţēnk nalempar nangoli naweek kë ajebi.

Yetu anaşan nduba aloş ʔi pkeţ du ubeeka wi Nayin

¹¹ Wi uko waş uţēpuş, kë Yetu aşē tool pya ubeeka uloş wi bajaaş bado Nayin, baʔaşarul na bańaaş batum kë bakyaanţ na a. ¹² Wi Yetu akneejanuş ubeeka, ayit na umoy wi nduba aloş i ńaaţ nayoţ aloş akahaş ʔań. Pntuk pweek pi bańaaş pańooʔana. ¹³ Wi Yetu Ajugun awinuş ńaaţ uş aşē ńagi'a aji na a : « Yompan. » ¹⁴ Aya aban kajiiń ki bapafuş puum, bamēbanuş ka kë banaţi ; kë aşē ji : « Ndub, iwi i nji kaʔiiniyaanuş, naʔiin! » ¹⁵ Nduba ankeţuş kë ahet aţo aşē jun pʔup na bańaaş. Kë Yetu akakana anin. ¹⁶ Bańaaş bti balēnk adiwşa, abot adēman Naşibaţi aji : « *Naţupar Naşibaţi naweek apēn ʔi ptoofun kë Naşibaţi abot awuli pntaali pi nul. » ¹⁷ Uko wi Yetu waş umeēšana ʔi *Yuda bti na ńtaak ńanfooyuş wa.

Yetu aţeem bayili biki Yowan Nabattaar

(Maci 11.2-19)

¹⁸ Baʔaşar *Yowan Nabattaar baya akakalēşa iko mēñţ bti, kë aşē du baʔaşarul batēb ¹⁹ ayil baka du Ajugun baya bahepara : « Iwooş anwooş i pbi,

kēme ńwo biki kayoonk aloş kak? » ²⁰ Wi biinţ mēñtan babanuş ʔi Yetu aşē ji na a : « Yowan Nabattaar ayilun ʔi iwi, ńheparu me iwooş anwooş i pbi, kēme ńwo biki kayoonk aloş kak? »

²¹ Wal mēñţ Yetu ajeban bańaaş batum bammaakuş, apēnan bańaaş batum ńntaayi abot ado bakuul kë bakwin. ²² Kë Yetu aşē teem bayili aji : « Nayaan nakakalēş Yowan uko wi nakwinuş akuţ atiink hēnk : bakuul bakak awin, banʔakmuş bapoş, bammaakuş bdoo bajebi kë bandēnemuş baktiink, banketuş banaţa ʔi pkeţ, *Uţup Ulil Unuura utiinkana ʔi bawaaş. ²³ Anwooş aampok pfiyaarēn anuurandēni. »

²⁴ Wi bańaaş biki Yowan ayilun bayaaş, kë Yetu aşē wo ʔi pʔiiniyaan uko wi Yowan na bańaaş batum bukuş aji : « we wi wi nayaaş pten du *pndiiş ba? Bmaaj bi uyook ukşintuş ba i? A-a. ²⁵ Kë we wi wi naşaaş aya pten ba? ńiint anñēgiiş a i? Bankaaş iko inuura abot ade umundu bawo du itoh yi başih. ²⁶ Kë we wi nayaaş pten ba? *Naţupar Naşibaţi a i? Nafaşi, kë nşē ʔupan, nawin ampeluş Naţupar Naşibaţi. ²⁷ Ul i i upiituş aji :

“Naşibaţi aji : *Tenan, dyil nalempar naan ʔi kadunu, abomanu bgah.*” »^q

²⁸ « Dʔupan : ʔi bańaaş bambukiin ʔi kayiş ki baaţ, nin aloş aampel pel Yowan ; kë ńaaş anwoonuş nampoţi du *Pşih pi Naşibaţi aşē pela. » ²⁹ Bańaaş bti adoo ʔu na *bakobraar daaş banktiinkuluş badinan kë Naşibaţi awo natool wi badoluş *batitmu bi Yowan. ³⁰ *Bafaritay na *bajukan Bgah kë başē pok uko wi Naşibaţi ańaluş pa baka, bapok Yowan *abattaar baka.

³¹ Yetu akak aji na baka : « We wi wi mbaaş anaamñtēn na bańaaş biki kawuuş ki ńta ki? Banaam na we?

³²Bawo ji bapoŋ banŋoon du ufeeru, ašë tšlšër aji :

“Ŋteeni,
kë naankii!

Ŋyeeh iyeeh yi pjootan
kë naanwoonii!”

³³« Aa, Yowan Nabattaar abi, aankde pde, aankdaan poot, kë naji : “Awo na untaayi!” ³⁴*Abuk Ŋiintŋ kë abii, ade abot adaan poot, kë naji : “Awo nafeer, nakuj, awo nanoh bakobraar daaša na bado buŋaan!” ³⁵Kë banktašunŋ uŋup untuŋa wi Našibaŋi bašë yikrën kë uwo utool. »

Yetu apënan ipekadu yi ñaaŋ nado buŋaan

(Maci 26.6-13; Markut 14.3-9;
natanan ŋi Yowan 12.1-8)

³⁶Unuur ulonŋ, *nafaritay alonŋ adu Yetu pyoban ; kë aya aneej du katoh ki nul aŋo ŋi umeeša. ³⁷Ñaaŋ alonŋ kë ašë wo ŋi ubeeka mënŋ, anwoonŋ nado buŋaan. Wi ameeŋ kë Yetu abi pyoban du uko nafaritay ašë ŋij ukëra ujuŋ ulil pŋëkëñ ŋi pŋukar pmpoŋi pi babomanuŋ na ufuuŋ ufaatal. ³⁸Abi aŋo ŋi kafetŋ ki Yetu, ŋi ihoŋul[‡], awooni, aňowana ihoŋ na mnkuul abot awent ya na uwel wi nul, aboot ihoŋ yi Yetu ašë kër ukëra ujuŋ ulil pŋëkëñ ŋi ya. ³⁹Wi nafaritay anduunŋ Yetu pyoban awinuŋ uko waŋ ašë ji ŋi uŋal : « Woli ñiintŋ i awo lah *Naŋupar Našibaŋi na manjoonan, ame in awoonŋ ñaaŋ ankanuluŋ hënk, na uko wi awoonŋ: naŋuunk! » ⁴⁰Kë Yetu ašë ŋi- ini wal mënŋ na nafaritay aji na a : « Timonŋ, dka uko ulonŋ wi nŋaluŋ kaŋupu » kë ateema aji na a : « Naweeŋ ŋupan. »

⁴¹Kë Yetu ašë ji : « Biintŋ batëb balonŋ babi ŋeeŋ itaka du najula, alonŋ kë aŋeeŋ baluk bi nŋuur iñeen week nŋyaaŋ kañeen, undu kë ayeenk bi nŋuur iñeen-kañeen ⁴²Jibi bawoonŋ baanhilan pluk,

kë najula awutar baka bukala batëb bti itaka yi baŋeeŋuŋ. In akŋalnuluŋ maakan ŋi batëb bukuŋ ba? » ⁴³Kë Timonŋ ateem aji : « Dŋal aji i awutaruŋ itaka itum a. » Kë Yetu ajaka : « Ifaŋi. »

⁴⁴Wi wi ašaŋ awuŋša ataŋ na ñaaŋ ašë ji na Timonŋ: « Iwin ñaaŋ i? Dneej ŋi katohu, kë iinňowën ihoŋ ; ul kë ašë ñowën ihoŋ na mnkuul mi nul abot awent ya na uwel wi nul. ⁴⁵Immookën wi mbiinŋ, kë ul ašë bi kabootën boot ihoŋ wi mbiinuŋ. ⁴⁶Iinŋu'ën ukëra ŋi bkow ; ul, kë ašë kërën ihoŋ na ukëra ujuŋ ulil pŋëkëñ. ⁴⁷Ukaŋŋ kë njaku, ipekadu yi nul intumuŋ ipën ŋi a, ŋiki adiiman uŋal uweek. Kë ñaaŋ i bamiiruŋ uko umpoŋi aji ka uŋal umpoŋi pa ammiiru- luŋ. » ⁴⁸Wi wi Yetu ašaŋ aji na ñaaŋ: « Ipekadu yi nu ipëni. » ⁴⁹Kë banwoonŋ na a ŋi umeeša bašë ŋal aji : « Ŋiintŋ i awo ahonŋ ba, adoo aji pënan ipekadu? » ⁵⁰Kë Yetu ašë ji na ñaaŋ uŋ: « Pfiyaar pi nu pabuuranu ; yaan bnuura. »

Baaŋ bangakandëruŋ na Yetu

8 Wi uko waŋ uŋëpuŋ, kë Yetu ašë wo ŋi pñaay na nŋbeeka na nŋ- tanka, ajukan abot aŋup *Uŋup Ulil Unuura wi *Pŋih pi Našibaŋi. Baŋašarul iñeen na batëb kë bawo na a, ²aŋu na baaŋ balonŋ biki bapënanuŋ nŋtaayi na mmaak : *Mariya i bajaŋŋ badu Mariya i ubeeka wi Magdala, i bapënanuŋ nŋtaayi paaj na ulonŋ, ³Yowana ahar Huta namali i *Herod, Tutana, na balonŋ batum kak. Baaŋ mënŋ bajaŋŋ baŋënk Yetu na baŋašarul na bka bi baka.

Uhoñ wi nagur nŋdeey

(Maci 13.1-9; Markut 4.1-9)

⁴Jibi pntuk pi bañaŋŋ payituŋ, kë bañaŋŋ bakwoona nŋbeeka bti abi ŋi Yetu, kë ašë hoñ na baka aji : ⁵« Najaar apën pŋur nŋdeey. Wi akŋuruŋ, nŋdeey nŋlonŋ kë

[‡]7:38 Bayuday baji bapiintŋ woli bade.

ɲaya ajot du bgah ; apoşana, kë ɲkat ɲade ɲa bti. ⁶ Ɔloŋ kë ɲajot Ɔi mnlak, wi ɲanaŋiij, awaŋ meel akay. ⁷ Ɔloŋ kë ɲajot Ɔi ptoof pi iyiw, kë wi ɲanaŋiij na iyiw, kë ifiiklën ɲa. ⁸ Ɔloŋ kë ɲaya ajot Ɔi mboş mnuura, anaŋa, awul ɲdeey ɲtım maakan. » Wi ajakuŋ haŋ aşë huuran aji : « Ankaŋ ibaŋ itiinki, atiinkan! »

Uko unkayi kë Yetu aji hoñ

(Maci 13.10-17; Markut 4.10-12)

⁹ Baŋaşar Yetu bahepara uko wi uhoñ waŋ ujaki. ¹⁰ Kë ateeem baka aji : « An, baŋenan kë name iko injoonanunŋ yi *Pşih pi Naşibaŋi, inwoon iimmeetanaa, kë bandukiij, Ɔi uhoñ wi wi ɲji kaŋupunŋ na baka, hënk :

“woli badoo ten baankwin
woli badoo tiink baankte.” »^r

¹¹ « Uko wi uhoñ ujakuŋ wii wi : Ɔdeey ɲawoon Uŋup wi Naşibaŋi. ¹² Bañaanŋ baloŋ bawo ji bgah, bi Uŋup ugotunŋ, wi bantiinkunŋ wa, kë Untaayi Uweek uşë bi, apënan wa Ɔi ɲhaaş ɲi baka aŋi bafiyaar bakuŋ babuur. ¹³ Baloŋ bawo ji dko di mnlak di Uŋup ugotunŋ, baji bayeenk wa na mnlilan woli batiink wa ; kë başë wo baanka intaañ, baji bafiyaar btiışu, woli ujeenki baji bawutan. ¹⁴ Kë baloŋ bawo ji dko di iyiw, bawoonŋ bantiinkunŋ Uŋup aşë ya, kë manŋaaf, pyok panjaanŋ pafooyan bkow na kalilare ki umundu kë ifiiklën baka kë baandëmi. ¹⁵ Kë banwoonŋ mboş mnuura bajaanŋ batiink Uŋup wi Naşibaŋi na uhaaş unuura utool kamëban wa kabot kabuk ɲdeey Ɔi kamiir ki baka.

Uhoñ wi unkaniya

(Markut 4.21-25)

¹⁶ « Nin aloŋ aanji tehan unkaniya kaşë fëŋ wa na kakana, këme kaŋu wa du kalişa uŋeeh, aji Ɔu wa du bko duuŋ, bankmbiij bahilna bawin bjeehi bi wa.

¹⁷ Uko ummeniij ɲa uluŋ kameetana, kë uko unhankaniij uluŋ kapën Ɔi bdig. ¹⁸ Naŋaafaraan keeri Ɔi utiink wi nan, ankaanŋ baluŋ kawula kak kapelan ; kë anwaanunŋ, badoo yeenk yeenk uko wi aşaluŋ aji akaa. »

Bayiŋ Yetu biki mnfaŋan

(Maci 12.46-50; Markut 3.31-35)

¹⁹ Anin Yetu na baŋa'ul babi du dko di awoonŋ aşë wo baanhinan aňoga Ɔiki bañaanŋ batumi. ²⁰ Kë başë do kë baŋupa aji : « Naan na baŋa'u buk bukuŋ du bdig, baŋal pwinu. » ²¹ Kë Yetu aşë teem aji : « Banktiinkunŋ Uŋup wi Naşibaŋi akuŋ ado uko wi uheparunŋ bawoonŋ ni na baŋa naan. »

Yetu aŋaňan ukëk

(Maci 8.23-27; Markut 4.35-41)

²² Yetu apaya unuur uloŋ Ɔi bŋeem na baŋaşarul aşë ji na baka : « Nawulën ɲya bdëk umbaŋ wundu. » Kë baya alow. ²³ Wi bakmuurunŋ, kë Yetu aşë ɲoyëñŋ. Kë ukëk uşë mara mara anaŋa Ɔi bdëk. Meel manneej Ɔi bŋeem kë badoo kak i pjiir. ²⁴ Wi wi baŋaşar Yetu başaanŋ aňoga, ahuma, ahuuran aji : « Naweeek, Naweeek, ɲkeŋi, wi nun ubaa. » Yetu aten wal mëñŋ aşë ɲoman na uyook na meel mankşintaruŋ. Kë iŋaňani, dko kë dayompandëri. ²⁵ Wi wi aşaanŋ aji na baka : « Pfiyaar pi nan pawo Ɔunŋ ba? » Balënk akuŋ aňonaŋ aşë Ɔupar aji : « Ŋaŋ i, awo ahonŋ andoonŋ aşook uyook na meel kë ɲado ji ɲatiinka? »

Yetu ajeban ñiinŋ i untaayi uneejuŋ

(Maci 8.28-34; Markut 5.1-20)

²⁶ Baya aňog uŋaak wi Bagenatereŋ untaanunŋ na wi *Galilay. ²⁷ Wi Yetu atapanŋ tap kahoŋ Ɔi mboş, kë ñiinŋ aloŋ i ubeeka mëñŋ i ɲntaayi ɲaneejuŋ aşë bi ayit na a. Ujon wi awoonŋ aanak awoh

imişa, kē aankak afēr ti itoh, aji bi wo wo du pnguran. ²⁸ Wi awinuŋ Yetu ašē fut idiim ajot ti ihoŋ yi nul ahuuran maakan aji : « Inumiyaan we ba Yetu, Abuk Našibaŋi *Andēmuŋ Maakan? Dkooŋtu kooŋ, khajanaan! » ²⁹ Yetu alēbar wal mēnt na untaayi upēn ti ŋiint uŋ. Iŋyaas ŋtum, untaayi uji uneej ti a, baji batana tan na mnkorentu kēme bakiina kiin, kē ašē ji marana maran iko yi batan-nuluŋ, untaayi ušē ya na a du *pndiiš. ³⁰ Kē Yetu ašē hepara aji : « Katimu kawo hum? » Kē aji : « Pntuni » ŋiki ŋntaayi ŋtum ŋaneej ti a. ³¹ Kē ŋašē kooŋa awut kawat ŋa du infernu.

³² Kē batani bweek bi ŋnkuma bašē wo ti pšun du pnkuŋ duuŋ. Wi wi ŋntaayi ŋakooŋuŋ Yetu adinan ŋa ŋaneej ti ŋnkuma. Kē adinani. ³³ Kē ŋntaayi ŋapēn ti ŋiint, aneej ti ŋnkuma, batani buŋ kē bawura wura ajot du bdēk ayoora.

³⁴ Wi bayafan bajug batani bawinuŋ uko unŋēpuŋ ašē jiŋ na pti, wi bayaŋ ašē kakalēš uko mēnt ti ubeeka na ŋfēt. ³⁵ Wi wi baŋaŋ bašaŋ abi pten uko unŋēpuŋ, abi aŋog ti Yetu ašē win ŋiint i ŋntaayi ŋapēnuŋ ti uleef kē aŋo ti ihoŋ yi Yetu. Awohara hēnkuŋ akak ŋaŋ, kē baŋaŋ bašē lēnk. ³⁶ Banwinuŋ uko unŋēpuŋ bti bakakalēš bandukiin jibi ŋiint aneejiin ŋntaayi ajebi. ³⁷ Baŋaŋ bti du utaak wi Bagenaterēŋ balēnk adiwša wal mēnt, ukaŋ kē baji na Yetu « Yaani, lowun! » kē Yetu ašē paya ti bteem kaya na bgahul.

³⁸ Wi wi ŋiint i ŋntaayi ŋadukuŋ ašaŋ aji na a : « Dkooŋtu kooŋ wutaan mbi na iwi. » Kē Yetu ašē dooka aji na a : ³⁹ « Kakan katohu! Iya ikakalēš uko wi Našibaŋi adoluŋ bti pa iwi. » Kē ŋiint ayaa, ašē ŋup ti ubeeka bti uko wi Yetu adoluŋ pa a.

Yetu ajeban ŋaaŋ aloŋ akuŋ anaŋan poonu abuk Jayirut ti pkeŋ

(Maci 9.18-26; Marku 5.21-43)

⁴⁰ Pntuk pi baŋaŋ pawo ti pyoonk Yetu du bdēk umbaŋ wuŋ. Wi abanuŋ, kē bašē bi bti pkita. ⁴¹ Kē ŋiint aloŋ anwoŋ katim ki Jayirut ašē bi da. Awo naweek i *katoh kaŋehanaani ki bayu-day. Abi ajot ti ihoŋ yi Yetu ašē kooŋa aji abi du katohul. ⁴² Abukul ŋaaŋ aloolan ŋaŋ i akaŋ i ŋsubal iŋeen na ŋtēb amaak aŋogan pkeŋ.

Wi Yetu akyaŋ ti bgah, baŋaŋ batum adoo wuuk wuukana. ⁴³ Kē ŋaaŋ aloŋ ašē wo da, awo na pmaak pi ptula pŋaak ŋsubal iŋeen na ŋtēb hēnkuŋ [atok bka bi nul bti ti pŋaay na bapiinŋan] kē nin ŋaŋ aanhinan ajebana. ⁴⁴ ŋaaŋ mēnt abi aŋog ti kafet ki Yetu ašē ban kambiint ki kamiša ki nul, ti dko mēnt kē pŋaak pabi ŋaŋan ŋaŋan ptula. ⁴⁵ Kē Yetu ašē ji : « ŋaŋ aloŋ abanēn, in ula? » Wi baŋaŋ bti bapokuŋ kē Timoŋ Piyeer ašē ji na a : « Naweek, baŋaŋ bafooyu, awuuk wuukanu di. » ⁴⁶ Kē Yetu ašē ji na a : « ŋaŋ aloŋ abanēn, dtiink mnhina mloŋ kē mampēn ti nji. »

⁴⁷ Wi ŋaaŋ awinuŋ kē amobanaa ašē bi ajot ti ihoŋ yi Yetu, alēnk akat kat. Akakalēš Yetu ti kadun ki baŋaŋ bti uko unkayi kē abana, abot aŋup jibi ajebi ti dko mēnt. ⁴⁸ Kē Yetu ašē jaka : « ŋaaŋ, pfiyaar pi nu pajebanu. Yaan na bnuura. »

⁴⁹ Ahum kaŋiini, kē aloŋ ašē woona uko naweek i katoh kaŋehanaani aji na a : « Kŋo kanooran Najukan, abuku aneem hēnkuŋ. » ⁵⁰ Kē Yetu atiinka, ašē teem aji : « Klēnk nin, fiyaarēn ŋaŋ, anaŋa. » ⁵¹ Wi babanuŋ du uko naweek i katoh kaŋehanaani, aandinan nin aloŋ aneej na a bē mēnt Timoŋ Piyeer, *Yowan na *Yakob, aŋu na aŋin na anin poonu. ⁵² Baŋaŋ bti bawooni abot aŋēga. Kē Yetu ašē ji : « Nayompan, aankeŋi aŋoyēnt ŋoyēnt.

» ⁵³ Kë bañaan başë ŋuubana, ŋiki bame kë akeŋi. ⁵⁴ Kë Yetu aşë mëban poonu ŋi kañen aji na a : « Poon, naŋiin » ⁵⁵ kë uhaaş uşë kak ŋi napoŋ, kë anaŋa ŋi dko mënt. Wi wi Yetu aşaŋ aji na baka bawula pde ade. ⁵⁶ Bajug poonu bañoŋar bnuura, kë aşë ji na baka bawut kaŋup nin aloŋ uko unŋepuŋ.

Yetu ayil banjañan iñeen na batëb

(Maci 10.1-9,11-14; Markuŋ 6.7-13)

9 Yetu adu *banjañan iñeen na batëb aşë wul baka uforta na mnhina mi bahilni kadook ŋntaayi bti, kabot kajeban mmaak. ² Wi wi aşaŋ ayil baka baya baŋup uko wi *Pşih pi Naşibaŋi na pjeban bamaakal. ³ Aji na baka : « Nakŋij nin ukoolan pa bayaaş, nin panduk, nin umañ, nin uko ude, nin untaam, nabot nawut kaya na imişa itëb. ⁴ Katoh kaji kayeenkanle, naneej da, kaŋo, te wi nakluŋ kapën da kaya. ⁵ Dko di bayaaŋ awo baanyeenkan, nadan danaan pdëpalën ŋi ihoŋ yi nan woli napën ŋi ubeeka mënt, nayuujna baka kë bado buŋaan. » ⁶ Wi wi banjañan başaŋ aya na ŋfëŋ aŋup *Uŋup Ulil Unuura abot ajeban bamaakal na dko bti.

Herod Antipa aŋal kame ñaaŋ anwoon Yetu

(Maci 14.1-2; Markuŋ 6.14-16)

⁷ Wi *Herod nantuŋa i *Galilay atiinkuŋ uko unŋëpuŋ aşë ŋu kapaam ; baloŋ baji baji « *Yowan anatiin ŋi pkeŋ » ⁸ baloŋ kaji « *Eli akaaŋ abi » baloŋ kak kaji « Aloŋ ŋi *baŋupar Naşibaŋi banoŋ anatiin ŋi pkeŋ. »

⁹ Kë Herod aşë ji wal mënt: « Yowan, nji ŋi uleef naan ddo kë bafala bkow. Kë in aşaŋ awo ñiinŋ i ntiinkuŋ kë baji ado iko yaŋ? » Kë wi wi Herod aşaŋ aduka wal mënt ala pwin Yetu.

Yetu awul pntuk pi bañaan pde

(Maci 14.13-21; Markuŋ 8.27-31)

¹⁰ *Banjañan bawoona bayaaş wal mënt aşë kakalëş Yetu iko yi badoluŋ bti. Yetu kë aşë duk pntuk pi bañaan aya agaag na baka du umbaŋ wi ubeeka wi bajaŋ bado Bettayida. ¹¹ Kë wi bañaan bamehaŋ me haŋ aşë ŋaşa. Yetu ayeenk baka bnuura, aŋiini na baka uko wi *Pşih pi Naşibaŋi abot ajeban bannumiin pjeb.

¹² Unuur ujun pyob kë banjañan iñeen na batëb başë ñoga ajaka : « Jakan na bañaan baya du ŋntanka na ŋfëŋ ŋanñoŋuŋ ŋi bahilna baka uko ude, na dko dpiinŋ, dko di ŋwoonŋ di daanfëŋi. »

¹³ Kë Yetu aşë ji na baka : « nawulan baka bade bdidi'an! »

Kë başë teema aji : « ŋkaha ipoom kañeen na ŋŋëb ŋŋëb. Këme ŋwo i kaya kanugar bañaan biki bti uko ude. »

¹⁴ Biinŋ banwoonŋ da bawo uko ji iñeen week ŋyaaş iñeen kañeen (5000).

Yetu kë aşë ji na baŋaşarul : « Nadolan baka bado kaŋoona uko ji bañaan iñeen kañeen (50). »

¹⁵ Kë bado haŋ, bañaan bti kë baŋo bnuura. ¹⁶ Wi wi Yetu aşaŋ aje ipoom kañeen yuŋ na ŋŋëb ŋŋëb ŋuŋ, akat këş aten baŋi, abeeb Naşibaŋi ŋi iko ide yuŋ, akitëş ya aşë wul baŋaşarul aji bafah pntuk pi bañaan. ¹⁷ Bañaan bti kë bade ayok, kë baŋonkrën iko ide indukiinŋ kë itum kkaar iñeen na ktëb.

Timon Piyeer aŋup aji Yetu awoon Krittü

¹⁸ Yetu agaag unuur uloŋ na baŋaşarul awo ŋi pñehan Naşibaŋi aşë hepar baka aji : « Bañaan başal aji dwo in ba? »

¹⁹ Kë başë teema aji : « Baloŋ baji iwo *Yowan Nabattaar, kë baloŋ baji iwo *Eli, kë baloŋ kak baji iwo aloŋ ŋi *baŋupar Naşibaŋi bajon annatiin ŋi pkeŋ. »

²⁰ Kë Yetu aşë hepar baka aji : « Kë ti an, nji dwo in ba? »

Fimoŋ Piyeer ayeenk wal mēnt̄ b̄tup aşë ji na a : « Iwo *Krittu i Naşibaŋi ay-iluŋ. »

²¹ Wi wi Yetu aşaaŋ aşook baka aji bawut kaŋup wa nin ŋaaŋ.

²² Akak aji na baka : « *Abuk ŋiint̄ awo kahaj maakan, kapokana ŋi bantohi, ŋi *baŋeŋan baweek na ŋi *bajukan Bgah. Baluŋ kado bafiŋa, unuur uwajant̄en aşë naŋa ŋi pkeŋ. »

Hum di di ŋaaŋ awoonŋ kaŋaş Yetu

(Maci 16.24-28; Markut 8.34—9.1)

²³ Yetu aŋiini wal mēnt̄ na baŋaaŋ bti, aji na baka : « Woli ŋaaŋ aŋal kaŋaşēn, awo i kaŋilma uleeful kakuŋa krut ki nul, kadinan phaj ji nji unuur unjinti, kabot kaŋaşēn udole wo ŋi pkeŋ.

²⁴ ŋaaŋ ankşaluŋ pbuuran ubida wi nul aluŋ kawaanŋ wa ; kē ankluŋ kawaanŋ ubida wi nul pa nji aluŋ kabuuran wa.

²⁵ ŋaaŋ ahilanle aka umundu bti, adolna wa we ba woli aneemandēn ubida wi tul? ²⁶ Woli ŋaaŋ aloŋ akowari'aan, nji na ŋtup ŋi naan, nji *Abuk ŋiint̄, dluŋ kakowari'a woli dbi na mndēm mweek mi Paapa na mi ŋwanjut ŋyimanaan.

²⁷ Dŋupan na manjoonan, baloŋ ŋi banwoonŋ nŋa ŋi baankluŋ kakeŋ bē baanwin *Pşih pi Naşibaŋi. »

Ubi wi Pşih pi Naşibaŋi

(Maci 17.1-8; Markut 9.2-8)

²⁸ ŋnuur bakreŋ ŋaya pŋēp wi Yetu aŋupnuŋ uko wan, kē aşē jej bi Fimoŋ Piyeer na *Yowan na *Yakob aya na baka du pnkuŋ pweek pa baya baŋehan Naşibaŋi.

²⁹ Wi Yetu awoonŋ ŋi pŋehan Naşibaŋi, kē başē win kaara di nul kē daŋēlşaa, imişa yi nul kē ikak afaat feh. ³⁰ Biint̄ batēb kē banaŋ aŋiini na a : *Moyit̄ na *Eli ³¹ banknuuruŋ maakan. Bawo ŋi pŋi-

iniyaan jibi Yetu akbaaŋēşi ulempul, wi akluŋ kakeŋ du Yerutalem.

³² Fimoŋ Piyeer na batēnt̄ul batēb bukuŋ baŋoyēnt̄ aront̄, kē wal wi batenuŋ, aşē win mndēm mi Yetu abot awin baŋaaŋ batēb banwoonŋ na a.

³³ Kē wi biint̄ bakaŋ mēnt̄an bakyaanŋ pduk Yetu, Fimoŋ Piyeer kē aşē ji na a : « Najukan, unuura ŋwo ŋi dko di! ŋtan iloona iwajant̄, kaloŋ kawo ki nu, kaloŋ ki Moyit̄, kandukiinŋ kawo ki *Eli. » Aankak ame uko wi aktupuŋ.

³⁴ Ahum kaŋiini, kē kanfēluŋ kaloŋ kaşē mara mara abi, awun baka, baŋaşar Yetu kē balēnk maakan wi kanfēluŋ kawunuŋ baka. ³⁵ Kē pdiim ploŋ paşē pēnna ŋi ka aji : « I, awoonŋ Abuk naan, i nji ndatuŋ. Nadoon katiinka. »

³⁶ Wi pdiim paŋ patiinkaniinŋ kē başē wina Yetu ŋaŋ. Tuŋ ŋnuur mēnt̄an baŋaşar Yetu bayompi, baant̄up nin ŋaaŋ uko wi bawinuŋ.

Yetu ajeban napoŋ i untaayi ukywēlēnuŋ

(Maci 17.14-18; Markut 9.14-27)

³⁷ Wi unuur ujint̄uŋ kē Yetu na baŋaşarul bakwala pnkuŋ, kē pntuk pweek pi baŋaaŋ paşē bi pyit na Yetu.

³⁸ Kē ŋiint̄ aloŋ aşē huuranaan du pntuk meeŋ aji : « Naweek, dkooŋu kooŋ ; tenan abuk naan! Ul aloolan ŋaŋ i i nji nkaan.

³⁹ Untaayi uji uneej ŋi a, kadola amara mara kaŋajar, kalētar, kabot kayiih. Ukak aji ujon uwutana, kaduka anoor maakan wal wi ubi'i wutana. ⁴⁰ Dkooŋ baŋaşaru badooŋ wa, kē baanhinani. »

⁴¹ Wi wi Yetu aşaaŋ aŋeema aji : « Nawo baŋaaŋ bawuŋaan, banwoonŋ baanfiyaari! Dwo kaŋo na an te lum ba? Dwo kado kamiiran te lum ba? » Wi aŋiiniinŋ haŋ aba aşē ji na ŋiint̄ : « ŋijan abuku! »

⁴² Wi napoŋ akŋogunŋ Yetu kē untaayi uşē wata ŋi mboş adola kē aklētar. Kē Yetu aşē bēg wa, ajebana, akakana aŋin.

⁴³ Bañaan bti kë başë ñonjar ti mndëm mi Naşibați.

Yetu aţup pkeţ pi nul uyaaş utëbanţën

(Maci 17.22-23; Markut 9.30-32)

Bañaan bti bahum ñonjar iko bti yi Yetu akdolun, kë aşë ji na baţaşarul :

⁴⁴ « Namëbaan uko wi nji kaţupanañ hënkuñ bnuura : *Abuk Ñiint abi kawulana du bañaan. »

⁴⁵ Kë baţaşar Yetu başë wo baante uţup mënţ. Uhoñ mënţ upel kame ki baka, bahilna bawo baankte wa. Kë bakak aţi phepar Yetu apiban baka wa.

In adëmnuñ ti an?

(Maci 18.1-5; Markut 9.33-37)

⁴⁶ Wi wi blaţar başaan apën ti baţaşar Yetu, kë banjal kame andëmnuñ ti baka.

⁴⁷ Kë Yetu ammeen ɲşal ɲi baka, aşë ti ɲi napoţ alon, adola kë aţo añaoga ⁴⁸ aşë ji na baka : « Ñaan anyeenkuñ napoţ i ti katim ki naan, ayeenkën nji ti uleef naan, kë ñaan anyeenkuñ, akak ayeenk anyilnuñ. Anwoonuñ nampoţi ti an, uñ mënţan adëmnuñ. »

Anwoon aampokan, awo na an

(Markut 9.38-40)

⁴⁹ *Yowan ajej bţup wal mënţ aji : « Naweeek, ɲwin ñaan alon anjaan adook ɲntaayi ti katim ki nu, kë ɲneenana, ʒiki aanji gakandër na un kaţaşu. »

⁵⁰ Yetu kë aşë teem aji : « Nakneenana : anwoon aampokan, awo na an. »

Yetu atool pya Yerutalem

⁵¹ Wi wal wi Yetu awoon i pdeenana baţi uñogun, kë aşë bi tu tu ti pya Yerutalem. ⁵² Adun ayil bañaan balon kë bajota kadun. Wi bakyaan na bgah, aşë neej du ufëţ ulon du *Famariya kabomana dko dfër. ⁵³ Bañaan biki ufëţ mënţ kë başë pok pyeenk Yetu ʒiki atool tool

pya Yerutalem. ⁵⁴ Wi *Yowan na *Yakob bawinuñ uko wañ aşë ji : « Ajugun, ɲjal ɲdo bdoo bawoona baţi babi batër bañaan biki, bakakan baka ufob i? »

⁵⁵ Kë Yetu aşë kok anoman na baka [aji : « Naamme uhaaş unwoon kaţon ubida wi nan. *Abuk Ñiint aambi bi ptok ɲbida ɲi bañaan, abi bi pbuuran baka. »] ⁵⁶ Kë başë tool wal mënţ aya untanka umpaţi.

Naţaşar Yetu awo kawul uleeful bti

(Maci 8.19-22)

⁵⁷ Wi bakyaan na bgah kë ñaan alon aşë ji na Yetu : « Dko di ikyaan, dţaşu da. » ⁵⁸ Kë Yetu aşë ji na a : « ɲnfëş ɲaka ihër, kë ɲkat ɲi baţi ɲaka intan, *Abuk Ñiint ul, aanka dko dpafni bkow. »

⁵⁹ Akak aji na alon : « Taşaan. » Kë an mënţan ateema aji : « Naweeek, duni tenën te umoyën Paapa. » ⁶⁰ Kë Yetu aji na a : « Wutan bakeţ baya bamoy bankeţun biki baka ; iwi yaan ido kaţi-iniyaan *Pşih pi Naşibaţi. »

⁶¹ Alon akak aji na a : « Ajugun, dlun kaţaşu, ma duni iyoenkën dya kaţup bayiţ naan. » ⁶² Kë Yetu aşë teema aji : « Ñaan anjunun kajaar aşë kok kafëţ aanhil plemp du Pşih pi Naşibaţi. »

Yetu ayil baţaşarul

ĩneen-paaj-na-alon na batëb (72)

(Maci 9.37-38)

10 Wi uko wañ uţëpun, kë Yetu Ajugun aşë dat bañaan iñeen paaj na alon na batëb^f (72) kak ti baţaşarul, ayil baka kë bakyaana batëb batëb, ajota kadun ti ɲbeeka bti na dko bti di akluñ kaţëpna. ² Aji na baka : « Kakit kadëmi, kë balemp başë tiinkëţ ; nakootan Ajug kakit ado balemp babi kakit ki nul. ³ Nayaani, dyilan ji ɲkaneel ɲmpoţi du ptoof pi ɲñiij. ⁴ Nakţij nin umbootu, nin

^f10:1 ɲpiit ɲlon ɲi unjon ɲaji : bañaan iñeen paaj na alon.

umañ, nin kaşapaat, naknaţ pwul nin ñaañ aloj mboş ƚi bgah.

⁵« Woli naneej ƚi katoh kalonj, naduniin naji : “Bnuura bawo ƚi katoh ki.” ⁶Woli ñaañ i bnuura awoonj ƚi katoh mēnt, bnuura bi nañehanuj buj baduka ƚi a ; bē woli aanwo ñaañ i bnuura, aankyenk bnuura bi nañehanuj. ⁷ƚi katoh ki bakyeenkanañ, naţoon da, nadaan nabot nade uko wi bakwulanañ, ƚiki nalemp aka na ptuumara. Nakdo kañaay na itoh.

⁸« Woli naneej ƚi ubeeka ulonj kē bayeenkan, nadeen uko wi bakwulanañ. ⁹Najebaan bamaakal biki ubeeka mēnt nabot naji na banfēţuj da : “*Pşih pi Naşibaţi pañogan.” ¹⁰Bē woli naneej ƚi ubeeka ulonj kē baanyeenkan, napēn du igah kaji : ¹¹“ƚdoo dan danan pđēpalēn pi ubeeka wi nan pankabuj ƚi ihoţ yi nun kadukaran pa. Kē naşē wo kame kakşa uko wi : Pşih pi Naşibaţi pañogan.” ¹²Dţupan, ƚi unuur wi pwayēş, uko wi Naşibaţi akluj kado ubeeka mēnt utam kapel wi badolonj ƚodom^t.

¹³« Nawuţani, an biki ubeeka wi Koratim, nawuţani an biki ubeeka wi Bettayida, woli mlagre mandolaniinj du an mandolaniinj lah du ŋbeeka ŋi Tir na ƚidonj, banfēţuj da badobi wohara undi-imaan ŋşaaku kabot kaţo ƚi ufob kadi-imanaan kē bañal pţēlēş ŋbida ŋi baka. ¹⁴Ukaañ kē ƚi unuur wi pwayēş uko wi Naşibaţi akdolanaj uluj katam kapel wi biki Tir na ƚidonj. ¹⁵Kē an biki Kaper-nawum, nanuj aji naluj kadeenjana te du baţi i? Nabaa ţēp ţēp kawalana te du infernu. »

¹⁶Yetu akak aji na baţaşarul : « Ñaañ antiinkanañ, atiinkēn ; ampokanañ apokēn, kē ampoknuj apok anyilnuj. »

Baţaşar Yetu bakak na mnlilan du a

(Maci 13.16-17)

¹⁷Baţaşar Yetu iñeen paaj na aloj na batēb bakak na mnlilan aşē ji na a : « Ajugun, ŋntaayi ŋadoo ji ŋado uko wi ŋjakuj ƚi katim ki nu. » ¹⁸Kē Yetu aşē teem baka aji : « Dwin *Tatana kē awoona baţi ajot ji kaliik liik. ¹⁹Natenan! Dwulan mnhina mi ppoş ŋpula na ŋtifar na pi ppoş phina bti pi naşooradun, bē nin uko ulonj uunkdolan do. ²⁰Kē naşē wo kalilan ƚi uko wi itiman ipiitaniinj du baţi kapel uko wi ŋntaayi ŋaktiinkanañ. »

Naşibaţi ayuuj bampoţi Uţup Ulil Unuura

(Maci 11.25-27)

²¹Wal mēnt, *Uhaaş wi Naşibaţi uţu mnlilan mnweek ƚi Yetu kē aşē ji : « Dbeebu Paap, Ajug baţi na mboş, wi imenuj iko yi bantohi na bammeenj, aşē diiman ya bapoţ bampoţi. Yoow Paap, ƚiki wañ uwoonj uko wi iñaluj.

²²« Paapa awulnuj iko bti. Nin ñaañ aamme ŋji Abukul uko wi nwoonj bē mēnt Paapa a, kē nin ñaañ aamme uko wi Paapa awoonj bē mēnt ŋji Abukul a, na biki ndatuñ adiiman baka a. »

²³Wi wi Yetu aşaañ awugşa ƚi baţaşarul aşē ji na baka : « Kēş kankwinuj uko wi nakwinuj kanuurandēni. ²⁴Dţupan, *baţupar Naşibaţi batum, na başih batum babi ŋal pwin uko wi nakwinuj bē baanwin wa, abot aŋal katiink wi naktiinkuj bē baantiink wa. »

Uhoñ wi ñiintj najoob bkow i uţaak wi ƚamariya

(Maci 22.34-40; Markuţ 12.28-31)

²⁵Kē *najukan Bgah aloj anñali ptaawan Yetu aşē naţa aji na a : « Na-

jukan, we wi nhinanuŋ kado, kayeenkna ubida wi mnŋo? »

²⁶ Yetu kē ašē teema aji : « We wi bapitun ŋi ulibra wi Bgah ba? We wi iwinuŋ ba? »

²⁷ Kē najukan Bgah ateem aji : «*Ŋalan Ajugun Našibaŋi i nu na kaŋebu bti, na uhaašu bti na uforta wi nu bti, na ušalu bti, ibot ŋjal atēnŋu jibi ŋjalun uleefu.* »^u ²⁸ Wi wi Yetu ašaŋ aji na a : « Iteem bnuura. Dolan haŋ iluŋ kayeenk ubida. »

²⁹ Kē najukan Bgah ašē ŋalaara pdi-man kē awo ŋi kafan ašē ji na a : « Kē in abaaŋ awo atēnŋ naan ba? » ³⁰ Yetu kē ašē ji na a : « Ŋiinŋ alon abi walnaana Yerutalem atool pya ubeeka wi Yeriko ašē yit na bakit bgah kē bawohēša bti abot akoba bnuura, ašē duka tuŋ kē aŋogan pkeŋ, kē baŋtool aya na bgah bi baka. ³¹ Naŋeŋan alon amara mara aŋepna bgah mēnŋ, awina, aŋawša'a. ³² Kē ŋiinŋ alon anklempnuŋ du *Katoh Kaweek ki Našibaŋi[§] akak aŋepna bgah mēnŋ, awina, akak aŋawša'a. ³³ Kē ŋiinŋ alon i utaak wi *Famariya ankyaan bayaas ašē bi aŋog, awina, ašē ŋagi'a. ³⁴ Aŋoga, akuraara ijēn, na ukera na poot, ašē tan ya. Wi wi ašaŋ apayana ŋi ubuuru wi nul aŋija du katoh ki bayaant, atena. ³⁵ Wi unuur ujintuŋ, ŋiinŋ i utaak wi Famariya apēnan itaka^{**} awul ajug katoh ki bayaant, abot aji na a : “Doon katena bnuura, woli iduk apēnan itaka ilon, kē nwoona bayaas, kakakanu ya.” » ³⁶ Yetu ahepar najukan Bgah aji : « ŋi ušalu, ŋi baŋaaŋ bawajanŋ bukuŋ in awoonuŋ atēnŋ ŋiinŋ anjotuŋ ŋi ptoof pi bakit bgah? »

³⁷ Kē ateem aji : « Aŋiŋagi'uluŋ a. »

Kē Yetu ašē ji na a : « Yaan ido kado haŋ. »

Maarta na Mariya

³⁸ Wi Yetu na baŋašarul bakyaan na bgah, kē ašē neeŋ ŋi ufēŋ ulon, kē ŋaaŋ alon anwoon katim ki Maarta adu'a pyoban du katohul. ³⁹ Maarta mēnŋ aka aŋa'ul alon anwoon katim ki Mariya, ambiiŋ aŋo ŋi ihoŋ yi Ajugun atiink utup wi nul. ⁴⁰ Kē Maarta ul ašē lanta na ulemp wi katoh. Wi wi ašaŋ abi ŋi Yetu ašē ji : « Ajugun, uundolu ukoolan i, wi aŋa naan awutnuŋ nji aloolan na ulemp? Jakana abi aŋenkēn. » ⁴¹ Ajugun kē ašē teema aji na a : « Maarta, Maarta, iba yewla we anooran bkowu, ala iko itum ba? ⁴² Uko uwo umpooŋ, udoo wo wo uloolan, *Mariya adatuŋ kafah kannuur-naaniŋ, baankluŋ kateha ka. »

Yetu ajukan baŋašarul pŋehan Našibaŋi

(Maci 6.9-13)

11 Yetu awo unuur ulon ŋi pŋehan Našibaŋi du dko dlon, wi abaaŋ kē alon ŋi baŋašarul ašē ji na a : « Ajugun, jukanun pŋehan Našibaŋi jibi *Yowan ajukanuŋ baŋašarul. » ² Kē Yetu ašē ji na baka : « Woli naŋehan Našibaŋi najaan naji :

Paap, katimu kayiman, pŋihu pabi.

³ ŋenun unuur unwoon uko ude wi ŋnumiiŋ,

⁴ miirun ipekadu yi nun,

jibi un ŋkmiirun baŋaaŋ bti banjubanuŋ un,

išē iwut kawutun ŋjot ŋi kaguuru. »

⁵ Yetu akak aji na baka : « Woli alon ŋi an aka nanoh, aya du a na utejan mnjel, ajaka : “Nanoh, ŋeŋanaan ipoom iwajanŋ tuŋ. ⁶ Nanoh naan alon abaaŋ aban ban awoona bayaas, bē mēnka uko uwula ade.” ⁷ Naŋal aji undu ateemna du

§10:32 Ŋiinŋ alon anklempnuŋ du Katoh Kaweek ki Našibaŋi : awo i pŋini pi Lewi.

**10:35 Itaka yi awuluŋ iwo baluk bi ŋnuur ŋtēb bi nalemp.

^u10:27 Plešan 6.5; Bgah 19.18.

meet kaji : “Kdo kanooranan, ddët bgah abot apiint na bapoŋ, mênhinan pnaŋa kawulu ipoom.”⁸ Dŋupan, woli aando naŋa awula ipoom ŋiki awo nanohul, abi naŋi'aara naŋa kawula uko wi anumiin ŋiki ayewlêna^{††}.

⁹ « Djakan : Nañehaan, naluŋ kayeenk, nalaan, naluŋ kawin, nakob kobaan, baluŋ kahaabêŋan. ¹⁰ Hênk di uwoonŋ, ñaŋañ aññehanun aka, anklaŋ awin ; kê ankob kobanuŋ, bahaabêŋa.

¹¹ « Ahoŋ ŋi an i i abukul akñehanun uŋtêb aŋê wula upula ba? ¹² Kême kak añehana pneem, aŋê wula utifar? ¹³ Woli an nandoonŋ awo bado buŋaan name pwul babukan iko inuura, naŋalanun ŋyaaŋ hum ŋi ŋi Aŋinan i baŋi ahilanun kaŋen bankñehanulun Uhaaŋ wi nul? »

Yetu na Beltebul

¹⁴ Unuur ulonŋ, Yetu adook untaayi unneejuŋ ŋi ñiinŋ alonŋ ambiisuŋ bŋup. Wi untaayi upênunŋ kê ñiinŋ mênŋ aŋê kak aŋiini, pntuk pi bañaanŋ kê paŋê ñonjar maakan. ¹⁵ Balonŋ ŋi baka kê baŋê ji : « *Beltebul^{‡‡}, uweek wi ŋntaayi, uwululunŋ mnhina mi pdook ŋntaayi. » ¹⁶ Balonŋ kê baŋal pten Yetu, aji na a ado mlagre adiiimaan kê awoona du Naŋibaŋi.

¹⁷ Kê Yetu, ammeŋ ŋŋal ŋi baka aŋê ji na baka : « Woli bañaanŋ biki utaak uloolan bagut, batok utaak di, itoh ido kajotna kaloolan kaloolan. ¹⁸ Woli *Fatana agut na uleeful hum di di pŋihul paknaŋunŋ ba? Naji dji kadookna ŋntaayi ŋi katim ki nul. ¹⁹ Woli dji kadook ŋntaayi ŋi katim ki Beltebul, bankŋaŋanaŋ badook na ŋa ŋi katim ki in? Ukaŋ kê bukal ŋi ŋleef ŋi baka bakluŋ kadiiman kê naanfaŋi. ²⁰ Bê woli pkoñ pi Naŋibaŋi, pi pi ŋi kadooknuŋ ŋntaayi, *Pŋih pi Naŋibaŋi paban ŋi an keeri.

²¹ « Woli ñaŋ ankaŋ uforta abot awo na iŋaanan anaŋ ayeŋ katohul, bka bi nul baankbanana. ²² Aŋê wo woli alonŋ ampelanulunŋ uforta abii, awata, ayeenk iŋaanan bti yi ahaŋunŋ, ajeŋ bka bti bi ayeenkunŋ ŋi a kafaŋ bañaanŋ.

²³ « Anwoonŋ aanwo na ŋi aŋoorên. Anwoonŋ aantênkên pyitrên batani agar ba. »

Untaayi ukak du katoh ki wa

(Maci 12.43-45)

²⁴ Yetu akak aji : « Untaayi upênle ŋi ñaŋ i ubiinŋ awo. Uji uñaay du *pndiiŋ, kala dko dfêt, kaya kabi. Wi uyaŋ awo uunwini, uji uji : “Dkak du katoh ki naan, ki mpênunŋ.” ²⁵ Wi ukakuŋ, uji uŋtênk ka kawetana ajiŋ, aboman bnuura. ²⁶ Wal mênŋ, uji uyaar ŋntaayi paaj na ulonŋ ŋanwuŋunŋ apel wa, ŋabi kafêt da. Ñaŋ mênŋ kaŋê kak wal mênŋ kawuŋtên kapel kateeku. »

²⁷ Wi aŋiiniŋ haŋ, kê ñaŋ alonŋ aŋê huuranaan du pntuk meet aji : « Ñaŋ ambukiŋ, abootan, anuurandêni. » ²⁸ Kê Yetu aŋê teema aji : « Iwo kaji, bankti-inkunŋ Uŋup wi Naŋibaŋi abot aŋaŋ wa banuurandêni! »

Baji na Yetu adiiiman kê awoona du Naŋibaŋi

(Maci 12.38-42)

²⁹ Bañaanŋ batuma tum abi, kê Yetu aŋê ji na baka : « kawuŋ ki kawo kawuŋaan, kawo ŋi phepar mlagre mankiimanunŋ kê dwoona du Naŋibaŋi. Baankwin nin uko ulonŋ umpaŋi na wi Yonat *Naŋupar Naŋibaŋi adiiimanunŋ. ³⁰ Jibi Yonat^v adiiimanunŋ biki ubeeka wi Niniwe kê awoona du Naŋibaŋi, hênk di *Abuk Ñiinŋ aklunŋ kadiiman biki kawuŋ ki kê awoona du Naŋibaŋi. ³¹ ŋi unuur wi

^{††}11:8 Kême ŋiki alunŋ kakowa woli aanwula.

^{‡‡}11:15 Beltebul dawo Katim kalonŋ ki Fatana, uweek wi ŋntaayi.

^v11:30 Yonat 3.3-5.

pwayēs Naših ñaṭ i utaak wi Faba aluṅ kanaṭa na bañaanṅ biki kawuuṅ ki, kayuuṅ kē baduknaanaa, ṭiki awoona du kabaṅ ki umundu pbi katiink uṭup unṭuṅa wi *Falomoṅ naših^w, kē aloṅ ašē wo ṭi ampeluṅ Falomoṅ naših. ³²Ṭi unuur wi pwayēs, bañaanṅ biki Niniwe baluṅ kanaṭa na biki kawuuṅ ki kayuuṅ kē baduknaana, ṭiki bukal biki Niniwe, babi wut pjuban wi batiinki uṭup wi Yonaṭ, aloṅ kē ašē wo ṭi, ampeli Yonaṭ. »

Uhoñ wi unkaniya

³³Nin ñaanṅ aanji tehan unkaniya kašē ṭu wa du bñot, kēme kafēṭ wa na kakana, baji baṭu wa du bko duuṭ bankmbiinṅ bahilna bawin bjeehi. ³⁴Kēs kawooṅ unkaniya wi uleef wi nu. Woli kēs ki nu kawo kṅeb, uleefu bti kak uwo ṭi bjeehi ; bē woli kamaaki, uleefu bti kak uwo ṭi bdēm. ³⁵Ṭaafaraan bjeehi banwooṅ ṭi iwi bawo bdēm! ³⁶Woli uleefu bti uwo ṭi bjeehi, bē nin bdēm baanwo ṭi wa, ujeeh wul bti ji woli unkaniya ujeehan ñaanṅ.

Yetu ašook bafaritay na bajukan Bgah

(Maci 23.4-36)

³⁷Wi Yetu akṭiiniinṅ haṅ, kē *nafaritay aloṅ ašē du'a pyoban du katohul, kē aya aneeṅ aṭo pde. ³⁸Wi nafaritay awinuṅ kē Yetu aaññow duna iñen aba jun pde ji udolade wi *bayuday, ašē ñoṅar.

³⁹Kē Ajugun ašē ji na a : « An buk bukuṅ an bafaritay, naji nawent ikoopa na irataa yi nan bnuura ṭi bdiḡ, kašē wut uleefan meeṭ uṭum na ušal wi kakiiṅ na mṅot. ⁴⁰An bawaanṅ ṅṣal biki! Mēntṅ andoluṅ bdiḡ adolaṅ meeṭ i? ⁴¹Naṭēpan ṭēp naṭen bajuuk uko unwooṅ du irataa yi

nan meeṭ, wal mēntṅ iko bti iṣē iwo ijinṭ ṭi an.

⁴²« Nawuṭani, an bafaritay, nanjaanṅ nawul kafah ki Našibaṭi^{¶¶} ṭi iko bti yi nakjaarunṅ, kado wul bduugēs na bnkaafu, na iko impoṭi yi natepiinṅ, kašē ṭilma pwo batool na ṅṅal Našibaṭi. Uko waṅ wi wi nawooṅ i lah kado, kašē kawut kaṭilma undukiinṅ.

⁴³« An bafaritay Nawuṭani, an nanṅaluṅ pṭo kadun du *itoh iñehanaani Našibaṭi, abot aji naṅal banohntēnan ṭi dko di bañaanṅ. ⁴⁴Nawuṭani, an nanwooṅ ji ihēr yi ṅṅuran inwooṅ iinka umarkaani, yi ñaanṅ ajaanṅ apoš bē aanji me^{§§}. »

⁴⁵Wal mēntṅ kē *najukan Bgah aloṅ ašē jaka : « Najukan, wali ikṭiiniinṅ haṅ, ikarun kak di! » ⁴⁶Kē Yetu ašē teema aji : « An bajukan Bgah kak, Nawuṭani, an nanjaanṅ naṭu bañaanṅ pkuṅa bdaaj bdiṭ kašē wo naando ji nadeeṅ pkoñ ploolan pban ba! ⁴⁷Nawuṭani, naji naniw ihēr yi *baṭupar Našibaṭi te bašinan bafiṅuṅ baka. ⁴⁸Hēnk nadiiman kē nawo ṭi udolade uloolan na bašinan. Bukal bafiṅuṅ kē našē niw ihēr! ⁴⁹Ukaanṅ kē ušal unṭuṅa wi Našibaṭi uṭup aji : “Dluṅ kayil baṭupar naan na *banjañan du baka ; baluṅ kafiṅ baloṅ ṭi baka, kahajan baloṅ.” ⁵⁰Kawuuṅ ki keeri kaṭop na ṅñaak pi baṭupar Našibaṭi bti pi batuluṅ du wi umundu uwoonunṅ. ⁵¹Baluṅ kahepna ṭi pkeṭ pi Abel te kaban du pkeṭ pi Fakariya i bafiṅuṅ ṭi dko danwooṅ ṭi ptoof pi umeēša wi bṅejan na *dko dyimanaan di Katoh Kaweek ki Našibaṭi.^x Aa, dṭupan, kawuuṅ ki kaluṅ kahepna ṭi uko waṅ.

⁵²« Nawuṭani an bajukan Bgah namēbanuṅ kaniigšaani ki ume, awo

¶¶11:42 Kakit kaji kado ifah iñeen, kaloṅ kaji kawo ki Našibaṭi.

§§11:44 Ṭi bayuday, woli ñaanṅ apoš bhēr bi ṅṅuran iṭopi, iinji khil pneeṅ katoh kañehanaani Našibaṭi bē iindo bañow ajinṭ.

^w11:31 1 Baših 10.1-10. ^x11:51 Ujuni 4.8; 2 Ṭṅnuur nuur 24.20-22.

naanneej an ti nleefan, abot aneenan banjalun pneej baneej. »

⁵³Wi Yetu apenuj da, ke bajukan Bgah na bafaritay baše deebažera maakan awo ti phepara iko itum, ⁵⁴ado na ptaawana kahilna katapara btup.

Yetu ašook bañaan ti kalagare

12 Wal mēntan, bañaan batum maakan adoo pošar. Ke Yetu ašē ji na bažašarul duna : « Nalipariin uko utaajanaan pšon wi *bafaritay : kalagare. ²Nin uko ulonj unhankunj uunkluj kawo uunkpēn kawinana, ke nin uko ulonj ummeniinj uunkluj kawo uunkmeetaana.

³« Ukaan ke uko wi nažupun du bdēm ulunj katiinkana na pnak, uko wi nahooptaun du meet dandētun ulunj kahurana du itoh duuž. »

In i i ñaan awoonj kado kaži?

(Maci 10.28-31)

⁴Yetu akak aji : « Džupan, an banoh naan : nakdo kaži banhilanun pfiž uleef ašē wo baanhilan pdo uko umpelun waž. ⁵Ddiimanan i nawoonj biki kado kaži : nadoon kaži Našibaži ankaan mnhina mi pfelan du infernu, wi nakežun. Aa, džupan, ul i i nawoonj kado kaži.

⁶« Baanji bawaapar žtiiru kañeen žnduž žtēb i? Ke Našibaži ašē wo aanji žilma nin uloolan ži ža. ⁷Uwel wi bkow bi nan bti udoo fēnana. Naklēn keeri nin ukoolan, žiki nadēm apel pntuni pi žtiiru. »

Pdinan kēme ppok Krittu

(Maci 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

⁸Yetu akak ažiini na baka aji : « Džupan na manjoonan, ñaan ankđinanun ži kadun ki bañaan ke awo nažašaraan, *Abuk Ńiinž alunj kadinan ži kadun ki žwanjuž ži Našibaži kaji awo nažašarul ⁹Ke ñaan ankpoknuž ži kadun ki bañaan, dluž kapoka ži kadun ki žwanjuž ži

Našibaži. ¹⁰Ńaan ankžupun bužaan ži Abuk Ńiinž bahilan kalun kamiira wa, ke woli ñaan akar *Uhaaž wi Našibaži baanklun kamiira wa. ¹¹Woli bañootan pya kawayēš du itoh iñehanaani, kēme ži kadun ki baših kēme bantuža, nawutan kahaajala pme jibi nakyaan kayejan žleefan kēme uko wi nakyaan kažun, ¹²žiki Uhaaž wi Našibaži ujukanan wal mēnt uko wi nakžupun. »

Uhoñ wi Ńiinž nayok nawaan ušal

¹³Ke Ńiinž alonj anwoon ži pntuk ašē ji na Yetu : « Najukan, jakan na abuk paapa abi žfaažiir iko yi ašinun adukaruž un. » ¹⁴Ke Yetu ašē teema aji : « Ńiinžu, in abaan ažuēn pwo nawayēš kēme nafaaz bka bi nan ba? » ¹⁵Wi wi Yetu ašaan aji na bañaan bti banwoon da : « Nažaa-faraan kažal bka, ubida wi ñaan uunwoona ži bka, ahille adoo yok maakan. »

¹⁶Wal mēnt, ke ašē hoñ na baka aji : « Ńiinž alonj nayok abi ka žteeh, ke žawul ždeey žtum, ¹⁷ke ašē wo ži phepar ži ušalul aji : “Dbaa do do hum ba? Mēnka dko dhankni ždeey ži naan bti.”

¹⁸« Wi wi ašaan aji : “Hēnk di di žni kadolun: dfom inkuti yi naan, kažiir indēmuž apel yi, kahank da ždeey ži naan bti na bka bi naan. ¹⁹Wal mēnt kašē ži na bkow naan : ‘Ašē wo, ihank iko itum pa žšubal žtum ; noorfēnan, ide, idaan, ido kanoha.”

²⁰« Ke Našibaži ašē ži na a : “Iwi nanaaf, ižañan pfehēnt na utejan wi žta wi. Hēnkuž, in akjejuž uko wi ihankaruž bkowu ba?”

²¹« Hēnk di uwoon ži ñaan anjaan ahanka hank iko pa bkowul, anwoon aanji la pyok pi Našibaži. »

Nahažan Našibaži

(Maci 6.25-34)

²²Wi wi Yetu ašaan aji na bažašarul : « Uko waž ukaan ke njakan, nawut kažaaf

uko ude wi nanumiin pa ubida, kēme iko iwohara yi nanumiin pa uleef wi nan. ²³ Ubida upel pde, kē uleef upel imiṣa. ²⁴ Natenan ḡntomaali ; ḡaanji ḡatepi, ḡaanji ḡakit, ḡaanka nin inkuti ihankni ḡdeey, kē Naṣibaṭi aṣē ji wul ḡa uko ude. An napel ḡkaṭ di! ²⁵ Ahoṡ ṭi an ahilanuṡ ṭi maṡṭaaf kahoṭalēṣ unuur uloolan ṭaṡ ṭi ubida wi nul? ²⁶ Woli naandoo hilan pdo uko wi, unwoonuṡ umpoṭi, we uwoon ṭṭaaf iko indukiinṡ?

²⁷ « Natenan iṭeēn inuura yi uḡof wi uṭeeh jibi ijaan iḡēm, iinji ilemp, iinji iṣiir. Kē nṣē jakan, *Falomoṡ naṣih ṭi pdēm pi nul bṭi, aambaan kaṡḡēgi'aara ji kalon ṭi ya. ²⁸ Ujaagal uwo nṭa du uṭeeh, faan baluṡ bafēl wa du bdo, kē Naṣibaṭi aṣē ji woharana woharan wa iko inuura. An nanwoonṡ naanfiyaar akēṣan, nameen na manjoonan kē Naṣibaṭi aluṡ kawoharēnan kak.

²⁹ « An kak, nakdo kala uko ude kēme uko udaan, nawutan kahaajala. ³⁰ Iko yaṡ yi yi banwoonṡ baanfiyaar Naṣibaṭi bajaan babi wo wo ṭi pla, kē an, Aṣi-nan ame kē nanuma iko mēnt. ³¹ Nawo i kaṭṭep ṭṭep kala Pṣih pi nul, naṣē nayeenk kak iko mēnt. »

Nalaan pyok pi baṭi

(Maci 6.19-21)

³² Yetu akak aji na baka : « An nanwoonṡ batani bmpoṭi, naklēnk, ulil Aṣi-nan kē awulan Pṣihul. ³³ Nawaapan bka bi nan nabot naṡen itaka bajuuk. Nawoon na ḡmbooṡu ḡanwoonṡ ḡaanji ḡatowa. Naṡuun bka bi nan du Naṣibaṭi. Baankya kaṭoka da. Bakiiṡ baanhilan kabab ba, kēme ḡbob ḡatok ba. ³⁴ Na manjoonan, dko di bka bi nan bawoonṡ dul di kaṭṭeb ki nan kakwoonṡ. »

Balemp banwoonṡ bten ayoonk ubi Abuk Ṇiint

³⁵ « Nabomandēran, nawohara iko yi ulemp, nawutan ḡkaniya ḡi nan ḡado

kayik. ³⁶ Nawoon ji balemp bankyoonkuṡ ajuḡ baka awoona bniim, ba-haabēṣa plēman wal wi akbihaṡ bi kakob ṭi pa. ³⁷ Balemp biki akṭēnkuṡ bawo bten wal wi akbanuṡ banuurrandēni! Dṭupan na manjoonan, ajuḡ baka awohara iko yi ulemp, kado baka baṭo kaṣē kayiṣ baka. ³⁸ Woli ajuḡ baka abi na mnjel, kēme aṭṭep mnjel, woli aṭṭenk balemparul kē bawo bten, banuurandēn keeri!

³⁹ « Nameen bnuura uko wi : woli ajuḡ katoh ame lah wal wi nakiiṡ awoonṡ i kabi, aankwuta aneeṡ du katohul. ⁴⁰ An kak nabomandēran, ṭiki *Abuk Ṇiint aluṡ kabi ṭi wal wi nawoonṡ naanḡaṭi. »

Baṭaṣar Yetu bawo kado bnuura ulemp wi aṡuṡ baka pdo

(Maci 24.45-51)

⁴¹ Kē Fimoṡ Piyeer aṣē ji na Yetu : « Ajugun, un baṭaṣaru ḡkaanṡ kē ikhoṡ haṡ, kēme baṡaanṡ bṭi baka? » ⁴² Kē Ajugun aṣē teem aji : « In awoonṡ nalemp naṡool natit i ajuḡ katoh akṭuunṡ ṭi kadun ki baṡaanṡ biki nul, ado kawul baka kafah ki ḡdeey ki baka uwoori ubanle. ⁴³ Nalemp i ajuḡ katoh akṭēnkuṡ ṭi ulemp wi aṡu'u luṡ wal wi akkakuṡ, uṡ mēnt anuurandēni. ⁴⁴ Dṭupan na manjoonan, ajuḡ katoh ahankana bka bi nul bṭi. ⁴⁵ Bē woli nalemp aji ṭi uṣalul kē ajuḡul ajon ubi, aṣē naṡa akob balemp biint na baaṡ, ade adaan akuṡ, ⁴⁶ ajuḡ nalemp mēnt aluṡ kabi, ṭi unuur wi awoonṡ aankyoonka, na wal wi awoonṡ aammee, kaṣē kahajana bnuura kabot kadola jibi bajaanṡ bado na baṡaanṡ banwoonṡ baanfiyaar Naṣibaṭi.

⁴⁷ « Nalemp ammeeṡ uko wi ajuḡ katoh aḡaluṡ, aṣē wo aamboman nin ukoolan kēme ado wi aḡaluṡ ul ṭi uleeful, aluṡ kakoba maakan. ⁴⁸ Kē anṣaanṡ ado uko unkēṣuṡ bakoba bē aamme, akoba bṭiiṣu. Ṇaanṡ i bawuluṡ uko utum, baluṡ kahepara uko utum, kē i ba-

hankanuŋ iko utum, baluŋ kahepara kak iko inʉumuŋ apel. »

**Yetu aambi bi pʉij mnjeeh,
bpaʉs̄er bi bi aʉijun**

⁴⁹ Yetu akak aji : « Dbi ʉi umundu pʉij bdoo, aʉe ʉal bado bi bateh teh! ⁵⁰ Dwo i kaneej ʉi mnhaj* jibi ʉnaan ajaan aneej ʉi meel woli ayeenk *batitmu, k̄e uʉal wi naan uʉe ʉ̄ela ʉ̄ela maakan ji mbi ndo kaneej ʉi ma.

(Maci 10.34-36)

⁵¹ « Naʉal aji dbi bi pʉijan btiinkar i? A-a, dʉupan, dbi bi pʉij bwayʉs̄er. ⁵² Kajunna nʉa, woli baʉnaan bawo kaʉeen ʉi katoh, baanktiinkar, bawajanʉ banaʉara bat̄eb, bat̄eb banaʉara bawajanʉ. ⁵³ Ajug katoh aluŋ kanaʉara abukul ʉi inʉiŋ, abuk katoh ʉi inʉiŋ akuʉ anaʉara aʉin. Naaʉ anaʉara abukul ʉi naaʉ, abuk katoh ʉi naaʉ, anaʉara anin, ʉi naaʉ nayotan anaʉara ahar abukul, ababul akuʉ anaʉara anin ayinul. »

Pten kame iko inkʉepuŋ

(Maci 16.2-3)

⁵⁴ K̄e Yetu aʉe ji na pntuk : « Woli nawin inf̄eluŋ k̄e ij̄en du kayoba, ʉi dko m̄ent̄ naji naji uʉubal ubi, k̄e uji ubiha. ⁵⁵ K̄e woli uyook ufuuʉna btammaŋu, naji naji dko dayik nʉa, k̄e daji dayika. ⁵⁶ An balagare, nahil pme uko wi iko yi baʉi na yi mboʉ ijakuŋ, aʉe wo naanhil pyikr̄en uko wi Naʉibaʉi akdoluŋ nʉa di. »

(Maci 5.25-26)

⁵⁷ « K̄e we ukaan k̄e naanji nayikr̄en an ʉi ʉleefan uko unwoon unuura ʉi k̄eʉ ki Naʉibaʉi? ⁵⁸ Woli iya na ʉnaan alon i nakaan bʉup du *uruha, doon kala pba pʉom na a ʉi bgah, kaʉi aʉnooʉu du kadun ki nawaȳeʉ, uŋ m̄ent̄an awulu

nalemparul awatu ukalabuʉ. ⁵⁹ Dʉupu, iinkp̄en du ukalabuʉ b̄e iinluka te pataka pbaaʉsaani. »

Nawutan pjuban naʉ̄el̄eʉ ʉbida

13 ʉi ʉwal m̄ent̄, k̄e baʉnaan balon baʉe bi, akakal̄eʉ Yetu uko wi bagalilay, biki *Pilal adoon k̄e bafinʉi k̄e p̄naak pi baka panaakiir na pi ʉntaam ʉi baʉijun aʉinaʉ Naʉibaʉi. ² K̄e aʉe teem baka aji : « Naʉal aji bagalilay m̄ent̄ bawo bajuban apel bagalilay bandukiin bti ukaan k̄e bahaj haŋ i? ³ Dʉupan m̄ent̄ h̄enk da, nawutan pjuban, naʉ̄el̄eʉ ʉbida k̄eme nakeʉ an bti ji baka.

⁴ « K̄e baʉnaan iʉeen na bakreŋ biki pm-boʉ pweek pi uniw wi Filowe pajotnuŋ aʉin, naŋuur k̄e bajuban apel baʉnaan biki Yerutalem bandukiin bti i? ⁵ Dʉupan, m̄ent̄ h̄enk da, woli naanwut pjuban, aʉ̄el̄eʉ ʉbida nakeʉ an bti ji baka. »

Uhoŋ wi bko banwoon baanji babuk

⁶ K̄e Yetu aʉe kakal̄eʉ baʉnaan uhoŋ wi : « ʉi inʉiŋ alon abi tepi blemani† du uʉeeh wi nul. Abi pmar mnleman i aʉe wo aant̄enk nin ploolan ʉi ba. ⁷ Wi wi aʉaan aji na nalemparul : “Ddo ʉʉubal ʉwajanʉ ʉi njaki kabi pmar mnleman i b̄e m̄enji kaʉ̄enk ba babuk. Tiban ba. Babaa wo i kado kanooran mboʉ we ba?” ⁸ K̄e undu aʉe teema aji : “Ajugun, wutan ba kak piikal, nwuñeʉ mboʉ ʉi pʉeeʉ pi ba, mm̄eñan ba. ⁹ Ulome baluŋ babuk. Woli baambuki, kbaa tib ba.” »

Yetu ajeban ʉi unuur wi pnoorf̄en wi bayuday ʉi naaʉ anʉakmuŋ

¹⁰ Yetu awo ʉi pjukan du *katoh kaʉe-hanaani ki bayuday kalon ʉi *unuur wi pnoorf̄en. ¹¹ K̄e ʉnaan alon aʉe wo da i untaayi udoluŋ k̄e aʉak̄em ado ʉʉubal iʉeen na bakreŋ ; aŋuuk aankak ahil nin

*12:50 Bapiit ʉi ugrek aji : Dwo i kayeenk batitmu.

†13:6 Bapiit aji bko m̄ent̄ bawo Figuier ʉi umbaabu.

phetan uleef. ¹² Wi Yetu awinuluḡ ašë du'a aji na a : « Ñaaṭu, pmaak papën ṭi iwi. » ¹³ Wi wi ašaṅ apafa iñen, ṭi dko mënṭ kē aheti, ašë jun pbeeb Našibaṭi.

¹⁴ Kē naweek i katoh kañehanaani ašë deebaṭ uko wi Yetu ajebanuḡ ṭi unuur wi pnoorfën. Aṭiini wal mënṭ na pntuk pi bañaṅ aji na baka : « Naka ḡnuur paaj ḡi ñaṅ ajaṅ awo kalemp. Nawo i kabi ṭuḡ ḡnuur mënṭ pdo bajebanan, mënṭ ṭi unuur wi pnoorfën wa. » ¹⁵ Ajuḡun kē ašë teema aji : « An balagare! Ṭi unuur wi pnoorfën, jëm andoli ṭi an aji fënëš uwit wi nul kēme ubuuru wi nul du kampen kañooṭ wa uya udaan i? » ¹⁶ Kē ñaaṭ i, anwoḡ i pntaali pi *Abraham, i *Fatana atanuḡ ḡsubal iñeen na bakreḡ, aanwo i kafënëša ṭi unuur wi pnoorfën i? » ¹⁷ Wi ajakuḡ haḡ, kē banklaṭuluḡ bṭi bašë kowa fuṭ, bañaṅ kē bašë lilan ṭi iko inuura iweek bṭi yi akdoluḡ.

Uhoñ wi pbuk pmpoṭi panjaṅ pabuk bko

(Maci 13.31-32; Markuṭ 4.30-32)

¹⁸ Wal mënṭan kē ašë ji : « Na we wi *Pših pi Našibaṭi panaamuḡ ba? Kē na we wi nhilanuḡ pnaamntën pa ba? » ¹⁹ Pawo ji pbuk pmpoṭi pi ñaṅ ajejuḡ aṭepi du uṭeehul. Kē panaṭaa, akak bgof, kē ḡkaṭ ḡadoo bi ado inṭaḡ ṭi inah yi ba. »

Uhoñ wi uko utaañanaan pšon

(Maci 13.33)

²⁰ Yetu akak aji : « Na we wi nhilanuḡ kanaamntën *Pših pi Našibaṭi ba? » ²¹ Panaam ji bko bṭiṭuḡ bi ñaaṭ ajaṅ aṭu ṭi pšon ptum te pado taaj bṭi. »

Plëman pammiḡuḡ

²² Wi Yetu akyaanṭuḡ pban Yerutalem, aṭëpna ṭi ḡbeeka na ḡfëṭ ajukan ašë ya. ²³ Kē aloḡ ašë ji na a : « Ajugun, bañaṅ bantiinku bakluḡ kabuur i? » Kē ašë ji na baka : ²⁴ « Natamaan na-

neejna plëman pammiḡuḡ, ṭiki dṭupan, batum baluḡ kado na pneej bē baankhilan. ²⁵ Woli ajuḡ katoh anaṭa adoo tuh plëman, kē našë hoj du bdig, nakob plëman kabot kakooṭ bahaabëšan kaji “Ajuḡun, haabëšun plëman.” Ašë teeman kaji : “Mëmme di nawoonuḡ.” ²⁶ An našë ji na a : “Ṭde akuṭ adaan na iwi, kē ikuṭ ajukan ṭi igah yi nun.” ²⁷ Ul kašë teem kaji : “Mëmme di nawoonuḡ, an bṭi bado buṭaan, nalowaan.”

²⁸ « Naluḡ kawooni, kadeebaṭ, kati-brën iñiiḡ wal wi nakluḡ kawin *Abraham na *Itaak na *Yakob na *baṭupar Našibaṭi bṭi du Pših pi Našibaṭi, an ṭi ḡleefan bašë bafëlan bdig. ²⁹ Wal mënṭ, bañaṅ bašë bapëna umayar unuur, kayoba, btamšanka na btammaḡu kabi pmaar ufettu uweek du Pših pi Našibaṭi. ³⁰ Kē hënk di di baloḡ ṭi bambaañšaanuḡ bakluḡ kawo bateek, kē baloḡ ṭi bateek baluḡ kawo babaañšaaani. »

Yetu aṭëgara Yerutalem

(Maci 23.37-39)

³¹ Ṭi wal mënṭan kē *bafaritay baloḡ bašë bi ṭi Yetu aji na a : « Pënan ṭi dko di iya dmpaṭi, *Herod aḡal kafiuḡ. » ³² Kē ašë teem aji na baka : « Nayaan naji na unfëš waḡ: “dpënan ḡntaayi ṭi bañaṅ kabot kajeban bañaṅ ḡṭa na faan, unuur uwajantën, nšë mba ulemp wi naan.” ³³ Kē nšë wo i kaya na bgah naan ḡṭa na faan na kankoṭan. Hënk di uwoḡ, na manjoonan nin *Naṭupar Našibaṭi aloḡ aanhil kakeṭna du dko dloḡ dampaṭi na Yerutalem.

³⁴ « Yerutalem, Yerutalem, iwi injaṅ kfiḡ baṭupar Našibaṭi, katap biki ayiliḡ mnlak, ḡyaaš ḡtum ddo na pṭonkrën babuku jibi uguk ujaṅ uboof ḡbuk wa, kē ipoki. ³⁵ Enhën, Našibaṭi aluḡ kadukaran katohan. Kē nšë ṭupan, naankak awinën te wal wi nakluḡ kado kaji : “Bnuura bi Našibaṭi ṭi ankmbiiḡ ṭi katim ki Ajugun !” »

Yetu ajeban ñiint̃ anwooñ na ñnt̃eñ

14 Ƨi *unuur wi pnoorf̃en uloñ Yetu aya pyoban du uko naweek aloñ i *bafaritay, k̃e bañaañ baš̃e wo Ƨi ptena bnuura. ² K̃e ñiint̃ aloñ anwooñ na ñnt̃eñ aš̃e wo Ƨi kadunul. ³ Wi wi Yetu aš̃aañ ahepar *bajukan Bgah na bafaritay aji : « Bgah bi nun badinañ ñaañ ajeban namaakal Ƨi *unuur wi pnoorf̃en k̃eme baandinani? » ⁴ K̃e baš̃e yomp. Yetu k̃e aš̃e ban namaakal ajebana aš̃e dola k̃e ayaa. ⁵ Wi wi aš̃aañ aji na baka : « Ahoñ Ƨi an awooñ aankp̃enañ Ƨi dko m̃ent̃ abukul k̃eme uwitul unjoti Ƨi plilik Ƨi unuur wi pnoorf̃en ba? » ⁶ K̃e baanhinañ ateema.

Pdat dko d̃to

⁷ Yetu awin k̃e bambiiñ pyoban baji badat dko d̃to di kadun, ukaañ k̃e ahoñ na baka, aji : ⁸ « Woli badu'u ufettu wi bniim, wutan kaya kačo du kadun. Iwo kaƧi nayoban ampeliiñ abi aban, ⁹ andu'anañ pyoban iwi na a aš̃e bi, aji na iwi iƧeñ ñiint̃ m̃ent̃ ačo. Wal m̃ent̃ inača kawo na mnkow kaya kačo du kafet̃. ¹⁰ K̃e woli badu'u ufettu, yaan ičo du kafet̃, andu'iiñ pyoban abile, aš̃e ji na iwi : « Nanoh̃ ñogan moñ kadun. » Wal m̃ent̃, id̃em Ƨi kadun ki bañaañ b̃ti bančooñ na iwi Ƨi umeeša. ¹¹ H̃enk di uwooñ, ñaañ ankd̃emanuñ bkowul, baluñ kawalana, k̃e ankwalanuñ bkowul, baluñ kad̃e-mana. »

Naduun bajuuk pyoban

¹² Yetu akak aji na andu'uluñ pyoban : « Woli idu bañaañ pyoban k̃eme pde kañah, wutan kadu banohu, babuk š̃aaš̃, bayiƧu k̃eme bakiñtu bayok, Ƨiki bukal baluñ kadu'u kak pyoban k̃eme pde kañah, uwo baluk bi nu. ¹³ K̃e woli ido ufettu, Ƨep̃an Ƨep̃ idu bajuuk, bančakmuñ, bankjiinkuñ, na bakuul, ¹⁴ iš̃e inu-urand̃eñ, Ƨiki baankhilañ pluku. Na man-

joonan, iluñ kaluka Ƨi wal wi bañaañ batool baknañiñ Ƨi pkeƧ. »

Bampokuñ pbi pyoban

(Maci 22.1-10)

¹⁵ Wi aloñ Ƨi biki baduuñ pyoban ati-inkuñ uko wañ aš̃e ji na Yetu : « An-kluñ kačo kade du *Pših pi NašibaƧi anu-urand̃eñ! » ¹⁶ K̃e Yetu aš̃e ji na a : « Ñiint̃ aloñ abi wo i pdo ufettu uweek aš̃e du bañaañ batum. ¹⁷ Wi wal wi pde kañah ubanuñ k̃e aš̃e yil nalemparul aya aji na biki aduuñ: “Nabiini, kañah kabaa.”

¹⁸ « K̃e baš̃e junna aloolañ aloolañ bukal b̃ti pji amiir baka. Nateek aji na a : “Dba nug nug uƧeek, dwo i kaya pten wa, dkooƧu kooƧ miiraan.” ¹⁹ K̃e aloñ aji na a : “Dba nug nug ñngit̃ iñeeñ ñjaari dya h̃enk pten jibi ñaklempi, dkooƧu kooƧ miiraan.” ²⁰ Aloñ k̃e aji na a : “Dba niim niim h̃enkuñ, ukaañ k̃e m̃enhilañ pbi.”

²¹ « K̃e nalemparul aya akakal̃eš̃ ajugul uko wi bateemuluñ. Ajug katoh̃ adeebaƧ wal m̃ent̃ aš̃e ji na nalemparul : “Ƨaraañ iya du iyiti na igah yi ubeeka iƧij̃eñ Ƨi, bajuuk, bančakmuñ, bakuul na bankji-inkuñ.” ²² K̃e nalemparul aya akak aji na a : “Naweek, ddo uko wi ijakuñ k̃e dko daantuma tum.” ²³ K̃e ajug katoh̃ aš̃e ji na a wal m̃ent̃: “Yaan na igah yi ñƧeek ido kaƧaš̃ ibiig, idab̃er bañaañ, katoh̃ naañ kahilna katum.” ²⁴ DƧupan, nin aloñ Ƨi bateek biki nduuñ aankñem kañah naan. »

Pduk iko b̃ti kaƧaš̃ Yetu

(Maci 10.37-38)

²⁵ Bañaañ batum bawo Ƨi ppoš̃ na Yetu ; k̃e aš̃e kok aji na baka : ²⁶ « Woli ñaañ abi Ƨi ñji b̃e aanjal̃eñ maakañ apelañ ašin, anin, aharul, babukul, baƧa'ul na baweekul na uleeful kak, aanhil̃ pwo naƧaš̃araan. ²⁷ Anwooñ aankuñ̃a krut̃ ki nul kadinañ phaj̃ ji ñji udole wo Ƨi pkeƧ, kapoš̃ Ƨi kafet̃ ki naan, aanhil̃ pwo naƧaš̃araan. »

²⁸ « Ahoŋ ti an ajaan aŋal pniw ka-toh kaweeek bē aanji dun kaŋo kaŋal bnuura katen itaka yi anumiin, kame me ahilan pniw ka kaba? ²⁹ Woli aando haŋ, ajun pniw bē aambi hilan pbaañēš, bankwinuŋ ka babeŋa ³⁰ kaji : “Ŋaaŋ i ajunuŋ pniw bē aanhilar pbaañēš!”

³¹ « Kē naŋih aloŋ ajaan wonŋi aya pŋut na naŋih aloŋ aanji dun kaŋal katen me ahilan na bangoli iŋeen-week ŋyaaŋ iŋeen week (10.000) pŋut na anwoon na bangoli iŋeen-week ŋyaaŋ iŋeen-week ŋtēb ba (20.000)? ³² Woli aanhilani, ayil du naŋih undu wi ahumuŋ nlowi, kakooŋa batiinkar. ³³ Kē hēnk di uwoon, woli aloŋ ti an aanduk bka bi nul bti aanhil pwo naŋaŋaraan. »

Pnam panyaŋuŋ

(*Maci 5.13; Markut 9.50*)

³⁴ Yetu akak aji na baka : « Pnam pawo uko unuura, paŋale kak ayaŋ, bakakanaan kataabare ki pa na we ba? ³⁵ Nin paankak anuura pa mboŋ, kēme pa umēnan ; paji pafēl.

« Ankaan i baŋ itiiinkni, atiinkan. »

Uhoŋ wi unkaneel umpoŋi unneemuŋ akuŋ awinana

(*Maci 18.12-14*)

15 *Bakobraar daaŋa na bado buŋaan bti baji baŋog Yetu, katiinka. ² *Bafaritay na *bajukan Bgah baŋē kahoopaŋtēr kaji : « Ŋiint i aji naakiir na bado buŋaan, kabot kade na baka. »

³ Kē Yetu aŋē hoŋ na baka aji : ⁴ « Ahoŋ ti an ajaan aka nŋe ŋkaneel iŋeen-week aŋē neemandēn uloolan, aanji duk ŋundu du pŋaar, kaya pla unneemuŋ, te wi awinaŋ wa? ⁵ Wal wi awinuŋ wa, aji lilan maakan, kalap wa, ⁶ kaya katoh, kadu banohul na bakiŋŋul, kaji na baka : “Nalilaan na nji, dwiun unkaneel wi

naan unneemuŋ.” ⁷ Kē hēnk di uwohaŋ, mnlilan mnweek manwo du baŋi pa nado buŋaan aloolan anŋēlŋuŋ ubida kapel baŋaaŋ batum[‡] banwoon batool, banwoon baannuma pŋtēlēŋ ŋbida. »

Uhoŋ wi baluk banneemuŋ akuŋ awinana

⁸ « Kē ŋaaŋ aloŋ ajaan wonŋi aka baluk bi ŋnuur iŋeen, aŋē neemandēn baluk bi unuur uloolan, aanji tehan un-kaniya, kawet dko bnuura, te wi awinuŋ baluk mēnt i? ⁹ Wal wi awinuŋ ba, aji du banohul na bakiŋŋul kaji na baka : “Nalilaan na nji, dwiun baluk bi mbiin aneemandēn.” ¹⁰ Hēnk di mnlilan manjaan manwo ti ŋwanjut ŋi Naŋibaŋi pa nado buŋaan aloolan anŋēlŋuŋ ubida. »

Uhoŋ wi napoŋ anneemuŋ akuŋ awinana

¹¹ Yetu akak aji na baka : « Ŋiint aloŋ abi ka bapoŋ batēb. ¹² Anwoon nabaasa kē aŋē ji na aŋin : “Paap, wulaan kafah ki naan ti bka bi nu.” Kē aŋin afaaŋ baka bka bi nul. ¹³ Wi nabaasa adoluŋ ŋnuur ŋntiiŋu aŋē ŋonkrēn bka bi nul bti, atool aya du utaak uloŋ unlowuŋ atok tokan bka bi nul ti unoh.

¹⁴ « Wi atokuŋ bka bi nul bti, kē ubon wi katēr ilēmēt uŋē mara mara ajot ti utaak mēnt, kē ajun pwo ti kanuma. ¹⁵ Wi wi ayaan aneej ulemp du ŋiint aloŋ i utaak mēnt, kē uŋ mēnt aŋu'a pyeŋ ŋnkuma. ¹⁶ Ado ji ŋal pde ilēfa yi ŋnkuma katumanaan kayiŋ bē nin aloŋ aanji ŋena ya. ¹⁷ Wal mēnt kē aŋē ŋalntēn aji : “Balemp hum bawoon du uko paapa, aji bade kayok kado dukŋēn, kē nji nŋē wo ti akeŋ ubon! ¹⁸ Dkak du paapa kaji na a : ‘Paap djuban ti kadun ki Baŋi abot ajuban ti kadunu ; ¹⁹ mēnkak ataaŋ na pdu'ana abuku, jejaan ji aloŋ ti balemp

[‡]15:7 Bapiit ti ulibra aji baŋaaŋ iŋeen kaŋeen kalon na kaŋeen kalon (99).

biki nu.”²⁰ Kê hênk di atooluŋ pkak du ašin.

« Ahum nlowi, kê ašin ašë wina, abot aňagi'a ; aŋiira, aŋotna, amooka bnuura.²¹ Kê abukul ašë ji na a : “Paap, djuban ŋi kadun ki Baŋi abot aŋuban ŋi kadun ki nu, mênkak ataŋ na pdu'ana abuku.”²² Kê ašin ašë ji na balemp biki nul : “Nataraan, naŋijan kamiša kannuur-naaniŋ, nawoharëna, naŋu'ana paneel ŋi pkoň, nabot naŋu'a iŋapaat ŋi ihoŋ.²³ Nayaaran uwit ummagnuŋ ŋi batani nafiŋ, ŋde, ŋnoha,²⁴ abuk naan annatuŋ i abi keŋ ašë kak ŋi umundu, abi neem, ašë winana!” Kê bašë wo ŋi unoh.

²⁵ « Bajeen ñiint awo wal mênŋan du uŋeeh. Wi akbiŋ, aňog katoŋ ašë ti-ink kê bakkob abot aki.²⁶ Adu wal mênŋ nalemp i ašin aloŋ ahepara uko umba'i duk awo wo.²⁷ Kê uŋ ateema aji : “Aŋa'u abiŋ, kê ŋaaŋ aŋiŋ uwit ummagnuŋ ŋiki akak najoob.”²⁸ Kê bajeen ašë deebaŋ, apok pneeŋ katoŋ. Kê ašin ašë pën akooŋa.²⁹ Kê ašë teema aji : “Ddo ŋŋsubal ŋtüm, alemparu, mëmbaan kapoka nin pdo uko wi ijakuŋ, kê iimbaan kaŋenarën upi umpoŋi nnohnaana na batënŋ naan ;³⁰ kê abuku i aŋaan akak, ul anyaan ade bka bi nu na baat bawuŋaan aba, kê iŋë do kê bafiŋ uwit ummagnuŋ!”

³¹ « Kê ašin ašë ji na a : “Abuk naan, iwi, iji kwo na nji na ŋnuur nuur, uko wi nkaan bti uwo wi tu.³² Kê ŋŋë wo i kanoha kabot kawo ŋi mnlilan, ŋiki aŋa'u i abi keŋ, ašë kak ŋi umundu ; abi neem ašë winana !” »

Namali natit

16 Yetu abot aji na baŋaŋarul : « Ñi-intŋ aloŋ nayok abi ka namali, kê bašë keeŋaara du a aji atoka bka.² Kê ado kê badu namali ašë ji na a : “We wi mbaan atiink kê baktup ŋi iwi ba? Yuu-

jaan jibi idoluŋ na bka bi naan, hênkuŋ mênkak aŋal iwo namali i naan.”³ Kê namali ašë ŋal aji : “Dbaa do we, wi ajuŋ katoŋ apênanaanuŋ ŋi ulemp? Pya kajaar? Mênhinan ka. Bñehan? Dkowa ba.⁴ Yoow! Dme uko wi nji kadoluŋ wi bakpênanaanuŋ ŋi ulemp, pa baňaan bahilna bayeenkën du itoh yi baka.”

⁵ « Kê hênk di di adoŋ kê badu banŋeeŋuŋ ajuŋ katoŋ kê bakbiina aloolan aloolan, aji na nateek : “Hum di di iŋeeŋuŋ ajuŋ katoŋ ba?”⁶ Kê ñiintŋ ajaka : “Iniibi¹ iñeen-week yi ukëra” kê aji na a : “Nje kakaarta ki nu, ŋoon itaran ipiit iniibi iñeen-kañeen.”⁷ Akak aji na aloŋ : “Kê iwi, hum di di iŋeeŋuŋ ajuŋ katoŋ ba?” Kê ateema aji : “Iniibi iweek iñeen-week yi maaj” kê aji na a : “Nje kakaarta ki nu, ipiit iniibi iweek iñeen bakreŋ.”⁸ Kê ajuŋ katoŋ ašë maŋ namali naguuru uŋ jibi adoluŋ mntit hênk. Hênk di uwoŋ, baňaan banŋaluŋ umundu wi batit ŋi mnwo mi baka na batënŋ baka apel biki bjeehi bi Naŋibaŋi. »

Pŋijan itaka bnuura

⁹ Yetu akak aji : « Dŋupan : nalaan banoh na itaka yi umundu wi buŋaan wi, nahilna unuur wi iko yi umundu wi ikbaan, bayeenkan du itoh yi baŋi inwoŋ yi mnŋo.¹⁰ Anwoŋ natoool ŋi uko umpoŋi wi bawululuŋ aji wo natoool ŋi utum, kê anwoŋ aanwo natoool ŋi umpoŋi aanji wo natoool ŋi utum.¹¹ Woli naanwo batool ŋi pyok pi umundu wi buŋaan wi, in akluŋ kawulan pyok pi manjoonan? ¹² Kê woli naanwo batool na bka bi ñaanŋ nampaŋi, naŋal aji Naŋibaŋi aluŋ kawulan banwoŋ bi nan i?

¹³ « Nin ñaanŋ aanhil kalempar baŋih batëb : apok aloŋ kaŋal undu, kême amëban aloŋ, kaŋë beeh undu. Naanhi-

¹16:6 Kaniibi kandoli kawo ŋlitru iñeen ŋwajanŋ na paaj na uluŋ.

lan kalempar Naşibaŋi kabot kalempar itaka. »

Ŋŋup ŋloŋ kak ŋi Yetu

(Maci 11.12-13; 5.31-32;
Markut 10.11-12)

¹⁴ *Bafaritay banjaan baŋal itaka batiink iko mēnt̄ bti ašē beŋ Yetu. ¹⁵ Kē ašē ji na baka : « An nawo bañaan banjaan badaar kawo batool ŋi kadun ki bañaan kē Naşibaŋi ašē me ŋşal ŋi nan. Uko wi bañaan badēmanuŋ uŋi uwo unwuŋuŋ maakan ŋi kadun ki Naşibaŋi.

¹⁶ « Ji *Yowan Nabattaar abi ado kabi, *Bgah bi Moyit na *baŋupar Naşibaŋi bawooŋ ; du wal wi abinuŋ kē başē ŋupan *Uŋup Ulil Unuura wi Pşih pi Naşibaŋi, kē bañaan bti bataman ado na pneej ŋi pa. ¹⁷ Baŋi na mboş manyojnuŋ pŋok apel uko uloolan umpoŋŋaananuŋ ŋi *Bgah bi Moyit.

¹⁸ « ŊNaan andookuŋ aharul akuŋ aniim aloŋ ajuban pjuban pi piinŋ, kē anniimuŋ ŋaaŋ i ayinul adookuŋ ajuban pjuban pi piinŋ. »

Ŋniinŋ nayok na Lataar najuuk

¹⁹ Yetu akak aŋi : « Ubi ka ŋniinŋ aloŋ nayok, anjaki ŋēga kabot kade bnuura, kawo ŋi unoh na ŋnuur. ²⁰ Kē başē fēl ŋi plēman pi katohul ŋniinŋ aloŋ najuuk i bajaan bado Lataar[§] i uleef unniinkuŋ ŋjad. ²¹ Ado ji ŋal ŋal pjeŋŋit ituk injotnuŋ ŋi umeeşa wi nayok. Ŋbuş ŋadooŋ aŋi ŋalaj ŋjad ŋi nul. ²² Kē najuuk uŋ abi keŋ, kē ŋwanjut ŋaya na a kē aŋo akab du *Abraham. Kē nayok abi keŋ kak, kē bamoya.

²³ « Wi nayok awoon du mnkeŋ, ahaj maakan, ašē kat keş awin Abraham du kalowan, kē Lataar aŋo aŋoga. ²⁴ Wi wi ahuuranuŋ adu'a aŋi : “Abraham Paapa, ŋaŋi'aan, iyil Lataar atoop pkoŋ ŋi meel abi ŋowanaan pndemēnt, dhaj maakan ŋi

bdoos bi.” ²⁵ Kē Abraham ašē teema aŋi : “Abuk naan, leşan kē iwin bnuura wal wi iwoon du mboş, kē Lataar ul, ašē wo ŋi mnhaj. Hēnkuŋ awo ŋi atuumara, iwi kē işē haj. ²⁶ Tenan kak : bwal bweek bakak apaŋeşun na an, banŋaluŋ pŋeŋ bahilna bawo baankŋeŋ, ŋaan aanhil pmuur bwal bi kabi du un.”

²⁷ « Kē nayok ašē ji na a wal mēnt̄ : “Keeri Paap, dkooŋu kooŋ, yilan Lataar du katoh ki paapa, ²⁸ dka babuk paapa kaŋeen ; aya aŋup baka uko wi awinuŋ, bawutna kabi kak ŋi dko di mnhaj di.”

²⁹ Kē Abraham ašē ji na a : “Bawo na ŋlibra ŋi *Moyit na ŋi *baŋupar Naşibaŋi, batiinkan uko wi baŋupun ŋi ŋa.” ³⁰ Kē ŋniinŋ nayok uŋ aŋi na a : “Uunkkēşa keş baka, bē woli ŋaan anwoonuŋ du mnkeŋ aya ŋup baka, bawut pjuban, kaŋelēş ŋbida.” ³¹ Kē Abraham ašē ji na a : “Wi bawoon baanji batiink *Moyit na baŋupar Naşibaŋi, woli ŋaan adoo naŋa ŋi pkeŋ abi aŋup baka, baankteha te.” »

Pjuban na pmiirad

17 Kē Yetu ašē ji na baŋaşarul : « iko inhinanuŋ kado bañaan bado buŋaan iinhanan kawaanana, kē ŋaan anşaan ŋij ya ašē wuŋan! ² Uhokan pa a batana plaak pweek bawata du bdēk, kē di pwuta ado aloŋ ŋi bapoŋ biki** Naşibaŋi aŋot ŋi pjuban. ³ Naŋafaraan!

« Woli atēnŋu ajubanu, ŋiiniin na a, woli awut pjuban, kmiira. ⁴ Kē woli ajubanu ŋyaaş paaj na ulon ŋi unuur, akuŋ abi ŋyaaş paaj na ulon aŋi na iwi : “Miiraan” kmiira. »

Pfiyaar pi nalempar Naşibaŋi

(Maci 17.19-20)

⁵ *Banjaanan baji na Ajugun : « Hoŋalēşan pfiyaar panwoon ŋi un. » ⁶ Kē aŋi na baka : « Woli naka lah pfiyaar

[§]16:20 Lataar dawoon Naşibaŋi aŋi ŋenk.

**17:2 Bapoŋ biki : Yetu aŋiniyaan ŋi banfiyaaruŋ, bukak bakakuŋ ji bapoŋ.

panliŋuŋ na pbuk pi maaj, najile na pnŋteen pi : “Dětadiiran iya ijab du bdék,” patiinkan! »

Plempar Naşibaŋi na byompan

⁷ « Ahoŋ ŋi an ajaan aji na nalemparul najaar kême nayafan woli awoona uŋteeh : “Taraan, biin iŋo ide”? ⁸ Aambaa ŋep ŋep kaji na a : “Juŋaan kaŋah, ibot iŋelës iko ibi iyışen, te ndo nde mbot ndaan, ibale kbaa de kabot kadaan.” ⁹ Aanka na pwula nin uko uloŋ, ŋiki ado uko wi ajakuluŋ. ¹⁰ Kê hênk di uwoon pa an : wal wi nadoli uko bti wi Naşibaŋi ajakanan nado, najakan : “Ŋwo balemp ŋañ, ŋdo uko wi ŋwoon biki kado.” »

Biinŋ iŋeen bamaak bdoo

¹¹ Wi Yetu atooluŋ pya Yerutalem, aşë ŋepna ŋmbarŋ ŋi ŋtaak ŋi *Famariya na *Galilay. ¹² Wi akneejuŋ ŋi untanka uloŋ, kê biinŋ iŋeen bammaakuŋ bdoo başë bi pyit na a, aşë naŋ alow, ¹³ ahuuran aji : « Yetu, najukan, ŋagi'un. »

¹⁴ Wi Yetu awinuŋ baka aşë ji : « Nayaan nawinana du baŋejan biki Naşibaŋi. » Wi bakyaan na bgah, aşë mara mara ajeb. ¹⁵ Kê aloŋ ŋi baka, wi awinuŋ kê ajebi, aşë wuğşa, awo ŋi phuuran, adëman Naşibaŋi. ¹⁶ Abi, ajot ŋi ihoŋ yi Yetu aşë beeba. Ŋiinŋ mënŋ, awo i utaak wi Famariya. ¹⁷ Kê Yetu aşë hepar aji : « Biinŋ iŋeen bti baanjebi i? Kê biki kaŋeen kalon bandukiin bawo ŋuŋ ba? ¹⁸ Aloŋ ŋi baka aankak ado bi kabi kadëman Naşibaŋi, ŋiinŋ i anwoon aanwo *nayuday akakuŋ ŋañ abi adëmana! » ¹⁹ Wi wi Yetu aşaan aji na a : « Naŋiin iya, pfiyaar pi nu pabuuranu. »

Ubi wi Pşih pi Naşibaŋi

(Maci 24.23-28,36-41)

²⁰ *Bafaritay bahepar unuur uloŋ Yetu lum di *Pşih pi Naşibaŋi pakbiinŋ, kê

ateem baka aji : « Ubi wi Pşih pi Naşibaŋi uunkwinana, ²¹ kê ŋaan aankdo kaji : “Tenan : pawo ŋi! Kême : pawo moŋ.” Pşih pi Naşibaŋi pawo ŋi ptoofan. » ²² Yetu akak aji na baŋaşarul : « Ŋnuur ŋlonŋ ŋjabi, ŋi nakluŋ kaŋal pwin *Abuk Ŋiinŋ unuur uloolan ŋañ, bê naankwina. ²³ Baluŋ kajakan : “Awi moŋ!” “Awii wi!” Nakya da, nakŋtir da. ²⁴ Jibi kaliik liik kajaan kawoona kabaŋ kalon ki baŋi, kajeehan baŋi bti, hênk di di Abuk Ŋiinŋ akluŋ kawo ŋi unuur wi nul. ²⁵ Kê aşë wo i kahaj maakan duna, kawuuŋ ki kabot kapoka.

²⁶ « Uko umbiin awo ŋi wal wi Nowe ukaan awo ŋi ŋwal ŋi Abuk Ŋiinŋ. ²⁷ Baŋaan bawo wal mënŋ ŋi kande na udaan, aniim, awul babuk baka iniim, te unuur wi Nowe aneejuŋ ŋi upuur wi meel uweek, kê uşubal uweek uşë jot, atuman idëk, kê bayoora bukal bti.^y

²⁸ « Kê hênk di uwohanŋ ŋi wal wi Lot : baŋaan bawo ŋi kande na udaan, anug, awaap, atepi, aniw ; ²⁹ Kê unuur wi Lot apënuŋ ŋi Fodom, Naşibaŋi kê aşë do uşubal wi bdoo, na pdëpalën panktëraduŋ kê papëna baŋi, aŋiŋ baka bukal bti.^z ³⁰ Kê hênk di di ukluŋ kawo, ŋi unuur wi Abuk Ŋiinŋ akluŋ kawinana.

³¹ « ŋi unuur mënŋ, ŋaan anwoonŋ ŋi uşaala, awutan kaneejar iko yi nul. Kê hênk di ukwohanŋ pa ŋaan anyaan uŋteeh, awutan kawuğşa pŋiış. ³² Naleşan uko undoluŋ ahar Lot^{a!} ³³ Ankdoon na pbuuran ubida wi nul aluŋ kawaan wa, kê anwaanŋ ubida wi nul aluŋ kabuuran wa. ³⁴ Dŋupan : na utejan mënŋ, baŋaan batëb bapiinŋ ŋi kalişa kaloolan : aloŋ ajejana, aloŋ aduka. ³⁵ Baat batëb bawo ŋi pşon : aloŋ ajejana, aloŋ aduka. [³⁶ Biinŋ batëb bawo du uŋteeh : aloŋ ajejana, aloŋ aduka.] » ³⁷ Kê baŋaş Yetu başë hepara aji : « Ajugun, ŋuŋ di di iko mënŋ ikluŋ kaŋepna? » Kê ateem baka aji : « Dko

^y17:27 Ujuni 6.9; 7.24.

^z17:29 Ujuni 18.20; 19.25.

^a17:32 Ujuni 19.26.

di untaam ukeṭnuṅ, dul di di ṅjugude ṅakluṅ kayitiir. »

Uhoñ wi nawayēs na ñaaṭ nayot

18 Yetu akak ahoñ na baṭaṣarul adi-imanaan baka kē bawo biki kado kañehan Naṣibaṭi ṅwal bti, kawut kawutandēr. ²Aji na baka : « Ubi ka ṭi ubeeka uloṅ, nawayēs bṭup aññoomuṅ Naṣibaṭi abot awo aanji ṭiink nin ñaaṅ. ³ṭi ubeeka mēnt kak, ñaaṭ nayot aloṅ awo da anṭaali pbi du a bawayēṣa. Aji ji na a : “Wayēṣaan na naṣoorad naan.”

⁴« Nawayēs ajon kapok aṣē bi ban ṭuṅ aji : “Na manjoonan, mēnji kaṭi Naṣibaṭi abot awo mēnji katiink nin ñaaṅ ; ⁵kē jibi ñaaṭ i aknooranaanuṅ, dwayēṣa. Woli abi'a bi ṭi, abi baañṣaan pdo kayewlēnēn.” » ⁶Ajugun kē aṣē kak aji na baka : « Natiinkan uko wi nawayēs nawuṭaan i ajakuṅ! ⁷Kē Naṣibaṭi, aankbi kaṭēnk biki nul, kawayēs baka i, wi bakhuuranuluṅ añehan ṅwal bti? Ajon uṭēnk baka i? ⁸Dṭupan na manjoonan, awayēs baka kataran taran. Kē *Abuk Ñiint, aluṅle bi, aṭēnkaara ṭi umundu bañaan banfiyaaruṅ i? »

Uhoñ wi Nafaritay na nakobraar daaṣa

⁹Yetu akak ahoñ pa bañaan baṣaluṅ aji bawo baṭool aṣē beeh bandukiin, aji : ¹⁰« Biint batēb babi ya pñehan Naṣibaṭi du Katohul Kaweek ; aloṅ awo *nafaritay kē aloṅ awo *nakobraar daaṣa. ¹¹Nafaritay anaṭ aṣē ñehan Naṣibaṭi ṭi uṣalul aji : “Iwi Naṣibaṭi, dbeebu ṭi uko wi mpaṭuṅ na bañaan bandukiin, bakiiij, bado buṭaan, bajuban pjuban pi piint ; dbeebu kak wi nwoon mēnnaam na nakobraar daaṣa i. ¹²Dji kayiman ṅnuur ṅṭēb ṭi kanēm kabot kafaas uko wi nyeenkuṅ bti kado ifah iñeen, kajej kalon

kawulu.” ¹³Nakobraar daaṣa ul kē aṣē naṭ alow, aandoo ñoom pkat kēs katen baṭi, aṣē kuṅa iñen^{††}, aji : “Iwi Naṣibaṭi, ñagi'aan, ṅji nwoon nado buṭaan.” »

¹⁴Yetu aji na baka : « Dṭupan : Uṅ mēntan wi aṭiiṣuṅ, Naṣibaṭi adinan kē awo natool ṭi kadun ki nul, kē uṣē wo uunwo haṅ pa nafaritay. Hēnk di uwoon, ankdēmanuṅ bkowul, baluṅ kawalana, kē anwalanuṅ bkowul, baluṅ kadeeṅa. »

Yetu awul bapoṭ bampoṭi bnuura bi Naṣibaṭi

(Maci 19.13-15; Markuṭ 10.13-16)

¹⁵Bañaan baloṅ baṭij Yetu bapoṭ bampoṭi pa aban baka, kē baṭaṣarul bawin uko mēnt aṣē ṅoman na baka. ¹⁶Kē Yetu aṣē do kē bañogan bapoṭ aṣē ji : « Nawutan bapoṭ babi ṭi ṅji! Nakneenan baka, ṭiki *Pṣih pi Naṣibaṭi pawo pi banwoon ji baka. ¹⁷Dṭupan na manjoonan : anṅaluṅ pneej ṭi Pṣih pi Naṣibaṭi awo kanaam na napoṭ. »

Ñiint nayok

(Maci 19.16-30; Markuṭ 10.17-31)

¹⁸Kē ñiint aloṅ antiinkaniin aṣē hepar Yetu aji : « Najukan nanuura, we wi nwoon kado kayeenkna ubida wi mnṭo ba? » ¹⁹Yetu kē aṣē ji na a : « Imeha kē Naṣibaṭi ṭaṅ anuuriin, ukaṅ kē ikdu'ēn nanuura i? ²⁰Ime uko wi *Bgah bi Moyit bajakuṅ : “Iinkpiint na ahar ñaaṅ kēme ayin ñaaṅ, iinkfiṅ ñaaṅ, iinkkiiij, wutan katapar ñaaṅ uko wi awoon aandoo, mēbaan ṣaaṣ na naan bnuura.” » ²¹Kē ñiint ateema aji : « ddo iko mēnt bti wi nwoon napoṭ te hēnkuṅ. »

²²Wi Yetu atiinkuṅ uko waṅ aṣē ji na a : « Iduka uko uloṅ kak : waapan iko yi ikaṅ bti, ijej itaka iṭen bajuuk, woli ido haṅ kṣē ka pyok du baṭi. Wal mēnt, kṣē bi, kaṭaṣēn. » ²³Wi ñiint ati-

^{††}18:13 ṭi ugrek bapiit aji : Akob iñen ṭi bjēnt, hēnk di bayuday bajaan bado woli bawo ṭi puṭan.

inkuŋ uko waŋ, ašë jooŋan, ŋiki ayok maakan. ²⁴ Yetu awin kē ajooŋanii ašë ji : « Utam maakan pa nayok aneej du *Pših pi Našibaŋi! ²⁵ Aa, uyoj apel pa untaam uweek wi pnkunkaali uneej ŋi bhër bi kaguja kē di nayok aneej du Pših pi Našibaŋi. »

²⁶ Banktiinkuluŋ kē bašë ji : « Kē in ahilanuŋ keeri kabuur? » ²⁷ Yetu kē ateeem baka aji : « Bañaan bajën baanhi-lan pbuuran ŋleef ŋi baka, kē Našibaŋi ašë hil pbuuran baka. » ²⁸ Timonŋ Piyeer kē ašë ji na a wal mēnt: « Tenan, ŋduk iko yi ŋkaanŋ bti pa ptašu. » ²⁹ Yetu kē ašë ji na baka : « Dŋupan, manjoonan ma : ŋaanŋ ankdukuŋ katohul, aharul, babuk ašin, na bajugul na babukul pa Pših pi Našibaŋi, ³⁰ ayeenk kapelan maakan ŋi umundu wi uko wi abiiŋ aka, kabot kayeenk ŋi umundu unkmbiinŋ ubida wi mnŋo. »

Yetu akak aŋup kē aluŋ kakeŋ kabot kanaŋa ŋi pa

(Maci 20.17-19; Markut 10.32-34)

³¹ Yetu adu *banjaŋan iŋeen na batëb mpaŋ ašë ji na baka : « Hënkuŋ, ŋtool ppaya du Yerutalem. Iko bti yi *baŋupar Našibaŋi bapiiŋuŋ ŋi *Abuk ŋiintŋ idolana. ³² Abuk ŋiintŋ aluŋ kawulana du banwoonŋ baanwo *bayuday, baluŋ kabeŋa, kakara, katëfjëra ; ³³ kakoba na itintël kašë kafiŋa, unuur uwajantën ašë naŋa ŋi pkeŋ. » ³⁴ Kē banjaŋan iŋeen na batëb bašë tiink ašë wo baante uko wi ajakuŋ. Uŋup mēntan uŋëp baka kē baamme uko wi Yetu aŋaluŋ pji na baka.

Yetu ajeban nakuul alonŋ du ŋmbaŋ ŋi Yeriko

(Maci 20.29-34; Markut 10.46-52)

³⁵ Kē wi Yetu aknogoŋ ubeeka wi Yeriko, nakuul alonŋ aŋo bñehan ŋi kabaŋ ki bgah. ³⁶ Wi atiinkuŋ bañaanŋ batum kē baktëp, kē ašë hepar uko unwoonŋ, ³⁷ kē baŋupa aji : « Yetu i *Nataret aktëpuŋ.

» ³⁸ Wi wi ašaŋ ahuuran aji : « Yetu *Abuk Dayiŋ, ŋagi'aan! » ³⁹ Banwoonŋ ŋi kadun baŋoman na a ayomp, kē abaa huuranaara huuran maakan aji : « Abuk Dayiŋ, ŋagi'aan! » ⁴⁰ Kē Yetu ašë naŋ ado kē baŋija a. Wi nakuul aŋogonŋ kē ašë hepara : ⁴¹ « we wi iŋaluŋ ndolu ba? » Kē ateeem aji : « Ajugun, dolaan ndo kawin kak! » ⁴² Yetu kē aji na a : « Doon kawin, pfiyaar pi nu pajebanu. » ⁴³ ŋi dko mēnt kē akak awin abot aŋaŋ Yetu, ašë dēman Našibaŋi. Kē bañaanŋ bti bakak ayeeh mndëm mi Našibaŋi wi bawinuŋ uko unŋëpuŋ.

Take

19 Yetu aneej ŋi Yeriko awo ŋi pmuur ubeeka, ² kē ŋiintŋ alonŋ anwoonŋ katim ki Take ašë wo da, awo naweek i *bakobraar daaŋa abot ayok maakan. ³ Ado na pwin ŋaanŋ anwoonŋ Yetu ašë wo aanhinani ŋiki bañaanŋ batumi, kē abot awo ŋaanŋ naŋamñaan. ⁴ Aŋi wal mēnt aŋot kadun ašë paya ŋi bko bloŋ kahilna kawin Yetu, anktëpnuŋ da.

⁵ Wi Yetu abanuŋ du dko di apayiŋ ašë kat kēŋ aji na a : « Take, taraan iwala, dwo i kawala du katohu nŋa. » ⁶ Kē ataran awala ayeenka na mnlilan. ⁷ Wi bañaanŋ bti bawinuŋ uko waŋ, ašë ŋur ŋuran aji : « Aya awala du uko ŋiintŋ nado buŋaan! » ⁸ Kē Take ašë naŋa anaŋ, aji na Ajugun : « Ajugun, tenan, dfaaŋ bka bi naan ŋi ptoof kaŋen bajuuk, akak awo woli dguur ŋaanŋ bka bi nul kakakana ŋyaaŋ ŋbaakër uko wi nyeenkuluŋ. » ⁹ Yetu kē ašë ji na a : « Našibaŋi abuuran nŋa bañaanŋ biki katoh ki, iwi kak iwo abuk *Abraham. ¹⁰ Hënki di uwoonŋ, *Abuk ŋiintŋ abi bi pla kabot kabuuran banneemuŋ. »

Uhoŋ wi itaka

(Maci 25.14-30)

¹¹ Wi bañaanŋ bawoonŋ ŋi ptiink Yetu, kē ašë hoŋ na baka ŋiki aŋog Yerutalem, kē

başë şal aji *Pşih pi Naşibaţi pawinana wal mënţ. ¹² Aji na baka : « Ńiintş aloj i kabuka kaweeek abi ya du utaak unlowuņ pya kayeenk pşih pi utaak wi nul, kaşë kawuġsa. ¹³ Adu balemparul iñeen, awul baka andoli baluk bi kli kwajantş aşë ji na baka : “Nalempan na itaka yi te ubi’ën.”

¹⁴ « Bañaan biki utaakul kē başë şoora, ayil bañaan baloņ kē baya du naşih najeenkal aji na a : “Ţjënňal ñaan i aşihun.”

¹⁵ « Wi bayaan aţoorana du pşih, kē aşë wuġsa. Wi abanuņ, aşë do kē badu balemparul biki abiiņ awul itaka, katen jibi andoli Ţi baka aduki alemp. ¹⁶ Nateek abi ajaka : “Naşih, itaka yi iwulnuņ yii yi, dduk aka uko wi iwulnuņ űyaaş iñeen.” ¹⁷ Kē aji na a : “Ido bnuura, iwo nalemp nanuura ; jibi iwooņ nanuura Ţi uko umpoţi wi nwuliin, iwo nantuņa i űbeeka iñeen.”

¹⁸ « Natëbantën kē abii, aji na a : “Naşih, itaka yi iwulnuņ yii yi, dduk aka uko wi iwulnuņ űyaaş kañeen.” ¹⁹ Kē akak aji na uņ mënţan : “Iwo nantuņa i űbeeka kañeen.”

²⁰ « Undu kak kē abii aji : “Naşih, itaka yi nu yii yi, dtan ya Ţi blaañ ahank. ²¹ Dţi’u, iwi inwooņ ñiintş najooţ, anjaan ayeenk uko wi awooņ aanhankani, kabot kakit uko wi awooņ aantepi.” ²² Kē naşih uņ aşë ji na a : “Iwi nalemp nawuţaan, dwayëşu na űţup űi iţupuņ iwi Ţi uleefu. Ime aji dwo ñaan najooţ anjaan ayeenk uko wi awooņ aanhankani, kabot kakit wi awooņ aantepi. ²³ Kē we ukaan keeri kē iinjeű itaka yi nwuliin ahankan du naţeeţan ba? Işaan kabuk uko uloņ, woli dyaarad ya.”

²⁴ « Wi wi aşaan aji na bañaan banţooņ da : “Nayeenkana itaka yi nul, nabot nawul ya andukiin aka űyaaş iñeen uko wi nwululuņ.” ²⁵ Kē bateema aji : “Adobi

ka ka itaka itum!” ²⁶ Kē akak aji na baka : “Dţupan, ñaan ankaan, baluņ kaţena kak, bē anwooņ aankaa, bado yeenka wi akaan. ²⁷ Kē başoorad naan, banwooņ baambi űal nşih baka, naţijan baka Ţi, nafaal Ţi kadun naan.” »

Yetu aneej Ţi Yerutalem ji naşih

(Maci 21.1-9; Markuţ 11.1-10; natenan Ţi Yowan 12.12-16)

²⁸ Wi Yetu aţiiniin haņ aba, aşë tool pya Yerutalem, apoş Ţi kadun ki pntuk. ²⁹ Wi aņooņ űfëţ űi Betfage na Betani, kaņog pnuķ pi bajaan bado « Pnuķ pi Mnoliwera^{††} » aşë yil baţaşarul batëb aji na baka : ³⁰ « Nayaan du ufëţ unwooņ Ţi kadunan wuņ, woli naneej da, naţënk ubuuru umpoţi untanuņ, wi nin ñaan awooņ aambaan kadapi’aara ; nafëñëşan wa naţij. ³¹ Woli aloņ ahepar uko unkaan kē nakfëñëş wa, najaka Ajugun anumiin wa. »

³² Wi bayili bayaan, baya ţënk kē uko uwo jibi Yetu ajakuņ na baka. ³³ Wi bawooņ Ţi pfëñëş ubuuru umpoţi wuņ, bajug wa kē başë ji : « we ukaan kē nakfëñëş ubuuru ba? » ³⁴ Kē başë teem aji : « Ajugun anuma wa. »

³⁵ Wi wi bajejuņ wa aţij Yetu, aşë pënan iyeti yi baka agur wa, aşë dola kē apayaa. ³⁶ Wi akyaan, kē bañaan başë pënan iyeti yi baka aşëef Ţi bgah. ³⁷ Wi Yetu abanuņ du bgah bankwal-naaniin Pnuķ pi Mnoliwera atool pya Yerutalem, kē pntuk pi baţaşarul bti paşë lilan maakan, ahuuran maakan awo Ţi pdëman Naşibaţi pa mlagre mi bawinuņ bti. ³⁸ Baji : « Bnuura nuura Ţi naşih ankmbiin Ţi katimull^b Mnjeeh du baţi na mndëm du baţi duuţ ! » ³⁹ *Bafariţay baloņ banwooņ Ţi pntuk kē başë aji na Yetu : « Najukan, űomaan na baţaşaru

††19:29 Pnuķ pi Mnoliwera : Dawooņ katim ki pnuķ pi bajaan bado na umbaabu “Mont des Oliviers, Monti di Olivera, Mount of Olives.”

^b19:38 Kañaam 118.26.

bañaan. » ⁴⁰ Kê ašë teem baka aji : « Dtu-pan, woli bayompi, mmlaak mi manhuuran. »

Yetu akak ațëgara Yerutalem

⁴¹ Wi Yetu aňogun, awin ubeeka wi Yerutalem, ašë țëgara wa, ⁴² aji : « Djal lah iwi kak iyikrën iko inkțijiiñ nța di mnjeeh, kê iko mënț işë mena, kêş ki nu kaanhilan pwin ya. ⁴³ İnuur ńlon ńjabi ńi başooradu bakdolun uniw wi mboş kakoolntënu, kagut na iwi. ⁴⁴ Baluň katoku, iwi na babuku. Baankwut nin katoh kalon kanaț, țiki iinyikrën wal wi Naşibați abiiñ pbuuranu. »

Yetu adook bawaap du Katoh Kaweek ki Naşibați

(Maci 21.12-17; Markuț 11.15-19; natanan ți Yowan 2.13-22)

⁴⁵ Yetu aneej wal mënț du *Katoh Kaweek ki Naşibați ašë jun pdook bawaap, ⁴⁶ aji na baka : « Naşibați ațup ți Ulibra wi Uțup wi nul aji : “Katoh naan kawo kañehanaani.”^c Kê an naşë kakan ka dko dmennaani di bakiiđ! »

Yetu ajukan du Katoh Kaweek ki Naşibați

⁴⁷ Unuur unjinți, Yetu aji jukan du *Katoh Kaweek ki Naşibați. Kê *bațeñan baweek na *bajukan Bgah na baweek biki *bayuday başë la pfiña, ⁴⁸ ašë wo baamme jibi bakdoli, țiki bañaan bti bawat ibaț atiinka bnuura.

Bayuday bahepar Yetu ñaaj anțu'uluň pdo iko yi akdolun

(Maci 21.23-27; Markuț 11.27-33)

20 Yetu awo unuur ulon ți pjukan du *Katoh Kaweek ki Naşibați abot ațup *Uțup Ulil Unuura, kê *bațeñan baweek na *bajukan Bgah başë wuj na bantohi ² ahepara aji : « Țupun, mnhina

mnhoñ mi mi ikdolnuñ iko yi ba? In ajakiinğ kê ihilan kado ya? » ³ Kê ašë teem baka aji : « Nji kak djal kaheparan uko ulon. Națupaan, ⁴ in ayilunğ *Yowan pbattaar ba? Naşibați a keme bañaan baka? » ⁵ Kê başë wo ți plațar ți ptoof pi baka aji : « Woli nteem aji Naşibați ayilulunğ, aheparun kaji, we ukaanğ kê ńenfiyaara? ⁶ Kê woli ńji bañaanğ bayilulunğ, bañaanğ bti batapun mmlaak, țiki bafiyaar aji awo *Națupar Naşibați. »

⁷ Bateem aji baamme anyilulunğ. ⁸ Yetu kê ašë ji na baka : « Nji kak, mënktupan na mnhina mnhoñ mi ńji kadolnuñ iko yi. »

Uhoñ wi balemp biki Uwoorta

(Maci 21.33-46; Markuț 12.1-12)

⁹ Wi wi Yetu așaanğ ahoñ na bañaanğ aji : « Ñiinț alonğ abi țepi uwoorta wi mnko manjaanğ mandolna ubiñu, ašë wul wa bañaanğ balonğ pa badoki bapooñle bawula kafah ki nul, ašë ya bayaaş bi awo i kaya kajon. ¹⁰ Wal wi umar ubanuñ, kê ašë yil nalemparul alonğ du baka pa bawula kafah ki nul ; kê başë koba, adook kê akak inen ijinț. ¹¹ Kê ñiinț ajuğ uțeeh akak ayil nalemparul alonğ ; kê bakak akob unğ mënțan, akowandëna, ašë dooka kê akak inen ijinț. ¹² Kê akak ayil nawajantën ; kê bakoba añaakan afëla bđig.

¹³ « Kê ajuğ uțeeh ašë ji wal mënț : “Dbaa do do hum ba? Dyil da abuk naan i njalunğ maakan, ulome ul, baya kakali'a.” ¹⁴ Wi bañaanğ biki awulunğ uwoorta bawinuñ abuk ñiinț unğ ašë şal aji : “I akdukiinğ na iko yi așin ; nawulan ńfiña, nyeenkna phiiñ.” ¹⁵ Kê hënğ di bamobulunğ apul pulan apënan du uwoorta ašë fiña. We wi ajuğ uțeeh akeeri bi kado bañaanğ mënț? ¹⁶ Alunğ kabi kafinğ baka kawul uwoorta bañaanğ balonğ. »

Wi bañaan batiinkuŋ uko waŋ ašë ji : « Našibaŋi aankdinan nin uko waŋ uwo! »
¹⁷ Wi wi Yetu ašaŋ ajaban baka keš ašë ji na baka : « Natenan uko wi bapiitunŋ ŋi Ulibra wi Našibaŋi :

“Pnduba pi baniw bapokunŋ,
 pakakuŋ amëban katoh.”^e

We wi uko umpiitunŋ wi ukdiimanunŋ:
¹⁸ ñaanŋ ankjotunŋ ŋi pnduba mënŋ akita, kē ñaanŋ i pakjotunŋ, panantëla. »

¹⁹ *Bajukan Bgah na *baŋeŋan baweek bayikrën wal mënŋ, na manjooan kē bukal bakaŋ kē ahoŋ haŋ. Bala wal mënŋ pmoba, ašë ŋi bañaanŋ.

Pluk Fetar daaša

(Maci 22.15-22; Markuŋ 12.13-17)

²⁰ *Bajukan Bgah na *baŋeŋan baweek bamena wal mënŋ ašë yil bañaanŋ baloŋ bandaaruŋ aji bawo baŋool bado katen me Yetu ajub ŋi uŋup uloŋ, kahilna kamoba, kaŋooŋ du pših pi nantuŋa naromeŋ. ²¹ Wi wi bašaŋ aji na a : « Najukan, ŋme kē iji kŋup kabot kajukan bnuura, abot awo iinŋi kpaŋšër, na manjooan, bgah bi Našibaŋi bi bi ijaŋ kjukan. ²² Iwo i kaluk Fetar^f naših najeenkal daaša, kēme ŋënwo kaluka da? »
²³ Kē Yetu ammeŋ ŋšal ŋi kalagare ŋi baka ašë ji : ²⁴ « Nadiimanaan pataka. Kaara di in na katim ki in iwoonŋ ŋi pa? » Kē bateem aji : « *Fetar a. » ²⁵ Kē ašë ji na baka wal mënŋ: « Nakeerin nakakan Fetar uko unwoonŋ wi Fetar, našë nakakan Našibaŋi uko unwoonŋ wi Našibaŋi. »

²⁶ Kē baanhinan amob Yetu ŋi ŋŋup ŋi aŋupunŋ ŋi kadun ki bañaanŋ, baŋoŋar jibi ateemunŋ, ašë yomp.

Pnaŋa ŋi pkeŋ

(Maci 22.23-33; Markuŋ 12.18-27)

²⁷ *Bataduk baloŋ babi aŋog ŋi Yetu, bukal bajaŋ baji pnaŋa ŋi pkeŋ paan-woo, bahepara aji : ²⁸ « Najukan, *Moyit apiit pa un aji : “Woli ñaanŋ aka abuk aših anniimunŋ ašë keŋ bē aanduk napoŋ, ayeenkan ahar abuk aših mënŋ ahilna abukara bapoŋ.” ²⁹ Ubi ka biinŋ paaj na aloŋ baŋaarunŋ. Nateek anim ñaŋ ašë waŋa bē aambuki. ³⁰ Natëbanŋen kē ayeenk ñaŋ akeŋ kak bē aambuki, ³¹ nawa-janŋen kak kē ayeenk ñaŋ akak akeŋ bē aambuki. Kē biinŋ paaj na aloŋ bukuŋ bti bado haŋ, akeŋ bē baanduk napoŋ. ³² Kē ñaŋ akak abaaŋsaan aneem. ³³ Kē hënkuŋ woli bañaanŋ baluŋ anaŋa ŋi pkeŋ, in akwoonŋ ayin ñaŋ mënŋ, wi bukal paaj na aloŋ bti baniimuluŋ? »

³⁴ Kē Yetu ašë ji na baka : « Biinŋ na baŋ biki umundu wi baji baniimar ; ³⁵ kē biki Našibaŋi aklunŋ kaji kē bataŋ na pnaŋa ŋi pkeŋ kabot kawo ŋi ubida unkmbiinŋ, baankak alunŋ kado kaniimar wal mënŋ. ³⁶ Hënki di di bawoonŋ kak baankak akeŋ, banaam na ŋwanjut abot awo bubuk Našibaŋi, wi banaŋiinŋ ŋi pkeŋ. ³⁷ Kē Moyit aŋup bnuura aji bañaanŋ baluŋ kanaŋa ŋi pkeŋ. ŋi dko di Ulibra wi Našibaŋi dankŋiiniyaanunŋ uko wi bgof bankyikuŋ, adu Ajugun aji, “Našibaŋi i *Abraham, i *Itaak, na i Yakob.” »
³⁸ Yetu akak aji « Našibaŋi awo i bañaanŋ bajeb, aanwo i banketunŋ, ŋiki biinŋ bawajantŋ bukuŋ bti bawo bajeb pa ul. »

³⁹ *Bajukan Bgah baloŋ bajeb bŋup wal mënŋ ašë ji na a : « Najukan, iŋiini bnuura. » ⁴⁰ Kē baankak aŋoom phepara uko uloŋ.

^f20:22 Fetar awoonŋ naših najeenkal.

^e20:17 Kañaam 118.22.

Krittu awo Abuk Dayiṭ abot awo Ajug Dayiṭ

(Maci 22.41-46; Markut 12.35-37)

⁴¹ Yetu aji kak na baka : « Hum di di ñaañ ahilanuṅ kaji *Krittu awo *Abuk Dayiṭ? ⁴² Dayiṭ ṭi uleeful aṭup ṭi uko wi Krittu ṭi Ulibra wi pñamarèn aji :

“Naṣibaṭi Ajugun aji na Ajugun :

Ṭoon ṭi kañen naan kadeenu

⁴³ te ndoo ndo baṣooradu,

ido kapafna baka ihoṭ.”^f

⁴⁴ Dayiṭ aji du'a kaji “Ajugun” hum di di Krittu ahinanuṅ keeri kawo abuk Dayiṭ?

»

Nalipariin bajukan Bgah

(Maci 23.1,5-7,14; Markut 12.37-40)

⁴⁵ Jibi bañaañ bawoon ṭi ptiinka, kë Yetu aṣè ji na baṭaṣarul : ⁴⁶ « Nalipariin *bajukan Bgah banjaañ baṅal pñaaay na imiṣa iyul, kaṅal banohntèn baka ṭi dko di bañaañ, kaṅal pṭo kadun ṭi itoh iñehanaani, na ṭi itij inuura ṭi ṛfettu. ⁴⁷ Baji bade bka bti bi baaṭ bayoṭ, kadaar kajon ṭi pñehan Naṣibaṭi pa pwinana. Naṣibaṭi aluṅ kakob baka kakob kandèmnun maakan! »

Uṭen wi ñaaṭ nayoṭ najuuk

(Markut 12.41-44)

21 Yetu akat kèṣ aṣè win bayok kë bakwat itaka du dko di bajaañ bawatna itaka ṭi *Katoḥ Kaweek ki Naṣibaṭi. ² Abot awin ñaaṭ nayoṭ aloṅ najuuk kë aṭu da ktaka ktèb ṭaṅ. ³ Kè aṣè ji : « Na manjoonan, dṭupan, ñaaṭ nayoṭ najuuk i awul apelan bañaañ bti. ⁴ Banwuluṅ bukuṅ bti bawul itaka yi bawoon baannuma, kë ul ṭi bwaañ bi nul aṣè wul itaka bti yi anumiiṅ pa pde. »

Iko inkyuujuṅ kë uba umundu uñogi

(Maci 24.1-2; Markut 13.1-2)

⁵ Jibi bañaañ baloṅ bawoon ṭi pmaṭ *Katoḥ Kaweek ki Naṣibaṭi aji kanuura, kul na induba inuura inniwnuṅ ka, na iko inuura yi bajaañ baṭen pa pñègna ka, kë aṣè ji : ⁶ « Iko yi naktenuṅ yuṅ, ṛnuur ṅaluṅ kabi, kë nin plaak paankduka kapaf ṭi pṭèṅ pa : iko mènṭ bti ijot. » ⁷ Kè baṣè hepara aji : « Najukan, lum di di uko waṅ ukwoon, kë we ukyuujuṅ un kë uko waṅ uban ṭi pbi? »

⁸ Yetu kë atelem baka aji : « Nawutan kadinan baguuran, bañaañ batum baluṅ kabi na katim ki naan, kaji bawoon *Krittu kabot kaji unuur wi nul uñogi! Nawutan kaṭaṣ baka. ⁹ Woli naluṅ atiink ṅgut na pgarandèr, nawutan kalènk. Iko mènṭ iwo yi kawo ji umundu ubi udo kaba. Kè umundu uṣè wo uunwo kaba wal mènṭ. »

¹⁰ Aji na baka wal mènṭ : « Uṭaak unaṭa ugut na uṭaak uloṅ, pṣih pagut na ploṅ. ¹¹ Mboṣ manṣinṭar maakan, mmaak mwuṭaan na ubon ṅawo ṭi ṅmbaṅ ṅloṅ, iko iyibanaan iwo, iko inkwoonuṅ baṭi iwinana.

¹² « Kè ji iko yaṅ bti ibi ido kadolana, bamoban kahajanan, kañootan *uruha du itoh iñehanaani, kawatan ukalabuṣ, kañootan uruha du kadun ki baṣih na bantunṅa ṭiki nafiyaarèn. ¹³ Iko yaṅ bti ikdoluṅ naṭup baka uko wi nameeṅ ṭi nji. ¹⁴ Nameen kë naannuma pla uko wi nakyaañ kaṭup kayeṅanaan ṅleefan : ¹⁵ dluṅ kawulan uṭup untunṅa wi baṣooradan bakwoon baankhil ppok këme kalaṭ. ¹⁶ Baṣinan na baninan, babuk baṣinan, bayiṭan na banohan, badoo luṅ kakeeṣaaran, bafiṅ batum ṭi an. ¹⁷ Bañaañ bti baṣooran ṭiki nafiyaarèn. ¹⁸ Kè bkwon nin baankluṅ

kade'u. ¹⁹Natamaan maakan, hënk di nakluj kakaana ubida wi manjooan.

Utoka Yerutalem

(Maci 24.15-22; Markut 13.14-20)

²⁰ « Woli naluj awin kë bangoli baföoy Yerutalem, nameen kë daban ti ptokana. ²¹Banwoonj ti utaak wi *Yuda wal mënt bañiin bamena du inkuj iweek, banwoonj ti Yerutalem meet bañiin bapën, banwoonj du nteeh wal mënt bawutan kaneej ubeeka, ²²iki nnuur mënt jawo ni Naşibañi akkobuñ bañaan biki nul banjubanuluñ, nnuur ni iko impiitaniin bti ikdolaniin. ²³ñnuur mënt, baat bankwoonj na iyin, na bankbootanuñ bawuñan! Pjuuk pweek pawo ti utaak wi, udeeb wi Naşibañi ubot uwala ti bañaan. ²⁴Bafin baka na ikej, kamob baka kaya katuh du ntaak bti, banwoonj baamme Naşibañi baluñ kapoş Yerutalem katok token da te wi nwal ni baka nkaabañ.

Yetu aţup jibi Abuk Ñiinţ akluj kabi ti umundu

(Maci 24.29-31; Markut 13.24-27)

²⁵ « Iko inkyuujuñ kë *Abuk Ñiinţ abi iwinana ti unuur, ti pli, na ti njah. Kë ti mboş, bañaan baluñ ka-haajala, kayewla phomp pi bdëk na pi nmaaron. ²⁶Bañaan baluñ kakeţ palënk, wi bakşaluñ iko inkluñ kajotna umundu wi bañaan bafëţuñ, iko yi bañi iluñ kaşinţar. ²⁷Wal mënt wi wi bakwinuñ Abuk Ñiinţ awuj na mnhina na mndëm mnweek ti kanfëluñ. ²⁸Woli iko mënt ijun pwinana, nahet kakat këş, iki mbuur mi nan maññogi. »

Uhoñ wi bjaak

(Maci 24.32-35; Markut 13.28-32)

²⁹ Yetu akak ahoñ na baka aji : « Nate-nan bjaak na mnko bti. ³⁰Woli manjuna jun pteeh, naji wonñi naten ma nabi me me kë pti pañogi. ³¹Kë hënk woli naluj awin iko yañ kë ibani, nameen kë *Pşih

pi Naşibañi paban ti pbi. ³²Na manjoo-nan, dţupan, kawuuñ ki kaankţep bë iko mënt bti iinwinanaa. ³³Bañi na mboş naba, kë nţup ni naan nşaş wo njaankba. »

Nawoon bten

(Maci 24.36-51; Markut 13.33-37)

³⁴ Yetu akak aji : « Nalipariin, nakwut njaaş ni nan njaduka ti unoh uweek, na ukuj, na manţaaf mi umundu, nado kañi unuur mënt ukur kur ugotni'an ³⁵ji bridiya, iki unuur mënt uban ti bañaan bti biki umundu. ³⁶Nawoon bten keeri, nado kañehan Naşibañi wal undoli, nahilna nabuur ti iko inwoonj yi pbi bti, nabot nahilna nanañ ti kadun ki *Abuk Ñiinţ. »

ñnuur nbaañsaani ni Yetu

³⁷ Na pnak, Yetu aji wo du *Katoh Kaweek ki Naşibañi kajukan, na utejan aşë ya kafër du pnkuñ pi bajaan bado « Pnkuñ pi Mnoliwera. » ³⁸Wal wi nfa mambanan ban, bañaan bti kaşë bi du Katoh Kaweek ki Naşibañi pa ptiinka.

Baţejan baweek na bajukan Bgah batiinkar pa pfiñ Yetu

(Maci 26.1-5,14-16;
Markut 14.1-2,10-11)

22 Ufettu wi ipoom indaţ wi bajaan bado *Ufettu wi Mbuur uñog wal mënt. ²*Baţejan baweek na *bajukan Bgah banjal pfiñ Yetu, aşë ti uko wi bañaan bakbiin kado, ukaan kë bakla jibi bakdoli kadoo kafiña.

³ Kë uşal wi *Fatana uşë neej ti Yudat, i bajaan bado İtkariyot, anwoonj alon ti *banjañan iñeen na batëb. ⁴Aya du baţejan baweek na baweek biki bangoli bayej *Katoh Kaweek ki Naşibañi, atiinkar na baka jibi akwuli baka Yetu. ⁵Balilan fuţ aşë dinan pwula itaka. ⁶Kë ul, aşë la wal wi akwuluñ baka'a, bë pntuk pi bañaan paankmaar.

**Yetu abomandër na banjañan
pa ufettu wi Mnjeeh**

(Maci 26.17-25; Markut 14.12-21;
natenan ti Yowan 13.21-30)

⁷ Ti wal wi *ufettu wi ipoom indaŋ, un-
uur wi bajaan bafiñ ñkaneel ptejananaan
*ufettu wi mnjeeh ubani. ⁸ Kë Yetu ašë
yil Timoñ Piyeer na *Yowan aji na baka
: « Nayaan najuñ un kañah ki ufettu. »

⁹ Kë bašë hepar a aji : « Tuñ di di iñaluñ
ñjuñnu ka? »

¹⁰ Kë ašë teem baka aji : « Natenan,
woli naneej ti ubeeka, nayit na ñiint alon
ankuñiñ pdunk pi meel. Naŋašana, du
katoh ki akyaañ kaneej, ¹¹ naji na ajug
katoh : “Najukan aji : Tuñ di meet di
akdeenuñ pde pi ufettu na baŋašarul da-
woon?” ¹² Ayuujan du bko duuŋ, meet
dhaan danwoon na iko yi naknumiñ bti.
Dul di di nakyaañ kabomanun ñhilna
ñde pde pi ufettu. »

¹³ Kë bayaa, aya awin iko bti jibi Yetu
ajakuñ na baka, ašë juñ pde.

Kañah kabaañšaani

(Maci 26.20,26-29; Markut
14.17,22-25; 1 Korint 11.23-26)

¹⁴ Wi wal wi pde ubanuñ, kë Yetu ašë
to ti umeeša na *banjañanul. ¹⁵ Wi wi
ašaañ aji na baka : « Dñal maakan kade
pde pi ufettu^{§§} wi na an ji ndo kaneej ti
mnhaj. ¹⁶ Dɔupan, mēnkak ade pa te wal
wi uko wi pde pi paktejanuñ ukdolaniñ
du *Pših pi Našibaŋi. » ¹⁷ Ajeñ pnkalame
plon, abeeb Našibaŋi ašë ji : « Nayeenkan
pa, nafaashiir ; ¹⁸ dɔupan, mēnkak adaan
poot te wal wi *Pših pi Našibaŋi pakbiñ.
»

¹⁹ Wi abaañ, ašë jej kapoom, abeeb
Našibaŋi, akitēš ka awul baka ašë ji : «
Uleef naan wii wi, unwulaniñ pa an.

Naluñiñ nado kado hēnk, uwo mnlešan
mi naan. » ²⁰ Wi babañ pde, akak ado
hañ na pnkalame aji : « Poot pi pa-
woon pñaak pi naan pantuluñ pa an, pi
Našibaŋi aŋejananuñ bhoñar bhalu. »

**Yetu aŋup aji alon ti
banjañanul akwaapulun**

(Maci 26.21-25; Markut 14.18-21)

²¹ « Natenan, ñaañ anwoon i
kawaapēn aŋo na nji ti umeeša wi. ²² Na
manjoonan, *Abuk Ñiint awo kaket
jibi Našibaŋi ajakuñ, kë ñaañ anšaañ
awaapa ašë wuŋan! » ²³ Wal mēnt, kë
*banjañan bašë wo ti pla ñaañ ahon ti
baka akdolun uko wañ.

In awoonun naweek?

(Maci 20.24-28; 19.28;
Markut 10.41-45)

²⁴ Blaŋar bapēn ti *banjañan kë bañal
kame i bahilanuñ kaji awoonun naweek
ti baka. ²⁵ Kë Yetu ašë ji na baka : « Baših
biki ñtaak baji bañotna biki bašihuñ, kë
bañihuñ bado kë baji badu baka “bado
bnuura” ²⁶ Kë ušë paŋ pa an, anwoonun
naweek ti an awo kaŋep ŋep kawo ji an-
woonun nampoŋi, kë ankwulun uworda
awo kaŋep ŋep kawo ji ankdolun uko
wi uworda ujakuñ. ²⁷ In adēmnuñ ba?
Anŋoon ti umeeša këme ankyiŋulun pde?
Mēnt anŋoon ti umeeša a i? Nji kë nšë wo
ti ptoofan, ji anklemparuñ bañaan! »

Uko wi Yetu ahonun banjañan

(Maci 19.28)

²⁸ « An nawo na nji wal wi nwoon ti
mnhaj bti, ²⁹ kë jibi Paapa awulun pših,
hēnk di di nkaañ awulan pa. ³⁰ Naluñ
kade kabot kadaan na nji du pših pi
naan, kabot kaŋo ti iŋij yi pših, kawayēš
kntaali iñeen na ktēb ki *Itayel. »

§§22:15 Pde mēnt paji palešan wal wi Našibaŋi abuuranuñ bayuday pjuuk du Ejiptu.

Yetu aţup aji Timoŋ Piyeer aluŋ kapok pme'a

(Maci 26.31-35; Markut 14.27-31;
natenan  i Yowan 13.36-38)

³¹ K  Yetu akak aji : « Timoŋ, Timoŋ, *Tatana a ehan pa phil kaŝint ŝintanan ji ŋdeey  i kajet. ³² K  nji, n    ehan Naŝiba i pa iwi, ihilna ina  iliint  i pfiyaar. Woli iluŋ akak  i nji, kt nt n bat ntu. » ³³ K  Timoŋ Piyeer a   ji na a : « Ajugun, woli uwo pya ukalabu  k me woli udoo wo pke  na iwi, nji wi. » ³⁴ K  Yetu aji na a : « Timoŋ Piyeer, d pu, ji uguk udo kahaan n a di, ipok pme'en ŋyaa  ŋwajant. »

Umboo u, uma  na kej

³⁵ K  Yetu a   hepar *banja an aji : « Wi mbiin  ayilan b  naantij nin umboo u, nin uma , nin i apaat, nawaan uko uloŋ i? » K  bateem aji : « Nin ukoolan. » ³⁶ Wi wi a aan aji na baka : « K  h nkuŋ, ankaan umboo u awo kajej wa, na ankaan uma , k  anwoon aanka kej, awo kawaap umanta wi nul, kanug ka. ³⁷ D upan, uko wi Ulibra wi Naŝiba i u upuŋ uwo kadolana  i nji : “Ba u'a na bado bu aan.” » ³⁸ Ba a arul bajaka wal m nt: « Ajugun, ikej it b yii yi. » K  ateem baka aji : « Uk  i. »

Yetu a ehan Naŝiba i du pnkuŋ pi mnoliwera

(Maci 26.36-46; Markut 14.32-42)

³⁹ Yetu ap n aya du Pnkuŋ pi Mno-liwera jibi ajonuŋ kado. Ba a arul k  baya na a. ⁴⁰ Wi abanuŋ du dko m nt a   ji na baka : « Nadoon ka ehan Naŝiba i nawutna kajot  i kaguuru. » ⁴¹ Wi wi a aan aduk baka bti  u a   ŋup a ehan Naŝiba i ⁴² aji : « Paap, woli iŋali, klownaan mnhaj mi. K  m nt uŋal wi naan u aan awo kadolana, wi nu wa. » ⁴³ [Wal m nt, k  *uwanjut wi Naŝiba i uloŋ u   p n  i kadunul pa

pt nt na. ⁴⁴ Yetu ahaajala maakan, a    ehan Naŝiba i maakan. Uyikaj wi nul udoo kak ji p aak ajat.]

⁴⁵ Wi Yetu a ehanun Naŝiba i aba, a   na a, akak du ba a arul, a  nk baka k  bak oy nt, banoor maakan  iki bajoo ani. ⁴⁶ K  a   ji na baka : « we ukaan k  nak oy nt ba? Nana iin na ehan Naŝiba i, nawutna kajot  i kaguuru. »

Bamob Yetu

(Maci 26.47-56; Markut 14.43-49;
natenan  i Yowan 18.3-11)

⁴⁷ Yetu ahum ka iini, k  pntuk pi ba aan pa   wuj. Yuda , aloŋ  i *banja an i een na bat b k  awo  i kadun ki baka. Abi a og Yetu pa pmooka. ⁴⁸ K  Yetu a   ji na a : « Yuda , imook mook *Abuk N iin  kawulna'a! » ⁴⁹ Wi banwoon na Yetu bawinuŋ uko unkbomanderuŋ a   ji na a : « Ajugun, ŋtib baka na ikej? » ⁵⁰ K  aloŋ  i baka ap nan kej atib afal kaba  kadeenu ki nalempar *na ih i ba enan. ⁵¹ K  Yetu a    iini na baka aji : « Na a aan. » Wi wi a aan aban kaba  ki n iin  un ajeban ka.

⁵² Yetu a iini wal m nt na *ba enan baweek, na baweek biki bayeŋ *Katoh Kaweek ki Naŝiba i na bantohi bambiin  pmoba aji : « Dwo nado bu aan i, k  nado bi pmob n na ikej na induk? ⁵³ Dji kawo na an ŋnuur bti du Katoh ki Naŝiba i, k  naando na pmob n. K  wal wi u   wo wi nan, wi ba aan biki utejan bajaan ba-na a. »

Timoŋ Piyeer apok aji aamme Yetu

(Maci 26.57-58,69-75; Markut
14.53-54,66-72; natenan  i
Yowan 18.12-18,25-27)

⁵⁴ Bamob Yetu wal m nt a   n o a aneejan du katoh ki *na ih i ba enan. Timoŋ Piyeer k  a   low du kafet a a a. ⁵⁵ Batehan bdoo  i ptoof pi blay k  ba aan ba o afooy ba at ma, k  Timoŋ

Piyeer akak aṭo da. ⁵⁶ Ñaaṭ nalemp aloṅ awina kē aṭo aṅog bdoō ; kē aṣē tena bnuura aṣē ji : « Ñiint i kak awo na a! »

⁵⁷ Kē Fimoṅ Piyeer aṣē laṭa aji : « Ñaaṭu, mēmme'a » ⁵⁸ Baṭo btiṣu, kē ñiint aloṅ akak awina, aji : « Iwi kak iwo aloṅ ṭi baka! »

Kē Fimoṅ Piyeer ateema aji : « A-a, mēnwō na baka. » ⁵⁹ Baṭo uko ji uwoori, kē aloṅ akak aṭup aji : « Natenan, manjoonan ma, ñiint i awo na a, adoo wo i *Galilay. »

⁶⁰ Kē Fimoṅ Piyeer ateem aji : « Iwi, mēmme uko wi ikjakuṅ. » Ṭi dko mēnt, wi akṭiiniṅ, kē uguk uṣē haan. ⁶¹ Kē Ajuṅun aṣē kok aten Fimoṅ Piyeer. Wi wi aṣaaṅ aleṣ uṭup wi Ajuṅun abiiṅ aṭupa : « Fimoṅ Piyeer, dṭupu, ji uguk udo kahaan nṭa di, ipok pme'ēn ṅyaaṣ ṅwajaṅ. » ⁶² Wi wi Fimoṅ Piyeer aṣaaṅ apēn bdiḡ, awooni maakan.

Bakob Yetu abot akara

(Maci 26.67-68; Markut 14.65)

⁶³ Bankyeṅuṅ Yetu bawo ṭi pbeṅa, abot akoba. ⁶⁴ Baji bawuna kēṣ kaṣē hepara kaji : « In akobiṅ? Iwi *Naṭupar Naṣibaṭi, ṭupan ṅaaṅ ankobiṅ! » ⁶⁵ Bakak akara, ikar itum ilonṅ kak.

Bañoṭ Yetu uruha wi bayuday

⁶⁶ Wi unuur ujintuṅ, bantohi *bayuday, *baṭeṅan baweek na *bajukan Bgah kē baṣē yitiir. Bado kē baṭij Yetu ṭi kadun ki baka, ⁶⁷ aṣē ji na a : « Woli iwo Krittu, kṭupun. »

Kē ateem baka aji : « Woli dṭupan, naankfiyaar, ⁶⁸ kē woli dheparan uko ulonṅ, naankteemēn. ⁶⁹ Kē hēnkuṅ *Abuk Ñiint aṣē ṭo du kañen kadeenu ki Naṣibaṭi anhiniṅ iko bti! »

⁷⁰ Wal mēnt, kē bukal bti baṣē ji : « Iwoṅ Abuk Naṣibaṭi keeri? »

Kē ateem baka aji : « Naṭupi, dwo a. »

⁷¹ Kē baṣē ji : « Iḡkak anuma aloṅ aṭupun i? Un ṭi ibaṭun ṅtiinkna wa ṭi mn-tumul! »

Bañoṭ Yetu du Pilat

(Maci 27.1-2,11-14; Markut 15.1-5; natenan ṭi Yowan 18.28-38)

23 Wi wi bañaanṅ bti banṭooṅ *uruha wi *bayuday baṣaaṅ anaṭa, aṅooṭ Yetu du kadun ki *Pilat. ² Bajun pṭapara aji : « Iḡṭēnk ñiint i kē awo ṭi pyewlēn bañaanṅ biki utaak ; aji ji na baka bawut pluk *Fetar naṣih najeenkal daaṣa, abot aji ul ṭi uleeful awoṅ *Krittu, naṣih. » ³ Kē Pilat aṣē hepar Yetu aji : « Iwi, iwoṅ naṣih i bayuday i? » Kē Yetu ateema aji : « Iwi, Ijakuṅ haṅ. » ⁴ Kē Pilat aṣē ji na *baṭeṅan baweek, na pntuk pi bañaanṅ : « Mēnwīn uko ulonṅ unḡkaanṅ nji ñiint i aduknaanaa. »

⁵ Kē baṣē taman maakan aji na a : Awuuk bañaanṅ bapataṭa na pjukan pi nul, ajunna du *Galilay, aṭeṅna Yuda, aṣē bi hēnkuṅ te ṭi. ⁶ Wi Pilat atiinkuṅ uko waṅ aṣē hepar aji : « Ñiint i awo i Galilay i? » ⁷ Kē wi ameeṅ kē awo i utaak wi *Herod aṣihuṅ, kē aṣē do kē bañoṭa Herod anwoṅ ṭi Yerutalem ṭuṅ ṅnuur mēntan ṅuṅ.

Bañoṭ Yetu du kadun ki Herod

⁸ Wi *Herod awinuṅ Yetu aṣē lilan maakan, aṅal undiimaan pwin Yetu, ṭiki atiink kē bakṭiiniyaan iko yi adoluṅ, abot aṅal kawina ado mlagre mloṅ. ⁹ Herod awo ṭi phepar Yetu iko itum, kē apok pteema. ¹⁰ Wal mēnt kē *baṭeṅan baweek na *bajukan Bgah baṣē huuran iko yi baktaparuluṅ. ¹¹ Wi wi Herod na bangoli biki nul bajunuṅ pbeṅ Yetu akowandēna, aṣē woharēna kamiṣa ki naṣih. Bakakana du Pilat. ¹² Herod na *Pilat bambiṅ aṣoorad, kē bakak unuur mēnt banoh.

Bañaan baji na Pilat awutan Barabaat

¹³ *Pilat ado kë badu *baŋejan baweek, baweek biki *bayuday na bañaan bti, ¹⁴ ašë ji na baka : « Naŋjën ñiint i, aji awo ƚi pyewlën utaak, kë nhepara ƚi kadunan, awo mënwin nin uko ulonj ƚi iko yi nataparulun. ¹⁵ *Herod kak aanwin nin uko ulonj wi adoŋj, wi akakanuŋ nja a. Nawini, ñiint i aando do nin uko ulonj unkëšun akeƚ. ¹⁶ Ddo bakoba bašë bawutana. » ¹⁷ [Ufettu undoli *Pilat aji wo i pwutan pa baka nakalabuš alonj.]

¹⁸ Kë bašë huuran bukal bti aji afiŋ Yetu ašë wutan Barabaat! ¹⁹ Barabaat awo wal mënŋ ukalabuš ƚiki ayewlën ubeeka abot afiŋ ñaanj.

²⁰ Kë Pilat anjalun pwutan Yetu akak aƚiini na baka. ²¹ Kë bakhuuranaara huuran aji : « Paŋana! Paŋana! » ²² Kë akak aƚiini na baka uyaas uwajantën aji : « we wi ñiint i adolonj uwuŋaan ba? Mënwin nin uko ulonj unkëšun bafiŋa, ddo bakoba kašë kawutana. » ²³ Kë bukal bašë huuranaara huuran maakan ahepar bapaŋa, kë pŋaat pakdëma dëm ²⁴ te kë Pilat adoo dinan baka uko wi baheparun. ²⁵ Awutan ñiint i bakheparulun, i bawatuŋ ukalabuš ƚiki ayewlën utaak abot afiŋ ñaanj. Wi wi ašaanj awutar baka Yetu badola uko wi banjalun.

Yetu awo ƚi bgah bi mnhaj

²⁶ Wi bakyaan na Yetu, bamob ñiint alonj i katim ki Timonj, i ubeeka wi Kuren anwooni uŋeeh, aŋu'a pkuŋa krut ƚi kafeƚ ki Yetu. ²⁷ Pntuk pweek paŋaša, na baat balonj bankuŋiŋ iŋen abot aŋëga. ²⁸ Kë Yetu ašë kok aji na baka : « An baat biki Yerutalem, nawutan kawooni pa nji! Nadoon kawooni pa ŋleefan na babukan! ²⁹ ŋnuur ŋabi ŋi

bakluŋ kado kaji : “Banuurandëni, baat banwoonj baanhil pbuk, na iyin inwoonj iimbuki, na mnwil manwoonj maambootani!” ³⁰ Wal mënŋ bañaan bado kaji na inkunj iweek ijotna baka, kaji na inkunj impoƚi imoy baka!⁸ ³¹ Woli bado bmul bñow hënk, hum di di bakluŋ kado na bkay*? » ³² Baŋij kak bado buŋaan batëb pa pya kafin na Yetu.

Yetu apaŋanaa

³³ Wi babanuŋ du dko di bajaan bado « Kaheem ki bkow » ašë paŋ Yetu da, ul na bado buŋaan batëb bukuŋ, alonj ƚi kañenul kadeenu, alonj ƚi kamayu. ³⁴ [Kë Yetu ašë ji : « Paap, miirën baka : baamme uko wi bakdolonj. » Bangoli bafaašir imiša yi nul wi badolonj kanuŋ na mnlaak katenna uko wi andoli akytanaanuŋ.]

Babeŋ Yetu abot akara wi awoonj ƚi krut

³⁵ Bañaan babi anaŋ bten. Kë baweek biki baka, bašë beŋa aji : « Abuuran balonj, abuuraan uleeful, woli awo *Krittu i Našibaƚi adatuŋ! » ³⁶ Bangoli kak babeŋa : baji bañoga kawula poot ptaakŋaan, ³⁷ kašë ji na a : « Woli iwo naših i *bayuday, buuraan uleefu! » ³⁸ Bapiit ƚi bkowul duuƚ ƚi krut aji : « I, AWOONJ NAŠIH I BAYUDAY. »

³⁹ Alonj ƚi bado buŋaan i bapaŋuŋ ƚi krut awo ƚi pkar Yetu aji na a : « Iinwo Krittu i? Buuraan uleefu ikuƚ ibuuranun. » ⁴⁰ Kë natëbantën ašë ŋoman na atëntul unj aji na a : « Iindo ji kƚi Našibaƚi, te bawo ƚi pdolu uko unnaamuŋ na wi bakdolonj! ⁴¹ Uliŋ liŋ pa un, ŋwo ƚi pluk buŋaan bi ŋdolonj ; kë ul ašë wo aando nin buŋaan bloŋ. » ⁴² Wi wi ašaanj aji : « Yetu, luŋi ilešën, woli ilunj abi na pših pi nu. » ⁴³ Kë Yetu ašë teema aji : « Na man-

*23:31 Bašal aji Yetu awoonj bmul bñow, kë banwoonj ƚi pjuban bawoonj bmul bkay.

joonan, dʒupu, nʒa di, iwo na nji du baʒi.
»

Pkeʒ pi Yetu

(Maci 27.45-56; Markuʒ 15.33-41;
natenan ʒi Yowan 19.28-30)

44-45 ʒi udiinʒ unuur, unuur umara mara awunana, kē bdēm bawala ʒi umundu bti, ado nʒoori nʒwajanʒ. Wi wi blaañ bkēm maakan banjaanʒ baneenan bañaanʒ pneej du *dko dyimanaan maakan di Katoh Kaweek ki Naʒibaʒi batowiinʒ ʒi ptoof. 46 Kē Yetu aʒē do pdiim pweek aji : « Paap, dkakan uhaaʒ wi naan ʒi iñen yi nu. » Wi ajakuʒ hanʒ, aʒē jēmʒa. 47 Naʒih i bangoli iñeen-week baromeʒ awin uko unʒēpuʒ aʒē dēman Naʒibaʒi aji : « Na manjoonan, ñiinʒ i awo natool! » 48 Wi Bañaanʒ baʒum bambiinʒ pten bawinuʒ uko unʒēpuʒ, baʒiis, aʒē kuʒa iñen. 49 Banoh Yetu bti na baatʒ bangakandēranuʒ na a du *Galilay banaʒ alow aten.

Umoy wi Yetu

(Maci 27.57-61; Markuʒ 15.42-47;
natenan ʒi Yowan 19.38-42)

50-51 Ñiinʒ aloʒ i katim kawoonʒ *Yotef, anwoonʒ i ubeeka wi *bayuday wi bajaanʒ bado Arimati, awo da wal mēntʒ, awo ñaanʒ najoob bkow, natool. Awo ʒi pyoonk ubi wi Pʒih pi Naʒibaʒi. Awo ʒi bañaanʒ banjaanʒ baʒo kawayēʒ du *uruha wi bayuday aʒē wo aandinan ʒi uko wi bawayēʒ bandukiinʒ badinanuʒ abot ado. 52 Yotef aya du Pilat, ahepara puum pi Yetu. 53 Awalana puum ʒi kruʒ, abooʒan pa na blaañ bi ifaal aʒē neejan pa ʒi bhēr bloʒ bi bajipuʒ ʒi kabaʒ ki plaak, bhēr bi bawoonʒ baambaanʒ kamoya nin ñaanʒ. 54 Unuur wi pbomander wa, ʒiki *unuur wi pnoorfēn wi bayuday uñogi. 55 Kē baatʒ banwoonuʒ *Galilay na Yetu baʒē ʒaʒ Yotef, baya, aten bhēr, awin jibi

babēkani puum. 56 Wi wi bakakuʒ ubeeka pboman ukēra na ukēra ujuʒ ulil pʒēkēñ wi bayuday bajaanʒ bakēr ʒi puum. ʒi *unuur wi pnoorfēn wi bayuday, kē banoorfēni, ʒiki hēnk di bgah bajakuʒ.

Yetu anaʒa ʒi pkeʒ

(Maci 28.1-10; Markuʒ 16.1-8;
natenan ʒi Yowan 20.1-10)

24 Na nfa kub, ʒi unuur unʒaʒuʒ *unuur wi pnoorfēn, baatʒ baya du bhēr, aʒij ukēra wi babomanuʒ na ukēra ujuʒ ulil pʒēkēñ. 2 Baʒēnk kē plaak pweek maakan pandētnuʒ plēman pi bhēr kē pakēlanaa, awo ʒi kabaʒ. 3 Baneej, aʒē wo baantēnk puum pi Yetu Aju-gun da. 4 Bañoʒar, baamme uko wi bakdolouʒ, kē biinʒ batēb banwohariinʒ imiʒa inknuuruʒ baʒē pēn awinana ʒi kadun ki baka. 5 Balēnk maakan, aʒē juʒ, kē biinʒ bukuʒ baʒē ji na baka : « Nabaa la we ñaanʒ najeb ʒi bankeʒuʒ ba? 6 [Aanwo ʒi, Naʒibaʒi anaʒana ʒi pkeʒ.] Naleʒan uko wi abiinʒ ajakan wi ahumuʒ du *Galilay. 7 Aʒiini na an aji *Abuk Ñiinʒ awo i kawulana du bado buʒaan, kapaʒana ʒi kruʒ, kaʒē kanaʒa ʒi pkeʒ unuur uwanʒanʒ. » 8 Kē baʒē leʒ nʒup nji Yetu.

Banjañan bapok pfiyaar uko wi baatʒ baʒupuʒ baka

9 Wi baatʒ bawoonuʒ bhēr, bakakalēs iko mēntʒ bti *banjañan iñeen na aloʒ na bandukiinʒ bti. 10 Baatʒ mēntʒ bawoonʒ *Mariya i ubeeka wi Magdala, Yowana, na Mariya anin Yakob. Baatʒ bangakandēruʒ na baka bakak aʒup wa banjañan ; 11 kē bukal baʒē nuʒ kē babura ʒupa ʒup, baanfiyaar baka.

12 [Kē Fimoʒ Piyeer aʒē naʒa wal mēntʒ aʒi te du bhēr. Aʒij aten, aʒē winara ilaañ ʒañ, wi wi akakuʒ katohul añoʒar ʒi uko unʒēpuʒ.]

Baṭaṣar Yetu batëb bankyaan untanka wi Emayut

(Markut 16.12-13)

¹³ Ți unuur mënṭan, baṭaṣar Yetu batëb batool pya untanka wi Emayut unlowiirun na Yerutalem uko ji nṭoori nṭëb nji poṣ. ¹⁴ Bawo Ți pṭiiniyaan iko inṭëpuṅ. ¹⁵ Wi baktiiniin, alaṭar, kē Yetu Ți uleeful aṣë nōg baka agakandër na baka, ¹⁶ kē uko uloṅ uṣë neenan baka pyikrëna. ¹⁷ Yetu kē aṣë ji na baka : « we wi nabaan aṭiiniyaan hënk wi nakpoṣuṅ ba? »

Kē banaṭ, ajooṭan. ¹⁸ Aloṅ Ți baka anwoon katim ki Kleyofat kē aṣë Țiini na a aji : « Unaam iwoha aloolan, anwoon Ți Yerutalem anwoon aamme uko unṭëpuṅ Ți nṭuur nji! » ¹⁹ Kē ateem baka aji : « We ula ba? » Kē baji na a : « Uko wi Yetu i ubeeka wi *Nataret! Abi wo *Naṭupar Naṣibaṭi anhiniin, Ți udo na uṭup Ți kadun ki Naṣibaṭi na ki baṅaan bṭi. ²⁰ *Baṭeṅjan baweek biki nun, na baweek biki nun bawula kē baṭu'a pkeṭ, apaṅa Ți krut. ²¹ Țbi haṭ aji ul awoon i kabuuran *Itrayel, kē iko yaṅ bṭi iṣë do hënkun nṭuur nṭwajanṭ nji iṭëpi. ²² Baat baloṅ banwoon na un, kē baṣë nōṅarë-nun maakan na manjoonan. Baya na nfa kub du bhër, ²³ kē wi bawoon baanwin puum pi nul, aṣë wuṅṣa. Bajakun aji nṭwanjut ṅado pën awinana Ți kadun ki baka aji awo najeb. ²⁴ Baloṅ Ți un baya du bhër, aṭënk kē bawo jibi baat baṭupun baka ; kē ul, baṣë wo baanwina! »

²⁵ Wal mënṭ kē Yetu aṣë ji na baka : « An bawaan ṅṣal, naji nanoom Ți pfiyaar iko bṭi yi baṭupar Naṣibaṭi bajakuṅ! ²⁶ *Krittu aanwo i lah kahaj hënk i, ji abi ado kaneej du mndëm? » ²⁷ Wi wi aṣaan aṅunna Ți uko wi *Moyit apitun, aṭiiniyaan uko wi Baṭupar Naṣibaṭi bṭi, aṭëpna Ți Ulibra wi Naṣibaṭi apiban baka uko wi baṭupun Ți a.

²⁸ Wi baṅogun ufëṭ wi bawoon i pya, kē Yetu aṣë awo ji nāan ankyaan na bgahul. ²⁹ Kē baṣë dabëra aji na a : « Țoon na un, unuur uyobi, utejan udobi ban ban. » Kē aneej aṭo na baka. ³⁰ Wi wi aṣaan aṭo Ți umeeṣa na baka, ajej kapoom, abeeb Naṣibaṭi, aṣë kitëṣ ka awul baka. ³¹ Wal mënṭ kē kēṣ kaṣë haabṣa na baka kē bayikrëna, wi wi aṣaan ayon Ți kadun ki baka. ³² Kē baṣë Țiini bukal bukal aji : « Țjentiink lah mnlilan Ți iṭëbun i, wi akṭiiniin na un du bgah abot apibanun Ulibra wi Naṣibaṭi? »

³³ Banaṭa Ți dko mënṭ akak Yerutalem. Baya ṭënk da *banjaan iṅeen na aloṅ banwoyi da na batëṅ baka, ³⁴ kē baktiini aji : « Ajugun anaṭa Ți pkeṭ na manjoonan, apën awinana Ți kadun ki Fimon! » ³⁵ Kē bukal baṣë kakalëṣ uko unṭëpuṅ Ți bgah na jibi bayikrënuṅ Yetu wal wi ak-itëṣuṅ kapoom.

Yetu apën awinana Ți kadun ki banjaan

(Maci 28.16-20; Markut 16.14-18;
natenan Ți Yowan 20.19-23;
Ulemp wi Banjaan 1.6-8)

³⁶ Bahum kaṭiini, kē Yetu Ți uleeful aṣë pën Ți ptoof pi baka aji : « Bnuura bawo na an. » ³⁷ Balënk maakan, Țiki baṣal aji bawin ujurte. ³⁸ Kē Yetu aṣë ji na baka : « we ukaan kē nayewlaa ba? We ukaan kē nawo na ṅsal nṭëb Ți iṭëb yi nan ba? ³⁹ Natenan iṅeen na ihoṭ yi naan : Nji a na manjoonan! Nabanaan, naten, ujurte uunji uka uleef utëṅ wi, upaṭ na nji, jibi nahilanun kawin. » ⁴⁰ [Aṭiini haṅ aṣë di-iman baka iṅeen na ihoṭ yi nul.] ⁴¹ Kē jibi bawoon Ți mnlilan abot aṅoṅar, ukaan kē baanhilan afiyyaar, kē aṣë hepar baka aji : « Nawo na uko ude Ți i? » ⁴² Kē bawula uṭëb wi batoowun. ⁴³ Ajej wa, ade Ți kadun ki baka.

⁴⁴ Wi wi aṣaan aji na baka : « Wi nhu-mun na an, nṭup nji, nji nji nṭupanan: Uko

wi Ulibra wi Naşibaŋi ujakuŋ ŋi nji ŋi dko di *Moyit apiituŋ, na di *baŋupar Naşibaŋi bapiituŋ, na ŋi Iyeeh yi pñaa-marën Naşibaŋi, iko mënŋ bti iwo yi kadolana. »

⁴⁵ Wal mënŋ kē ašë haabëš baka ŋşal bahilna bayikrën uŋup wi Ulibra wi Naşibaŋi. ⁴⁶ Aji na baka : « Uko wi bapiituŋ wii wi : *Krittu awo i kahaj, kabot kanaŋa ŋi pkeŋ unuur uwanjanŋën. ⁴⁷ Bañaanŋ bawo kaŋup ŋi katim ki nul ŋi bañaanŋ biki ŋtaak bti, kajunna ŋi Yerutalem, kaji na baka bawut pjuban, baŋëlëš ŋbida, Naşibaŋi ahilna amiir baka ipekadu. ⁴⁸ Nawo bamaar biki iko mënŋ bti. ⁴⁹ Kē nji ŋi uleef naan, nşë luŋ kawu-

lan uko wi Paapa ahoŋuŋ. An, nadukiin ŋi ubeeka te wal wi naktumuŋ na phina panwoonuŋ baŋi. »

Yetu apaya baŋi

(Markut 16.19-20; natenan ŋi Ulemp wi Banjañan 1.9-11)

⁵⁰ Wi wi Yetu ašaanŋ aya na baŋaşarul te ufëŋ wi Betani, ašë tar iñen, añehan Naşibaŋi awul baka bnuura bi nul. ⁵¹ Wi akdolunŋ haŋ, ašë duk baka, adeeŋana du baŋi. ⁵² Bukal, kē bašë dëmana, ašë kak Yerutalem, atum na mnlilan. ⁵³ Baji babi duka duka kadëman Naşibaŋi du katoh kaweeek ki nul.

Uṭup Ulil Unuura wi Yowan apiitun

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo Uṭup Ulil Unuura wi Yowan apiitun. Aṭup ṭi ulibra wi uko wi Yetu adolon ṭi mboṣ na uko wi ajukanun bañaan, na pkeṭul na pnaṭa ṭi pkeṭ pi nul. Yetu aṭup bañaan na mnhina, aje-ban bamaakal, adook ḡntaayi akuṭ ado iko itum maakan iñoḡarënaan ṭi kadun ki bañaan. Ulibra wi Yowan apiitun uunaam maakan na ḡi bi Maci, Markut na Luk. Yowan aṣal kē bañaan biki apiitun ulibra wi bame ḡlibra mēnt na iko yi Yetu aṭupun da na iko yi adolon. Uko mēnt ukaan kē aampiit iko yi bi Maci, Markut na Luk bapiitun.

Yowan aṭup ṭi ujuni wi ulibra wi nul ḡnaan i Yetu awoon. Aṭup aji Uṭup wi Naṣibaṭi ubiin ṭi umundu wi akak ḡnaan najën. Yetu ado iko iñoḡarënaan itum bañaan bahilna bayikrën kē ul awoon Naṣih i Naṣibaṭi atarun adat aji ul akbuuranun bañaan. Uko unkaan kē Uṭup Ulil Unuura wi Yowan upaṭ na ḡi bandukiin wii wi : « Yowan akakalēs iko ilon yi Yetu aṭupun inkdiimanun kē awo i Naṣibaṭi : Yetu aṭup aji ul awoon bjeehi bi umundu, pde panjaan pawul ubida, meel manjaan manwul ubida, plēman pi ḡkaneel ḡmpoṭi ḡaktēpnun, nayafan nanuura, bko bdoln ubiñu. Aji kak ul awoon bgah, manjoonan na ubida, kē aji naṭan bañaan ṭi pkeṭ kawul baka ubida.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pdēman Uṭup (1.1-18)

2. Yowan Nabattaar aṭup uko unklun kabi (1.19-34)

3. Yetu adat baṭaṣarul bateek (1.35-51)

4. Yetu ado ḡyaaṣ paaj na ulon iko iññoḡarënun bañaan (2.1-12.50)

5. Kanēm kabañaṣaani ki Yetu ṭi mboṣ: pwayēs pi bawayēsulun na pkeṭul (12.1-19.42)

6. Yetu anaṭa ṭi pkeṭ (20.1-10)

7. Yetu apēn awinana ṭi kadun ki baṭaṣarul (20.11-21.25)

1 Du ujuni anwoon Uṭup ado bi wo'a wo, awo du Naṣibaṭi abot awo Naṣibaṭi. ²Anwoon Uṭup awo na Naṣibaṭi du ujuni.

³Naṣibaṭi aṭēpna ṭi a aṭak iko bti ; ṭi iko bti inṭakaniin nin kalon kaantakana bē kaantēpna ṭi a. ⁴Ṭi ul di di ubida upēnnun, kē ubida mēnt uwo bjeehi pa bañaan. ⁵Bjeehi bajeehan du bdēm, kē bdēm baanwun[†] ba.

⁶Ubi ka ḡiinṭ alon i Naṣibaṭi ayilun ; katimul kawo Yowan[‡]. ⁷Abi kaṭup uko wi ameeḡ bti ṭi bjeehi, bañaan bti baṭēpna ṭi a bafiyaar. ⁸Mēnt Yowan ṭi uleeful awoon bjeehi ; abi bi ṭaṅ kaṭup uko wi ameeḡ ṭi bjeehi. ⁹Bjeehi mēnt bawoon na manjoonan bjeehi bambiin ṭi mboṣ kajeehan bañaan bti.

¹⁰Anwoon Uṭup adobi wo'a wo ṭi mboṣ, kē Naṣibaṭi abot aṭēpna ṭi a aṭak ma, kē bañaan biki mboṣ baṣē wo'a wo baamme'a. ¹¹Abi ṭi katoh ki nul, kē bañaan biki nul baṣē wo baandi'a. ¹²Kē bañaan bti banṣaan adi'a, afiyaara, aṭen baka kē bahinan pwo babak Naṣibaṭi. ¹³Mēnt ṭi pḡaak kēme ṭi ḡiinṭ na ḡaṭ kēme ṭi uko wi ḡiinṭ aḡalun wi wi bawoonun babak Naṣibaṭi. Naṣibaṭi ul ṭi uleeful adolon kē bawo babakul.

¹⁴Anwoon Uṭup akak ḡnaan najën abi afēt na nja, kē ḡṣē win mndēm mi nul, atum na bnuura abot atum manjoon-

[†]1:5 Kē bdēm baanwun ba : Balon baṣal aji kē dko di daji : kē bdēm baandi ba, kēme kē bdēm baanyikrën ba.

[‡]1:6 Yowan : Baṭiiniyaan ṭi Yowan Nabattaar.

nan. Aşin awululuş mndëm mënş ul anwohaş aloolan i abukuş ʒań. ¹⁵Yowan aʒiiniyaan uko wi nul aji : « Ul i i nji njakuş aji : “Ankmbiiş ʒi kafet naan, ajotën kadun ʒiki, ji mbi ndo kawo, ado bi wo'a wo.” » ¹⁶Na manjoonan nja bti nji njeenka yeenk ʒi bnuura btum banwoon ʒi a. ¹⁷Njeenkna bgah ʒi *Moyit, kē bnuura na manjoonan manşē biina ʒi Yetu Krittū. ¹⁸Nin űaaş aambaaş kawina Naşibaʒi. Abukul i akaaş anwoon Naşibaʒi, ankabuş ʒi Aşin, ameeʒanuluş.

Uko wi Yowan nabattaar aʒupuş ʒi bkowul

(*Maci 3.1-12; Marku 1.1-8; Luk 3.1-18*)

¹⁹Uko wi Yowan ajakuş wii wi, wi baweek biki bayuday banwoon Yerutalem bayiluş baʒejan Naşibaʒi na baűaaş baloş banjaaş balemp du *Katoh Kaweek ki Naşibaʒi kē baya hepara űaaş i awo i. ²⁰Aampok pteem baka, abi ʒup ʒup baka ajinʒan aji : « Mënş nji dwoon Krittū. »

²¹Kē bateema aji : « Iwo in keeri? Iwo *Eli i? »

Kē aji na baka : « Mënwo Eli. »

Kē bakak ajaka : « Iwoon *Naʒupar Naşibaʒi i? »

Kē aji : « A-a. »

²²Kē başē ji na a : « ʒupun keeri űaaş i iwoon űhilna űya űʒup banyiluş un. We wi wi iktupuş ʒi iwi? »

²³Kē ateem na űʒup űi *Itayi Naʒupar Naşibaʒi aji : « Nji, dwoon: *pdiim pankhuuranuş du *pndiis aji : “Nadolan bgah bi Ajugun bawo btool.”* »^h

²⁴Bayili bukuş bawo *bafaritay.

²⁵Bakak ahepar Yowan kak aji : « Kē we ukaaş kē ikbattaar wi iwoon iinwo Krittū, iinwo Eli, iinkak awo Naʒupar Naşibaʒi? »

²⁶Kē ateem baka aji : « Nji dbattaar na meel, kē aloş aşē wo ʒi ptoofan i nawoon

naammee, ²⁷ankmbiiş ʒi kafet naan, i nji ndoon awo mēñnoom kaşup pűeşa işa-paat. »

²⁸Uko mënş uʒēpna du Betani du plut pi bdēk bi Yordan, dul di Yowan akbattaaraanuş.

Uko wi Yowan Nabattaar aʒupuş ʒi Yetu

(*Maci 3.13-17; Marku 1.9-11; Luk 3.21-22*)

²⁹Wi unuur ujinʒuş, Yowan awin Yetu kē akbi, kē aşē ji : « Anwoon unkaneel wi bʒejan wi Naşibaʒi unkmpeenanuş pekadu di umundu awi. ³⁰Uko wi nul wi wi nji kaʒiiniyaanuş wi njakuş: “űi-inʒ ankmbiiş ʒi kafet naan ajotën kadun, ʒiki, ji mbi ndo kawo, adobi woh awo.” ³¹Nji ʒi uleef naan, mēmbi me'a, kē pdola ameeʒana ʒi baűaaş biki Itrayel, pakaaş kē mbi abattar na meel. »

³²Yowan aʒup ji űaaş namaar aji : « Dwin *Uhaaş wi Naşibaʒi kē uwala ʒi a awo ji ubalab ufaatal abi aʒo ʒi a. ³³Mēmbi me'a, kē anşaaş ayilēn aji mbattaar na meel aşē jakēn aji : “űaaş i ikwinuş Uhaaş wi naan uwala ʒi a ubot uʒo ʒi a, uş mēnʒan akbattaaruş na Uhaaş wi naan.” ³⁴Kē nji nşē win abot aʒup kē i mēnʒ awo Abuk Naşibaʒi. »

Baʒaşar Yetu bateek

³⁵Wi unuur ujinʒuş, Yowan akak awo da na batēb ʒi baʒaşarul. ³⁶Awin kē Yetu aktēp kē aşē ji : « Anwoon unkaneel wi bʒejan wi Naşibaʒi i i. » ³⁷Baʒaşarul batēb bukuş batiink uko wi ajakuş aşē ʒaş Yetu. ³⁸Yetu akok awin kē bakʒaşa aşē ji na baka : « We wi naklaaş ba? »

Kē bateem aji : « Rabi, ʒuş di di iwoon ba? » Rabi dawoon najukan.

³⁹Kē aji na baka : « Nabiin naşē nawin. » Kē baya ame dko di awoon, aʒo na a

^h1:23 Itayi 40.3.

unuur mēnt. Ijwoori ŋbaakēr ŋi utaakal ŋakyaan pban wal mēnt.

⁴⁰ Andre aṭa Fimoŋ Piyeer awo aloŋ ṭi batēb bantiinkuŋ uko wi Yowan ajakuŋ ašē ṭaš Yetu. ⁴¹ Adun awin Fimoŋ naweekul aji na a : « Ijwin Mešuwa. » Mešuwa dawooŋ Krittu. ⁴² Añooṭa du Yetu. Abuk ajabana kēs ašē ji : « Iwoon Fimoŋ yetu Yowan, hēnkuŋ ido kadu'ana Kefat. » Kefat dawooŋ Piyeer¹.

⁴³ Wi unuur ujintuŋ, Yetu aṭu na pya utaak wi *Galilay. Aya awin da Filip aji na a : « Ṭaṣaan! » ⁴⁴ Filip awo i Bettayida, ubeeka wi bi Andre na Piyeer. ⁴⁵ Kē Filip aya awin Natanayel aji na a : « Ijwin ñaan i Moyit aṭiiniyaanuŋ ṭi Ulibra wi Bgah, i baṭupar Naṣibaṭi bânduikiŋ bakaan aṭiiniyaan! Yetu i Nataret a, abuk Yotef. »

⁴⁶ Kē Natanayel ašē hepara aji : « Uko uloŋ unuura uhil kapēnna du Nataret i? »

Kē Filip ateema aji : « Biini, iwin. »

⁴⁷ Yetu awin kē Natanayel akbi ṭi a, ašē ji : « Abuk Itrayel na manjoonan akbiŋ hēnk, aamme kalagare. »

⁴⁸ Natanayel kē ašē hepara aji : « Ṭuŋ di imeennuŋ ba? »

Kē Yetu ateema aji : « Ji Filip abi ado kadu'u, wi iwoon du bfig uṭeēh, dwinu. »

⁴⁹ Kē Natanayel ašē ji na a : « Rabi, iwo Abuk Naṣibaṭi, iwo naṣih i *Itrayel. »

⁵⁰ Kē Yetu ateema aji : « Ifiyaar ṭiki djaku dwinu wi iwoon du bko uṭeēh. Iluŋ kawin iko indēmuŋ apel yi iwinuŋ ṇṭa. »

⁵¹ Wi wi aṣaan aji : « Na manjoonan, dṭupan, naluŋ kawin baṭi bahaabēṣa, ṇwanjuṭ ṇabot ṇado kapaya, kawala ṭi *Abuk Ñiinṭ. »

Bniim du Kana

2 Unuur uwajantēn bniim bloŋ bawo du ubeeka wi Kana du *Galilay, kē anin Yetu awo da. ² Yetu kak awo ṭi biki baduunŋ babi bniim, ul na baṭaṣarul. ³ Poot pabaa, kē anin Yetu ašē bi aji na a : « Baankak aka poot. »

⁴ Kē ašē ji na a : « Abuk ñaaṭ, we ukaan kē iṭṭupēn uko wan? Unuur wi naan uundobi ban. »

⁵ Kē anin ašē ji na balemp : « Uko wi akjakarananŋ, nadolan wa. »

⁶ Kdunk paaj ki mnlak kawo da ki bayuday bajaanŋ baṭuuna meel mi bajaan badolna bañow. Pdunk paji pado uko ji ṇlitru iñeen-week. ⁷ Kē Yetu aji na balemp : « Natumaan idunk yi na meel. » Kē batuman ya.

⁸ Wi babaanŋ kē ašē ji na baka : « Nalilikan hēnkuŋ nañooṭ najañan iko. » Kē baliik aṇooṭ.

⁹ Ankjañanuŋ aṇemi, kē ušē wo ubiñu. Aamme dko di uwoonuŋ, kē balemp bašē me, bukal banliikuŋ meel. Adu naniim, ¹⁰ aji na a : « Ñaan aji dun kawul poot panlilnuŋ, wal wi bañaan bakujuŋ, kē baa pēnan panwoonŋ paanlil maakan. Iwi, kē iṣē hank plil te hēnkuŋ! »

¹¹ Uko wanŋ uwoonŋ ujuni wi iko iñonarēnaan yi Yetu ajaanŋ ado bañaanŋ bahilna bame uko wi awoonŋ. Ado wa du Kana di Galilay, adiiman mndēm mi nul kē baṭaṣarul bafiyaara.

¹² Wi abaanŋ, ašē ya ubeeka wi Kaper-nawum, ul, na anin na babak aṣin na baṭaṣarul, ado da ṇnuur ṇntiinku.

¹1:42 Kefat, Piyeer : Ṭi uṭup wi baramayenŋ Kefat dawooŋ plaak ; ṭi uṭup wi bagrek Piyeer dawooŋ kak plaak.

Yetu na bawaap du Katoh Kaweek ki Naşibaţi

(Maci 21.12-13; Markut
11.15-17; Luk 19.45-46)

¹³ *Ufettu wi Mbuur wi bayuday uñogi, kē Yetu aşē ya Yerutalem. ¹⁴ Aţēnk du *Katoh Kaweek ki Naşibaţi bawaap ŋgit na ŋkaneel na ŋbalab ; batorkaar itaka bakak aţoo da. ¹⁵ Ajej wal mēntŋ ital aboman btintēl aşē dook baka bti ŋi Katoh ki Naşibaţi bukal na ŋkaneel na ŋgit ; afēl itaka yi batorkaar abot awat ŋmeeşa ŋi baka. ¹⁶ Aji na bawaap ŋbalab : « Napēnaan ŋko ŋi ŋi. Nawutan kakakan katoh ki Paapa dko dwaapi. » ¹⁷ Baţaşarul bales wal mēntŋ uko umpiitaniinŋ ŋi Ulibra wi Naşibaţi : *Uŋal uweek wi nkaanŋ pa Katohu ukfiŋnuŋ.*¹

¹⁸ Wal mēntŋ, kē baweek biki bayuday başē ji na a : « Dolan uko ulonŋ unkyuunjuŋ kē ihilan kado kado uko wi ikdolonŋ hēnk. »

¹⁹ Kē Yetu ateem baka aji : « Nafomle Katoh ki Naşibaţi ki, kanaţan ka ŋi ŋnuur ŋwajanŋ. »

²⁰ Kē başē ji na a : « Bado ŋşubal iñeen ŋbaakēr na ŋşubal paaj pa pniw katoh ki mēntŋ, kē iwi işē ji iniw ka ŋi ŋnuur ŋwajanŋ? » ²¹ Kē Yetu wal mēntŋ aşē ŋi-iniyaan ŋiiniyaan uleeful. ²² Kē hēnk, wi abiinŋ anaţa ŋi pkeţ, baţaşarul bales kē abi ji haŋ, aşē fiyaar uko umpiitunŋ ŋi Ulibra wi Naşibaţi na uţup wi Yetu abiinŋ aţup.

²³ Jibi Yetu awoonŋ du Yerutalem ŋi wal wi Ufettu wi Mbuur, bañaanŋ batum bafiyaara wi bawinunŋ iko iñonarēnaan yi akdolonŋ. ²⁴ Kē ul aşē wo aanfiyaar baka, ŋiki ame bañaanŋ bti, ²⁵ abot awo aannuma ŋaanŋ aţupa jibi ŋaanŋ awoori ŋiki ul ŋi bkowul ame uko unwoonŋ ŋi uhaaş wi ŋaanŋ.

Yetu na Nikodem

3 Uka ŋfa ŋi *bafaritay ŋiintŋ alonŋ i katim kawoonŋ Nikodem. Awo ŋi baweek biki bayuday. ² Aya du Yetu na utejan aji na a : « Najukan, ŋme kē iwo najukan i Naşibaţi ayilonŋ, ŋiki nin ŋaanŋ alonŋ aanhil pdo iko iñonarēnaan yi ikdolonŋ woli Naşibaţi aanwo na a. »

³ Kē Yetu aşē teema aji : « Na manjoonan dţupu, nin ŋaanŋ aanhılan kawin *Pşih pi Naşibaţi bē aankak abuka buka⁸. »

⁴ Kē aşē ji na a : « Hum di di ŋaanŋ ahiniinŋ kabuka kak wi adoonŋ abi ŋaf? Ahinan kakak du kayinŋ ki anin kabuka kak i? »

⁵ Kē ateema aji : « Na manjoonan dţupu, ŋaanŋ anwoonŋ aankak abuka ŋi meel na Uhaaş wi Naşibaţi aanhil kaneer du Pşih pi Naşibaţi. ⁶ Uleef uji ubuk uleef, kē uhaaş uji ubuk uhaaş. ⁷ Wutan kañonŋar woli djaku, nawo kabuka kak. ⁸ Uyook uji ufuutŋ dko di uŋali. Iji ktiink wa ufuutŋ bē iinŋi kēme dko di uwoonunŋ kēme dko di ukyaanŋ. Kē hēnk di uwoonŋ kak pa bañaanŋ bambukiinŋ ŋi Uhaaş wi Naşibaţi. »

⁹ Kē Nikodem aşē ji na a : « Hum di di uko mēntŋ uhilonŋ kadolana? »

¹⁰ Kē ateema aji : « Hum di ihilonŋ kawo najukan ŋi Itrayel aşē wo iimme iko yanŋ? ¹¹ Dţupu na manjoonan, ŋji ŋtiiniyaan uko wi ŋmeenŋ kabot kaţup wi ŋwinunŋ, kē an naşē wo naanŋi nadinan pfiyaar uko wi ŋjakunŋ. ¹² Woli naanfiyaar wi ŋji kaŋiiniyaanunŋ iko yi mboş, hum di di nakluŋ kafiyaar woli dluŋ aŋiiniyaan iko yi baţi ba? ¹³ Nin ŋaanŋ alonŋ aampaya baţi *Abuk ŋiintŋ ŋaŋ [anwoonŋ du baţi] awaliinŋ. ¹⁴ Kē jibi *Moyit adeenunŋ upula unţak du *pndiışŋ, hēnk di Abuk

§3:3 Bē aankak abuka buka : Baţiiniyaan ŋi kak pbuknaana baţi.

†2:17 Kañaam 69.10. †3:14 Natenan ŋi Mnfen 21.19.

Ñiint akdeenganiin, ¹⁵ ñaaj anfiyaaruluŋ ahilna aka ubida wi mn̄to.

¹⁶ « Naşibaŋi aŋal bañaaj maakan adoo wul Abukul aloolan ƚaŋ i akaaŋ, ñaaj anfiyaaruluŋ awutna kakeŋ, aşë ka ubida wi mn̄to. ¹⁷ Naşibaŋi aanyil yil Abukul abi aji na bañaaj kē baduknaana awo i pkeŋ, ayila yil bañaaj baŋepna ƚi a babuur. ¹⁸ Ñaaj anfiyaaruluŋ aankduknaana, anwoonj aanfiyaara ado bi duknaana duknaana, ƚiki aanfiyaar ƚi Abuk Naşibaŋi aloolan ƚaŋ i akaaŋ. ¹⁹ Kē uko wi, ukŋuŋ baji baduknaana : bjeehi babi ƚi umundu kē bañaaj başë magan bdēm apel bjeehi ƚiki iko yi bañaaj bakdoluŋ iwuŋ maakan. ²⁰ Naaj ankdoluŋ buŋaan apok bjeehi ; uŋ mēntan aankya du bjeehi, kaŋi iko iwuŋaan yi adoluŋ iwinana. ²¹ Kē ñaaj anjaaj aŋaş manjooan aji ya du bjeehi, kahilna kadiiman kē iko yi akdoluŋ iwoona du Naşibaŋi. »

Yetu na Yowan Nabattaar

²² Wi iko yaŋ iŋepuŋ, Yetu aya na baŋaşarul du utaaŋ wi Yuda, aŋo da na baka abattaar. ²³ Yowan kak awo ƚi pbattaar du Aenon kaŋog ƚalim ƚiki meel mantum da, kē bañaaj babot abi'abi ƚi a pyeenk batitmu. ²⁴ Baandobi wata wal mēnt ukalabuş. ²⁵ Unuur uloŋ kē bŋup başë pēn ƚi baŋaşar Yowan na nayuday aloŋ ƚi uko wi baŋow. ²⁶ Babi ƚi Yowan aji na a : « Najukan, ñaaj ambiin awo na iwi du plut pi Yordan, i ibiin ƚiiniyaan uko wi nul awuŋ du abattaar kē bañaaj bŋi bakya du a. »

²⁷ Kē Yowan ateem baka aji : « Nin ñaaj aanhil kayeenk uko uloŋ bē uunwoona du baŋi. ²⁸ An ƚi uleefan namaar kē nŋiini aji : “Mēnwō Krittū kē başë yilēn ƚi kadunul.” ²⁹ Naniim akaaŋ naniima, kē nanoh naniim anwoonj da aji lilan woli atiink pŋiim pi naniim. Mnlilan mi, manwoonj mi taan mandēm maakan keeri. ³⁰ Ul awo kado kadēm, nji nşë ndo kawala.

³¹ « Anwoonj baŋi apel bañaaj bŋi ; anwoonj i mboş, awo i mboş abot aji ƚup iko yi mboş. Anwoonj baŋi [apel bañaaj bŋi] ³² aji ƚup uko wi awinuŋ akuŋ atiink kē nin aloŋ aşë wo aanji di pŋiink uŋup wi nul. ³³ Anfiyaaruŋ uŋup wi nul adiiman kē adinan kē uko wi Naşibaŋi ajaŋuŋ uwo manjooan ; ³⁴ Naşibaŋi aji wul ñaaj i ayiluŋ Uhaaşul kakēşan aşë kaŋup uŋup wi Naşibaŋi. ³⁵ Naşibaŋi Aşin aŋal Abukul, akuŋ awula iko bŋi. ³⁶ Anfiyaaruŋ Abukul aka ubida wi mn̄to ; anwoonj aandi pŋiinka aanka ubida mēnt ; udeeb wi Naşibaŋi uŋi uwo ƚi a. »

Yetu na ñaaŋ i utaaŋ wi Famariya

4 Bafaritay batiink kē baji baŋaşar Yetu batum adoo pel biki Yowan kē abot aji battaar bañaaj bampeluŋ biki Yowan akbattaaruŋ. ² Yetu ul ƚi uleeful aanji battaar, baŋaşarul bajaaj babbattaar. ³ Wi atiinkuŋ uko mēnt, apēn du Yuda akak Galilay. ⁴ Awo i kamuur utaaŋ wi *Famariya.

⁵ Kē hēnk di ayaaj aban du ubeeka uloŋ wi Famariya wi bajaaj badu ƚikar kaŋog uŋeeh wi *Yakob abiiŋ aŋen *Yotef abukul. ⁶ ƚi dko mēnt di di pliiŋ pi Yakob pawoonj. Yetu apoş anoor aşë ya aŋo du kaŋog pliiŋ mēnt. Unuur udiin wal mēnt.

⁷ Kē ñaaŋ aloŋ i Famariya aşë bi pliiŋ. Kē Yetu aşë ji na a : « ƚenaan meel ddaan. » ⁸ Baŋaşarul baya wal mēnt ubeeka pla uko ude.

⁹ Kē ñaaŋ aji na a : « Hum di iwi, inwoonj nayuday ihiluŋ kañehanaan meel, nji nwoonj i Famariya? » (Bayuday baanji banaakiir na bañaaj biki Famariya.)

¹⁰ Kē ateema aji : « Woli ime lah uko wi Naşibaŋi ajaaj aŋen abot ame ñaaj anjakiin iŋena adaan, iwi ƚi uleefuŋ ikñehanuluŋ aşë ƚenu meel manjaaj manwul bañaaj ubida. »

¹¹ Kē aşë ji na a : « Naweeŋ, iinwo na nin ukoolan uliikni kē pliiŋ pabaa

diil maakan. Ƨuŋ di di ibaaŋ aliikna meel manjaan manwul bañaan ubida ba? ¹²Idēm apel Yakob atees nja anwuluŋ nja pliik pi i? Ul andaanuŋ Ƨi pa abot awul babukul na ŋntaam ŋi nul kē ŋadaani? »

¹³Kē Yetu ašē teema aji : « Ñaan andaanuŋ meel mi, udaan ukak aƧija ; ¹⁴kē ñaan anšaan adaan meel mi nji kaluŋ kawula nin udaan uunkak aƧija, meel mi nji kawululuŋ mankak ukumpēš unkwuluŋ ubida wi mnŋo. »

¹⁵Kē ñaaƧ ašē ji na a : « Naweeek, Ƨe-naan meel mēnt, udaan uwutna kakak kaƧijēn ndoo nwo i pbi pliik Ƨi. »

¹⁶Kē aji na a : « Yaan idu ayinu išē ikak na a Ƨi. »

¹⁷Kē ateema aji : « Mēniimaa. »

Kē Yetu ašē ji na a : « IƧup manjoo-nan wi ijakuŋ iinniimaa, ¹⁸Ƨiki ibi niima ŋyaaš kañeen, kē i iwoonaanuŋ hēnkuŋ aanwo ayinu. Ifaŋ Ƨi waŋ. »

¹⁹Kē ñaaƧ kē ašē ji na a : « Naweeek, dwin kē iwo *NaƧupar NašibaƧi na manjoo-nan. ²⁰Bateemun badēman NašibaƧi Ƨi pnkuŋ pi, kē an bayuday našē ji du Yerutalem di di bañaan bawooŋ i kado kadēmana. »

²¹Kē ašē ji na a : « Abuk ñaaƧ, fiyaarēn, wal uloŋ ubi wi mēnt Ƨi pnkuŋ pi kēme du Yerutalem Ƨaŋ di bakdoon kadēmanaan NašibaƧi Ašin nja. ²²An, naji nadēman uko wi nawooŋ naammee. Un ŋji ŋdēman uko wi ŋmeeŋ Ƨiki Ƨi bayuday di di NašibaƧi aƧepnuŋ abuuran bañaan. ²³Kē wal ušē bi, wii wi, udo bi ban ban, wi banjaan badēman NašibaƧi Ašin nja bakme'uluŋ na manjoo-nan kado kadēmana na uhaaš ; bukal bawooŋ banjaan badēman NašibaƧi Ašin nja, bukal biki aklaan. ²⁴NašibaƧi awo uhaaš kē banjaan badēmana bawo i kame'a na manjoo-nan kadēmana na uhaaš. »

²⁵Kē ñaaƧ ašē ji na a : « Dme kē Ñaan i NašibaƧi adatuŋ, i bajaan bado *Krittu

abi. Woli aluŋ abi, aƧup nja iko bti jibi iwoori. »

²⁶Kē Yetu aji na a : « Nji nkaƧiiniŋ na iwi, dwoon aŋ mēnt. »

²⁷Wal wi aƧiiniŋ haŋ kē baƧašarul bašē wuj, ašē ñoŋar wi bawinuluŋ kē akƧiini na ñaaƧ. Kē nin aloŋ Ƨi baka ašē wo aanhepara uko wi aklaan kēme uko wi akƧiiniŋ na ñaaƧ.

²⁸Wal mēnt ñaaƧ aduk pdunk pi nul, aya du ubeeka aji na bañaan: ²⁹« Nabiinawin niinŋ aloŋ aŋtupnuŋ iko yi ndoluŋ bti. Woon Krittu a i? » ³⁰Bapēn Ƨi ubeeka aya du a.

³¹Wal mēnt baƧašarul bawo Ƨi pkoōƧa aji na a : « Najukan, deeni. »

³²Kē ašē teem baka aji : « Dka pde pi nawooŋ naammee. »

³³BaƧašarul bawo Ƨi pšal aji me aloŋ aƧija Ƨij uko ude. ³⁴Kē Yetu ašē ji na baka : « Pde pi naan pawooŋ pdo uko wi anyilnuŋ ajaknuŋ ndo na pbaañēš ulempul. ³⁵Jēm naji naji : “uduka kli kbaakēr kakit kašē kabi” i? DƧupan, nakatan kēš naten ŋƧeeh, ŋado bi kay kay pa kakit. ³⁶Kē nakit ado bi jun jun pyeenk baluk bi nul abot akit ŋdeey pa ubida wi mnŋo, najaar na nakit bahilna balilan bukal batēb bti. ³⁷Ƨi uko mēnt, uko wi bajaakuŋ uwo manjoo-nan : Aloŋ aji jaar, aloŋ kakit. ³⁸Nji dyilan naya nakit uko wi nawooŋ naanjaari. Balon bado ulemp untamnuŋ, kē an našē yeenk ulemp wi ujēnk wi baka. »

³⁹Ƨi ubeeka wi mēnt bañaan biki Famarriya batum bafiyaar Yetu wi batiinkuŋ uko wi ñaaƧ aƧupuŋ Ƨi a aji : « AƧupēn iko yi ndoluŋ bti. » ⁴⁰Hēnk, wi bañaan babiŋ du a, bakooƧa aji aƧo na baka ; kē aƧo da ŋnuur ŋtēb. ⁴¹ƧƧup ŋi nul ŋado kē bañaan batum maakan kak bafiyaara ; ⁴²baji na ñaaƧ: « Mēnt uko wi iƧupuŋ Ƨaŋ ukaan kē ŋfiyaara ; un Ƨi ŋlee-fun ŋtiinka abot ame kē ul na manjoo-nan awoon Nabuuran bañaan bti. »

⁴³Wi Yetu aţoon ɣnuur ɣtëb du Famarîya, aşë pën da aya *Galilay. ⁴⁴Abi tıp aji kē *Naţupar Naşibaţi aanji ti-inkana du utaak wi nul. ⁴⁵Kē wi aşaaŋ aban du Galilay, bañaan bamëbana bnuura ţiki wi bayaan *Ufettu wi Mbuur du Yerutalem bawin iko bti yi adoluŋ da.

Pjeban pi abuk nalempar naşih

⁴⁶Yetu akak ubeeka wi Kana du *Galilay di abiiŋ akakanaan meel ubiñu. Kē wal mēnt alon ţi balempar naşih baweek alon i abukul amaakuŋ aşë wo du Kapernawum. ⁴⁷Wi atiinkuŋ kē Yetu awoona Yuda aban ţi Galilay, aya du a, akooţa aya ajeban abukul ţiki amaak aňogan pkeţ. ⁴⁸Kē Yetu aşë ji na a : « Woli naanwin mlagre na iko iňoŋarënaaŋ naanji nafiyaarën. »

⁴⁹Kē nalempar naşih aşë ji na a : « Naweek, biin ji abuk naan abi akeţ. »

⁵⁰Kē aji na a : « Yaani, abuku awo najeb. »

Kē ñiiŋt afiyaar uko wi Yetu ajaku- luŋ, atool pya katohul. ⁵¹Ahum nwo ţi bgah, kē balemparul başë bi ayit na a aji na a abukul ajebi. ⁵²Ahepar baka wal wi amatrënuŋ. Kē baji na a : « Takal da, uko ji uwoori uloolan wi pnak wi wi uleef ukakuŋ ajoobët na a. » ⁵³Aşin napoţ aleş kē wal mēnt wi wi Yetu ajaku- luŋ: « Abuku awo najeb. » Wi wi aşaaŋ afiyaar Yetu ul na biki katohul bti.

⁵⁴Uko waŋ uwoon uko uňoŋarënaaŋ utebantën wi Yetu adoluŋ ţi Galilay. Ado wa wi apënnuŋ Yuda.

Pjeb pi naţakmaan du Bettata

5 Wi iko waŋ iţëpuŋ, ufettu ulon wi bayuday uwoo, kē Yetu aşë ya Yerutalem. ²Kē du Yerutalem ţi kaňog « plëman pi ɣkaneel » uşë ka, dko dlon dñownaani danwoon na irakan kañeen di bajaan bado ţi uţup uhebërë

Bettata**. ³Ţuŋ irakan mēnt, bamaakal batum maakan : bakuul, banknjiinkuŋ, na bambiinkniin, baji bapiinţ da kay-oonk meel manşinţar ; ⁴uwanjut ulon wi Ajugun uji ubanle tuŋ ubi kawala da, meel manşë kaşinţar ; anneejuŋ uteek wi meel manşinţaruŋ pmaak pi akahaŋ paji pabi jeb jeb. ⁵Uka da wal mēnt ñiiŋt alon andoli ɣşubal iñeen-ɣwajant na bakren ɣi aţakmi. ⁶Yetu awina kē apiinţ da abot ame kē ujon wi aţakmi aanhinan poş aşë ji na a : « Injal kajeb i? »

⁷Kē ñiiŋt naţakmaan ateema aji : « Naweek, mënka nin alon anhiluŋ kaţenkën nwala du dko dñownaani woli meel manşinţar, kē ji mbi ndo kaban, alon aji do bi banën da uteek. »

⁸Kē aşë ji na a : « Naţiin, jejan iko yi ipiinţnuŋ ipoş. » ⁹Ţi dko mēnt, kē ñiiŋt abi jeb jeb ajëj iko yi apiinţnuŋ apoş.

Kē unuur mēnt uşë wo *unuur wi pnoorfën wi bayuday. ¹⁰Baweek biki bayuday baji na ñiiŋt i babaan ajeban jeban : « Unuur wi pnoorfën uwo nţa, bgah bi nja baneenan ikuŋa. »

¹¹Kē ateem baka aji : « Anjebanaanuŋ ajakën : “Jëjan iko yi ipiinţnuŋ ipoş.” »

¹²Kē başë hepar aji : « Ńaaŋ ahon ajakiin jejan iko yi ipiinţnuŋ ipoş ba? » ¹³Kē i bajebanuŋ aşë wo aamme ñaaŋ mēntan, kē Yetu abot aneem ţi pntuk.

¹⁴Wi uko waŋ uţëpuŋ, Yetu ayit na ñiiŋt i ajebanuŋ du *Katoŋ Kaweek ki Naşibaţi aşë ji na a : « Hënkuŋ ijebi, ţañaanuŋ pjuban ji uko untamuŋ apel umbiin adolu umobu. » ¹⁵Ñiiŋt aya wal mēnt aţup baweek biki bayuday aji Yetu ajebanuluŋ. ¹⁶Kē baweek biki bayuday başë jun phajan Yetu, ţiki aji do iko mēnt ţi unuur wi pnoorfën. ¹⁷Kē aşë ji na baka : « Paapa aji lempa lemp ɣnuur bti, kē nji kak mbot alemp. » ¹⁸Uko waŋ ukaan kē baweek biki bayuday batamanaara taman ala pfiŋa ; baji baji mēnt uko wi

**5:2 Bettata : Balon bapiit Betetda.

bgah baneenanuŋ ti unuur wi pnoorfën tañ wi wi ajaan ado, abot aji ji Naşibaŋi awoon aşin kaliŋan uleeful na Naşibaŋi.

Mnhina mi Abuk Naşibaŋi

¹⁹ Yetu akak ayeenk bŋup aji na baka : « Na manjoonan dŋupan, Abuk Naşibaŋi aanhil pdo nin uko ulon bdiŋi'ul bē aan-win Aşin kē ado wa. Uko wi Aşin adoluŋ, Abukul akak aji do wa. ²⁰ Naşibaŋi aŋal Abukul abot aji diimana iko yi ajaan ado ; aluŋ kadiimana iko indēmuŋ apel yi, inkŋtuuŋ naŋonar. ²¹ Kē jibi Naşibaŋi ajaan anaŋan baŋaŋ ti pkeŋ kabot kawul baka ubida, hēnk kak di di Abukul ajaan awul ŋaŋ i adatuŋ ubida. ²² Hēnk kak, Naşibaŋi aankwayēş nin ŋaŋ alon, awutar uko mēnt bti Abukul, ²³ baŋaŋ bti bahilna badēman Abukul jibi bajaan badēmana. ŋaŋ anwoon aanji dēman Abukul, aanji dēman Naşibaŋi anyiluluŋ. ²⁴ Na manjoonan dŋupan, ŋaŋ ankti-inkuŋ ŋŋup ŋi naan abot afiyaar Naşibaŋi anyilnuŋ, aka ubida wi mnŋo. ŋaŋ mēnt aankduknaana, apēnna du pkeŋ abi ti ubida.

²⁵ « Na manjoonan dŋupan, wal ubi, hēnkuŋ da, wi banwoon du pkeŋ bakti-inkuŋ pdiim pi Abuk Naşibaŋi, banknti-inkuŋ pa abi du a, baka ubida. ²⁶ Jibi Naşibaŋi awoon anjaan awul ubida, hēnk kak di di aŋenuŋ Abukul ado kawul ubida. ²⁷ Akak awula mnhina mi pwayēş ŋiki awo *Abuk ŋiint. ²⁸ Nawutan kaŋonar ti uko mēnt ŋiki wal ubi wi banwoon du ihēr meet baktiinkuŋ pdiimul. ²⁹ Bandoluŋ bnuura bapēn kayeenk ubida, bandoluŋ buŋaan başē bapēn pa Naşibaŋi aji baduknaana awo i pkeŋ. ³⁰ ŋi ti uleef naan, mēnhil pdo nin uko ulon, pwayēş pi naan paŋi pawo ptool, ŋiki ti uleef naan, mēnji kado uko wi ŋi nŋaluŋ, dji kawayēş jibi anyilnuŋ ajaknuŋ. »

Uko wi baŋupun ti Yetu

³¹ Yetu akak aji : « Woli ŋi tañ kaŋuparuŋ bkow naan uhinan kawo uunkwo manjoonan ti an. ³² Kē alon aşē aŋup ti uko wi naan, dme kē uko wi akŋupun ti ŋi uwo manjoonan. ³³ Nayil baŋaŋ du *Yowan, kē aŋupan uko unwoon manjoonan ti uko wi naan. ³⁴ Kē nşē wo mēnuma ŋaŋ aŋuparaan, dŋup ŋup haŋ nahilna nabuur.

³⁵ « Yowan abi wo unkaniya unktērūŋ ajeehan dko, kē nadat ŋwal ŋlon pwo ti bjeehi na mnlilan wi naktiinkuŋ uko wi aŋupanaŋ. ³⁶ ŋi, dka uko unkyuu-juŋ uko wi nwoon apel wi Yowan aŋupanaŋ: iko yi Paapa aŋu'ēnuŋ pdo, yi ŋi kadoluŋ, idiiman kē Paapa ayilnuŋ. ³⁷ Kē Paapa anyilnuŋ ul ti uleeful aŋup ti uko wi naan. Naambaŋ katiinka pdiimul, kēme kame jibi anaami. ³⁸ Kē jibi nawoon naanfiyaar i ayiluŋ, nadiiman kē naambaŋ kamēbanaara uŋup wi nul. ³⁹ ŋi najuk Ulibra wi Naşibaŋi bnuura, ŋiki naşal kē ti wa di di nakkaanuŋ ubida wi mnŋo. Kē Ulibra wi Naşibaŋi mēnt uŋupun uko wi taan. ⁴⁰ Kē an naşē wo naanŋal pbi ti ŋi kakaana ubida.

⁴¹ « Mēnkyeenkna mndēm ti baŋaŋ. ⁴² Dme an, naanŋal Naşibaŋi na manjoonan. ⁴³ Dbi ti katim ki Paapa, kē naanyeenkēn ; alon abile bdiŋi'ul, nayeenka. ⁴⁴ Hum di di nahiluŋ kafiyaarēn, an nanjaan nadēman ŋleefan kaşē wo naanji nala mndēm mi Naşibaŋi anwoon aloolan? ⁴⁵ Nawutan kaşal kaji dlun kakeeşaran du Paapa. Moyit i nahatuŋ akkeeşaranaŋ. ⁴⁶ Woli nafiyaar lah *Moyit, nakak kafiyaarēn, ŋiki apiit uko wi naan. ⁴⁷ Bē woli naanfiyaar uko wi apiitun, hum di di nakfiyaaruŋ uko wi ŋi kaŋupun? »

Pntuk pweek pi Yetu ade de'anun

(Maci 14.13-21; Markut
6.30-44; Luk 9.10-17)

6 Wi iko yan itëpun, Yetu amuur *bdëk bi Galilay (bul bi bajaan bado kak bdëk bi Tiberiyad). ² Bañaan batum bawo ti ptaşa wi bawinun iko inonarënaan yi akdoluñ ti bamaakal. ³ Aya apaya du pnkuñ afo da na baťaşarul. ⁴ Ufettu wi bayuday wi bajaan bado *Ufettu wi Mbuur unog wal mënñ.

⁵ Yetu akat kës, awin bañaan batum kës bakbi du a, ašë ji na Filip : « Tuñ di di nkyaan kanugna ipoom kawul bañaan biki bti bade? » ⁶ Aţup hañ katenna Filip, ũiki ul ti uleeful ame uko wi akdoluñ. ⁷ Filip ateema aji : « Baluk bi kli bakreñ baandoo kës pa ñaan andoli ayeenk bnduñ. »

⁸ Andre, naťaşarul aloñ anwoon abuk ašin Timon Piyeer aji na a : ⁹ « Napot aloñ awo ti na ipoom^{††} kañeen na nteb nteb ; iko mënñ ikës uko uloñ pa bañaan biki bti i? »

¹⁰ Kës Yetu ašë ji na baka : « Nadolan bañaan bafo bnuura. » Pjaagal patum ti dko mënñ, kës bañaan bafo. Biint bawo uko ji ineen-week nyaaş ineen-kañeen (5000). ¹¹ Yetu ajeñ ipoom, abeeb Naşibaţi ašë faaş ya bañaan abot ado hañ kak na nteb. Ñaan andoli aji yeenk uko wi akdeen.

¹² Wi badeeñ bti ayok, kës ašë ji na baťaşarul : « Naţonkaan iko indukiin, nin uko uloñ uwut katoka. » ¹³ Baţonkan iko bti indukiin, kës itum kkaar ineen na kteb. Iko mënñ bti ipenna ti ipoom kañeen yuñ.

¹⁴ Wi bañaan bawinun uko unonarënaan wi adoluñ, ašë ji : « Na manjoonan i awoon *Naţupar Naşibaţi anwoon i pbi ti mboş. » ¹⁵ Wal mënñ kës Yetu ašë yikrën

kës bañal kamoba kadola awo naşih, ašë ti aya agaag du pnkuñ.

Yetu apoş ti bdëk

(Maci 14.13; Markut 6.45-52)

¹⁶ Wi utaakal ubanuñ, baťaşar Yetu baya bdëk, ¹⁷ bapaya ti bteem, atool pya du plut du Kapernawum. Unuur udo bi yob yob, kës Yetu akak awo aando bi du baka. ¹⁸ Baya aban tuñ kës ukëk uşë un- afa, kës bdëk baţuunki. ¹⁹ Wi bapaatuñ uko ji nkilometër kañeen keme paaj, ašë win Yetu kës akpoş ti meel duuñ abi du bteem bi bawoon, balenk wal mënñ. ²⁰ Kës ašë ji na baka : « Nji a, nawutan kalenk. » ²¹ Bañal pdo apaya ti bteem, ašë kur aban du pkay.

Yetu, pde panjaan pawul ubida

(Natenan ti Maci 14.34-36;
Markut 6.53-56)

²² Na nfa, pntuk pi bañaan panwoon du bdëk umbañ wundu paleş kës bteem bloolan bawohañ da takal abot ame kës Yetu aampaya ti bteem na baťaşarul, bukal tañ bayaan. ²³ Kës wal mënñ kak, iteem ilon kës işë bi du dko di bañaan babin adeena ipoom wi Yetu Ajugun abeebuñ Naşibaţi. ²⁴ Wi bañaan bawinun kës Yetu aanwo da, baťaşarul kak kës baanwo da, bapaya ti iteem aya praba du Kapernawum.

²⁵ Wi bayaan awina du plut ašë ji na a : « Najukan, lum di di ibanun ti ba? »

²⁶ Kës Yetu ateem baka aji : « Na manjoonan dtupan, mënñ pdo na pyikrën iko inonarënaan yi nawinun pakaan kës nakla'en, nala'en la ũiki nade ipoom ayok. ²⁷ Nawutan kado kalemp pa pde pankmbaan, nadoon kalemp pa pde panjaan pawul ubida wi mnño, pi *Abuk Niint aklun kawulan. Naşibaţi Aşin adimanan bnuura kës ul awoona du a. »

^{††}6:9 Ipoom mënñ bado ya na uko unnaamuñ na maaj ; yul iyojnuñ preeş ti ipoom bti.

²⁸ Wal mēnt̄ kē bašē hepara aji : « we wi ŋwoon̄ kado kado, kahilna kawo t̄i uko wi Našibaṭi aṅaluṅ? »

²⁹ Kē Yetu ateem baka aji : « Pdo uko wi Našibaṭi aṅaluṅ pawo pfiyaar ṅaan̄ i ayiluṅ. »

³⁰ Wi wi bašaan̄ aji na a : « Dolan uko unkyuujuṅ kē ŋwo i kafiyaaru. We wi ibaan̄ ado? ³¹ Bateem nja bade uko wi bajaan̄ bado “Mana” du *pndiiš, jibi upiitaniin̄ t̄i Ulibra wi Našibaṭi aji : “Awul baka kē bade pde panwoonuṅ baṭi.”^k »

³² Kē Yetu ašē teem baka aji : « Na manjoonan dṭupan, *Moyit aanwulan pde panwoonuṅ baṭi, Paapa akwulanaṅ pde panwoonuṅ baṭi na manjoonan. ³³ Pde pi Našibaṭi pawo anwalnaaniin̄ baṭi abot awul umundu ubida. »

³⁴ Kē bašē ji na a : « Naweeek, wulun pde mēnt̄ unuur unwoon̄. »

³⁵ Kē aji na baka : « Nji, dwoon̄ pde panjaan̄ pawul ubida. ṅaan̄ ankmbiin̄ t̄i nji, nin ubon uunkak ade'a, kē ṅaan̄ anfiyaarnuṅ, nin udaan uunkak aṭija.

³⁶ Kē nšē ṭupan, nawinēn ašē wo naanfiyaarēn. ³⁷ Kē baṅaan̄ bti biki Paapa akwulnuṅ baluṅ kabi t̄i nji, kē ṅaan̄ ankmbiin̄ t̄i nji, nin mēnkdooka. ³⁸ Mēnwalnaana du baṭi pa pdo uko unlilnuṅ, dbi bi pdo uko wi anyilnuṅ aṅaluṅ ndo. ³⁹ Kē uko wi anyilnuṅ aṅaluṅ, uwo nwut kaneemandēn nin alon̄ t̄i biki awulnuṅ, nšē naṭan baka t̄i pkeṭ t̄i unuur ubaaṅšaani. ⁴⁰ Uko wi Paapa aṅaluṅ wii wi : ṅaan̄ andekuṅ keš t̄i nji Abukul abot afiyaaraan aka ubida wi mn̄ṭo, nšē naṭana t̄i unuur ubaaṅšaani. »

⁴¹ Wi ajakuṅ har, kē bayuday balon̄ banwoon̄ da bašē ŋur ṅuran ṭiki aji ul awoon̄ pde panwoonuṅ baṭi. ⁴² Bawo t̄i pṭiini aji : « I mēnt̄, aanwo Yetu abuk Yotef i? Ŋme ašin na anin bnuura. Hum di ahiniin̄ hēnkuṅ kaji awoona baṭi ba? »

⁴³ Kē Yetu ašē teem baka aji : « Naṭaṅnaan pdo kaṅur ṅuran. ⁴⁴ Nin alon̄ aanhılan pbi t̄i nji bē mēnt̄ Paapa anyilnuṅ aṭijuluṅ, kē nji nšē luṅ kanaṭana t̄i unuur ubaaṅšaani. ⁴⁵ *Naṭupar Našibaṭi apiit̄ aji : “Našibaṭi aluṅ kajukan baka bukal bti.”⁴⁶ ṅaan̄ anktiinkuṅ Paapa abot amēban pjukan pi nul, abi du nji. ⁴⁶ Nin ṅaan̄ aambaan̄ kawin Našibaṭi Paapa bē mēnt̄ anwoonuṅ du a ; ul ṭaṅ awinun̄ Ašin. ⁴⁷ Dṭupan na manjoonan, ṅaan̄ anfiyaarnuṅ aka ubida wi mn̄ṭo. ⁴⁸ Nji dwoon̄ pde panjaan̄ pawul ubida. ⁴⁹ Bašinan bade pde pi bajaan̄ bado Mana du pndiiš abaa keṭa keṭ. ⁵⁰ Kē pde panwoonuṅ baṭi, pi ṅaan̄ akdeej kašē kawo aankeṭ pašē wo pii pi. ⁵¹ Nji dwoon̄ pde panwoon̄ na ubida, panwalnaaniin̄ baṭi. Woli ṅaan̄ ade pde mēnt̄, aka ubida wi mn̄ṭo. Pde mēnt̄ pawoon̄ uleef naan wi nji kaluṅ kawul, umundu ukaana ubida. »

⁵² Bayuday balon̄ bawo wal mēnt̄ t̄i plaṭar aji : « Hum di di ahilun̄ kawulun̄ uleeful ṅde? »

⁵³ Kē Yetu ašē ji na baka : « Na manjoonan dṭupan, woli naande uleef wi *Abuk ṅiint̄ akuṭ awo naandaan pṅaakul, naankwo na ubida. ⁵⁴ ṅaan̄ ankdeej uleef naan kakut̄ kadaan pṅaak pi naan aka ubida wi mn̄ṭo, nšē naṭana t̄i pkeṭ t̄i unuur ubaaṅšaani. ⁵⁵ Uleef naan uwo pde na manjoonan, kē pṅaak pi naan pawo poot na manjoonan. ⁵⁶ ṅaan̄ ankdeej uleef naan kakut̄ kadaan pṅaak pi naan amēbandēr na nji mbot nwo na a. ⁵⁷ Paapa anwoon̄ ukumpēš wi ubida ayilnuṅ kē mbot akaana ubida t̄i a. Hēnk di di ṅaan̄ ankdeēnuṅ aktēpnun̄ t̄i nji kaka ubida. ⁵⁸ Pde panwoonuṅ baṭi pii pi ; paanwo ji pi bašinan babin̄ ade abaa keṭa keṭ. ṅaan̄ ankndeēn̄ pde pi aluṅ kaka ubida wi mn̄ṭo. »

⁵⁹ Yetu aɕup uko waŋ wi akjukanuŋ du *katoŋ kañehanaani du Kapernawum.

⁶⁰ Baɕaŋar Yetu baɕum, wi batiinkuŋ uɕup waŋ, aŋe ji : « Uɕup wi udiɕi! Naaŋ aanhilan ptiink wa? »

⁶¹ Yetu, ame ɕi uleeful ke baɕaŋarul bawo ɕi pɕur nuran ɕi uko wi aɕupuŋ aŋe ji na baka : « Uko waŋ udolan naɕaŋan pfiyaar i? ⁶² Ke woli naluŋ awin *Abuk Niinɕ ke akpaya pkak du baɕi bi awoonuŋ, nabaa do hum? ⁶³ Uhaaŋ wi Naŋibaɕi ujaaŋ uwul ubida, ñaaŋ najen aanwo nin ukoolan. Iɕup ni nji nɕu-panaŋ nɔdo Uhaaŋ wi Naŋibaɕi na ubida ŋabi ɕi an. ⁶⁴ Ke uŋe ka ɕi an bañaan baloŋ banwoŋ baanfiyaaren. » Yetu ado bi meha me du ujuni banwoŋ baankfiyaara abot ame ankuŋ kawaapa. ⁶⁵ Aji na baka kak : « Uko waŋ ukaaŋ ke njakan nin ñaaŋ aanhil kabi du nji be menɕ Paapa aɕenuluŋ uko menɕ. »

⁶⁶ ɕi wal menɕ ke baɕaŋar Yetu baɕum baŋe deka kafet, baankak aɕaŋa. ⁶⁷ Ke aŋe ji na baɕaŋarul ineen na batet : « An kak naya kaduken i? »

⁶⁸ Timoŋ Piyeer ateema aji na a : « Ajugun kabaa kaya du in ba? Iwoŋ na nɕup njanjaan ŋawul ubida wi mnɕo. ⁶⁹ Iɕfiyaaru abot ame ke iwi iwoŋ ñaaŋ nayimanaan i Naŋibaɕi ayiluŋ. »

⁷⁰ Ke Yetu aŋe ji na baka : « Menɕ nji ddatanaŋ an baɕaŋar naan ineen na batet i? Ke aloŋ ɕi an aŋe wo untaayi. » ⁷¹ Aɕiniyaan wal menɕ Yuda abuk Timoŋ Ikariyot, anwoŋ aloŋ ɕi baɕaŋarul ineen na batet, aŋe luŋ kawaapa.

Yetu du Ufettu wi iloona

7 Wi iko yaŋ iɕepuŋ, Yetu awo ɕi pñaaŋ na utaak wi Galilay, aanŋal pdo kañaay na utaak wi Yuda ɕiki bala pfiŋa. ² Ufettu wi *bayuday wi bajaan bado *ufettu wi iloona unog wal menɕ. ³ Ke baɕa'ul baŋe ji na a : « Wutan kaduka ɕi, yaan Yuda baɕaŋaru bahilna kak bawin iko yi ijaan kdo. ⁴ Naan aanji mena woli

anjal iko yi akdoluŋ iwinana. Jibi ikdoluŋ iko yaŋ, penan iwinana ɕi bañaan. » ⁵ Baɕiini haŋ ɕiki baanfiyaara.

⁶ Ke Yetu aŋe ji na baka : « Wal wi naan uundo bi ban, ke ŋwal bti ŋaŋe nuura pa an, nado uko wi naŋaluŋ. ⁷ Bañaan biki umundu baanhilan ppokan, ke nji baŋe poken ɕiki dji kaɕup kaji iko yi bakdoluŋ iwuɕi. ⁸ An, nayaan ufettu, nji menkya, ɕiki wal wi naan uundo bi ban. »

⁹ Wi ajaŋuŋ haŋ aŋe duka du Galilay. ¹⁰ Ke wi baɕa'ul bayaan du ufettu, ke aŋe naɕa aya da be nin ñaaŋ aammee. ¹¹ Baweek biki bayuday bawo ɕi pla'a ɕi wal wi ufettu aŋe ji : « Awo ɕuŋ ba? » ¹² ɕi pntuk pi bañaan pambiin ufettu bhoopaɕer baɕum maakan ɕi uko wi nul. Baloŋ baji baji awo ñaaŋ nado bnuura, baloŋ kaji aji fel bañaan. ¹³ Ke nin aloŋ kakŋa aŋe wo aanɕiniyaan uko wi nul ke bañaan batee, ɕiki baɕi baweek biki baka.

¹⁴ Bañaan baya ado ban ɕi ptoof pi kanem ki ufettu, ke Yetu aŋe ya du *Katoŋ Kaweek ki Naŋibaɕi awo ɕi pjukan. ¹⁵ Bayuday baŋoŋar aŋe hepar aji : « Hum di di ameen iko yi be aanjuŋi? »

¹⁶ Ke Yetu aŋe teem baka aji : « Pjukan pi naan paampenna ɕi nji, pawoona du anyilnuŋ. ¹⁷ Woli ñaaŋ anjal pdo uko wi Naŋibaɕi analuŋ, ayikren me pjukan pi naan pawoona du a, keme uko wi nji kaɕupuŋ uwoona ɕi nji tañ. ¹⁸ Woli uwoona ɕi nji nawin ke dla la mndem mi uleef naan, ke woli dla mndem mi anyilnuŋ, kawo ñaaŋ i manjoonan, anwoŋ natoool. ¹⁹ *Moyit aanwulan *Bgah i? Ke nin aloŋ ɕi an aŋe wo aanji do uko bti wi bajakuŋ. We ukaaŋ ke nakdo na pfiŋen ba? »

²⁰ Ke bañaan baŋe teema aji : « Iwo na untaayi. In aklaan pfiŋu ba? »

²¹ Ke Yetu ateem baka aji : « Ddola mlagre mloolan, ke naŋe ñoŋar. ²² Moyit aɕu'an pwala katemp ke paŋe wo paanwoona du a, pawoona du bateem nja, ke naŋe ji nawalan ñaaŋ katemp ɕi unuŋ wi

pnoorfën. ²³ Hënkuṅ, naji nawalan ñaaṅ katëmp ṭi unuur wi pnoorfën kē uunwo uko wi Bgah bi Moyit baneenanuṅ. Kē hum di di nahilanuṅ kadeebaṭëraan ṭiki djeban ñaaṅ bti ṭi unuur wi pnoorfën? ²⁴ Nawutan kado kawayëṣ jibi nawinaruṅ uko, nadoon kawayëṣ na manjoo-nan. »

Yetu awoha Krittü i?

²⁵ Wal mēntṭ bañaanṅ baloṅ biki Yerutalem bawo ṭi phepar aji : « Mēntṭ i i baklaanṅ pfiṅ i? ²⁶ Kē aṣë wo awi, aṭup ṭi kadun ki bañaanṅ, baanjaka nin uko uloṅ. Om baweeek biki nja baṣal aji awo *Krittü na manjooan? ²⁷ Kē un ṅṣë me dko di ñaaṅ i awoonuṅ ; woli Krittü abi, nin aloṅ aankme dko di awoonuṅ. »

²⁸ Kē Yetu, anhumuṅ du *Katoh Kaweeek ki Naṣibaṭi aṣë huuran aji : « Naji name'ën abot ame dko di nwoonuṅ. Nji mēmbi bi bdidi naan, anwoonṅ manjooan ayilnuṅ. Naamme'a, ²⁹ kē nji ṅṣë me'a ṭiki dwoona du a, kē ul ayilnuṅ. »

³⁰ Bado na pmoba wal mēntṭ, kē nin aloṅ aṣë wo aambana ban ṭiki wal wi nul uundobi ban.

³¹ Kē ṭi bañaanṅ banwoonṅ da, batum bafiyaar Yetu aṣë ṭiini aji : « Woli *Krittü aluṅ abi, adola iko iññoṅarënuṅ impeli yi i akdolunṅ i? » ³² Bafaritay batiink kē bañaanṅ bakṅur ṅuran uko mēntṭ ṭi Yetu, kē baṭeṅan baweeek na bafaritay baṣë yil bayeṅ bamoba.

³³ Kē Yetu aṣë ji : « Dwo na an ṅwal ṅntiinku kak, kaṣë kakak du anyilnuṅ.

³⁴ Naluṅ kado kala'ën bē naankwinën ; kē dko di nji kawoonṅ, naankhil pbi da. »

³⁵ Bayuday bahepar ṭi ptoof pi baka aji : « Ṭuṅ di di akyaanṅ kē ṅënkwinä? Aya du bayiṭ nja banwaysëruṅ du banwoonṅ baanwo bayuday kaṣë kajukan banwoonṅ baanwo bayuday i? ³⁶ We wi aṅaluṅ pṭup hënk wi ajakuṅ: “Naluṅ

kado kala'ën bē naankwinën ; kē dko di nji kawoonṅ naankhil pbi da.” »

Meel manjaanṅ manwul ubida

³⁷ Ṭi unuur ubaañsaani unwoonṅ unuur uweek wi ufettu, Yetu anaṭ aṣë huuran aji : « Woli udaan uṭij ñaaṅ, abiin ṭi nji, ñaaṅ anfiyaarnuṅ, ³⁸ adaanan. *Ulibra wi Naṣibaṭi uji : “Meel mntum manjaanṅ manwul ubida manluṅ kado kapëna ṭi a ji ukumpëṣ.” »

³⁹ Yetu aṭiiniyaan ṭiiniyaan wal mēntṭ Uhaaṣ wi Naṣibaṭi wi banfiyaarulunṅ bawoonṅ biki kabi kayeenk. Naṣibaṭi aandoobi wul Uhaaṣul wal mēntṭ ṭiki aando bi dëman Yetu.

Blaṭar ṭi uko wi Yetu

⁴⁰ Bañaanṅ baloṅ ṭi pntuk, wi batiinkuṅ uko wi Yetu ajakuṅ aṣë ji : « Na manjooan ñaaṅ i awoonṅ *Naṭupar Naṣibaṭi! »

⁴¹ Baloṅ baji : « Awo *Krittü! » Kē baloṅ bakji : « Krittü awo i kapëna *Galilay i? ⁴² Baampiit ṭi *Ulibra wi Naṣibaṭi aji Krittü awo i pntaali pi *Dayiṭ kapëna Betleyem ubeeka wi Dayiṭ i? »

⁴³ Wal mēntṭ kē bañaanṅ baṣë wo ṭi plaṭar ṭi uko wi Yetu. ⁴⁴ Baloṅ ṭi baka baṅal pmoba, kē nin aloṅ aṣë wo aampafa paf kañen.

⁴⁵ Bayeṅ bakak du baṭeṅan baweeek na bafaritay, kē bukuṅ baṣë hepar baka uko unkayi kē baantṭij Yetu.

⁴⁶ Kē bateem baka aji : « Nin ñaaṅ aambaanṅ kaṭiiniyaara ji a. »

⁴⁷ Kē bafaritay baṣë ji na baka : « Naṅal kaṅi aguuran an kak? ⁴⁸ Aloṅ ṭi baweeek biki nja kēme ṭi bafaritay afiyaara i?

⁴⁹ Kē pntuk pi bañaanṅ pankṭaṣuluṅ paṣë wo paamme *Bgah bi Moyit, pafëpanaa. »

⁵⁰ Wal mēntṭ kē aloṅ ṭi bafaritay i katim kawoonṅ Nikodem ambiinṅ aya du Yetu aṣë ji na baka : ⁵¹ « Bgah bi nja badinan baji ñaaṅ aduknaana bē baandun atiinka kame uko wi adoluṅ i? »

⁵²Kë bateema aji : « Iwi kak iwo i Galilay i? Tenan bnuura, iwin kë mënṭ du Galilay di di *Naṭupar Naṣibaṭi akpënnuṅ. » [⁵³Kë baṣë ṭiiṣ andoli du katohul.]

Yetu na ñaat anjubanuṅ pjuban pi piinṭ

8 [¹Kë Yetu aṣë ya du Pnkuṅ pi Mno-liwera^{††}. ²Na nfa kub kë aṣë kak du *Katoh Kaweek ki Naṣibaṭi, kë bañaanṅ bti bakbi'a bi du a. Aṭo, aṣë jun pjukan baka. ³Kë *bajukan Bgah na *bafaritay baṣë ṭija ñaat alonṅ i bamobuṅ kë akpiinṭ na ñiinṭ anwoonṅ aanwo ayinul. Babi anaṭana ṭi ptoof pi bañaanṅ, ⁴aṣë ji na Yetu : « Najukan, bamob ñaat i kë akpiinṭ na ñiinṭ anwoonṅ aanwo ayinul. ⁵Kë *Moyit aṣë ji na nja ṭi *Bgah aji baaṭ mënṭ bawo katap baka mnlaak badoo bakeṭ. Kë iwi, we wi iṣaluṅ ṭi uko mënṭ? » ⁶Baṭiini ṭiini haṅ kaṭaawanaana, kahilna kaka uko wi bak-taparuli bṭup.

Kë Yetu aṣë juṭ apiit ṭi mboṣ na pkoñ. ⁷Jibi bakheparaaruluṅ hepar, kë Yetu aṣë het aji na baka : « Anwoonṅ aambaanṅ kajubanaara ṭi an, atapana plaak uteek. » ⁸Wi ajakuṅ haṅ aṣë kak ajuṭ apiit ṭi mboṣ.

⁹Wi bañaanṅ bukuṅ batiinkuṅ uṭup waṅ bajun abuyëṣaana aloolan aloolan, ajunna bantohi. Yetu kë aduka aloolan na ñaat ṭañ, kë anaṭ ṭi kadunul. ¹⁰Yetu ahet wal mënṭ aṣë ji na a : « Bantijiinṅ ṭi bawo ṭuṅ ba? Nin alonṅ aanji iwo i kakeṭ? »

¹¹Kë ateem aji : « Nin alonṅ Naweek. »

Kë Yetu akak aji na a : « Nji kak, mënṅji kë iwo i kakeṭ. Yaan na bgahu, iṣë iṭañan pjuban. »]

Yetu bjeehi bi umundu

¹²Yetu akak aṭiini na bañaanṅ aji na baka : « Nji, dwoonṅ bjeehi bi umundu, ñaanṅ anṅṭaṣnuṅ, aankdo kapoṣ ṭi bdëm, aka bjeehi banjaanṅ bawul ubida. »

¹³Kë bafaritay baṣë ji na a : « Iwi, iji kṭupar uleefu, ṅënhinan kadinan kë uko wi iṭṭupunṅ uwo manjoonan. »

¹⁴Kë Yetu aṣë teem baka aji : « Woli ddoo ṭupar uleef naan, uko wi nji kaṭupunṅ ujoonani, nji dme dko di nwoonunṅ abot ame di nji kayaanṅ, kë an naṣë wo naamme dko di nwoonunṅ na di nji kayaanṅ. ¹⁵An, naji nawayëṣ ji bañaanṅ bajën, nji, mënṅji kawayëṣ nin ñaanṅ. ¹⁶Kë woli dbi wo i kawayëṣ, pwayëṣ pi naan paṅji pajoonan, ṭiki mënṭ nji ṭañ nji kawayëṣunṅ, Paapa anyilnuṅ awo na nji.

¹⁷« Bapiit ṭi *Ulibra wi Bgah bi nan aji banuma bañaanṅ batëb kadiimanaan kë uko unṭupunṅ ujoonani. ¹⁸Nji dṭupar uleef naan, kë Paapa anyilnuṅ abot aji ṭuparaan. »

¹⁹Bahepara wal mënṭ aji : « Ṣaaṣ awo ṭuṅ ba? »

Kë ateem baka aji : « Naamme'en abot awo naamme Paapa! Woli name'en lah, name kak Paapa. » ²⁰Yetu aṭiini haṅ wi akjukanuṅ bañaanṅ du dko di *Katoh Kaweek ki Naṣibaṭi di bajaanṅ bawatna itaka. Kë nin alonṅ aammoba, ṭiki wal wi nul uundobi ban.

²¹Yetu akak aji na baka : « Dya, kë naṣë luṅ kado kala'en, nalunṅ kakeṭ na ipekadu yi nan. Naanhil pya dko di nji kayaanṅ. »

²²Kë baṣë ji wal mënṭ: « Wom aṅal ṅal kafinṅ uleeful wi ajakuṅ dko di akyaanṅ ṅënhil kaya da. »

²³Kë Yetu aṣë ji na baka : « An nawo biki mboṣ, kë nji nṣë wo i baṭi. Nawo biki umundu wi, nji kë nṣë wo mënwo i wa. ²⁴Uko waṅ ukaanṅ kë nji na an, nakeṭ

^{††}8:1 Pnkuṅ pi Mno-liwera : "Mont des Oliviers, Monti de Oliveira, Mount of Olives."

na ipekadu yi nan. Dɔpan, woli naan-fiyaar kɛ nji dwoon, Anwoon^m, nakeɗ na ipekadu yi nan. »

²⁵ Kɛ bašɛ hepara aji : « Iwo in ba? »

Kɛ ateeem baka aji : « Dwo ñaaj i nji kajakanaj undiimaan aji dwoon^f. ²⁶ Dka iko itum yi pɗup ɗi an inkɗuun nji naduk-naanaa. Uko wi njaaj kaɗup bañaaj ɗi-inkna wa du anyilnuɗ, ul anwoon ñaaj i manjoonan. »

²⁷ Baanyikrɛn wal mɛntɗ kɛ aɗiiniyaan ɗiiniyaan Ašin. ²⁸ Akak aji na baka : « Woli naluj adeen *Abuk Ñiintɗ, našɛ me kɛ nji dwoon anwoon abot awo mɛnji kado nin uko ulonj bdidi naan, dji kaɗup uko wi Paapa ajukanaanuɗ. ²⁹ Kɛ anyilnuɗ abot awo na nji, aanwutɛn kɛ nwo aloolan. Dji kado uko wi aɗaluɗ unuur unjinɗi. » ³⁰ Wi Yetu aɗɗupunj haɗ kɛ bañaaj baɗum bašɛ fiyaara.

Banwoonj babuk Abraham na manjoonan

³¹ Yetu aji na *bayuday banjakuɗ bafiyaara : « Woli namɛban uko wi nɗupanaɗ bnuura, nawo baɗašar naan na manjoonan. ³² Naluɗ kame manjoonan, manjoonan mɛntɗ mankluj kabuuranan. »

³³ Kɛ bateema aji : « Iɗwo biki pntaali pi *Abraham, kɛ nin ñaaj aambaaj kajuukntɛnun. Hum di di ihiluɗ kaji njluɗ kabuur? »

³⁴ Kɛ ašɛ teem baka aji : « Dɗupan na manjoonan, ñaaj anjaaj ado buɗaan, pekadu daji dakakana awo nalempar da kabot kajuukntɛna. ³⁵ Nalemp aanji wo ɗi katoɗ te mnɗo, abuk ka ajaaj awo da te mnɗo. ³⁶ Woli Abuk Našibaɗi abuuranan, nabuur na manjoonan. ³⁷ Dme kɛ nawo biki pntaali pi *Abraham, kɛ našɛ la pfiɗɛn, ɗiki nɗup nji naan ɗaanhil pban du iɗɛban. ³⁸ Dji kaɗup uko wi nwinuɗ du

Paapa, kɛ an nakdo uko wi natiinknuɗ du ašinan. »

³⁹ Kɛ bašɛ teema aji : « Abraham awoonj ašininun. »

Kɛ aji na baka : « Woli nawo lah babuk Abraham, nado kado iko yi ajaaj ado. ⁴⁰ Hɛnkuɗ kɛ našɛ ɗal pfiɗɛn nji nwoon ñaaj ankɗupanaɗ manjoonan mi ntiinknuɗ du Našibaɗi, Abraham aando haɗ. ⁴¹ Kɛ an, našɛ ji nado iko yi ašinan akdoluj. »

Kɛ baji na a : « Un, aninun aanwo naɗu-un, ašininun awoha aloolan : Našibaɗi a. »

⁴² Kɛ ateeem aji : « Woli Našibaɗi awoon lah ašinan, naɗalɛn ɗiki dwoona du a abi, mɛmbi bi bdidi naan, ul ayilnuɗ. ⁴³ We ukaaj kɛ naanji nate nɗup nji naan ba? Naanhil hil ptiink uko wi nɗupanaɗ. ⁴⁴ Nawo babuk *Untaayi Uweek kɛ iko yi ašinan aɗaluɗ yi yi najaaj naɗal kado kado. Du uɗuni adobi woha wo nafiɗ bañaaj, nin aanji ɗup manjoonan, ɗiki manjoonan maanwo ɗi a. Woli aɗilan aji do uko wi awoon, ɗiki awo naɗilan abot awo ašin baɗilan. ⁴⁵ Nji dji kaɗupan manjoonan ukaaj naanfiyaarɛn. ⁴⁶ Ahoɗ ɗi an ahilanuɗ hilan kadiiman kɛ dɗubani? Kɛ woli dɗup manjoonan, we ukaaj kɛ naanfiyarɛn ba? ⁴⁷ Ñaaj anwoon i Našibaɗi aji tiink nɗup nji nul ; naanji natiink ɗa, ɗiki naanwo biki Našibaɗi. »

⁴⁸ Kɛ *bayuday bašɛ teem Yetu aji : « Iɗɛnfaɗun i, wi njakuɗ aji iwo i utaak wi *Tamariya akuɗ aji iwo na untaayi i? »

⁴⁹ Kɛ ateeem baka aji : « Mɛnwo na untaayi, dji kadɛman Paapa, kɛ an našɛ la pkowandɛnɛn. ⁵⁰ Mɛnkla mndɛm pa uleef naan, alonj aklaaj ma pa nji, ul akluɗ kayuuj uko wi ñaaj andoli awoon na manjoonan. ⁵¹ Dɗupan na manjoonan, woli ñaaj amɛban uɗup wi naan nin aankkeɗ. »

^f8:25 Balonj bapiit aji : « We ukaaj kɛ nwo i kado kaɗiini na an. »

^m8:24 Natenan ɗi Ppɛn 3.14-15.

⁵²Kë *bayuday başë ji na a : « Ŋyikrën hënkuŋ na manjooan kë iwo na untaayi. *Abraham aketï, kë *baŋupar Naşibaŋi bakak aket, kë işë ji : “Woli ñaang amëban uŋup wi naan, aankket nin.” ⁵³Idëm apel Abraham aşin nja anketuŋ i na baŋupar Naşibaŋi bankaang aket? İşal aji iwo in ba? »

⁵⁴Kë Yetu aşë teem baka aji : « Woli ddëman dëman lah bkow naan nji ŋi uleef naan, mndëm mi naan maankwo nin ukoolan. Paapa akdëmanaang, ul i najaang naŋiinaang kaji awo Naşibaŋi inan, ⁵⁵aşë wo naamme'a. Nji, kë nşë me'a. Woli dji lah mëmme'a kawo naŋilan ji an. Kë nşë me'a abot amëban uŋup wi nul. ⁵⁶Abraham aşinan alilan maakan wi aşaluŋ kë aluŋ kawin unuur wi naan. Awin wa aşë wo ŋi mnlilan. »

⁵⁷Kë bayuday başë ji na a wal mënt: « İindo ka ka nşubal iñeen kañeen aşë ji iwi iwinuŋ Abraham! »

⁵⁸Kë aji na baka : « Dŋupan na manjooan, ji Abraham abi ado kawo, nji dwoo. »

⁵⁹Bajej wal mënt mnlak katapa, kë aşë mena apën ŋi *Katoh Kaweek ki Naşibaŋi.

Pjeb pi nakuul i kabuka

9 Yetu awo ŋi bgah aşë win ñiint alon ambukiin awo nakuul. ²Kë baŋaşarul başë hepara aji : « Najukan, we ukaang kë ñiint i abuka awo nakuul ba? In ajubanun ba? Ul a këme bajugul? »

³Kë Yetu ateem aji : « Mënt pjuban pi nul pa këme pi bajugul, uko mënt uwo wo, iko inuura yi Naşibaŋi ajaang ado ihilna iwinana ŋi a. ⁴Wi unuur uhumuŋ, ŋwo i kado ulemp wi anyilnuŋ, utejan ubi wi nin ñaang awoon aankhil ulemp. ⁵Jibi nhumuŋ ŋi umundu, dwo bjeehi bi wa. »

⁶Wi Yetu ajakuŋ haŋ, aşë tëfjër mboş anag akër ŋi kës ki nakuul, ⁷aşë ji na a : « Yaan iñowa du dko di meel di badoluŋ

du Filowe. » (Filowe dawoon nayili.) Kë nakuul ayaa, aya añowa, aşë wuğsa, abi kawin win bnuura.

⁸Bakinŋul na bañaang banjonun kawina kë aji ñehan baji wal mënt: « Mënt i ajaang aŋo bñehan du i? »

⁹Baloŋ baji : « Ul a. »

Kë baloŋ baji : « Mënt ul a, anaama naam. »

Ul kë aşë ji : « Nji a. »

¹⁰Kë başë hepara aji : « İdo do hum adoo kak awin ba? »

¹¹Kë ateem aji : « Ñiint i bajaang bado Yetu añowanun mboş na işuuŋ akërën ŋi kës aşë ji na nji nya nñowa du Filowe, kë nya añowa, aşë bi kawin win. »

¹²Kë başë ji na a : « Ñiint mënt awo ŋuŋ? »

Kë ateem aji : « Mëmmee. »

¹³Bajej wal mënt ñiint añooŋ du *bafaritay. ¹⁴Kë unuur wi Yetu aşaan añowan mboş na işuuŋ ajebanaan nakuul kë uşë wo *unuur wi pnoorfën wi bayuday. ¹⁵Uko waŋ ukaang kë bafaritay bahepar ñiint uko wi adoluŋ adoo win hënkuŋ. Kë ateem aji : « Akërën mboş ŋi kës, kë nya añowa abi kawin win. »

¹⁶Bafaritay baloŋ kë başë ji : « Ñaang andoluŋ uko wi aanwo i Naşibaŋi ŋiki aanji ŋaş uko wi bgah bajakuŋ ŋi uko wi unuur wi pnoorfën. »

Kë baloŋ baji : « Hum di di ñaang nado buŋaan ahilanun kado iko iñonarënaan mënt. » Baankak atiinkar wal mënt. ¹⁷Wi wi başaan aji kak na nakuul i bajebanuŋ: « Kë iwi, we wi işaluŋ aji awoo, wi adoluŋ kë ikak awin? »

Kë aji na baka : « Awo *Naŋupar Naşibaŋi. »

¹⁸Baanfiyaar kë abi wo nakuul aşë win hënkuŋ. Uko waŋ ukaang kë badu bajugul. ¹⁹Bahepar baka aji : « İ awo abukan i? Ujooan kë abuka buka awo nakuul i? Hum di di ahilanun keeri awin? »

²⁰ Kë bajugul bateem aji : « Ŋme kë awo abukun, akuṭ ame kë abuka buka awo nakuul. ²¹ Kë jibi adoli ado win hënkuṭ, na anjebanuluṭ, ṅëmmee. Na-heparëna, awo naweek, aṭupan bdidi'ul. » ²² Bajugul baṭiini haṅ ṭiki baṭi baweek biki baka, bantiinkaruṅ aji badook ṅaaṅ anjakuṅ kaji Yetu awoonṅ *Krittu, ṭi *katoḥ kañehanaani. ²³ Uko waṅ ukaaṅ kë bajugul baji : « Awo naweek, naheparëna. »

²⁴ Bafaritay bakak adu ṅiintṅ ambiin awo nakuul aji na a : « Dëmaan Naṣibaṭi, iṭup manjoonan! Un, ṅme kë ṅiintṅ mënṭ awo nado buṭaan. »

²⁵ Kë aṣë teem baka aji : « Mëmme me awo nado buṭaan, dmeha uko uloolan : dbi wo nakuul, aṣë win hënkuṅ. »

²⁶ Kë baṣë hepara aji : « we wi adoliinṅ? Hum di di adoluṅ kë ido kak awin? »

²⁷ Kë ateem baka aji : « Ddo bi ṭupan kë naandi ptiinkën. We ukaaṅ kë nakak aṅal katiink? Wom nakak aṅal kakak baṭaṣaruṭ? »

²⁸ Kë baṣë jun pkara aji : « Iwi iwoonṅ naṭaṣar ṅiintṅ mënṭ ; un, ṅwo baṭaṣar *Moyit. ²⁹ Un ṅme kë Naṣibaṭi aṭiini na Moyit ; kë i, ṅëmme dko di awoonuuṅ. »

³⁰ Kë ateem baka aji : « Uko waṅ uñonarëni : naamme dko di awoonuuṅ, kë aṣë dolën kë nkak awin! ³¹ Ŋme kë Naṣibaṭi aanji tiink bado buṭaan, kë woli ṅaaṅ aji dëmana abot ado uko wi aṅaluṅ aji tiink uṅ mënṭaan. ³² Nin ṅaaṅ aambaanṅ katiinka kë baji ṅaaṅ aloṅ ajeban nakuul i kabuka. ³³ Woli ṅiintṅ mënṭ aanwo lah i Naṣibaṭi, aankhil pdo nin uko uloṅ. »

³⁴ Kë bafaritay baṣë ji na a : « Ibuka abi wo wo bti ṭi buṭaan aṣë ji iṭukanun. » Wi wi baṣaaṅ adooka kë apën ṭi katoḥ kañehanaani.

³⁵ Yetu atiink kë badooka. Aya awina aṣë hepara aji : « Ifiyaar *Abuk ṅiintṅ i? »

³⁶ Kë ateema aji : « Naweek, in awoonṅ Abuk ṅiintṅ nhilna nfiyaara? »

³⁷ Kë aji na a : « Iwina, ul aṭṭiiniinṅ na iwi hënṅ. »

³⁸ Wal mënṭ kë ṅiintṅ aṣë ji : « Ajugun, dfiyaari » aṣë ṅup adëmana.

³⁹ Yetu akak aji : « Nji dbi bi ṭi mboṣ pa pwayëṣ, banwoonṅ baankwin bahilna bado kawin, bankwinuṅ bakak bakuul. »

⁴⁰ Bafaritay baloṅ banwoonṅ na a batiink uko wi aṭupuuṅ aṣë hepara aji : « Un kak, ṅwo bakuul i? »

⁴¹ Kë ateem baka aji : « Woli nawo lah bakuul, baankji naduknaanaa ; kë jibi najakuṅ aji nawin, nakeer nhum nduknaana. »

Uhoñ wi Nayafan na batani bi nul

10 Yetu akak aṭiini aji : « Na manjoonan dṭupan, ṅaaṅ anwoonṅ aaneejna plëman pi kampen aṣë lutna umbaṅ uloṅ awo nakiiṅ, natal. ² Anneejnuṅ plëman kë aṣë wo nayafan i ṅkaneel. ³ Nayeṅ aji haabëṣa plëman, ṅkaneel ṅabot katiinka, aji du undoli ṭi katim ki wa kapënan bdig. ⁴ Woli apënan ṅkaneel bti ṅanwoonṅ ṅi nul, aji jot ṅa kadun, ṅaṣë kaṭaṣa ṭiki ṅayikrën pdiim pi nul. ⁵ ṅkaneel mënṭ ṅaankṭaṣ nin ṅaaṅ nampaṭi, ṅaji ṅaṭëp ṭëp kaṭi'a ṭiki ṅaanyikrën pdiimul. » ⁶ Yetu ahoñ na baka haṅ kë baṣë wo baamme uko wi aṅaluṅ pṭup baka.

⁷ Wi wi akaaṅ aṭiini na baka aji : « Na manjoonan, dṭupan nji dwoonṅ plëman pi ṅkaneel ṅaṭṭëpnuṅ. ⁸ Banjotnuṅ kadun bti bawo bakiiṅ, na balat, kë ṅkaneel ṅaanktiink baka. ⁹ Nji dwo plëman. Woli ṅaaṅ aṭëpna ṭi nji aluṅ kabuur, aluṅ kado kaneej kakak kapën kaṣë kaka uko ude. ¹⁰ Nakiiṅ abi bi ṭaṅ pa pkiij, kafaal, kabot katok tokan. Nji dbi pa bañaanṅ baka ubida, bakak batum na wa.

¹¹ « Nji dwo nayafan nanuura, anjaanṅ awul ubida wi nul pa ṅkaneel ṅi ṭul.

¹² ṅaaṅ i balukuṅ luk kë abi byafan,

anwoonj aanwo ajuḡ ḡkaneel, awinle uñiinj aji ti kaduk ḡa, uñiinj kamob ḡloḡ kawayeḡ batani. ¹³Aji do haḡ ḡiki awo ñaaḡ i balukuḡ luk pa abi alemp, aanji ḡaaf ḡkaneel. ¹⁴Nji dwo nayafan nanuura, ame ḡkaneel ḡi naan, kē ḡabot ame'eñ ¹⁵jibi Paapa ame'eñuḡ kē mbot ame'a. Dwul ubida wi naan pa ḡkaneel ḡi naan. ¹⁶Dka ḡkaneel ḡloḡ ḡanwoonj ḡaanwo ti kampen ki. ḡḡaḡ mēntḡ kak dwo i kaḡij ḡa, ḡaluḡ katiink pdiim pi naan. Batani baḡe bawo bloolan, nayafan abot awo aloolan. ¹⁷Paapa aḡalēn ḡiki dwul ubida wi naan ; aḡe luḡ kayeenk wa. ¹⁸Nin ñaaḡ aanji yeenkēn ubida, nji ti uleef naan djaan kawul wa. Dka mnhina mi pwul wa, kakuḡ kayeenk wa. Uko waḡ wi wi Paapa aḡu'eñuḡ pdo. »

¹⁹ḡḡup ḡi Yetu aḡupuḡ ḡaḡu kē bayu-day baankak aḡiinkar. ²⁰Batum baji : « Awo na unḡaayi, ayilaa. We ukaan kē nakḡiinka ba? »

²¹Kē baloḡ baji : « ḡḡup ḡi ḡaanwo ḡi ñaaḡ anwoonj na unḡaayi. Kē unḡaayi, uhil kahaabēḡ bakuul kēḡ i? »

Ñaaḡ i Yetu awoonj na manjooan

²²Ufettu unjaan uleḡan unuur wi *Katoḡ Kaweek ki Naḡibaḡi kakaan akak ayiman uwo wal mēntḡ du Yeruḡalem. Uwo ti wal wi ujoḡ. ²³Yetu añaay na Katoḡ Kaweek ki Naḡibaḡi du dko di ba-jaan bado Uḡaala wi *ḡalomoḡ. ²⁴Bayu-day babi afooya aḡe ji na a : « Ibaa do kanooranun te lum ba? Woli iwo *Krittu, kḡupun bañaan bḡi kame. »

²⁵Kē Yetu ateem baka aji : « Dḡupan kē naanfiyaarēn. Iko yi nji kadoluḡ pa Paapa iyuuj kē dwo a ; ²⁶kē an naḡe wo naanfiyaarēn ḡiki naanwo ḡkaneel ḡi naan. ²⁷ḡkaneel ḡi naan ḡaji ḡaḡi-ink pdiim pi naan ; dme ḡa kē ḡabot aji ḡaḡaḡēn. ²⁸Dwul ḡa ubida wi mḡḡo, ḡaankkeḡ nin kē nin aloḡ aankteḡēn ḡa.

²⁹Paapa anḡennuḡ iko mēntḡ adēm apel iko bḡi. Nin aloḡ aanhil kateḡ uko uloḡ ti iñen yi nul. ³⁰Nji na Paapa ḡwo ñaaḡ aloolan. »

³¹Wal mēntḡ kē bayuday baḡe kak aḡij mḡlaak pḡapa. ³²Kē aḡe ji na baka : « Ddo iko inuura itum kē nawini, iko mēntḡ iwoona du Paapa, kahoḡ ḡi ya kakaan kē naḡal pḡapēn mḡlaak ba? »

³³Kē baḡe teema aji : « Mēntḡ uko unuura ukaan kē ḡḡḡapu mḡlaak, ikar kar Naḡibaḡi ukaan, iwo ñaaḡ najēn ḡañ aḡe jeḡ bkowu aḡu Naḡibaḡi. »

³⁴Kē Yetu aḡe teem baka aji : « Jēm Naḡibaḡi aji ti ulibra wi nul : “Dji : Nawo baḡibaḡi?”^m ³⁵ḡme kē ñaaḡ aanhil plaḡ uko umpiitaniinj ti Ulibra wi Naḡibaḡi. Kē wi aduuḡ biki uḡup wi nul ukḡi-iniyaanuḡ aji baḡibaḡi, ³⁶we ukaan kē naji dkar Naḡibaḡi Paapa wi njakuḡ aji dwo Abukul, nji i adatuḡ ayil ti umundu.

³⁷Woli mēnkdo iko yi Paapa ajaan ado, nawutan kafiyaarēn. ³⁸Kē woli ddo ya, woli naando fiyaarēn, nafiyaaran iko yi njaan kado, nahilna nayikrēn uloolan kē Paapa awo ti nji, kē nji mbot awo ti Paapa. »

³⁹Bakak ado na pmob Yetu, kē aḡe buur baka.

⁴⁰Akak aya du plut pi bdēk bi Yordan, du dko di *Yowan abiiḡ abattaaraan, aḡo da. ⁴¹Bañaan batum babi du a aji : « Yowan aandiiman nin uko uloḡ uñoḡarēna, kē uko bḡi wi aḡupuḡ ti ñiinj i uḡe jooan. » ⁴²Bañaan batum bafiyaara ti dko di awoonj mēntḡ.

Pkeḡ pi Lataar

11 Ubi ka ñiinj aloḡ ammaakuḡ i katim kawoonj Lataar. Abi wo du ufēḡ wi Betani ul na Mariya na Marta baweekul baḡ. ²Mariya abiiḡ ajeēḡ ukēra ulil pḡēkēñ ḡi ihoḡ yi Ajugun abot awent ya na uwel wi nul. Lataar

aşa Mariya mēnt amaakuḡ hēnk. ³ Baat batēb bañaaruḡ bukuḡ bayil aloḡ du Yetu, kē aya ji na a : « Naweeek, nanohu i imaganuḡ amaaki. »

⁴ Wi Yetu atiinkuḡ uko mēnt aşē ji : « Pmaak pi Lataar paankfiḡa, amaak maak bañaanḡ bahilna bawin mndēm mi Naşibaḡi, na mi Abukul. » ⁵ Yetu amagan bi Marta, Mariya, na Lataar aşā baka. ⁶ Kē wi aşaanḡ atiink pmaak pi Lataar, aşo dko di awoonḡ ḡnuur ḡtēb kak, ⁷ abaa ji na başaşarul : « Najoh ḡkak utaaḡ wi Yuda. »

⁸ Kē başē teema aji : « Najukan, du ḡnuur ḡanḡepuḡ, bayuday baḡal katapu mnlak kafiiḡ, kē işē ḡal pkak da. »

⁹ Kē aşē ji na baka : « Kapēna nfa te utaaḡal ḡwoori ḡaanwo iḡeen na ḡtēb i? Ankpoşuḡ na pnak aanji hubta ḡi uko uloḡ ḡiki aji win bjechi bi umundu wi. ¹⁰ Kē anşaanḡ aji poş na utejan, aji hubta ḡiki bjechi baanwo ḡi a. »

¹¹ Wi Yetu aḡupuḡ baka uko wuḡ aşē kak aji : « Lataar nanohun aḡoyēnti, kē nşē ya kahuma. »

¹² Başaşarul kē bateema aji : « Ajugun, jibi akḡoyēntuḡ ḡoyēnt ḡañ, akeer ajeb. »

¹³ Yetu aḡiiniyaan uko wi pkeḡ pi Lataar kē başē nuḡ kē aji Lataar aḡoyēnt ḡoyēnt. ¹⁴ Kē aşē jinḡēlēş baka bḡup aji na baka « Lataar akeḡi. ¹⁵ Dliilan pa an, wi nwoonḡ mēmmaar pkeḡ pi nul, nahilna nafiyaarēn. Nabiin ḡya du a. »

¹⁶ Kē Toma, i bajaanḡ badu kbet, aşē ji na başaşar Yetu bandukiinḡ : « Nabiin kak ḡya, ḡhilna ḡkeḡ na najukan i nja. »

Yetu awoonḡ pnaḡa ḡi pkeḡ

¹⁷ Wi Yetu abanuḡ, aḡēnk kē udo bi do ḡnuur ḡbaakēr wi bamoyuḡ Lataar. ¹⁸ Ufēḡ wi Betani uunlowiir na Yerutalem, uya pban ḡkilometēr ḡwajanḡ ; ¹⁹ kē bayuday baḡum başē bi pwin bi Marta na Mariya na puum pi aşā baka kabot katēḡtēn baka. ²⁰ Wi Marta ati-

inkuḡ kē Yetu aḡogi, aşē naḡa kaya kayit na a, kē Mariya aşē duka aşo du katoh.

²¹ Marta aji na Yetu : « Ajugun, woli iwo lah ḡi, aşā naan aankkeḡ! ²² Kē nşē me kē ḡi dko di ḡwoonḡ di hēnkuḡ, uko bti wi ikḡehanuḡ Naşibaḡi, awulu wa. »

²³ Kē aji na a : « Aşa'u anaḡa ḡi pkeḡ. »

²⁴ Kē akak aji na a : « Dme kē ḡi uba umundu, wal wi bañaanḡ bti baknaḡiinḡ ḡi pkeḡ, ul kak anaḡa ḡi pa. »

²⁵ Kē akak aji na a : « Nji dwoonḡ pnaḡa ḡi pkeḡ, nji kak dwoonḡ ubida. Anfiyaar-nuḡ, woli adoo keḡ, aluḡ kaka ubida. ²⁶ Kē ḡnaan ankaanḡ ubida abot afiyaarēn nin aankkeḡ. Ifiyaar uko waḡ i? »

²⁷ Kē ateema aji : « Aa Ajugun, dfiyaar kē iwoonḡ *Krittu Abuk Naşibaḡi, anwoonḡ i pbi ḡi umundu wi. »

ḡwooni ḡi Yetu

²⁸ Wi Marta aḡiiniinḡ haḡ, aşē ya du Mariya i bañaaruḡ ahoopaḡa aji : « Najukan abii, adu'u. » ²⁹ Wi Mariya atiinkuḡ uko waḡ aşē naḡa ataran apēn aya du Yetu. ³⁰ Kē Yetu aşē wo aandobi neej du ufēḡ ahum du dko di ayitiiraanuḡ na Marta. ³¹ Wi bambiinḡ awo ḡi katoh na Mariya atēḡḡēna bawinuluḡ kē ataran apēn, başaşa anuḡ kē aya ḡwooni du bhēr.

³² Wi Mariya abanuḡ du dko di Yetu awoonḡ, awina, aşē jot ḡi ihoḡul aji na a : « Ajugun, woli iwo lah ḡi, aşā naan aankkeḡ. »

³³ Yetu awina kē akwooni ul na bañaanḡ bangakanderuḡ na a kē uko mēnt uşē de'a maakan. ³⁴ Ahepar baka dko di bamoyuḡ Lataar, kē baji na a : « Ajugun ḡaşun, ḡya kayuuju da. » ³⁵ Kē Yetu aşē wooni.

³⁶ Bañaanḡ baloḡ kē başē ji : « Natenan jibi aḡaluli. »

³⁷ Baloḡ ḡi baka kē başē ji : « Ul anjebanuḡ nakuul, aanhil lah kaneenan Lataar akeḡ i? »

Pnaṭa ṭi pkeṭ pi Lataar

³⁸Uko mēnt ukak ade Yetu maakan kē aṣē ya du bhēr, bajēl jēl bhēr mēnt ṭi pnkuṇ, kē plaak padētnuṇ ba. ³⁹Yetu aji : « Napēnaan plaak. »

Marta naweek Lataar kē aṣē ji na a : « Ajugun, ajun pṭēkēñ, udobi do ṅnuur ṅbaakēr ṅi amoynaani. »

⁴⁰Kē ateema aji : « Mēnjaku aji woli ifiyaari kwin mndēm mi Naṣibaṭi i? »

⁴¹Bapēnan plaak, kē Yetu aṣē kat kēṣ du baṭi aji : « Paap, dbeebu wi itiinknuṇ.

⁴²Dme kē ṅnuur bti iji ktiinkēn, kē nṣē ṭiini haṇ pa bañaanṅ banfooynuṇ bahil bafiyaar kē iwi iyilnuṇ. »

⁴³Wi aṭiiniṅ haṇ aṣē huuran maakan aji : « Lataar, pēnan! » ⁴⁴Kē ankeṭuṇ apēn kē ihoṭ na iñen itaayana na ilēmēt, kē bkow babooṭan na blaañ. Yetu aji na baka : « Nataayēšana, naṣē nawuta aya. »

⁴⁵Bayuday batum bambiṅ du uko Mariya abot awin uko wi Yetu adoluṇ, bafiyaara. ⁴⁶Baloṇ kē baṣē ya du *bafaritay pṭup baka uko wi adoluṇ. ⁴⁷Kē Baṭeṅan baweek na bafaritay baṣē duur du uruha wi baka aṣē ji : « we wi ṅbaanṅ ado ba? Ṇiint ṭi aji do iko iñonārēnaan itum. ⁴⁸Woli ṅwuta kē akdo iko yi akdoluṇ yi, bañaanṅ bti kafiyaara, baromeṅ babi ṭok dko dyimanaan di nun na utaak wi nja. »

⁴⁹Alonṅ ṭi baka i katim kawoonṅ Kayif anwoonṅ uṣubal mēnt naṣih i baṭeṅan aji na baka : « Naamme nin uko ulonṅ! ⁵⁰Naanwin kē uko mēnt uwo unuura pa an i? Ṇaanṅ aloolan akeṭar bañaanṅ bti. Hēnk baṣē bawut pṭok utaak bti. » ⁵¹Uko wi Kayif aṭupuṇ uumpēnna ṭi a ; kē jibi awoonṅ uṣubal mēnt naṣih i baṭeṅan, aṭup ji Naṭupar Naṣibaṭi kē Yetu akeṭar bayu-

day bti. ⁵²Mēnt pa bukal ṭañ baka, ma pyitrēn babak Naṣibaṭi bti banwayṣerunṅ bawo baloolan.

⁵³Unuur mēnt wi wi baweek biki bayuday bajunuṇ pla pfiṅ Yetu. ⁵⁴Ukaanṅ kē aṭañan pdo kaya kabi ṭi ptoof pi bayuday. Aya du utaak ulonṅ uñṅogunṅ *pndiṣ du ubeeka wi Efrayim, aṭo da na baṭaṣarul.

⁵⁵*Ufettu wi Mbuur wi bayuday uñṅoṅi kē bañaanṅ batum baṣē woona ṅfēt ṅi baka abi ṭi Yerutalem kado bañow ji ufettu ubi uban. ⁵⁶Bala Yetu, kē wi bawoonṅ du *Katoḥ Kaweek ki Naṣibaṭi andoli aji hepar aṭēntul me aṣal kē abi ṭi ufettu. ⁵⁷Kē *baṭeṅan baweek na *bafaritay baṣē ji ṅaanṅ awinle Yetu awo i kaṭup baka bahilna bamoba.

Du Betani

(Maci 26.6-13; Markut 14.3-9)

12 Wi *Ufettu wi Mbuur udukiṅ ṅnuur paaj, Yetu aban Betani, di Lataar i abiiṅ anaṭan ṭi pkeṭ afēṭuṇ. ²Badu da Yetu pyoban, Marta awo ṭi ulemp, kē Lataar ṭi uleeful aṭo na Yetu. ³Mariya ajeṅ ptoof pi ulitru wi ukēra ulonṅ ulil pṭēkēñ untamuṇ maakan^{§§}, akēr ihoṭ yi Yetu abot awent ya na uwel wi nul. Kē pṭēkēñ plil puṅ paniink katoḥ.

⁴Kē Yuda Itkariyot, anwoonṅ alonṅ ṭi baṭaṣar Yetu, ankbiiṅ kawaapa, aṣē ji : ⁵« we ukaanṅ kē baanjej ukēra utam maakan wi awaap, unwoonṅ itaka itum*, awul ya bajuuk ba? » ⁶Aankṭiini ṭiini haṅ ṭiki aṅal bajuuk, aṭiini ṭiini ṭiki awo nakiiṅ. Kē jibi awoonṅ nahank itaka yi bi Yetu na baṭaṣarul, aṭaal pdo kajeṅ itaka yi baṭu'uluṅ phank kalempaṣaana. ⁷Yetu kē aṣē ji na a : « Wutana : ado do haṅ pa unuur wi bakluṅ kaṭu'ēn du bhēr. ⁸Bajuuk

§§12:3 *Ukēra ulonṅ*: Baji badu ukēra mēnt nardu, uwo ukēra ulil maakan wi bapēnanaanuṇ ṭi bko blonṅ.

*12:5 *Itaka itum* : Iliṅ na baluk bi uṣubal.

bawo na an ḡnuur bti, kē nji kē nṣē wo mēnkwo na an ḡnuur bti. »

⁹Wal mēnt̄ bañaan̄ batum̄ babi, wi batiinkuṅ kē Yetu awo da. Baambi tañ̄ pa pwin Yetu, bakak̄ aṅal kawin̄ Lataar i anaṅanuṅ ṭi pkeṭ. ¹⁰Kē *baṅeṅan̄ baweek̄ baṣē tiinkar̄ aji bafiṅ̄ Lataar kak, ¹¹ul akaaṅ̄ kē bayudaȳ batum̄ bakak̄ afiyaar̄ Yetu aduk̄ baṅeṅan̄ baweek̄.

Uneej wi Yetu du Yerutaalem̄ ji naṣih̄

(Maci 21.1-9; Markut̄ 11.7-10; Luk 19.35-38)

¹²Wi unuur̄ ujintuṅ̄, bañaan̄ batum̄ maakan̄ bambiiṅ̄ *Ufettū wi Mbuur̄ du Yerutaalem̄ batiink̄ kē baji Yetu abi ufettu. ¹³Bajej̄ ikēn̄ yi mnjaak̄ aṣē pēn̄ abi pkita, ahuuran̄ aji :

« *Hotana!*

Bnuura nuura ṭi ankmbiiṅ̄ ṭi katim̄ ki Ajugun, naṣih̄ i Iṭrayel^o. »

¹⁴Yetu awin̄ ubuurū umpoṭī aṣē dapa wa, jibi upiitaniṅ̄ aji :

¹⁵« *Nawutan̄ kalēnk̄, an̄ babuk̄ *Fiyon̄: Tenan̄, naṣih̄ i nan̄ abi awi, adapa ubuurū umpoṭi.* »^P

¹⁶Uko mēnt̄̄ baṅaṣarul̄ baanyikrēn̄ wa wal mēnt̄. Kē wal wi mndēm̄ mi Yetu mambiiṅ̄ awinanā kē baṣē leṣ̄ kē iko mēnt̄̄ btī ipiitanā ṭi a ṭi Ulibra wi Naṣibaṭī kē babot̄ adola ya.

¹⁷Bañaan̄ bambiiṅ̄ awo na Yetu wi abiiṅ̄ adu Lataar̄ du bhēr̄ anaṅanā ṭi pkeṭ̄ bawo ṭi pkakalēs̄ uko wi bawinuṅ̄.

¹⁸Bañaan̄ batum̄ batiink̄ uko uñōṅarēnaān̄ wi adoluṅ̄, ukaaṅ̄ kē babī pwina.

¹⁹*Bafaritaȳ bawo ṭi phoopatēr̄ wal mēnt̄̄ aji : « Nawin̄ kē ṅēnhilan̄ da nin̄ uko ulon̄: bañaan̄ btī bawo ṭi pṭaṣa. »

Bagrek̄ banṅaluṅ̄ pwin̄ Yetu

²⁰Banwoon̄ baanwo bayudaȳ[†] baloṅ̄ bawo wal mēnt̄̄ ṭi bambiiṅ̄ pdēman̄ Naṣibaṭī ṭi wal wi *ufettū wi mnjeeh.

²¹Baya du Filip̄ anwoon̄ i ubeeka wi Bettayida du utaak̄ wi Galilaȳ aṣē̄ ji na a : « Naweeek̄, ṅṅal̄ kawin̄ Yetu. » ²²Filip̄ aya aṭup̄ Andre, kē bukal̄ batēb̄ baya aṭup̄ Yetu.

²³Kē Yetu aṣē̄ ji : « Wal ubani, wi bakluṅ̄ kawin̄ mndēm̄ mi *Abuk̄ Ñiint̄.

²⁴Na manjoonan̄, dṭupan, woli pbuk̄ pi maaj̄ panjotuṅ̄ ṭi mboṣ̄ paankeṭi, paṭo ppoolan̄ ; bē woli pakeṭī paji pawul̄ mbuk̄ mntum. ²⁵Ñaaṅ̄ anṅaluṅ̄ ubida wi nul̄ awaaṅ̄ wa, kē anwoon̄ aankdēman̄ ubida wi nul̄ ṭi mboṣ̄ aluṅ̄ kaka ubida unwoon̄ uunkba. ²⁶Wolī ñaaṅ̄ aṅal̄ plemparaan, awo i kaṭaṣēn̄ ; hēnk̄, dko di nji kawoon̄, ul kak̄ aluṅ̄ kawo da. Wolī ñaaṅ̄ alemparaan, Paapa kadēmana.

²⁷« Hēnkuṅ̄ uhaaṣ̄ wi naan̄ uṭēlā ṭēlaa, kē we wi njī kajakuṅ̄? Dwo i kaji na Paapa abuuranaān̄ ṭi wal wi i? A-a, uko waṅ̄ ukaaṅ̄ kē mbii. ²⁸Paap, dolan̄ bañaan̄ bawin̄ kē katimū kadēmi! »

Kē pdiim̄ paṣē̄ pēnnā baṭī aji : « Ddo bī dēman̄ ka akak̄ aluṅ̄ kadēman̄ ka. »

²⁹ṭī bañaan̄ batum̄ banwoon̄ da atiink̄ pdiim̄, baloṅ̄ baji batiink̄ kamparantant̄, kē baloṅ̄ baji uwanjuṭ̄ uṭiiniṅ̄ na Yetu.

³⁰Kē Yetu aṣē̄ kak̄ aṭiini na baka aji : « Mēnt̄̄ njī dkaaṅ̄ kē pdiim̄ paṅ̄ patiinkanaa, an̄ baka. ³¹Hēnkuṅ̄ wal wi Naṣibaṭī akyuuyuṅ̄ umundu wi kē uduknanaa ubani, hēnkuṅ̄ bawalan̄ *Fatana, naṣih̄ i umundu wi afēlā bdig. ³²Kē nji, wal wi njī kadeeṅaniṅ̄[‡], dpul̄ bañaan̄ btī babī ṭi nji. » ³³Yetu aṭup̄ ṭup̄ wal mēnt̄̄ jibi akbiṅ̄ kakeṭ. ³⁴Bañaan̄ bateema aji

[†]12:20 *Banwoon̄ baanwo bayudaȳ* : Bañaan̄ biki baktiiniyaanuṅ̄ ṭi bawo bagrek.

[‡]12:32 *Wal wi njī kadeeṅaniṅ̄ uwoon̄*: Wal wi njī kadeeṅaniṅ̄ ṭi Krut̄. Natenan̄ kak̄ ṭi Yowan 3.14-15.

^o12:13 *Kaṅaam̄ 118.25-26.*

^P12:15 *Fakariya 9.9.*

: « Njuk ti Ulibra wi Naşibaţi k  *Krittu a o te mnto. Hum di di ihilanuŋ kaji *Abuk Niiŋt awo i kadeeŋana? In awoon Abuk Niiŋt ba? »

³⁵ K  Yetu aji na baka : « Bjeehi bahum nwo na an nwal ntiinku. Nadoon kapos wi nahumuŋ nwo na bjeehi, kaŋi bd m babi bawunan : Ankpoşuŋ ti bd m aanji me dko di akyaan. ³⁶ Wi nahumuŋ nwo na bjeehi, nafiyaar n ba nahilna nawo ba naan biki bjeehi. » H nk di di Yetu a i- iniin a   ya na bgahul, aya amena baka.

Ppok pfiyaar Yetu

³⁷ Yetu ado iko itum i onjar nana ti kadun ki ba naan, k  bawoha wo baan- fiyaara. ³⁸ K  h nk di uko wi *Itayi *Na upar Naşibaţi ajakuŋ udolaniin, a i- ini aji :

« *Ajugun, in a iyaaruŋ u up wi nun?*

In i Ajugun adiimanuŋ mn hina mi nul?

»⁹

³⁹ Itayi akak a up uko unkayi k  ba naan m nt nji baanhil pfiyaar. Aji :

⁴⁰ « *Naşibaţi ad t baka k ş*

ad n tan baka n haaş

k ş ki baka kahilna kawo kaankwin,

n haaş nji baka n awut kayikr n.

H nk baankkak ti nji njeban baka. »^f

⁴¹ Itayi a up haŋ  iki awin mnd m mi Yetu abot a iiniyaan uko wi nul.

⁴² K  ti wal m nt kak batum ti baweek biki bayuday bafiyaar Yetu, k  bafaritay ba aan aka k  baanyuuj wa, bawutna kadook baka du *katoh ka ehanaani. ⁴³ Bahokan pwinana bnuura ti ba naan apel pwinana bnuura du Naşibaţi.

⁴⁴ Yetu ahuuran aji : « N aan anfiyaar- nuŋ, m nt nji ti uleef naan  a n i i a iyaaruŋ, a iyaar kak anyilnuŋ. ⁴⁵ K  n aan anwinnuŋ awin anyilnuŋ. ⁴⁶ Dbi ti umundu ji bjeehi, n aan anfiyaarnuŋ awutna kaduka du bd m.

⁴⁷ « Woli n aan atiink n up nji naan a   wo aamm ban n , m nt nji kajakuŋ aduknaanaa. M mbi bi pway ş umundu kaji udukaanaa, dbi bi pbuuran wa.

⁴⁸ K  n aan ampoknuŋ awo aandi ptiink n up nji naan a   duknaana : n up nji nji n upuŋ n aluŋ kadiiman k  aduknaanaa ti unuur uba naani. ⁴⁹ M nt nji ti uleef naan d upuŋ, Paapa anyilnuŋ a upuŋ uko wi nwoon ka up na jibi nwoon ka up wa. ⁵⁰ Dme k  uko wi a uuŋ pdo uji u oo  n aan du ubida wi mnto. H nk, uko wi nji ka iiniyaanuŋ, dji ka up wa jibi Paapa ajaknuŋ n iiniyaan wa. »

Yetu a ow iho  yi ba aşarul

13 *Ufettu wi Mbuur u ogi, k  Yetu ame k  wal wi pduk umundu wi kakak du Naşibaţi Aşin ubani. K  jibi a aluŋ ba aşarul banwoon ti umundu, h nk di a alaŋ baka te wal uba naani.

² Yetu na ba aşarul bawo ti pde ka ah, k  Untaayi Uweek u   do bi neej ti *Yuda, abuk Timoŋ Itkariyot, k  akten jibi akdoluŋ kadoo kawaap Yetu. ³ Yetu ame k  Aşin a u iko bti ti i en yi nul, abot ame k  awoona du Naşibaţi aku  akak du a. ⁴ Wi wi a aan ana a, awoh ş kami a, atan bla n ti blank, ⁵ ajeje meel a u ti ubaaidu a   jun p ow iho  yi ba aşarul awent ya na bla n bi atanuŋ ti blank.

⁶ Abi aban ti Timoŋ Piyeer, k  uŋ a   jaka aji : « Ajugun, iwi, ka ow n iho ? »

⁷ K  ateema aji : « Uko wi nji kadoluŋ h nk, iimme wa, iluŋ kame wa. »

⁸ K  ateema aji : « Nin iink ow n iho ! »

K  aji na a : « Woli m   owu iho , iinkwo ti banwoon biki naan. »

⁹ K  a   ji na a : « Ajugun, kwut ka ow n iho   a n, n owaan kak i en na bkow! »

¹⁰ Kë ateema aji : « Aññowiinj aankak anuma kañowa ; awo najinj bti. Ihoj tañ yi yi awooj kañow. An kak nawo bajinj, ašë wo mënj an bti baka. » ¹¹ Na manjooan Yetu ame ankmbiinj kawaapa, ukaaj kë aji mënj bukal bti bajinj.

¹² Wi abaañ pñow baka ihoj, akak awohara kamiša ašo ašë ji na baka : « Name uko wi ndolanañ hënk i?

¹³ Naji nadu'ën kaji Najukan kaji Aju-gun ; nafañ, dwo a. ¹⁴ Woli nji Aju-gan na Najukan dñowan ihoj, an kak nawo i kado kañowar ihoj. ¹⁵ Ddo do hañ adiimanaanan, an kak nado kado jibi ndolanañ. ¹⁶ Na manjooan, dɕupan, nalemp aambaaj kapel i aklemparuj, kë nayili aampel anyiluluj. ¹⁷ Name hënkuj iko yañ, woli nado ya, nawo ti mnlilan. ¹⁸ Mënj an bti biki nji kañi-iniyaanuj. Dme biki nji ndatuj bnuura, kë uko umpiitaniinj ti Ulibra wi Našibañi ušë wo i kadolana :

Ñaañ anɕooj na nji ade akak ašoorën. ^s

¹⁹ « Dɕupan hënkuj ji uko mënj ubi udolana, nahilna woli uko mënj uluj adolana name kë nji *dwooj anwooj. ²⁰ Na manjooan, dɕupan, anyeenkuj ñaañ i nji nyiluj, ayeenkën ; kë anyeenkuj, ayeenk anyilnuj. »

Pneej pi Fatana ti Yudat

(Maci 26.20-25; Markut

14.17-21; Luk 22.21-23)

²¹ Wi Yetu ajiinj hañ aba, ušalul uɕëla ɕëla maakan kë ašë ji : « Dɕupan, na manjooan, aloj ti an aluj kawaapën. » ²² Baɕašarul bawo ti ptenar ɕiki baamme ahonj ti baka i i ajakuñ. ²³ Alonj ti baɕašarul, i amaganuj ašo akab ti a. ²⁴ Fimoj Piyeer ado na kañen aji na a ahepara ñaañ mënj. ²⁵ Kë uñ ajuj ti Yetu ašë hepara aji : « Ajugun, in ul a ba? »

²⁶ Kë ateem aji : « I nji kawuluj kapoom ki nji katoopuj ti pot a. » Ajej wal mënj kapoom atoop ti pot awul *Yudat, abuk Timoñ Itkariyot. ²⁷ Wi ayeenkuj ka, kë *Fatana ašë neej ti a. Wi wi Yetu ašaañ aji na a : « Uko wi iwooj i pdo, taran ido wa. » ²⁸ Kë nin alonj ti banwooj da ašë wo aamme uko unkayi kë ajaka hañ. ²⁹ Jibi Yudat awooj anjaaj ahank itaka, batum bašal aji aji ji na a aya anug iko yi banumiinj pa ufettu, këme awul bajuuk uko ulonj. ³⁰ Wi ayeenkuj kapoom kuj ašë pën ; utejan uban wal mënj.

Uko uhalu wi pdo

³¹ Wi Yudat apënuj kë Yetu ašë ji : « Hënkuj mndëm mi *Abuk Ñiinj manwinana, kë mndëm mi Našibañi mankaka awinana ti a. ³² [Kë woli mndëm mi Našibañi manwinana ti a,] Našibañi akak adiiman ul ti uleeful mndëm mi Abukul, ado uko mënj hënkuj. » ³³ An babuk naan, dwo na an ŋwal ŋntiinku tañ. Naluj kado kala'ën, kë nšë ɕupan uko wi nɕupuj bayuday bandukiinj: naanhil pya dko di nji kayaañ. ³⁴ Dɕupan uko uhalu wi nawooj i kado kado : Nañaladan, aa, jibi nji ŋalanañ, nañaladan hañ. ³⁵ Woli nañaladi, bañaaj bti bayikrën wal mënj kë nawo baɕašaraan. »

³⁶ Timoñ Piyeer aji na a wal mënj: « Ajugun, iya ɕun ba? »

Kë ateema aji : « Dko di nji kayaañ, iinhil kaɕašën da hënkuj, iluj kabi da. »

³⁷ Kë ašë ji na a : « Ajugun, we ukaaj kë mënihil pɕašu da hënkuj ba? Woli udoo wo nkeɕ pa uko wi nu, nji wi! »

³⁸ Kë ateema aji : « Kë iji iluj kakeɕ pa uko wi naan? Dɕupu na manjooan : Ji uguk udo kahaan nɕa, ipok ŋyaaš ŋwajant kaj iimme'ën. »

Yetu : Bgah banjaan baŕij du Aŕin

14 Yetu akak aji na baŕaŕarul : « Nawutan kahaajala. Nafiyaarën Naŕibaŕi nakuŕ nafiyaarën. ² Du katoh ki Paapa, dko dawo da adëm. Dya kabomanan dko da. Woli uunjoonan lah, mënktupan wa. ³ Kë woli dbi ya abomanan da dko, kaŕë kakaran kaŕijan nañogën nahilna, dko di nwoon, nawo da kak. ⁴ Kë dko di nji kayaan, name bgah byaani da. »

⁵ Kë Tooma aŕë ji na a : « Naweeek, wi nwoon nëmme dko di ikyaan, hum di di nkmeen bgah byaani da ba? »

⁶ Kë Yetu ateema aji : « Nji, dwoon bgah, manjoonan na ubida. Nin ñaan aankya du Naŕibaŕi Paapa bë aanŕëpna ŕi nji. ⁷ Woli name'ën, nalun kame Naŕibaŕi Paapa kak ; nado me'a hënkuŕ akuŕ awina. »

⁸ Kë Filip aŕë ji na a : « Ajugun, diimanun Naŕibaŕi Aŕin nja, uko mënŕ ukëŕun. »

⁹ Kë aji na a : « Filip, djon na an ŕi maakan, kë iŕë wo iimme'ën te hënkuŕ. Ñaan anwinnun, awin Naŕibaŕi Paapa. Hum di di ihiluŕ kaji : “Diimanun Naŕibaŕi Aŕin nja?” ¹⁰ Iinfiyaar kë dwo ŕi Paapa, kë abot awo ŕi nji i? Nŕup ŕi nji kaŕupun njaanwoona ŕi nji, Paapa anwoon ŕi nji akdolun ulemp wi nul. ¹¹ Nafiyaaraan woli dŕupan aji : “Dwo ŕi Paapa kë Paapa akuŕ awo ŕi nji.” Këme nafiyaaraan ŕiki nawin iko yi nji kadoluŕ. ¹² Na manjoonan dŕupan, ñaan anfiyaarnun, aluŕ kado kak iko yi nji kadoluŕ. Adoo luŕ kado indëmun apel ya ŕiki dya du Paapa. ¹³ Kë uko wi nakluŕ kañehan ŕi katim ki naan, ddo wa. Hënkuŕ ŕi iko yi Abukul akdolun mndëm mi Naŕibaŕi Paapa manhilna manwinana. ¹⁴ Woli nañehan uko ulon ŕi katim ki naan, kalun kado wa. »

Kahon ki ubi wi Uhaaŕ wi Naŕibaŕi

¹⁵ Yetu akak aji : « Woli nañalën, nalun kamëban iko yi njakanan nado kado. ¹⁶ Nji nŕë luŕ ñehan Paapa awlan Naŕënkar alon ahilna awo na an te mnto : ¹⁷ an mënŕan awoon Uhaaŕ wi Manjoonan wi umundu uwoon uunhil pyeenk ŕiki uunwin wa abot awo uunyikrën wa. An, name wa ŕiki uñogan akuŕ alun kawo ŕi an. »

¹⁸ « Mënkdukan bajinŕ, dlun kabi du an. ¹⁹ Uduka ntiinku, umundu uŕë uwo uunkak awinën. Kë an naŕë luŕ kawinën. Dka ubida, ukaan kë an kak nakluŕ kaka wa. ²⁰ Unuur mënŕ, nayikrën kë dwo ŕi Paapa, kë an nawo ŕi nji, kë nkuŕ awo ŕi an. ²¹ Ñaan ammëbanun iko yi njakuŕ abot ado ya, un mënŕan aŕjalnun. Kë anŕaan aŕjalën, Paapa alun kaŕala ; nji kak mbot nŕala, nŕë ndo ame'ën. »

²² Yudaŕ kë aŕë ji na a (mënŕ Yudaŕ Itkariyot akŕiiniŕi ŕi) : « Naweeek, we ukaan kë ikdo un ŕañ nme'u, kë umundu uŕë wo uunkme'u? »

²³ Kë Yetu ateema aji : « Woli ñaan aŕjalën, amëban nŕup ŕi naan, Paapa akak kaŕala, nŕë bi du a, kakuŕ kaŕo du a. ²⁴ Ñaan anwoon aŕñjalën, aankmëban nŕup ŕi naan ; kë uŕup wi naan uŕë wo uunwoona du nji, uwoona du Paapa anyilnun. ²⁵ Dŕupan uko wi, wi nhumuŕ na an. ²⁶ Kë Naŕënkar, *Uhaaŕ wi Naŕibaŕi wi akluŕ kayil ŕi katim ki naan, ulun kajukanan iko bŕi kabot kaleŕanan iko yi nŕupan nŕi. ²⁷ Ddukaran bnuura, bnuura bi naan bi bi nji kawulanun. Bnuura bi njaan kawul baanknaam na bi umundu ujaan uwul. Uhaaŕ wi nan uwutan kahaajala këme kalënk. »

²⁸ « Natiink uko wi njakanan: dya, dlun kakak ŕi an. Woli nañalën, nalun kalilan ŕi pya pi naan du Paapa, ŕiki Paapa adëm apelën. ²⁹ Dŕupan uko mënŕ hënkuŕ ji ubi udo kaban, nahilna woli ubii nafiyaar. ³⁰ Mënkak aŕini iko itum »

na an, ʔiki *naših i umundu wi abi. Aanhilanaan nin uko uloŋ, ³¹kë umundu uşë wo i kame kë dŋal Paapa abot aji kado jibi Paapa ajaknuŋ ndo kado. Nanaʔiin, nawulan ŋya na bgah bi nja. »

Bko banjaan badolna ubiñu

15 Yetu akak aji : « Nji dwoon bko bi mbuk manjaan mandolna ubiñu na manjoonan, kë Paapa ajaan alemp ʔi uwoorta. ²Kanah kanwoon ʔi nji aşë wo kaambuki, aji fal ka, kë kambukun, aji heent ka bnuura kahilna kabuk kak maakan. ³Uʔup wi nji nʔupanaŋ udo bi jinʔanan jinʔan ji kanah ki baheentun. ⁴Namëbanaan jibi mmëbananaŋ. Jibi kanah kajaan kawo kaanji kahil pbuk woli kaanwo ʔi bko, hënk di di nawoon kak naanhilan kawul mbuk woli naammëbanaan.

⁵« Nji dwoon bko banjaan badolna ubiñu ; an kë naşë wo inah. Ñaan ammëbanaanun, kë mbot amëbana, aŋ mënʔan aji wul mbuk mntum. Nalowënle naankhinan pdo nin uko uloŋ. ⁶Woli ñaan aanwo na nji, aji fëlana ji kanah, kaji kakay. Inah itënt kuŋ mënʔ baji bajey ya kafël du bdo, iyik.

⁷« Woli namëbanaan abot amëban ŋʔup ŋi naan nahil kahepar uko wi naŋaluŋ kaka wa. ⁸Woli nawul mbuk mntum, nawo baʔaşaraan na manjoonan, uko mënʔ uyuuj mndëm mi Paapa.

⁹« Jibi Paapa aŋaluŋ, hënk di di nkaan aŋalan. Nadukiin ŋnuur bti ʔi uŋal wi naan. ¹⁰Woli nado iko yi njakanaŋ nado, nawo ʔi uŋal wi naan, jibi nji ndoluŋ iko yi Paapa ajaknuŋ awo ʔi uŋal wi nul. ¹¹Dʔupan uko wi, mnlilan mi naan manhilna manwo ʔi an, hënk mnlilan mi nan manwo mnweek maakan. ¹²Uko wi nji kajakanaŋ nado wii wi : Naŋaladan jibi nji nŋalanaŋ. ¹³Uŋal undëmnuŋ uwo pwul ubida wi

ñaan pa banohul. ¹⁴Nawo banoh naan woli nado uko wi njakanaŋ nado.

¹⁵« Mënkak ado kadolan balempar naan, nalemp aanji me uko wi ajuŋul ajaan ado. Kë nşë du'an banoh naan ukaan kë nji kaʔupan uko bti wi nti-inknun du Paapa. ¹⁶Mënʔ an nadatun ; nji ddatanaŋ abot aʔu'an ulemp wi pya pʔup Uʔup Ulil Unuura kabot kawul mbuk mntum, mbuk mënʔ mambot manʔo. Wal mënʔ, uko wi nakluŋ kahepar Paapa ʔi katim naan, awulan wa. ¹⁷Uko wi nji kaʔu'anaŋ pdo uwo naŋalad. »

Pşoor pi umundu uşoorun Yetu na baʔaşarul

¹⁸Yetu akak aji na baʔaşarul : « Woli umundu uşooran, nameen kë uşoorën ji ubi udo kaşooran. ¹⁹Woli nawo lah biki umundu, uŋalan ʔiki nawo biki wa ; kë naşë wo naanwo biki umundu ʔiki ddatanaŋ apënan ʔi wa, ukaan kë umundu uşooran. ²⁰Naleşan uko wi mbiin aʔupan : “Nalemp aambaan kapela i aklemparuŋ.” Woli bahajanaan, an kak baluŋ kahajanan ; woli batiink uʔup wi naan, bakak katiink uʔup wi nan.

²¹« Iko mënʔ bti nji kaʔuun badolan ya, ʔiki baamme anyilnuŋ. ²²Woli mëmbi lah, awo mënʔiini na baka, baankduknaana, kë başë wo hënkun baanka uko uʔup ʔi pekadu di baka. ²³Ñaan aŋsoornun akak aşoor Paapa. ²⁴Woli mëndo lah ʔi ptoof pi baka iko yi nin ñaan awoon aambaan kado, baankduknaana ; kë hënkun başë win akut aşoorun nji na Paapa. ²⁵Kë hënk di uko umpiitaniin ʔi Ulibra wi Naşibaʔi udolaniin: “*Babubara aşoorën.*”

²⁶« Dluŋ kayil Naʔënkar aloŋ, anwoon Uhaaş wi manjoonan unwoonun du Naşibaʔi Paapa. Woli ubii, uluŋ kaʔup uko wi umeen ʔi nji. ²⁷An kak, nalun

kaṭup uko wi nameeṅ ṭi nji ṭiki du ujuni di di nawooṅ na nji. »

16 Yetu akak aji : « Dṭupan iko yaṅ bti nawutna kaṭaṅan pfiyaar. ²Baluṅ kadookan du itoh iñehanaani ; wal uluṅ kaban wi bafiṅan bakdoon kaji baṣal kaji bado do uko wi Naṣibaṭi aṅaluṅ.

³Baluṅ kado iko yaṅ ṭiki baamme Paapa abot awo baamme'eṅ. ⁴Kē nṣē ṭupan uko waṅ nahilna woli wal ubani naleṣ kē dṭupan wa. Mēntupan wa du kateeku ṭiki dhum nwo na an.

Uko wi Uhaaṣ wi Naṣibaṭi ukluṅ kado

⁵Yetu akak aṭiini na baka aji : « Kē nṣē kak hēnkuṅ du anyilnuṅ, kē nin aloṅ ṭi an aanheparaan dko di nji kayaṅ. ⁶Dwin bnuura kē uko wi nṭupanaṅ ukaṅ kē najooṭan maakan hēnk. ⁷Kē nṣē ṭupan manjooṅnan, uwo bnuura pa an nji nya. Woli mēnyaa, Anwoon i Kaṭēnkan aankbi ṭi an, nṣale ya kayila ṭi an. ⁸Wi akluṅ kabi, ayuuṅ kē baṅaaṅ biki umundu baneem ṭi uko wi pekadu, ṭi uko wi pwo natoool na ṭi uko wi pwayēṣ. ⁹Umundu uneem ṭi uko wi pekadu ṭiki na manjooṅnan pekadu dawooṅ ppok pfiyaarēn ; ¹⁰uneem ṭi uko wi ptool ṭiki bawin kē dya du Paapa kē naankak awinēn ; ¹¹aneem ṭi uko wi pwayēṣ ṭiki bawayēṣ *Tatana naṣih i umundu wi kaji aduknaanaa.

¹²« Dka iko itum kak yi nwoon i pṭupan, kē iṣē wo iinhil kajinṭ ṭi ikowan hēnkuṅ. ¹³Woli aluṅ abi, ul anwoon Uhaaṣ wi Manjooṅnan, aṭoṅan kado name manjooṅnan bti. Aankluṅ kaṭiiniyaan uleeful, uko wi atiinkuṅ ṭaṅ wi wi akdoon kaṭup kabot kapibanan iko inkluṅ kabi. ¹⁴Ul aluṅ kadēmanaan, aluṅ kayeenk ṭi nji uko unwoon wi naan kadolan name wa. ¹⁵Uko bti wi Paapa akaṅ uwo wi naan, ukaṅ kē nji ayeenk ṭi uko unwoon wi naan kadolan name wa.

¹⁶« Uduka ntiinku naankak awinēn, naṭole ntiinku nakak kawinēn. »

¹⁷Baṭaṣarul bahoopaṭēr aji : « We wi akjakuṅ hēnk ba wi ajakuṅ uduka ntiinku nṅēnkak awina nṅkale ṭo ntiinku nṅkak kawina? We ukaṅ kē abot aji aya du Aṣin? »

¹⁸Bawo ṭi pṭiini aji : « we wi aṅaluṅ pṭup wi ajakuṅ “ntiinku”? Iṅenyikrēn uṭup wi akṭupuṅ. »

¹⁹Yetu ame kē baṅal kahepara uko wi akṭiiniyaanuṅ aṣē ji na baka : « Nawo ṭi phepar uko wi njakuṅ: “Uduka ntiinku naankak awinēn, nakale ṭo ntiinku nakak kawinēn.”

²⁰« Na manjooṅnan dṭupan, naluṅ kawooni, kabot kaṭēga, baṅaaṅ biki umundu baṣē balilan. Naluṅ kajooṭan, kē pjooṭan mēnt paṣē luṅ kakak mnlilan.

²¹Woli nāaṭ aya kabuk, uleef uji ude'a ṭiki wal wi mnhaj mi nul ubani ; aṣale buk aankak aji leṣ mnhaj, aji lilan uko wi aṭiṅuṅ napoṭ ṭi umundu. ²²Kē hēnk di uwoon pa an : najooṭan hēnkuṅ, kē nṣē luṅ kawinan kak naṣē nawo na mnlilan ṭi nṅhaaṣ, mnlilan mēnt nin nāaṅ aloṅ aankhil ppēnanan ma. ²³Unuur mēnt, naankheparaan nin uko uloṅ.

« Na manjooṅnan dṭupan uko wi nakluṅ kañehan Paapa ṭi katim ki naan aluṅ kawulan wa. ²⁴Te hēnkuṅ naanñehan nin uko uloṅ ṭi katim ki naan. Nañehaan, naluṅ kayeenk, mnlilan mi nan manṣē mandēm maakan.

²⁵« Dhoñ hoñ aṭupnan iko mēnt bti. Kē wal uṣē bi wi nwoon mēnkak ado kañoñ, dṭupan uko wi Paapa na nṭup nṅinṭ piṣ. ²⁶Unuur mēnt naluṅ kañehan Paapa ṭi katim ki naan, kē nṣē wo mēnkṭo kañehandēran a, ²⁷Naṣibaṭi Paapa ṭi uleeful aṅalan, ṭiki naṅalēn akuṭ afiyaar kē dwoona du a. ²⁸Dwoona du Paapa abi ṭi umundu wi, hēnkuṅ dduk umundu wi kaya du Paapa. »

²⁹Kē baṭaṣarul baṣē ji na a : « Iwini, iinkak ahoñ, iṭup hēnkuṅ na nṭup nṅinṭ

piş! ³⁰Ŋme hënkuḡ kē ime iko bti abot aji kēme iko yi ņaaḡ aḡaluḡ pheparu. Uko mēnt̄ ukaaḡ kē ḡfiyaar kē iwoona du Naşibaḡi. »

³¹Kē Yetu atem baka aji : « Nafiyaar hënkuḡ? ³²Kē wal uşē ubi, udo bi ban ban wi nakwayşeruḡ an bti, kaji andoli aya na bgahul, nadukēn aloolan. Kē nşē wo mēnwo aloolan, Paapa awo na nji. ³³Dḡupan iko yi, ḡhaaş ḡi nan ḡahilna ḡaḡoora wi nawooḡ baloolan na nji. Umundu uluḡ kanooran an, natamaan, dwat wa. »

Yetu añehandēr baḡaşarul

17 Wi Yetu aḡiniḡ haḡ aşē kat kēş du baḡi aji : « Paap, wal ubani. Diimaan mndēm mi Abuku, ahilna adiman mndēm mi nu. ²Iwula mn̄hina mi aşih bañaḡ bti ahilna awul biki iwululuḡ bti ubida wi mn̄ḡo. ³Pka ubida wi mn̄ḡo, pawo pme'u iwi inwooḡ Naşibaḡi na manjoonan, abot awo aloolan ḡañ, na pme'ēn nji Yetu Kritt̄u i iyiluḡ. ⁴Ddiiman mndēm mi nu ḡi mboş wi ndoluḡ ulemp bti wi iḡuunuḡ. ⁵Kē hënkuḡ Paap, du dko di iwooḡ, dēmanaan ḡi kadunu, wulaan mndēm mi mbiiḡ aka wi nwooḡ na iwi ji umundu ubi udo kapaşana.

⁶« Ddo bañaḡ biki idatuḡ ḡi umundu awulēn, kē bame'u. Babi wo biki nu kē işē wulēn baka ; bamēban uḡup wi nu. ⁷Hënkuḡ bayikrēn kē iko bti yi iwulnuḡ ipēnna du iwi. ⁸Dwul baka ḡḡup ḡi iwulnuḡ, kē bayeēn ḡa, ayikrēn kē dpēnna du iwi na manjoonan, afiyaar kē iwi iyilnuḡ. ⁹Bukal biki nji kañehandēruḡ. Mēnt̄ umundu wi nji kañehandēruḡ, biki iwulnuḡ baka ḡiki bawo biki nu. ¹⁰Uko bti unwooḡ wi naan uwo wi nu, jibi uko bti unwooḡ wi nu uwooḡ wi naan. Mndēm mi naan manwinana ḡi baka. ¹¹Hënkuḡ dbi du iwi, mēnkak awo ḡi umundu, kē bukal başē woha wo ḡi umundu. Paap iwi inyimanuḡ, mēbaan baka na mn̄hina mi katimu ki

iwulnuḡ bahilna bakak ņaaḡ aloolan jibi nji na iwi ḡwooḡ. ¹²Wi nwooḡ na baka dmēban baka ḡi katim ki iwulnuḡ abot ayeḡ baka kē nin aloḡ ḡi baka aanneemi, woli mēnt̄ anwooḡ i kaneem a. Hēnk di uko umpiitaniḡ ḡi Ulibra wi Naşibaḡi ukdolaniḡ. ¹³Hënkuḡ dbi du iwi, aşē ḡup ḡḡup ḡi ḡi umundu bahilna bawo na mnlilan mn̄week maakan mi nwoon-aanuḡ. ¹⁴Dwul baka uḡup wi nu kē umundu uşē şoor baka, ḡiki baanwo biki umundu jibi nwooḡ mēnwo i umundu. ¹⁵Mēnkēhanu ipēnan baka ḡi umundu, dñehanu ñehan ido kayeḡ baka, *Ajug Buḡaan awut kaban baka. ¹⁶Baanwo biki umundu jibi nwooḡ mēnwo i umundu. ¹⁷Uḡup wi nu uwo manjoonan, keer iḡēpna ḡi manjoonan ido baka bawulu ikow yi baka. ¹⁸Jibi iyilnuḡ ḡi umundu, dyil baka kak ḡi umundu. ¹⁹Dwulu bkow naan bti pa baka, bukal bahilna baḡēpna ḡi manjoonan bawulu ikow yi baka.

²⁰« Mēnt̄ bukal biki nji kañehandēruḡ ḡañ, dñehandēr kak biki ḡḡup ḡi baka ḡakdoluḡ bafiyaarēn. ²¹Hēnk bukal bti bahil kawo ji ņaaḡ aloolan. Jibi iwi Paapa iwooḡ ḡi nji kē mbot awo ḡi iwi, bukal kak bamēbandēran na nja, umundu uhilna ufiyaar kē iyilnuḡ. ²²Dwul baka mndēm mi iwulnuḡ, bahilna bawo ji ņaaḡ aloolan jibi ḡwooḡ ņaaḡ aloolan. ²³Nji dmēbandēr na baka, kē iwi imēbandēr na nji. Hēnk bahil kawo ji ņaaḡ aloolan na manjoonan, umundu ubot ume kē iyilnuḡ abot aḡal baka jibi iḡalnuḡ. ²⁴Paap, dḡal dko bti di nwohaḡ, biki iwulnuḡ bawo da na nji. Hēnk bawin mndēm mi naan. Mndēm mēnt̄ iwulēn ma ḡiki iḡalēn ji umundu ubi udo kapaşana. ²⁵Paap, iwi inwooḡ naḡool, umundu uumme'u, kē nji nşē me'u kē biki babot ayikrēn kē iyilnuḡ. ²⁶Ddo baka kē bame'u abot aluḡ kado bame'u kak, bahilna bado kaḡal jibi iḡalnuḡ, nji ḡi uleef naan mbot nwo ḡi baka. »

Yetu amobanaa

18 Wi Yetu abaaŋ pñehan, aya na baťaşarul, kē bamuur katant ki Fedroŋ. Uwoorta uloŋ uwo du plut, kē du wa di di ayaan aneej na baťaşarul.

²Kē Yuda, ankwaapuluoŋ ašē me dko mēnt, ŋiki Yetu ajon kayit da na baťaşarul. ³Aya du uwoorta mēnt aŋij pntuk pi bangoli na bayeŋ biki *baŋeŋan bawee na *bafaritay bawululuŋ ; bawo na ŋkaniya na ifiŋi akut awo na ikej. ⁴Yetu, ammeeŋ uko unwoon i pdola bti, apēn ašē hepar baka aji : « In i naklaaŋ ba? »

⁵Kē bateem aji : « Yetu i Nataret. »

Kē aji na baka : « Nji a » Kē Yuda ankwaapuluoŋ ašē naŋ na baka. ⁶Wi Yetu ajakuŋ na baka : « Nji a. » Kē bašē kak ufeŋ, ajot ŋi mboŋ.

⁷Kē akak ahepar baka aji : « Naji in i naklaaŋ ba? »

Kē bateem aji : « Yetu i Nataret. »

⁸Kē aji na baka : « Djakan aji nji a. Woli nji i naklaaŋ, nawutan biki baya. »

⁹Hēnk di di uko wi abiiŋ aji na Našibaŋi wi akñehanuluŋ udolaniŋ : « Mēnnee-mandēn nin aloŋ ŋi biki iwulnuŋ. »

¹⁰Wal mēnt, kē Timoŋ Piyeer anwoon na kakej ašē toot ka, atuh nalempar *naših i baŋeŋan afala kabaŋ kadeenu. Katim ki nalemp mēnt kawo Malkut.

¹¹Kē Yetu ašē ji na Piyeer : « Kakaan kakej ki nu ŋi kabeel! Iŋal aji mēnkdaan pnkalame pi Paapa awulnuŋ, panwoon pi mnhaŋ? »

Bañooŋ Yetu du kadun ki Anat naših i baŋeŋan

(Maci 26.57-58; Markut 14.53-54; Luk 22.54)

¹²Wal mēnt kē bangoli na naweeek i baka na bayeŋ biki baweeek biki bayuday

kē bašē mob Yetu atan. ¹³Bañooŋa duna du Anat[¶], ašin ahar Kayif. Kayif awoon naših i baŋeŋan ŋi ušubal mēnt. ¹⁴Ul abiiŋ awul bayuday ušal aji : « Uhokan ñaan aloolan akeŋ pa bañaanŋ bti. »

Ppok pi Piyeer

(Maci 26.69-70; Markut 14.66-68; Luk 22.55-57)

¹⁵Timoŋ Piyeer na naŋašar Yetu aloŋ bawo ŋi pŋaš Yetu. Naših i baŋeŋan ame naŋašarul anwoon na Piyeer. Kē naŋašarul mēnt ašē neej na Yetu du blay bi *naših i baŋeŋan. ¹⁶Kē Piyeer ašē naŋ du bdig aŋog plēman. Naŋašar Yetu i naših i baŋeŋan ameeŋ, apēn aŋiini na ñaaŋ ankyeŋuŋ plēman, ado Piyeer kē aneeji.

¹⁷Ñaaŋ nayeŋ plēman aji na Piyeer wal mēnt : « Iwi iinwo kak aloŋ ŋi baťaşar ñi-inŋ i i? »

Kē aji na a : « Mēnwo a. »

¹⁸Balemp na bayeŋ batehan bdoow afooy ba atēma ŋiki ujoŋ uwoow. Piyeer awo da kak na baka atēma.

Naših i baŋeŋan na Yetu

(Maci 26.59-66; Markut 14.55-64; Luk 22.66-71)

¹⁹Naših i baŋeŋan ahepar Yetu ŋi uko wi baťaşarul na ŋi iko yi akjukanuŋ. ²⁰Kē Yetu ateema aji : « Na pnak di di nŋi-iniŋ na bañaanŋ bti. Djon kajukan du *itoh iñehanaani na du *Katoh Kaweeek ki Našibaŋi, di bayuday bti bajaanŋ bay-itna. Mēmbaanŋ kamena uko uloŋ. ²¹We ukaanŋ kē ikheparaan ba? Heparan banti-inkuŋ uko wi njukanuŋ baka ; bukal bame uko wi nji nŋupuŋ. »

²²Wi ateemuŋ haŋ, kē aloŋ ŋi bayeŋ annaŋuŋ da ašē koba kañen ŋi kajeem aji na a : « Hēnk di di ikteemuŋ Naših i baŋeŋan? »

[¶]**18:13** Anat abiiŋ awo naših i baŋeŋan, kē wi baromeŋ bayeenkuŋ utaak ašē do kē Kayif ayeenkša ; kē bayuday batum bašē ŋu'a ŋu kē Anat awoon naših i baŋeŋan.

²³ Kë Yetu aşë ji na a : « Woli d̄tup buṭaan, kdiiman jibi n̄tupi buṭaan ; bë woli d̄tup bnuura, we ukaaṅ kē ikobēn? »

²⁴ Kë Anat aşë do kē bañoṭa du Kayif Naşih i baṭeṅan. İnenul itanana wal mēnt̄.

²⁵ Kë Piyeer aşë wo du blay atēma, baji na a : « Iwi kak, jēm iwo aloṅ ṭi baṭaşar ñiint̄ i i? »

Kë apok aji : « A-a, mēnwō a. »

²⁶ Wal mēnt̄, nalempar Naşih i baṭeṅan aloṅ, ayiṭ i Piyeer abiiṅ afal kabaṭ aji na a : « Mēnwīnu lah du uwoorta na a i? »

²⁷ Kë Piyeer akak apok. Ṭi dko mēnt̄ kē uguk uşë haan.

Yetu du kadun ki Pilat

(Maci 27.1-2, 11-14; Markut 15.1-5; Luk 23.1-5)

²⁸ Bapēnna wal mēnt̄ du uko Kayif, ajej Yetu ayaanaan du katoh kaweeek ki *Pilat nanṭuṅa anwoon̄ i Rom. Nfa mamban wal mēnt̄. Kē bayuday başë wo baanneej du katoh, baṅal kawo bajinṭ̄ kahilna kade pde pi *Ufettu wi Mbuur. ²⁹ Waṅ ukaaṅ kē Pilat apēn du bdiḡ abi du baka aşë hepar baka aji : « we wi ñiint̄ i adolon̄ ba? »

³⁰ Kë bateema aji : « Woli aanwo lah nado buṭaan, n̄enkt̄iju a. »

³¹ Kë Pilat aji na baka : « Najejana nawayëş bdiḡ'an jibi bgah bi nan bajakuṅ. »

Kë bateema aji : « An baromeṅ naandin̄ n̄ji n̄ḡiñ ñaaṅ. » ³² Hēnk di di uṭup wi Yetu abiiṅ aṭup jibi akkeṭari udolaniṅ.

³³ Pilat aneej wal mēnt̄ du katoh aşë du Yetu aji na a : « Iwi, iwo naşih i bayuday i? »

³⁴ Kë ateema aji : « Iwi ṭi uleefu ijakuṅ uko waṅ kēme baloṅ baṭupun̄ haṅ ṭi n̄ji? »

³⁵ Kë aji na a : « Nji, dwo nayuday i? Biki utaaku, *başih biki baṭeṅan baṭijiṅ ṭi n̄ji. We wi idolon̄ ba? »

³⁶ Kë ateema aji : « Pşih pi naan paanwo pi umundu wi. Woli pawo lah pi umundu wi, balempar naan bagutan kaneenan bayuday pmobēn. Kë pşih pi naan paşë wo paanwo pi mboş. »

³⁷ Kë Pilat aşë ji na a : « Ikeer awo naşih? »

Kë ateema aji : « İjakuṅ haṅ: dwo naşih. Dbuka abot abi ṭi umundu pa pdiiman uko unwoon̄ manjoonan. Ñaaṅ anwoon̄ i manjoonan aji tiink pdiim pi naan. »

³⁸ Pilat aji na a : « we uwoon̄ manjoonan? »

Wi ajakuṅ haṅ, aşë kak apēn aya du bayuday aji na baka : « Mēnwīn ṭi a nin uko uloṅ unkaaṅ n̄ji aduknaanaa. ³⁹ Kē jibi n̄jaaṅ kawutanan nakalabuş aloṅ ṭi wal wi Ufettu wi Mbuur, naṅal n̄wutanan “Naşih i Bayuday” i? »

⁴⁰ Kë başë huuran aji : « A-a, mēnt̄ ul a. Barabaat̄ i i n̄ḡaluṅ iwutan. » Kē Barabaat̄ mēnt̄ aşë wo natal̄ naweeek.

19 *Pilat ajej wal mēnt̄ Yetu ado kē bakoba na itint̄el. ² Bangoli başiiir iyiw ado ukēl afuutana, akak ajej kamişa kajeenkal awoharana. ³ Baji babi kaṅoga kaşë ji na a : « İḡwulu mboş, iwi naşih i bayuday! » Wi bajakuṅ haṅ, başë koba ṭi kaara.

⁴ Pilat akak apēn aji na bayuday : « Natenan, d̄ṭija ṭi an ṭi, kaṭupan kē mēnwīn nin uko uloṅ unkaaṅ n̄ji aduknaanaa. »

⁵ Wi Yetu apēnuṅ awo na iyiw ṭi bkow na kamişa kajeenkal, kē aşë ji na baka : « Ñaaṅ mēnt̄ awi. » ⁶ Wi baṭeṅan baweeek na bayeṅ biki baka bawinaarulon̄ win aşë huuran aji : « Paṅana ṭi krut! Paṅana! »

Kë Pilat aji na baka : « An najejana naya napaṅ. Nji mēnwīn nin uko uloṅ unkaaṅ n̄ji aduknaanaa. »

⁷ Kë başë teema aji : « İḡka bgah, kē ṭi bgah mēnt̄ awo i pkeṭ ṭiki aji awo Abuk Naşibaṭi. »

⁸Wi Pilat atiinkuŋ uko mēnt̄ ašē lēnk kak maakan. ⁹Aya aneej du katoh ašē hepar Yetu aji : « Iwoona tuŋ ba? » Kē Yetu aanteema. ¹⁰Pilat aji na a wal mēnt̄: « Iinjal pteemēn? Iimme kē dka mnhina mi pwutanu na mi ppaŋu i? »

¹¹Kē ateema aji : « Woli iinyeenkna lah mnhina mēnt̄ du baŋi iinkhinanaan nin uko uloŋ ; ukaaŋ kē anŋjnuŋ ŋi iwi aka pekadu dandēmuŋ apel di nu. »

¹²Kē dul di Pilat ajunnuŋ pla jibi akdoli kadoo kawutan Yetu. Kē bayuday bašē huuran aji : « Woli iwutana, iinwo nanoh *Tetar. Ñaaŋ anjakuŋ aji awo naših aanwo našoorad Tetar naših na-jeenkali? » ¹³Wi Pilat atiinkuŋ uko waŋ ašē pēnan Yetu bdig ašē ŋo du pŋij pi ajaaŋ awayēšaana du dko di bajaan bado « Gabata » ŋi uŋuŋ uhebērē, uwoon blay bi babomanuŋ na mnlaak. ¹⁴Unuur wi bakbomandēruŋ pa *Ufettu wi Mbuur wa, ŋi mndiiŋ unuur, kē Pilat ašē ji na bayuday : « Naših i nan awi. »

¹⁵Kē bukal bašē huuran aji : « Fiŋana! Fiŋana! Paŋana ŋi krut. »

Kē Pilat aji na baka : « Kē nwo i kapaŋ naših i nan? »

Kē baŋeŋan baweek bateema aji : « Iŋkaha naših aloolan, Tetar a. »

¹⁶Wal mēnt̄ kē Pilat ašē awutar baka Yetu baya bapaŋ. Kē bangoli bajeja ayaanaan.

Pkeŋ pi Yetu ŋi krut

(Maci 27.32-44; Markut 15.21-32; Luk 23.26-43)

¹⁷Bado Yetu kē apēn akuŋa krut ul ŋi uleeful aya du dko di bajaan bado Golgota na uŋuŋ uhebērē uwoon kaheem ki bkow. ¹⁸Bapaŋa da na biinŋ batēb baloŋ, aloŋ ŋi kaŋen kamayu, aloŋ ŋi kadeenu. ¹⁹*Pilat ado kē baboman kampiŋu kaloŋ apaŋ ŋi krut duuŋ. Bapiit ŋi ka aji : « Yetu i Nataret naših i bayuday. » ²⁰Uko mēnt̄

bayuday baŋum baleyiir wa ŋiki dko di bapaŋnuluŋ daŋog ubeeka kē uko mēnt̄ ubot apiitana ŋi uŋuŋ uhebērē, uromen na ugrek. ²¹Kē *baŋeŋan baweek bašē ya aji na *Pilat : « Kpiit kaji naših i bayuday, piitan iji ŋiinŋ i aji awoon naših i bayuday. »

²²Kē Pilat ateem baka aji : « Uko wi mpiitunŋ, dpiit wa. »

²³Wi bangoli bapaŋuŋ Yetu du krut, bajej imiŋa yi awohariinŋ ado ifah ibaakēr, bangoli baji andoli ayeenk kaloŋ. Kē kamiŋa kameeŋ kašē wo kaanwo na ulētna, kaŋijna kaŋuŋ te uŋeeh, ukaaŋ kē ²⁴balaŋar aji : « Iŋwut katow ka. Nabiin ŋdo kanuŋ na mnlaak ŋten ankyeenkuŋ ka. » Hēnk, kē uko umpiitunŋ ŋi Ulibra wi Našibaŋi udolanaa, upiitana aji :

« Bafaŋiir imiŋa yi naan akuŋ ado kanuŋ na mnlaak katen ankjejuŋ kamiŋa naan. »^u

Uko waŋ wi wi bangoli badoluŋ.

²⁵Anin Yetu na aŋa anin, na Mariya ahar Klopāt na Mariya i utaak wi Magdala banaŋ aŋog krut. ²⁶Yetu awin anin, akak awin naŋaŋarul i amaganuŋ kē anaŋ aŋog ŋi a ašē ji na anin : « Abuk ŋaaŋ, abuku awuŋ. » ²⁷Akak aji na naŋaŋarul : « Naan awuŋ. » Kapēnna unuur mēnt̄ kē naŋaŋarul un ašē jej Mariya du katohul.

²⁸Wi uko waŋ uŋeŋuŋ, Yetu ame kē uko uba bti hēnkuŋ ašē ji : « Udaan uŋijēn. » Hēnk di uko umpiitaniinŋ ŋi Ulibra wi Našibaŋi udolaniinŋ. ²⁹Pdunk ploŋ pawo da wal mēnt̄ pantumi poot ptaakŋaan, hēnk kē bajej kalēmēnt kaloŋ atan ŋi pmul atoop ŋi pa ašē ŋoor ŋi mntum mi Yetu. ³⁰Wi aŋemūŋ poot ptaakŋaan puŋ ašē ji : « Uko mēnt̄ ubaa. » Wi wi aŋaŋ ayooŋt bkow ašē jēmŋa.

³¹Uwo ŋi unuur wi bakbomandēruŋ pa *unuur wi pnoorfēn wi bayuday ; unuur wi pnoorfēn mēnt̄ uwo unuur unyimani

^u19:24 Kaŋaam 22.18.

maakan, kë baweeek biki bayuday başë wo baajal muum manwo ti ikrut unuur mënť. Bañehan Pilat aji : « Dolan bakit baka ihoť^s batarna bakteť başë bawalan muum! »³² Bangoli babi aňog biinť biki bapaňuň na Yetu, akit ihoť yi nateek, akak akit yi natëbantën.³³ Wi babanuň ti Yetu ašë řenk kë ado bi keť, kë hënk di di bawoon baankita ihoť.³⁴ Kë Nangoli aloň ašë ajeť bjan alofa ti kantaagan. Ti dko mënť, kë pñaaak na meel išë pën.³⁵ Ñaaj anktupanaň uko wi awo namaar, kë uko wi aktupuň ubot awo manjoo-nan. Ame kë uko wi aktupuň ujoonani, aťup iko yaň an kak nahilna nafiyaar.³⁶ Hënk di uko wi Ulibra wi Našibaťi ujakuň udolaniin, upiit aji : « *Nin kamoh kaloň ki nul kaankluň kakita.*^v »³⁷ Ukak apiitana ti Ulibra wi Našibaťi aji : « *Baluť kado katen ñaaj i baluňanuň kantaagan.*^w »

Umoy wi Yetu

(*Maci 27.57-61; Markut 15.42-47; Luk 23.50-56*)

³⁸ Yotef i utaak wi Arimati awo naťašar Yetu ašë wo aandiiman wa řiki aťi baweeek biki bayuday. Wi Yetu akeťuň, aya ahepar *Pilat me ahil kayeenk puum kaya kamoy. Kë Pilat adinani. Yotef abi ajeť puum ayaanaan.³⁹ Nikodem kak awo na a. Ul abiiň aya du Yetu na utejan. Aťij bko blil pťëkën bi bajaň bamoyna. Bko mënť baňog řkil iñeen řwajanť.⁴⁰ Bajej puum ataay na ilaaň na bko buň jibi bayuday bajaň bado.⁴¹ Du dko di bapaňuň Yetu uwoorta uloň uwo da, kë bhër bloň bhalu banwoyi baambi moynaara ñaaj kë bawo da.⁴² Uwo ti unuur wi bayuday bakbomandëruň pa unuur wi pnoorfën

kë bhër babot awo baanlowi, ukaaň kë bamoy Yetu da.

Bhër bawo bjint

(*Maci 28.1-8; Markut 16.1-8; Luk 24.1-12*)

20 Ti unuur unťašuň *unuur wi pnoorfën**, bdëm bahumi kë Mariya i ubeeka wi Magdala ašë ya du dko di bhër. Aťenk kë plaak pweek maakan pandëtnuň plëman pi bhër kë papëni.² Aťi wal mënť aya du bi Timoň Piyeer na naťašar Yetu undu, i Yetu amaganuň, ašë ji na baka : « Bapënan Ajugun du bhër, kë řëmme dko di baťu'u li. »

³ Kë Piyeer apën na naťašar Yetu undu, kë bakya du dko di bhër.⁴ Baťi bti batëb ; kë naťašarul undu ašë tar apel Piyeer, ajota kadun, abana uteek du bhër.⁵ Ajuunknaa awin ilaaň yi babiiň ataayna puum, ašë wo aanneeji.⁶ Wal mënť, kë Timoň Piyeer ašë ban ; aneej du bhër, aten ilaaň.⁷ Akak aten blaaň bambootanaanuň bkow kë babëkan bnuura awo mpať.⁸ Wi wi naťašarul undu ambanuň uteek abaň aneej. Awin akuť afiyaar.⁹ Na manjooan te wal mënť baando bi me kë jibi bapiituň ti Ulibra wi Našibaťi, Yetu awo i kanaťa ti pkeť.¹⁰ Baťašarul bakak wal mënť du katoh ki baka.

Pwinana pi Yetu ti kadun ki Mariya i Magdala

¹¹ Mariya anať du kaňog bhër du bdig, awooni. Wi akwooniin, ašë juť aten du bhër meet.¹² Awin řwanjut řtëb řanwohi imiša ifaatal kë řaťo ti dko di puum pi Yetu pabiiň abëkan, uloň du bkow, uloň du ihoť.¹³ řwanjut řuň řaji na a : « Abuk ñaaf, we wi ikwooniin ba? »

§19:31 Baji bakit biki bapaňuň ihoť batarna bakteť řiki baji banaťna ti ya kahilna kahefënt.

**20:1 Unuur unťašuň unuur wi pnoorfën : “*dimanche, Sunday, domingo.*”

v19:36 Ppën 12.46; Mnfen 9.12; Kañaam 34.20. w19:37 Fakariya 12.10.

Kë aji na ɲa : « Dwooni ɲiki bapënan Ajug naan, kë mëmme dko di baɲu'u li. »

¹⁴Wi ajakuɲ haɲ ašë kok, awin Yetu kë anaɲi, kë ašë wo aamme kë ul a. ¹⁵Kë Yetu ašë ji na a : « Abuk ñaaɲ, we wi ikwooniɲ ba? In i iklaaɲ ba? »

Mariya aji me nalemp i uwoorta a, ašë ji na a : « Naweeek, woli iwi iyaan na a, kɲupën dko di iɲu'uli, dya kajeja. »

¹⁶Kë aji na a : « Mariya! »

Kë ašë kok aji na a ɲi uɲup uhebërë: « Rabuni! » uwoonɲ najukan.

¹⁷Kë aji na a : « Kmëbanaan, mëndo bi paya du Paapa. Yaan iwin bayiɲ naan iji na baka dpaya du Paapa, anwoonɲ kak Ašin baka, du Našibaɲi, anwoonɲ kak Našibaɲi i baka. »

¹⁸Kë Mariya i ubeeka wi Magdala ašë ya aji na baɲašar Yetu : « Dwin Ajugun. » Kë hënk di di akakalëšunɲ baka uko wi ajakuluɲ.

Yetu apën awinana ɲi kadun ki baɲašarul

¹⁹ɲi utaakal wi unuur unɲašunɲ unuur wi pnoorfën baɲašar Yetu bayit du katoh kaloɲ anigan ilëman bɲi ɲiki baɲi baweeek biki bayuday, kë Yetu ašë bi anaɲ ɲi ptoof pi baka aji : « Bnuura bawo na an! »

²⁰Wi ajakuɲ haɲ, ašë diiman baka iñen na kantaagan. Baɲašarul balilan maakan wi bawinuɲ Ajugun. ²¹Akak aji na baka : « Bnuura bawo na an. Jibi Paapa ayilnuɲ, hënk di di nkaanɲ ayilan. » ²²Wi ajakuɲ haɲ, ašë fuuɲ ɲi baka aji : « Nayeekan Uhaaš wi Našibaɲi. ²³Bañaaɲ biki nakmiiruɲ ipekadu, Našibaɲi amiir baka ya ; kë biki nawoonɲ naankmiir ya, Našibaɲi aankmiir baka ya. »

²⁴Kë Tooma, aloɲ ɲi baɲašar Yetu iñeen na batëb i bajaanɲ bado kbet ašë wo aanwo da wi Yetu abiɲ du baka. ²⁵Kë baɲašar Yetu bandukiɲ bašë bi aji na a : « ɲwin Ajugun! »

Kë ašë ji na baka : « Woli mënwin ɲi iñen yi nul dko di bapanɲunɲ ireegu,

kë woli mëntu pkoñ pi naan ɲi da, woli mëntu kañen ɲi kantaagan ki nul, nin mënkfiyaar. »

²⁶Wi kanëm kaɲëpuɲ, baɲašar Yetu bakak ayitiir du meet, kë Tooma awo na baka. Ilëman iniigani kë Yetu ašë pën, abi anaɲ ɲi ptoof pi baka ašë ji : « Bnuura bawo na an. »

²⁷Wi wi ašaanɲ aji na Tooma : « Iñen yi naan yii yi, ɲuun pkoñ ɲi ; ɲuun kañen ɲi kantaagan ki naan. Wutan katam bkow, fiyaarën. »

²⁸Kë ašë ji : « Ajugun, Našibaɲi i naan! »

²⁹Kë aji na a : « Iwinën ukaanɲ kë ifiyaari. Banwoonɲ baanwin ašë fiyaar banuurandëni. »

³⁰Yetu akak ado ɲi kadun ki baɲašarul iko iñonjarënaan itum inwoonɲ iimpiitana ɲi ulibra wi. ³¹Iko impiitaniɲ ɲi, iipiitana piitana, nahilna nafiyaar kë Yetu awoonɲ *Krittu, Abuk Našibaɲi, nakuɲ nahilna naka ubida ɲi a woli nafiyaari.

Pwinana pi Yetu du bdëk bi Tiberiyad

21 Wi uko waɲ uɲëpuɲ, Yetu akak apën awinana ɲi kadun ki baɲašarul du kabaɲ ki bdëk bi Tiberiyad. Hënk di di apënuɲ awinana ɲi kadun ki baka.

²ɲimoɲ Piyeer, na Tooma i bajaanɲ bado kbet na Natanayel anwoonɲ i ubeeka wi Kana du Galilay na babuk Tebede na baɲašar Yetu baloɲ batëb bawoonɲ da. ³Kë ɲimoɲ Piyeer ašë ji na baka : « Dya btuh. »

Kë baji na a : « ɲbi na iwi. » Bapën, apaya ɲi bteem, kë utejan mënt baammob nin uɲëb.

⁴Wi nfa mambanuɲ, Yetu anaɲ du kabaɲ ki bdëk ; kë baɲašarul baamme kë ul a. ⁵Kë ašë ji na baka : « Babuk naan, namob ɲɲëb i? »

Kë bateema aji : « A-a. »

⁶Kë ašë ji na baka : « Nafëlan bridiya ɲi kañenan kadeenu, namob. » Bafël

bridiya ašë wo baankak ahinan ba ppul țiki batum nțëb. ⁷ Kë națaşar Yetu i amaganuș ašë ji na Piyeer : « Ajugun a! » Wi Timoș Piyeer atiinkuș uko waș ašë woh imișa yi nul țiki aanwoharaa, ašë tëfa du meel. ⁸ Bațaşarul bandukiinș ți bțeem bapul bridiya apënan, baanlow pkay, bawo uko ji nțmetër ineen-week di pa.

⁹ Wi bawaliinș du pkay, bawin bdoo kë batehan da, kë nțëb nșapaf ți ba duuș. Kapoom kabëkan da. ¹⁰ Kë Yetu ašë ji na baka : « Națijan nțëb nși nabaanș amob mob nșuș. » ¹¹ Wal mënț kë Timoș Piyeer ašë paya ți bțeem kë bapul bridiya moș pkay. Batum nțëb nșweek : nșawo ineen week na ineen kañeen na nșwajanț (153), kë bridiya bașë wo baammara mar. ¹² Kë Yetu ašë ji na baka : « Nabiin nade. » Nin aloș ți bațaşarul aaññoom kahepara nșaanș i awo'i. Bame kë Ajugun a. ¹³ Wal mënț abi, ajeș kapoom awul baka, așu na nțëb. ¹⁴ Waș uwooș uyaaş uwajanțën wi Yetu apënuș awinana ți kadun ki bațaşarul wi anațiinș ți pkeș.

Yetu na Timoș Piyeer

¹⁵ Wi badeeș aba, kë Yetu ašë ji na Timoș Piyeer : « Timoș abuk Yowan, inșalën apel biki i? »

Kë ateema aji : « Ajugun, aa, ime kë dșalu. »

Kë aji na a : « Doon kayeș batani bi naan. »

¹⁶ Akak ahepara uyaaş utëbanțën aji na a : « Timoș abuk Yowan, inșalën i? »

Kë ateem aji : « Ajugun, aa, ime kë dșalu. »

Kë aji na a : « Doon kayafan batani bi naan. »

¹⁷ Akak ahepara uyaaş uwajanțën aji na a : « Timoș abuk Yowan, inșalën i? »

Piyeer ajooșan wal mënț ți uko wi akheparuș uyaaş uwajanțën me așalaara ašë ji na a : « Ajugun, ime iko bti, ime bnuura kë dșalu. »

Kë aji na a : « Doon kayeș batani bi naan. ¹⁸ Na manjoonan dșupu : wi ihojuș, iji ktan katëlu bdidi'u, kaya dko di inșaluș. Kë wi ikluș kașaf, iluș kadeeș inșen, aloș atanu katël, aňooșu dko di iwooș inșalı. »

¹⁹ Așup șup haș pkeș pi Piyeer akluș kakeș kadëmanaan Nașibați. Wi ajakuș haș ašë ji na a : « Ťașaan. »

²⁰ Piyeer akok ašë win națaşar Yetu i amaganuș kë akțaş baka ; ul awooș ambiinș ajuș ți bjënt bi Yetu wi bakdeeș ahepara ankwaapulș. ²¹ Piyeer awina ašë ji na Yetu : « Ajugun, kë i? »

²² Kë ateema : « Woli dșal așo te ubi'ën, utenu i? Iwi, țașaan. » ²³ Banfiyaaruș Yetu banașa wal mënț așup aji baji națaşarul mënț aankkeș. Kë Yetu ašë wo aanji aankkeș, aji : « Woli dșal așo te ubi'ën, utenu i? »

²⁴ Națaşarul mënț ți uleeful amaruș iko mënț bti akuș apiit ya, kë nșbot ame kë uko wi așupuș ujoonani. ²⁵ Uka iko iloș itum kak yi Yetu adoluș. Woli nșaanș așal ppiit ya bti, dșal aji umundu bti uunkkëș pșuuna nșlibra nșankpiitș.

*Ulibra wi***Ulemp wi Banjañan****Uṭup ujuni**

Ulibra wi uwoon unkkakalëşuñ iko yi banjañan biki Yetu badoluñ. Uwoon utëbanṭën wi Luk apiituñ pa Teofil nanohul. Luk ul ṭi uleeful awo nakuraar. Kë aşë ji bi kagakandër na Pawulu na dko pṭup Uṭup Ulil Unuura. Ṭi ulibra wi, Luk aṭup iko yi baṭaşar Yetu badoluñ na jibi baniinkani Uṭup Ulil Unuura ṭi umundu bti. Ñaañ ahinan kawin ṭi ulibra wi, ulemp wi Uhaaş wi Naşibaṭi udoluñ. Uwala ṭi banjañan, awul baka mnhina mi pṭup Uṭup Ulil Unuura. Bañaanṭ batum bakak afiyaar ajunna Yerutalem aya Yuda na Famariya na ḡmbaṭ ḡtum ṭi umundu. Iko iṭëp jibi Yetu abiiñ aṭup aji iluñ kawo ṭi Ulibra wi 1.8: « kë naşë luñ kayeenk phina woli Uhaaş wi Naşibaṭi uwala ṭi an. Naluñ kawo bamaar biki naan ṭi Yerutalem na ṭi utaak wi Yuda bti, na ṭi utaak wi Famariya te kaban kabañ ki umundu. » Ulibra wi uṭup jibi bhoṅar bi Naşibaṭi adoluñ na bañaanṭ babanuñ du bañaanṭ bti biki mboş. Du Itrayel, baṭaşar Yetu badunna aṭup bayuday Uṭup Ulil Unuura abaa ya du ḡtaak ḡi banwoonṭ baanwo bayuday, na du bañaanṭ bti. Du dko bti di baṭupuñ Uṭup Ulil Unuura bañaanṭ baloñ bafiyaari kë baloñ baanfiyaar wa. Bañaanṭ batum babi şoor banjañan, kë bukal başë tamanaara aṭup baka iko itum bahilna baliint ṭi pfiyaar.

1 Teofil, ṭi ulibra wi naan uteek, dṭiiniyaan iko bti yi Yetu adoluñ abot ajukan du ujuni, ²te unuur wi adeeṅaniinṭ du baṭi. Ji abi ado kadeeṅana du baṭi, aṭëpna ṭi *Uhaaş wi Naşibaṭi

aṭup *banjañan biki adatuñ, uko wi pdo. ³Wi akeṭuñ, ṭi kadun ki baka di di akaaṅ apën awinana najeb. Ado iko itum ṭi ḡnuur iñeen na ḡbaakër, adiiman baka kë awo najeb na manjoonan, aji pën kawinana ṭi kadun ki baka kabot kaṭup baka uko wi *Pşih pi Naşibaṭi.

⁴Unuur uloñ wi akdeeñ na baka, aşë ji na baka bawut kapën ṭi Yerutalem, baṭo da bayoonk kahoñ ki Aşin, ki batiinknuñ ṭi mntum mi nul : ⁵«*Yowan *abattaar an na meel, kë an, ṭi ḡnuur ḡankmbiinṭ ḡi naluñ kayeenk *batitmu bi Uhaaş wi Naşibaṭi. »

Yetu apaya baṭi

⁶Wi wi *banjañan bayitiiruñ, aşë hepar Yetu aji : « Ajugun! Woon hënkuñ di di ikkakanuñ *Itrayel pşih i? » ⁷Kë aşë teem baka aji : « Naanka na pme unuur këme wal wi Aşinun adatuñ ṭi mnhina mi nul, ⁸kë naşë luñ kayeenk phina woli *Uhaaş wi Naşibaṭi uwala ṭi an. Naluñ kawo bamaar biki naan ṭi Yerutalem na ṭi utaak wi *Yuda bti, na ṭi utaak wi *Famariya te kaban kabañ ki umundu. »

⁹Wi Yetu ajakuñ hañ, aşë deeṅana du baṭi, kë baktena. Wi wi kanfëluñ kaşaañ abi awuna, baankak awina. ¹⁰Jibi bahu-muñ katen baṭi bi apayiiñ, kë biinṭ batëb, banwohariinṭ imişa ifaatal başë mara mara awinana. ¹¹Baji na baka : « An biinṭ biki *Galilay, nabaa naṭ we aten baṭi ba? Yetu i, ampayiiñ baṭi ṭi kadunan, aluñ kabiha, jibi nawinuluñ hënk, kë apaya baṭi. »

Bahoṭan Matiyat ṭi Banjañan

¹²*Banjañan bapëna wal mënṭ du Pnkuñ pi Mnoliwera^{††} aşë kak Yerutalem danwoonṭ daanlowiir maakan na pnkuñ mënṭan, datool pdo ukilometër. ¹³Wi bakakuñ, baya aneej ṭi katoh, du meeṭ di

^{††}1:12 Pnkuñ pi Mnoliwera : Dawoonṭ katim ki pnkuñ pi bajaanṭ bado na umbaabu “Mont des Oliviers, Monti di Olivera, Mount of Olives.”

bko duut, di bi Fimoŋ Piyeer, na Yowan, na *Yakob na Andre na Filip na Tooma, Bartelemi na Maci, Yakob abuk Alfe, Fimoŋ nagutar utaak, na *Yudat abuk Yakob bajonuŋ kayitiiraan. ¹⁴Batiinkar bukal bti na baat baloŋ na *Mariya anin Yetu, na baŋa Yetu, aňehan Naŋibaŋi.

¹⁵Ŧi ŋnuur mēnŋan banfiyaaruŋ Yetu, baya pban iñeen-week na iñeen ŋtēb, kē Fimoŋ Piyeer ašē naŋa ŧi ptoof aji na baka : ¹⁶« An bayiŋ naan uko wi *Uhaaš wi Naŋibaŋi ubiiŋ aŧēpna ŧi mn-tum mi *Dayiŋ, aŧup ŧi Ulibra wi Naŋibaŋi ŧi uko wi nawo Yudat, ambiiŋ aŧij bam-mobuŋ Yetu, uwo wo wi kabi kadolana. » ¹⁷Abi wo aloŋ ŧi un, ayeenk kafah ki ulemp ji un. ¹⁸Kē ŋiint mēnŋan ašē bi nug uŧeeh na ktaka ki buŋaan bi adoluŋ buŋ: Ajot afēŋa amay, kē ipēš itatadiiri. ¹⁹Uŧup waŋ uniink Yerutalem bti, ukaaŋ kē bakak ado uŧeeh mēnŋan aji « HAKEL-DAMA » uwoŋ ŧi uŧup wi baka « uŧeeh wi pñaak. »

²⁰Fimoŋ Piyeer akak aji na baka : « Kē bašē piit ŧi Ulibra wi Pñaamarēn Naŋibaŋi ŧi uko wi Yudat aji :

“Katohul kaduka kajinŋ,

nin aloŋ aankwo da.”^x

Akak aji :

“Aloŋ ayeenk ulemp wi nul.”^y

²¹⁻²²Piyeer aji kak : « Kē bañaan baloŋ bašē jon nwo na un, undiimaan, wi Yetu Ajugun awoŋ na nja aneej apēn, du unuur wi *Yowan abattaaruŋ te unuur wi abiiŋ adeeŋana du baŋi ŧi kadun un. Keeri aloŋ ŧi baka awo i kabi na un, kayuuj kē bawin Yetu wi anaŋiŋ ŧi pkeŋ. » ²³Wi wi bašaŋ aŧij batēb ŧi baka, *Yoŧef anŋu'aniŋ katim ki Bartabaat, kē bašē duuna ki Yuttuŋ, na aloŋ anwoŋ katim ki Matiyat. ²⁴Kē bašē ñehan Naŋibaŋi aji : « Iwi Ajugun, inmeen ñaan na uŋalul, yuujun i idatuŋ ŧi batēb biki, ²⁵awo nanjañanu, ayeenk ulemp

wi Yudat adukuŋ, aya di awoŋ i kaya. » ²⁶Bado kanuŋ na mmlaak, kē Matiyat adatanaa, ahoŋan ŧi banjañan iñeen na aloŋ bukuŋ.

Uhaaš wi Naŋibaŋi uwala ŧi banfiyaaruŋ Yetu

2 Bayitiir bti ŧi unuur wi *Pentakot. ²Ŧi dko mēnŋ, kē bašē tiink pŋaat panwoonuŋ baŋi anaam na ukēk kē pabi aneej ŧi katoh ki bawoŋ atum ka. ³Kē bašē win iko iloŋ ji indemēnt yi bdo. Iko mēnŋ igarandēri, aji kandoli kaya kaŋo ŧi aloŋ. ⁴*Uhaaš wi Naŋibaŋi un-eej atum ŧi baka bti, kē bakak aŧup ŋŧup ŋyaanŋ, andoli jibi Uhaaš wi Naŋibaŋi uŧu'uli pŧup.

⁵Ŧi wal mēnŋan kē *bayuday baloŋ banjaan badēman Naŋibaŋi banwoonuŋ ŋtaak bti ŋi umundu, bašē wo ŧi Yerutalem. ⁶Wi batiinkuŋ pŋaat, pntuk payitiir ašē ñoŋar maakan ŧiki andoli aji tiink baŧup uŧup wi tul. ⁷Bañoŋar adiwša, ašē ji : « Bañaan bankŋiiniŋ hēnk baanwo biki *Galilay i? ⁸Kē hum di di andoli ŧi un, ajaki tiink bakŧup ŧi uŧup wi nul? ⁹Ŧwoona Part, na Med na Elamit, na Metopotamiya, na Yuda, na Kapadoŋiya, na Pont na Atiya. ¹⁰Baloŋ bawoona Frigiya na Pamfili, na Ejiptu na ŋfēŋ ŋi Libiya ŋanŋoŋuŋ Kuren, baloŋ kē bawoona Rom. ¹¹Baloŋ kē bawo bayu-day biki kabuka aŧu na bankakuŋ baka, biki Kret, na Barab. Kē andoli ŧi un ašē ji tiinka baka baŧup ŧi uŧup wi nul iko inuura yi Naŋibaŋi adoluŋ. » ¹²Bañoŋar bañoŋar fuŋ, baamme uko wi pdo, andoli kaji na atēnŧul : « We uwoŋ uko wi? » ¹³Kē baloŋ bašē beŋ baka, aji : « Biki baka pdaan poot. »

Timoŋ Piyeer aŧiini na bañaan

¹⁴Kē Fimoŋ Piyeer ašē naŋa na *ban-jañan iñeen na aloŋ bukuŋ ašē huuran

ateem baka aji : « An *bayuday na an bti nanfētuj̄ ṭi Yerutalem, an bti nawatan ibaṭ natiink nabot nate uko wi nji kaṭupanaṅ. ¹⁵Nin, bañaan̄ biki baankuji, jibi naşaluṅ. Ŋhum ṭi nfa mpoṭi. ¹⁶Uko wi *Naṭupar Naşibaṭi i bajaan̄ bado Yowel abiiṅ aṭup uṭēpuṅ ṭēp adolana hēnk.

¹⁷Naşibaṭi aji :

“Ṭi ṅnuur ḡbaañsaani, dbi kawalan Uhaaş wi naan ṭi bañaan̄ bti.

Babukan biinṭ na baat̄ baluṅ kawo baṭupar biki naan,

bapoṭ na bantohi biki nan baluṅ kado kaṭaafi iko inkwoonuṅ du nji,

kawin iko inwoon̄ yi pbi.

¹⁸Ēnhēn, dluṅ kawalan ṭi ṅnuur mēnt̄ Uhaaş wi naan ṭi balempar naan biinṭ na baat̄,

başē bawo baṭupar biki naan.

¹⁹Dluṅ kado iko iñoṅarēnaan du baṭi duuṭ kakak kadiiman iko iweek ṭi mboş.

Pñaak, bdo, na udu iluṅ kawo.

²⁰Unuur uluṅ kakak bđēm,

p̄li pakak ji pñaak,

ji unuur uweek unuura wi Ajugun ubi udo kaban.

²¹Hēnk, ñaan̄ anklun̄iṅ kahaṭ ṭi katim ki Ajugun abuur.”^z »

²²Fimoṅ Piyeer akak aji na baka : « An bañaan̄ biki *Itrayel natiinkan bnuura uko wi nji kaṭupuṅ: Naşibaṭi ayil Yetu i *Nataret ayuuṅna ṭi a mlagre na iko iñoṅarēnaan itum, indiiimanuṅ phina pi nul jibi nameeṅ wa an ṭi ṅleefan. ²³Ñi-inṭ aṅ, bawulan a, jibi Naşibaṭi adooṅ abi me wa akak aṅal uwo, nafiṅa, wi nadoluṅ kē banwoon̄ baanfiyaari bapaṅa. ²⁴Kē Naşibaṭi aşē naṭana ṭi pkeṭ, abuurana mn̄haj mi pkeṭ, pkeṭ paanhilan amēbana. ²⁵*Dayiṭ aṭiiniyaana aji :

“Wal undoli dji kawin Ajugun ṭi kadun ki naan,

iñogēn ukaaṅ kē nnaṭ aliin̄t.

²⁶Ukaaṅ kē n̄lilan maakan akuṭ ayeeh m̄n̄lilan mi naan.

Kē uleef ubi wo wo ṭi mn̄haj

²⁷ṭiki iinkwutan uhaaş wi naan uya ufēṭ du mn̄keṭ,

akak awo iinkwutēn, nji ñaan̄ nalemparu naweek mpuṭ.

²⁸Iyuuṅēn bgah bankṭiṅ du ubida,

iluṅ kaṭumanaan na m̄n̄lilan ṭiki iñogēn.”^a

²⁹« An bayiṭ naan, dhilan kaṭupan uko wi na m̄ntēy: Atemun Dayiṭ akeṭi, amoya, kē bhēr bi nul bawoha ṭi utaak wi nun. ³⁰Abi wo Naṭupar Naşibaṭi aşē me kē Naşibaṭi abi hoṅa uko uloṅ, amehna ṭi kadunul,

“aji aluṅ kaṭu aloṅ i p̄sini pi nul ṭi p̄sih.”^b

³¹« Kē wi wi Dayiṭ ataruṅ awin kē *Krittu aluṅ kanaṭa ṭi pkeṭ, aşē ṭiiniyaan wa aji : “Naşibaṭi aanwuta kē aṭo du mn̄keṭ kē uleeful ukak awo uumpuṭi.”^c

³²Yetu mēnt̄an, Naşibaṭi anaṭana ṭi pkeṭ, kē ṅwo bti bamaar. ³³Naşibaṭi adeeṅa ṭi kadeenu ki nul, kē ayeenk du Aşin nja *Uhaaş wi Naşibaṭi, wi ahoṅuluṅ ṭfa, aniinkan wa ṭi bañaan̄, jibi nakwinuṅ akuṭ atiink hēnk. ³⁴Ṭiki Dayiṭ ul, andooṅ awo aampaya baṭi aṭiini aji :

“Naşibaṭi Ajugun aji na Ajugun :

Ṭoon ṭi kañen naan kadeenu

³⁵*te ndo n̄ṭoran başooradu,*

ido kapafna baka ihoṭ.”^d

³⁶Fimoṅ Piyeer abaañēş bṭup aji : « Bañaan̄ biki *Itrayel bti, nameen bnuura keeri : Yetu i napaṅuṅ ṭi krut, Naşibaṭi adola kē awo Ajugun akuṭ awo Krittu. »

Bateek banfiyaaruṅ

³⁷Wi bañaan̄ batiinkuṅ uṭup waṅ aşē ṭēla ṭēla, ahepar Fimoṅ Piyeer na *banjañan bukundi aji : « Bayiṭun, kē ḡbaa do do hum ba? » ³⁸Fimoṅ Piyeer ateem baka aji « Nawutan p̄juban, naṭēlēş ḡbida, andoli ṭi an aji yeenk *batitmu

^z2:21 Yowel 3.1-5.

^a2:28 Kañaam 16.8-11.

^b2:30 Kañaam 132.11.

^c2:31 Kañaam 16.10.

^d2:35 Kañaam 110.1.

ti katim ki Yetu Krittü, Naşibaŋi ahilna amiiran ipekadu. Naşibaŋi aluŋ kawulan Uhaaş wi nul. ³⁹Kahoŋ ki nul kawo ki nan, na babukan, na banlowuŋ bti, na biki Naşibaŋi Ajugun akluŋ kadu'ara. »
⁴⁰Timoŋ Piyeer akak aŋiini na baka pa bate abot akooŋ baka aji : « Nalowan bañaanŋ bawuŋaan biki nahilna nabuuran ŋleef ŋi nan. »
⁴¹Bandinanuŋ uŋuŋ wuŋ, bado batitmu, kē bañaanŋ banŋoguuŋ iñeen-week ŋyaaş iñeen ŋwajantŋ (3000), bahoŋana unuur mēntan ŋi pntuk pi banfiyaaruŋ Yetu.

Pntuk pteek pi banfiyaaruŋ

⁴²Bañaanŋ bakak amēban bnuura pjukan pi *banjañan, amēban ŋi uŋok na bboofar, ŋi pfaaŋiir kapoom^{‡‡} na pñehan Naşibaŋi. ⁴³Bañaanŋ bti bawo na palēnk ŋi ŋleef ŋi baka, ŋiki banjañan baji bado mlagre na iko iñoŋarēnaan itum. ⁴⁴Banfiyaaruŋ Yetu bti bakak aŋok iko yi bakaanŋ bti. ⁴⁵Baji bawaap itoh na bka bi baka, kafaŋiir, andoli ayeenk kaliŋan na kanuma ki nul. ⁴⁶Unuur unjintŋ baji bayitiir du *Katoh Kaweek ki Naşibaŋi, kafaŋiir ipoom ŋi itoh yi baka, kade na mnlilan na uhaaş uŋintŋ. ⁴⁷Baji badēman Naşibaŋi, kē bañaanŋ bti babot amagan baka. Ajugun, kē aŋē ji do unuur unjintŋ, ahoŋan ŋi pntuk puŋ biki abuuranuŋ.

Timoŋ Piyeer na Yowan bajeban ñiintŋ anŋakmuŋ

3 Timoŋ Piyeer na *Yowan baya unuur uloŋ du *Katoh Kaweek ki Naşibaŋi wi ŋwoori ŋwajantŋ ŋi utaakal ŋakobuŋ, ŋiki uwoonŋ uwoori wi pñehan Naşibaŋi. ²Kē bañaanŋ baloŋ baŋē ŋi da ñiintŋ aloŋ anŋakmi ŋi kabuka. Unuur unwoonŋ, baji baŋija kaŋooran ŋi plēman pi Katoh ki

Naşibaŋi pi bajaanŋ badu Plēman Pnuura. Aji ŋo da pñehan bañaanŋ banjaanŋ babi pneeŋ ŋi Katoh ki Naşibaŋi. ³Wi awinuŋ Timoŋ Piyeer na Yowan kē bakbi pneeŋ, kē aŋē ñehan baka itaka. ⁴Kē Timoŋ Piyeer na Yowan baŋē tena bnuura, wi wi Timoŋ Piyeer aŋaanŋ aji na a : « Tenun »
⁵Ñiintŋ ajaban baka kēŋ anuŋ aji bawula ukoolan. ⁶Kē Timoŋ Piyeer aŋē ji na a : « Mēnwo na untaam, mēnwo na uwooru, aŋē wulu uko wi nwoonaanuŋ: ŋi katim ki Yetu *Krittü i *Nataret, poŋan! »

⁷Timoŋ Piyeer aŋijana wal mēntŋ ŋi kañen kadeenu aŋē dola kē anaŋaa. ŋi dko mēntŋ, ñiintŋ atiink ihoŋ kē iliintŋ na a. ⁸Kē abi lut lut anaŋ abi kapoŋ poŋ. Aneeŋ na baka ŋi Katoh ki Naşibaŋi, apoŋ, alut, aŋē beeb Naşibaŋi. ⁹Bañaanŋ bti bawina kē akpoŋ aŋē beeb Naşibaŋi. ¹⁰Bayikrēna aŋē ji : « Ñiintŋ i, mēntŋ ul ajaanŋ aŋo bñehan du Plēman Pnuura i? » Kē bañaanŋ baŋē ñoŋar fuŋ akuŋ alēnk ŋi uko unŋepuŋ.

Timoŋ Piyeer aŋiini na bañaanŋ

¹¹Ñiintŋ uŋ aankak adi pwutan bi Timoŋ Piyeer na Yowan, kē bañaanŋ bti baŋē ñoŋar, aŋi aya du baka, du uŋaala wi bajaanŋ bado Uŋaala wi *Falomonŋ^{¶¶}. ¹²Wi Timoŋ Piyeer awinuŋ bañaanŋ bukuŋ, aŋē ŋiini na baka aji : « An bañaanŋ biki *Itrayel ; nabaa ñoŋar we ŋi uko unŋepuŋ ba? Nabaa tenun hum hēnk ba? Naŋal aji phina pi nun na pdēman pi ŋjaanŋ ŋdēman Naşibaŋi pakaanŋ kē ñiintŋ i apoŋi i? ¹³Yetu i nawuluŋ baŋih biki nan, i napokuŋ ŋi kadun ki *Pilata andoonŋ abi ŋal pwutana, Naşibaŋi i *Abraham, i *Itaak na i *Yakob na i baŋinun adiiiman pdēm pi Yetu nalemparul mēntŋ. ¹⁴Ñiintŋ, anwoonŋ najintŋ natoool, ul i i napokuŋ aŋē ñehan bawutan nafiŋ bañaanŋ. ¹⁵Hēnk kē nafiŋ napaŋ ubida. Kē Naşibaŋi aŋē

^{‡‡}2:42 Banfiyaaruŋ Yetu baji woli bade baji bafaŋiir kapoom kaleŋna kañah kabaañsaani ki badeeŋ na a.

^{¶¶}3:11 Uŋaala wi Falomonŋ: Dko mēntŋ dapaŋeŋaanuŋ dko di banwoonŋ baanwo bayu-day bahilulŋ kanaŋ na dko di bayuday ŋañ bahilulŋ kanaŋ.

nařana ři pkeř, kę řwo bamaar. ¹⁶ Pfiyaar ři katim ki Yetu pakaař kę řiiniř nařakmaan, i nakwinuř abot ame'a i ajebi. Ęnhęn, pfiyaar ři Yetu pajebanuluř bnuura hęnk jibi nakwinuř an bti.

¹⁷ « An bayiř naan kę nřę me kę uko wi nadoluř, an na bařihan, nado do wa na kapaam. ¹⁸ Nařibaři ul, adobi řupa řup undiimaan ři mntum mi bařuparul bti aji *Krittu aluř kahaj kakeř, kę wař wi adolař. ¹⁹ Keeri nawutan pjuban, nakak du Nařibaři ipekadu yi nan ihilna ipęn. ²⁰ Ajugun aluř kawulun řwal ři mnjeeh, kabot kayil Yetu Krittu, i adatuř undiimaan pa an. ²¹ Yetu męnř, awo i kařo baři te wal wi iko bti ikkakuř ihalu, jibi Nařibaři abiiř ařup ři mntum mi bařuparul bayimanaan biki řfa. ²² Na manjoonan *Moyiř ařup aji : *Nařibaři Ajugun aluř kayil nařuparul ji řji, pa an, anwooř i pntaali pi nan. Nawo i katiink iko bti yi akluř kařupan.* ²³ *Řaař anwooř aantiinka aluř kapęn ři pntaali pi Nařibaři, kařę kakeř.* ^e ²⁴ Kę *bařupar Nařibaři bti, ajunna ři řamiyel na bambiiř abi ři kafetuř, bařiiniyaan andoli iko yi řkwinuř nřa yi. ²⁵ Uko wi Nařibaři ařupuř ařępna ři bařuparul uwo wi nan. Ęnhęn, *bhořar bi Nařibaři adoluř na bařinan bawo kak pa an, wi ajaķuř řfa na Abraham aji : *Dbi kařępna ři kabuka ki nu kawulna umundu bti bnuura.* ^f ²⁶ Ukaař kę Nařibaři apęnan Yetu kę awo nalemparul ařę yila ři an duna, kahilna kawulan bnuura bi nul, wi akpęnananař ři buřaan bi nakdoluř. »

Bařiř Fimoř Piyeer na Yowan uruha uweek

4 Fimoř Piyeer awo na *Yowan, ahum kařiini na bařaař, kę bařejan baloř, na naweek i bayeř biki *Katoh Kaweek ki Nařibaři, na *bataduk baloř bařę bi, aņoř baka. ² Badeebaři řiki *ban-

jařan batęb buķuř bajukan bařaař aji Yetu anařa ři pkeř, kę wař ukyuuř kę bankeřuř bahilan kanařa ři pa. ³ Hęnk, kę bado kę bamob baka awat ukalabuř ayoonkna mnjiniř, řiki unuur udobi yob yob wal męnř. ⁴ Kę bařaař batum ři banktiinkuř uřup wi banjařan, bafiyaar ři Yetu. Wal męnř banfiyaaruř bti baņoğan iņeen-week řyaař iņeen kaņeen (5000).

⁵ Wi unuur ujinřuř kę baweek biki *bayuday, bantohi na *bajukan Bgah bi Moyiř bařę yitiir du Yerutalem. ⁶ Bařo na Anat, *nařejan naweek, anwooř na Kayiř na *Yowan na Alektandęr na biki mnřini mi *bařejan baweek bti, ayitiir. ⁷ Bařiř Fimoř Piyeer na *Yowan ři kadun ki baka ařę jun phepar baka aji : « ři phina kęme ři katim ki in ki ki najebanuř řiiniř aņakmuř? »

⁸ Fimoř Piyeer, i *Uhaař wi Nařibaři uneejuř akęř, kę ařę teem baka aji : « An baweek biki nun na bantohi, ⁹ nadu'un nřa *uruha řiki řdo řaař aņakmuř bnuura, ařę heparun jibi řhili hil ado jeban řiiniř i. ¹⁰ Nawoon bame, an bti, na bařaař bti biki *Itrayel bandukiin kę ři katim ki Yetu i *Nataret ki ki řiiniř annařuř uř ajebnuř. Yetu i napauř, kę Nařibaři ařę nařana ři pkeř, ul akaař kę řiiniř i akak najeb ahil anař ři kadunan. ¹¹ Kę ul Yetu i i Ulibra wi Nařibaři ujaķuř aji :

*“Awooř pnduba pi an baniw napokuř, pnduba męnřan puř pakakuř amęban katoh.”*⁸

¹² Ul řař ahilanuř pbuuran bařaař. Ęnhęn, ři umundu bti Nařibaři aanwul wul nin řaař aloř kak anhilanuř pbuuranun. »

¹³ Banřooř uruha baņořar wi bawinuř Fimoř Piyeer na *Yowan banwooř baando juk juk, jibi bakřupi kę nin baantęp ado lęnk lęnk. Bayiķręn wal

^e3:23 Pleřan 18.15,18,19. ^f3:25 Ujuni 22.18. ⁸4:11 Kařaam 118.22.

mënt̄ kë biki mënt̄ babi wo bagakandër na Yetu. ¹⁴Wi bakaañ awin ñiint̄ anjebun̄ uñ̄ kë anañ akab̄ ði baka kë başë waañ uñup. ¹⁵Hënk, kë bado kë bapënan baka ði dko di uruha, aşë jun ptiini bukal bukal, katen jibi bakdoli. ¹⁶Bahepar aji : « Ñbaa do do hum na bañaañ biki ba? Babaañ ado mlagre mn̄jint̄ piş̄ mii mi, kë bañaañ bti banfët̄uñ̄ ði Yerutalem bamee, ñënhilanuñ̄ kapok wa. ¹⁷Kë ñşë wo kado uko uwut kameet̄ana kapel hënk. Ñbëg baka keeri bañañan ptiini na nin ñaañ aloñ̄ hënkun̄ ði katim ki Yetu. »

¹⁸Wi wi banñoon̄ ði uruha başaañ̄ adu baka kë bakak̄ ði wa, aşë bëg baka maakan̄ bañaña ptiiniyaan na pjukan ði katim ki Yetu. ¹⁹Kë Fimoñ̄ Piyeer na Yowan başë teem baka aji : « we unuur-naaniñ̄ ði kadun ki Naşibañi ba? Ptiinka këme ptiinkan? Uduka ði an! ²⁰Un daan ñënhilanuñ̄ kayomp na uko wi ñwinuñ̄ akut̄ atiink. »

²¹Bakak̄ abëg baka bnuura, aşë wutan baka kë bayaa. Baanka uko unooranaan baka wi bañaañ̄ bti bawoon̄ ði pdëman Naşibañi ði mlagre mi bawinuñ̄. ²²Ñiint̄ anjebnuñ̄ na mlagre uñ̄, adobi pel pel ñşubal ñëen ñbaakër.

Banfiyaaruñ̄ bañehan Naşibañi, wi bawo i ði mn̄haj

²³Wi bawutanaaruñ̄ wutan Fimoñ̄ Piyeer na *Yowan, kë başë wuğşa, akak̄ du batënt̄ baka aya kakalëş̄ iko bti yi *bañëñan baweeek na bantohi bajakuñ̄ na baka. ²⁴Bañaañ̄ batiink̄ baka aşë ñëhan Naşibañi ði pdiim ploolan aji : « Ajugun, iwi ipaşuñ̄ bañi, mboş, na bdëk na iko bti inwoon̄ da! ²⁵Iwi iñëpn̄añ̄ ði Uhaaşu añup ði mntum mi *Dayit̄ ateemun nalemparu wi ajakuñ̄ aji :

*“We ukaañ̄ kë bañaañ̄ biki ñtaak̄ babubara şin̄tar
kë bañaañ̄ bti babubara añaat̄ anooran
ñleef?”*

²⁶We ukaañ̄ kë başih̄ biki mboş̄ bakbo-mandër ugut,

*kë baweeek batiink̄ar aji bagut̄ na *Yawe Nawat̄ Kabuka na Kritt̄u i akëruñ̄?”*

²⁷Aa wo! Herod na Pont̄ *Pilat̄ bayi-tiir̄ ði ubeeka wi, na banwoon̄ baanwo bayuday, na *bayuday, anañara Yetu nalemparu nayimanaan, i idatuñ̄ aji awo Kritt̄u. ²⁸Bado hënk̄ iko yi bti ði mn̄hina mi nu na jibi ijakuñ̄ iluñ̄ kadolana. ²⁹Ajugun, hënkun̄, watan kabañ̄ ði kabë-gare ki baka işë itenun̄ un balem-paru, ñdo kañup̄ Uñup̄ wi nu na mn̄tëñ̄ mn̄week. ³⁰Taran kañen ki nu ije-ban bañaañ̄, ido mlagre na iko iñoñarë-naañ̄ ði katim ki Yetu, Nalemparu Nayimanaan. »

³¹Wi bañëhanuñ̄ Naşibañi aba, kë dko di bawoon̄ daşë şin̄tar̄ kë *Uhaaş̄ wi Naşibañi uşë neej̄ ði baka bti kë baktup̄ Uñup̄ wi Naşibañi na mntëñ̄.

Banfiyaaruñ̄ bañok̄ iko yi bakaañ̄ bti

³²Banfiyaaruñ̄ bti bakak̄ hënkun̄ awo uşal na uhaaş̄ uloolan. Kë nin aloñ̄ aanji şal şal, kaji ñji aloolan dkaañ̄ wi, këme wundu. Baji banaakrën̄ bka bi baka bti. ³³Phina pweek pawinanaa, wi *banjañan baktiiniyaanuñ̄ pnaña ði pkeñ̄ pi Yetu Ajugun, kë bnuura bweek bi Naşibañi batum ði bukal bti. ³⁴Nin aloñ̄ ði baka aanwinana winana bwaañ̄. Bankaañ̄ mboş̄ këme itoh̄ baji bawaañ̄ ya kañij̄ itaka yuñ̄ ³⁵kabi wul banjañan. Baji bafaş̄ itaka andoli ayeenk̄ kafah kan-liñuñ̄ na kanuma ki nul.

³⁶⁻³⁷Kë hënk̄ di Yotef, ñiint̄ aloñ̄ i pşini pi Lewi, anwoonuñ̄ unjiw wi Kiprut̄, i banjañan bajaan̄ bado Barnabat̄ (uwoon̄ ñaañ̄ anjaañ̄ atëñtën̄) kë aşë ka tfa uñëh̄ uloñ̄. Awaap wa añij̄ itaka abi awul banjañan.

Ananiyat̄ na Tafira

5 Kë ñiint̄ aloñ̄ i bajaan̄ bado Ananiyat̄ na Tafira aharul başë waap mboş̄

mnlon, atiinkar, ²amen itaka ilon, aşë tji indukiin, awul *banjañan.

³Kë Fimoñ Piyeer aşë hepara aji : « Ananiyat, we ukaan kë *Fatana aneeju uhaaş, kë ido la pguur *Uhaaş wi Naşibaţi, ajej itaka ilon tji yi iwaapnuñ mboş, amen? ⁴Ihilar lah, kawut pwaap mboş mënţ, këme kajej itaka yi iwaapnuñ ma bti, kadolna uko wi inumiin? Hum di di uşal wañ udoli do, adoo neej tji iwi ba? Mënţ bañaan biki ikdooñ na pguur hënk, Naşibaţi a. » ⁵Wi Ananiyat atiinkan tji uko wañ, aşë jot tji dko mënţ, abi keţ keţ, kë bañaan bantiinkuñ uko wañ bti balënk maakan. ⁶Başaşa babi, abooţan puum apënan aya amoy.

⁷Uko ji ŋwoori ŋwajanţ uţëpi, ahar Ananiyat kë aşë bi aneej bë aamme uko unţëpuñ. ⁸Kë Fimoñ Piyeer aşë du'a aji na a : « Ţupaan! Preeş pi, pi pi nawaa-paruñ mboş i? » Kë ateema aji : « Aa, preeş pañ pa. »

⁹Kë Fimoñ Piyeer aşë kak aji na a : « Nabaa şal şal hum adoo ji naguur Uhaaş wi Naşibaţi ba? Tenan, banyaan amoy ayinu banaţuñ tji plëman hënk, bakak ańooţu, kaya kamoy. »

¹⁰Tji dko mënţ, kë abi jot jot tji ihoţ yi Fimoñ Piyeer aşë ba. Wi başaşa baneejuñ, baţënka kë akeţi akak ańooţa pya kamoy du kańog ayinul.

¹¹Palënk pweek paneej banfiyaaruñ bti, aţu na bañaan bti bantiinkuñ uko unţëpuñ.

Banjañan bajeban bañaan batum

¹²*Banjañan bado wal mënţ mlagre na iko ińoñarënaan itum tji ptoof pi bañaan. Banfiyaaruñ baji bayitiir bti du uşala wi bajaan bado Uşala wi *Falomor. ¹³Nin alon aanji ŋoom pnaakiir na baka, aşë maganaara baka. ¹⁴Kë pntuk pankdëmuñ dëm pya pi biinţ na baat pafiyaar Ajugun abot abi ahoţana tji baka. ¹⁵Bado kak kak aji bapënan bamaakal tji igah, kaţu baka tji il-

işa këme ijiin, Fimoñ Piyeer wal wi aktëpuñ ulimënţ wi nul uban alon tji baka. ¹⁶Pntuk pi bañaan paji paţiina kak ŋbeeka ŋanńogun Yerutalem, kaţij bamaakal na biki ŋntaayi ŋakyewlënuñ, kë bukal bti bajebi.

Bahajan Banjañan

¹⁷Kë *naşih i baţenan na batënţul – bukal biki bajaan bado pntuk pi *bataduk – başë kuj *banjañan maakan, anaţara baka ¹⁸Bado kë bamob baka, awat ukalabuş. ¹⁹Kë na utejan mënţan, *uwanjut wi Ajugun uşë bi, ahaabëş ilëman yi ukalabuş apënan baka aşë ji na baka : ²⁰« Nayaan *Katoh Kaweek ki Naşibaţi nado kaţup uţup wi ubida uhalu. »

²¹Banjañan batiink uwanjut wuñ, kë wi unuur ujinţan jinţ, kë başë ya Katoh ki Naşibaţi, aţo ajukan. Naşih i baţenan na batënţul bado kë badu *uruha uweek wi biki *Itrayel, wi bajaan bado Pntuk pi bawayëş bţup *bayuday aşë yil baya baţij banjañan banwooñ du ukalabuş. ²²Wi bayili biki naţenan naweek bayaan aban, baantënk banjañan du ukalabuş, aşë kak du uruha aya kakalëş aji : ²³« Wal wi nyaan du ukalabuş, ŋtënk kë udët bnuura, kë bayen banaţ tji plëman. Kë wi ŋhaabëşun bgah, aşë tşenk dko kë dawo djinţ. » ²⁴Wi naweek i bayen biki Katoh Kaweek ki Naşibaţi na baţenan baweek batiinkuñ uko wañ, bańoñar, aşë la na ŋşal uko unţëpuñ.

²⁵Wal mënţ, kë ŋiinţ alon aşë bi aji na baka : « Natenan! Biinţ biki nawatuñ ukalabuş, buk bukundi, ajukan bañaan du Katoh ki Naşibaţi. » ²⁶Kë naweek i bayen biki Katoh ki Naşibaţi aşë tool, na bangoli biki nul ayaarad banjañan. Baando btam na baka, tiki baţi pntuk pi bañaan puñ, pabi patap baka mnlak.

²⁷Kë baţij baka, aneejan du uruha. Naşih i baţenan kë aşë hepar baka aji : ²⁸« Ŋjënneenan neenan pjukan katim

kaŋ i? Kë Yerutalem bti dašë bi kak kak ti bgah bi nan, naŋjal kataparun pkeŋ pi niint i. »

²⁹ Kë Timoŋ Piyeer na banjañan bandukiŋ bašë teem aji : « Ijwo i kaŋaš Našibaŋi, mënŋ bañaanŋ biki ŋwoonŋ kaŋaš. ³⁰ Našibaŋi i bašinun apënan ti pkeŋ Yetu i nadolunŋ kë bafiŋi, wi napaŋulunŋ ti krut. ³¹ Ul i i Našibaŋi adëmanuŋ ti kadeenu ki nul, awoona Naših akuŋ awo *Nabuuran Bañaanŋ, bayuday bahilna baŋelëš ŋbida, ipekadu ibot ipën ti baka. ³² Ijwoonŋ banktupunŋ uko unŋepunŋ, un, na *Uhaaš wi Našibaŋi, unwoonŋ uko wi Našibaŋi awulunŋ bankntašulunŋ. »

³³ Wi banŋoonŋ *uruha batiinkuŋ uko waŋ, badeebaŋ maakan, ašë ji bado bafiŋ banjañan. ³⁴ Kë niintŋ aloŋ i bajaanŋ bado Gamaliyel ašë naŋa ti uruha. Awo *nafariŋay *najukan Bgah, i bañaanŋ bama-ganuŋ bnuura. Aji na baka bapënan banjañan bdig btiinku, ³⁵ ašë ŋup na baka aji : « An bañaanŋ biki *Itrayel nali-pariin ti uko wi naŋaluŋ pdo bañaanŋ biki. ³⁶ Du ŋnuur ŋundu, ŋwina win, kë Tewdat awuji, ahomp na dko aji awo ñaanŋ naweek, kë bañaanŋ banŋoganuŋ iñeen-week ŋyaaš ŋbaakër (400) baŋaša. Ul ti uleeful kë bafiŋa, kë banktašulunŋ bawayšëri, nin ukoolan uunduka. ³⁷ Kë nawo *Yudat i *Galilay akak abi, ti wal wi mnfën mi bañaanŋ akuŋa pntuk ; ul kak akeŋi, kë baŋašarul bti bawayšëri. ³⁸ Ukaanŋ kë njakan napënan iñen ti bañaanŋ biki, nawut baka baya! Woli ulemp wi baka na ŋšal ŋi baka ŋawo ŋi bañaanŋ bajën ŋaluŋ kaba'aara bdidi ŋa ; ³⁹ ŋašale wo ŋi Našibaŋi, naankluŋ kahilan pneenan ŋa. Naŋaafaraan kala pğut na Našibaŋi de. »

⁴⁰ Banŋoonŋ uruha, kë batiink uŋup wi Gamaliyel. Bado kë badu banjañan, ado kë bakob baka itintël, ašë ji na baka baŋaŋna ptiiniyaan katim ki Yetu, abaa wutan baka kë bayaa.

⁴¹ Banjañan bapën ti uruha, ašë lilan maakan jibi Našibaŋi awinuŋ aji bataanŋ na phaj ti katim ki Yetu. ⁴² Unuur unjinŋi, du Katoh Kaweek ki Našibaŋi këme du itoh yi bañaanŋ, baji bajukanaara jukan, kakuŋ kaŋup *Uŋup Ulil Unuura unyuujunŋ kë Yetu awoonŋ Krittu.

Banfiyaaruŋ badat bañaanŋ paaj na aloŋ bado kaŋenk banjañan

6 Wal mënŋan bañaanŋ banfiyaaruŋ Yetu batuma tum pya. *Bayuday banjaanŋ baŋiini *ugrek, banaŋa pŋom na banjaanŋ baŋiini uŋup uhebërë, ŋiki baji baŋilma unuur undoli baŋ banketandënuŋ bayin baka ti wal wi pfah uko ude. ² Kë *banjañan iñeen na batëb bašë du banfiyaaruŋ bti aji na baka : « Un ŋenwo i kaduk ulemp wi pjukan Uŋup wi Našibaŋi, kabi pfaaš uko ude. ³ An bayiŋun, nadatan ti an bañaanŋ paaj na aloŋ banwoonŋ batool ti këš ki an bti, bantumuŋ na *Uhaaš wi Našibaŋi na ušal unŋuŋa, ŋŋu baka ti ulemp mënŋan. ⁴ Un ŋšë ŋbi ŋduka duka ti pñehan Našibaŋi, na ulemp wi pjukan Uŋup wi nul. »

⁵ Banfiyaaruŋ bti badinan uko wi banjañan bajakuŋ: Kë badat Tefan anfiyaari Ajugun maakan akuŋ atum na Uhaaš wi Našibaŋi, na Filip, na Prokoor, na Nikanoor, na Timoŋ, na Parmenat, na Nikola (ankakuŋ nayuday, awo i ubeeka wi Antiyoka) ⁶ Baŋij baka ti kadun ki banjañan, kë bañehandër baka Našibaŋi abot apaf baka iñen ti ikow.

⁷ Uŋup wi Našibaŋi umeetana meetana pya, banfiyaaruŋ ti Yerutalem kë baktuma tum pya, kë batum ti baŋenjan badoo kak aŋaš bgah bi Yetu.

Bamob Tefan

⁸ Tefan antumi na bnuura bi Našibaŋi na mnhina mi Našibaŋi aji do iko iñonŋarënaan na mlagre mnweek ti bañaanŋ. ⁹ Kë ti wal mënŋ bañaanŋ balon

biki *katoh kañehanaani ki bayuday ki bajaan bado ki « Bajuuk ti Ulemp biki Bawutanuŋ » baneej blaŋar na Tefan. Ti bañaan bakan mënŋan baloŋ bawo biki Kuren, kē baloŋ bawo biki Alektandriya, baloŋ kē bawo biki Filitiya kē baloŋ bawo biki Atiya. ¹⁰ Ti blaŋar bi baka baanhilan apēnan uŋup ujinŋ uŋool wi Tefan, ŋiki aŋiini na uŋal unŋuŋa wi *Uhaaŋ wi Naŋibaŋi uwululuŋ. ¹¹ Ukaaŋ kē baluk bañaan baloŋ, kē baji : « Ŋiink ñiint i, kē akŋup uko uwuŋaan ŋi *Bgah bi Moyit na ŋi Naŋibaŋi. » ¹² Baya awuuk bañaan bti, na bantohi na *bajukan Bgah bi Moyit, kē badēpa ŋi Tefan amob ayaanaan du *uruha. ¹³ Baŋij bañaan baloŋ, kē badaar aji bawoŋ bamaar, aŋē ji : « Ñiint anaŋuŋ i aji ŋupa ŋup buŋaan ŋi uko wi *dko dyimanaan di, na ŋi Bgah bi Moyit. ¹⁴ Ŋiinka kē aji Yetu i *Nataret i aluŋ kafom dko di, kabot kaŋēŋ udolade wi *Moyit awuluŋ un. » ¹⁵ Bañaan bti banwoŋ ŋi uruha bajabana kēŋ, aŋē win kaara di nul kē dajeeh ji di *uwanjut.

Tefan aŋiini ŋi kadun ki uruha

7 Kē *naŋih i baŋenan aŋē hepar Tefan aji : « Uko wi baŋupun ŋi iwi uwoha manjoonan i? »

² Kē Tefan aŋē teem aji : « An batēnt naan na baŋin naan, naŋiinkan. *Abraham ateemun awo ŋfa du utaak wi Metopotamiya, ji abi ado kafēŋ du ubeeka wi Haran. Naŋibaŋi i mndēm apēn awinana da ŋi kadunul, ³ aji na a : *“Dukan utaak wi nu, na biki katohu, iya utaak wi nji kaluŋ kayuuju.”*^h ⁴ Wi wi Abraham apēnuŋ du utaak wi bakaldeyeŋ, aya afēŋ du Haran. Kē dul di Naŋibaŋi adolnuluŋ, wal wi aŋin aneemuŋ, kē apēn abi ŋi utaak wi nafēŋuŋ nŋa wi. ⁵ Aanwula nin ufēŋ, nin dko dpaf kahoŋ du utaak mēnt, aŋē hoŋa

aji aluŋ kawo ajuŋ utaak mēnt ul na pntaali pi nul. Wal wi Naŋibaŋi akdoon kahoŋ mēnt, Abraham ahum aandobi buk. ⁶ Kē hēnk di di Naŋibaŋi aŋiiniŋ aji : *“Pntaali pi nul paluŋ kaya pyaanŋ, baluŋ kajuuknŋēn pa ŋi ulemp, kahajan pa ŋŋubal iñeen week ŋbaakēr (400). ⁷ Kē nji Naŋibaŋi nŋē luŋ kawayēŋ babuk utaak unŋuŋ baka ŋi pjuuk, ŋi buŋaan bi badoŋ. Waŋ uŋēple, bapēn da kabi kadēmanaan ŋi utaak wi nhoŋiŋ wi.”*ⁱ ⁸ Wal mēntan wi wi adoluŋ *bhoŋar bi na Abraham, aŋenanaan ba pwala *katēmp, ukaaŋ kē wi abukuŋ *Itaak, kē awalana katēmp wi akaaŋ ŋnuur bakreŋ. Kē hēnk di di *Itaak adolaŋ wi abiiŋ abuk *Yakob, kē Yakob adola haŋ na babukul banwoŋ bateemun iñeen na batēb bammeetaniŋ^{§§}.

⁹ « Bateemun bammeetaniŋ bakuŋ *Yotef aŋa baka wal mēnt aŋē waapa, kē bannuguluŋ baya na a Ejiptu. Kē Naŋibaŋi aŋē wo na a. ¹⁰ Apēnana ŋi unoor wi nul bti, aŋē ŋena kē awo na uŋal unŋuŋa, abot adola kē atiinkana du Farawuna naŋih i Ejiptu. Farawuna adola kē awo nantuŋa i Ejiptu bti na i katoh ki nul bti. ¹¹ Wal mēntan, kē ubon uweek uŋē wo ŋi Ejiptu bti na ŋi utaak wi *Kanaan ; bañaan kē banoor maakan, kē bateemun baankak aka uko ude. ¹² Wi Yakob atiinkuŋ kē baji uko ude uwo du Ejiptu, aŋē yil da uyaaŋ uteek, bateemun. ¹³ Uyaaŋ utēbantēn, wi bakakuŋ, kē *Yotef abi meetana ŋi babuk aŋin. Hēnk, kē Farawuna aŋē me kabuka ki Yotef. ¹⁴ Wi wi Yotef aŋaan ado kē bayaarad Yakob aŋin na bayiŋul bti. Bukal bti bawo iñeen paaj na uloŋ na kañeen (75). ¹⁵ Kē hēnk di Yakob ayaan du Ejiptu, kē dul di di ayaan akēŋna ul na bateemun bammeetaniŋ. ¹⁶ Bajej baka wal mēnt añooŋ du ubeeka wi Fikem, aya

§§7:8 Bawoŋ babuk Yakob iñeen na batēb, bampaŋuŋ ŋŋini ki Itrayel.

^h7:3 Ujuni 12.1. ⁱ7:7 Ujuni 15.13-14.

moy du dko dloj di Abraham abiiñ anug na itaka ti babuk Emor du Fikem.

¹⁷ « Kë wal wi uko wi Naşibaţi ahoñuñ Abraham ubanuñ ti pdolana, pntaali pi nun patumi, aşê tuma tum pya ti Ejiptu. ¹⁸ Hênk di naşih aloñ abiiñ aneejan pşih, anwoon aantënkber atiink kë baţiiniyaan uko wi Yotef. ¹⁹ Naşih mënt aţu mntit mi nul bti ti phajan pntaali pi nun, kadoo tu baka bafel bapoţ bambaan abuka buka bakeţna. ²⁰ Wal mëntan wi wi *Moyit abukiñ, kë Naşibaţi aşê ŋala. Abot kli kwajanţ du katoh baka. ²¹ Wi başaan ańooţa afel, abuk Farawuna ŋaaf kë aşê jeja, akuş ji abukul ²² Moyit ajuk bnuura pme pi bańaan biki Ejiptu, abot awo ŋaan naweek ti uko wi ajaan ado na wi ajaan aţup.

²³ « Wi Moyit akaan ŋşubal ińeen ŋbaakër, kë uşal wi pya pwin bayitul baitrayel kë uşê bi ti a. ²⁴ Wi akyaan, awin ŋiinţ aloñ i utaak wi Ejiptu kë akhajan ayitul, kë ayeenkara, afiñ ŋiinţ i Ejiptu, alukandëra. ²⁵ Aşal kë bayitul bame kë Naşibaţi aţepna ti a, aţij baka mbuur, kë başê wo baammee. ²⁶ Wi unuur ujinţuñ, awin baitrayel batëb kë bakgut aşê neej pwayêş ado na pkakan baka ti ploolan aji na baka : “An biki, nabootuñ abaa ŋom we ba?” ²⁷ Kë anwoon ti phajan atëntul uñ aşê wuuk Moyit aji na a : “In aţu’iin pwo naşih na nawayêş ti un ba? ²⁸ Om iñal kafinñ jibi ifinţuñ ŋiinţ i Ejiptu takal?” ²⁹ Wal wi Moyit atiinkuñ uko wañ, aşê ti, aya pyaanţ du utaak wi Madiyan, di abiiñ akaana bapoţ biinţ batëb.

³⁰ « Wi aţoon da, ado ŋşubal ińeen ŋbaakër, kë *uwanjuţ, uşê pën awinana ti bdoon bloñ bankyiki ti bgof du bnkan banńoguş pnkuñ pi Finayi. ³¹ Moyit ańoñar ti uko wi awinuñ aşê ŋog pten bnuura, kë pdiim pi Ajugun paşê ti inkana aji : ³² “Nji dwoon Naşibaţi i ba-

teemu, Naşibaţi i Abraham, i Itaak na i Yakob.” Moyit alenk wal mënt akat kat aankak ańoom pten. ³³ Kë Ajugun aşê jaka : “Wohşën işapaat, dko di inaţuñ duñ dayimani. ³⁴ Aa, dwin mnhaj mi pntaali pi naan du Ejiptu, atiink mntëg mi baka, aşê wala pbuuran baka. Hênkun biini, dñal kayilu du Ejiptu.”³⁵

³⁵ « Moyit mënt i baitrayel babin apok aji na a : “In aţu’iin pwo naşih na nawayêş? Ul i Naşibaţi akaan ayil awo naşih na nabuuran i baka. Naşibaţi aţepna ti uwanjuţ wi awinuñ ti bgof bankyikuñ ayilna a. ³⁶ Kë ul akaan apënan baka du Ejiptu. Ado mlagre mweek na iko ińoñarënaan du utaak mënt, na wi bakmuuruñ *bdëk bjeenk al na du bnkan, ŋşubal ińeen ŋbaakër. ³⁷ Ul Moyit ajakuñ na baitrayel aji : “Naşibaţi aluñ kapënan ti bayitan naţuparul aloñ ji nji pa an.” ³⁸ Wi bateemun bayituñ du bnkan ul kak abananuñ baka uţup wi uwanjuţ uţiiniñ na a du pnkuñ pi Finayi. Aa, ul ayeenkun ŋţup ŋi ubida, awulun.

³⁹ « Kë bateemun başê bi wo baandi ptiinka, apoka, aşê ŋal pkak du utaak wi Ejiptu. ⁴⁰ Baji na *Aaron : “Takun başibaţi bankdoon kapoş ti kadunun, Moyit i ampënanuñ un du Ejiptu, ŋaan aamme jibi aţepi.” ⁴¹ Tuñ ŋnuur mënt, kë başê ţak ubay, ado pa wa pgur, aşê lilandër ulemp wi ińen yi baka maakan. ⁴² Kë Naşibaţi aşê dek baka feţ awut baka kë bakdëman ŋjah ŋi baţi, jibi *baţupar Naşibaţi bajakuñ:

“An bańaan biki *Itrayel, nji i i nafiñaruñ abot ado bţeñan bi pntuni pi ŋntaam ŋşubal ińeen ŋbaakër du *pndiiş i?

⁴³ Kaduñ ki Molok naşibaţi i nan ki nakuñiñ ka, na ptu pi Refan naşibaţi i nan annaamuñ ujah yul yi naţakuñ abot akak adëman.

Ukaaŋ kē nji kadolan naya pjuuk dko dlow danṭēpuŋ utaak wi Babilon.”

⁴⁴« Hēnkuŋ ṭi uko wi *kaloona kan-jaaŋ kadiiman kē Naṣibaṭi awo da, kul ki bateemun bammeṭaniinṭiṭ babiinṭ awoon-aaŋ du bnkan : Moyit ado kē baboman ka jibi Naṣibaṭi ajakuluŋ, aji na a ado ka kanaam ji ki awinuŋ. ⁴⁵Wi babuk baka bayeenkuŋ ka, aṣē ya na ka aneejan du ṅtaak ṅi bayeenkuŋ wal wi Yotuwa awoonṭ ṭi pṣih, wi Naṣibaṭi adookuŋ bañaanṭ biki ṅtaak mēntṭ ṭi kadun ki baka. Kē kaloona mēntṭ kawo da te wal wi *Dayiṭ abiiṭ aneejan pṣih. ⁴⁶Dayiṭ aŋalana ṭi kadun ki Naṣibaṭi, aṣē ṅe-han aji aŋal pdo baniwa katoh pa a, ul Naṣibaṭi i Yakob. ⁴⁷Kē *Falomonṭ aṣaaŋ abi niwa katoh mēntṭ.

⁴⁸« *Andēmuŋ Maakan kē aṣaaŋ awo aanji fētṭ ṭi itoh yi iñen yi bañaanṭ ba-jēn ibomanuŋ. Jibi *Naṭupar Naṣibaṭi ajakuŋ:

⁴⁹“*Baṭi bawoonṭ pbuuṣiin pi naan Kē mboṣ manwo di mnpafni ihoṭ yi naan Ajugun aji : Katoh kanaam hum ki ki nakniwnuŋ ba,*

kē ṭuŋ dakwoonṭ dko dnoorfēnaani di naan ba?

⁵⁰*Mēntṭ kañen ki naan kapaṣuŋ iko yi bti i?”*»

⁵¹Tefan akak aji na baka : « An batam ikow, badēnētṭ ṅhaaṣ, nadēnēmi,* akutṭ apok *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi, nawoha ji bateeman. ⁵²Ahoŋ ṭi baṭupar Naṣibaṭi i i bateeman bawoonṭ baanhajani ba? Badoo fiŋ bambiiṭ aṭup ubi wi ṅaaŋ Naṭool. An nawul ṅaaŋ Naṭool mēntṭ kē bafiṅi. ⁵³An nanyeenkuŋ Bgah bi Naṣibaṭi banṭēpnunṭ ṭi ṅwanjut, napok pṭaṣ ba. »

Batap Tefan mnlak afin

⁵⁴Wi bañaanṭ biki *uruha batiinkuŋ haŋ, aṣē deebaṭēr Tefan bnuura ado dumrēn iñiiṭ. ⁵⁵Kē Tefan ul, i *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uneejuŋ, atum, aṣē jaban kēs du baṭi, awin pdēm pweek pi Naṣibaṭi, kē Yetu anaṭ ṭi kañen kadeenu ki Naṣibaṭi. ⁵⁶Kē aji : « Natenan dwin baṭi, kē bawo bhaab, kē *Abuk ṅiintṭ aṣē naṭṭ ṭi kadeenu ki Naṣibaṭi. »

⁵⁷Wal mēntṭ kē baṣē huuran maakan anētṭ ibaṭ yi baka. Wi wi baṣaaŋ adēpa ṭi a bukal bti, ⁵⁸apul pulan apēnan ṭi ubeeka, ajun pṭapa mnlak. Banknta-puluŋ mnlak mēntṭan bahankan imiṣa yi baka naṭaṣa aloŋ anwoonṭ katim ki Fawul. ⁵⁹Wi baktapuluŋ mnlak hēnk, kē Tefan aṣē ṅe-han Naṣibaṭi aji : « Yetu Ajugun, yeenkan uhaaṣ wi naan. » ⁶⁰Wi wi aṣaaŋ aṭup aṣē huuh maakan aji : « Ajugun, kṭo kafēn baka pjuban pi badoluŋ pi. » Wi akjakuŋ haŋ aṣē jēmṣa.

8 Kē *Fawul adinan ṭi uko wi bafiṅuŋ Tefan.

Uyaaṣ uteek wi bahajanuŋ banfiyaaruŋ

Unuur mēntṭan, bajun phajan maakan banfētṭuŋ Yerutalem afiyaar Yetu, kē bukal bti bawayṣēr ṭi ṅtaak ṅi *Yuda na *Tamariya kē *banjañan ṭañ badukiiṭ. ²Bañaanṭ baloŋ banjaanṭ badēman Naṣibaṭi kē bamoy Tefan, aṣē ṭēga ṭi pkeṭul. ³Kē *Fawul ul, aṣē wo ṭi phajan maakan pntuk pi banfiyaaruŋ bti, aji neeṭ ṭi itoh, kamob biintṭ na baatṭ kawat ukalabuṣ.

⁴Kē banwayṣērṭuŋ bukuŋ baṣē ṅaaŋ na utaak, aṭup Uṭup Ulil Unuura.

*7:51 Bapiit aji bañaanṭ « baanwalaṅ ṅhaaṣ na ibaṭ katēmp » bawo ji banwoonṭ baanfiyaari, baanji batiink Naṣibaṭi.

Filip aţup Uţup Ulil Unuura du Tamariya

⁵ K  Filip, aya du ubeeka uloŋ,   utaak wi *Tamariya, a   jun p up ba a  uko wi *Krittu. ⁶ Wi ba a  bti batiinkuŋ iko i oŋar naan yi Filip adoluŋ abot awin ya, bam ban uko wi ak upuŋ. ⁷ K  h nk di di  ntaayi  tum  p nuŋ   ba a  biki  aneejuŋ, awuuhan maakan, ban akmuŋ na bankjiinkuŋ batum k  bajeji. ⁸  i ubeeka m nt ba a  balilan maakan.

⁹ Niint aloŋ i baja  bado Timoŋ anjonuŋ   ubeeka m nt awo da. Ulempul uwo pdo kado dayaamu, aji do ba a  ka oŋar maakan. Ahomp aji awo  a  naweek, ¹⁰ k  ba a  batum baktiinka, bampo i na baweek. Baji baji : «  iint i awo mnhina mi Na iba i, mi baja  bado mnweek. » ¹¹ Ba a  batiinka,  iki ajon ka oŋar n baka na dayaamu di aja  ado. ¹² K  h nkuŋ ba a  ba   fiyaar Filip anja  a up *U up Ulil Unuura wi *P ih pi Na iba i na wi Yetu Krittu. Banfiyaaruŋ bti, biint na ba , badolan *batitmu. ¹³ K  Timoŋ ul  i uleeful akak afiyaar, adolan batitmu abot abi duka duka  i p a  Filip. Wi awinuŋ iko i oŋar naan na iko yi mnhina inkdolaniin, a oŋari.

¹⁴ Wi *banja an du Yerutalem batiinkuŋ k  baji ba a  biki Tamariya bayeenk U up wi Na iba i, bayil da *Yowan na Timoŋ Piyeer. ¹⁵ Wi babanuŋ, ba ehan Na iba i pa banfiyaaruŋ, *Uhaa  wi Na iba i uhilna uwala  i baka, ¹⁶  iki uundobi wala  i nin aloŋ  i baka. Badolan  a  batitmu  i katim ki Yetu Ajugun. ¹⁷ Wi wi Timoŋ Piyeer na Yowan ba a  apaf baka i en  i ikow, k  Uhaa  wi Na iba i uwala  i batamari.

¹⁸ Wi Timoŋ a a  awin k  Na iba i awul Uhaa  wi nul ba a  wi banja an bapafuŋ baka i en, a i itaka a   ji na baka : ¹⁹ « Na enaan  i kak phina m nt nkak nhilna  a  i  i mpafuŋ i en, ayeenk Uhaa  wi Na iba i. » ²⁰ K  Timoŋ Piyeer a   teema aji : «   pan iya ike  du, iwi na itaka yi nu, wi i aluŋ aji ihilan kanug na itaka uko wi Na iba i aja  a en  en. ²¹ Iinka nin kafah  i uko un  puŋ  i, uhaa  wi nu uunjint  i kadun ki Na iba i. ²²  a aan mn ot mi nu, i ehan Ajugun : Ahinan kaluŋ kamiiru u al uwu aan umbiin  i iwi wuŋ. ²³ Dwin k  iwo na bkujar na uhaa  wi bu aan aku  ahot  i pekadu! » ²⁴ K  Timoŋ a   ji na bi Timoŋ Piyeer na Yowan : « Na ehand raan Ajugun an  i  leefan, iko yi najakuŋ yaŋ iwutna kaban en. »

²⁵ Wi Timoŋ Piyeer na Yowan ba upuŋ uko wi bameeŋ  i Ajugun, wi baktupuŋ u up wi nul, a   kak Yerutalem.  i bgah, ba up U up Ulil Unuura  i  f t  tum  i Tamariya.

Filip na namali i na ih  a  i Itiyopiya

²⁶ *Uwanju  wi Na iba i u ini na Filip, aji na a : « Yaan umbaŋ wi btammaŋu, du bgah banja  bawoona Yerutalem kawala Ga a, nin aloŋ aanwo  i ba » ²⁷ K  Filip a    ool. Wi wi ayituŋ na  iint aloŋ i Itiyopiya anwo  namali i Kandaki na ih  a  i utaak m nt[†]. Niint m nt awoona Yerutalem di aya  pyaant pi pd man Na iba i, ²⁸ a i . A o  i ukaaru wi nul wi  mp l nt  akpuluŋ a   leyiir uko wi Itayi *Na upar Na iba i apiituŋ.

²⁹ *Uhaa  wi Na iba i k  u   ji na Filip : « Yaan imob ukaaru wundu. » ³⁰ K  Filip a i, a og wa, a   tiink namali k  akleyiir uko wi Itayi Na upar Na iba i apiituŋ, a   hepara : « Imeha uko wi ikleyiiruŋ h nk i? » ³¹ K  a   teema aji

[†]8:27  i ugrek awo  a  i baka uŋ, baji baka  wal m nt banja  balempar na ih  a . Anka aniin aanhil pkak  i bgah bi bayuday.

: « Dbaa do do hum kado kame, woli baampibanaan wa. » Wi wi ašaaŋ ado kē Filip apaya ƚi ukaaru aŋo, aňoga. ³²Dko di Ulibra wi Našibaƚi di akleyiirunƚ dii di, daji :

« *Ji unkaneel wi bakňooƚunƚ pya kafij*

Ji unkaneel umpoƚi ƚi kadun ki napuunk wa,[‡]

Hēnk di di ajaanƚ ayompan mntum.

³³*Baneenana unwoonƚ wi nul, ƚi pwalan bkowul.*

Ubida wi nul upēn ƚi umundu wi

In aklunƚ kakakalēš pntaali pi nul? »

³⁴Kē namali ašē hepar Filip aji : « Dkooƚu kooƚ ƚupaan ņaan i Naƚupar Našibaƚi aƚiniyaanunƚ hēnk? Ul ƚi uleeful a kēme alonƚ? » ³⁵Kē Filip ašē ƚēpna ƚi umpiitunƚ wunƚ, aƚupa *Uƚup Ulil Unuura wi Yetu. ³⁶Wi bakyaanƚ na bgah, ašē ban ƚi dko di meel, kē namali ašē ji na a : « Meel mii mi, we uneenanunƚ ndolan *batiƚmu ba? » [³⁷Filip aji : « Woli ifiyaar na uhaaš wi nu bti, ihilan kayeenk batiƚmu. » Kē namali ašē teem aji : « Aa, dfiyaar kē Yetu *Kritti awo abuk Našibaƚi. »]

³⁸Namali ado kē banaƚan ukaaru, kē bawala bukal batēb bti ƚi meel, kē Filip adola batiƚmu. ³⁹Wi bapēnunƚ ƚi meel, kē Uhaaš wi Ajugun ušē jej Filip, kē namali aankak awina. Namali aya na bgahul alilan maakan. ⁴⁰Kē ul Filip, ašē winana du ubeeka wi Atot ašē ƚup Uƚup Ulil Unuura ƚi ņbeeka bti ņi aƚēpnunƚ te adoo ban wi Kaytaraya.

Fawul aƚiyaar hēnkunƚ Yetu Krittu

9 Wal mēnƚan, kē *Fawul ašē bi duka duka ƚi pbēg baƚašar Yetu, abot ala pfiŋ baka. ²Aya ahepar *naših i baƚeŋan kē awula uworda umpiitunƚ pa baweek biki *katoh kaňehanaani du Damat. Fawul aŋal kaya kaƚēnk baƚaš bgah bi

Yetu du Damat, biinƚ kēme baat, kamob baka kaňooƚ Yerutalem.

³Wi akyaanƚ ƚi bgah ado ten Damat, ƚi dko mēnƚ bjeehi bweek banwoonunƚ baƚi kē bašē mara mara agura, ajeehana. ⁴Kē ašē jot ƚi mboš ašē tiink pdiim plonƚ kē pakjaka aji : « Fawul, Fawul, we ukaanƚ kē ikhajanana ba? » ⁵Fawul kē ašē hepar aji : « Iwi in ula ba, Ajugun? » Kē ašē teema aji : « Nji Yetu a, ikhajanunƚ. » ⁶Kē nšē ji inaƚa, ineej ubeeka baya kaƚupu uko wi iwoonƚ kado. »

⁷Bangakandērunƚ bayaas na a banaƚ, baanhilan bƚup ƚiki balēnk maakan : baji batiink pdiim, bē baanji bawin nin ņaanƚ alonƚ. ⁸Fawul anaƚa ƚi mboš ahaabēš kēš ašē wo aankak awin nin ukoolan, batēnƚul baƚijana ƚijan aneejanaan Damat, ⁹kē aƚo da ņnuur ņwajantƚ aandee, aandaani akuƚ aduka nakuul.

¹⁰Kē ušē ka ņiinƚ alonƚ naƚašar Yetu i bajaanƚ bado Ananiyat anwoonƚ du Damat. Aka mnwin, awin Ajugun, kē aji na a : « Ananiyat! » kē ahepni'a aji : ¹¹« Ajugun, nji wi. » Kē Ajugun ašē ji na a « Yaan du bgah bi katim ki Bgah Btool, ihepar du katoh ki Yudat, ņaanƚ i bajaanƚ bado Fawul, awo i utaak wi Tartut. Awo da aňehan Našibaƚi, ¹²ašē ka mnwin awin, ņaanƚ alonƚ i katim ki Ananiyat, ambiyi apafa inēn akakna ado kawin. » ¹³Ananiyat ateema aji : « Ajugun, ditiink kē baňaanƚ batum bakƚiiniyaan buƚaan bi adolonƚ baňaanƚ banfiyaarunƚ du Yerutalem. ¹⁴Kē ƚi Damat ƚi, *baƚeŋan baweek bawula du Yerutalem uworda umpiitunƚ, wi ahilni kamob baňaanƚ bti bankdēmanunƚ uko wi tu. » ¹⁵Kē Ajugun ašē jaka : « Yaani, ddat ņiinƚ mēnƚan unƚ, pa adolēn mmeetana ƚi banwoonƚ baanwo bayuday, ƚi baših biki baka, na ƚi *bayuday. ¹⁶Dluŋ kadiimana bdidi naan mnhaj mi awoonƚ i kahaj bti pa nji. » ¹⁷Kē Ananiyat ašē ya wal mēnƚ, aneej

[‡]8:32 Baji bapuunk ņkaneel, kajej pfaal kašairna ilaan.

du katoh, apafa inen aşë ji : « Fawul ayit naan, Ajugun Yetu, ampënuj ti kadunu du bgah bi iktëpnuj, ayilnuj, ikakna ido kawin, ikuţ itum na *Uhaaş wi Naşibaţi. »¹⁸ Ti dko mënţ iko ji ipepat ikanşa ti kës ki nul ajot, kē akak awin bnuura. Wi wi anaţiij ayeenk *batitmu.¹⁹ Wi adeeņ, kē uleef ukak na a.

Fawul aţup Uţup Ulil Unuura du Damat

*Fawul aţo na baţaşar Yetu biki Damat űnuur űloņ. ²⁰ Aandoo kak ayoonk aşë neej ti *katoh kaņehanaani ki bayuday aţup aji Yetu awoonj Abuk Naşibaţi. ²¹ Baņaanj bti banktiinkuluņ baņoņar aşë ji : « Mënţ ul ti uleeful awoonj du Yerutalem ado na baņaanj bti bankdëmanuj Yetu mënţ i? Aambi bi pmob baka kaņooţ du *baţeņan baweek i? » ²² Kē Fawul aşë tamanaara taman ti pdiiman *bayuday biki Damat banwoonj baanhilana pnëţ, kē Yetu awoonj Krittü. ²³ Wi űnuur űloņ űaţëpuņ, kē bayuday baloņ başë tiinkar pa pfiņ Fawul. ²⁴ Kē aşë me uko unkbomanderuj. Badoo kak kak aji bayeņ ilëman yi ubeeka, pnak na utejan kahilna kafiņa. ²⁵ Unuur uloņ na utejan baţaşar Yetu kē baţu'a ti pkaar pweek^f, aţëpana ti bhër bloņ banwoonj ti uniw, awalana uniw unfooyuņ ubeeka. Wi wi aşaan atool pya Yerutalem.

Fawul akak Yerutalem

²⁶ Wi *Fawul abanuņ Yerutalem, ado na pnaakiir na baţaşar Yetu kē baņaanj mënţ başë ti a, ţiki baanfiyaar aji akak aţaş Yetu na manjoonan. ²⁷ Kē Barnabat aşë yeenka wal mënţ, adiimana *banjaņan. Wi wi abaanj akakalëş baka jibi Fawul ayiti na Ajugun ti bgah, kē aţiini na a, na jibi aţupuņ na mntëņ uţup wi Yetu du Damat. ²⁸ Wal mënţ kē aşë bi

duka duka ti pņaay na baka ti Yerutalem aţup na mntëņ uţup wi Ajugun. ²⁹ Aji tiini na *bayuday banjaanj baţup *ugrek, kateņ na baka, kē bukuņ başë do na pba na a. ³⁰ Wi baţaşar Yetu bameeņ uko waņ aşë űooţa ubeeka wi Kaytaraya, kē dul di di bayaan adolna kē aya ubeeka wi Tartut.

³¹ Pntuk pi banfiyaaruņ Yetu pawo wal mënţ ti bnuura ti utaak wi *Yuda bti, ti *Galilay na ti *Famariya. Payaha ya kadun ti ptiink Ajugun. *Uhaaş wi Naşibaţi utëņţën banfiyaaruņ Yetu, kē baktiink Ajugun, abot atuma tum na űnuur nuur.

Fimonj Piyeer ajeban Ayne du ufëţ wi Luda

³² Kē wal mënţ, Fimonj Piyeer, jibi ajaanj aņaay na baņaanj, aşë wala du banfiyaaruņ Yetu banfëţuņ du Luda. ³³ Aţënk da űiintj aloņ i bajaanj bado Ayne anţakmi awo ti kalişa űşubal bakreņ. ³⁴ Kē Fimonj Piyeer aşë jaka : « Ayne, Yetu ajebanu, naţiin iboman kalişa ki nu bdidi'u! » kē anaţa ti dko mënţ. ³⁵ Baņaanj bti biki Luda na biki ufëţ wi Faronj wi bawinuluņ, aşë fiyaar Ajugun.

Fimonj Piyeer anaţan Tabita ti pkeţ du ubeeka wi Yope

³⁶ űnaat aloņ naţaşar Yetu i bajaanj bado Tabita (katim kaņ kawoonj ti uţup *ugrek Dorkat: dawoonj ubata) awo du ubeeka wi Yope. Awo űnaat anjoobi bkow, aji ţenka ţenk bajuuk, kado bnuura. ³⁷ Amaak ti űnuur mënţ akeţ. Wi baņowuņ puum aşë jej pa apayan du meeţ di bko duuţ^s. ³⁸ Jibi Luda daņoguş na Yope, baţaşar Yetu kē batiink kē Fimonj Piyeer awo da, aşë yil da biintj batëb aji na baka baya baji na a abi hënkuj.

^f9:25 Pkaar pawo kakah kaweeek.

^s9:37 Wal mënţan, baji baniw itoh, kapaf, imeeţ iloņ kawo bko duuţ.

³⁹Anaṭa ṭi dko mēnt̄ aya na baka. Wi abanuṭ, badola kē apaya bko duuṭ. Baat̄ bayoṭ bti banaṭ ṭi kadunul awooni abot ayuuṭ imiṣa yi Tabita abiiṅ alēt wi ahojuṅ na baka. ⁴⁰Timoṅ Piyeer ado kē bapēnan bañaanṅ bti, aṣē ṅup añehan Naṣibaṭi. Wi awuḡṣiiṅ ataṅ na puum aṣē ji : « Tabita naṭiin. » Ahaabēṣ kēṣ, kē wi awinuṅ Timoṅ Piyeer, aṣē naṭa aṭo. ⁴¹Timoṅ Piyeer kē aṣē wula kañen aṭēnka pnaṭa, aṣē du baat̄ bayoṭ, na banfiyaaruṅ bandukiṅ adiiman baka kē awo najeb. ⁴²Bañaanṅ bti ṭi Yope batiink uko unṭēpuṅ, kē batum bakak afiyaar Ajugun Yetu. ⁴³Timoṅ Piyeer afēt̄ du Yope ajon du uko ṅiint̄ alonṅ nalemp injan anwoon katim ki Timoṅ.

Korneliyut awin uwanjut̄ du Kaytaraya

10 ṅiint̄ alonṅ i bajaanṅ bado Korneliyut̄, awo ṭfa du ubeeka wi Kaytaraya, awo naweek i bangoli iñeenweek du pntuk pandu'aniṅ Itali. ²ṅiint̄ aṅ aji dēman akuṭ afiyaar Naṣibaṭi ul na biki katohul bti. Aji ṭēnk bajuuk *bayuday abot aji ñehan Naṣibaṭi unuur undoli. ³Unuur ulonṅ na pnak, kaya ṅwoori ṅwajanṭ, Naṣibaṭi ahaabṣa kēṣ kē awin bnuura *uwanjut̄ wi Naṣibaṭi ulonṅ kē ubi aneeṅ du katohul aṣē ji na a : « Korneliyut̄! » ⁴Kē Korneliyut̄ aṣē jaban uwanjut̄ kēṣ, alēnk aṣē teem wa aji : « Ajugun we wa ba? » Kē uwanjut̄ uṣē teema aji : « Naṣibaṭi atiink pñehan pi nu akuṭ awin bnuura bi ijaanṅ kdo bajuuk, aant̄ilmi'u. ⁵Hēnkuṅ yilan biint̄ balonṅ du Yope ido ṅiint̄ anwoon Timoṅ andu'aniṅ Piyeer, abi. ⁶Awo nayaant̄ i ṅiint̄ alonṅ anwoon Timoṅ kak aṣē wo nalemp injan, anfēt̄uṅ du kakab bdēk. »

⁷Wi uwanjut̄ unṭiiniṅ na a uyahanṅ ya, kē aṣē du balemp batēb biki katohul na

nangoli alonṅ ṭi biki aṣihuṅ anfiyaaruṅ Naṣibaṭi maakan, abot aji lemp du uko Korneliyut̄. ⁸Aṭup baka uko unṭēpuṅ bti aṣē yil baka kē baya Yope.

⁹Wi unuur ujint̄uṅ, kē bayili bakya na bgah, adoo ñog Yope. Timoṅ Piyeer apaya wal mēnt̄ ṭi uṣaṅ** añehan Naṣibaṭi, wal mēnt̄an unuur udiṅji. ¹⁰Kē ubon uṣē de a kē aṅal pde. Wi bawoon ṭi pjuṅa, Naṣibaṭi ahaabēṣa kēṣ kē aṣē mara mara awin ¹¹baṭi kē bawo bhaab, kē uko ulonṅ uṣē wala ṭi mboṣ, unnaami kaloona kaweeṅ kantananiṅ ṭi imbiint̄ ibaakēr. ¹²ṅntaam ṅi katoh na ṅi uṭeṅh bti, ṅankpuliṅ na ṅankyit̄uṅ, ṅawo ṭi ka meet̄. ¹³Kē aṣē tiink pdiim ploṅ kē pakjaka aji : « Timoṅ Piyeer, naṭiin, fiṅan ṅa, ide. » ¹⁴Kē aṣē teem aji : « Ajugun, nin! Wi mbuknaaniṅ, mēmbaanṅ kadeha uko wi *Bgah baneenanuṅ kēme uko uṭop ulonṅ. » ¹⁵Kē pdiim pakak ajaka : « Uko wi Naṣibaṭi adinanuṅ ṅaanṅ ade, mēnt̄ iwi iwoonṅ kaji uṭopi. » ¹⁶Pdiim paṭiini na a haṅ ṅyaaṣ ṅwajanṭ, kē kako kaṣē pula, akak baṭi.

¹⁷Ahum kaṣal uko wi Naṣibaṭi aṅaluṅ kaṭupa, kē bayili biki Korneliyut̄ bankrabuṅ uko Timoṅ nalemp injan baṣē wuj ṭi plēman. ¹⁸Bahuuran kameena me Timoṅ andu'aniṅ Piyeer awoha nayaant̄ i katoh mēnt̄.

¹⁹Timoṅ Piyeer ahum kaṣal uko wi awinuṅ, kē *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uṣē ji na a : « Biint̄ bawajanṭ buk bukuṅ ala'u. » ²⁰Waliin hēnkuṅ igakandēr na baka naya, iṣē iwut̄ kaṭaaf nin ukoolan, ṭiki ṅji dyiluṅ baka. ²¹Kē Timoṅ Piyeer awala ayit na bañaanṅ mēnt̄an. Aji na baka : « ṅji wi. Dwoonṅ ṅaanṅ i naklaanṅ. We uṭijanaṅ? » ²²Bateema aji : « Naweek i bangoli, Korneliyut̄, ṅaanṅ natool, anfiyaaruṅ Naṣibaṭi, kē bayuday bti bamagana, ayiluṅ un. Uwanjut̄ wi Naṣibaṭi

**10:9 Itoh iji iwo na dko dlonṅ du bko duuṭ, dandaanṅ, di ṅaanṅ ahiniṅ kaṭo, kēme kapint̄.

uloŋ ujakuŋ na a aji awo kadu'u du kato-
hul katiinku iŋupa uko wi iwoon kaŋupa.
» ²³ Fimoŋ Piyeer aneejan baka ŋi kato-
hul, ado baka kē bawo bayaanŋ biki nul.

Wi nfa mambanuŋ, kē Fimoŋ Piyeer ašē gakandēr na baka, ul na bañaanŋ baloŋ biki Yope banfiyaaruŋ Yetu. ²⁴ Aban Kaytaraya na baka ŋi unuur utēbantēn. Korneliyut adu bayiŋul na banohul biki kaŋēb, kē baŋo pyoonk baka. ²⁵ Wi Fimoŋ Piyeer abanuŋ ŋi kato-
h, Korneliyut kē ašē naŋa ŋi dko mēntŋ aya ayit na a, ajot ŋi ihoŋul, adēmana. ²⁶ Fimoŋ Piyeer ajaka : « Naŋin » ašē ŋenka kē anaŋaa, abaa ji na a : « Nji dwo ŋaanŋ najēn ji iwi. » ²⁷ Aŋiini na a, ašē neej, awin bañaanŋ batum banŋoonŋ ašē ji na baka : ²⁸ « Name kē pnaakiir na banwoonŋ baanwo bayuday, kēme pŋo na baka paneenan ŋi nja bayuday. » Kē Naŋibaŋi ašē dolēn nji ŋi uleef wi naan, kē nyikrēn kē pnaakiir na ŋaanŋ anwoonŋ aanwo nayuday paanwuŋi.

²⁹ Ukaanŋ kē wi idu'ēnuŋ, kē mbi kabi bi, bē mēntaaf ŋaaf nin ukoolan. Dŋal hēnkuŋ kame uko wi iduurni. ³⁰ Korneliyut kē ašē teema aji : « Udo ŋnuur ŋwajanŋ, ji woori wi nji kaŋupuŋ na iwi hēnk, kaŋog ŋwoori ŋwajanŋ ŋi pnak, dŋo aŋehan Naŋibaŋi du katoŋ ki naan. Kē ŋaanŋ aloŋ anknuuruŋ ašē mara mara apēn ŋi kadun ki naan ³¹ ajakēn : “Korneliyut, Naŋibaŋi atiinku akuŋ aleŋ jibi ijaanŋ kŋēnk bajuuk. ³² Yilan keeri du Yope baya bado ŋiiniŋ anwoonŋ Fimoŋ andu'aniŋ Piyeer abi ŋi. Awo nayaanŋ i katoŋ ki Fimoŋ nalemp injan anŋeŋuŋ du kakab bdēk.” ³³ ŋi dko mēntŋ, kē nyil kē badu'u, kē idinan abi aŋēnkun ŋi. Hēnkuŋ ŋŋo ŋi kadun ki Naŋibaŋi un bti, katiink iko bti yi Ajugun ajakuŋ ibi iŋupun. »

Fimoŋ Piyeer aŋup Korneliyut na bayiŋul Uŋup Ulil Unuura

³⁴ Kē Fimoŋ Piyeer ašē ŋiini na bañaanŋ aji : « Dbaanŋ ayikrēn kē Naŋibaŋi aanji

paŋŋēr. ³⁵ Kē ŋi utaak undoli woli ŋaanŋ aŋiyaara akuŋ aŋaŋ bgahul aji wo na a. ³⁶ Awul uŋup wi nul bañaanŋ biki *Itrayel : *Uŋup Ulil Unuura wi mnjeeh ŋi Yetu *Krittū, ul anwoonŋ Ajug bañaanŋ bti. ³⁷ Name iko inŋepuŋ bti ŋi *Yuda ; ijunna *Galilay, wi *Yowan aŋiiniyaanuŋ *batitmu aba. ³⁸ Name Yetu mēntŋ ampēnnuŋ *Nataret, nawin jibi Naŋibaŋi adatuŋul awula *Uhaaŋ wi nul na phina. Name kak kē añaay na dko bti ado bnuura, ajeban bañaanŋ biki *Untaayi Uweek uknooranuŋ, ŋiki Naŋibaŋi awo na a. ³⁹ Kē nja ŋwo bamaar biki uko wi adoluŋ bti ŋi Yerutalem na utaak wi *bayuday bti. Ul, i bafiguŋ wi bapaŋuluŋ ŋi pmul. ⁴⁰ Ul, Naŋibaŋi anaŋana ŋi pkeŋ ŋi unuur uwajanŋen ašē diimana bañaanŋ. ⁴¹ Mēntŋ bañaanŋ bti bawinuluŋ, un ŋaŋ biki Naŋibaŋi ajonuŋ ndati, aji ŋwo bamaar, un ŋndaanuŋ akuŋ ade na a, wi anaŋiŋ ŋi pkeŋ. ⁴² Kē ašē ji na un ŋŋup bañaanŋ uko wi ŋmaaruŋ: Ul kak i i Naŋibaŋi adatuŋ aji awo nawayēŋ bŋup i bañaanŋ bajeb na bankeŋuŋ. ⁴³ Ul kak Yetu i i *baŋupar Naŋibaŋi bti bakŋiiniyaanuŋ wi bajakuŋ: ŋaanŋ anfiyaaruŋluŋ, ŋi mnhina mi Yetu mēntŋ ipekadu yi nul iji ipēn bti. »

Uhaaŋ wi Naŋibaŋi uwala ŋi banwoonŋ baanwo bayuday

⁴⁴ Fimoŋ Piyeer ahum kakakalēŋ iko yuŋ, kē *Uhaaŋ wi Naŋibaŋi uŋē wala ŋi bañaanŋ bti banktiinkuŋ uŋup wi nul. ⁴⁵ *Bayuday banfiyaaruŋ baŋŋoonŋanuŋluŋ baŋoŋar maakan, wi bawinuŋ kē Naŋibaŋi adoo ŋen banwoonŋ baanwo bayuday Uhaaŋ wi nul, ŋiki ⁴⁶ batiink baka, kē bakŋup ŋŋup ŋmpaŋi akuŋ adēman Naŋibaŋi. Fimoŋ Piyeer akak aŋiini na baka aji : ⁴⁷ « ŋaanŋ aloŋ akak ahinan kaneenan bado bañaanŋ biki *batitmu i? Bukal banyeenkuŋ Uhaaŋ wi Naŋibaŋi ji nja. » ⁴⁸ Piyeer ado kē bado baka batitmu

ti katim ki Yetu, k e ba anaaj bakak a e-hana aji a o da  nuur  loj.

Fimoj Piyeer akakal es biki Yerutalem uko wi awinuj

11 *Banja an na banfiyaaruj Yetu bti banwoonj ti *Yuda batiink k e banwoon baanwo bayuday badoo kak afiyaar U up wi Na iba i. ²Wi Fimoj Piyeer akakuj ubeeka wi Yerutalem, *bayuday banfiyaaruj k e ba e  oman na a aji : ³« Ibaa do do hum adoo neej ti itoh yi banwoonj baanwo bayuday, ade na baka ba? »

⁴K e Fimoj Piyeer a e jun pkakal es baka bnuura iko jibi i eparuj du ujuni. ⁵« Dbi wo du ubeeka wi Yope a ehan Na iba i, k e a e haab aan k es k e nwin uko uloj k e uwalnaana ba i, uwo wo ji kaloona kaweeek kantananiinj ti imbiint ibaak er, k e kabi awala aban ti nji. ⁶Djaban ka k es, a e win ti ka meet  ntaam  i katoh na  i u eeh bti,  anjaanj  apula na  anjaanj  ayi , ⁷a e tiink pdiim ploj k e pakji na nji : “Fimoj Piyeer, na iin, fi an  a, ide!” ⁸K e nteem pa aji : “Ajugun, nin! Wi mbuknaaniinj, uko wi bgah baneenanuj k eme uko u op uloj uumbaanj kaneear en mntum.” ⁹K e pdiim pakak ap enna ba i aji : “Uko wi Na iba i adinanuj pde, m entj iwi iwoonj kaji u opi.” ¹⁰Udo haaj  yaa   wajanj, k e iko bti i e kak ba i. ¹¹Ti dko m entj, k e biinj bawajanj baloj biki bayilnuj ubeeka wi Kaytaraya ba e ban ti katoh ki  woonj. ¹²*Uhaa  wi Na iba i k e u e jak en wutan ka aaf nin ukoolan, yaan na baka. Ba anaaj banfiyaaruj paaj k e bagakand er na nji k e  ya du uko Korneliyut. ¹³K e a e kakal esun jibi awinari *uwanjut k e ubi aneej du katohul a e ji na a : “Yilan  anaaj aloj du Yope ido Fimoj andu’aniinj Piyeer abi ti, ¹⁴aluj ka upu   up  ankluj kabuuranu iwi na biki katohu.” ¹⁵Djaka jak djun b up, k e Uhaa  wi Na iba i u e wala ti baka jibi ubiinj awala ti un du

kateeku. ¹⁶K e n e le  wal m entj u up wi Ajugun, wi abiinj a up aji : “Yowan abattaar na meel, k e an, na e lu  kayeenk *batitemu bi Uhaa  wi Na iba i.” ¹⁷Woli Na iba i a en ba anaaj biki alinjan na un wi  kakuj  fa afiyaar Yetu *Krittu Ajugun, woon nji nandayanaan i, dhi-lanuj kaneenan Na iba i ado uko wi a aluj? »

¹⁸Wi batiinkuj haaj a e walan  haa , ad eman Na iba i aji : « Manjoonan ma keeri, banwoonj baanwo bayuday bahil kakak du Na iba i kakuj kaka ubida wi manjoonan, Na iba i a enuj baka wa. »

Kabuka ki pntuk pi banfiyaaruj du Antiyoka

¹⁹Wi Fefan ake uj k e ba e kak ahajan banfiyaaruj, k e baway eri. Baloj baya ado ban utaak wi Feniti, k e baloj baya te unjiw wi Kiprut, k e baloj baya kak te ubeeka wi Antiyoka, a e jukanaara *bayuday  a  *U up Ulil Unuura. ²⁰K e banfiyaaruj baloj banwoonuj Kiprut na Kuren ba e ya Antiyoka a up banwoonj baanwo bayuday kak U up Ulil Unuura. ²¹Mnhina mi Ajugun mant enk baka k e ba anaaj batum bafiyaar akuj akak du Ajugun.

²²Wal wi biki pntuk pi banfiyaaruj pi Yerutalem batiinkuj iko yanj, k e ba e do Barnabat k e aya Antiyoka. ²³Wi abanuj, alilan maakan  iki awin bnuura bi Na iba i ti ba anaaj biki ubeeka m entj a e ji na baka bataman ti pfiyaar Ajugun ti i eb yi baka.

²⁴Barnabat awo  anaaj najoob bkw antumuj na *Uhaa  wi Na iba i, akuj afiyaar Ajugun, k e ba anaaj batum bafiyaar akuj akak ti Ajugun.

²⁵Barnabat aya wal m entj Tartut pla Fawul. ²⁶Wal wi awinulu  a e kak na a ti Antiyoka. Wi wi ba anaaj a o ti pntuk pi banfiyaaruj m entan pu  u ubal up b bukal bat b ajukan ba anaaj batum. K e

ti Antiyoka mēnt di di bajunnuḡ pdu baṭaşar Yetu aji « baritton. »

²⁷ Ti ḡnuur mēntan ḡnuḡ, kē *baṭu-par Naşibaṭi baloḡ bawoona Yerutalem aya Antiyoka. ²⁸ Aloḡ ti baka i katim ki Agabut, i Uhaaş wi Naşibaṭi uneejuḡ kē aşē naṭa, aṭup baka aji ubon uweek uluḡ kawo ti umundu bti (kē wul ubiiḡ awoha ti wal wi pşih pi Klodiyuṭ). ²⁹ Wal mēntan kē baṭaşar Yetu biki Antiyoka başē tiinkar aji andoluḡ awul uko wi ahilanuḡ kaṭēnkna banfiyaaruḡ biki utaak wi Yuda. ³⁰ Kē hēnk di di badoluḡ, Barnabat na *Fawul kē baya wul baweeek biki pntuk pi banfiyaaruḡ itaka yi bajuntuḡ.

Herod Naşih ahajan banfiyaaruḡ Yetu

12 Wal mēnt *Herod naşih akak ti phajan banfiyaaruḡ Yetu baloḡ. ² Ado kē bafiḡ *Yakob naweeek *Yowan na kakej. ³ Wi awinuḡ kē waḡ ulil *bayuday aşē taman, ado kē bamob Timoḡ Piyeer (uwo ti wal wi *ufettu wi ipoom indaṭ). ⁴ Wi amobuḡ Timoḡ Piyeer, ado kē bawata ukalabuş aşē tu bangoli, kē baji baluṭşar babaakēr babaakēr pyeḡa. Aḡal karuhnaana Timoḡ Piyeer ti kadun ki bañaanḡ bti woli *ufettu wi mnjeeh uṭēpi. ⁵ Hēnk, kē batuh Timoḡ Piyeer ayeḡa bnuura. Wal mēnt kē banfiyaaruḡ başē ḡnehan maakan Naşibaṭi pa a.

⁶ Ti utejan unṭaanuḡ unuur wi Herod aṭuuḡ pluḡ kado *uruha wi Timoḡ Piyeer, kē awo ti ptoof pi bangoli batēb aḡoyēnt. Batana na mnkorentu, kē bayeḡ baloḡ bakak anaṭ ti plēman pi ukalabuş. ⁷ Ti dko mēnt, kē *uwanjuṭ wi Ajugun uşē bi, kē ukalabuş ukak ajeeh maakan. Uwanjuṭ ukob koban Timoḡ Piyeer ti kantaagan ahuma aşē ji na a : « Faraan inaṭa! » Ti wal mēnt, kē mnkorentu maşē pēnna ti iḡnen yi Timoḡ Piyeer ajot. ⁸ Uwanjuṭ kē uşē ji na a : « Naṭiin ibomandēr! » kē Timoḡ Piyeer ado jibi ujakuḡ. Kē uwanjuṭ ukak ajaka : « Jejan bayeti bi nu, iṭaşēn. » ⁹ Bapēn ti ukalabuş

kē Timoḡ Piyeer aktaş uwanjuṭ aamme aji uko unktēpuḡ hēnk, uwo manjoonan, aşal aji aṭaafi ṭaafi. ¹⁰ Hēnk kē baṭēp bayeḡ bateek, aṭēp batēbantēn, aşē ban du plēman pweek pntak panwujuḡ du ubeeka. Plēman pahaabşa bdidi pa, ti kadun ki baka. Bapēn aṭēp na bgah bloḡ ; ti dko mēnt, kē uwanjuṭ uşē neem.

¹¹ Wal mēnt, kē uhaaş uşē kak na Timoḡ Piyeer kē aşē ji : « Dbaan ayikrēn hēnkunḡ, manjoonan ma. Ajugun ayil uwanjuṭ wi nul, abuuranaan ti phina pi Herod, na ti iko iwuṭaan bti yi bayuday başaluḡ pdolēn. »

¹² Wi Timoḡ Piyeer aşalntēnuḡ uko mēnt, aşē tool aya du uko *Mariya anin Yowan andu'aniḡ Markuṭ. Bañaanḡ batum bayit da aḡnehan Naşibaṭi. ¹³ Akob ti plēman, kē nalemp ḡnaat aloḡ andu'aniḡ Rode aşē ḡnog, ahepar ḡnaḡ ankobuḡ. ¹⁴ Ayikrēn pdiim pi Timoḡ Piyeer aşē lilan maakan, aando haabēş plēman, aṭi akak meet aji na bañaanḡ : « Timoḡ Piyeer a! Awoḡ du plēman, du bdig. » ¹⁵ Kē başē teema aji : « Iwi iyilaa » kē ul aşē mēbana ti uṭup wi nul, kē başē kak ajaka : « Om uwanjuṭ wi nul wa? »

¹⁶ Wal waḡ bti, Timoḡ Piyeer awo ti pkob ti plēman. Banfiyaaruḡ Yetu ba-haabēş, awina aşē ḡnoḡar maakan bukal bti. ¹⁷ Anēṭ baka kaḡnen bayompna, aşē kakalēş baka jibi Ajugun adoluḡ te kē adoo pēn du ukalabuş. Aşē ji na baka « Nayaan naṭup uko mēnt Yakob, na banfiyaaruḡ bukundu. » Wi abaanḡ, aşē kak aya dko dmpaṭi.

¹⁸ Wal wi unuur ujintuḡ, bangoli bañoḡar maakan aşē hepar dko di Timoḡ Piyeer abaanḡ aya ya? ¹⁹ Herod aṭu bañaanḡ pla'a, kē nin aloḡ aanwina win. Wi aheparuḡ bayeḡ, aşē do kē bafiḡ baka. Wi uko waḡ uṭēpuḡ, kē Herod aşē pēn du uṭaak wi *Yuda aya ado ḡnuur ḡloḡ du ubeeka wi Kayṭaraya.

Pkeţ pi Herod Naşih

²⁰ *Herod adeebaţer bnuura wal mēnt bañaan biki ŋbeeka ŋi Tir na Fidoŋ, kē başē tiinkar aji baya kawina. Bajunna aţiini na Blattut, nalempar Herod aloŋ i ahaţuŋ, awat ŋi plooman na a. Wi babaan aşē ya du Herod, akooţa aba na udeeb, bateer. Uko ude wi baka uţi uwoona du uţaak wi Herod Naşih.

²¹ Ťi unuur wi Herod adatuŋ, ul ŋi uleeful, awohara imişa yi pşih aţo ŋi pţij pi pşih, aşē ŋiini na bañaan, jibi ajonuŋ kado. ²² Bañaan kē başē maa-gatēna maakan aji : « Mēnt ŋaan najēn akţiiniŋ hēnk, naşibaţi nampoţi a! » ²³ Ťi dko mēnt kē *uwanjut wi Ajugun uşē koba, ŋiki aandēman Naşibaţi. Ŋkut ŋa-jota kayiŋ, kē akeţi.

²⁴ Kē bañaan banfiyaaruŋ Uţup wi Naşibaţi akuţ atiink wa başē tuma tum pya. ²⁵ Wi bi Barnabat na *Fawul, babaan ulemp wi babiiŋ pdo ŋi ubeeka wi Yerutalem, bapēn da, aşē ya na *Yowan andu'aniŋ Markut.

Barnabat na Fawul baya kayili

13 Du Antiyoka, uka tfa ŋi pntuk pi banfiyaaruŋ, *baţupar Naşibaţi na *bajukan Bgah : Barnabat, Timeyoŋ andu'aniŋ najēnal, Lutiyuţ i Kuren, Manayeen nanoh i kpoţ i *Herod Naşih i *Galilay, na *Fawul. ² Unuur uloŋ wi bawooŋ ŋi pdēman Naşibaţi abot ayiman, *Uhaaş wi Naşibaţi kē uşē ji na baka : « Nadatan Barnabat na Fawul babi bawo wo ŋi ulemp ŋaŋ unkaan kē ndu baka. » ³ Wi bayimanuŋ akuţ aŋehan Naşibaţi, aşē paf baka iŋen ŋi ikow, awutan baka kē bayaa.

Barnabat na Fawul baţup Uţup Ulil Unuura du unjiw wi Kiprut

⁴ Jibi *Uhaaş wi Naşibaţi uyiluŋ baka hēnk, Barnabat na *Fawul baya du ubeeka undu'aniŋ Feluka, dul di di ba-

jejnuŋ ulantu, aya unjiw wi Kiprut. ⁵ Wi babanuŋ ubeeka wi Falamina aşē jun pjukan Uţup wi Naşibaţi ŋi *itoh iŋehanaani yi bayuday. Bawo na *Yowan Markut, kē akţēnk baka.

⁶ Kē wi bamuuruŋ unjiw bti, adoo ban ubeeka wi Pafot, aşē yit da na ŋaan nayaamu i bajaan bado Bar-Yetu, awo nayuday aşē ji homp kaji ul awo *Naţupar Naşibaţi. ⁷ Ŋiint mēntan uŋ awo du uko Tergiyuţ Pawuluţ nantuŋa i unjiw anwoon ŋaan natit. Nantuŋa uŋ ado kē badu Barnabat na Fawul ŋiki aŋal ptiink Uţup wi Naşibaţi. ⁸ Kē Elimaat nayaamu (hēnk dawooŋ katimul ŋi *ugrek) aşē pok uko mēnt wuŋ, aanŋal nantuŋa awugēş uşal. ⁹ Kē Uhaaş wi Naşibaţi uşē neej wal mēnt atum ŋi Fawul – i bakaan aji bado *Pawulu ; – ajaban Elimaat kēş, aşē jaka : ¹⁰ « Iwi, iwo ŋaan antumuŋ kaguuru na mnlafren, abuk *Untaayi Uweek! Anwoon aanŋal pţep ŋi bgah, lum di di ibaan aţaŋan ŋaŋan pdo kapēnan bañaan ŋi bgah btool bi Ajugun ba? ¹¹ Tenan hēnkunŋ Ajugun aşaan akobu, ikak nakuul, iinkak awin bnuur te ŋnuur ŋloŋ ŋadoo ŋaţep. » Ťi dko mēnt, kēş kafel na Elimaat, kē akfooy na dko ala ŋaan naŋooţa. ¹² Nantuŋa i unjiw afiyaar Yetu wi awinuŋ uko unţepuŋ, akak aŋoŋar maakan ŋi pjukan pi uko wi Ajugun.

Pawulu na Barnabat bajukan Uţup Ulil Unuura du Antiyoka di Pitidi

¹³ *Pawulu na batēntul bajej ulantu du ubeeka wi Pafot, pya ubeeka wi Perga unwoon du uţaak wi Pamfili. *Yowan Markut aduk baka da awugşa akak Yerutalem. ¹⁴ Kē bukal başē juţa ŋi bgah bi baka. Bamuur Perga aya aban ubeeka wi Antiyoka du uţaak wi Pitidi. Ťi *unuur wi pnoorfēn wi bayuday, kē başē neej du *katoh kaŋehanaani aţo. ¹⁵ Wi baleyiiruŋ ŋlibra ŋi *Bgah bi Moyit, na ŋţup ŋi *baţupar Naşibaţi, kē baweeek

biki katoh kañehanaani başë do kë bahepar baka aji : « Batënt naan, nakale uko uşup unhilanuŋ katëntën bañaan biki bti, nañog katiinkana. »¹⁶ Pawulu kë aşë naşa, anët baka kañen, aşë ji : « An bañaan biki *Itrayel na an bti nandëmanuŋ Naşibaţi, natiinkan. »¹⁷ Naşibaţi i pntaali pi nun, pi Itrayel, adat başinun, adëman pntaali pi baka, wi bawooŋ bayaant du utaak wi Ejiptu. Apënan pa du Ejiptu kak ći mnhina mi nul.¹⁸ Awo na başinun du *pndiiş nşubal iñeen ŋbaakër, alemp na baka.¹⁹ Awet ŋraaşa paaj na uloŋ ći utaak wi Kanaan, ajej mboş awul babukul biki Itrayel,²⁰ uko waŋ udo nşubal iñeen-week ŋyaaş ŋbaakër na iñeen kañeen (450).

« Wi waŋ uşëpuŋ, kë aşë wul baka baweeek te wal wi Famiyel Naşupar Naşibaţi abiiŋ abi. »²¹ Wi wi başaan ahepar Famiyel pka naşih, kë Naşibaţi awul baka *Fawul abuk Kit i pşini pi Benyamin, kë aşih baka nşubal iñeen ŋbaakër.²² Wi abiiŋ apënan Fawul, aşë tu *Dayiţ ći pşih. Ul Dayiţ mënt, hënk di di Naşibaţi aţiiniŋ uko wi nul, aji :

“Dwin ći Dayiţ abuk Yete, ñaan i uhaaş naan uŋaluŋ,
dme kë ahil kaluŋ kado uŋal wi naan bti.”

²³ ći pşini pi nul pi pi Naşibaţi awulunŋ Itrayel Yetu, *Nabuuran Bañaan, jibi abiiŋ ahoŋ ćifa. ²⁴ Yowan, ambiiŋ Yetu uteek, ajukan ći Itrayel bti pwut pjuban na pyeenk *batitmu. ²⁵ Yowan ji abi ado kaba ulemp wi nul, aji na baka : “Naşal aji dwo in ba? Nji mënwo ñaan i naşaluŋ aji dwoo, natenan, aloŋ aluŋ kabi ći kafet ki naan, i mpoşuŋ maakan pŋup kafënëşa işapaat.”

²⁶ « An batënt naan, an biki pntaali pi *Abraham na an bti, nandëmanuŋ Naşibaţi : nja biki Naşibaţi awulunŋ uşup wi mbuur. »²⁷ Bañaan ban-

fëtup du Yerutalem na baweeek biki baka, baamme kë Yetu awooŋ Nabuuran Bañaan. Kë baankak ate ŋşup ŋi başupar Naşibaţi ŋi bajaan bapiban baka ći unuur undoli wi pnoorfën, aşë baañşaan pdo jibi ujakuŋ wi başuuŋ pbi kafin Yetu.²⁸ Baanka uko utapara aşë ji na *Pilat ado bafiŋa. ²⁹ Wi başëpanuŋ iko bti impiitaniŋ ći a, bawalana ći kruţ, ahëtana du bhër. ³⁰ Kë Naşibaţi aşë naşana ći pkeţ. ³¹ Yetu ado ŋnuur ŋşum ŋi ajaki pën kawinana ći bañaan bangakandëruŋ na a undiimaan, du utaak wi *Galilay te du ubeeka wi Yerutalem ; kë bukuŋ mëntan bawooŋ hënkunŋ bamaar biki nul ći bañaan biki Itrayel. ³²⁻³³ Kë un ŋşë bi bi pşijan *Uşup Ulil Unuura : uko wi Naşibaţi abiiŋ ahoŋ başinun ćifa ado wa hënkunŋ pa nja, ŋnwooŋ babuk baka, wi anaşanuŋ Yetu ći pkeţ. Hënk di di bapiiţuŋ ći ulibra wi pñaamarën, aşup ći kañaam katëbantën aji :

*“Iwi iwooŋ Abuk naan ;
Nşa di, dkak Şaaş.”*^k

³⁴ Naşibaţi atar aşup kë aluŋ kanaşana ći pkeţ, nin aankluŋ kawuta apuţ. Aşup aji hënk :

*“Dluŋ kawulan na manjoonan iko inuura
inyimanuŋ,
yi nhoşuŋ Dayiţ.”*^l

³⁵ Ukaan kë bapiit kak aji :

*“İinkluŋ kawut ñaanŋ nayimanaan i nu
apuţ.”*^m

³⁶ Dayiţ ul ći wal wi nul, wi adoluŋ uŋal wi Naşibaţi aşë piint aket, kë bamoya na başin kë apuţi. ³⁷ Bë i Naşibaţi anaşanuŋ ći pkeţ, aampuţi. ³⁸ An bayiţ naan ŋbi bi pşupan name kë Yetu akaanŋ kë ipekadu ihil kapën. ći katim ki Yetu ki ki başupanaŋ pbuur ći ipekadu ; ³⁹ ći katim ki nul ki ki ñaanŋ anhaşuŋ akbuurnuŋ ći ipekadu bti yi *Bgah bi Moyit bawooŋ baanhilan aburanaan. ⁴⁰ Nalipariin,

^k13:32-33 Kañaam 2.7. ^l13:34 İtayi 55.3. ^m13:35 Kañaam 16.10.

uko wi baɣupar Naşibaŋi bajakuŋ uluŋ udolan, baji :

⁴¹ *“Natenan an babeeh iko, naŋoŋarën, naşoşa, naba.*

Ŧiki, ŧi ŋnuur ŋi nawooŋ ŋi, dluŋ kado uko uweek

wi nameeŋ woli baɣup ŧup ŋaaŋ wa, aankfiyaar.” [»]ⁿ

⁴² Wi Pawulu na Barnabat bapkenuŋ ŧi katoh kañehanaani, bañaanŋ bukuŋ bakooŧ baka baluŋ bakak, ŧi unuur wi pnoorfën unkmbiinŋ baŋiniyaan kak uko wi baɣupuŋ. ⁴³ Wi bañaanŋ bawayşëruŋ, batum ŧi baka, bayuday na baloŋ bankakuŋ ŧi Bgah bi Moyit, baŋaş Pawulu na Barnabat. Kë bukal başë ŧiini na baka atëŋŧën pa bajuŧa ŧi bnuura bi Naşibaŋi.

Pawulu na Barnabat bajukan banwooŋ baanwo bayuday

⁴⁴ Wi *unuur wi pnoorfën ukaaŋ aban, ubeeka bti ubi ayit atiink uɣup wi Ajugun. ⁴⁵ *Bayuday bakuj baka wi bawinuŋ pntuk pi bañaanŋ puŋ, aşë laŧ uko wi *Pawulu akjakuŋ, akak akara. ⁴⁶ Pawulu na Barnabat kë başë taman maakan ajukan na mntëŋ aji : « An biki bañaanŋ bawooŋ lah kajukan Uɣup wi Naşibaŋi duna. Kë wi naşaanŋ apok wa, aşal aji naantaanŋ na pka ubida wi mnŋo, ŋwutan ŧuŋ kaya du banwooŋ baanwo bayuday. ⁴⁷ Uko waŋ wi wi Ajugun ajakuŋ ŋwo i kado :

“Ddolu kë iwo bjeehi bi banwooŋ baanwo bayuday,

ihilna itij umundu bti du mbuur.” [»]^o

⁴⁸ Wi banwooŋ baanwo bayuday, batiinkuŋ uko mënŧ, balilani, abot adëman uɣup wi Ajugun. Kë biki Naşibaŋi adatuŋ bti pa ubida wi mnŋo, bafiyaari. ⁴⁹ Uɣup wi Ajugun umeetana ŧi utaak wuŋ bti. ⁵⁰ Bayuday kë başë wuuk wal mënŧ baat bayok baloŋ bandëmanuŋ Naşibaŋi, na bantohi biki ubeeka, kë baklaŧ Pawulu

na Barnabat. Kë bawuuk bañaanŋ kë bakak ahajan baka, adoo dook baka ŧi utaak. ⁵¹ Kë Pawulu na Barnabat başë dan danan pdëpalën ŧi ihoŧ yi baka adimanaan udeeb wi baka, aşë tool aya ubeeka wi Ikoniyoum. ⁵² Banfiyaaruŋ biki Antiyoka kë başë tum wal mënŧ na mnlilan na *Uhaaş wi Naşibaŋi.

Pawulu na Barnabat baɣup bañaanŋ biki Ikoniyoum Uɣup Ulil Unuura

14 Du ubeeka wi Ikoniyoum kak bi ¹ *Pawulu na Barnabat baya, aneej du *katoh kañehanaani ki bayuday aŋiniyaan uɣup wi Naşibaŋi bnuura, jibi babinŋ ado ; kë bañaanŋ batum, *bayuday na banwooŋ baanwo bayuday, bafiyaari.

² Bayuday bampokuŋ pfiyaar Yetu kë başë kak awuuk banwooŋ baanwo bayuday kë babot aşoor banfiyaaruŋ. ³ Uko mënŧ uunneenan bi Pawulu na Barnabat baŋo da ŋnuur ŋtum bado kaɣup uko wi Ajugun na mntëŋ mi awuluŋ baka, kë ul akak adiiiman kë uɣup wi baka untaanuŋ na bnuura bi nul ujoonani, wi awuluŋ baka phina pi pdo iko iŋoŋarënaan na mlagre. ⁴ Bañaanŋ biki ubeeka bti bakak apaŧ, baloŋ bawo na bayuday kë baloŋ bawo na *banjañan.

⁵ Kë banwooŋ baanwo bayuday na bayuday, na baweeek biki baka başë tiinkar aji bahajan banjañan katap baka mnlaak kafinŋ. ⁶ Wi banjañan bameeŋ uşal wi baka, baŋi aya Littra na Derbe, ŋbeeka ŋi utaak wi bajaanŋ bado Likanoya, na ŋfët ŋanñoguŋ da, ⁷ aya aɣupa ŧup da *Uɣup Ulil Unuura.

Pawulu na Barnabat baɣup Uɣup Ulil Unuura du Littra na Derbe

⁸ Niinŧ aloŋ awo ŧfa du Littra anŋakmi ihoŧ, aji bi wo wo ŧi dko dlolan, aambaanŋ kapoşa, ŧiki abuka buka haŋ ; ⁹ aŋo atiink *Pawulu. Kë Pawulu aşë jabana

këş, awin kë afiyaar pfiyaar panhinanuŋ kajebana. ¹⁰Wi wi adoluŋ pdiim pweek adu'a aji na a : « Naŋiin inaŋ iliint ŋi ihoŋ! » Kë ñiinŋ alut anaŋ: abi kapoş poş.

¹¹Wi bañaanŋ bawinuŋ uko wi Pawulu adoluŋ, kë başë huuran na uŋup wi baka wi Likanoya aji : « Başibaŋi biki nun bakak bañaanŋ bajën, awala ŋi un » ¹²Wal mënŋ, kë başë ŋu Barnabat katim ki Diya, aşë ŋu Pawulu ki Hermet^{††} ŋiki ul ajaanŋ aŋupar Barnabat. ¹³Natul i Diya, awoonŋ aloŋ ŋi başibaŋi biki baka, i kaduŋ kawoonŋ ŋi uneej ubeeka, aya aŋij ŋgit ŋanñëguŋ na itoh. Ul na pntuk pi bañaanŋ puŋ baŋal pdo *banjañan pŋgur. ¹⁴Wi bi Barnabat na Pawulu batiinkuŋ uko wi baŋaluŋ kado, batow imişa yi baka adimanaan kë baandii, aşë ŋi aneej ŋi ptoof pi bañaanŋ ahuuran aji : ¹⁵« Babuk bi-inŋ we ukaanŋ kë nakdo hënk ba? Ŋwo bañaanŋ bajën ji an! Ŋbi bi ŋi, pŋupan *Uŋup Ulil Unuura, napënna ŋi iko inaaf yi nakdoluŋ yuŋ, naşë nakak du Naşibaŋi najeb, anŋakuŋ baŋi, aŋak mboş, na bdëk, na iko bti inwoonŋ da. ¹⁶Du kateeku, awut bañaanŋ, andoli kë aji ŋaş bgah bi anjaluŋ. ¹⁷Kë aşë wo anŋañan pdiiman baka kë awoha da, na iko inuura yi akdoluŋ: awulan uşubal unwoonuŋ baŋi na ŋdeey ŋtum ŋi wal wi kanjalën, awulan uko ude, aŋu mnlilan mntum ŋi ŋhaaş ŋi nan. » ¹⁸Baŋup anoor abaa bi hilan aneeñan pŋgur mënŋ.

¹⁹*Bayuday baloŋ banwoonuŋ Antiyoka di Pitidi, na Ikoniom kë başë bi bi, abot ado bañaanŋ kë bakak du baka, atap Pawulu mnlak, apula, afël du bdig bi ubeeka ŋiki başal aji akeŋi. ²⁰Kë wi banfiyaaruŋ başaanŋ afooya, kë aşë naŋa akak du ubeeka. Unuur utëbanŋen ul na Barnabat kë başë ya Derbe.

Pawulu na Barnabat bakak Antiyoka di Firi

²¹*Pawulu na Barnabat baŋup *Uŋup Ulil Unuura du ubeeka wi Derbe, kë bañaanŋ batum baŋaş baka afiyaar Aju-gun. Kë başë kak wal mënŋ Littra, aŋëpna Ikoniom, abaa ya Antiyoka di Pitidi. ²²Batëñŋen banfiyaaruŋ, aŋu ŋi ŋşal ŋi baka kë bawo kataman ŋi pfiyaar, abot aji na baka : « Ŋwo kahaj bnuura bnuura kabaa kaneej du *Pşih pi Naşibaŋi. »

²³ŋi pntuk pi banfiyaaruŋ pandoli, baji badat bantohi, kañehan Naşibaŋi kayiman kaşë duk baka ŋi iñen yi Aju-gun, i bafiyaaruŋ.

²⁴Bamuur utaak wi Pitidi aşë ban Pamfili. ²⁵Baŋup Uŋup Ulil Unuura du Perga abaa ban du ubeeka wi Ataliya. ²⁶Dul di di bajejnuŋ ulantu pkak Antiyoka di Firi, dko di babiinŋ awutanaan baka ŋi iñen yi Naşibaŋi, aji baya pdo ulemp wi badoluŋ nŋa hënk.

²⁷Wi babanuŋ Antiyoka aşë yitrën banfiyaaruŋ bti. Baŋup baka jibi Naşibaŋi alempuŋ na baka, akuŋ aŋup baka jibi ayuuji banwoonŋ baanwo bayuday bgah bfiyaaraanuli. ²⁸Pawulu na Barnabat baŋo da ajon na banfiyaaruŋ Yetu.

Pŋom padëm du Antiyoka ŋi uko wi pwala katëmp

15 Bañaanŋ baloŋ bawoona utaak wi *Yuda, abi aban Antiyoka, aşë wo ŋi pjukan banfiyaaruŋ aji : « Naanhilan kabuur, woli naanya *katëmp jibi *Bgah bi Moyit bajakuŋ. » ²*Pawulu na Barnabat balaŋ baka, kë pŋom pweek paşë wo. Bañaanŋ kë başë tiinkar aji na Pawulu na Barnabat, na bañaanŋ baloŋ biki Antiyoka, baya Yerutalem, baŋiiniyaan uko mënŋ na *banjañan na bantohi.

^{††}14:12 Diya na Hermet bawoonŋ baloŋ ŋi başibaŋi bampoŋi biki bañaanŋ bukuŋ. Diya awoonŋ naweek kë Hermet aşë ji ŋupar a.

³Kë banfiyaaruŋ bašë t̄enk baka ti uko uyaani bayaas, k̄ë bamuur Feniti na *Famariya, aŋup jibi banwoonŋ baanwo bayuday bakakuŋ du Ajugun, uŋup uhalu waŋ, uŋu banfiyaaruŋ bti ti mnilan mweek. ⁴Wi babanuŋ Yerutalem, banfiyaaruŋ, na banjañan na bantohi, babi akit baka, k̄ë bašë kakal̄ës baka jibi Našibaŋi aŋëpnuŋ ti baka, ado iko itum.

⁵Kë balonŋ ti pntuk pi *bafaritay banfiyaaruŋ Yetu bašë teem aji : « Bawo biki kawalan katëmp banfiyaaruŋ banwoonŋ baanwo bayuday, kabot kaji na baka baŋas Bgah bi Moyit. »

Fimonŋ Piyeer aŋiini na bañaanŋ

⁶Banjañan na bantohi, k̄ë bašë yiitiir p̄tiimiyaan uko m̄ent̄. ⁷Wi baŋëlšëruŋ ajon, k̄ë Fimonŋ Piyeer ašë naŋa aji na baka : « An bayit̄ naan, name k̄ë Našibaŋi adatuŋ undiimaan ti an, aji nŋup banwoonŋ baanwo bayuday *Uŋup Ulil Unuura, batiinkna, babot bafiyaar. ⁸Kë Našibaŋi ammeenŋ n̄sal ni bañaanŋ, ašë diimanun k̄ë aŋal banwoonŋ baanwo bayuday, wal wi akaanŋ awul baka *Uhaas wi nul jibi awuluŋ un. ⁹Aampaŋëšun nin na baka, ap̄enan baka ipekadu, ŋiki bafiyaari. ¹⁰Kë we ušaanŋ awo h̄enkuŋ pla Našibaŋi bŋup paŋ ba? Wal wi naŋaluŋ pkuŋan bañaanŋ baŋas bgah bdaaj bi nja na bateem nja bajon bti, ŋwoonŋ n̄embi hinan akuŋa? ¹¹Ŋbaa ŋëp ŋëp afiyaar aji bnuura bi Ajugun Yetu, babuuranun ji baka. »

¹²Kë bañaanŋ bti bayomp atiink Barnabat na Pawulu, k̄ë bakkakal̄ës iko iñonarënaan na mlagre yi Našibaŋi aŋëpnuŋ ti baka ado du n̄taak ni banwoonŋ baanwo bayuday. ¹³Wi baŋiiniŋ adoo ba, k̄ë *Jakob ašë yeenk, aji : « An bayit̄ naan, natiinkaan. ¹⁴Timeyonŋ akakal̄ës jibi Našibaŋi aya i ŋfa du banwoonŋ baanwo bayuday, adatna ti baka bañaanŋ

bankwoonŋ biki nul. ¹⁵Kë n̄ŋup ni *baŋupar Našibaŋi ŋakak ataanŋ na uŋup waŋ, bapiit̄ uko wi Našibaŋi ajakuŋ aji :

¹⁶“*Dluŋ kakak woli iko yaŋ bti it̄ëpi, pnaŋan katoh ki *Dayit̄ kambiiŋ ajot;*

dluŋ kanaŋan ka

kabot kaboman ka.

¹⁷*H̄enk, bañaanŋ bti bandukiinŋ, baluŋ kado kala Ajugun,*

ënh̄ëŋ, n̄taak bti, ni ni ndatuŋ aji ŋawo ni naan.

H̄enk di di Ajugun ajakuŋ.

¹⁸*Ul anŋupunŋ undiimaan,*

uko wi aklunŋ kado.” »^p

¹⁹Jakob akak ahoŋal̄ës aji :

« Ukaanŋ k̄ë n̄sal ti uleef naan aji n̄enwo kanooran banwoonŋ baanwo bayuday, bankakuŋ afiyaar Našibaŋi.

²⁰Kë nawul̄ën n̄piit̄ baka, n̄ji na baka bawut kado kade uyemaŋ unneenanunŋ, ji wi mngur ; bawut pjuban pi piinŋ ; bawut pde uyemaŋ wi n̄ntaam n̄ankeŋunŋ k̄ë p̄naak paantula. ²¹Bañaanŋ bajukan undiimaan *Bgah bi Moyit ti n̄beeka bti akak aleyiir ba ti itoh iñehanaani yi bayuday, *ŋnuur ni pnoorf̄en bti. »

Uko umpiitunŋ pa banwoonŋ baanwo bayuday

²²Ukaanŋ k̄ë *banjañan, na baweeke na banfiyaaruŋ bti, bašë wat ti ploolan, adat balonŋ ti baka, k̄ë bagakand̄er na *Pawulu na Barnabat, aya kayili du Antiyoka. Badat *Yudat, andu'aniinŋ Bartabaat, na Filat, biinŋ bantiinkaniinŋ ti banfiyaaruŋ. ²³Bawul baka uko umpiitunŋ aji :

« Un, banjañan, na bantohi, na bat̄enŋan bti banwoonŋ ti, n̄gwulan mboš, an banfiyaaruŋ nanwoonŋ naanwo bayuday, nanf̄ëtuŋ ti ubeeka wi Antiyoka, ti n̄taak ni Firi na Filitiya. ²⁴Ŋtiink k̄ë baji bañaanŋ balonŋ biki nun babi du an, ayewl̄ënan akuŋ atokan n̄sal na

ŋtup ŋi baka. Bañaan mēnt, un ŋenyil baka. ²⁵ Ukaan kē nyitiir awat ti ploolan, adat bañaan baloŋ babi du an. Bañootan Barnabat na Pawulu banwoon bañaan biki ŋmaganuŋ maakan, ²⁶ biinŋ banŋuun ubida wi baka bti ti ulemp wi Yetu *Krittu Ajugun. ²⁷ Ukaan kē ŋdo Yudat na Filat, babi baŋupan bdidi baka uko wi ŋpiitanan wi. ²⁸ Un na *Uhaaş wi Naşibaŋi, ŋji ŋenŋkto kanooranan na nin bkun bloŋ, woli uunwo uko wi bgah bajakuŋ. ²⁹ Nawutan kade uyemaŋ wi mn-gur, nawutan kade ŋntaam ŋankeŋuŋ kē pñaak paantulaa. Nawutan pjuban pi pinŋ. Nadole haŋ nado bnuura. ŋbeeban. »

³⁰ Bado Yudat na Filat, kē baya Antiyoka, kē baya yitrēn banfiyaaruŋ, aŋe wul baka uko umpiituŋ. ³¹ Wi bañaan bukuŋ baleyiiruŋ wa, balilani, ŋiki uhoŋan baka mntēŋ. ³² Yuda na Filat, bankaŋ awo *baŋupar Naşibaŋi baŋiini na banfiyaaruŋ aŋon, ahoŋan baka mntēŋ maakan. ³³ Wi baŋoon da ŋnuur ŋloŋ, kē banfiyaaruŋ baŋe ŋehandēr baka bayaaş bnuura, aŋe wutan baka kē bakak du banyiluŋ baka. [³⁴ Kē Filat aŋe ji aduka da.] ³⁵ Pawulu na Barnabat kē baŋe duka ŋnuur ŋloŋ du Antiyoka, awo na bañaan batum ajukan abot aŋup baka Uŋup wi Ajugun.

Pawulu na Barnabat baŋom agar

³⁶ Wi ŋnuur ŋloŋ ŋaŋepuŋ, kē *Pawulu aŋe ji na Barnabat: « Wulan ŋkak pwin banfiyaaruŋ biki ŋbeeka bti ŋi ŋŋepuŋ aŋup Uŋup wi Ajugun, ŋten jibi baduki ado. » ³⁷ Barnabat aŋal baya na *Yowan andu'aniinŋ Markuŋ, ³⁸ kē Pawulu aŋe pok, aji baanwo kaŋija, ŋiki ado bi duk baka uyaaş uloŋ du utaak wi Pamfili, kē aanyoonk babaanēŋ uko wi bakdoluŋ. ³⁹ Kē baŋe ŋom wal mēnt bnuura, ado

gar. Barnabat aya na Markuŋ, kē bajej ulantu aya unjiw wi Kipruŋ, ⁴⁰ kē Pawulu aŋe dat Filat. Wi banfiyaaruŋ bawutanuŋ baka ti bnuura bi Ajugun, kē baŋe ya. ⁴¹ Pawulu añaay na ŋtaak ŋi Firi na Filitiya, atēŋtēn banfiyaaruŋ.

Pawulu na Filat baya na Timote

16 *Pawulu aban ubeeka wi Derbe akak aya Littra ; di naŋaşar Yetu aloŋ i bajaan bado Timote afēŋuŋ. Anin awo *nayuday ankakuŋ aŋiyaar Yetu, kē aŋin aŋe wo nagrek. ² Banfiyaaruŋ banwoon Littra na Ikoniyom, baŋiiniyaan uko unuura ti katimul. ³ Pawulu, kē aŋe ŋal agakandēr na a, aŋe do kē bawalana *katēmp, ŋiki bayuday banfēŋuŋ da, bame kē aŋin awo nagrek^{††}. ⁴ Wi bakyaan, baŋup na ŋbeeka abot aji na banfiyaaruŋ bado kado uko wi *banjaŋan na bantohi du Yerutalem bajakuŋ. ⁵ Ukaan kē banfiyaaruŋ, bakya'a ya kadun ti pfiyaar, abot atuma tum pya na ŋnuur.

Pawulu adu'ana du Matedoniya

⁶ *Uhaaş wi Naşibaŋi uneenan *Pawulu na biki agakandēraanuŋ pŋup Uŋup wi Naşibaŋi du utaak wi Atiya, ukaan kē bamuur aya ŋtaak ŋi Frigiya na Galatiya. ⁷ Wi baŋogunŋ utaak wi Mitiya, aŋe do na pneej Bitiniya, kē Uhaaş wi Yetu uŋe wo uundinan baka. ⁸ Wi wi bamuuruŋ Mitiya, aya aban pkēŋ pi Trowat. ⁹ Na utejan, Naşibaŋi ahaabēŋa kēŋ kē awin ŋiint aloŋ i Matedoniya, kē anaŋi, aŋe ji na a : « Biin Matedoniya, ŋenkun! » ¹⁰ Wi uko waŋ uŋepaŋ ŋep, kē ŋŋe bi bomandēr bomandēr pya, ŋiki ŋŋal aji Naşibaŋi adu'un du, ŋya ŋtup biki Matedoniya *Uŋup Ulil Unuura.

††16:3 Bagrek baanji baya katēmp, ti bayuday woli iinya katēmp baji baji injintŋ, iinkhli pwo na baka.

Du ubeeka wi Filip, Liidi afiyaar hênkuŋ Yetu

¹¹ Kê ɲijinaana ulantu ɥi Trowat, abi ya ya utool du unjiw wi Tamotrat. Wi nfa mambanuŋ, kê ɲşê ya aban ubeeka wi Newopolit. ¹² Dul di di ɲpënnuŋ aya ubeeka ulonŋ ɥi ɥtaak uteek wi Mate-doniya unwoonŋ katim ki Filip. Ubeeka mëntŋ uwo ɥi pşih pi Rom[¶]. ɲŋto da ɲnuur ɲlonŋ.

¹³ ɥi *unuur wi pnoorfën wi bayu-day, kê ɲşê pën aya umbanŋ wi kabanŋ ki katant, di ɲşaluŋ aji, ɲya kawin da dko dñehanaani Naşibaŋi. ɲŋto da aŋiini na baatŋ banyituŋ da. ¹⁴ Aloŋ ɥi baka, katimul kawo Liidi ; awo ñaaf andëmanuŋ Naşibaŋi, i ubeeka wi Fiyatira, aji waap ilaañ ijeenkali intamuŋ. Awo ɥi ptiinkun, kê Ajugun aşê haabëşa uhaaş, afiyaaraan uko wi *Pawulu aktupunŋ. ¹⁵ Ñaaf an ay-eenk *batitmu, ul na biki katohul, wi abaanŋ, aşê ñehanun aji : « Woli naşal aji dfiyaar hênkuŋ Ajugun na manjoonan, nabi kawala ɥi katoh ki naan. » Akooŋun, kê ɲdinani.

Bawat bi Pawulu na Filat ukalabuş

¹⁶ Unuur ulonŋ, wi ɲkyaanŋ dko dñehanaani Naşibaŋi, aşê yit na poonu aloŋ najuuk anwoonŋ na untaayi unjaanŋ udola aŋup uko unklunŋ kabi. Aji ɥij banka'ulunŋ itaka itum, ɥi mnŋoori mi ajaanŋ ado. ¹⁷ Poonu mëntŋ awo ɥi pŋaş *Pawulu na un, aşê huuran aji : « Bañaanŋ biki bawo balempar Naşibaŋi ampeluŋ bañaanŋ bti, badiimanan bgah bankñooŋanaŋ du mbuur. » ¹⁸ Wi wi awoonŋ ɥi pdo haŋ ɲnuur ɲtum, kê Pawulu adobi deebaŋ, akok aji na untaayi, « ɥi katim ki Yetu Krittu, dji ipën ɥi a! » ɥi dko mëntŋ, kê untaayi ubi pën pën ɥi poonu.

¹⁹ Wi banknjuukntënuŋ poonu unŋ bawinuŋ kê uko udeeni wi baka ɥtokiaa, kê başê mob bi Pawulu na Filat, apul pulan, aŋooŋ du ufeeru, baya bado baka *uruha. ²⁰ Baŋij baka du bawayëş bŋup baromeŋ, aji na baka : « Bañaanŋ biki, bawo ɥi pyewlën ubeeka wi nun, bawo *bayuday, ²¹ aşê wo ɥi pjukan bgah bhalu, kê un baromeŋ ɲşê wo ɲënwo kadinan ba këme kaŋaş ba. »

²² Kê pntuk pi bañaanŋ pajun pkob bi Pawulu na Filat. Bawayëş bŋup baromeŋ bado kê bawohëş baka, afud itintël. ²³ Wi bakobunŋ baka bnuura, aşê wat baka ukalabuş, aji na bayeŋ bado katen baka bnuura. ²⁴ Wi bajakanŋ jak haŋ na nayeŋ, kê aşê bi jej jej baka atuh du meet dbaañsaani di ukalabuş, akiin.

²⁵ Wi utejan mnjel uŋogunŋ, kê bi Pawulu na Filat başê wo ɥi pñehan akuŋ ayeeh, adëman Naşibaŋi. Bakalabuş bandukiinŋ, kê baktiink baka. ²⁶ ɥi dko mëntŋ, kê mboş manşê şinŋar maakan, kê ɲniw ɲi ukalabuş ɲaklëk. ɥi dko mëntŋ kak, kê ilëman yi ukalabuş bti işê haabşa, mnkorentu kê manfënşa ɥi bakalabuş. ²⁷ Nayeŋ i ukalabuş anaŋaa, awin kê ilëman yi ukalabuş iwo bhaab, aşê toot kej, aŋal pfiŋ uleeful, ɥiki aşal kê bakalabuş babuuri. ²⁸ Pawulu kê aşê ɲajar maakan aji na a : « Kfiŋ uleefu! ɲwo ɥi un bti. »

²⁹ Nayeŋ ado kê batehan bdo, alënk akat kat aşê ɥi ajot ɥi ihoŋ yi bi Pawulu na Filat. ³⁰ Wi abaanŋ, aşê pënan baka bdig, ahepar baka aji : « Baweek, we wi nhiniinŋ kado, kabuurna? » ³¹ Kê başê teema aji : « fiyaarën Ajugun Yetu, ilunŋ kabuur, iwi na biki katohu. » ³² Wi wi başaanŋ aŋup baka, ul na biki katohul bti, Uŋup wi Ajugun. ³³ Wal mëntan wunŋ, na utejan mnjel, kê nayeŋ aya na baka, aŋow baka ijën. Kê ɥi dko mëntŋ, kê nayeŋ adolan *batitmu ul na biki katohul bti. ³⁴ Aneejan baka katohul, awul baka pde,

¶16:12 Bañaanŋ banfëŋunŋ ɥi Filip baliŋ liŋ na baromeŋ.

nayeŋ ataŋ ul na biki katohul bti, ŋiki bafiyaar hënkuŋ Naŋibaŋi.

³⁵ Wi nfa mambanuŋ, kē bawayēš bŋup baromeŋ bašē yil bangoli baya baji na nayeŋ awutan bi Pawulu na Filat. ³⁶ Kē nayeŋ ašē ji na Pawulu : « Bawayēš bŋup baji ŋwutanan iwi na Filat, nayaan na bnuura. » ³⁷ Pawulu kē ašē ji na bangoli : « We? Bakobun ŋi kadun ki bañaan, un ŋwwooŋ bañaan banliŋuŋ na baromeŋ, bē baandolun *uruha, ajejun awat ukalabuš ašē ŋal bŋup baba hēnk, na by-ompan? Nin! Babiin bdidi baka bapēnanun » ³⁸ Kē bangoli bakak, aya akakalēš bawayēš bŋup baromeŋ, kē bašē haajala, wi bameeŋ kē Pawulu na Filat bawo bañaan banliŋuŋ na baromeŋ. ³⁹ Wi wi bayaan akooŋ baka bamiir baka, apēnan baka ŋi ukalabuš, ašē ŋehan baka bapēn ŋi ubeeka. ⁴⁰ Pawulu na Filat bapēn du ukalabuš ašē ya du uko Liidi. Wi bayaan awin banfiyaaruŋ, atēŋtēn baka ašē tool aya.

Bahajan bi Pawulu na Filat du Tetalonika

17 Bi *Pawulu na Filat baŋēpna ŋbeeka ŋi Anfipolit, na Apoloniya, ašē ban du ubeeka wi Tetalonika. *Katoh kañehanaani ki bayuday kalon kawo da. ² Pawulu aya aneej da, jibi ajonuŋ kado. Ado inēm iwajanŋ yi ajaki ya du katoh kañehanaani, ŋi *unuur wi pnoorfēn kaŋēlšēr na baka. Aji ŋēpna ŋi Ulibra wi Naŋibaŋi, ³ kajukan baka kakuŋ kadiiman kē : *Krittu awo i kahaj, kabot kanaŋa ŋi pkeŋ. Pawulu akak aji na baka : « Kē Krittu, awooŋ Yetu i ŋi kaŋupanuŋ hēnk. » ⁴ Bayuday balon badinan uko wi baktupuŋ ašē ŋaš bi Pawulu na Filat. Kē bagrek batum banjaan badēman Naŋibaŋi, baŋaš baka aŋu na baaŋ bammeŋaniŋ batum.

⁵ Kē bayuday balon bašē kuj baka maakan. Wi wi bayaan, ayitrēn bawaan

udooni balon banwooŋ ŋi igah yi ubeeka, kē banaakiir ado pntuk, ayewlēn ubeeka. Baya aneej du uko Yatōn, ado na pmob bi Pawulu na Filat kaŋij moŋ pntuk, du bdig. ⁶ Wi bayaan awo baanwin baka ašē mob Yatōn na banfiyaaruŋ balon, apul pulan, aŋooŋ du bawayēš bŋup ašē huuran aji : « Bañaan biki bayewlēn umundu bti, ašē ban hēnkunŋ ŋi, ⁷ awo bayaanŋ biki Yatōn. Bawo ŋi plaŋ bgah bi naŋiŋ najeenkal, aji naŋiŋ aloŋ awooŋ, anwoyi katim ki Yetu. » ⁸ Wi baŋupuŋ haŋ, kē pntuk na bawayēš bŋup bašē yewla. ⁹ Bawayēš bŋup baŋu Yatōn na baka pluk, abaa wutan baka.

Pawulu na Filat baya Bereya

¹⁰ Wi utejan ubanuŋ ban, kē banfiyaaruŋ bašē do bi *Pawulu na Filat kē baya ubeeka wi Bereya. Wi babanuŋ da, ašē ya du *katoh kañehanaani ki bayuday. ¹¹ Bañaan biki Bereya bajoob ikow apel biki Tetalonika, ŋiki baji batiink Uŋup wi Naŋibaŋi bnuura, kakak kajuŋ Ulibra wi Naŋibaŋi unuur undoli, katenna me uko wi Pawulu aŋupuŋ ujoonani. ¹² Batum ŋi baka, na ŋi bagrek, baaŋ bammeŋaniŋ na biinŋ, bafiyaar hēnkunŋ.

¹³ Wi *bayuday biki Tetalonika batiinkunŋ kē baji Pawulu awo ŋi pjukan Uŋup wi Naŋibaŋi du Bereya, kē bakak aya da, ajun pyewlēn abot awuuk pntuk. ¹⁴ ŋi dko mēnt, banfiyaaruŋ bado Pawulu kē aya umbanŋ wi bdēk bweek, bi Filat na Timote kē bašē duka Bereya. ¹⁵ Bañnooŋanuŋ Pawulu, baya na a te Atenay, ašē kak na kakuran ki Filat na Timote bataran baya baŋēnka du Atenay.

Pawulu aŋiini na bañaan biki Atenay

¹⁶ Wi *Pawulu awooŋ ŋi pyoonk bi Filat na Timote du Atenay, anoor ŋi kēš, ŋiki awin jibi ubeeka utumuŋ iduunŋ. ¹⁷ Ukaanŋ kē aji teŋ du

*katoh kañehanaani na *bayuday biki kabuka, na bankakuñ bayuday bandëmanuñ Naşibaţi, akak aji teñ bţup na bañaan bankţëpnuñ du ufeeru ŋnuur bti. ¹⁸ Kë pntuk pi bame baweeek baloñ biki bajaan bado bapikureyeñ^{§§} na battoyik* başë neej blaţar na a. Baloñ kë baji : « We wi nahomp i akdoluñ na pţup ba? » Kë baloñ baji : « Awo wo ji aţiiniyaan ŋntoñ nyaanţ. » Baţup hañ ţiki batiinka kë akţiiniyaan Yetu, na pnaţa ţi pkeţ.

¹⁹ Ukaan kë baţij Pawulu, ańooţ du dko di bajaan bado « Ayeropagut[†] » di bawayeş bţup baweeek bawoon, aşë ji na a : « Ŋhinan kame pjukan phalu pi ikţiiniyaanuñ pañ i? ²⁰ Iko ilonñ yi ikjukanuñ iwo iyaanţ ţi un, kë ŋjal kame iko yi ijakuñ. » ²¹ Bañaan biki Atenay na bayaanţ banfëţuñ da, babi wo wo ţań ţi pkakalëş na ptiink uko uhalu unwoon.

Pawulu aţiini na bañaan du uruha uweek

²² *Pawulu anaţa anaţ ţi kadun ki bawayeş bţup, aşë ji na baka : « An bañaan biki Atenay! Dyikrën kë nawo bañaan banfiyaaruñ bnuura, başibaţi baţum. ²³ Wi nji kapoşuñ na ubeeka, dten bnuura iko yi najaan nadëman, adoo win *umeeşa wi mngur[‡] wi badoluñ aji wi naşibaţi anwoon aammeetanaa, i nadëmanuñ aşë wo naamme'a, ul i i nji kaţupanañ. ²⁴ Naşibaţi anţakuñ umundu na iko bti inwoon ţi wa, awoon Ajug baţi na mboş, aanji fëţ ţi iduun yi ñaan najën

abomanuñ. ²⁵ Akak awo aanji yeenk nin uko uloñ unwoonuñ ţi ñaan najën, kawo ji anuma numa wa, ţiki ul ajaan awul bañaan bti ubida, uhefënt, na iko bti. ²⁶ Aţëpna ţi ñaan aloolan, aţak bañaan biki ŋraaşa bti, aji bafëţ umundu. Awul andoli ŋnuurul, na dko di akluñ kafëţ. ²⁷ Naşibaţi ado hañ, bañaan bado kalaana'a, ulome bawina woli bamaş mapan, babana bahilan kabi kawina. Kë aşë woha awii wi aanlow low nin aloñ. ²⁸ « Ţi ul i i ŋyeenknuñ uhefënt, apoş, awo. » Ŋwo biki pntaali pi nul jibi bayeeh biki nan bajakuñ. ²⁹ Kë wi ŋşaan awo biki pntaali pi Naşibaţi, ŋënwo kaşal kë Naşibaţi anaam ji ptu pi uwuuru, këme untaam, këme plaak, iko yi ñaan apaşuñ ţi uşal wi nul. ³⁰ Naşibaţi aanţo aten iko yi badoluñ ţfa ţi kapaam, aşë ji hënkun, bañaan bti, dko di bawohañ, bawut pjuban. ³¹ Ţiki adat unuur uloñ, wi akluñ kado ñiint i adatuñ, abi awayeş umundu, pwayeş panjintuñ piş. Adiimanun kë wañ uwo manjoonan wi anaţanuluñ ţi pkeţ. »

³² Wi batiinkuñ kë aţiiniyaan uko wi pnaţa ţi pkeţ, baloñ babeña, kë bandukiñ bahepar pluñ katiinka byaaş bloñ aji na a « Ŋjal kaluñ katiinku ţi uţup wañ, byaaş bloñ. » ³³ Hënk di Pawulu apënuñ ţi *uruha uweek. ³⁴ Bañaan baloñ baţaşa, akak afiyaara. Diyonitiyuţ, aloñ ţi bawayeş bţup, awo ţi bakan mënţan, na ñaaţ aloñ kak i bajaan bado Damarit, na bañaan baloñ kak.

§§17:18 Bapikureyeñ baanfiyaar başibaţi bampoţi, başal aji bnuura bi ñaan bawoona ţi pmëban uleef, kawo ñaan anwoon aantum unoh. Bañaan bakak hënkun ţi kapaam, aţu bañal unoh na pjuban pi piint, katim ki Bapikureyeñ.

*17:18 Battoyik bukal, başal aji mbuur mi ñaan, manwoona ţi uşal, unjaan uţon umundu, ukaan kë bawo bañaan banlowuñ iko itum intaanuñ na unoh këme iko inaaş.

†17:19 Aeropagut: Dawoon bayiti bweek, bi bawayeş bţup baweeek bajaan baţo, kateñ, kakuş kajukan bgah.

‡17:23 Umeeşa wi mngur :Baji bafiñna untaam wi pgur ţi umeeşa.

Pawulu aţup Uţup Ulil Unuura du ubeeka wi Korint

18 Wi uko waŋ uţepuŋ, k  Pawulu a   p n du Atenay, aya ubeeka wi Korint. ²Aya a  nk da  niin  aloŋ *bayuday i bajaan bado *Akila. Awo abuk utaak wi Pont, a   baa woona woona Itali, ul na Pritiliya aharul,  iki Klodiyut na il najeenkal aji bayuday bti bap n du Rom. Pawulu aya, awin baka, ³jibi awoon naboman iloona ji baka, af   na baka k  baji balemp. ⁴*Unuur wi pnoorf n bti, aji   l  r na ba aan du *katoh ka ehanaani ki bayuday, kado na pdo bayuday na bagrek, bafiyaar Yetu.

⁵Wi Filat na Timote bawoonuŋ Mate-doniya, k  Pawulu a   bi duka duka  i pjukan U up wi Na iba i, adiiman bayuday k  Yetu awoon *Krittu na manjoo-nan. ⁶Wi bayuday bajunuŋ plača abot akara, k  Pawulu a   wentara, a   ji na baka : « Dba na an, nakdukiin kame, nji dwo najin  pi , h nkuŋ dya du banwoon baanwo bayuday. »

⁷Wal m n an, k  Pawulu a   p n da, aya du uko  niin  aloŋ anjaan ad man Na iba i, i bajaan bado Titiyu  Yuttut. Katohul ka og katoh ka ehanaani ki bayuday. ⁸Naweek i katoh m n , i katim kawoon Kri put, afiyaar h nkuŋ Aju-gun ul na biki katohul. Ba aan biki Korint batum, banktiin  Pawulu, bafiyaar h nkuŋ abot adolan *batit mu.

⁹Unuur ulon, na utejan, Ajugun ahaab   Pawulu k   k  awina k  aji na a : « Wutan kal nk, doon ka iini, kyomp, ¹⁰nji dwo na iwi, nin aloŋ aankdolu do bu aan, ba aan batum biki ubeeka wi bawo biki naan. » ¹¹Pawulu a o da u bal na kli paaj ajukan ba aan U up wi Na iba i.

Bayuday ba ij Pawulu uruha

¹²Wi Galiyon awoon nantu a i utaak wi Akayi, k  *bayuday ba   wat  i plooman, ana ara *Pawulu, a no  *uruha, ¹³a   ji : «  niin  i, ado na pkakan ba aan  i pd man Na iba i pampa uŋ na bgah bi nun. »

¹⁴Pawulu aji ahaab kateem, k  Galiyon a   ji na bayuday : « Woli an bayuday, nabi bi lah, ake aar pa bu aan bloŋ k me kalat ki  niin  i adolon, kaka na p o katiinkan. ¹⁵K  wi u aan akak wi bla ar, na n up, na itim, na bgah bi nan, nameeŋ. Nji, kaway   iko yaŋ, m nkdo wa. » ¹⁶Wi wi a aan ado k  bap nan baka du uruha. ¹⁷K  ba   kak wal m n  bukal bti, ad pa  i Foten, naweek i *katoh ka ehanaani, akoba  i kadun ki uruha. K  Galiyon a o a  uŋ ayompan mntumul.

Pawulu akak Antiyoka

¹⁸*Pawulu a o du Korint ajon, abaa duk banfiyaaruŋ, agakand r na *Pritiliya na Akila, k  bajej ulantu aya utaak wi Firi. Ado k  bapuunka bkow du pk ŋ pi Ken ray,  iki abi hoŋ amehna  fa¹, ji abi ado kajej ulantu. ¹⁹Bawala du ubeeka wi Ef t, k  dul di Pawulu aduknuŋ Pritiliya na Akaliya , aya du *katoh ka ehanaani ki bayuday, a  l  r na baka. ²⁰Balon ba ehana a o da ajon, k  aandinani. ²¹K  wi a aan aya, a   ji na baka : « Ulille Na iba i, kaluŋ kabi  i an  i, byaa  bloŋ. » Wi wi a aan ajej ulantu du Ef t. ²²Aya awala du Kaytaraya, aya Yerutalem, awul pntuk pi banfiyaaruŋ mbo  abaa ya Antiyoka.

²³Wi a oon da  nuur  lon, a   tool, a aay na utaak wi Galatiya, abaa ya wi

¹18:18 Woli  aan aneej bhoŋar na Na iba i, iji kmehna, kayiman iko ilon kabot kawo iinkpuunka te ibale ba pyiman. Pawulu abi neej bhoŋar bi plempar Na iba i, uwoon k  aampuunka wal m n  bti, a   ba h nkuŋ ahinan kapuunka.

Frigiya, atëntën banfiyaaruḡ bti ṭi ḡtaak mënṭan.

Apolot ajukan Uṭup wi Naṣibaṭi du Efet na Korint

²⁴ Wal mënṭan, kë *nayuday aloḡ i bajaḡ bado Apolot abuk ubeeka wi Alektandriya aṣë bi, aban ṭi Efet. Awo ñi-inṭ anjaki ṭiini bnuura, ammeenḡ bnuura Ulibra wi Naṣibaṭi. ²⁵ Bajukana pṭaṣ bgah bi Ajugun bnuura. Aji ṭup na kaṭëb ki nul bti kabot kajukan uko wi Yetu unḡinṭuḡ abot atool, aṣë meha *batitmu bi *Yowan ṭaṁ. ²⁶ Ajun pṭup na mntëḡ ṭi *katoh kañehanaani ki bayuday, kë wi bi *Pritiliya na Akila batiinkuluḡ, aṣë du'a du katoh ki baka, ajukana bgah bi Naṣibaṭi, ajinṭana ba bnuura.

²⁷ Wi Apolot abiiḡ aḡal pya Akayi, banfiyaaruḡ batëḡṭëna, aṣë piit baṭaṣ bgah, aji na baka baṭijana bnuura. Wi abanuḡ da, alemp maakan na bankakuḡ ṭi bnuura bi Naṣibaṭi, aḡiyaar. ²⁸ Hënk, aji laṭ bayuday bnuura ṭi kadun ki bañaanḡ, aji ṭëpna ṭi Ulibra wi Naṣibaṭi kadiiman kë Yetu awoonḡ Krittü.

Pawulu ajukan Uṭup Ulil Unuura du Efet

19 Wi Apolot awoonḡ ubeeka wi Korint, *Pawulu aṭëpna bgah bi inkuḡ duuṭ, aban Efet. Aṭënk da banfiyaaruḡ baloḡ ² aṣë hepar baka aji : « Nayeenkaara *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi i wal wi nafiyaaruḡ? » Kë baṣë teema aji : « A-a, ḡëndo me me aji Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uloḡ uwoo. » ³ Kë Pawulu aṣë hepar baka aji : « Kë *batitmu bhonḡ bi bi nayeenuḡ ba? » Kë bateema aji : « Batitmu bi *Yowan. » ⁴ Kë Pawulu aṣë ji : « Batitmu bi Yowan, bawo bi banḡaluḡ pwut pjuban na pṭëlëṣ ubida. Aji na bañaanḡ bafiyaar aloḡ ankuḡ kabi ṭi kafëṭul, awoonḡ Yetu. » ⁵ Wi batiinkuḡ uko waḡ, banfiyaaruḡ bayeenk batitmu ṭi katim ki Yetu Ajugun. ⁶ Wi Pawulu

apafuḡ baka iñen ṭi ikow kë Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uṣë wala ṭi baka. Kë bukuḡ mënṭ bajun pṭiini ḡṭup ḡanwoonḡ ḡaam-meetanaa abot aṭup ḡṭup ḡi Naṣibaṭi ajakuḡ. ⁷ Bañaanḡ mënṭan baban iñeen na batëb.

Kabuka ki Pntuk pi banfiyaaruḡ pi Efet

⁸ *Pawulu ado kli kwajanṭ ki ajaan aya kaneeḡ du *katoh kañehanaani ki bayuday, kaṭup na mntëḡ uko wi *Pṣih pi Naṣibaṭi. Ado na pyuuj banktiinkuluḡ kë manjoonan mi mi akṭupuḡ. ⁹ Kë baloḡ ṭi baka baṣë tam ikow, apok pfiyaar abot abeḡ bgah bi Yetu, ṭi kadun ki bañaanḡ. Ukaanḡ kë Pawulu awut baka, aṣë du banfiyaaruḡ mpaṭ, aji ṭëlṣër na baka ḡnuur bti du Fkoola di ñiinṭ aloḡ i katim ki Tiranut. ¹⁰ Ado haḡ, ajukan ḡṣubal ḡṭëb, ukaanḡ kë bañaanḡ bti biki utaak wi Atiya, *bayuday na bagrek, bahil atiink uṭup wi Ajugun.

Babuk Tëkewa

¹¹ Naṣibaṭi aṭëpna ṭi *Pawulu ado mla-gre mnweek. ¹² Udoo kak kak aji woli bajeḡ ilëmënt këme ilaañ yi abanuḡ, aḡooṭ abanan bamaakal, baji babi jeb jeb, ḡntaayi ḡatota ṭi baka. ¹³ *Bayuday baloḡ baji bañaay na dko, kapënan bamaakal ḡntaayi, aṣë do na pdo uko mënṭ ṭi katim ki Yetu Ajugun. Baji baji : « Ṭi katim ki Yetu, i Pawulu akṭupuḡ dji napën! Napënan! » ¹⁴ Naṭeḡan naweek aloḡ nayuday, i katim kawoonḡ Tëkewa aka babukul paaj na aloḡ banjayi bado haḡ.

¹⁵ [Unuur uloḡ], kë untaayi uṣë teem baka aji : « Dme Yetu abot ame Pawulu, kë an, nawo bahonḡ ba? » ¹⁶ Wal mënṭan, kë ñiinṭ anneejiinḡ untaayi aṣë rëta ṭi baka, awat. Akob baka, kë bamatk-abaari, aṭi apën ṭi katoh byiṣu. ¹⁷ Wi bayuday na bagrek banfëṭuḡ du Efet batiinkuḡ uko waḡ, aṣë lënk maakan,

abot adëman katim ki Yetu Ajugun. ¹⁸Bañaan batum bafiyaar, abi apeeṭ buṭaan bi badoluṅ ṭi kadun ki bañaan. ¹⁹Kë batum bambiinṅ ado dayaamu, baṭij ṅlibra ṅi baka aṭonkrën, atër ṭi kadun ki bañaan. Wi batenuṅ preeṣ pi ṅlibra mënṭ, kë pawo itaka itum itum. ²⁰Kë hënḱ di di, ṭi mnhina mi Ajugun, Uṭup wi Naṣibaṭi kë ukmeetaana meetana pya kë banfiyaaruṅ babot atum tum.

Pṅom pweek panwoonṅ du Efet

²¹Wi iko yaṅ iṭepuṅ, kë *Pawulu aṣë ṣal aṭu na pya Yerutalem, kaṭepna Matedoniya na Akayi. Aṣë ṣal aji : « Woli dlun aya, aban Yerutalem, kawo kaya ubeeka wi Rom. » ²²Wi wi aṣaan ayil du utaak wi Matedoniya, batëb ṭi banjaan baṭenka, Timote na Erattut, kë ul aṣë duka kak ṅnuur ṅloṅ ṭi utaak wi Atiya.

²³Wal mënṭan wi wi bgah bi Yetu baṭijunṅ pṅom pweek. ²⁴Kë niinṭ alon naṭak i katim ki Demetriyuṭ, aṣë wo wal mënṭ da, aji ṭak iduunṅ impoṭi yi untaam, innaamuṅ ptu pi naṣibaṭi ñaaṭ anwoonṅ Artemit. Niinṭ mënṭ aji wul baṭak batum ulemp kë baji badeena bnuura. ²⁵Demetriyuṭ adu baka bti, na bañaan balonṅ banklempuṅ ulemp utënṭ wi nul, aṣë ji : « Babuk biinṭ, name kë ulemp wi ṅjaan ṅdo wi, uwoonṅ pyok pi nun. ²⁶Kë naṣë win abot ati-ink uko unḱṭepuṅ, Pawulu unṅ aji baṣibaṭi banṭaknaaniinṅ iñen yi bañaanṅ baanwo baṣibaṭi na manjoonan. Ahinan akakan ṭi udolade wi nul pntuk pi bañaanṅ, mënṭ ṭi Efet ṭi ṭaṅ da, ma ṭi kaya pba utaak wi Atiya bti. ²⁷Ahinan katokun ulemp, kabot kapoṭan kaduṅ ki naṣibaṭi ñaaṭ naweek, katiinḱṭenṅ pdëm pi nul. Ul i bañaanṅ bti biki Atiya na biki umundu bti bajaanṅ badëman. »

²⁸Wi bañaanṅ bukuṅ batiinkuṅ uko waṅ, aṣë deebaṭ ajun phuuran aji : « Artemit i nja biki Efet adëmi. » ²⁹Uundo jon, kë ubeeka bti uṣë wo

pṅaat ṅaat. Kë badëpa ṭi bi Gayut na Arittarkuṭ, bamatedoniya bankyaanṅunṅ na Pawulu, aṅooṭ du bayiti bweek bi utaak. ³⁰Pawulu aṅal pneeṅ kaṭiini na baka, kë banfiyaaruṅ Yetu baṣë neenana. ³¹Banoh Pawulu balonṅ, balempar naṣih baweek du Atiya, bado yil yil aji bajaka awut kado na pwinana du bayiti.

³²Wal mënṭ bañaanṅ bti du bayiti bayewlaa, kë pṅaat patumi. Balonṅ bahuuran wi, kë balonṅ bakhuurun ulonṅ. Kë batum, baando me me uko unṭijunṅ baka. ³³*Bayuday kë baṣë wuukar niinṭ alonṅ, i katim ki Alektandër, kadun, kë balonṅ baṭupa uko wi akyaan kakakalëṣ. Alektandër ado kë bañaanṅ bayompi, ahilna aṭup. ³⁴Bañaanṅ bayikrën kë awo nayuday, aṣë huuran bti aji : « Artemit i nja biki Efet, adëmi. » Bahuuran haṅ ado ṅwoori ṅṭëb.

³⁵Nantuṅa i ubeeka ado bañaanṅ wal mënṭ kë bayompi, aṣë ji na baka : « An bañaanṅ biki Efet, jëm umundu bti ume kë ubeeka wi Efet ujaanṅ uyeṅ kaduṅ ki Artemit naweek na ptu pi nul panwoonuṅ baṭi i? ³⁶Kë wi nameeṅ kë ñaanṅ aanhinanuṅ plaṭ uko waṅ, nawo kaṭoora, kaṣal bnuura ji nabi nado kado ukoolan. ³⁷Naṭij biinṭ biki, bë baambaanṅ kakiijan du kaduṅ, këme akar naṣibaṭi ñaaṭ i nun. ³⁸Hënkuṅ, woli Demetriyuṭ na baṭak batënṭul baka ka uko wi bakkeṣaari, *uruha wii wi, kë bawayëṣ bṭup biki biki. Bayaanṅ bakeṣaar baka. ³⁹Woli nanuma pkeeṣaar uko ulonṅ kak, uruha uweek uwo da, unjaanṅ ujinṭan bṭup. ⁴⁰Name'aara kë bahinan ṅṭa di kataparun na manjoonan, kaji ṅpataṭaa, kabot kafanṅ ṭi uko unṭepuṅ ṅṭa di i? ṅñhinanuṅṅ kaṭup uko unkayi kë nja ṅyit bti hënḱ. » Wi nantuṅa aṭiiniinṅ aba, aṣë do bañaanṅ kë bawayṣëri.

Pawulu aya Matedoniya na Gret

20 Wi pṅaat paṭaṅunṅ, kë *Pawulu aṣë do kë bayitrën banfiyaaruṅ

ti Yetu, atëntën baka. Wi wi ašaan aduk baka, ašë tool pya, ajej bgah bi Matedoniya. ² Amuur utaak mënŋ, atëntën banfiyaaruŋ, abot aŋiini na baka ajon abaa bi ban Gret. ³ Pawulu aŋo du Gret kli kwajanŋ. Wi atooluŋ pjej ulantu, kaya utaak wi Firi, kē bašë ŋupa aji *bayuday babomandër pdola buŋaan. Kē ašë guban, akakna Matedoniya. ⁴ Pawulu agakandër na Fopater, abuk Pirut i ubeeka wi Bereya, na Arittarkut na Tekundut biki ubeeka wi Tetalonika, Gayut i ubeeka wi Derbe, na Timote, na Tihik, na Trofim biki utaak wi Atiya. ⁵ Biinŋ bukuŋ mënŋan, bajotun kadun, ayoonkun du Trowat. ⁶ Kē un, nšë jey ulantu du pkëŋ pi ubeeka wi Filip, wi *ufettu wi ipoom indaŋ utëpuŋ. Wi nnuur kañeen nŋaŋepuŋ, kē nŋya ŋenk baka du Trowat aŋo da kanëm kapëb.

Pawulu anaŋan n̄aan ankeŋuŋ du Trowat

⁷ Unuur uteek wi kanëm, kē nšë yitiir pa pfaašiiir kapoom^q. Kē *Pawulu ašë ŋup na bañaanŋ, te mnjel ŋiki aŋu na pya na nfa. ⁸ ŋkaniya nŋtum nŋatehan wal mënŋ du meet di bko duuŋ, di nŋyitiiraanuŋ. ⁹ Kē nduba aloŋ ašë wo da, i bajaanŋ bado Ewutikuŋ, anŋoon ŋi uja-neel ulonŋ atiink Pawulu. Kē Pawulu ašë ŋiini, ajon maakan ŋi bŋup, kē nduba adobi yinŋët. Wi anŋoyënŋuŋ, adoo ront, ašë buurna du ušooبرا uwajanŋën ajot. Wi bawaliinŋ atena, ado na pnaŋana, ašë ŋenk kē adobi keŋ. ¹⁰ Kē Pawulu ašë wala, anŋup ŋi napoŋ, amooka ašë ji na bañaanŋ: « Nawutan kalënk, awo najeb. » ¹¹ Wi wi akakuŋ bko duuŋ, afaašiiir ipoom na baka, kē badee. Wi aŋiiniinŋ te mnjinŋ, ašë ya. ¹² Kē bañaanŋ bašë ŋiis na nduba najeb uŋ, alilan bnuura.

Pawulu awoona Trowat aya Milet

¹³ Wi wi nšaan ajot kadun, ajej ulantu, pya Atot, di nwoonŋ i pya kajijna *Pawulu, ŋiki apoš poš aya da. ¹⁴ Wi nŋyituŋ du Atot, ašë jija ŋi ulantu, atool pya ubeeka wi Mitilena. ¹⁵ Wi nŋbanuŋ da, akak aŋëp na ulantu, kē wi unuur ujinŋuŋ kē nšë nŋog unjiw wi Hiyot, aban unjiw wi Tamot ŋi unuur utëbanŋën, ŋi uwajanŋën kē nŋban ubeeka wi Milet. ¹⁶ Pawulu aji aŋëp ŋëp Efet aankpant ŋiki aanŋal pjon ŋi utaak wi Atiya. Ataran pban Yerutalem woli ahinani ji unuur wi ufettu wi *Pentakot udo kaban.

Pawulu aŋiini uyaani na bantohi biki banfiyaaruŋ biki Efet

¹⁷ *Pawulu awo ŋi Milet, ašë yil, kē badu bantohi biki pntuk pi banfiyaaruŋ pi Efet. ¹⁸ Wi babanuŋ, kē ašë ji na baka : « Nawin jibi nŋo'i na an du unuur uteek wi ntapnuŋ kahoŋ ŋi utaak wi Atiya. ¹⁹ Dlempar Ajugun, awalan uleef naan awooni, ahaj ŋiki *bayuday balonŋ babomandër pdolën buŋaan. ²⁰ Mëmmanan nin ukoolan, uko wi nawoonŋ i pme bti, dŋup abot ajukanan wa, ŋi kadun ki bañaanŋ na du itohan. ²¹ Dŋup bayuday na banwoonŋ baanwo bayuday aji bawut pjuban, bakak ŋi Našibaŋi, bafiyaar Yetu Ajugun. ²² Kē *Uhaaš wi Našibaŋi ušë wuukën hënkuŋ pya Yerutalem, bē mëmme, uko wi nŋi kayaanŋ kaŋënk da. ²³ Dbubara me kē ubeeka wi nŋi kayahanŋ, Uhaaš wi Našibaŋi uji ulešanarën, kē ukalabuš na mhaj mawo da ayoonkën. ²⁴ Kē nšë ŋal aji mnwo mi naan, manwo mn-daayanaan, bubara ndo ulemp bti wi Yetu Ajugun ajakuŋ ndo te uba, unwoonŋ pŋup *Uŋup Ulil Unuura wi bnuura bi Našibaŋi.

^q20:7 Natenan ŋi Ulemp 2.42.

²⁵ « Dbi ti an ti, aṭiiniyaan *Pših pi Našibaṭi, ašë me kë naankak aluṅ kawin kës ki naan. ²⁶ Ukaaṅ kë nṭupan nṭa hënk : Ddo wi nhilanuṅ bti pa an, woli naanduk ate pjukan pi naan faan, dwent iñen yi naan. ²⁷ Dṭupan iko bti yi Našibaṭi ajakuṅ mbi nṭupan bë mënduk duk nin uluṅ. ²⁸ Nalipariin ṅleefan, na batani bti bi Uhaaš wi Našibaṭi uwulanaṅ, aji nado kayaṅ. Namëbaan banfiyaaruṅ Našibaṭi biki bnuura. Yetu atul pñaakul, pbuuranaan pntuk pi nul. ²⁹ Dme kë woli dyaa bañaan banjooṭuṅ ji ṅwuṭ baluṅ kabi pdo batani buṭaan. ³⁰ Baluṅ ti an badoo luṅ kawo ti ṅṭilan, kado kawuuk banfiyaaruṅ Yetu baluṅ baṭaš baka. ³¹ Na-keerin nawo bten! Nakak naleš uko wi : Ddo ṅsubal ṅwajantaṅ, aji kalešanan pnak na utejan, kadoo kawooni.

³² « Hënkunṅ ddukan ti iñen yi Našibaṭi, uṭup wi bnuura wi nul ubot uwo na an. Uṭup mëntṅ uhinan kaṭijan pntuk pi banfiyaaruṅ. Ti uṭup mëntṅ kak, Našibaṭi ahinan kawul iko inuura yi ahankuṅ pa banwoonṅ biki nul. ³³ Wi nwoonṅ ti, mëññebar untaam wi ñaan aluṅ, këme uuuuru, këme imiša. ³⁴ Name bnuura, dlemp lemp na iñen yi naan, kë ṅk-lempašaana nji na biki ngakandëraanuṅ. ³⁵ Ddiimanan na ṅnuur bti na dko bti : Hënk di di ñaan ajaan alemp, kaṭënkna bajuuk. Kë nakak awo i kaleš uko wi Aju-gun Yetu ajakuṅ ul ti uleeful : “Mnlilan manwoona ti pṭen, apel ti pyeenk.” »

³⁶ Wi Pawulu aṭiiniinṅ aba, ašë ṅup na baka, añehan Našibaṭi. ³⁷ Kë bañaanṅ bti bašë wooni, amook Pawulu ti pwayšër na a. ³⁸ Uko unkaanṅ kë bajooṭan maakan, uwoonṅ wi ajakuṅ na baka : « Naankak aluṅ kawin kës ki naan. » Wi wi bašaanaṅ aṅooṭana te du ulantu.

Pawulu aya Yerutalem

21 Wi ṅdukuṅ bantohi biki Efet ṭuṅ, ašë ya utool na ulantu, te unjiw wi Kot. Unuur utëbantën, kë ṅban pkëṅ pi Rodet, awoona da, aya ubeeka wi Patara. ² Wi ṅbanuṅ da, ṅṭënk ulantu undeki na utaak wi Feniti, kë ṅjej wa aya. ³ Ṇya adoo ten unjiw wi Kipruṭ, ašë duk wa ti kañen kamayu ki nun aya umbanṅ wi utaak wi Firi. Ṇwala du pkëṅ pi Tir, ṭiki dul di di ulantu ukji-ṅsaanuṅ iko yi ujijuṅ. ⁴ Du Tir ṅya ṭënk banfiyaaruṅ Yetu, aṭo na baka kanëm kapëb. *Uhaaš wi Našibaṭi uwook baka, kë bašë ji na *Pawulu : « Kya Yerutalem. » ⁵ Wi ṅṭëpanuṅ kanëm, ašë tool na bgahun. Bañaanṅ bti kë baṅooṭanun, aṭu na baaṭ na bapoṭ, aṭëpan ubeeka. Wi wi ṅšaanaṅ aṅup ti kabaṅ ki bdëk bweek añehan Našibaṭi. ⁶ Wi ṅbaanṅ, ašë wayšër na baka, apaya ti ulantu, kë banfiyaaruṅ Yetu bukuṅ bakak itoh yi baka.

⁷ Ṇbaañšaanaṅ pyaanṅ pi nun na ulantu wi ṅwoonuṅ ubeeka wi Tir, aban ubeeka wi Ptolemayit. Wi ṅbanuṅ da, ṅya wul banfiyaaruṅ Yetu mboš, aṭo unuur upëb na baka. ⁸ Wal wi unuur ujintuṅ, kë ṅšë tool aya, aban ubeeka wi Kayṭaraya. Ṇya wala du uko Filip, naṭup *Uṭup Ulil Unuura. Filip mëntṅ awo aluṅ ti biki babiinṅ adat du Yerutalem, bado kaṭënk *banjañan^r. ⁹ Awo na beegani babaakër, banwoonṅ baaniimaa, banjaki *baṭupar Našibaṭi. ¹⁰ Wi ṅwoonṅ da ado ṅnuur, kë Naṭupar Našibaṭi aluṅ andu'aniinṅ Agabuṭ ašë wooni Yuda, aban da. ¹¹ Agabuṭ mëntṅ abi awinun, ašë jej katël ki Pawulu, atan ihoṭul na iñenul na ka, ašë ji : « Uko wi Uhaaš wi Našibaṭi ujakuṅ wii wi : Hënk di di *bayuday du Yerutalem bakluṅ katan ajug katël ki. Baluṅ kawula banwoonṅ baanwo bayuday. »

^r21:8 Ulemp 6.5; 8.5-40.

¹²Wi n̄tiinkuŋ uko waŋ, un na banfiyaaruŋ biki Kaytaraya, ŋkooŋ Pawulu awut kaya Yerutalem. ¹³Kë Pawulu ašë teemun aji : « we wi nabaan̄ awooni ba, atokën ušal? Nji, katim ki Yetu Ajugun kakëš nwut batanën bafiŋ du Yerutalem. » ¹⁴Wi ŋwoon̄ ŋënhilan pneenana, ašë wuta, aji : « Uwoon̄ jibi Ajugun ajakuŋ! »

¹⁵Wal wi n̄tëpanuŋ ŋnuur ŋlon̄, ašë bomandër, atool pya Yerutalem. ¹⁶Banfiyaaruŋ Yetu baloŋ biki ubeeka wi Kaytaraya kë bañootanun. Bañootanun du uko ñiin̄t aloŋ anjoni nfiyaar Yetu, i katim ki Mnatoŋ, anwoon̄ i unjiw wi Kiprut. Kë du katohul di di n̄fërn̄uŋ.

Pawulu ayit na bantohi biki Yerutalem

¹⁷Wi ŋbanuŋ Yerutalem, banfiyaaruŋ babi akitun na mnlilan. ¹⁸Unuur utëbantën, kë *Pawulu ašë bi na un, kë n̄ya uko Yakob. Dul di di bantohi biki pntuk pi banfiyaaruŋ bti bayituŋ. ¹⁹Pawulu awul baka mboš, ašë ŋup baka bnuura iko bti yi Našibaŋi aŋëpn̄uŋ ŋi a ado du banwoon̄ baanwo bayuday. ²⁰Wi bantohi batiinkuŋ uko waŋ, badëman Našibaŋi ašë ji na Pawulu : « Ayiŋun iwini, *bayuday baŋum baŋum bafiyaar hënkun̄ Yetu Ajugun, akuŋ aŋaš bti *Bgah bi Moyit bnuura. ²¹Kë wi baktupuŋ baka ŋi iwi wii wi : baji iwi iji kjukan bayuday bti banwoon̄ du n̄taak ŋmpaŋi aji bawut pŋaš Bgah bi Moyit. Baji iji kji na baka, bawut pwalan bapoŋ *katëmp, bawut pŋaš bgah bi bayuday. ²²Kë n̄baa do do hum ba? Bamehaara me kë iwo ŋi. ²³Dolan uko wi n̄këjakiir: ŋwo ŋi na biin̄t babaakër banhoŋuŋ amehna[§]. ²⁴Yaan na baka, iya idolan bañow, ilukar baka, bašë

bahilan bapuunk ikow. Hënk bañaan̄ bti bameena kë iko yi baktupuŋ ŋi iwi bti iinwo manjoonan, bašë bawin kë iwi kak iji kŋaš *Bgah bi Moyit. ²⁵Kë banwoon̄ baanwo bayuday ašë fiyaar hënkun̄ Yetu, n̄piit baka uko wi n̄dinanuŋ: Nawutan kade uyemaŋ wi mngur, n̄ntaam n̄ankeŋuŋ kë pñaak paantulaa. Nawutan pjuban pi piin̄t. »

²⁶Unuur utëbantën Pawulu kë ašë ya na biin̄t babaakër bukuŋ, ajun bañow na baka. Ašë ya du *Katoh Kaweek ki Našibaŋi. Aŋup unuur wi bakluŋ kayit kaji andoli kado bŋejan bi nul, woli bañow baŋëpi.

Bañaan̄ biki Rom bamob Pawulu du Katoh Kaweek ki Našibaŋi

²⁷Wi ŋnuur paaj na uloŋ ŋi bañow n̄añoŋanuŋ pba, kë *bayuday baloŋ biki utaak wi Atiya bašë win *Pawulu du *Katoh Kaweek ki Našibaŋi, ašë naakrëna na pntuk pi bañaan̄ bti, kë bamoba. ²⁸Wi bamobuluŋ ašë huuran aji : « An bañaan̄ biki *Itrayel naŋënkun! Ñiin̄t anjaan̄ aŋup wi n̄ja uwuŋaan ŋi bañaan̄ na dko, ŋi *Bgah bi Moyit na ŋi Katoh ki Našibaŋi ki, awi. Adoo beeh beeh aŋij baloŋ banwoon̄ baanwo bayuday ŋi katoh ki, aŋopan dko dyimanaan di. » ²⁹Baŋup haŋ ŋiki bawin Trofim i Efëŋ, kë agakandër na Pawulu ŋi ubeeka, ašë ŋal aji Pawulu aneej na a du Katoh ki Našibaŋi.

³⁰Kë phomp paniink ubeeka bti, bañaan̄ kë babi pntuk, abi añaŋ Pawulu, apul pulan apënanana bdig ašë dët ilëman. ³¹Kë baloŋ baŋal pfiŋa. Wal mënŋ kë bašë yil du naših i bangoli** biki Rom, aji na a ubeeka wi Yerutalem bti uyewlaa. ³²ŋi dko mënŋ, kë naših adu bangoli baloŋ baweek na baloŋ ŋuŋ, ašë mintar

§21:23 Woli ñaan̄ amehna, iji khoŋ Našibaŋi uko uloŋ, hënk di di bajaan̄ babeeb ŋfa Našibaŋi këme woli ñaan̄ aŋal pñehan Našibaŋi uko uloŋ, iji kdo haŋ kak.

**21:31 Naših mënŋ aših bangoli iñeen week n̄yaaš iñeen (1000).

pntuk mēnt. Wi bañaan bawinuluḡ na bangoli, ašē ṭañan pkoba. ³³Kē naših i bangoli ašē bi ṭi Pawulu, amēbana, ašē do kē batana na ktal ktēb ki mnkorentu aliintan. Wi wi ašaan ahepar aji : « Niintḡ i awo ahoḡ ba? Abaa do do we ba? » ³⁴Baloḡ ṭi pntuk baji bahuuran wi, bukundi kahuuran wi moḡ. Bañaan bjaat pḡaat paḡ kē naših i bangoli aanhilan ame uko unṭepuḡ na manjoonan, ašē ji baṭija du katoh kaweeek kambiguḡ na pmoš pkēm. ³⁵Bado na ppayan Pawulu ajeja jej ahilna abuur pntuk panksookuluḡ. ³⁶Bañaan bti bataša ašē huuran aji : « Iḡfiḡa! »

Pawulu aṭup bañaan aji aanjubani

³⁷Wi bangoli bakḡooṭuḡ *Pawulu du pših, kē ašē hepar naših i baka, aji : « Dhil kaṭupu uko uloḡ i? » Kē ateema aji : « Mbeeh! Ite uṭup *ugrek i? ³⁸Mēntḡ iwi keeri iwooḡ ḡiintḡ i Ejiptu ampataṭiḡ ṭi ḡnuur ḡloḡ ṭuḡ, aṭēp du *pndiiš na balat iḡeen week ḡyaaš iḡeen ḡbaakēr (4000). » ³⁹Kē Pawulu ašē teema aji « Nji dwo *nayuday abuk ubeeka wi Tartuṭ, du utaak wi Filitiya. Dwo abuk ubeeka ummeṭaniḡ. Dkooṭu kooṭ, ṭenaan ḡṭiini na bañaan. » ⁴⁰Wi naših i bangoli adinanuḡ, kē Pawulu ašē naṭ du bko duuṭ atar baka kaḡen. Wi bañaan bayompuḡ bti, kē ašē ṭiini na baka na uṭup *uhebērē aji :

22 « An batēntḡ naan na bašin naan, natiinkan uko wi nji kaṭupuḡ pa pyeḡan uleef naan. » ²Wi batiikuḡ kē aṭiini na baka na uṭup *uhebērē, kē bašē yomp juk, atiinka. Kē *Pawulu ašē ji : ³« Nji, dwo *nayuday, ambuknaaniḡ ubeeka wi Tartuṭ, du utaak wi Filitiya, ašē kušnaana ṭi ubeeka wi. Gamaliyel ajukanaanuḡ bnuura bgah bi bašinun, ajinṭan. Dbi wo ḡnaan aḡaluḡ maakan uko wi Našibaṭi ji an bti ḡṭa hēnk.

⁴Dbi ji kahajan banjaan baṭaš bgah bi Yetu, te kadoo fiḡ, kamob biintḡ na baat kawat ukalabuš ⁵kē *naših i baṭeḡan na biki pntuk pi bantohi bawo bamaar. Ddoo yeenkna yeenkna du baka, uworda umpiitḡ pa bayuday biki Damat, kaya da kamob banfiyaaruḡ Yetu, kaṭij ṭi *uruha ṭi Yerutalem ṭi, pa bakob baka. »

Pawulu akakalēs jibi akakuḡ ṭi bgah bi Yetu

⁶« Unuur uloḡ, kaya mndiiḡ unuur, wi nji kayaan adoo ḡog Damat, ṭi dko mēntḡ, kē bjeehi bloḡ bweek banwoonuḡ baṭi bašē bi agurēn, ajeehanaan. ⁷Kē ḡjot ṭi mboš ašē ṭiink pdiim ploḡ kē pakji na nji : “*Fawul! Fawul! we ukaḡ kē ikhajaan ba?” ⁸Kē nšē teem aji : “Iwi in ula ba, Ajugun?” Kē pdiim pateem aji : “Dwo Yetu i *Nataret, i ikhajanuḡ.” ⁹Bañaan biki ḡkyaanṭuḡ bawin bjeehi bnuura, ašē wo baantiink pdiim pankṭiiniḡ na nji. ¹⁰Kē nšē hepara aji : “Ajugun, kē we wi nšaan awo i kado ba?” Ajugun kē aji : “Naṭiin ineeḡ Damat, baya kaṭupu da uko wi Našibaṭi ajakuḡ ido.” ¹¹Batēntḡ naan bamēbanaan mēban ṭi kaḡen, aneejanaan Damat, ṭiki bjeehi bweek batokēn kēš. »

¹²« Niintḡ aloḡ anwooḡ Ananiyat kē ašē wo da. Awo ḡnaan anjaan aṭaš Našibaṭi na bgah bnuura, i *bayuday bti banfēṭuḡ da bamaganuḡ. ¹³Ananiyat abi pwinēn, ašē ji : “Fawul ayiṭ naan kakan ido kawin.” ṭi dko mēntḡ, kē nkak awin, abot awina. ¹⁴Kē Ananiyat ašē ji na nji : “Našibaṭi i bašinun, adobi datu dat pa ime kanuma ki nul, iwin ḡnaan Naṭool, ibot ṭiink uṭup umpēnnuḡ ṭi mntumul. ¹⁵Iwi ikwoonḡ namaar i nul ṭi kadun ki bañaan bti ṭi uko wi iwinuḡ abot atiink. ¹⁶Ibaa yoonk we hēnkuḡ ba? Naṭiin iyeenk *batimtu, ipekadu yi nu ipēna woli itimana.”

Naşibaŋi ayil Pawulu du banwoonj baanwo bayuday

¹⁷ « Wi nkakuŋ Yerutalem, awo du *Katoh Kaweek ki Naşibaŋi añehana, kē Naşibaŋi ašē haabēšaan kēš ¹⁸ kē nwin Ajugun, kē akji na nji : “Faraan! Pēnan ŋi Yerutalem hēnkuŋ, ŋiki baankdi pti-ink uko wi imaarun abot awin untaaruŋ na nji.” ¹⁹ Kē nšē teema aji : “Ajugun, bañaan biki bame bnuura kē dji kañaay na *itoh iñehanaani, kawat bañaan banfiyaruŋ Yetu ukalabuš, kabot kado bakob baka. ²⁰ Kē wi pñaak pi Tefan ankeŋariin patuliin kē nji mmaar da adinan wa abot ayeŋ imiša yi banfiŋuluŋ.” ²¹ Wi wi Ajugun ašaan ajakēn : “Yaani, dyilu dko dlow, du banwoonj baanwo bayuday.” »

Pawulu na naşih i bangoli

²² Wi *bayuday batiinkuŋ *Pawulu kē adoo ŋup uko waŋ, kē bašē huuran maakan aji : « Nabiin ŋfiŋ ñaan i, aanwo i kawo ŋi dko. » ²³ Wi bakhuuranuŋ, afēl iyeti yi baka bko duuŋ†† abot akuyēš pdēpalēn, ²⁴ kē naşih i bangoli ašē do kē bañoŋta du katoh kaweek kambiguŋ na pmboš pkēm. Aji bakoba na itintēl, aŋupna uko unkayi kē bañaan bakhuura hēnk. ²⁵ Wi bapiinŋanuŋ Pawulu kakob, kē ašē ji na naweek i bangoli iñeen-week annaŋuŋ da : « Naşal aji pmob ñaan anliŋuŋ na baromeŋ kakob na itintēl bē aandobi dolan uruha uwo ŋi bgah i? » ²⁶ Wi naweek i bangoli atiinkuŋ uko waŋ ašē ya du naşih i bangoli, akakalēša wa. Ašē jaka aji : « Iwin uko wi iŋaluŋ lah pdo? Ñiint i aliŋ na baromeŋ. » ²⁷ Kē naşih i bangoli ašē ya du Pawulu, ahepara aji : « ŋupan, iwi iliŋ na baromeŋ i?

» Kē ateema aji : « Hēnk da na manjoo-nan. » Naşih i bangoli kē ašē jaka : ²⁸ « Nji, dluk luk itaka itum, abaa hil aliŋ na baromeŋ. » Kē Pawulu ateema aji : « Kē nji, nšē buka buka aliŋ na baromeŋ. » ²⁹ Banwoonj biki pkoba pa aŋini balowa ŋi dko mēnt, kē naşih i bangoli ašē lēnk wi ameeŋ kē Pawulu i atanuŋ hēnk, aliŋ na baromeŋ.

Baŋij Pawulu du uruha uweek

³⁰ Wi nfa mabanuŋ, kē naşih i bangoli ašē do kē bafēnēš *Pawulu ašē du *baŋeŋan baweek na pntuk pi bawayēš bŋup *bayuday, ŋiki aŋal kame na manjoo-nan uko wi bañaan baktaparuluŋ. Wi wi ašaan adola kē abi anaŋ ŋi kadun ki baka.

23 Wi wi *Pawulu ašaan ajaban bawayēš bŋup *bayuday kēš ašē ji : « An bayiŋ naan, uhaaş uwo uŋiŋ na nji ŋi mnwo mi naan ŋi kadun ki Naşibaŋi te nŋa di. » ² Kē *naşih i baŋeŋan anwoon katim ki Ananiyat ašē ji na bannaŋuŋ ŋi kadunul bakoba ŋi mntum. ³ Kē Pawulu ašē ji na a : « Iwi nataaki i^{††}, Naşibaŋi aluŋ kakobu na manjoo-nan. Iŋo ŋuŋ aji iwayēš jibi Bgah bajakuŋ, abaa kak aji na baka bakobēn. »

⁴ Biinŋ bannaŋuŋ aŋog Pawulu kē bašē jaka : « Ikar kar naşih i baŋeŋan Naşibaŋi! » ⁵ Kē Pawulu ašē teem aji : « Babuk biinŋ mēmme aji awoon naşih i baŋeŋan. Baŋup ŋi Ulibra wi Naşibaŋi aji : “*Naan aanwo kaŋiiniyaan uko wi naşih i utaak wi nul buŋaan.*” »

⁶ Wi Pawulu awinuŋ kē baloŋ ŋi pntuk pi bawayēš baweek bawo *bataduk, kē baloŋ bawo *bafaritay, kē ašē huuh aji : « An bayiŋ naan! Dwo nafaritay, abuk bafaritay. Baŋijēn *uruha ŋi, ŋiki dhaŋ aji

††22:23 ŋi bayuday pfēl bayeti kēme kamiša bko duuŋ pajaan payuuŋ kē unwoon kēme uko uloŋ wi ñaan adoluŋ uŋēp uŋup.

††23:3 Pawulu ahoŋ ajaka « iwi uniw ufaatŋaan wuŋ » uwo wo ji aŋal kadiimanaan bañaan kē Ananiyat aji daar kala pwo nanuura ŋi bdiŋ ašē wuŋ du kaŋēb meeŋ, awo kataaki.

bankeṭuṅ baluṅ kanaṭa ṭi pkeṭ. » ⁷Wi ajakanṅ jak haṅ, kē bafaritay na bataduk baṣē jun pṅom, abot apaṭṣēr. ⁸(Bataduk baṣal aji bankeṭuṅ baankluṅ kanaṭa ṭi pkeṭ, kē ṅwanjuṭ na ṅntoṅ ṅaanwoo, kē bafaritay baṣal aji iko mēntṅ iwoo.) ⁹Pṅaat kē pabi dēma dēm, kē *bajukan Bgah bafaritay baloṅ banaṭa aṅoman aji : « Iṅenka nin uko utapar ṅiintṅ i. Om untoṅ kēme *uwanjuṭ udoo ṭiini na a. »

¹⁰Pṅom padēm pdēm paṅ, kē naṣih i bangoli adoo ṭi babi bakit kitan Pawulu, aṣē ji na bangoli bawala baya bapēnana ṭi ptoof pi baka, baṭija katoh kaweeek kanyeṅaniinṅ.

¹¹Utejan mēntṅ, kē Ajugun aṣē naṭ ṭi kadun ki Pawulu aji na a : « Mēbaan ilint! Iṭiiniyaan katim ki naan ṭi Yeruṭalem ṭi aṣē wo kak i kado haṅ du Rom. »

Bayuday baṅal pfiṅ Pawulu

¹²Wi unuur ujinṅuṅ, kē *bayuday baloṅ baṣē ṭiinkar. Bahoṅ amehna aji baankde baankdaan bē baanfiṅ *Pawulu. ¹³Bantiinkaruṅ haṅ bapel iṅeen ṅbaakēr. ¹⁴Wi wi baṣaan aya du *baṭeṅjan baweeek na bantohi aji na baka : « Iṅhoṅ amehna aji ṅēnkde nin ukoolan te wi ṅkfiṅaṅ Pawulu. ¹⁵Hēnkuṅ an ṭi katim ki pntuk pi bawayēṣ ṭṭup baweeek, nayilan du naṣih i bangoli naji na a aṭijan Pawulu, nadaar naji naṅal kame bnuura uko wi adoluṅ. Kē un, ṅdobi bomandēr bomandēr pa pfiṅa ji abi ado kaban ṭi. »

¹⁶Wi naṭaṣa aloṅ ayimi Pawulu atiinkuṅ uko waṅ, aṣē ya du katoh kaweeek kambiguṅ na pmbōṣ pkēm, aneej da aṭupa. ¹⁷Wi wi Pawulu aṣaan adu naweeek aloṅ i bangoli iṅeen-week, aji na a : « Nōoṭan naṭaṣa i du naṣih i bangoli, aka uko uloṅ wi pṭupa. » ¹⁸Kē naweeek i bangoli aṅooṭ naṭaṣa du naṣih i baka, aṣē ji na a : « Pawulu nakal-abuṣ adu'ēn akooṭēn aji nṅiju naṭaṣa i, aka uko uloṅ wi pṭupu. » ¹⁹Kē naṣih

i bangoli aṣē mēbana ṭi kaṅen apēn na a kē bagaagi aṣē jaka : « We wi iṅaluṅ pṭupēn? » ²⁰Kē naṭaṣa aṣē jaka : « Bayuday batiinkar aji babi pheparu iṭij Pawulu faan du pntuk pi bawayēṣ ṭṭup baweeek, baji baṅal kadaar kaji baṅal kame uko wi adoluṅ. ²¹Kdinan baka uko waṅ, ṭiki baṅaanṅ bampeluṅ iṅeen ṅbaakēr bamena dko dloṅ, ayoonka. Bahoṅ amehna aji baankde nin kadaan bē baanfiṅ Pawulu. Babomandēr hēnkuṅ aba, ayoonk yoonk idinan. » ²²Kē naṣih i bangoli aṣē jaka awut kaṭup nin aloṅ kaji aṭupa uko mēntṅ, aṣē wutan naṭaṣa kē ayaa.

Baṅooṭ Pawulu du ubeeka wi Kayṭaraya

²³Wi wi naṣih i bangoli aṣaan adu baweeek batēb biki bangoli iṅeen-week aji na baka : « Nabomandēran na bangoli iṅeen-week ṅyaaṣ ṅtēb (200), na bajug ṅmpēlēt iṅeen paaj na uloṅ (70), na bangoli iṅeen-week ṅyaaṣ ṅtēb (200) biki ijan, naya Kayṭaraya ṅṭa di woli ṅwoori kaṅeen kaloṅ ṅi utaakal ṅakobi. » ²⁴Nabomaan ṅmpēlēt naṅooṭna *Pawulu, ahilna aban najeb du Felit nantuṅa. ²⁵Hēnk kē naṣih i bangoli aṣē piit Felit aji :

²⁶« Iwi Felit nantuṅa naweeek, nji, Klodiyut Litiyat dpiiṅuṅ awulu mboṣ. ²⁷*Bayuday bamob ṅiintṅ i aṅal pfiṅa, kē nṣē bi na bangoli naan abuurana, ṭiki baṭupēn aji aliṅ na baromeṅ. ²⁸Wi ṅṅaluṅ pme uko wi ajubanuṅ aṣē ṅooṭa pntuk pi bawayēṣ ṭṭup baweeek pi baka. ²⁹Wi wi ṅṣaan ayikrēn kē uko wi baktaparuluṅ utaṅ na bgah bi baka, bē baanka ka nin uko uloṅ utapara unkeṣuṅ bafiṅa kēme batuha. ³⁰Wi mmeeṅ kē baloṅ batiinkar pfiṅa, kē nṣē yil ṭi dko mēntṅ aji baṭiju a. Dkak ado bantaparuluṅ ṭṭup babi ṭi iwi baṭup uko wi adoluṅ baka. »

³¹Na utejan, bangoli bado uko wi naših i baka ajakuŋ, ajej Pawulu, aya na a te ubeeka wi Antipatrit. ³²Wi unuur ujintuŋ kē bangoli bukuŋ bašē kak du katoh kaweeek, awut bajug ŋmpēlēt kē baya na Pawulu. ³³Wi babanuŋ Kaytaraya ašē wul Felit nantuŋa uko wi Klodiyut apiitun, ašē dukara Pawulu. ³⁴Wi nantuŋa aleyiirun uko umpiitun ašē hepar Pawulu utaak wi awoonun. Wi ameeŋ kē awo i utaak wi Filitiya[¶], ³⁵ašē ji na a : « Dluŋ katiinku woli bantapariin ŋtup babani. » Kē ašē do kē bahank Pawulu du katoh ki pših ki *Herod abiiŋ aniw, ayeŋa.

Bayuday bakeešaar Pawulu du Felit

24 Wi ŋnuur kañeen ŋačepun, kē Ananiyat *naših i bačenan ašē ya na baloŋ ŋi bantohi na načupar bañaan, i katim ki Tertulot du Kaytaraya. Babi ŋi kadun ki Felit nantuŋa, akeešaar *Pawulu. ²⁻³Wi baduun Pawulu, kē Tertulot ašē jun ptapara iko aji : « Iwi Felit nantuŋa naweeek, ŋjon nto ŋi awo bnuura ŋi pših pi nu, kē mntit mi nu mankak ačij iko inuura ihalu ŋi utaak. Kē ŋji ŋlilandēru maakan, kabot kataaŋaru, ŋnuur bti na dko bti. ⁴ŋjēnkto kanooranu na bŋup bŋum, ašē ŋal itiiinkun btišū. ⁵ŋiint i awo ŋaan anwuŋun maakan, anwoon ŋi pyewlēn *bayuday ŋi dko bti, abot awo i pntuk pi banatareŋ. ⁶Adoo do do na ptoan *Katoh Kaweeek ki Našibači, ukaaŋ kē ŋmoba. [ŋŋal pwayēša bŋup jibi bgah bi nun bajakuŋ ⁷kē Litiyat naših i bangoli ašē bi na kmēni ačehun a ŋi iñen, ⁸ado bantaparun Pawulu bŋup babi ŋi iwi.] Woli ihepara bnuura, ačiiinka, kēme bdidi'u iko yi ŋktaparuluŋ. » ⁹Kē bayuday bačok na a, ŋi uko wi ataparuluŋ aji ujoonani.

Pawulu ačup ŋi kadun ki Felit nantuŋa

¹⁰Wi Felit nantuŋa adekuŋ *Pawulu kañen aji ateem, kē ašē yeenk bŋup aji : « Dme kē ido ŋsubal ŋtūm, aji kwayēš ŋi utaak wi, ukaaŋ kē nlihan maakan kabi kačupu kayeŋan uleef naan. ¹¹Ihinaŋ kahepar bnuura bačupu kē uundo pel ŋnuur iñen na ŋtēb wi nyan Yerutalem pdēman Našibači. ¹²Bambiiŋ akeešaarēn baantēnkēn kē ŋji kaŋom na nin ŋaan aloŋ du *Katoh Kaweeek ki Našibači kēme anaŋan pntuk pi bañaan ŋi itoh iñehanaani, kēme ŋi ubeeka. ¹³Baankak ahinanaŋ kadiiman kē uko wi baktaparaanun hēnkuŋ uwo manjoonan. ¹⁴Kē nšē dinaŋ ŋi kadunu aji dji kadēman Našibači i bašinun, wi njaan kačaş Bgah bi bukal bajakuŋ aji bawo bwuŋaan. Dfiyaar iko bti intaanun na Bgah, na yi *bačupar Našibači bapiitun, ¹⁵abot ahač pnača ŋi pkeč pi batool na bado buŋaan ji bañaan biki bantaparaanun bŋup. ¹⁶Ukaaŋ kē ŋji kadoonaan ŋnuur bti pwo na uhaaš ujint ŋi kadun ki Našibači, na ki bañaan. »

¹⁷« Kē wal wi ndoluŋ ŋsubal du bdiŋ, ašē kak ŋi Yerutalem ačij itaka pčēnkna bañaan bajuuk biki pntaali pi naan, kabot kado ičenan yi Našibači. ¹⁸Wi wi bašaŋ ačēnkēn du Katoh ki Našibači kē ŋji kabaañēš bčenan bjintan uhaaš. Mēnwō na nin pntuk ploŋ abot awo mēntij nin pŋaat. ¹⁹Kē *bayuday baloŋ biki Atiya bawoon lah kabi kanač ŋi kačup uko wi bakaŋ na ŋji, ²⁰kēme bawoon ŋi bačup uko wi bawinuŋ uwuŋaan ŋi ŋji wi nnačun ŋi kadun ki baka du pntuk pi bawayēš bŋup baweeek pi bayuday. ²¹Kēme uwohaŋ kak uko wi nhuuranun ŋi kadun ki baka aji : “Učup wi pnača ŋi pkeč, ukaaŋ kē mbi nča bawayēšaŋ ŋi kadunan?” »

[¶]23:34 Felit awoon i pwayēš Pawulu ŋiki Pawulu awoona Filitiya danwoon ŋi pših pi nul.

²² Kë Felit nantuņa, ammeen bnuura uko wi bgah bi Ajugun, ašë lutan pwayëš te unuur ulonj, aji na baka : « Dluj kawayëš uko wi nan woli Litiyat naših i bangoli abii. »

²³ Wal mënť kë ašë ji na naweek i bangoli iñeen-week alonj, ahank Pawulu du ukalabuš, bawut kado kanoorana babot bawut bayiťul bado kaťenka.

Pawulu aťiini na nantuņa na aharul

²⁴ Wi řnuur řlonj řaťepuņ, kë Felit ašë bi na aharul anwoonj *nayuday i katim ki Drutiliya. Felit ado kë badu *Pawulu, ašë tiinka kë akťiiniyaan pfiyaar Yetu Krittu. ²⁵ Kë jibi Pawulu akťupuņ adoo jun pban ři iko yi pwo řnaņ natoool, yi pťijan uleef, na yi unuur wi Našibaťi akluņ kawayëš bańaanj, kë Felit ašë yewla, aji na a : « řańaan ba hënk nřa, ihinan kaya, woli dbi jeeh kayil pdu'u. » ²⁶ Ahať wal mënť aji Pawulu awula itaka, ukaanj kë aji du'ara du, kaťiini na a.

²⁷ Wi řšubal řťëb řaťepuņ, kë Portiyut Fettut ašë yeenkëš Felit ři pntuņa, anwutuņ Pawulu du ukalabuš, pdolna bayuday balilan.

Baťij Pawulu uruha ři kadun ki Fettut nantuņa

25 Wi Fettut abanuņ ři utaak ado řnuur řwajanť, ašë pëna Kaytaraya, aya Yerutalem. ² *Baťeņan baweek na bantohi baweek *bayuday kë bašë bi anať ři kadunul, akeëšaar *Pawulu. ³ Kë bašë řëhan Fettut aťënk řënk baka, ado Pawulu aya Yerutalem, řiki babop ayoonka ři bgah, kahilna kaba na a. ⁴ Kë Fettut ašë teem baka aji : « Pawulu awo ukalabuš du Kaytaraya, kë nji ři uleef naan, nkak awo i kaya da ři řnuur ři. ⁵ Nadolan baweek biki nan, baluņ babi na nji, woli řiiniņ aņ mënťan ado buťaan bloņ baya keešaara. »

⁶ Fettut ado du Yerutalem řnuur bakreņ kaya iñeen řań na baka, ašë

ya Kaytaraya. Wi unuur ujinťuņ, kë ašë řo du uruha, ado kë baťij Pawulu ři kadunul. ⁷ Wal wi Pawulu abiinj, kë bayuday banwoonuņ Yerutalem, bašë bi anať afooya, atapara iko itum iwuťaan maakan, yi bawoonj baanhinan adimaan kë ijoonanii. ⁸ Kë Pawulu ašë yeņan uleeful aji : « Mëndo do nin ukoolan unwuťuņ ři bgah bi bayuday, këme ři *Katoħ Kaweek ki Našibaťi, këme aťup buťaan ři *Fetar naših najeenka i Rom. » ⁹ Kë Fettut, anšaanj aņal bayuday balilandëra, kë ašë hepara aji : « Iinřal kabi Yerutalem, nya nwayëšu ři uko wi batapariinj i? » ¹⁰ Kë Pawulu ašë teema aji : « Dwo ři uruha wi Fetar ři, awo i kawayëšaana ři. Mëndo bayuday nin ukoolan, kë iwo name iwi ři uleefu. ¹¹ Bë woli djuban na manjoonan, woli ddo uko ulonj uwuťaan unkëšuņ nkeť, mënkpok pa. Ašë wo kakša woli iko yi bataparaanuņ iinjoonani, nin alonj aanka na pwulën du bayuday. Dnuma Fetar awayëšaan! » ¹² Wi Fettut awinaruņ na balemparul bańnoguluņ, ašë teema aji : « Inuma pwayëš pi Fetar, ikeer aya du kadun ki Fetar. »

Fettut aťiini na Agripa naših

¹³ Wi řnuur řlonj řaťepuņ, kë Agripa naših na Bereniť aťa'ul řaatať bašë bi ři Kaytaraya, pwul Fettut mboš. ¹⁴ Jibi bawoonj biki pdo da řnuur řlonj, kë Fettut ašë řiini na Agripa naših ři uko wi *Pawulu aji na a : « řiiniņ alonj awo ři, i Felit awutuņ du ukalabuš. ¹⁵ Wi nwoonj du Yerutalem, kë *baťeņan baweek na bantohi biki *bayuday bašë bi atapar řiiniņ i bťup ašë řëhanaan, aji nji aduknaanaa. ¹⁶ Kë nšë teem baka aji baromeņ baantaal pmob řnaņ katuh bë aannať ři kadun ki bantaparuluņ bťup ayeņan uleeful. ¹⁷ Wi wi bašaanj abi na nji ři, kë mëndo řo ajon, ašë řo du uruha wi unuur ujinťuņ, ašë do kë baťij řiiniņ mënť. ¹⁸ Kë wi baťijuņ bankeëšaaruluņ ři kadunul,

baantup tup nin uko ulonj ti iko iwutaan yi nji nşaluñ aji ul adoo. ¹⁹Pñjom pi bakaañ na a pawoona ðañ ti bgah banwoonj bi baka, na ti ñañ alonj anketuñ i bajaañ bado Yetu, i Pawulu akjakuñ awo najeb. ²⁰Kë nşë yewla, mëmme hum di nji kawayëşuñ iko yañ, aşë hepara me añal kaya Yerutalem baya bawayëşsaana ti iko mënt. ²¹Kë wi Pawulu aşaañ hepar aji añal pwayëş pi *Fetar naşih najeenkal, kë ndo kë badëta, te wal wi nji kaluñ kado bañoota du Fetar. » ²²Kë Agripa aşë teem Fettut aji : « Nji kak dñal katiink niinñ mëntan. » Kë aji na a : « Iluñ katiinka faan. »

Bağij Pawulu ti kadun ki Agripa na Berenit

²³Wi nfa mambanuñ, kë Agripa na Berenit, başë bi na pkëpatër pweek, aneej du dko di uruha, kë başih bangoli na bantohi baweek biki ubeeka kë bafuoy baka. Wi wi Fettut adoluñ wal mënt kë bağij *Pawulu. ²⁴Aşë tiini na bañaan aji : « Iwi Agripa naşih na an bti nanwoonj ti na un, nawin niinñ i. Ul akaañ kë *bayuday bti babi du nji, du Yerutalem na ti, añoman maakan aşë huur aji, aantaan na pwo najeb. ²⁵Kë nji kë nşë win nji ti uleef naan, kë aando nin uko ulonj unkëşuñ akeş. Wi aşaañ añehan aji añal pya du naşih najeenkal aya awayëşa, kë nşë ji ddola aya du a. ²⁶Aşë wo mënka nin uko ulonj unkëşuñ ppiit naşih najeenkal ti niinñ i. Ukaañ kë nñija ti kadun ki nan na ki iwi Agripa naşih ti uleefu. Hënk, woli nahepara, kaşë ka uko upiit naşih najeenkal. ²⁷Ñañ aanhilanuñ kabubara kañoot nakalabuş du naşih najeenkal bë iintup uko wi adoluñ. »

Pawulu ağıni ti kadun ki Agripa naşih

26 Hënk, kë Agripa aşë ji na *Pawulu : « Ihinan kaşup, kayeñan uleefu. » Pawulu adeeñ kañen,

aşë yeñan uleeful aji : ²« Iwi Agripa naşih, dlilan nta, wi nnañuñ ti kadunu, kateem ti iko yi bayiş naan *bayuday bataparaanuñ bti. ³Dkak alilan maakan, tiiki ime udolade wi baka bnuura akak ame bnuura iko yi bajaan bañomna. Ukaañ kë nji kakooçu kooçu itiinkën bnuura.

⁴« Bayuday bti bame jibi ntoori ti kpoş. Bame kak bti jibi ti kateeku ntoori du utaak wi naan, na du Yerutalem. ⁵Bameñ undiimaan, ahilan kaşup woli bañali kë dji kaşaş bgah bi pntuk pi *bafaritay bantamnuñ ti bgah bi nun. ⁶Kë hënkun, uko unkaañ kë bakwayşaan ti, uwoonj kë: Dhaş uko wi Naşibağı abiiñ ahoñ başinun. ⁷Kë kşini iñeen na ktëb ki pntaali pi nun, kahoñ mëntan ki ki kaşaşuñ pyeenk, wi kadëmanuñ Naşibağı na ñhaaş ñi baka nfa na utaakal. Iwi Agripa naşih, mnhaş mañ mankañ kë bayuday bağıjën uruha. ⁸We ukaañ kë an bayuday naşal aji ñenhinan kafiyaar kë Naşibağı aji naşan bañaan ti pkeş ba? » ⁹« Kë nji ti uleef naan hënk, kë ndun aşal aji dwo kado uko wi nhinanuñ bti katokna katim ki Yetu i *Nataret. ¹⁰Kë hënk di di ndolañ du Yerutalem, amob banfiyaaruñ Yetu batum awat ukalabuş. *Bağeñan baweek badinanaan pdo hañ, aji wonğı başu baka pkeş dji kawo ti bandinanuñ. ¹¹Dji kañaay na itoh iñehanaani bti, kahajan banfiyaaruñ Yetu, kawuuk baka pkar katim ki nul. Ddeebağër baka maakan, adoo ji kaya ñbeeka ñmpağı prab baka kahajan.

Pawulu akak akakalëş jibi ağıpuñ adoo fiyaar Yetu

¹²« Kë hënk di ntooluñ unuur ulonj pya ubeeka wi Damat, pdo ulemp mënt awo na uworda wi *bağeñan baweek. ¹³Kaya pban mndiiñ unuur, djaku iwi, naşih, kë nşë wo ti bgah, aşë win bjeehi bloñ banwoonuñ bağı aşë jeehan apel unuur, kë babi agurën nji na bankyaantup na nji.

¹⁴Hënk, kë nppen bti ajot ti mboş. Kë nşë tiink pdiim ploş kë paktiini na nji na utup *uheberë aji : “*Fawul, Fawul, we ukaaş kë ikhajanaan ba? Ibaa noor we atootar ji upatar wi ajug wa akwuukun na pferu pjul.” ¹⁵Kë nşë hepar aji : “Iwi in ula ba, Ajugun?” Kë Ajugun aşë teem aji : “Nji Yetu a, ikhajanuş. ¹⁶Naşiin iwo bnaş, dpën awinana ti kadunu, kakakanaanu nalempar naan. Iwo kaşup bandukiinş uko wi iwinun nşa ti nji, na wi nji kalunş kadiimanu. ¹⁷Dluş kayeşu, ti *bayuday na banwoonş baanwo bayuday biki nji kayiliinş iya. ¹⁸Iwoyi kahaabëş baka këş, kapënan baka ti bdëm, kaşij moş bjeehi, kapënan baka ti mnhina mi uweek wi nştaayi, kaşij du Naşibaşi. Hënk bahilna woli bafiyaarën, bapënan baka ipekadu bahil kawo ti biki Naşibaşi adatuş aji bawo pntaali pi nul.”

Pawulu aşup jibi alemparuş Yetu

¹⁹« Ukaaş, Agripa naşih, kë nşaş uko wi Naşibaşi aşupnuş wi ahaabëşaanunş këş. ²⁰Djunna Damat na Yerutalem, abaañşaan nşfëş nji *Yuda bti na nji banwoonş baanwo bayuday. Aşup baka aji bawut pjuban bakak du Naşibaşi, bado kado iko inkyuunş kë bawut pjuban. ²¹Uko waş ukaaş kë *bayuday bamobën wi nwoonş du *Katoş Kaweek ki Naşibaşi aşal pfiñën. ²²Kë Naşibaşi aşë wo na nji te unuur wi nşa wi, kë ndoo naş ti kadun ki bañaaş bti, bampoşi na baweek aşup uko wi mmaaruş. Uko wi nji kaşupunş uunwo wo uloş umpaşi na wi *başupar Naşibaşi na *Moyitş bajakuş şfa aji ubi kadolana, ²³*Krittunş alunş kahaj kaşë kawo nateek anknaşiiş ti pkeş kaşup bayuday na banwoonş baanwo bayuday, bjeehi bi mbuur. »

Pawulu ado na pkakan Agripa naşih ti bgah bi Yetu

²⁴Wi *Pawulu akyeşanuş uleeful haş, kë Fettut aşë huuh aji : « Iwi iyilaa! Pjuk pweek pi ijukuş pajun pfooyanu bkow! » ²⁵Kë Pawulu aşë teema aji : « Iwi Naweek maakan, mënyilaa, uko wi nji kaşupunş ujoonan akuş aşëş ti bgah. ²⁶Agripa naşih, dnnoonş akuş aşëş ti bgah. ²⁷Iwi Agripa naşih, ifiyaar uko wi *başupar Naşibaşiş bajakuş i? Dme kë ifiyaar wa. » ²⁸Kë Agripa aşë teem Pawulu aji : « Inşal kakakanaan naritotoş ubaa kaşo'un şi! » ²⁹Kë Pawulu akak ateem aji : « Mëmme me utar këme ujon, uko wi nji kañehanunş Naşibaşiş uwoonş iwi na banktiinkunş bti nşa di, nakak nawo ji nji, aşë wo mënyal natana mnkorentu ji nji. »

³⁰Hënk kë naşih, na nantuşa i utaak, na Bereniş, na bañaaş bti banwoonş na baka başë naşa. ³¹Wi bapënuş aşë şiini bukal bukal aji : « Niinş i aando do uko uloş unkëşunş akeş këme aya ukalabuş. » ³²Kë Agripa aşë ji na Fettut : « Işhinan lah kawutana, kë aşaaş ahepar pwayëşaanu du naşih najeenkal. »

Batool pñooş Pawulu du Rom

27 Wi ukakuş wi pjej ulantu kaya Itali, kë başë wul *Pawulu na bakalabuş baloş Yuliyut, anwoonş naweek i bangoli iñeen-week baromenş du pntuk pi bangoli pi bajaaş bado Pntuk pi Naşih najeenkal. ²Kë njej ulantu du pkëş pi Adramitiyum unwoonş wi pya Aşiya, atool pya. Arittarkut i Tetalonika du Matedoniya kë abi na un. ³Wi unuur uşintunş kë nşë ban Fidoş. Yuliyut awo na Pawulu bnuura, awuta kë aji ya kawin banohul, başena iko yi anumiinş. ⁴Işwoona du Fidoş, kë jibi uyook ukkobunş adek na un, kë nşfooy

na umbaŋ wi unjiw wi Kiprut wi uwoon uunkkob. ⁵Kë wi wi ŋmuuruŋ bdëk bañnoguŋ ŋtaak ŋi Filitiya, na Pamfili aban Mire du utaak wi Likiya. ⁶Wi ŋbanuŋ da, kë naweek i bangoli ašë win ulantu uloŋ unwoonuŋ Alektandriya, atool pya Itali, ašë dolun kë njej wa.

⁷Ŋdo ŋnuur ŋtum aya ya btiišu, ŋiki uyook uwoo, ŋhaj maakan abaa ban kañog ubeeka wi Kënidut. Uyook uneeananun pya na btool, kë ŋduk ubeeka wi Falmome ŋi kañen kadeenu, afooy unjiw wi Kret. ⁸Ŋtaš taš ukab, ahaj maakan abaa ban dko di bajaŋ bado Ikëŋ Inuura, dañnoguŋ ubeeka wi Lataya.

⁹Ŋto du Lataya ajon, kë pya kadun pado kak anooran, ŋiki unuur wi pyiman wi *bayuday^{§§} udobi tšp, kë pya na bdëk wal mënŋ pahil kapënan unguun. Hënk, kë Pawulu ašë tšp uko wi ašaluŋ aji na baka : ¹⁰« Babuk biinŋ, dwin kë bgah bi nun bi baya kawuŋ, ulantu utoka dko dweek na iko yi uji-juŋ bti, bañaŋ badoo hilan kakeŋ da. » ¹¹Kë naweek i bangoli ašë mëban ŋi wi naweek i baŋoŋ ulantu na ajuŋ wa bajakuŋ, apok ptiink Pawulu. ¹²Pkëŋ paanuura pšëpanaan ŋnuur ŋi ujoŋ na ukëk uweek, kë batum ŋi baka baŋal ŋneeŋ ŋi bdëk, ŋdoonaan pban pkëŋ pi Fonika woli ŋhinani. Pkëŋ pi Fonika pawo du unjiw wi Kret, pataŋ na kayoba ajeŋ ŋi btammaŋu na btamšanka, kë bahilan kaŋpëpan da ŋnuur ŋi ujoŋ na ukëk.

Ukëk unaŋa du ptoof pi bdëk bweek

¹³Uyook umpoŋi unaŋnaana btammaŋu ajun pyook, kë bañaŋ baŋal aji bahinan kado uko wi baŋaluŋ, afënëš ulantu, atool akab kab na kabaŋ ki unjiw wi Kret. ¹⁴Uundo jon, kë ukëk uweek unwoon katim ki btamšanka umayar unuur ušë naŋnaana unjiw akëk. ¹⁵Ukëk

wuŋ ubi akob ŋi ulantu, kë ŋënkak ahilana wa ptiŋjan, ašë wut kë uyook ukya na un. ¹⁶Wi ŋtšpnuŋ btammaŋu bi unjiw umpoŋi unwoon katim ki Kawuda, ašë ŋu kamenkla uyook btišu. Ŋdoonaan te adoo kakan bšëem bmoŋi bbuurni bantanuŋ ŋi kafëŋ ki ulantu. ¹⁷Hënk, kë balemp biki ulantu bajej ital atanrën wa uwutna katoka. Baŋi wal mënŋ uyook ufël baka ŋi pyiw puwaŋan pi bdëk bweek du Libiya. Wi wi baŋaŋ aŋuŋ iloona, ašë wut uyook kë ukya na baka. ¹⁸Unuur utëbantën, kë ukëk ukkëka këk maakan, kë bajej iko injijuŋ afël du bdëk. ¹⁹Unuur uwajantën, bajej iloona na iko yi ulantu afël du bdëk na iñen yi baka. ²⁰Ŋdo ŋnuur ŋtum, ŋënwin bnuur këme ŋjah, kë uyook ukkoba kob maakan, kë ŋbi ji ji wi nun ubaa.

²¹Ŋdo ŋnuur, ŋënde de nin ukoolan, kë *Pawulu ašë naŋa, aji na bañaŋ: « Babuk biinŋ, nawo i lah katiink uko wi njakanan, kawut kapën du Kret, nanšaŋ kabuur ptoka toka pi. ²²Kë nšë kooŋan kooŋ hënkun, namëbaan naliint! Nin aloŋ ŋi an aankkeŋ, ulantu tañ uktokiinŋ. ²³Takal na utejan, *uwanjuŋ wi Našibaŋi anka'ënuŋ, i njaŋ kadëman ubi ŋi ŋji, ²⁴ajakën : “Pawulu, klën! Iwo i kawayëša ŋi kadun ki naših najeenkal, kë Našibaŋi ŋi bnuura bi nul, akdo bañaŋ bti bankyaanŋuŋ na iwi babuur.” ²⁵Babuk biinŋ, natëŋtënën, ŋiki dhaŋ ŋi Našibaŋi ame kë uwo jibi ajakaaruŋ. ²⁶Kë uyook ušë ya kafëluŋ du unjiw uloŋ. »

²⁷Ŋdobi wo wo ŋi utejan unŋënkun iñeen na ŋbaakër ŋi meel, kë ukëk uhuma kaya na un ŋi bdëk bi katim ki Adiriyatik. Kaban mnjel, kë balemp biki ulantu bašë ŋuur aji ŋñog pkay. ²⁸Wi wi batanuŋ pko ploŋ na ptal awalan katenna kadi-lade, awin kë kawo ŋmetër iñeen ŋwa-

§§27:9 Ulibra wi Bgah 16.29 upiit aji : ŋi pli ppajantën na ploŋ, ŋi unuur uñënantën, nayiman, naankdo nin ulemp uloŋ, an babak utaak na bayaantŋ bti.

janŋ na paaj na ulonŋ, akak aban tuŋ aten, awin kē kawo ŋmetēr iñeen ŋtēb na bakreŋ. ²⁹Baŋi wal mēntŋ uyook ufēlun du mmlaak, atan klaar kdiŋ kbaakēr du kafetŋ ki ulantu awalan ŋi meel kahilna kamēban wa, ašē bi kaŋaran taran unu-ur ujintŋ. ³⁰Balemp biki ulantu bado wal mēntŋ na ppēn ŋi wa kabuur. Bawalan bteem bbuurni ašē daar aji baŋal pŋtan ilaar idiŋ ilonŋ ŋi kadun ki ulantu. ³¹Kē Pawulu ašē ji na naweek i bangoli na bangoli bandukiinŋ aji : « Woli balemp biki ulantu biki baanŋo ŋi wa, naankhilan kabuur. » ³²Ukaanŋ kē bangoli bafal ital inŋijanaanuŋ bteem bbuurni, awutan ba, kē bakyaak.

³³Wi bakyoonkuŋ mnjintŋ unuur, kē Pawulu ašē ji na baka bade aji na baka : « Naŋo ŋnuur iñeen na ŋbaakēr kē ŋhaaš ŋawo bnaŋ na an, naande nin ukoolan. ³⁴Nabiin nade, nanuma pde kahilna kawo bajeb, nin kawel kalonŋ kaankjot ŋi ñaanŋ. » ³⁵Wi wi ašaanŋ ajej ipoom abeeb Našibaŋi akitēš ya, ašē jun pde. ³⁶Kē wi wi bañaanŋ bti bakakanuŋ ŋhaaš, ade ntiinku. ³⁷Ŋwo wal mēntŋ bañaanŋ iñeen-week ŋyaaš ŋtēb na iñeen paaj na ulonŋ na paaj (276) ŋi ulantu. ³⁸Wi bañaanŋ bti badeeŋ ayok, kē bašē fēl ŋdeey ŋanwoonŋ ŋi ulantu du bdēk awi-ışanaan wa.

Ulanŋtu ujiiri

³⁹Wi unuur ujintuŋ, baŋonŋ ulantu baanyikrēn pkay pi bakwinuŋ, ašē win pkay ploŋ panwoonŋ na pyiw, aji baya kakaban ulantu ŋi pa woli bahinani. ⁴⁰Kē wi wi bafaluŋ ital intannuŋ ilaar idiŋ inŋijanunŋ ulantu ašē wutan ya kē iya bdēk. Wi wi bašaanŋ afēnēš ital yi batannuŋ ŋpaat ŋanjaanŋ ŋaŋonŋna ulantu, atan kaloona ŋi kadun ki wa, uyook uhilna uwuukar wa kadun, ašē tool pya pkay. ⁴¹Kē ušē ya wal mēntŋ abiŋa ŋi pyiw pwuŋaan pi bdēk, kē kadun ki wa kajiiri, uunkak ahilan pya, kafetŋ kē

kašē rumpadiir fuŋ ŋiki ŋmaaronŋ ŋakob bnuura.

⁴²Bangoli kē bašē ŋal wal mēntŋ kafinŋ bakalabuš, bawutna kalam kabuur. ⁴³Kē naweek i bangoli ašē ŋal *Pawulu abuur pkeŋ, ašē ji na baka bawut kafinŋ bakalabuš. Abaa ŋēp ŋēp aji na baka, banhiluŋ plam bti badunna bajot bdēk balam babaŋ pkay, ⁴⁴bandukiinŋ baji ñaanŋ andoluŋ alanka ŋi kampiinuŋ kayaakna pya kēme iko ilonŋ ŋi inkitiinŋ ŋi ulantu, kaŋašna bukundu. Kē hēnk di di badoluŋ, aban bti pkay abuur.

Pawulu aban unjiw wi Malita

28 Wi ŋbuuruŋ bti, ašē baa me kē unjiw uwo katim ki Malita. ²Bañaanŋ banfētūŋ da baŋijan un bnuura. Batehan bdoo, adu'un kē ŋŋo atēma ŋiki ušubal ujun pšub, kē ujonŋ uwoo. ³*Pawulu ajej wal mēntŋ imul ikay afēl du bdoo, kē upula ulonŋ ušē pēn ŋi ya, aŋi bdoo buŋ. Ulut alabari'a ŋi kañen. ⁴Wi bañaanŋ banfētūŋ ŋi unjiw bawinuŋ upula ŋi kañen ki Pawulu, ašē hoopatēr aji : « Niinŋ i aka pwo nafiŋ bañaanŋ, ŋiki ajaka jak abuur pkeŋ du bdēk, kē našibaŋi alonŋ andu'aniinŋ « našibaŋi anjaanŋ aluk » ašē wo aandinan awo najeb. » ⁵Kē Pawulu ul, ašē lēt upula awat du bdoo, nin ukoolan uundola do. ⁶Kē bañaanŋ banuŋ aji ajun pwur kēme kajot kakeŋ ŋi dko mēntŋ. Wal wi bayoonkuŋ ajon baanwin ukoolan, ašē wugēš ŋšal aji awo alonŋ ŋi bašibaŋi.

⁷Ufētŋ wi naweek i unjiw anwoonŋ katim ki Publiyut uñog da. Aŋijanunŋ kē ŋwo bayaanŋ biki nul ŋnuur ŋwajanŋ, ji banohul. ⁸Ašin Publiyut amaak wal mēntŋ awo na ptool kē uleef ubot ayik na a. Pawulu aya awina, ašē ñehan Našibaŋi, apafa iñen ŋi bkow, ajebana. ⁹Kē wi wi bamaakal biki unjiw bandukiinŋ bti babiinŋ ŋi Pawulu, kē ajeban baka. ¹⁰Bañaanŋ bamaganun maakan, wi

ŋkyaan, kë başë pënan iko yi ŋkyaan kanuma bti du bgah byaanŋaani awulun.

**Pawulu na batënŋul bawoona
Malita atool pya Rom**

¹¹ Wal wi ŋdolunŋ kli kwajanŋ, ašë jija ŋi ulanŋtu ulonŋ wi ubeeka wi Alektandriya, unŋëpanunŋ wal wi ujonŋ ŋi unjiw unwoonŋ katim ki kbet*. ¹² Ŋya awala du Firakuta, ado da ŋnuur ŋwajanŋ. ¹³ Wi ŋwoonunŋ da, ašë ŋaš kabaŋ ki bdëk, adoo ban ubeeka wi Regiyum. Na mnjnŋt, kë uyook unwoonunŋ btammaŋu ušë jun pkob, kë ŋdo ŋnuur ŋtëb, ašë ban pkëŋ pi Putevoli. ¹⁴ Wal wi ŋbanunŋ ubeeka mënŋt, ŋtënk da balonŋ banfiyaaruŋ, kë bamëbanun kë ŋto da kanëm kapëb. Wi wi ŋšaanŋ aban Rom. ¹⁵ Banfiyaaruŋ biki Rom batink kë baji ŋwo ŋi bgah, ašë bi te Ufeeru wi Apiyut na du dko di bajaanŋ bado Itoh yi Bayaanŋ Iwajanŋ pkitun. Wi *Pawulu awinunŋ baka, abeeb Našibaŋi, ašë kak atëŋ maakan.

**Pawulu aŋup Uŋup Ulil
Unuura du Rom**

¹⁶ Wi ŋbanunŋ Rom, badinan *Pawulu kë agaag ufëŋ wi nul ašë do nangoli alonŋ kë akyeŋa. ¹⁷ Wal wi aŋoonŋ ŋnuur ŋwajanŋ, ašë du bantohi *bayuday babi bayit na a. Wi babinŋ ayit, kë ašë ji na baka : « An bayitŋ naan, nji, nwoonŋ mënŋdo bañaanŋ biki pntaali pi nun ukoolan, këme ŋi udolade wi bašinun, bamobën du Yerutalem awul baromen. ¹⁸ Baheparaan bnuura uko unŋëpuŋ, ašal pwutanaan ŋiki baanwin win nin ukoolan ŋi nji unŋëšunŋ bafinŋën. ¹⁹ Kë wi bayuday bašaanŋ apok uko mënŋt, kë nwoyi kahepar pwayëš pi naših najeenkal, ahepar pa. Ašë wo kakša mënka nin uko ulonŋ

utapar pntaali pi naan. ²⁰ Waŋ ukaanŋ kë ndu'an, kawinan, kaŋiini na an, ŋiki batanën na mnkorentu mi ŋi katim ki ñaanŋ i biki *Itrayel bahaŋunŋ. »

²¹ Wi wi bateemulonŋ aji : « Ŋñeyeenk nin uko ulonŋ umpiitunŋ ŋi iwi unwoonunŋ *Yuda kë bayitunŋ banwoonŋ da baambi ŋi aŋup ukoolan uwuŋaan ŋi iwi. ²² Kë ŋšë ŋala katiink ušalu, ŋiki bañaanŋ ŋi dko bti balaŋ pntuk pi iwoonŋ. »

²³ Hënk, kë bamëban unuur na Pawulu, kë bañaanŋ batum ŋi baka balunŋ abi du dko di Pawulu awaliinŋ. Aŋiini na baka nfa te utaakal uŋup wi *Pših pi Našibaŋi. Ado na pdo baka bayikrën uko wi Yetu, aŋëpna ŋi *Bgah bi Moyit, na uko wi *baŋupar Našibaŋi bapiitunŋ.

²⁴ Balonŋ ŋi baka bafiyaar uko wi aŋupunŋ, kë balonŋ baanfiyaari. ²⁵ Wi bawoonŋ biki pwayšër bahumaara baantiinkari. Kë Pawulu ašë ji na baka ŋaŋ: « Ni! *Uhaaš wi Našibaŋi unŋiini bnuura, wi uŋëpnunŋ ŋi mntum mi *Itayi, Naŋupar Našibaŋi. ²⁶ Aŋiini aji :

*“Yaan du bañaanŋ mënŋan, iji na baka :
Woli nadoo wat wat ibaŋ atiink oo, naankteha te.*

*Woli nadoo haabëš haabëš këš bnuura oo,
naankwina win.*

²⁷ *ŋiki ŋhaaš ŋakak adënëŋ na bañaanŋ biki,
banëŋ ibaŋ yi baka,
adët këš ki baka,*

*Kahilna kawo baankwin na këš ki baka,
Kabot kawo baanktiink na ibaŋ yi baka,
Ŋšal ŋi baka ŋawutna kate,
bahilna bawut pkak du nji.*

Nhilna nwut kajeban baka.”s »

²⁸ Kë Pawulu ašë baañëš bŋup aji na baka « Nawo i kame keeri, kë Našibaŋi, banwoonŋ baanwo bayuday biki awulunŋ Uŋup wi mbuur. Bukal balunŋ katiink wa!

*28:11 Këme Kattor na Polut: Bawo ŋi unjon wi bagrek bašibaŋi bampoŋi banwoonŋ kbet, ašë meeŋana bnuura ŋiki baya bdëk biki ŋfa bafiyaar aji kbet kuŋ kaji kayenŋ baŋonŋ ŋlantu.

°28:27 Itayi 6.9-10.

» [29 Wi Pawulu aʔupun haŋ kë bayuday başë ya, aŋom.]

³⁰ Pawulu aʔo da ŋşubal ŋtëb du ka-toh kaloŋ ki aklukuŋ luk bdidi'ul, aji

yeenk banjaan babi bti pwina. ³¹ Aʔo da aʔup uko wi Pşih pi Naşibaʔi, abot ajukan uko wi Yetu Ajugun na mntëŋ abot awo najeeh.

*Uṭup wi Pawulu apiitun
banfiyaaruṅ banfētun du utaak wi*

Rom

Uṭup ujuni

Pawulu ampiitun kakaarta ki awo nayuday. Abuknaana Firi, du untanka wi bajaṅ badu Tartut. Kē asē kuṣnaana du ubeeka wi Yerutalem, dul di di ajuknuṅ. Pawulu abi me udolade wi bayuday bnuura. Abi wo ṅaṅ an-hajanun maakan baṅaṅ bateek banfiyaaruṅ Krittun. Kē Yetu Krittun aṣē bi pēn awinana ṭi kadunul adu'a awo namaar ṭi kadun ki banwoon baanwo bayuday. Aṭup Uṭup Ulil Unuura du dko bti di pṣih pi Rom. Wi Pawulu apiitun uṭup wi awo du ubeeka wi Korint du ṅsubal ṅṭēnk iṅeen kaṅeen na paaj na ulon (57) wi Krittun abukiṅ kaya ṅsubal iṅeen kaṅeen na bakreṅ (58). Abi ṅal pya Yerutalem akak ṅal kaya pṣih pi Rom. Apiit kakaarta ki baṅaṅ banfētun du Rom kaṭup baka kē ṅal kaya du baka kajukan baka Uṭup wi Naṣibaṭi katēṅṭēnaan baka.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pawulu aṭup Uṭup Ulil Unuura (1.1-17)

2. Baṅaṅ bajēn bti bajubanuṅ (1.18-3.20)

3. Hum di di Naṣibaṭi ajakuṅ aji baṅaṅ bajēn bawo batool ṭi kēṣ ki nul (3.21-4.25)

4. Baṅaṅ biki Naṣibaṭi baluṅ kaka ubida uhalu (5.1-8.39)

5. Naṣibaṭi awutan Itrayel kē uṣē wo unwo wi mnṭo (9.1-11.36)

6. Ubida uhalu unwoon na ṅal (12.1-15.13)

7. Uko wi Pawulu ajakuṅ aji ado na pwul mboṣ (15.14-16.27)

1 Nji Pawulu nalempar Yetu *Krittun dpiitun. Naṣibaṭi adu'ēn pwo *nanjaṅ, adatēn aṭu'ēn pṭup *Uṭup Ulil Unuura wi nul ²Uṭup mēnt, Naṣibaṭi aṭēpna undiimaan ṭi *baṭuparul ahoṅ wa ṭi Ulibra wi nul. ³Uṭup mēnt uṭiiniyaan uko wi Abukul, ampēnnun ṭi kabuka ki *Dayiṭ naṣih. ⁴Kē *Uhaaṣ Uyimanaan wi Naṣibaṭi uṣē diiman na mnhina mn-week kē awo Abuk Naṣibaṭi, wi anaṭiṅ ṭi pkeṭ. Ul awo Yetu Krittun Ajugun. ⁵ṭi ul i i Naṣibaṭi aṭēpnuṅ awulēn bnuura ado kē nwo nanjaṅ. Hēnk, katim ki nul kameṭana, nhilna ndo baṅaṅ biki ṅtaak bti bafiyaara bakuṅ bado katiinka. ⁶An kak nawo ṭi bakaṅ mēntan, an biki Naṣibaṭi aduun pa nawo biki Yetu Krittun. ⁷An bti nanwoon du Rom, biki Naṣibaṭi ṅaluṅ abot adu'an nawo baṅaṅ biki nul, dṅehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Ajugun Yetu Krittun bawulan bnuura babot bajoobṭēnan ṅhaaṣ.

Pṅal pya pwin baṅaṅ biki Rom

⁸Dṅal duna kaṭēpna ṭi Yetu Krittun kabeeb Naṣibaṭi i njaṅ kadēman ṭi uko wi nan bti ṭiki baṅaṅ biki umundu bti batiink kē nafiyaar Krittun. ⁹Naṣibaṭi i njaṅ kadēman na uhaaṣ wi naan bti wi njaṅ kaṭup *Uṭup Ulil Unuura unjaṅ uṭiiniyaan Abukul ame kē dṭup manjoonan wi njakuṅ aji dji kaṣalan wal undoli ¹⁰wi njaṅ kaṅehan Naṣibaṭi. Dji kaṅehana woli uwo uko wi ṅaluṅ, adolēn nhilan mbi du an. ¹¹Dṅal maakan pwinan, kahilna kafaṣṣer na an uko wi Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uṭennun pa utēṅṭēnan. ¹²Dṅal kawo ṭi ptoofan, pfiyaar pi nan, na pfiyaar pi naan patēṅṭēn nja bti.

¹³Bayiṭ naan, dṅal name kē djon ṅal pbi du an, kē Naṣibaṭi aṣē wo aandinanaan te hēnkuṅ. Dṅal kalemp ṭi ptoofan kawin ulemp mēnt uwul uko unuura, jibi udoon abi wo du ṅtaak ṅlon. ¹⁴Dwo i pya du baṅaṅ biki ṅbeeka na du biki ṅṭeeh, du banjukuṅ na du ban-

woonj baanjuki. ¹⁵Uko mēntj ukaañ kē n̄jal p̄tupan an kak nanfētun̄j du Rom *Uṭup Ulil Unuura.

¹⁶Mēnji kakowa p̄tup *Uṭup Ulil Unuura : uwo na manjoonan mn̄hina mi Naṣibaṭi pa mbuur mi bañaañ bti banfiyaaruñ, kajunna duna du bayuday te du banwoonj baanwo bayuday. ¹⁷Uṭup ulil unuura mēntj uyuuj nja jibi Naṣibaṭi ajaañ ado nja n̄wo baṭool ṭi kēṣul. Ṭi p̄fiyaar ṭaṇ di di pwo natool pawoonuñ. Ulibra wi Naṣibaṭi uji : *“Ṭi p̄fiyaar pi pi ñaañ natool ajaañ akaana ubida.”*^t

Bañaañ bti bajubanuñ

¹⁸Naṣibaṭi aji diimanaan du baṭi udeeb wi nul ṭi bañaañ bti ṭiki baanji badēmana abot aji bado iko inwoonj iinwo itool kamenna manjoonan. ¹⁹Kē uko wi ñaañ ahilun̄j p̄me ṭi Naṣibaṭi uṣē wo ujintj piṣ pa bañaañ bti : Naṣibaṭi ṭi uleeful adiiiman wa baka. ²⁰Nin ñaañ aambaañ kawina Naṣibaṭi, kē du wal wi apaṣun̄j umundu te hēnkuñ, woli bañaañ baten iko yi apaṣun̄j, bawin mndēm mi nul manwoonj maankba kabot kame kē awoonj Naṣibaṭi na manjoonan. Bañaañ bajēn baanhilan kafan̄j ṭiki baankdēman Naṣibaṭi abot ado iko inwoonj iinwo itool. ²¹Bame Naṣibaṭi bnuura aṣē wo baanji badēmana ji Naṣibaṭi abot awo baanji babeeba jibi bawoonj i kado kabeeba. Babaa ṭēp ṭēp awo na n̄ṣal n̄pēn kē n̄ṣal n̄i baka n̄dah n̄yaya du bdēm. ²²Baṣal aji batiti aṣē wo bayila : ²³bapok mndēm mi Naṣibaṭi anwoonj aankkeṭ akak ṭi pdēman itu yi ñaañ najēn ankkeṭun̄j, yi n̄kat, yi n̄ntaam na yi n̄ko n̄i uṭeēh.

²⁴Uko mēntj ukaañ kē Naṣibaṭi awut baka kē bawo ṭi iko iṭop jibi n̄haaṣ n̄i baka n̄jañaluñ ya, kē bakṭopan n̄leef n̄i baka. ²⁵Bajej manjoonan mi Naṣibaṭi aṭēṭ na n̄ṭilan, apok pdēman napaṣ iko

i bawoonj i pdēman te mnt̄o, awo ṭi pdēman uko umpaṣaniin̄j. Uwo hañ.

²⁶Uko mēntj ukaañ kē Naṣibaṭi awut baka ṭi iko injaañ ipoṭan ñaañ: bahar baka baankak aji bapiintj na biintj awo ṭi p̄piintj na baaṭ batēntj baka. ²⁷Kē biintj bakak aduk p̄piintj na baaṭ ayenar biintj batēntj baka, baji bado iko ikowandēnaan na biintj batēntj baka, hēnk bayeenk bukāl ṭi n̄leef n̄i baka kakob kantaanun̄j na pneem pi baneemuñ.

²⁸Baṣal aji baanwo i kame Naṣibaṭi, ukaañ kē awut baka ṭi n̄ṣal n̄i baka n̄dah, kē hēnk, bakdo iko yi bawoonj baanwo i kado. ²⁹Batum na iko bti inwoonj iinwo itool, buṭaan, p̄neebar iko, na m̄not. Batum na bkujar, b̄fiñar, p̄ñom, kaguuru, babi duka duka ṭi iko iwuṭaan. Baji batapar bañaañ b̄ṭup na n̄ṭilan, ³⁰abot akuutar, awo baṣoorad Naṣibaṭi, bakarad, bapiitar, bahomp. Baji babi ṭu ṭu n̄haaṣ ṭi pla iko iwuṭaan ihalu, baanji baṭiink bajug baka. ³¹Baantiti, baanji bado uko wi bajakuñ aji bado, bajēn n̄haaṣ abot awo baanji bañaga batēntj baka. ³²Bame bnuura pwayēṣ pi Naṣibaṭi ṭi iko mēntj: banjaañ bado hañ bataan̄j na pkeṭ. Kē baṣē duki'aara duka ṭi iko mēntj, badoo beeh beeh aji bama-gan banjaañ bado iko mēntj.

Pwayēṣ p̄tool pi Naṣibaṭi

2Iwi, ñaañ i iwohañ, iinfañi woli iji kṣal kē bañaañ baloñ baduknaanaa. Na manjoonan woli iji baduknaanaa aṣē do ji baka, iji kdiiman iwi ṭi uleefu kē iduknaanaa. ²Kē n̄ṣē me kē woli Naṣibaṭi awayēṣ bañaañ banjaañ bado iko yañ, awayēṣ na manjoonan. ³Iṣal aji iwi inkjakuñ kē baloñ baduknaanaa aṣē do iko yi bakdoluñ iluñ kabuur kakob ki Naṣibaṭi i? ⁴Kēme ibeeh bnuura bweek bi Naṣibaṭi, kamiir ki nul, pjoob bkow pi nul? Imme me kē bnuura mēntj bawo

^t1:17 Habakuk 2.4.

kadolu iwut pjuban ibot itëlëš mnwo mi nu i?

⁵ Kë işë wo iinji kjal kate, iindi pwut pjuban ukaaŋ kē iji kla kakob kaweeek wal wi Našibaŋi akdiimanuŋ udeeb uweek wi nul na pwayëš ptool pi nul. ⁶ Aluŋ kawayëš andoli ti uko wi adoluŋ. ⁷ Bañaanŋ bantamanuŋ ti pdo bnuura, banklaanŋ pdēm na mndēm na iko inwoonŋ iinktoka yi Našibaŋi ajaanŋ awul, awul baka ubida wi mnŋo. ⁸ Kē bañaanŋ bampokuluŋ ado uko nululuŋ baka ŋañ, bampokuŋ ptaš manjoonan abot aŋaš iko inwoonŋ iinwo itool, aluŋ kadiiman baka udeeb uweek wi nul. ⁹ Kē pwuŋan na phaajala ŋašë kob bañaanŋ bti bankdolunŋ buŋaan, bayuday, na banwoonŋ baanwo bayuday kak. ¹⁰ Kē Našibaŋi ašë luŋ kawul bankdolunŋ bnuura pdēm na mndēm, kajoobtën baka ŋhaaš, bayuday na banwoonŋ baanwo bayuday kak. ¹¹ Na manjoonan, Našibaŋi aanji paŋšër.

¹² Bañaanŋ banjaanŋ bajuban baluŋ kaya bti infernu, badole wo baamme *bgah bi Moyit ; kē banšaanŋ ajuban bti ašë me bgah bi Moyit, aŋëpna ti bgah mēntŋ kawayëš baka. ¹³ Na manjoonan, mēntŋ bañaanŋ banjaanŋ balinŋ ti ptiink uko wi bgah bi Moyit bajakuŋ bawoonŋ batool ti kadun ki Našibaŋi, banjaanŋ bado uko wi bajakuŋ bakluŋ kawo batool ti kēš ki nul. ¹⁴ Na manjoonan, woli banwoonŋ baanwo bayuday, banwoonŋ baamme bgah bi Moyit, bado uko wi bgah bajakuŋ bdidi baka, baji badiiman kē bawo na bgah mēntŋ ti ŋhaaš ŋi baka. ¹⁵ Baji badiiman hēnk kē uko wi bgah bi Moyit bajakuŋ upiitana ti baka meetŋ, ŋhaaš ŋi baka ŋaji ŋaŋup baka me uko wi badoluŋ uwuŋi kēme uwo unuura. Ŋŋŋal ŋi baka kak ŋaji ŋaŋup baka uko me uwuŋi kēme unuura. ¹⁶ Hēnk, uko mēntŋ uluŋ kapën wal wi Našibaŋi akŋëpnuŋ ti Yetu Krittu jibi

nŋupuŋ ti *Uŋup Ulil Unuura, kawayëš bañaanŋ bti ti iko yi ameeruŋ baka.

Bayuday na Bgah bi Moyit

¹⁷ Kē iwi, injakuŋ aji iwo nayuday, anahna *bgah bi Moyit, ahompna Našibaŋi, ¹⁸ iji ime uko wi aŋaluŋ, apaŋëš bnuura na buŋaan ŋiki bgah bi Moyit bayuju wa. ¹⁹ Ifiyaar kē iwoonŋ kado kaŋon nakuul abot awo unkaniya pa bañaanŋ banwoonŋ ti bdēm. ²⁰ Ŋŋŋal aji ime apel bandukiinŋ, iwo kajukan baka, ŋiki ŋŋal kē ti bgah ime iko bti, ime manjoonan. ²¹ Kē wi iŋaŋŋ ajukan bandukiinŋ, we ukaanŋ kē iinkjukan uleefu ba? Iji kji na bukundi bawut kakiiŋ ašë ji kkiiŋ! ²² Iji kneenan pjuban pi piinŋ ašë ji kjuban pjuban pi piinŋ! Ipok bado kadēman itu ašë ji kya du dko di iwoonŋ kajey da bŋijar! ²³ Iji knahna bgah ašë ji kwalan Našibaŋi wal ijaanŋ kwo iinji kŋaš ba! ²⁴ Na manjoonan Ulibra wi Našibaŋi uji : *“Naji nado banwoonŋ baanwo bayuday bakar katim ki Našibaŋi.”*^u

²⁵ Woli ido uko wi *bgah bi Moyit bajakuŋ, pwala katēmp pi nu paka udooni. Kē woli iinkdo uko wi bgah bajakuŋ, iwo ti kēš ki Našibaŋi ji anwoonŋ aanwala katēmp anwoonŋ aanwo nayuday†. ²⁶ Kē woli banwoonŋ aanwala katēmp baŋaš uko wi bgah bajakuŋ, bawo ji banwaliinŋ katēmp ti kēš ki Našibaŋi. ²⁷ Anwoonŋ aanya katēmp ašë do uko wi bgah bajakuŋ aluŋ kadiiman kē iduknaanaa, iwi inwoonŋ iinji kŋaš bgah mēntŋ wi badoonŋ apiit ba awulu kē ibot awala katēmp. ²⁸ Mēntŋ pwala katēmp pakkaanŋ ŋaanŋ awo nayuday na manjoonan, kē katēmp kaanwo uko unkwiniinŋ ti kaara. ²⁹ A-a, nayuday na manjoonan awo ŋaanŋ i uhaaš wi nul uwoonŋ ti Našibaŋi. Kē pwala katēmp na manjoonan paanwo pfal kantomn-

†2:25 Pwala katēmp pajaanŋ padiiman kē ŋaanŋ awo nayuday.

^u2:24 Natenan ti Itayi 52.5.

tën jibi bapiitun ƚi bgah pawo pƚëlës uhaaş pi Uhaaş wi Naşibaƚi ujaan udo. Ñaan anwoon haƚ aji yeenkna kabeeb du Naşibaƚi, mënƚ ƚi bañaan biki ajaan ayeenkna ka.

Pjuban pi bañaan bti

3 Kë ƚun keeri di di nayuday apelnun bandukiin? Pwala katëmp paka udooni i? ²Pwo nayuday pantuura maakan ; bukal biki Naşibaƚi ahankanun iko yi aƚupun. ³Kë hënkun? Woli balon ƚi baka baanfiyaara, uko mënƚ kado Naşibaƚi awo aankdo uko wi ajakun i? ⁴Nin, bañaan bti bawo i kame kë Naşibaƚi aji do uko unjoonanun, kë ñaan najën andoli awo na nƚilan. Hënk di di *Dayiƚ aƚiiniin na Naşibaƚi aji : « *Imeetana pwo natool ƚi iko yi iƚƚupun kafayna woli blaƚar bawoo.* » ⁵Kë woli buƚaan di nƚolonu dayuun bnuura kë Naşibaƚi awo natool, we uwoon wi pƚup ba? Woli Naşibaƚi adiiman nja udeebul, aankpën ƚi pwo natool i? Kë nşaan aƚiini jibi ñaan najën ajaan aşal. ⁶Name kë mënƚ hënk da! Woli aanwo natool, hum di akhilanun keeri kawayëş umundu? ⁷Kë wi nƚilan naan nakaan kë manjoonan mi Naşibaƚi manwinanaa abot adiiman mndëm mi nul, we ukaan keeri kë nduknaanaa wi njubanun? ⁸Keeri we ukaan kë nƚenhil kaji : « Nawulan nƚo buƚaan, bnuura başë babi? » Aa, bañaan balon badiihën aji nji djukanun uko mënƚ. Bakaan mënƚan balun kakoba kakob ki bataananaanun.

Nin aloon aanwo natool

⁹Kë we wa keeri? Nja bayuday nƚel bandukiin i? Nin! Na manjoonan, ddo bi diiman kë bañaan bti, bayuday na banwoon baanwo bayuday, bawo bti

bañaan banjaan bajuban. ¹⁰Upiitana ƚi Ulibra wi Naşibaƚi aji :

« *Nin ñaan natool aanwo, nin aloon.*

¹¹*Nin ñaan aloon aanwo na uşal,*

nin ñaan aloon aankla Naşibaƚi.

¹²*Bañaan bti badek Naşibaƚi kafet, bagakandër aneem.*

Nin aloon ƚi aanji do bnuura aandoo wo wo aoolan.

¹³*Kaƚuƚ ki baka kawo ji btuur bi bahaabëşun,*

pndemënt pi baka patum na kaguuru, bawo na bnunk bi upula ƚi iduun.

¹⁴*Mntum mi baka mantum na bkarad na nƚup nƚoot*

¹⁵*batar ƚi pƚin ñaan.*

¹⁶*Baji batok kabot kaduk pwuƚan dko di baƚëpan.*

¹⁷*Baamme jibi bakdoli kawoona ƚi btiinkar.*

¹⁸*Bañoom Naşibaƚi bnuura »^w*

¹⁹Kë nşë me bnuura uko bti wi bgah^ƚ bajakun, baƚup na banwoon i kaƚaş ba, bañaan bti bahilna bayomp başë bayikrën kë baduknaana bti ƚi kadun ki Naşibaƚi. ²⁰Ukaan kë nin ñaan aanhil kawo natool ƚi kadun ki Naşibaƚi ƚi pƚaş bgah ƚaň: na manjoonan, bgah bado ƚaň ñaan ame kë aji juban.

Pkak natool ƚi kës ki Naşibaƚi

²¹Kë hënkun Naşibaƚi aşë diiman nja jibi akdolon nja nƚwo batool ƚi kadun ki nul, bë aankƚëpna ƚi *bgah bi Moyit ; ahon nja uko waƚ undiimaan ƚi nƚibra nƚi bgah na nƚi baƚuparul. ²²Naşibaƚi aji do bañaan bawo batool ƚi kadunul wi bafiyaarun Yetu *Krittu. Aji do haƚ pa bañaan bti banfiyaarun Krittu bawo baloolan ƚi kadunul. ²³Na manjoonan, bañaan bti bajubani, alow Naşibaƚi awaan mndëm mi nul. ²⁴Naşibaƚi awul bañaan bnuura wi akakanun baka batool

^ƚ3:19 *Bgah* : Bgah ƚi baƚiiniyaan iko bti inwoon ƚi kafah kajon ki Ulibra wi Naşibaƚi.

^w3:4 Kañaam 51.6. ^w3:18 Natenan ƚi Kañaam 36.2.

ti kadunul bë baanluki. Aţëpna ti Yetu Krittü abuuran baka ti pekadu. ²⁵⁻²⁶ Ayil Yetu kë atul pñaakul ayeenkar nja kakob pa ipekadu yi nja. Hënk, Naşibaţi adi- iman bañaan bti kë awo natool wi ami- iruŋ, awo aankob bambiiŋ ajuban tfa. Akak adiiiman bañaan bti pwayëş ptool pi nul hënkunŋ wi awoonŋ natool abot ado kë banfiyaaruŋ Yetu bti bawo batool.

²⁷ Ŋwo keeri kado kahomp hënkunŋ i? Nin! we ukaanŋ? Ťiki mënţ ptaş bgah pakaanŋ kë ŋbuuri, pfiyaar pi ŋfiyaaruŋ *Krittü pa. ²⁸ Hënk ŋwin kë ñaanŋ aji wo natool ti kadun ki Naşibaţi woli afiyaari, mënţ ptaş bgah pakaanŋ. ²⁹ Kë nşë hepar, Naşibaţi awo Naşibaţi i bayu- day tañ i? Aanwo kak Naşibaţi i ban- wooŋ baanwo bayuday i? Aa, awo kak Naşibaţi i banwooŋ baanwo bayu- day. ³⁰ Naşibaţi awoha aloolan, kë uko uloolan tañ uwoonŋ wi pdo kawoona natool ti kadunul. Bañaanŋ baji bawo batool ti kadunul woli bafiyaari, ba- wole bayuday këme woli baanwo bayu- day. ³¹ Kë hënkunŋ, woli ŋdiiman kë pfiyaar pawoonuŋ, ŋwo biki kaţilma *bgah bi Moyit i? Nin! Woli ŋfiyaar na manjoonan, wi wi ŋjaanŋ ŋtaş bgah na manjoonan.

Pfiyaar pi Abraham afiyaaruŋ

4 Kë hënkunŋ, we wi ŋkjakunŋ keeri ti *Abraham i ŋwoonunŋ ti kabuka? We wi Naşibaţi ayuujuluŋ ti pwo natool pi nul? ² Woli iko yi Abraham adoluŋ ikaanŋ lah kë awo natool ti keş ki Naşibaţi, ahi- nan kahomp. Kë uşë wo uunwo haŋ. ³ Na manjoonan *Ulibra wi Naşibaţi upiit aji : « *Abraham ahaţ ti Naşibaţi ukaanŋ kë Naşibaţi aji awo natool ti kadunul.* » ⁴ Ñaanŋ alemp, baluk bi ajaanŋ ayeenk baanwo wo uţen : alemp lemp ayeenkna baluk mënţ. ⁵ Kë ñaanŋ aşë wo aanhi- nan kado Naşibaţi aji awo natool Ťiki

alemp uko ulonŋ tañ. Naşibaţi aji dinan kë bañaanŋ bambiiŋ apoka bawo batool wal wi bafiyaaruŋ tañ. ⁶ *Dayit kak aţiiniyaanuŋ mnlilan mi ñaanŋ i Naşibaţi ajakuŋ aji awo natool ti kadunul bë aan- ten iko yi adoluŋ, aji :

⁷ « *Banuurandëni biki Naşibaţi amiiruŋ pjuban pi baka, apënan ipekadu yi baka.*

⁸ *Anuurandëni, ñaanŋ i Naşibaţi awoonŋ aanten pekadu di adoluŋ.* »^x

⁹ Kë pnuurandën mënţ, pawo pa ban- waliinŋ katëmp këme pawo kak pa ban- wooŋ baanwala ka? Jëm ŋbaa ji ji ti kë *Abraham ahaţ Naşibaţi ukaanŋ kë Naşibaţi aji awo natool ti kadunul. ¹⁰ Kë lum di di Naşibaţi ajakuŋ aji awo natool ti kadunul ba? Wi awaliinŋ katëmp wa, këme ji abi ado kawala katëmp? Ji abi ado kawala katëmp Naşibaţi aji awo natool. ¹¹ Ayeenk pwala katëmp kë pawo uko ulonŋ unkyuujuŋ kë Naşibaţi adobi dolaara do kë awo natool ti kadunul wi afiyaaruŋ. Kë hënk di akakuŋ aşin bañaanŋ bti banwooŋ baanya katëmp aşë fiyaar Naşibaţi, Naşibaţi aji bawo batool ti kadunul. ¹² Awo kak aşin banwaliinŋ katëmp, banwooŋ baanliŋ ti pwala katëmp tañ bakak ataş pfiyaar pi Abraham aşin nja afiyaaruŋ ji abi ado kawala katëmp.

¹³ Naşibaţi ahoŋ tfa *Abraham na pn- taali pi nul aji baluŋ kayeenk umundu. Mënţ ptaş *bgah pakaanŋ kë Naşibaţi ahoŋa, pfiyaar pi afiyaaruŋ pakaanŋ kë adinan aji awo natool ti keş ki nul. ¹⁴ Woli ptaş bgah tañ pakţuuŋ ñaanŋ ay- eenk iko inuura yi Naşibaţi ahoŋuŋ, pfiyaar pawaanŋ keeri udooni, kahoŋ ki Naşibaţi kakutŋ kawaanŋ udooni. ¹⁵ Kë uşë wo uunwo haŋ, bgah baji bado Naşibaţi adeebaţër ñaanŋ jibi awoonŋ aantaş ba, kë bgah başale wo baanwoo, pjuban paankak aji pawo.

¹⁶ Hënk, ti pfiyaar di di ñaaj ajaaj ay-
eenkna kahonj ki Naşibaŋi. Kahonj mënŋ
kawo uŋen unkwonj pa bampënnunj ti
*Abraham bti, mënŋ pa bankŋaşunj *bgah
ŋaŋ, uwo pa banfiyaaruŋ bti jibi Abra-
ham afiyaaruŋ. Abraham awo aşin nja
bti. ¹⁷ Naşibaŋi aji na Abraham ŋi Uli-
bra wi nul : « *Ddolu iwo aşin kntaali ki
ŋŋaak ŋŋum*^y. » Awo aşin nja ŋi kadun
ki Naşibaŋi i afiyaaruŋ, Naşibaŋi anjaaj
awul bankeŋun ubida, kado uko unwoonj
uunwo, uwo.

¹⁸ Abraham ahaŋ wal wi mnhaŋ man-
woonj maankak awo, afiyaar aşë kak aşin
kntaali ktum jibi Naşibaŋi abiiŋ aŋupa aji
: « *Jibi ŋjah ŋatumuŋ, hënk di babuku bak-
luŋ katum*^z. »

¹⁹ Aya pka ŋşubal iñeen-week aşë
fiyaaraara fiyaar Naşibaŋi bë aanwutan
nin wi atenuŋ uleeful undoonj abi kaya
ya pkeŋ akuŋ aten Faara aharul anwoonj
aankak ahil kabuk ; ²⁰ amëban ŋi uko
wi Naşibaŋi ahoŋuluŋ, aanwo na ŋşal
ŋŋëb ; abaa ŋëp ŋëp afiyaara maakan,
adëmana. ²¹ Afiyaar na manjoonan kë
uko wi Naşibaŋi ahoŋunj bti, aka mn-
hina mi pdo wa. ²² Uko mënŋ ukaaj kë
Naşibaŋi aji awo natool ŋi kadunul. ²³ Kë
woli *Ulbra wi Naşibaŋi uji Naşibaŋi aji
awo natool, mënŋ pa ul aloolan a ŋaŋ
; ²⁴ ŋŋup mënŋ ŋawo pa nja kak, ŋn-
fiyaaruŋ kë Naşibaŋi anaŋanuŋ Yetu ŋi
pkeŋ ukaaj kë aji ŋwo batool ŋi këş ki
nul. ²⁵ Yetu mënŋ awulaniinj pa ipekadu
yi nja, anaŋa ŋi pkeŋ ŋhilna ŋwo batool.

Mnjeeh na mnlilan

5 Kë hënk keeri, wi pfiyaar pi nja
padoluŋ kë ŋwo batool ŋi kadun ki
Naşibaŋi, ŋŋëpna ŋi Ajugun Yetu *Krittu
awo ŋi mnjeeh na Naşibaŋi. ² ŋfiyaar
Yetu Krittu ukaaj kë Naşibaŋi awul nja
bnuura bi nul bi ŋmëbanuŋ aliint. ŋlilan
ŋiki ŋme kë ŋyeenk kafah ŋi mndëm mi

Naşibaŋi. ³ ŋdoo ji ŋlilan woli ŋwo ŋi un-
oor ŋiki ŋme kë unoor uji uŋij kamiir,
⁴ kamiir mënŋ kaji kaŋij pmëban kali-
intan ŋi unoor, kë pmëban mënŋan paŋi
paŋij mnhaŋ. ⁵ Mnhaŋ maanji manguur
ñaaj nin. Naşibaŋi aŋëpna ŋi Uhaaş wi nul
wi awuluŋ nja, atuman uŋalul ŋi ŋhaaş ŋi
nja.

⁶ Na manjoonan, wi ŋwoonj ŋëndobi
hinan pbuuran ŋleef ŋi nja, wi wi *Krittu
akeŋaruŋ nja ŋmpokuŋ Naşibaŋi, ŋi wal
wi Naşibaŋi adatuŋ. ⁷ Utam maakan
pkeŋar ñaaj, adole wo natool. Kë ñaaj
aşë hinan katëŋ pkeŋar ñaaj anwoonj
nanuura na manjoonan. ⁸ Uko unkyuu-
juŋ kë Naşibaŋi aŋal nja maakan uwoonj
kë wi ŋhumuŋ ŋi pekadu, Krittu akeŋ pa
nja. ⁹ Krittu atul pñaak pi nul pa nja
ukaaj kë Naşibaŋi aji ŋwo batool ŋi këş ki
nul, abaa do do hum kado kawo aankluŋ
kalowan nja udeeb wi Naşibaŋi? ¹⁰ Woli
wi ŋbiinj awo başoorad Naşibaŋi, akak ŋi
ploolan na nja wi Abukul akeŋunj pa nja,
hum di di akwoonj aankbuuran nja wi
anaŋiinj ŋi pkeŋ. ¹¹ Kë uşë wo uunliŋ ŋi
waŋ, Naşibaŋi ado nja kë ŋlilani ŋiki Aju-
gun Yetu Krittu ado nja kë ŋwo hënkunj
ŋi ploolan na Naşibaŋi.

Adam na Yetu Krittu

¹² Name kë pjuban pi ñaaj aloolan,
*Adam, paŋij pekadu ŋi umundu, kë
pekadu mënŋ daŋij pkeŋ. Hënkunj bañaaj
bti bajubani, awo i kakeŋ bukal bti. ¹³ Pjuban
pawo ŋi umundu ji *bgah bi Moyit babi bado
kawo. Kë jibi bawoonj baando bi wo, Naşibaŋi
aanji mëban pjuban. ¹⁴ Kë du wal wi Adam
te wal wi *Moyit, pkeŋ papeli, padoo diiman
mnhina mi pa ŋi banwoonj baanjuban
ji Adam ampokuŋ pdo uko wi Naşibaŋi
ajakuluŋ.

*Adam awo wo ji anwoonj i pbi, Yetu.
¹⁵ Kë pjuban pi Adam paşë wo paan-

hilan kanaamn̄t̄en na uʔen wi Naʕibaʔi aʔenuŋ. Na manjooan pjuban pi ʔaaŋ aloolan paʔu k̄e baʔaaŋ baʔum bakaʔi ; k̄e bnuura bi Naʕibaʔi baʕe d̄em apel uko meŋʔ. Uʔen wi aʔeʔnuŋ ʔi ʔaaŋ aloolan, Yetu *Krittu aʔen baʔaaŋ udeŋ apel. ¹⁶ Pjuban pi Adam papaʔ maakan na uʔen wi Naʕibaʔi. Naʕibaʔi awayeʕ pekadu dloolan, k̄e pwayeʕ meŋʔ paʕe ʔij kakob. K̄e uʔen wi Naʕibaʔi uʕe do k̄e amiir ipekadu itum. ¹⁷ Pjuban pi ʔaaŋ aloolan pado k̄e mn̄hina mi pkeʔ manwinanaa, na manjooan ʔaaŋ aloolan meŋʔ uŋ akaaŋ. K̄e ʔi Yetu Krittu aloolan kak n̄ʕe yeenk apelan : baʔaaŋ bti banyeenkuŋ bnuura bweek maakan bi Naʕibaʔi ado baka k̄e bawo baʔool. Krittu ado baka k̄e bawat pkeʔ kakaana ubida wi mn̄ʔo.

¹⁸ H̄enk, pjuban ploolan pi Adam pado k̄e baʔaaŋ bti baduknaanaa ; k̄e h̄enk kak di di udo utool uloolan wi Krittu adoluŋ uʔijuj baʔaaŋ ubida, k̄e bawo baʔool. ¹⁹ ʔi ppok p̄tiink pi ʔaaŋ aloolan, baʔaaŋ baʔum baneej ʔi pekadu ; k̄e ʔi p̄tiink Naʕibaʔi pi ʔaaŋ aloolan, baʔaaŋ baʔum bakak baʔool ʔi kadun ki Naʕibaʔi. ²⁰ *Bgah babii, h̄enk k̄e pekadu daʕe tuma tum, k̄e dko di pekadu daʔumuŋ, bnuura babi aʔum apel. ²¹ H̄enk, jibi pjuban paʔiimanuŋ mn̄hina mi pkeʔ, h̄enk kak di di Naʕibaʔi aʔeʔnuŋ ʔi Yetu Krittu Ajugun awul nja bnuura bi nul, ŋhilna ŋwo baʔool ʔi kadunul, ŋwat pekadu ŋkaana ubida wi mn̄ʔo.

Ubida na Krittu

6 K̄e we wi ŋkjakuj keeri? ʔwo kaduka ʔi pjuban kayeenkna bnuura baʔum bi Naʕibaʔi i? ² Nin! ʔkeʔ pa pjuban pi nja, hum di di ŋhinanuŋ keeri kaduka ʔi pjuban? ³ Naamme k̄e nja bti ŋnyeenuŋ baʔiʔmu ʔi Yetu *Krittu, ŋyeenk yeenk baʔiʔmu ʔi pkeʔ pi nul i? ⁴ Wi ŋyeenuŋ baʔiʔmu, ŋkeʔ amoya na a kahilna jibi anaʔiŋ ʔi pkeʔ ʔi mnd̄em mi Aʕin, ŋwo ʔi ubida uhalu.

⁵ K̄e wi ŋkakuŋ baloolan na Yetu ʔi pkeʔ pi nul, ŋluŋ kakak baloolan na a kak ʔi pnaʔa ʔi pkeʔ pi nul. ⁶ ʔme k̄e ʔaaŋ i ŋbiŋ awo apaʔana na a, uleef unwoon ʔi mn̄hina mi pekadu uhilna utoka, h̄enk ŋwutna kawo ʔi mn̄hina meŋʔ. ⁷ ʔme k̄e ʔaaŋ ankeʔuŋ abuur pekadu. ⁸ Wi ŋkeʔuŋ na *Krittu, ŋme bnuura k̄e ŋluŋ kaka ubida na a. ⁹ ʔme k̄e Krittu annaʔiŋ ʔi pkeʔ, aankak akeʔ, pkeʔ paankak ahinana. ¹⁰ Wi Krittu akeʔuŋ, akeʔ kap̄enanaan pekadu byaaʕ bloolan ; k̄e h̄enkuŋ wi awoon najeb, aka ubida pa Naʕibaʔi. ¹¹ K̄e an kak h̄enk di nawoon kaʕal kaji nakaʔi, k̄e pekadu daankak aʔonjan, naʔeʔna ʔi Yetu Krittu aka ubida pa Naʕibaʔi.

¹² Nakwut keeri pekadu daʔon uleefan, uleef unwoon i kaluŋ kakeʔ ; nawutan kado kaʔaʕ iko iwuʔaan yi uleefan uŋaluŋ. ¹³ Nakwut nin dko dlon ʔi uleefan dawo ʔi pekadu, dado kado iko inwoon iinwo itool. Wi nanaʔiŋ ʔi pkeʔ aka ubida, naʔeʔen ʔeʔ nawul Naʕibaʔi ŋleefan. Nadolan uleefan bti udo kado uko unwoon utool ʔi kadun ki Naʕibaʔi. ¹⁴ Na manjooan, pekadu daankak ahinan nin uko ulon ʔi an : naankak awo ʔi mn̄hina mi *bgah bi Moyit, nawo ʔi bnuura bi Naʕibaʔi.

Pdo uko unwoon utool

¹⁵ K̄e we wi ŋwoon kado ba? Wi ŋwoon ŋeŋwo ʔi mn̄hina mi *bgah bi Moyit awo ʔi bnuura bi Naʕibaʔi, ŋwo kaduka ʔi pekadu i? Nin, meŋʔ h̄enk da. ¹⁶ Naamme k̄e woli nawutar uleefan ʔaaŋ alon k̄e awo naʕih i nan, naji nawo ʔi mn̄hina mi nul i? Woli pekadu di di nawutaruŋ uleef, daji daʔij pkeʔ, woli Naʕibaʔi a, naji nawo baʔool. ¹⁷ Nawul̄en ŋbeeb Naʕibaʔi : An nambiiŋ awo ʔi mn̄hina mi pekadu, nakak h̄enkuŋ aʔaʕ na ŋhaaʕan bti pjukan pi nayeenuŋ. ¹⁸ H̄enkuŋ nabuur ʔi pekadu akak aji nado iko inwoon itool.

¹⁹Mënkhoñ na an ùiki naando bi hil pyikrën. Nawo tfa bañaan banuun ñhaaş ñi baka bti ùi iko itop na pjoban, hënk naji nabi pok pok ptaş Naşibaù ; kè hënk kak di di nawoon hënkun kaù ñhaaşan bti ùi pdo kado iko inwoon itool kakaana ubida uyimanaan. ²⁰Wi nabiin awo ùi mnhina mi pekadu, naando ji naşal kaji nawo kado iko itool. ²¹We wi nakaan ùi nadolon iko yi, yi nakkowariin hënkun ba? Iko mënt itij pkeù. ²²Hënkun wi nabuurun pekadu akak alempar Naşibaù na ñhaaşan bti, uko wi nakkaan uwo ubida uyimanaan na pka ùi ubaañsaani ubida wi mnùo. ²³Aa, pjoban paji paùij pkeù, kè uko wi Naşibaù aşaan aji ùen uşè wo ubida wi mnùo ùi Yetu Krittü Ajugun.

Plempar Naşibaù phalu

7 An bayiù naan, dme kè name *bgah bi Moyit bnuura, name keeri kè bgah bawo pa ñaan ado kaùaş ba wal wi awoon aando bi keù. ²Nawulën ñten ùi uko wi bniim : bgah baji ñaat awo kawo na ayinul te ukeùul. Wal wi akkeùun, awo najeeh, ³ahilan kaniimar na ñiinù alon. Aşale ya na ñiinù alon nampaù wal wi ayinul ahumun najeb, aanwo ùi bgah.

⁴An bayiù naan, hënk di uwoon pa an kak. Nawo hënkun biki *Krittü, pkeù pi nul pabuuranan ùi mnhina mi *bgah. Nawo bajeesh hënkun ahinan kawo biki Krittü, annaùin ùi pkeù, kahilna kalil Naşibaù. ⁵Wi ñbiin aùaş iko yi ñleef ñi nja ñjalun tañ, pekadu daji daùèpna ùi bgah kado nja ñjal pdo iko iwuùaan itum injaan itij pkeù. ⁶Kè ñşè wo ñènkak awo hënkun ùi mnhina mi bgah. Iwo ji bañaan bankeùun, kè bgah baankak aka mnhina ùi nja. Uhaaş wi Naşibaù udo kè ñhinan plempara ùi udolade uhalu ; awo ñènkak awo ùi mnhina mi *bgah bi Moyit ji tfa.

Pgut na pekadu

⁷Kè we wi ñwoon keeri kaji? *Bgah bi Moyit ùi uleef wi ba bawo pekadu i? Nin! Mënt hënk da. Kè uşè wo woli mënt *bgah ba lah, mënkme uko unwoon pekadu. Woli mënt bgah bajakun lah *wutan kañeebar bka bi ñaan*^a, mënkme uko unwoon pñeebar uko wi ñaan. ⁸Pekadu daùèpna ùi uko wi bgah baùun pdo adolën kè ñi kañeebar iko itum impaù. Woli bgah baanwoo, pekadu dakeù. ⁹Ji mbi ndo kame bgah, dwo najeb kè wi mmehaun me uko wi bgah bajakun, kè pekadu daşè buka, ¹⁰kè ñşè keù. Hënk, bgah banwoon i kawulën ubida babaa ùèp ùèp aùijèn pkeù. ¹¹Pekadu daùèpna ùi uko wi bgah baùun pdo aguurnën, kè uko mënt ukaan kè nkeù. ¹²Kè hënk di bgah bayimanun, iko bti yi bgah bajakun kè iwo itool akuù anuura. ¹³Kè uko unnuuriin mënt, ukak hënkun uko unjaan ufin pa ñi i? Nin! Mënt hënk da, pekadu daùèpnun ùi uko unuura aùijèn kahilna kadiiman uko unwoon pekadu. Pekadu daùèpna ùi uko wi bgah baùun pdo adiman pyiban pi da.

¹⁴Ijme kè *bgah bawoona du Naşibaù, kè ñi ñşè wo ñaan najën awaapana kawo ùi mnhina mi pekadu ¹⁵Na manjoonan, mënji kame uko unkaan kè ñi kado iko yi njaan kado. Mënji kado iko yi ñjalun pdo, dji kado yi mpokun. ¹⁶Kè woli mënjal pdo iko yi ñi kadolon, udiiman kè dyikrën kè bgah banuura. ¹⁷Aşè wo mënt ñi ùi uleef naan djaan kado haun, pekadu danwoon ùi ñi meeù da. ¹⁸Dme kè bnuura baanwo ùi ñi, baanwo ùi ñaan najën i nwoon. Dji kañal pdo bnuura kaşè wo mënji kahinan. ¹⁹Mënji kado bnuura bi ñjalun kabaa ùèp ùèp kado buùaan di nwoon mënjali. ²⁰Kè hënk, woli mënjal pdo iko yi ñi kadolon,

^a7:7 Natenan ùi Ppën 20.17; na ùi Pleşan 5.21.

udiiman kë mën̄t̄ n̄ji dwoon̄j ankdolun̄ ya, pekadu danwoon̄j t̄i n̄ji meet̄ da.

²¹N̄ji n̄jalun̄ pdo bnuura bi *bgah bajakun̄, dwin uko wi : būtaan bi bi n̄jaan̄ kado. ²²Ddinan na uhaaš wi naan b̄ti t̄i uko wi bgah bi Našibaṭi bajakun̄, ²³aš̄e wo t̄i uleef naan meet̄ na uko ulon̄j unjaan̄ ugut na bgah bi mmeen̄ aji bawo bnuura, kadol̄n̄ nkak nakal-abuš̄ i pekadu danjaan̄ daṭon̄j̄n̄. ²⁴Ni n̄ji n̄wuṭ̄eni! In akluj kabuuranaan t̄i uleef wi, unwoon̄j wi pkeṭ? ²⁵Dbeeb Našibaṭi! Aṭ̄epna t̄i Yetu *Krit̄tu abuuranaan.

H̄enk na uhaaš wi naan b̄ti d̄ji kaṭaš̄ bgah bi Našibaṭi, kë t̄i uleef wi naan n̄š̄e wo t̄i pṭaš̄ pekadu.

Ubida wi Uhaaš wi Našibaṭi ujaan̄ uwul

8 Woli iwo t̄i ppoolan na Yetu *Krit̄tu, Našibaṭi aanklun̄ kaji keeri kë iduknaanaa. ²H̄enkuṭ̄ iṭaš̄ *Uhaaš wi Našibaṭi unjaan̄ uṭ̄epna t̄i Yetu Krit̄tu kawulu ubida, ubuuraniin̄j pekadu na pkeṭ¹. ³*Bgah bi Moyit baanhil pdo haṭ̄, ṭ̄iki iko yi uleef wi n̄ja uṅalun̄ ido kë bgah baanka mn̄hina maṅ. Kë Našibaṭi aš̄e buuran n̄ja wi ayilun̄ Abukul abi ji n̄naan̄ naj̄n̄ abot awo b̄ṭeṅan̄ pa pyeekar n̄ja kakob pa ipekadu yi n̄ja. ⁴Našibaṭi ado uko waṅ, uko wi bgah bajakun̄ uhilna udolana kadiimanaan kë Našibaṭi awo natool. Uko mën̄t̄ uwo pa n̄ja n̄ṅnkṭašun̄ Uhaaš wi nul awo n̄ṅnkṭaš̄ iko yi uleef wi n̄ja uṅalun̄.

⁵Baṅaan̄ banjaan̄ baṭaš̄ iko yi n̄leef n̄ji baka n̄jalun̄ baji baš̄al ikow yi baka ṭ̄aṅ. Kë baṅaan̄ banjaan̄ baṭaš̄ *Uhaaš wi Našibaṭi baš̄e ji baš̄al iko inwoon̄j yi wa. ⁶Woli n̄š̄al n̄ji n̄ja n̄ṭaš̄ iko yi n̄leef n̄ji n̄ja n̄jalun̄, n̄lun̄ kakeṭ. Kë n̄š̄al n̄ji n̄ja n̄ṭaš̄ale ṭaš̄ Uhaaš wi Našibaṭi, n̄jwo na

ubida n̄haaš̄ n̄ji n̄ja n̄jbot kaṭoora. ⁷Pṭaš̄ iko yi n̄leef n̄ji n̄ja n̄jalun̄ pawo p̄gut na Našibaṭi ; uleef wi n̄ja uun̄ji uṭaš̄ bgah bi Našibaṭi abot awo uundo hilan̄ pṭaš̄ ba. ⁸Woli n̄naan̄ aṭaš̄ iko yi uleeful uṅalun̄ aanhilan̄ kalil Našibaṭi.

⁹H̄enkuṭ̄ naankak aṭaš̄ iko yi n̄leefan̄ n̄jalun̄, naṭaš̄ *Uhaaš wi Našibaṭi, unwoon̄j t̄i an. Baṅaan̄ banwoon̄j baanwo na Uhaaš wi Yetu *Krit̄tu, baanwo biki nul. ¹⁰Kë Krit̄tu aš̄e wo t̄i an. H̄enk, wi n̄leefan̄ n̄jadoon̄j awo n̄ji pkeṭ ṭ̄iki n̄jubani, Uhaaš wi Našibaṭi uwulan̄ ubida ṭ̄iki nawo batool t̄i k̄eš̄ ki Našibaṭi. ¹¹Kë woli uhaaš̄ wi anaṭanaan̄j Yetu t̄i pkeṭ uwo t̄i an, annaṭaan̄j Yetu t̄i pkeṭ alun̄ kaṭ̄epna t̄i uhaaš̄ul unwoon̄j t̄i an kawul n̄leefan̄ n̄janwoon̄j n̄ji pkeṭ ubida.

¹²An bayiṭ̄ naan, n̄ṅnwo keeri kado kaṭaš̄ iko yi n̄leefun̄ n̄jalun̄, n̄jwo kado kaṭaš̄ uko wi *Uhaaš wi Našibaṭi ujakun̄.

¹³Woli naṭaš̄ iko yi n̄leefan̄ n̄jalun̄ nalun̄ kakeṭ. Kë woli Uhaaš wi Našibaṭi uṭ̄enkan̄ kë napok pdo iko yi n̄leefan̄ n̄jalun̄ nalun̄ kaka ubida. ¹⁴Baṅaan̄ biki Uhaaš wi Našibaṭi ukṭon̄un̄ ṭ̄aṅ bawoon̄j babukul. ¹⁵Uhaaš wi nayeekun̄j uunkdol̄an̄ nawo bajuuk bankṭi'ulun̄. Udolan̄ kë nawo babuk Našibaṭi banjaan̄ bahuuran̄ kaji na a : « Abba^{§1}! Paap! »

¹⁶Uhaaš wi Našibaṭi uṭup n̄ja t̄i n̄haaš̄ n̄ji n̄ja kë n̄jwo babukul. ¹⁷Wi n̄jwoon̄j babuk Našibaṭi, n̄lun̄ kayeenk̄ uko wi ahoṅun̄. Woli n̄haj na Krit̄tu, n̄lun̄ kayeenk̄ na a uko wi Našibaṭi ahoṅun̄, kawo t̄i mnd̄em na a.

Mnd̄em manklun̄ kabi

¹⁸Dwin kë mn̄haj mi n̄khajun̄ h̄enkuṭ̄ maanhilan̄ kalij na mnd̄em mi Našibaṭi akluṅ kayuuj t̄i n̄ja. ¹⁹Iko yi Našibaṭi apašun̄ iwo t̄i pyoonk maakan wal wi

¹8:2 Naṭaš̄ Uhaaš wi Našibaṭi unjaan̄ uṭ̄epna t̄i Yetu Krit̄tu kawulan̄ ubida, ubuuranaan̄j pkeṭ: t̄i n̄libra n̄lon̄ bapiit̄ aji *dṭaš̄ Uhaaš wi Našibaṭi unjaan̄ uṭ̄epna t̄i Yetu Krit̄tu kawul̄n̄ ubida, ubuuranaan̄j pkeṭ.*

[§]8:15 *Abba* :ṭi uṭup uaramayik dawoon̄j Paap.

Naşibaţi akdiimanuŋ banwoonŋ babukul. ²⁰Umundu utaran atool pya katoka bē mēntŋ wul uŋaluŋ ŋal wa, Naşibaţi adoluŋ haŋ aşē wul wa mnhaţ ²¹kē uluŋ kabuur ptoka, kaneej ŋi mnjeeh mi babukul bakluŋ kaka ŋiki bawo ŋi mndēm.

²²Ŋme kē te hēnkuŋ iko yi Naşibaţi apaşuŋ bti iwooni awo ŋi mnhaj ji ŋaaţ ankyaanŋ kabuk. ²³Mēntŋ umundu ŋaŋ ukhajunŋ, nja kak ŋnwoonŋ na *Uhaaş wi Naşibaţi kē uwo uŋen uteek wi nul, ŋwooni ŋi ŋhaaş ŋi nja meet wi ŋwoonŋ maakan ŋi pyoonk Naşibaţi adiiman kē ŋwo babukul abot abuuran ŋleef ŋi nja. ²⁴Mnhaţ mi ŋwoonaanunŋ mando kē ŋme kē ŋbuuri. Kē woli ŋdo bi win uko wi ŋhaţunŋ, mēntŋ mnhaţ ma. In akhaţunŋ uko wi adooŋ abi win? ²⁵Kē ŋşale wo ŋjēnwin uko wi ŋhaţunŋ ŋtaman ŋi pyoonk wa.

²⁶Jibi ŋbiišniinŋ, *Uhaaş wi Naşibaţi uji uţēnk nja ; wi ŋwoonŋ ŋēmme uko wi ŋkñehanunŋ Naşibaţi, Uhaaş uji uñehan pa nja kaşē wo uunji uţēpna ŋi ŋţup. ²⁷Naşibaţi ammeenŋ uko unwoonŋ ŋi ŋhaaş ŋi nja bti, adinan ŋi uko wi uhaaş wi nul ujakunŋ ŋiki ujaanŋ uñehandēr bañaanŋ biki Naşibaţi jibi Naşibaţi aŋaluŋ. ²⁸Ŋme kē Naşibaţi aji lemp ŋi uko undoli pa bnuura bi bañaanŋ bti banŋaluluŋ, bawo biki adatuŋ pa uko wi aŋaluŋ pdo. ²⁹Bañaanŋ mēntŋ ado bi dat dat baka, adinan pdo baka bawo ji Abukul, hēnk, abukul aşē wo bajeen i babukul batum. ³⁰Naşibaţi adu keeri bañaanŋ biki adooŋ abi dinan dinan aji adati ; biki aduunŋ ado kē bawo baţool ŋi kēş ki nul ; biki adoluŋ kē bawo baţool adēman baka.

Pdēm pi uŋal wi Naşibaţi

³¹Kē we wi ŋwoonŋ kaţup ŋi uko mēntŋ bti? Woli Naşibaţi awo na nja, aloŋ ahinan kaşoor nja i? ³²Ul anwoonŋ aan-

neenan Abukul tootēs, aşē wula pa nja bti. Wal wi Naşibaţi adooŋ ado haŋ, hum di awoonŋ aankţen nja kak ŋi bnuura bi nul iko bti. ³³Kē in aktaparunŋ bţup biki Naşibaţi adatuŋ? Nin ŋaanŋ aloŋ na manjoonan aanhili. Naşibaţi ajakuŋ bawo baţool, ³⁴in ahiluŋ keeri kaji baduknaanaa? Nin aloŋ! *Krittu akeţ kē Naşibaţi anaţana ŋi pkeţ, kē awo hēnkuŋ ŋi kañen kadeenu ki Naşibaţi aţupar nja. ³⁵Kē we ukpēnanunŋ nja uŋal wi Krittu aŋaluŋ nja? Phaajala, mnhaj, unoor, kēme ubon, bwaanŋ, kēme iko injaanŋ ido buţaan kēme bfiŋar? ³⁶Hēnk di upitaniinŋ ŋi Ulibra wi Naşibaţi aji :

« Iwi ikaanŋ kē ŋji ŋñog pkeţ nfa na utaakal. Ŋwo ji ŋkaneel ŋi bakñooţunŋ pya kafinŋ. »^b

³⁷Kē ŋşē wat iko mēntŋ bti ŋiki *Krittu aŋal nja. ³⁸Dwin kē nin uko ulonŋ uunhil kapēnan nja ŋi uŋal wi Naşibaţi aŋaluŋ nja : mēntŋ pkeţ pa kēme ubida, ŋwanjut, kēme ŋntaayi, mēntŋ nţa da kēme faan, kēme bankşihuŋ, ³⁹mēntŋ iko yi bko duuţ ya kēme yi mboş uţeeh. Nin uko ulonŋ umpaşaniinŋ uunhil kapēnan nja ŋi uŋal wi Naşibaţi anţēpnunŋ ŋi Yetu Krittu Aju-gun aŋal nja.

Pdat pi Naşibaţi adatuŋ Itrayel

9 *Krittu ame kē uko wi nji kabiinŋ pţup uwo manjoonan ; mēnkţilan, kē *Uhaaş wi Naşibaţi unwoonŋ ŋi nji udiiman kē uko wi nji kajakuŋ uwo manjoonan : ²uhaaş wi naan ujooţan maakan kē mbot ahaj maakan. ³Ddoo hokan hokan Naşibaţi afēpēn nji ŋi uleef wi naan mbot nlow Krittu pa bnuura bi bayiţ naan, biki pntaali pi naan. ⁴Bawo biki pntaali pi *Itrayel, akuţ awo biki Naşibaţi adatuŋ bawo babukul. Naşibaţi adiiman baka mndēm mi nul. Ado *bhoŋar na baka abot awul baka bgah bi nul na idolade yi pdēmanaan Naşibaţi na iko bti yi ahoŋunŋ. ⁵Bawo biki pntaali pi bateem

^b8:36 Kañaam 44.22.

nja bammeeṭaniin. Kë ṭi pntaali mēntṭ pi Yetu apēnnuṭ, ul ampeluṭ iko bṭi, awo Naṣibaṭi, awo na bnuura te mnto! Uwo haṅ.

⁶Uko undoluṅ pntaali pi Itrayel kakṣa uunwo kë Naṣibaṭi aando uko wi ahoṅuṅ. Uko unwoon uwo kë mēntṭ bañaanṅ biki Itrayel bṭi bawoonṅ biki pntaali pi Naṣibaṭi. ⁷Bañaanṅ bṭi biki pntaali pi *Abraham baanwo babukul na manjoonan. Hēnk di di Naṣibaṭi ajakuṅ na Abraham aji : « *Bankpēnnuṅ ṭi Itaak ṭañ bakwoon pntaali pi nu.* »^c ⁸Mēntṭ bampēnnuṅ ṭi Abraham bṭi keeri bawoonṅ babuk Naṣibaṭi, biki Naṣibaṭi ahoṅuṅ aji bawo pntaali pi nul bawoonṅ babukul. ⁹Uko wi ahoṅuṅ Abraham wii wi, aji : « *Dluṅ kabi ṭi pkili ṭi wal wi ; uṭēnk wal mēntṭ Faara aharu abuk napoṭ ṅiint.* »^d

¹⁰Kë uṣē wo uumbaṅ hēnk. Naṣalan *Rebeka : babukul batēb biki akaanṅ na Itaak ateem nja bawo kbet. ¹¹⁻¹²Ji babi bado kabuka, ji babi bado kado uko unuura këme uwuṭaan, Naṣibaṭi aji na Rebeka aji : « *Pntaali pi naweek pabi kado kalempar pi nampoṭi.* »^e Naṣibaṭi aṭup haṅ kadiimanan kë ul adatuṅ jibi aṅaluṅ, uunwo wo uko wi aloṅ ṭi baka adoluṅ. ¹³Kë hēnk kak di di Naṣibaṭi aṭiiniinṅ ṭi Ulibra wi nul aji : « *Dṅal Jakob aṣē pok Etawu* »^f

¹⁴Ṭṅal keeri kaji Naṣibaṭi aanwo natool i? ¹⁵Nin! Aṭup Moyit aji : « *Dmiir ṅaanṅ i ṅṅaluṅ pmiir, kaṅaga i ṅṅaluṅ kaṅaga* »^g ¹⁶Uko mēntṭ udiiman kë woli Naṣibaṭi adat ṅaanṅ, aanji ten ṭi uko wi ṅaanṅ mēntṭ këme wi ahiluṅ kado, mṅaga mi nul mankaanṅ kë aji data. ¹⁷Ṭi Ulibra wi Naṣibaṭi, aji na *Farawuna naṣih i Ejiptu : « *Kë uko unkaanṅ kë nṭu'u ṭi pṣih uwo kë dṅal kaṭēpna ṭi iwi kayuuj mnhina*

mi naan, katim naan kahilna kameeṭana ṭi umundu bṭi. »^h ¹⁸Iko bṭi iwoona ṭi uko wi Naṣibaṭi aṅaluṅ pdo, ahinan kaṅaga bañaanṅ këme kado baka batam ikow.

Udeeb na mṅaga mi Naṣibaṭi

¹⁹ṅaanṅ aloṅ ahinan keeri kahepar kaji : « *Hum di di Naṣibaṭi ahinanuṅ kadeebaṭēr nja wi ajaanṅ ado nja ṅdo jibi aṅaluṅ ṅdo?* » ²⁰Kë nṣē heparan an bayiṭ naan, naṣal aji nawo bahonṅ kado kahepar Naṣibaṭi uko wi akdoluṅ ba? *Pṭukar paji pahepar ambomanuṅ pa uko unkaṅi kë aboman pa na jibi abomandēruṅ pa i**?* ²¹Ambomanuṅ pa ahinan kaboman pṭukar pnuura na pṭukar pwuṭaan ṭi ufuuṣ uloolan wi awoonaanuṅ.

²²Kë hēnk kak di di Naṣibaṭi abiiṅ aṅal pdiiman udeeb wi nul kabot kadiiman mnhina mi nul bañaanṅ bṭi bantaanṅ na pyeenk kakob. Aṣē baa ṭēp ṭēp amiir baka. ²³Ado haṅ wi adimanuṅ jibi adēmuṅ maakan wi aṅagiinṅ bañaanṅ biki adatuṅ pa bawo ṭi mndēm mi nul. ²⁴Nja ṅwoonṅ biki Naṣibaṭi adatuṅ mēntṭ, ṅēnwo bayuday ṭañ, bawoonṅ baanwo bayuday bawo ṭi bakaanṅ mēntan. ²⁵Hēnk di di Naṣibaṭi ajakuṅ na Hotea ṭi ulibra wi nul :

« *Bañaanṅ banwoonṅ baambi wo biki pntaali pi naan*

kë nṣē do baka bawo biki pntaali pi naan.

Bañaanṅ biki nwoonṅ mēmbaanṅ kaṅala

kë nṣē ṅal baka maakan. »ⁱ

²⁶Akak aji na a :

« *Dji na baka,*

naanwo biki pntaali pi naan

kë baṣē luṅ kadu'an

babuk Naṣibaṭi ajug ubida. »^j

²⁷Kë hēnk di di *Itayi *Naṭupar Naṣibaṭi ajakuṅ na babuk Itrayel :

**9:20 Natenan ṭi Itayi 29.16.

^c9:7 Ujuni 21.12. ^d9:9 Natenan ṭi Ujuni 18.10. ^e9:11-12 Ujuni 25.23.

^f9:13 Natenan ṭi Malaki 1.2-3. ^g9:15 Natenan ṭi Etekiyel 33.19.

^h9:17 Natenan ṭi Ppēn 9.16. ⁱ9:25 Hotey 2.25. ^j9:26 Hotey 2.1.

« Babuk Itrayel batum ji pyiw panwoon du kabaj ki bdëk,

kë bantiinku ti baka tañ bakdukiij kabuur.

²⁸Ajugun aluj kataran taran kado ti umundu

uko bti wi abiiij aqup aji ado^k. »

²⁹Itayi akak ariini aji :

« Woli Ajugun *Anhiniij iko bti aandukar nja lah bañaan balonj biki pntaali pi nja

ɲwoha ji biki ubeeka wi Fodom

kaba fuɲ jibi babaan biki ubeeka wi Gomora^l. »

³⁰Kë we wi ɲwoon kate ti uko waɲ?

Wii wi : bañaan banwoon baanwo bayuday banwoon baankla tfa pwo batool ti kadun ki Naşibaŋi, bakak batool ti kadunul ŋiki bafiyaara. ³¹Kë biki Itrayel banklaan pwo batool ti kadun ki Naşibaŋi aŋepna ti bgah bi Moyit başë wo baanhili. ³²Kë we ukaan ba? Başal aji ptaş bgah paktuun bawo batool ti kës ki Naşibaŋi, baanyikrën kë bawo i kafiyaara. Bajot ti plaak panjaan pado bañaan bahubta, ³³Hënk di di upiitaniij ti Ulibra wi Naşibaŋi aji :

« Tenan! Dtu plaak ploj du *Fiyon.††

Plaak pa pdo bañaan bahubta babot bajot.

Kë banfiyaaruŋ plaak mënt

başë wo baankkowa nin. »

10 An bayiŋ naan, uko wi nji njaluj maakan ti uhaaş naan, uko wi nji kañhandëruŋ bayuday Naşibaŋi, uwo babuur. ²Dme kë baŋala maakan, kë unjal wi baŋaluluŋ uşë wo uunwo na kame, ³baanyikrën jibi ajaan ado ñaan awo natool ti kadunul. Balaana pwo batool ti kadunul na iko yi başaluj bukal ti ɲleef ɲi baka. Hënk, bapok udolade wi nul wi ajaan aŋepna kado bañaan bawo batool ti kadunul. ⁴Na manjoonan

*bgah bi Moyit badolun hënkuŋ kë ɲban du *Krittu, banfiyaaruŋ bti bawoona batool ti kadun ki Naşibaŋi.

⁵*Moyit ti uleeful adiiman ti ɲpiit ɲi nul jibi ñaan ajaan aŋepna ti ptaş bgah kawo natool aji : « Ñaan anktaşuŋ iko bti yi bajakuŋ, aka ubida unkwoonuŋ ti ba »^m ⁶Kë uŋup wi Naşibaŋi aŋupun ti pwo natool panwoonuŋ du pfiyaar uşë ji : Kdo kaji ti uşalu : « In akluŋ kapaya baŋi? » Krittu aando bi wala wala ti ba i?

⁷Kdo kaji kak : « In akluŋ kawala du bnjiir? » Krittu aando bi naŋa naŋa ti pkeŋ i?

⁸Kë we wi ujakuŋ keeri? Uŋup wu wuŋ aŋogu, uwo ti mntumu, awo ti uhaaşu.ⁿ

Uŋup mënt uwoon uŋup wi ɲkŋupun unjakuŋ aji ñaan awo i kafiyaar. ⁹Woli iŋup na mntumu aji Yetu awoon Ajugun abot afiyaar ti uhaaşu kë Naşibaŋi anaŋana ti pkeŋ, kluj kabuur. ¹⁰Na manjoonan, pfiyaar du uhaaş meet pajaan paŋij pwo natool, pŋup na mntum kaji Yetu awoon Ajugun paŋi paŋij mbuur. ¹¹Hënk di di *Ulibra wi Naşibaŋi ujakuŋ: « Bañaan bti banfiyaaruŋ baankkowa^o. » ¹²Hënk, uunka nayuday këme anwoon aanwo nayuday : bukal bti baka Ajug baka aloolan, anjaan atuum bnuura bañaan bti banŋuun mnhaŋ mi baka ti a. ¹³Na manjoonan anŋuun mnhaŋ mi nul ti Ajugun aluj kabuur^p.

¹⁴Kë hum di di bakŋuun mnhaŋ mi baka ti Ajugun, wi bawoon baanfiyaara? Hum di bakfiyaaruŋ, wi bawoon baambaan katiinka uko wi nul? Hum di baktiinkuŋ uko wi nul, wi nin alon awoon aanŋup baka wa? ¹⁵Kë hum di di ñaan akŋupun baka wi bawoon baanyil nin alon? Kë hënk di di Ulibra wi Naşibaŋi ujakuŋ: « Natenan jibi unuuri

††9:33 Fiyon: Dawo katim kalonj ki Yerutaalem.

^k9:28 Itayi 22.23. ^l9:29 Natenan ti Ujuni 19.24-35. ^m10:5 Bgah 18.5.

ⁿ10:8 Pleşan 30.12-14. ^o10:11 Natenan ti Itayi 28.16.

^p10:13 Natenan ti Yowel 3.5.

pwin bañaan banktjij Uɕup Ulil Unuura!
»⁴

¹⁶ Kë mënɕ bayuday bti başaan aɕaş *Uɕup Ulil Unuura. Hënk, *Itayi *Naɕupar Naşibaɕi ahepar aji : « Ajugun, in afiyaaruɕ uɕup wi ɕɕupur? » ¹⁷ Pfiyaar paɕi pawoona ɕi uko wi ñaan atiinkuɕ, kë uko wi ñaan atiinkuɕ uwoona du uɕup wi *Krittü.

¹⁸ Kë nşë hepar keeri, bayuday baantiink tiink i? Na manjoonan batiinki. Upiitana ɕi *Ulibra wi Naşibaɕi aji :

« *Pdiim patiinkana ɕi umundu bti, ɕɕup ɕaban du kaban ki umundu.* »⁸

¹⁹ Kë nkak ahepar, biki *Itrayel baantee i? *Moyit ateam ɕi uko waɕ wi ajakuɕ aji Naşibaɕi aji :

« *Ddolan nakuj bañaan banwoon baanwo pntaali pi naan, ddolan nadeebaɕër bañaan banwoon baamme nin uko uloɕ ɕi nji.* »^t

²⁰ *Itayi Naɕupar Naşibaɕi adoo ñoom aji Naşibaɕi aji :

« *Banwoon baankla'en bawinën, dwinana du banwoon baanheparaan.* »^u

²¹ Kë ɕi uko wi Itrayel aşë ji : « *Iɕwal bti, ddek kañen bañaan banwoon baantiinkën abot atam ikow.* »^v

Mñaga mi Naşibaɕi añagiɕ pntaali pi nul

11 Dhepar keeri : Naşibaɕi apok pntaali pi nul i? Nin! Nji ɕi uleef naan dwo nayuday, i pntaali pi *Abraham, i pşini pi *Benyamin. ² Naşibaɕi aampok pntaali pi nul pi adoon abi dat dat. Jëm name uko wi *Ulibra wi Naşibaɕi upiitun ɕi dko di *Eli aɕomanun du Naşibaɕi ɕi uko wi Itrayel? ³ Aji na a : « Ajugun, bafin *baɕuparu akuɕ atok iliit

yi mngur yi nu. Nji aloolan ddukiɕ kë bakak aɕal kafinën. »

⁴ Kë Naşibaɕi aşë teema aji : « *Ddat baɕaşar naan iñeen-week ɕyaaş iñeen paaj na uloɕ (7000) banwoon baandëman *Baal.* »^w ⁵ Kë hënk di uwoon hënkun. Naşibaɕi ɕi mñaga mi nul adat baloɕ bantiinku kë bawo biki nul. ⁶ Adat baka ɕi mñaga mi nul, mënɕ iko yi badoluɕ ikaan ; woli hënk da lah, mñaga mi Naşibaɕi maankwo mi manjoonan.

⁷ Kë we wi ɕwoon kamëban ɕi uko waɕ? Pntaali pi Itrayel paanwin uko wi paklaan, biki Naşibaɕi adatuɕ tañ bawinuɕ wa. Kë bandukiɕ başë dënët ɕhaaş.

⁸ Hënk di di upiitaniɕ ɕi *Ulibra wi Naşibaɕi aji :

« *Te nɕa Naşibaɕi ado ɕhaaş ɕi baka kë ɕadënëɕi*

këş ki baka kaankak awin, ibaɕ yi baka iinktiink. »^x

⁹ Kë *Dayiɕ naşih akak aji :

« *Pde pi baka pawoon ɕtaaw, bahilna bajot, bakoba kakob ki bataananaanun.*

¹⁰ Dolan këş ki baka kafël bado bakak bakuul

dolan baka bado kajin ɕwal bti^y. »

¹¹ Kë nşë hepar keeri : biki Itrayel bajot pɕot pi bawoon baanknaɕa nin i? Nin! Pɕot pi baka pado banwoon baanwo bayuday bahilan babuur, kadoona bayuday bakuj baka. ¹² Kë woli phubta pi bahubtiɕ pado kë bañaan bti biki umundu bayeenk bnuura bweek, kë pɕot pi baka pado kë ɕtaak bti ɕayeenk bnuura bweek, wel wi pkak baka bti ɕi mbuur pawoon paanktjij?

¹³ An nanwoon naanwo bayuday dɕupan hënkun: nji dwoon *nanjañan i Naşibaɕi ayiluɕ du an, dji kalilan

⁴10:15 Natenan ɕi Itayi 52.7. ^t10:16 Natenan ɕi Itayi 53.1.

^s10:18 Kañaam 19.5. ^t10:19 Natenan ɕi Pleşan 32.21. ^u10:20 Natenan ɕi Itayi 65.1. ^v10:21 Natenan ɕi Itayi 65.2. ^w11:4 1 Başih 19.10,18.

^x11:8 Natenan ɕi Pleşan 29.3. ^y11:10 Pleşan 29.3; Itayi 6.10; 29.10.

maakan pdo ulemp unwoonj wi naan, ¹⁴ŋiki dŋal pdo bañaan biki pntaali pi naan bakujan, balonj ŋi baka bahilna babuur. ¹⁵Wi Naŋibaŋi apokunj biki *Itrayel, bandukiinj bahilan akak du a. Hënk, woli Naŋibaŋi akak atiinkar na biki Itrayel, uwo wo ji pwul ubida bankeŋun keŋ.

¹⁶Woli bawul Naŋibaŋi pde pteek, pde pandukiinj bti payimani. Woli intaan yi bko iyimani, bko bti bayiman kak. ¹⁷Itrayel dawo ji bko bi mnoliwera bi batepiinj bi Naŋibaŋi afaluŋ inah ilonj ; aŋe ŋu iwi inwoonj iinwo nayuday ŋi dko di bafalnuŋ ya, ihilna iyeenk pñaak pankwoonun du kantaaŋ ki bko. ¹⁸Kë iŋe wo i kawut kaŋal kaji ipel inah infalaniinj yun. Leŋan taŋ kë mënŋ iwi itijanunj intaan yi bko mënŋ, yul itijaniinj.

¹⁹Dme kë iji inah mënŋ ifalana falana ihilna iyeenk dko di yul ibiinj awo. ²⁰Hënk da. Inah ifalana falana ŋiki yaanfiyaari, kë iwi iŋe wo dko di iwoonj ŋiki ifiyaari. Wutan keeri kado kahomp, ŋe-pan ŋep ido kalipara. ²¹Woli Naŋibaŋi apënan inah inwoonj yi nul, hum di awoonj aanhil pdo haŋ kak na iwi ba?

²²Hënkunj iwin jibi Naŋibaŋi ahiini kawul ñaanj bnuura na jibi ahiini kakob ñaanj. Aweŋan banjotunj aŋe wulu bnuura. Ado kawulaaru wul bnuura woli itaman amëban bnuura bi nul. Woli iindo haŋ, apënanu ŋi dko di iwoonj. ²³Kë bukal, woli baanduka ŋi ppok pfiyaar bakak du di babiinj awo ŋfa, ŋiki Naŋibaŋi aka mnhina mi pkakan baka da. ²⁴Iwi, iwo kanah ki bko bpaajal ki Naŋibaŋi afaluŋ abi ŋu ŋi bko bi nul bi atepiinj. Kë bayuday, bawoonj inah yi bko bi batepiinj tepi buj. Naŋibaŋi ahilan keeri kakakan baka du bko banwoonj bi baka.

Mbuur mi Itrayel

²⁵An bayiŋ naan, mënŋal an nawoonj naanwo bayuday nado kahomp. Hënk, dŋupan uko ummeniinj unwoonj ŋi uko undolonj pntaali pi *Itrayel : balonj ŋi baka bakak atam ikow, abot aluŋ kaduka haŋ te wal wi an nanwoonj naanwo bayuday biki Naŋibaŋi adatuŋ bti nakbuuruŋ.

²⁶Hënk, biki Itrayel babuur, hënk di di Naŋibaŋi ajakuŋ ŋi ulibra wi nul :
« *Alonj aluŋ kawoona *Fiyonj pbuuran baka wal mënŋ biki pntaali pi Yakob baŋe baŋaŋan ppokën.*

²⁷*Uko mënŋ wi wi nhoŋunj aji ddo, wal wi nkapënanunj pekadu di baka, ŋi bhoŋar bi nji kaluŋ kado na baka. »^z*

²⁸Woli ñaanj aten jibi bapokunj pŋaŋ *Uŋup Ulil Unuura, bawo baŋoorad Naŋibaŋi, nahilna natiink wa. Kë baŋe wo ha biki Naŋibaŋi adatuŋ, aŋal baka ŋiki aten ŋi bhoŋar bi abiiŋ ado na bateem baka. ²⁹Aanji teh uko wi adoŋ abi ŋen ŋen, aanji ŋilma bañaan biki adoŋ abi dat dat.

³⁰An nanwoonj naanwo bayuday nabi pok pŋaŋ Naŋibaŋi, kë aŋe bi miiran wi bayuday babiinj apok pŋaŋa. ³¹Kë kamiir ki amiiranaŋ, kado kë ahil kak kamiir bayuday bampokunj pŋaŋa. ³²Hënk, Naŋibaŋi ado kë bañaan bti baduka ŋi ppok ptiinka awo wo ji badëtaa. Ado do haŋ kahilna kamiir bañaan bti.

³³In ahilanunj kaniib pyok pi Naŋibaŋi na uŋal untuŋa wi nul na iko yi ameeŋ? In ahiluŋ kame uŋal wi nul, in ahiluŋ kapiban uko wi akdolonj? ³⁴Hënk di di upiitaniinj ŋi *Ulibra wi Naŋibaŋi, aji :
« *In ahilanunj kame uŋal wi Ajugun? In ahiluŋ kawula uŋal? »*

³⁵« *In aŋeŋanuluŋ kadoo kayoonk baluk? »^a*

^z11:27 Natenan ŋi Itayi 59.20; na ŋi Kañaam 14.7. ^a11:35 Natenan ŋi Yob 41.3.

³⁶Hënk di uwoon, iko bti iwoona du a, iko bti itëpna ti a, iko bti iwo pa a. Mndëm manwo ti Naşibaţi te mnto! Uwo haŋ.

Ubida uhalu ti Krittü

12 An bayiţ naan, Naşibaţi adi-imanuŋ nja kamiir ki nul, ukaaŋ kë nji kakooţan kooţ keeri, nawul ŋleefan ŋawo bteŋan bjeb banwoon bi Naşibaţi abot alila. Waŋ ukwoon pdëman pi nakdoon kadëmana ti ŋhaaşan. ²Nawutan pdo uko wi bañaan biki umundu wi bajaan bado, naţëpan ţëp nawut Naşibaţi aţëlşan ŋhaaş abot awulan ŋşal ŋhalu. Wal mënt, nahilan kayikrën uko wi Naşibaţi aŋaluŋ: uko unwoon unuura, uko unliluŋ, unwoon ujint piş.

³Naşibaţi awulën bnuura, ukaaŋ kë nji kaţupan an bti : « Nawutan kala pdëman ŋleefan. Andoli ti an aţëpnën ti pfiyaar pi afiyaaruŋ Naşibaţi adolna uko wi aţu'uluŋ pdo. ⁴Ŋwo na uleef uloolan, untumi na iko impaţi, kë iko mënt bti işë paţ iko yi ijaan ilemp. ⁵Kë hënk di uwoon pa nja : ŋtüm maakan kë nja ŋnwoon biki *Krittü ŋşë wo uleef uloolan, andoli awo i bandukiin. ⁶Naşibaţi ti bnuura bi nul aţen ñaan andoli iko impaţi na yi atëntul yi awo i kado kalempna. Woli ŋwo i pdo kaţupar Naşibaţi, ŋdo wa na pfiyaar pi Naşibaţi aţenuŋ nja. ⁷Woli ŋwo i plempar batent nja, ŋlempar baka. Woli ŋwo i pjukan batent nja, ŋdo haŋ. ⁸Woli ŋwo i ptëntën batent nja, ŋdo haŋ. Woli ŋwo i pten, ŋten bë ŋnkyoonk nin uko uloŋ. Woli Naşibaţi aţu nja ti pşih, ŋwo kataman. Woli iwo i ptënk najuuk, tënkana na mnlilan.

⁹Naŋaladan na batëntan na manjooan. Nalowan iko bti inwoon iwuţaan, namëbaan bnuura uko unwoon unuura.

¹⁰Naŋaladan na batëntan jibi naŋaladuŋ du katoh, andoli ji taman ti pdëman atëntul. ¹¹Nawutan nin kawalan iñen. Naţuun kabaţ ti plempar Ajugun na uhaaş wi nan bti. ¹²Nalilaan ti mnhaţ mi nahaţuŋ, namiiran ti mnhaj, nawut kaţañan nin pñehan Naşibaţi. ¹³Nadoon kaţënk bañaan biki Naşibaţi banwoon ti kanuma nabot nado kayeenk bayaant du itohan.

¹⁴Nañehaan Naşibaţi awul bnuura bañaan bankhajananaŋ ; nañehaana awul baka bnuura, awut kafëp baka. ¹⁵Nalilaan na banwoon ti mnlilan, nawooni na banwoon ti ŋwooni. ¹⁶Natiinkaran. Nakdo kala mndëm, naţëpën ţëp nawalan ikowan. Nawutan kaşal kaji natit apel bandukiin. ¹⁷Nawutan kalukan ñaan andolanaŋ buţaan. Natamaan nado kado uko unuuriin ti kës ki bañaan bti. ¹⁸Natamaan nado jibi nahiluŋ nawo bnuura na bañaan bti. ¹⁹An bayiţ naan biki nŋaluŋ, naklukan nin, nawutan Naşibaţi awayëş. Hënk di di Ajugun ajakuŋ ti ulibra wi nul : « *Nji dluŋ kalukanan, nji dkluŋ katuuman* »^b

²⁰Akak aji :

« Woli ubon ude başooradu, wulan baka bade.

Kë woli udaan uţij baka, wulan baka badaan.

Woli ido haŋ,

ikuŋan baka mnkow. »^c

²¹Nakwut buţaan dawatan, naţëpan ţëp nawat da na bnuura bi najaan nado.

Pdo katiink baweek biki pşih

13 Ñaan andoli adoon katiink baweek banwoon ti pşih, ţiki pşih bti pawoona du Naşibaţi kë banwoon ti pşih, Naşibaţi aţuuŋ baka ti pa. ²Hënk, ñaan ampokuŋ ptiink banwoon ti pşih apok ptaş uko wi Naşibaţi aţuuŋ pdo. Bukuŋ mëntan

^b12:19 Pleşan 32.35. ^c12:20 Pleşan 32.35.

Naşibaţi akob baka. ³Na manjoonan banwoon baando buţaan baanwo kado kal nk başih, bandoluŋ buţaan bawoon kado kal nk baka. K  woli iinŋal keeri pdo kal nk banwoon  i pşih, dolan bnuura  a n, bataaŋaru  i uko waŋ. ⁴Na manjoonan bawo balempar Naşibaţi biki aţuun  i pşih pa bnuura bi nu. K  i ale do buţaan, iwo kado kal nk baka  iki baka mnhina mi pweţan. Balempar lempar Naşibaţi kadiiman udeeb wi nul bankdoluŋ buţaan. ⁵Iwo keeri kado katiink baka  iki ime k  uwo uko wi iwoon kado kado ; iinwo kado wa  iki i i udeeb wi Naşibaţi  a n.

⁶Ukaŋ kak k  iwo kado kaluk daa a. Na manjoonan bakobraar daa a baji balempar lempar Naşibaţi wi bakdoluŋ haŋ. ⁷Lukan  aaŋ andoli uko wi iwoon i pluka. Iwole kaluk daa a, lukan da ; uko wi iwohaŋ pluk pşih, lukan wa. K  h nk kak, iwole ptiink  aaŋ, tiinkana bnuura ; iwole pd man  aaŋ, d maana.

Bŋalad bi ŋŋaladuŋ

⁸Nawutan kažeš nin  aaŋ aloŋ. Ba e  bi nan bi ŋnuur bti bawoon  a n bŋalad bi naŋaladuŋ:  aaŋ aŋŋaluŋ at ntul ado uko wi *bgah bi Moyi  bajakuŋ bti. ⁹Bgah baji : « Iinkpiin  na ahar  aaŋ », « Iinkfiŋ  aaŋ », « Iinkkiij », « Iink eebar bka bi at ntu »^d na iko ilon kak. K  u up uloolan u    onkr n iko m nt  ti yi bgah bajakuŋ, uwoon: « *Ŋalan at ntu jibi iŋaluŋ uleefu.* »^e ¹⁰Pŋal at ntul paanji pa ija nin bu aan dlon ; pŋal at ntul pawoon keeri pdo uko bti wi bgah bajakuŋ.

Pbomand r pa ubi wi Kritt 

¹¹Name wal wi ŋwoon h nkuŋ: wal wi pna a  i bŋoy ubani. Unuur wi mbuur u og nja h nkuŋ apel wal wi ŋbaaŋ ajun jun pfiyaar. ¹²Utejan ulowi, nfa

ma ogi. Nawul n ŋduk keeri iko injaaŋ idolana du bd m, ŋjeŋ i aanan yi pnak. ¹³Nawul n ŋdo kado iko inwoon itool jibi  aaŋ ajaaŋ ado na pnak. Nawul n ŋwut kande kaweeek, na ukuj na pjuban pi piin  na ubida u op na pŋom na bkujar. ¹⁴Natamaan nanaam na Yetu *Kritt  Ajugun  i mnwo mi nan, na a an pdo ka a  iko yi ŋleefan ŋaŋaluŋ kado kado.

Pwut kado kabeeh bat nt  ja

14 Nayeenkan  i ptoofan anwoon aando bi liint  i pfiyaar nawut kado kaŋom na a  i iko yi a aluŋ. ²Aloŋ afiyaar k  iko bti ihinan kade'ana ; k  aloŋ anwoon aando bi liint  i pfiyaar afiyaar k  aanwo kade nin uye-ma  ulon. ³Anjaaŋ ade uyema  awutan kabeeh anwoon aanji de wa ; k  anwoon aanji de wa awutan kado kaji at ntul m nt aduknaanaa, uŋ m ntan awo kak i Naşibaţi. ⁴Iwo in ado ji nalempar  aaŋ aloŋ alemp bnuura k me bu aan? Woli alemp bnuura k me alemp bu aan uten an u'uluŋ ulemp. K  a   luŋ kalemp bnuura  iki Ajugun aka mnhina mi p nka.

⁵Aloŋ aji d man unuur ulon kapel ŋandukiin, k  balon baji baji ŋnuur bti ŋaliŋuŋ. Andoli aji wo i kam ban  i uko wi afiyaaruŋ. ⁶And manuŋ ŋnuur ŋlon, aji do haŋ pa Ajugun. K  h nk di di anjaaŋ ade iko bti, ajaaŋ ade ya pa Ajugun, kabot kabeeba ; k  anwoon aanji de iko bti aji do haŋ pa Ajugun kabot kabeeba. ⁷Na manjoonan, woli ŋka ubida k me ake , m nt  ja ŋwoon bajug ubida wi nja. ⁸Woli ŋka ubida, ŋka wa pa Ajugun, k  woli ŋke i, ŋke  pa Ajugun ; h nk, woli ŋwo bajeb k me ake , ŋwo biki Ajugun. ⁹Na manjoonan, Kritt  ake  ke  a   na a ahilna awo Ajug banketuŋ na Ajug banwoon bajeb. ¹⁰Iwi, we ukaaŋ k  ikji at ntu aduknaanaa ba? K  iwi, we ukaaŋ

^d13:9 Pp n 20.13-17; Ple an 5.17-21; Maci 19.18. ^e13:9 Bgah 19.18.

kë ibeeh atëntu ba? Nja bti Naşibaţi aluŋ kawayeş nja. ¹¹ Upiitana ti *Ulibra wi Naşibaţi

« *Nji Ajugan anwoon najeb dtupan : bañaan bti baluŋ karuŋ ti kadun naan, bukal bti badëmanaan kadinan kë nji dwoon Naşibaţi* »^f

¹² Hënk, andoli ti nja aluŋ kahepna ti kadun ki Naşibaţi pa uleeful.

Pwut pdo atënt nja ajuban

¹³ Nawulën ntañan pdo kaji batënt nja baduknaanaa. Nabiin nteş teş ntu nşal ti pwo nşnkdo uko unktijun pjuban pi atënt nja. ¹⁴ Pfiyaar pi nfiyaaruŋ Yetu Ajugun padolën kë mmee, akuŋ ayikrën bnuura kë nin uko uloŋ uunwo wo uŋop ; uji uwo uŋop ti ñaan anşaluŋ aji uwo uŋop. ¹⁵ Woli ide uko uloŋ kë uŋu atëntu kë ajooŋan pa iwi, iinkak aŋala. Ťaafaraan uko wi ikdeen utok uhaaş wi ñaan i *Krittu akeŋaruŋ. ¹⁶ Kwut keeri uko unwoon unuura pa iwi ukak uko unkdoluŋ bado kaŋiiniyaan buŋaan ti iwi. ¹⁷ Na manjoonan, *pşih pi Naşibaţi paanwo uko wi kande këme pdaan, pawo pi pwo natool, btiinkar na mnlilan mi *Uhaaş wi Naşibaţi ujaan uwul. ¹⁸ Ñaan anklemparuŋ Krittu hënk, aji lil Naşibaţi, bañaan babot kaŋala.

¹⁹ Nawulën keeri ndo kala pdo uko unjaan uŋij btiinkar na bteŋkar ti pfiyaar. ²⁰ Kdo uko wi pde utok uko wi Naşibaţi adoluŋ. Na manjoonan nin iko ide iloŋ iinwo wo iŋop, aşe ji ikak iko iŋop woli ñaan ade ya aşe do atëntul kë ajot ti pekadu. ²¹ Uko unuuriin uwo pwut kade uyemaŋ, pdaan poot kawut pdo uko bti unktuun atëntu ajuban.

²² Uko wi ikşaluŋ ti uko mënt hankan wa pa iwi na Naşibaţi. Ñaan anwoon aanşal aji ajuban ti uko wi afiyaaruŋ, anuurandëni. ²³ Kë anşaan aji wo na nşal

nteş woli ade këme adaan uko uloŋ, Naşibaţi aji ji aduknaana, ŋiki uko wi adoluŋ uunwoona ti pfiyaar pi nul. Uko bti unwoon uunwoona ti pfiyaar uwo pekadu.

Pdo batënt nja bnuura

15 Nja nfiyaaruŋ aliint ti *Krittu nwo i kado kamiir banwoon baanka mnhina mënt, kawut kado uko wi nja nşaluŋ ŋaŋ. ² Ñaan andoli awo i kado kala plil atëntul pa bnuura bi uŋ mëntan, kadolna'a ado kayaha ya kadun ti pfiyaar pi nul. ³ Krittu ti uleeful aanla la uko unlluluŋ, udoo piitana ti *Ulibra wi Naşibaţi aji : « *Ikar yi bankariin ibi ti nji.* »⁸ ⁴ Iko bti inwoon ti Ulibra wi Naşibaţi ipiitana piitana nşhilna nme nşbot nteşna ti kamiir na mntëş mi nşpiit mënt nşakwuluŋ nşkaana mnhaŋ.

⁵ Dñehan Naşibaţi anwoon ukumpëş wi kamiir na mntëş aŋenan natiinkar nado kado ji Yetu *Krittu. ⁶ Hënk, an bti nawo ti ploolan kadëman Naşibaţi Aşin Ajugun Yetu Krittu.

Pyeenk batëntul

⁷ Nawo keeri kado kayeenk batëntan jibi *Krittu ayeenkanan, mndëm mi Naşibaţi manhilna manwinana ti mnwo mi nan. ⁸ Na manjoonan dtupan, Krittu akak nalempar bayuday kadolna uko wi Naşibaţi ahoŋuŋ bateem baka kabot kayuuj kë Naşibaţi aji do uko wi ajakuŋ. ⁹ Ado haŋ banwoon baanwo bayuday bahilna kak bado kadëman Naşibaţi ŋiki aŋaga baka. Hënk di di upiitaniin ti *Ulibra wi Naşibaţi aji :

« *Ukaan kë nji kaluŋ kadëmanu ti ptoof pi bañaan biki nştaak bti, dluŋ kado kayeehu iyeesh yi pñamarën.* »^h

¹⁰ Ukak apiitana aji :

^f14:11 Itayi 49.18; 45.23. ⁸15:3 Kañaam 69.9.

^h15:9 Natenan ti 2 Famiyel 22.50; na ti Kañaam 18.50.

« An n̄taak b̄ti nawoon ʒi m̄nlilan na p̄ntaali pi Ajugun. »ⁱ

¹¹ Ukak apiitana aji :

« An n̄taak b̄ti nadoon kadēman Ajugun, an k̄ntaali b̄ti nadoon kayeeh m̄ndēm mi nul. »^j

¹² *Itayi *Naʒupar Naʒibaʒi akak aʒiini ʒi uko mēnt̄ aji :

« Aloy amp̄ēnnuʒ ʒi p̄ntaali pi Yete^{‡‡} aluʒ kabi, ul aknaʒiʒi kaʒiʒi n̄taak b̄ti ; ʒaʒu m̄nhaʒ mi ʒa ʒi a. »^k

¹³ D̄nehan Naʒibaʒi anwoon ukump̄ēʒ wi m̄nhaʒ atumanan m̄nlilan na m̄njeeh wi nafiyaaruluʒ. Hēnk, *Uhaaʒ wi Naʒibaʒi uwulan m̄nhina, m̄nhaʒ mahilna mantum ʒi an.

Pʒup uko wi Pawulu aklempuʒ

¹⁴ An bayiʒ naan, dme ʒi b̄kow naan na manjoonan kē b̄nuura baʒum ʒi an, kē nawo baʒaaʒ bammeeʒ akuʒ ahil kado kajukand̄er. ¹⁵ Kē n̄ʒē ʒupan n̄ʒup n̄tam ʒi n̄mbaʒ n̄loʒ ʒi kakaarta ki kalesanan iko yi nadoon abi juk. Ddo haʒ ʒiki Naʒibaʒi ʒi b̄nuura bi nul ¹⁶ adolēn kē n̄ji kalempar Yetu *Krittu ʒi kadun ki banwoon baanwo bayuday. Dji kado ulemp uyi-manaan wi pʒup *Uʒup Ulil Unuura wi Naʒibaʒi, baʒaaʒ biki n̄taak b̄ti bahilna bawo uʒen unliluʒ Naʒibaʒi wi *uhaaʒ wi nul udoluʒ kē uyimani.

¹⁷ Ukaʒ kē wi nkakuʒ i Yetu *Krittu, dhinan kalilan maakan ʒi uko wi n̄ji kalemparuʒ Naʒibaʒi. ¹⁸ D̄noom kado kaʒup na m̄ntēʒ ʒi uko wi Krittu ʒaʒ, wi adolnuʒ kē ndo banwoon baanwo bayuday kē bakʒaʒ Naʒibaʒi. Krittu ado haʒ aʒēpna ʒi n̄ʒup na udo wi naan, ¹⁹ ʒi m̄nhina mi m̄lagre na iko iñoʒarēnaan ʒi m̄nhina mi *Uhaaʒ wi Naʒibaʒi. Kē hēnk di mp̄ēnnuʒ Yerutalem ayaant̄ te

du utaak wi Iliriya aʒup *Uʒup Ulil Unuura wi Krittu aba. ²⁰ Kē n̄ʒē bi ʒu ʒu uhaaʒ naan b̄ti ʒi pʒup Uʒup Ulil Unuura du n̄taak n̄anwoon n̄aambaʒ katiinka uko wi Krittu kawutna kaniw du dko di aloʒ adoon abi jun jun. ²¹ Hēnk di n̄jaʒ kado uko umpiitaniʒi ʒi *Ulibra wi Naʒibaʒi :

« Biki bawoon ʒi baant̄up uko wi nul baluʒ kawina, banwoon baantiink kē baʒiiniyaan uko wi nul baluʒ kate. »^l

Pawulu aʒal pya Rom

²² Uko waʒ uneenanaanuʒ n̄yaʒ n̄tum pbi du an. ²³ Kē hēnkuʒ wi mbaʒ ulemp wi naan du n̄taak mēnt̄ abot ado n̄ʒubal n̄tum n̄i n̄ʒali pbi du an, ²⁴ d̄ʒal kanuʒʒar na an. Dʒal woli dluʒ aya Eʒpaña kapant kawinan naʒē naʒēnkēn n̄hilna mban utaak mēnt̄. ²⁵ Kē n̄ʒē tool hēnkuʒ pya Yerutalem p̄tēnk baʒaaʒ biki Naʒibaʒi banwoon da. ²⁶ Banfiyaaruʒ biki n̄taak n̄i Matedoniya na Akayi badinan p̄tēnk baʒaaʒ bawaʒ mēnt̄. ²⁷ Aa, badinan pdo haʒ, aʒē wo na manjoonan biki p̄tēnk baka. Jibi bayuday banfiyaaruʒ Krittu baʒokuʒ iko inuura inwoonuʒ du baʒi yi bayeenkuʒ na banwoon baanwo bayuday, hēnk kak di di bukal kak bawoon kaʒok na bayuday iko yi umundu yi bakaʒ. ²⁸ Wal wi n̄ji kaluʒ kado kakuran mēnt̄ kaba, awul baka iko b̄ti yi baʒenuʒ baka, d̄ʒēpna du an katool pya Eʒpaña. ²⁹ Dme kē woli dbi du an Krittu kalilan maakan.

³⁰ An bayiʒ naan, kē n̄ʒē kooʒan ʒi katim ki Yetu *Krittu Ajugun na uʒal wi *Uhaaʒ wi Naʒibaʒi ujaʒ uwul n̄ja : nabiin n̄gutān, n̄nehan Naʒibaʒi pa n̄ji. ³¹ Nañehaan n̄hil m̄buur bayuday banwoon baanfiyaar Krittu. Nañehaan kak

‡‡15:12 Yete awoon aʒin Dayiʒ naʒiʒ.

ⁱ15:10 Pleʒan 32.43. ^j15:11 Kañaam 117.1. ^k15:12 Itayi 11.10.

^l15:21 Natenan ʒi Itayi 52.15.

iko yi nji kañootuŋ biki Naşibaŋi banwoon du Yerutalem iyeenkana bnuura. ³²Hënk, nhilna woli ulil Naşibaŋi kabi du an na mnlilan kanoorfën ntiinku na an. ³³Dñehan Naşibaŋi anwoon ukumpëş wi mnjeeh awo na an bti! Uwo haŋ.

Pwul mboş

16 Dñal nayeenk Febe ñaaŋ i nja anjaan alempar banfiyaaruŋ biki Kenëray. ²Nayeenkana ŋi ptoofan jibi ñaan ajaan ayeenk bañaan biki Naşibaŋi ŋi katim ki Ajugun, naŋenkana ŋi iko bti yi akluŋ kanuma ŋiki ul ŋi uleeful aŋenk bañaan batum aŋu na nji ŋi uleef naan.

³Dwul mboş *Pritiliya na Akila banjaan bawo na nji ŋi plempar Yetu *Krittü, ⁴bukal bambiin anaŋ naŋ kawul iŋuŋ yi baka abuuranaanën pkeŋ. Dbeeb baka, mënŋ nji aloolan kabeebuŋ baka, banfiyaaruŋ banwoon baanwo bayuday bti bakak abeeb baka. ⁵Dkak awul mboş banfiyaaruŋ banjaan bayit du katoh ki baka.

Dwul mboş Epenet i mmaganuŋ anwoon nateek anfiyaaruŋ *Krittü du utaak wi Atiya.

⁶Dwul mboş Mariya anhaahuŋ maakan na an.

⁷Dwul mboş Andronika na Yuniya bayiŋ naan ŋi *Krittü bambiin awo na nji du ukalabuş. Bawo bañaan bantiinkaniin ŋi banjaan abot afiyaar *Krittü ji mbi ndo kafiyaara.

⁸Dwul mboş Ampliyat i mmaganuŋ bnuura ŋi katim ki Ajugun.

⁹Dwul ma Urabanu anjaan alempar *Krittü na un, na Fitaku i mmaganuŋ.

¹⁰Dwul ma Apelet anyuujun kë amëban *Krittü.

Dwul mboş biki katoh ki Arittobulu.

¹¹Dwul mboş Herodiyon ayiŋ naan.

Dwul ma biki katoh ki Nartitu, banwoon biki Ajugun.

¹²Dwul bi Trifena na Trifota mboş, bukal banhaahuŋ maakan ŋi plempar

Ajugun. Dwul mboş Peretida aŋalaniin abot ahaah bnuura pa Ajugun.

¹³Dwul mboş Rufu i Ajugun adatuŋ na anin ankaan awo ni.

¹⁴Dwul ma Atenkritu na Flegon na Hermet na Patroba na Hermat na bayiŋ baka banwoon na baka.

¹⁵Dwul mboş Filologu na Yuliya na Nereyu na aŋa'ul ñaaŋ, na Olimpiya na bañaan biki Naşibaŋi bti banwoon na baka.

¹⁶Nawuladën mboş an bti naboofar bboofar banyimanuŋ. Kntuk ki banfiyaaruŋ *Krittü bti kawulan mboş.

Ŋŋup ŋlon ŋbaañsaani

¹⁷An bayiŋ naan, dkooŋan kooŋ, nalipariin bañaan banjaan banaakrën bañaan kakuŋ kaneemanan wi bajaan balaŋ pjukan pi bajukananaŋ. Nalowan baka! ¹⁸Bañaan ji bukuŋ mënŋan baanji balempar *Krittü Ajugun, iyin yi baka yi yi bajaan balempar. Baji baguur na ŋŋup ŋŋaab ŋi baka ŋŋum bañaan banwoon kabaŋ kaloolan. ¹⁹Na manjoonan pfiyaar pi nafiyaaruŋ Naşibaŋi pameetana ŋi dko bti, ukaan kë uwo mnlilan mi naan. Kë nşë ŋal nawo na ŋşal ŋntuŋa, kadolna bnuura kaşë kabi kalow low buŋaan. ²⁰Naşibaŋi anwoon ukumpëş wi mnjeeh awat hënkun Tatana ŋi ihoŋan.

Dñehan bnuura bi Yetu Ajugun bawo ŋi an.

²¹Timote anjaan alemp na nji awulan mboş, ul na Lutiyut na Yaŋon na Fotipater bayiŋ naan.

²²Nji Tertiyu mpiitaruŋ Pawulu kakaarta, dwulan mboş ŋi katim ki Ajugun.

²³Gayut anyeeknuŋ du katohul awulan mboş. Du katohul di di banfiyaaruŋ bti bajaan bayitiiraan.

Erattut namali i ubeeka akak awulan mboş, na Kwartu ayiŋ nja.

²⁴ [Dñehan Yetu Krittü Ajugun awulan an bti bnuura. Uwo haŋ.]

Mndëm mi Naşibaŋi

²⁵ Nawulën ɗdëman Naşibaŋi! Aka mn-hina mi pdolan naliint ɗi pfiyaar. Uko waŋ wi wi nji njakuŋ wi nji kaŋupuŋ *Uŋup Ulil Unuura unktiiiniyaanuŋ uko wi Yetu *Krittü, kadiiman manjoonan

mammenaniin ɗundiimaan. ²⁶ Hënkuŋ kakşa manjoonan mënŋ mantëpna ɗi uko wi *baŋupar Naşibaŋi bapiituŋ, uko wi Naşibaŋi anwoon aankba ajakuŋ aji udolana, apën awinana ɗi kadun ki ɗtaak bti ɗahilna ɗafiyaara ɗabot ɗado kaŋaşa. ²⁷ Nawulën ɗdëman te mnŋto Naşibaŋi anwoon aloolan anwoon na uşal untuŋa ɗi katim ki Yetu Krittü. Uwo haŋ.

*Uṭup uteek wi Pawulu
apiitun banfiyaaruṅ
banfētun du utaak wi*

Korint

Uṭup ujuni

Korint dawo ulon ṭi ṅbeeka ṅandēm-
nun ṅi utaak wi Akayi unwoon ṅa ṭi
utaak wi Gret. Bañaan batum bambiin
afēt ṭi ubeeka mēntṅ babi wo bañaan
banwoon baanfiyaar Naṣibaṭi abot awo
bado iko iwuṭaan. Pawulu ado uṣubal
na kli paaj pa pṭooran pntuk pi ban-
fiyaaruṅ. Wi Pawulu apiitun kakaarta ki,
awo du Atiya du ubeeka wi Efet. Bañaan
balonṅ biki pntuk pi banfiyaaruṅ du Ko-
rint bapiitulunṅ kahepara uko ulonṅ
wi baṅalunṅ pme. Ji ikaarta bti yi Pawulu,
ado alonṅ kē apiit akutṅ aṅooṭ kakaarta
du biki apiitunṅ ka. Kē ṅnaan i Pawulu
ayilunṅ katimul kawo Toten. Toten awo
ṅnaan anfiyaaruṅ Krittu kē bañaan
baṣē wo baamme'a bnuura. Pawulu
ado kakaarta ki apiitunṅ ki ifah itēb.
ṭi kateek ṅnaan aji win kē banfiyaaruṅ
baṭup Pawulu iko itum inṭepunṅ ṭi
pntuk pi banfiyaaruṅ mēntṅ. Kē
Pawulu aṣē win iko iwajantṅ inkaanṅ
udooni : Bañaan baantiinkar ṭi pntuk
pi banfiyaaruṅ. Alonṅ aya apiintṅ
na ahar aṣin. Banfiyaaruṅ baji baṅooṭ
batēntṅ baka banfiyaaruṅ du uruha
wi banwoon baanwo bayuday. Uko
mēntṅ ukaanṅ kē Pawulu ahepar baka
me iko ikowandēnaan yi aktiinkunṅ
ijoonanaari. ṭi kafah katēbantēn
uṭup paaj na ulon te du uṭup
iṅeen na paaj Pawulu ateem ṭi iko
yi baheparulunṅ. Aṭiiniyaan bniim.
Aji na baka balow ṅntonṅ. Aṭiiniyaan
kak uko wi pyit pde panwoon paanji
padēman Krittu. Aji na baka bala
uṭen wi Uhaaṣ wi Naṣibaṭi unjaan
uṭēnk pntuk pi banfiyaaruṅ. Aji na
baka bado kala bṅjalad du uṭup
iṅeen na ṅtēb te iṅeen

na ṅbaakēr. Akak aṭiiniyaan pnaṭa
ṭi pkeṭ. ṭi uba kakaarta, Pawulu aṭup
aji aṅal kaya pwin baka kayeenkna
iko yi baṅonkrēnunṅ kaṭēnkna bajuuk
biki Yerutalem.

1 Nji Pawulu, i Naṣibaṭi aduunṅ
pa nwo nanjaan i Yetu *Krittu, ṭiki
aṅalunṅ uko mēntṅ, na Toten ayiṭ
nja, ṅpiitananṅ. ²ṅpiitan, an
banfiyaaruṅ Naṣibaṭi nanwoon
du Korint, nankakuṅ ayiman wi
nawoonṅ ṭi ploolan na Yetu
Krittu, an nandu'aniiṅ pwo biki
nul. ṅpiitunṅ kak bañaan bti
banjaan badēman katim ki Yetu
Krittu Ajug nja, anwoonṅ Ajugun
akutṅ awo Ajug baka, du dko di
bawohanṅ. ³Dṅehan Naṣibaṭi Aṣin
nja na Yetu Krittu Ajugun
bawulan bnuura babot bajiobṭēnan
ṅhaaṣ.

⁴Naṣibaṭi awulan bnuura wi
nawoonṅ ṭi ploolan na Yetu *Krittu
ukaanṅ kē nji kabeeba wal undoli
ṭi uko wi nan. ⁵ṭi pwo ṭi
ploolan na a punṅ, nawo bayok
ṭi iko bti : ṭi uṭup undoli na ṭi
pme bti. ⁶Na manjoonan, namēban
bnuura uko wi ṅṭupananṅ ṭi Yetu
Krittu, bado kē uneej ṭi an aṭoo
aliint. ⁷Hēnk, naankwaanṅ nin
uṭen ulonṅ, wi nawoonṅ ṭi
pyoonk Yetu Krittu Ajugun apēn
awinana. ⁸Ul akunṅ kadolan
namēban naliint te ubaaṅṣaani
nahilna nawo bañaan biki nin
ṅnaan awoonṅ aanka uko uwuṭaan
uṭup ṭi baka ṭi unuur wi akbiinṅ.
⁹Naṣibaṭi aji do uko bti wi
ahonunṅ, ul andatananṅ nawo ṭi
ploolan na Abukul Yetu Krittu
Ajugun.

Uko wi bpulad ṭi ptoof pi banfiyaaruṅ

¹⁰An bayiṭ naan, dkoṭan ṭi
katim ki Ajugun Yetu *Krittu
nawo bti ṭi uṭup uloolan, bpulad
baṭaṅ ṭi ptoofan, naṭepēn ṭep
natiinkar nawo na uṣal uloolan
na uṭup uloolan. ¹¹An bayiṭ
naan, uko unkaanṅ kē nji kaṭiini
haṅ uwo kē bañaan biki ufēt
wi Kēlowe baṭupēn aji bpulad
bawo ṭi ptoofan. ¹²Dṅal kaji
balonṅ ṭi an baji baji : « Nji
dwo na Pawulu, » alonṅ kaji « Nji
dwo na Apolot,

» alon kaji « Nji dwo na Kefat[¶]. Alon kak kaji « Nji dwo na Krittu. »¹³ Naşal aji Krittu afaaşiri i? Nji Pawulu i i baparuŋ ti krut pa an i? Keme ti katim ki naan ki ki nayeeknuŋ batitmu i?¹⁴ Dbeeb Naşibaŋi ti uko wi nwoon mēm-battaar nin alon ti an bē mēnt̄ Kritput na Gayut baka,¹⁵ hēnk nin alon aankhil kaji nabattaar ti katim ki naan.¹⁶ Yoow, dbaar aleş, dbattaar kak biki katoh ki Tefanat, aşē wo mēnkak aleş me mbattaar alon kak.¹⁷ Krittu aanyilēn yil mbi pbattaar, ayilēn yil mbi nŋup *Uŋup Ulil Unuura. Aanyilēn pŋup wa na nŋup nji mntit mi ŋaŋ najēn, pkeŋ pi Krittu ti krut pawutna kawaŋ udooni.

Uşal unwoon untuŋa na manjoonan

¹⁸ Uŋup wi pkeŋ pi *Krittu ti krut uwo nyila pa banneemuŋ aşē wo pa nja ŋm-buuruŋ mnhina mi Naşibaŋi.¹⁹ Hēnk, Naşibaŋi aŋiini ti *Ulibra wi nul aji : « *Dluŋ katok pntuŋa pi banwoon na ŋşal ŋntuŋa, katok mntit mi bantituŋm.* »²⁰ In awoon na uşal untuŋa ba? In awoon name? In awoon nalil mntum i umundu wi nŋa wi? Naşibaŋi adiiman kē uşal untuŋa wi mboş uwo nyila.²¹ Naşibaŋi na uşal untuŋa wi nul ado kē umundu uumme'a na uşal untuŋa wi wa. Ulila kē aŋēna ti uŋup wi nŋkŋupuŋ abuuran banfiyaaruŋ, uŋup mēnt̄ uwo wo ji nyila ti kēş ki baŋaŋ bajēn.²² Bayuday baŋal kawin iko iŋoŋarēnaan kē banwoon baanwo bayuday bakla pwo na ŋşal ŋntuŋa,²³ kē un ŋşē ŋup uko wi Krittu ampagaŋiŋ. Bayuday baji uko mēnt̄ uwo pkar Naşibaŋi, kē banwoon baanwo bayuday baji uwo nyila.²⁴ Kē ti baŋaŋ biki Naşibaŋi adatuŋ, bayuday na banwoon baanwo bayuday, Krittu ajaŋ adiiman mnhina na uşal untuŋa wi Naşibaŋi.²⁵ Na manjoonan uko wi ba-

jaŋ bado nyila nji Naşibaŋi upel ŋşal ŋntuŋa nji baŋaŋ bajēn, kē pbiişna pi Naşibaŋi papel mnhina mi baŋaŋ bajēn.

²⁶ An bayiŋ naan, natenan jibi nabiŋ awo wi Naşibaŋi adu'anaŋ: baŋaŋ biki bajakuŋ aji bawo na ŋşal ŋntuŋa baantum ti an, kē baŋaŋ banwoon na mnhina baantum ti an kak, kē baŋaŋ baweek baantum ti an.²⁷ Baŋaŋ biki bajakuŋ aji bawo bayila, Naşibaŋi adat dat baka kakowandēnaan banwoon na ŋşal ŋntuŋa. Baŋaŋ biki bajakuŋ aji baanwo na mnhina, Naşibaŋi adat baka kakowandēnaan baŋaŋ banwoon na ma.²⁸ Baŋaŋ bampoŋi, baŋaŋ biki babeekuŋ, ado baka ji baŋaŋ bawaŋ udooni, Naşibaŋi adat baka kadolna uko wi umundu uşaluŋ aji uka udooni uwaŋ udooni.²⁹ Hēnk nin alon aankhil kado kahomp ti kadun ki Naşibaŋi.³⁰ Ul adoluŋ kē nawo ti ploolan na Yetu *Krittu, kē ul Krittu awoon ŋaŋ ankaŋ kē ŋme uşal untuŋa wi Naşibaŋi. Akaŋ kē ŋwo baŋool ti kēş ki Naşibaŋi, ayiman ti kadunul, ul abuuranuŋ nja ti pekadu.³¹ Hēnk di di upiitaniŋ ti *Ulibra wi Naşibaŋi aji : « *Woli ŋaŋ alon aŋal kahomp, adoon kahompna iko yi Ajugun adoluŋ.* »ⁿ

Uŋup wi Krittu ampagaŋiŋ ti krut

2 An bayiŋ naan, wi mbiŋ du an pŋupan iko yi Naşibaŋi imbiŋ amena mēnkla la naji dwo ŋaŋ anliluŋ mntum kēme ŋaŋ anwoon na kame.² Dbaa ŋēp ŋēp aji mēnkŋiŋiŋiŋ nin uko ulon umpati na wi Yetu *Krittu, ul i baparuŋ ti krut.³ Dbi du an na pbiişna na blal, alēnk akat kat.⁴ Pjukan pi naan na nŋup nji nji kaŋupanaŋ ŋaanwo nŋup ŋlil nji name, mnhina mi *Uhaaş wi Naşibaŋi manwinaniŋ hēnk,⁵ kadolna pfiyaar pi nan pawut kanaŋna ti uşal untuŋa wi

[¶]1:12 Kefat: Katim kalon ki Kefat kawo Piyeer.

^m1:19 İtayi 29.14. ⁿ1:31 Yeremiya 9.24.

ñaan najën paşë panaţna ţi mnhina mi Naşibaţi.

Uşal untuņa wi Naşibaţi

⁶Bañaan banliintuņ ţi pfiyaar kakşa, ŋţup baka ŋţup ŋi uşal untuņa, kē uşë wo uunwo wi umundu wi, wi başih biki wa, bandoon abi kaba ba. ⁷Uko wi ŋkţi-iniyaanuņ uwo uşal untuņa wi Naşibaţi wi bañaan bawoon baamme, Naşibaţi adoluņ kē uwo, wi awoon aando bi paş umundu, kadëmanaan nja. ⁸Nin naşih alon i umundu wi aamme uşal untuņa mënţ, woli bawo lah na wa, baankpaņ Ajugun anwoon na mndëm. ⁹Hënk di di upiitaniņ ţi Ulibra wi Naşibaţi aji :

« *Uko wi nin pkëş pawoon paanwini, uko wi nin kabaţ kawoon kaantiinki, uko wi nin uşal uwoon uunşali, wi wi Naşibaţi ahankuņ pa banjaluluņ.* »⁰

¹⁰Nja biki Naşibaţi aţëpnuņ ţi *Uhaaşul adiiman uko mënţ. Uhaaşul ujaan ujeehan iko bti kado ban du uşal wi nul unlownuņ. ¹¹In ameeņ uko unwoon ţi uşal wi ñaan najën bë mënţ uhaaş unwoon ţi a wa? Kē hënk kak di di nin ñaan awoon aamme uko wi Naşibaţi bë mënţ *Uhaaşul wa. ¹²Uhaaş wi njeenkun uunwo uhaaş wi umundu wi, uwo Uhaaş wi Naşibaţi ŋhilna ŋme iko inuura yi aţenuņ nja. ¹³Ŋjënkţiiniyaan uko mënţ na ŋţup ŋi ŋşal ŋntuņa ŋi bañaan bajën, ŋţiiniyaan wa na ŋţup ŋi Uhaaş wi Naşibaţi ujukanuņ nja, aţup iko yi wa bañaan banwoon na wa. ¹⁴Kē ñaan anwoon aanwo na Uhaaş wi Naşibaţi aanji hinan pyeenk iko yi wa, ţiki iji iwo wo ji ŋyila ţi a. Aanhinan kame ya, ţiki ñaan aji me ya woli Uhaaş wi Naşibaţi uwo ţi a ţaň. ¹⁵Ñaan anwoon na Uhaaş wi Naşibaţi aji me iko bti, kē bandukiņ başë wo baanji bahil pme'a kadoo kahil kaţup ţi a. ¹⁶Upiitana ţi Ulibra wi Naşibaţi aji :

« *In ameeņ uşal wi Ajugun kadoo kawul uņ mënţan uşal?* »^p Kē nja ŋşë me uşal wi *Krittü.

Pņom ţi ptoof pi banfiyaaruņ

3 Kē an bayit naan, mënţiini na an ji bañaan biki, banjaan baţaş *Uhaaş wi Naşibaţi, dţiini na an ji bañaan biki banjaan baţaş iko yi ŋleef ŋi baka ŋaĵaluņ. Nahum nwo bapoţ bampoţi ţi uko wi pfiyaar *Krittü. ²Ukaan kē nwulan mntow kē nadaani, mënwan pde pantamuņ, naando bi hil pde pa. Te hënkun naando bi hilan pde pa, ³ţiki nahum nwo bañaan banktaşuņ iko yi ŋleef ŋi baka ŋaĵaluņ. Woli bkujar na pņom pawo ţi ptoofan, naanwo wo bañaan banktaşuņ iko yi ŋleef ŋi baka ŋaĵaluņ ado iko yi bañaan biki umundu bajaan bado i?

⁴Woli alon aji : « Nji dwo na Pawulu, » kē alon kak aji : « Nji dwo na *Apolot, » naanwo wo bti bañaan biki umundu i? ⁵In awoon Apolot? Kē in awoon Pawulu? Ŋwo balempar Naşibaţi biki naţëpnun afiyaar ; andoli ţi un Ajugun aţu'uluņ ulemp mënţ. ⁶Nji dtepiin bko, Apolot kē atulan ba, kē Naşibaţi aşaan anaţan ba. ⁷Hënk, antepiin na antulanuņ baanwo nin uko ulon, Naşibaţi anjaan anaţan bko awoon uko ulon. ⁸Antepiin na antulanuņ bawo baloolan, kē andoli ţi baka aşë luņ kayeenk baluk bi nul bankliņun na ulemp wi adoluņ. ⁹Nja ŋlemp lemp na Naşibaţi, kē an naşë wo uţeeh wi nul, nawo katoh ki awoon ţi pniw.

¹⁰Ťi bnuura bi Naşibaţi awulnuņ, ji naniw nanuura dtëf itap yi katoh kē alon aşë niw katoh. Ñaan andoli atenan bnuura jibi akniwi ţi itap yuņ duuţ. ¹¹Kē nin alon aşë wo aanhil kaţu itap ilon impaţi bë mënţ inwoon da ya ; itap mënţ iwoon Yetu *Krittü. ¹²Ñaan

ahil kaniw na uwuuru, untaam, mnlak mnuura, imul, pjaagal. ¹³Uko wi akje-jaaj pniwna, ulemp wi nul uluŋ kawinana ti unuur wi pwayeš. Unuur mēnt bdoos bado upēn uwinana, buŋ mēnt badiiman ulemp wi űaaŋ andoli adoos. ¹⁴Woli uko wi aniwuŋ unat aliint, ayeenk katuum ; ¹⁵uŝale yik, awaangandēn kašē buura buur ji űaaŋ ambuuruŋ pyik.

¹⁶Naamme kē nawo katoh ki Našibaŋi i, kē *uhaaš wi nul uwo ti an meeŋ i? ¹⁷Woli űaaŋ aloŋ atok katoh ki Našibaŋi, uŋ mēntan Našibaŋi atoka. Katoh ki Našibaŋi kayimani, katoh mēnt kawoon an.

¹⁸Nin űaaŋ awutan kaguur uleful! Woli űaaŋ aloŋ ti an ašal aji awo na ušal untuŋa wi umundu wi, akakan nayila ahilna akak űaaŋ anwoos na ušal untuŋa na manjoonan. ¹⁹Ušal untuŋa wi umundu wi uwo nyila ti kēš ki Našibaŋi. Hēnk di upiitaniŋ ti Ulibra wi Našibaŋi aji : « *Aji mob banjakuŋ aji bawo na űšal űntuŋa ti kaguuru ki baka.* »^q ²⁰Ukak apiitana aji : « *Ajugun ame űšal űi baűaaŋ banuŋa, ame kē űawaŋ udooni.* »^r ²¹Ukaaŋ kē űaaŋ aanwo kado kahompna baűaaŋ bajēn ; an nakaŋ iko bti na baűaaŋ bti : ²²uwole Pawulu, uwole Apolot, kēme Kefat^{§§}, uwole umundu, uwole ubida, kēme pkeŋ, kēme uko wi nŝa na wi faan, an nakaŋ iko bti na baűaaŋ bti. ²³Te an Krittu aka'anaj, kē Krittu ul, Našibaŋi aka'uluŋ.

Balempar Krittu

4 Kē un, nawo kajejun keeri ji balempar *Krittu, baűaaŋ banwoos bamali biki Našibaŋi aŝuŋ pdiiman baűaaŋ iko yi nul immeniŋ. ²Namali awo kado kalempar ajugul na uhaaš ujint. ³Kē űi nŝē wo mēnto aten me

nawayēsaan kēme uruha wi baűaaŋ bajēn uwayēsaan, mēnka kak na pwayēš uleef naan. ⁴Uhaaš wi naan uunjakēn aji djubani kē nŝē wo kakša mēnji dwo natool ; Ajugun akwayēsaanuŋ kaŝup. ⁵Ukaaŋ kē naanwo i kataran pwayēš: nayoonkan unuur wi Ajugun akbiŋ. Ul akluŋ kado iko immeniŋ yi bdēm ipēn iwinana, kadiiman iko inwoos ti űšal űi baűaaŋ. Wal mēnt Našibaŋi adēman űaaŋ andoli kaliŋan na ulemp wi adoluŋ.

⁶An bayit naan nakaŋ kē nŝēna ti uko wi Apolot na wi naan nahilna najukna ti un pwut kado umpati na uko wi bapiitun. Hēnk, nin aloŋ ti an awutna kado kahomp kaji awo na imoŋ kēme na undu. ⁷Iwi, in adoliŋ kē ipel bandukiŋ ba? We wi ikaaŋ, bē iinyeenk yeenk wa ba? Kē wi iyeenkunŋ wa, we uwoos pdo kahomp kawo ji baantenu ŝen wa ba?

⁸Našal aji nado bi kaka uko wi nanumiŋ bti i? Našal aji nado bi wo wo bayok i? Kē nakak baših adukun kafet i? Na manjoonan, dűehan nakak baših, űhilna űših na an. ⁹Našibaŋi awo wo ji aŝu un űnwoos banjaűan du kafet ji baűaaŋ banjubanun ataŋ na pkeŋ. űkak bten bi umundu bti : űwanjut na baűaaŋ bajēn. ¹⁰*Krittu akaŋ kē űwo bayila, kē an našē ŝal aji Krittu akaŋ kē naji naji nawo na ušal untuŋa. Un űbiűnaa, kē an našē wo na mnhina. Badēmanan kē un bašē walanun. ¹¹Te nŝa, űwo na ubon, udaan kē uŝjun, űwo byiŝu, űwo ti mnhaj, űwaŋ dko dfet, űwo ti pűaaŋ na dko, ¹²űnoor ti ulemp wi inen yi nun. Woli űaaŋ akarun, űji űnēhandēra bnuura ; ahajanun le, űmiir ; ¹³woli űaaŋ aŝup buŝaan ti un, űji űŝup bnuura ti a. Te nŝa űwo uko unwuŝunŋ ti mboš awo uko wi baűaaŋ bti bagatuŋ.

§§3:22 Kefat: Katim kaloŋ ki Kefat kawo Piyeer.

^q3:19 Yob 5.13. ^r3:20 Kaűaaŋ 94.11.

¹⁴Mëmpiitan piit hënk nakownaana, dpiitan piit ji babak naan biki nğaluŋ maakan nahilna name. ¹⁵Woli nado ka bañaanŋ iñeen week nɣaaş iñeen week (10 000) bankjukananaŋ bgah bi *Krittü nakaha aşinan aloolan : nakak babak naan ŋi Yetu Krittü wi nɣupanaŋ *Uɣup Ulil Unuura. ¹⁶Dkooŋan keeri, nadoonaaan nado kado ji nji. ¹⁷Uko waŋ ukaanŋ kē nɣil di an Timote anwoonŋ abuk naan ŋi Ajugun i nğaluŋ maakan kē abot amēbanaan, aluŋ kaleşanan mnwo mi naan wi nwoonŋ ŋi ploolan na Krittü Yetu mantaanŋuŋ na uko wi njaanŋ kajukan banfiyaaruŋ bti ŋi dko bti.

¹⁸Baloŋ badeeŋ igaŋan awo ŋi phomp aşal aji mēnkkak du an. ¹⁹Kē nşē bi du an uunkjon woli ulil Ajugun katen bahomp mēnt. Woli dluŋ aban, mēnkten nɣup ŋi baka ŋañ, dten me baka mn-hina na manjoonan. ²⁰*Pşih pi Naşibaŋi paanwo ŋi nɣup ŋañ, pawo ŋi mn-hina. ²¹We wi nahokanuŋ keeri? Naŋal mbi du an na pmul kēme mbi du an na uŋal na pjoob bkow?

Mnwo mwuŋaan ŋi pntuk pi banfiyaaruŋ

5 Na manjoonan, baji baŋiiniyaan mnwo mnwuŋaan ŋi ptoof pi nan, mnwo mnwuŋaan mandooŋ awo maanwo du banwoonŋ baanfiyaar Naşibaŋi : ŋiiniŋ aloŋ adoo ya apiiniŋ na ahar aşin. ²Kē naşē homp, nawo lah kawo ji bañaanŋ banwoonŋ na puum kado ŋiiniŋ mēnt apēn ŋi ptoofan. ³Nji kē nşē wo mēnwo da na an, uhaaş wi naan kē uşē wo da, ddo bi wayēş wayēş ŋiiniŋ andoluŋ uko mēntŋ ji ŋaaŋ anwoonŋ da, amaar. ⁴Ddo uko mēntŋ ŋi katim ki Yetu Ajugun. Aa, wal wi nakluŋ kayit, nşē wo ŋi ptoofan na uhaaş, mn-hina mi Yetu Ajugun manwo da na nja, ⁵naşē nawutar ŋiiniŋ nawuŋaan mēntŋ *Fatana,

uleef wi nul utoknaana. Hēnk uhaaş wi nul uşē uluŋ ubuur ŋi unuur wi Ajugun akwayēşuŋ bañaanŋ.

⁶Naanwo i kado kahomp nin! Naamme kē uko untiinku utaašanaan pşon ujaanŋ uanaŋ pşon ptum i? ⁷Napēnaan uko utaašanaani pşon ujon, nakakna pşon phalu, bañaanŋ bajinŋ ŋi kēş ki Naşibaŋi. Nado bi wo wo bajinŋ. *Krittü anwoonŋ unkaneel wi *Ufettu wi Mbuur awul kaŋuŋul pa nja. ⁸Nawulēn keeri nɣdo ufettu, nɣwut kawo na mnɣot na ipekadu ji ipoom inwoonŋ na uko utaašanaani pşon ujon, nɣwo bañaanŋ bajinŋ ŋi kēş ki Naşibaŋi, banjaanŋ baŋup manjoonan, banwoonŋ ji pşon phalu.

⁹ŋi kakaarta kaloŋ ki mpiitananŋ djakan aji nalow bañaanŋ banwoonŋ ŋi pjuban pi piiniŋ. ¹⁰Wi njakuŋ harŋ, mēntŋ bajuban ŋi piiniŋ bti biki nji kaŋi-iniyaanuŋ, kēme bañeebar iko, kēme baguuru, kēme banjaanŋ badēman nɣtoŋ. Woli hēnk di njakuŋ lah, napēn ŋi umundu! ¹¹Uko wi nğaluŋ lah kaŋupan uwo nawut kanaakiir na ŋaaŋ anjakuŋ aji awo i *Krittü aşē wo ŋi pjuban pi piiniŋ kēme añeebar iko, kēme adēman nɣtoŋ, akuutar, akuj, kēme awo naguuru. Naando wo wo kaŋok pde na ŋaaŋ mēnt. ¹²Nji dkaanŋ na pwayēş bañaanŋ banwoonŋ baanwo biki Krittü i? Nin! Mēntŋ banwoonŋ biki Krittü biki nɣwoonŋ i kawayēş i? ¹³Naşibaŋi akluŋ kawayēş banwoonŋ baanwo biki Krittü. Nadolan jibi *Ulibra wi Naşibaŋi uŋu'anaŋ pdo : « *Napēnaan ŋaaŋ narot ŋi ptoofan.* »^s

Pɣom na uruha ŋi ptoof pi banfiyaaruŋ

6 Woli aloŋ ŋi an aka uhok na ay-iŋul ŋi *Krittü, hum di di ajaanŋ aŋoom kaŋooŋa pwayēş du banwoonŋ baamme uko unwoonŋ utool ŋi kadun ki Naşibaŋi, kawo aanji ŋooŋa du banwoonŋ

biki Naşibaŋi bawayeşa? ²Naamme kē bañaan biki Naşibaŋi bakluŋ kawayeş umundu i? Kē woli nawoon i kawayeş umundu, nabiişna pwayeş iko impoti i? ³Naamme kē ŋluŋ kawayeş ŋwanjut i? Kē hum di di ŋwoon ŋēhil kawayeş iko yi umundu wi ba? ⁴An kē naşe ji naka uhok ti iko yi umundu wi kaşe ya du bañaan biki banfiyaaruŋ *Krittu baŋuun bawayeş bawaan udooni. ⁵Dtiini hēnk nakownaana. Naanwo na ŋaan aloŋ ti an anwoon na uşal untuŋa anhiluŋ kawayeş uhok ti ptoofan i? ⁶Kē naşe ji nado anfiyaaruŋ Krittu aya na ayiŋul ti Krittu uruha, kabaa beeh kañooŋa du kadun ki banwoon baanfiyaari.

⁷Na manjoonan pdo kado uruha ti ptoofan pado bi diiman diiman kē najoti. We ukaan kē naambaa tēp tēp adinan badolan buŋaan ba? We ukaan kē naankwut bakiijan ba? ⁸Kē naşe ji nabaa tēp tēp kado buŋaan, kakiiŋ bandukiin, kadoo do haŋ na bayiŋan ti *Krittu. ⁹Naamme kē banjaan bado buŋaan baankluŋ kawo du *Pşih pi Naşibaŋi i? Natiinkan bnuura : bañaan banjaan bajuban pjuban pi piinŋ, banjaan badēman ŋntonŋ, baŋupan, banjaan bapiinŋ na biinŋ ji baka, kēme baat ji baka, ¹⁰bakiiŋ, bajaan bañeebar iko, bakuj, bakuutar na baguuru baankwo du Pşih pi Naşibaŋi. ¹¹Kē hēnk di baloŋ ti an bapiinŋ awo. Kē Naşibaŋi i nja aşe tēpna ti Yetu Krittu Ajugun na *Uhaaş wi nul aňow ipekadu yi nan, kē nakak ayiman, adolan kē nawo baŋool ti keş ki nul.

**Pmēban uleef ji dko di
*Uhaaş wi Naşibaŋi ufētuŋ**

¹²Baloŋ baji baji : « Nji, dhinan kado iko bti, » kē iko bti işe wo iinnuura pa ŋaan. Aa, dhinan kado iko bti, kē nşe wo mēnkđinan uko uloŋ udo kaŋoŋēn. ¹³Baloŋ ti an baji baji : « Uko ude uwo

wi kayiŋ, kē kayiŋ kawo ki uko ude, » kē Naşibaŋi aşe luŋ kaba na yul bti. Kē uleef uşe wo uunwo wo pdo kajibanaan pjuban pi piinŋ, uwo wi Ajugun, ul amēbanuŋ wa. ¹⁴Kē Naşibaŋi, annaŋanuŋ Ajugun ti pkeŋ, akak aluŋ kanaŋan nja ti pa na mnhina mi nul. ¹⁵Naamme kē uleef wi nan uwo kafah kaloŋ ki uleef wi *Krittu i? Djeŋ keeri uleef wi Krittu kado uleef wi naŋuunk i? ¹⁶Naamme kē ŋaan anyaan anaakiir na ŋaat naŋuunk aji kak kawo ŋaan aloolan na a i? Na manjoonan upiitana aji ti Ulibra wi Naşibaŋi : « *Bukal batēb bakak ŋaan aloolan.* »^t ¹⁷Kē hēnk kak di di ŋaan annakiiruŋ na Ajugun, ajaan akak uhaaş uloolan na a.

¹⁸Nadoon kaŋi keeri pjuban pi piinŋ. Pekadu dloŋ dmpaŋi di ŋaan adoluŋ dawo du uleef bdig, kē anşaan ajuban pjuban pi piinŋ aji juban uleeful. ¹⁹Naamme me kē uleef wi nan uwoon dko dyimanaan di *Uhaaş wi Naşibaŋi ufētuŋ i? Uwo ti an, Naşibaŋi awulanaŋ wa. Mēnt an keeri nakaan uleefan. ²⁰Naşibaŋi anugan nug ti preeş pweek. Nadoon kadēmana keeri na uleefan mēnt.

Bniim

7 Hēnkuŋ, dbi ti uko wi nabiiŋ ahēp-araan aji me unuura ŋiinŋ aŋo bē aankwo na ŋaat. ²Uko wi njakuŋ wi : jibi nameeŋ kē ŋaan ahinan kajot ti pjuban pi piinŋ, dşal aji ŋiinŋ andoli aji wo kawo na aharul, ŋaat andoli kak awo na ayinul. ³ŋiinŋ adoon kado uko wi awoon i kado kado na aharul, ŋaat kak ado wi awoon kado. ⁴Mēnt ŋaat akaan uleeful, ayinul a ; kē hēnk kak di di ŋiinŋ awoon aanka uleeful, aharul akaan wa. ⁵Nawutan keeri kaneenandēr ŋleefan bē naanŋo ŋo awat ti ploolan kalowiir ŋwal ŋloŋ, kahilna kawo ti pñehan Naşibaŋi.

Woli nabaa, naşë kak, kaṭi *Fatana abi ado na pguuran ṭiki naanji nahil pmëban ṅleefan.

⁶Uko wi nṭupuṅ wi, mënjakan aji uwoon uko wi pdo kado, dji nahil kado wa. ⁷Kë nşë hokan bañaanṅ bti bawo ji nji, bawut kaniim. Kë ñaanṅ andoli aşë ji yeenkna du Naşibaṭi uṭen umbaanṅ kabi wo wo wi nul, aloṅ aji yeenk wi bniim, undu kayeenk wi pduka nayoṭ.

⁸Kë nşë ji na biinṅ na baaṭ banwoonṅ baanwo ṭi bniim, kë unuura baduka haṅ ji nji. ⁹Başale wo baanhil pmëban ṅleef ṅi baka, bawo kawo ṭi bniim. Uhokan ñaanṅ awo ṭi bniim kë di pkeṭ na uyen.

¹⁰Kë banşaanṅ awo ṭi bniim, uko wi nṭuuṅ baka pdo wi, dbaa ji nji, uko wi Ajugun aṭuuṅ pdo wii wi : ñaaṭ anniimiinṅ aanwo kagar na ayinul. ¹¹Kë woli agar na a, awo kaduka hënk këme kakak katiinkar na a. Kë hënk kak di di ñiinṅ awoonṅ aanwo kagar na aharul.

¹²Kë nşë ṅal kaṭupan kak uko uloṅ, nji ṭi uleef naan djakuṅ, mënṭ Ajugun a : ñiinṅ anfiyaaruṅ *Krittu awole na ñaaṭ kë awo anwoonṅ aanfiyaara, kë ñaaṭ adinan pwo ṭi bniim, aanwo kagar na a. ¹³Kë ñaaṭ anfiyaaruṅ Krittu awole na ñiinṅ anwoonṅ aanfiyaara, kë adinan pwo na a, aanwo kagar na a. ¹⁴Ñiinṅ anwoonṅ aanfiyaari, aharul mënṭ aji dola akak najinṅ ṭi kęş ki Naşibaṭi, kë ñaaṭ anwoonṅ aanfiyaari, ayinul mënṭ aji dola akak najinṅ. Woli mënṭ hënk da lah, babukan kawo baṭop ṭi kęş ki Naşibaṭi, kë jibi uwoonṅ hënk, bawo bajinṅ. ¹⁵Kë woli anwoonṅ aanfiyaar Krittu aṅal pgar, agaran ; ñiinṅ këme ñaaṭ anfiyaaruṅ aanwo katanana wal mënṭ. Na manjoonan Naşibaṭi adu'an nawo ṭi mnjeeh. ¹⁶Iwi ñaaṭ, imehaara me iluṅ kabuuran ayinu i? Kë iwi ñiinṅ imehaara me iluṅ kabuuran aharu i?

Pwo jibi Naşibaṭi ajakuṅ ṅwo

¹⁷Woli mënṭ uko wi nṭiiniyaanuṅ hënkunṅ wa, ñaanṅ andoli awo kawo jibi Ajugun aṭenuluṅ kë awoo, jibi abiiṅ awo wi Naşibaṭi adu'uluṅ. Uko mënṭ wii wi nṅakuṅ na banfiyaaruṅ bti bado kaṭaş. ¹⁸Woli ñaanṅ aloṅ ṭi wal wi adu'aniinṅ awala katëmp, adukiinṅ haṅ. Woli aanwala katëmp wal wi adu'aniinṅ, awutan kado bawalana katëmp. ¹⁹Pwala katëmp paanwo nin uko uloṅ, kë pwo iinwala katëmp paanwo nin uko uloṅ ; uko unkaanṅ udooni, uwo pṭaş iko yi Naşibaṭi aṭuuṅ pdo kado. ²⁰Aa, ñaanṅ andoli adukiinṅ jibi abiiṅ awo wal wi Naşibaṭi adu'uluṅ. ²¹Woli iwo najuuk ṭi ulemp wal wi idu'aniinṅ, kṭoo kaṭaşaf uko uloṅ. Kë woli ihil kabuur, buuran. ²²Na manjoonan, ñaanṅ i bakjuuknṅṅenṅ ṭi ulemp wi Ajugun adu'uluṅ, awo najeeh ṭi kęş ki Ajugun, kë ñaanṅ anwoonṅ najeeh wi adu'aniinṅ awo najuuk ṭi ulemp i *Krittu. ²³Naşibaṭi anugan nug ṭi preeş pweek, nawutan keeri kakak bajuuk ṭi ulemp biki bañaanṅ bajën. ²⁴An bayiṭ naan, dkak aṭupan : andoli ṭi an adukiinṅ ṭi kadun ki Naşibaṭi jibi abiiṅ awo wal wi adu'aniinṅ.

Ṭi uko wi bañaanṅ banwoonṅ baando bi wo ṭi bniim

²⁵Ṭi uko wi bañaanṅ banwoonṅ baando bi wo ṭi bniim, Ajugun aantupën uko wi pṭu'an nado kado, kë nşë wulan uşal naan. Naşibaṭi awulnuṅ mñaga mi nul, ukaanṅ kë nawo katiinkën. ²⁶Jibi umundu utokiinṅ hënkunṅ uko wi nşaluṅ aji unuura uwo ñaanṅ andoli aduka jibi awoonṅ. ²⁷Woli iniimi, wutan kala pgar na ñaaṭ. Woli iiniimi, wutan kado kala bniim. ²⁸Kë işale aniim, iinjubani ; woli neegani aniimaa, aanjubani ; kë bañaanṅ bannimiinṅ başë luṅ kahaj, ukaanṅ kë ṅjal kalowanan mnhaj mënṭ.

²⁹ An bayiṭ naan, uko wi nḡaluṅ ka-jakan wii wi : uba umundu uñogi. Hēnkuṅ banwoon na baaṭ bawoon ji baanwo na baka, ³⁰ bankwooniṅ bawoon ji baankwooni wooni, banwoon ṭi mnlilan bawoon ji baanlilan lilan, banknugunṅ bawoon ji baanka ka, ³¹ banwoon ṭi iko yi umundu wi badoon ji banwoon uba woon ṭi ya. Umundu jibi uwoon hēnk uba hēnkuṅ.

³² Kē nṣē ḡal nawut kawo ṭi maṅtaaf. Nāaṅ anwoon aanniimi aji ṭaaf iko yi Ajugun, aji ṣal jibi akliluli. ³³ Kē anniimuṅ aṣē ji ṭaaf iko yi umundu, aji ṣal jibi aklili aharul, ³⁴ wal mēntṅ aji wo na ḡṣal ḡṭēb. Kē hēnk kak di di nāaṭ anwoon aanniimaa, na nāaṭ anwoon aando bi me nīiṅṭ bajaanṅ baṭaaf iko yi Ajugun, kahilna kawo ṭi kēṣ nul bajinṭ ṭi uleef na ṭi uhaaṣ. Kē anniimiṅ aṣē ji ṣal iko yi umundu, aji ṣal jibi aklili ayinul. ³⁵ Dṭup uko mēntṅ pa bnuura bi nan ; mēḡal ḡal pṭu'an pkuṅ pi nawoon naan-hinani. Dḡal nado uko unwoon unuurnaaniṅ naṣē namēban ṭi Ajugun naliinṭ, nalinṅ ṭi ul ṭaā.

³⁶ Hēnkuṅ, woli nīiṅṭ ajok nāaṭ, aṣē win kē aanhil pmēban uleeful, kē nāaṭ akēṣ bniim, aniimana, mēntṅ pekadu da. ³⁷ Bē woli nīiṅṭ aṣaluṅ bnuura du uhaaṣul meēt, nin aloṅ aanwuuka wuuk, kē uwo uko wi aḡaluṅ, kē aji ayukana, aankpiinṅ na a, aankniima, uṅ mēntṅ an do bnuura. ³⁸ Hēnk, nāaṅ anniimuṅ nāaṭ i ajokuṅ ado bnuura, kē anṣaanṅ awo aanniimi aṣē do bnuura kak apel. ³⁹ Nāaṭ aji wo kawo na ayinul ḡwal bti wi awoon najeb, kē woli ayinul abi akeṭ ahina kaniimar na nāaṅ i aḡaluṅ, bubara awo i Ajugun. ⁴⁰ Kē nṣē ṣal aji woli aduka jibi awoon, anuurandēn kapel. Nji kak dṣal aji dwo na *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi.

Ṭi uko wi pde uyemaṭ wi mngur

8 Hēnkuṅ, dbi ṭi uko wi uyemaṭ wi mngur. Iḡme kē nja bti ḡwo na kame

ṭi uko mēntṅ. Kē kame kaṣē ji kado nāaṅ adeeṅ iḡaṅan kahomp, uḡal kē uṣē ji udo bañaaṅ baya kadun. ² Woli nāaṅ aṣal aji ame uko ulonṅ, aando bi me jibi awoon i kame. ³ Kē nāaṅ aṣale ḡal Naṣibaṭi, uṅ mēntṅ Naṣibaṭi aji me a.

⁴ Ṭi uko wi pde uyemaṭ wi mngur keeri, ḡme kē iko yi bañaaṅ bajaanṅ badēman kawo wo ji iwo Naṣibaṭi iinwo nin uko ulonṅ ṭi umundu, kē Naṣibaṭi awoha aloolan. ⁵ Na manjoonan udo ka iko itum du baṭi na ṭi mboṣ yi bañaaṅ bajaanṅ badu Naṣibaṭi na Ajugun, ⁶ kē nja ḡṣē fiyaar kē Naṣibaṭi awoha aloolan, Aṣin nja a ; iko bti iwoona du a, kē ul akaanṅ kē ḡka ubida. Kē Ajugun aloolan awohanṅ, Yetu *Krittu a, iko bti iṭēpna ṭi a, kē nja ḡkak aṭēpna ṭi a aka ubida.

⁷ Kē mēntṅ bañaaṅ bti baṣaanṅ ame uko mēntṅ. Banfiyaaruṅ baloṅ banṭaalunṅ ṭfa pdēman iko ilonṅ yi bajaanṅ badu Naṣibaṭi mēntṅ baji bade ḡyemaṭ mēntṅ kaṣē ṭu ṭi uṣal te hēnkuṅ kē bawo ṭi bṭeṅan. Hēnk, uṣal wi baka unwoon uunliinti uṣē kak kaṭop. ⁸ Mēntṅ uko ude ukdolunṅ nja ḡhil ḡnaṭ ṭi kadun ki Naṣibaṭi : woli ḡēndee, ḡēnkwaanṅ nin uko ulonṅ ; woli ḡdee, ḡēnkka nin uko ulonṅ. ⁹ Naṭaa-faraan kakṣa uko wi badinananaṅ pdo wi nawoonṅ banfiyaaruṅ udo bayiṭan ṭi *Krittu mēntṅ biki ḡṣal ḡawoonṅ ḡaanliinti bajuban. ¹⁰ Woli ide du kadunṅ ki iko yi bajaanṅ badēman kadu Naṣibaṭi, iwi immeerṅ kē ihil pdo wa, kē anfiyaaruṅ Krittu aloṅ i uṣal uwoonṅ uunliinti awinu, iinṣal aji itēṅṭēna ado kade ḡyemaṭ ḡi mngur i? ¹¹ Hēnk, ido na kame ki nu kē anwoonṅ aanliinṅ uṣal kē aneemi, ayiṭu mēntṅ i Krittu akeṭaruṅ. ¹² Wal wi najubanuṅ haṅ bayiṭan ṭi Krittu, atok ḡṣal ḡi baka ḡanwoonṅ ḡaanliinti, najuban juban Krittu. ¹³ Ukaanṅ kē woli uko ude ulonṅ ukaki kado ayiṭ naan ajot, kahokan pwut kade wa kawutna kado ajot.

Uko wi nanjañan awooñ i kado

9 Jëm badinanaan pdo iko bti i? Mënwo *nanjañan i? Mënwin Yetu Ajugun i? Mëntñ nji dtijanañ ti bgah bi Ajugun i? ²Woli mënwo nanjañan ti kës ki baloñ, dwo kawo a ti kës ki nan ; na manjoonan an najaañ nadiiman kë nji dwo nanjañan wi nawooñ baloolan na Ajugun.

³Uko wi nji kateemuñ banklatnuñ wii wi : ⁴ñenka na pka uko ude na udaan ti ulemp wi pñup *Uñup Ulil Unuura i? ⁵ñenka na pjej ayiñun ti *Krittü awo aharon jibi banjañan bandukiiñ na babuk ašin Ajugun na Kefat* i? ⁶Nji na Barnabat tañ nwoonñ kado kak ulemp wi iñen yi nun kadeena i? ⁷Nabi tiinka kë baji nangoli aklukuñ uko wi akdeej i? In ajaañ ado uñeeh kaşë wo aanji deena wa? In ajaañ ado batani kaşë wo iinji kdaan mntow mi batani mëntñ ba?

⁸Dtiiniyaan iko yi bañaañ bajën bajaañ bado nahilna nayikrën, kë *Bgah bi Moyit bakak añiiniyaan uko mëntñ kak. ⁹Na manjoonan, upiitana ti Bgah bi Moyit aji : « *Inwo kaneenan uwit unklempariñ pfeer wal wi kakit kabanuñ.* »^u Naşibañi aji ðaaf ngit i? ¹⁰Mëntñ nja nkaañ kë añiini hañ i? Aa, nja nkaañ kë uko mëntñ upiitanaa. Ñaañ anjaaruñ na ankituñ baji bahañ kë baluñ kayeenk kafah ki baka ti uko wi bakitun. ¹¹Kë un nñtepiin iko inuura inwoonuñ du Naşibañi ti an, naşal aji nñenwo i pyeenk du an kapelan iko inuura yi umundu wi yi nnumiin i? ¹²Woli bañaañ baloñ bampañi bayeenk iko mëntñ ti an, un nñenwo i kañep ðep kayeenk ya kapelan i?

Kë nşë wo nñenwo aten uko mëntñ, nbaa ðep ðep amiir iko bti kawutna kaneenan *Uñup Ulil Unuura wi *Krittü uya kadun. ¹³Naamme kë bañaañ banjaañ balemp

du *Katoh Kaweek ki Naşibañi baka na pdeena da i? Aa, bankñejanuñ du *umeeşa wi mngur baka na pyeenk ti iko inñejanuñ da. ¹⁴Kë hënk kak di di Ajugun ajañuñ na bankñupun Uñup Ulil Unuura aji bawo kadeena pdo kañup uñup mëntñ.

¹⁵Kë nji ti uleef naan nşë wo mënhepar iko mëntñ bti. Mënkpiit piit kayeenkna iko mëntñ: na manjoonan, dhokan kakeñ! Uko wi nji kanahnuñ, nin ñaañ aanktok wa. ¹⁶Mënwo kado kahomp kaji dtup *Uñup Ulil Unuura, uwo uko wi Naşibañi añu'ënuñ pdo. Woli mëntñup wa, kawuñen. ¹⁷Woli uwo lah uko wi nji ti uleef naan njakuñ aji ddo, kaka baluk ; kë uşë wo uunwo hañ, Naşibañi añu'ënuñ pdo wa. ¹⁸Kë we uwoonñ baluk naan keeri? Uwoonñ ndo kañup Uñup Ulil Unuura wi nji kañupun, kawo mënklempaşaana wa.

¹⁹Nin aloñ aanhil kañu'ën pdo uko uloñ, kë nşë njal njal kalempar bañaañ bti, kahilna kañij bañaañ batum maakan ti pñiyaar *Krittü. ²⁰Woli dwo ti ptoof pi bayuday, dji kawo ji nayuday, kahilna kañij baka ti pñiyaar Krittü. Woli dwo ti ptoof pi bankñaşuñ Bgah bi Moyit, dji kawo ji ñaañ ankañuñ ba kahilna kak kado baka bafiyaar Krittü, nji ndoon awo mënka na pñaş ba. ²¹Woli dwo ti ptoof pi banwoonñ baankñaş Bgah bi Moyit, dji kawo ji ñaañ anwoonñ aankñaş ba kahilna kado baka bafiyaar. Kë nşë wo mënwo ñaañ anwoonñ aanji ðaş bgah bi Naşibañi, wi njaañ kañaş bgah bi *Krittü. ²²Woli dwo ti ptoof pi banwoonñ baanliint ti pñiyaar, dwo ji banwoonñ baanliint ti pa. Dwo iko bti pa bañaañ bti, kahilna kado jibi nhilanuñ, Krittü ahilna abuuran baloñ. ²³*Uñup Ulil Unuura ukaañ kë ndo iko mëntñ bti, kahilna kayeenk iko yi uhoñuñ.

*9:5 Kefat: Katim kalonñ ki Kefat kawo Piyeer.

^u9:9 Pleşan 25.4.

²⁴Naamme k  ti pti, batum baji bați, aoolan kașe jot bandukiin kadun kayeenk katuum i? Națiin keeri nahilna nayeenk katuum. ²⁵Bamp tar baji bawut iko bti kahilna kabomand r. K  bașe ji bado haŋ kahilna kayeenk katuum. K  katuum m nt kașe ji kaba. Nja k  nșe ji  do haŋ kahilna kayeenk katuum kanwoon kaankba. ²⁶Ukaaŋ k  m mubara ați, m nji kabubara kagutan, dji kabi taman taman. ²⁷Dji kamiir iko itum, kațijan uleef, kați p up baņaaŋ *U up Ulil Unuura kașe kawo m nkyeenk katuum ki uhoŋuŋ.

Uko undoluŋ baņaaŋ biki *Itrayel du pndiis

10 An bayiŋ naan, dŋal naleș uko umbiinŋ ado bateem nja. Wi bap nnuŋ utaak wi *Ejiptu na *Moyit bawo bti ti kanf luŋ u eeh, amuur *bd k bjeenkav. ²Uwo wo ji bukal bti babbattaar ti kanf luŋ na bd k kawoona baloolan na Moyit. ³Bukal bti bade pde pi Nașibați awuluŋ, ⁴adaan meel mi Nașibați adoluŋ k  mamp nna ti plaak, k  plaak m nt pawoon *Krittu. ⁵K  batum maakan ti baka bașe bi wo baanlil Nașibați, ukaaŋ k  bakeŋ k  muum manratan du *pndiis.

⁶Iko yaŋ, yi bateem nja badoluŋ, idiman nja k   wo i kawut kaŋal pdo iko iwuțaan ji baka. ⁷Nawutan kado kad man iko yi bajaan badu Nașibați ji baloŋ ti baka. H nk di di upiitaniinŋ ti *Ulibra wi Nașibați aji : « *Baņaaŋ ba o ade, adaan așe nața unoh*^w. » ⁸Nawul n  wut pjuban pi piinŋ ji baloŋ ti baka, pul pakaaŋ k  baņaaŋ te i een it b na  wajaŋ,  yaaș i een-week  yaaș i een-week (23 000) bakeŋ ti unuur uloolan^x. ⁹Nawul n  wut kado kadak *Krittu jibi baloŋ ti baka babinŋ adak Nașibați^y,

uko m nt ukaaŋ k   pula  faŋ baka. ¹⁰Nawutan kado kaŋur  uran jibi baloŋ ti baka babinŋ ado, uko m nt ukaaŋ k  uwanjut unjaaŋ ufiŋ uba na baka. ¹¹Nja  n ogunŋ ti uba umundu, iko m ntan yuŋ bti, yi bateem nja badoluŋ, iwo wo  hilna  ten ti ya abot apiitana  hilna  lipara. ¹²H nk keeri woli  naaŋ așal aji anați, alipariin kajot. ¹³Mnhaj mi nahajaŋ, baloŋ bahaj ma. K  Nașibați așe luŋ kado uko wi ajaŋuŋ, aankdinan iko m nt iwuukan nado buțaan bi nawoon naankhilan pbuur. Woli iko m nt iwuukan nado buțaan aji dolan nabuur kakuŋ kațijan kaliint.

Pwut kad man iko yi bajaan badu Nașibați

¹⁴Ukaaŋ keeri k  nji na an biki n aluŋ maakan nalowan iko yi bajaan bado Nașibați. ¹⁵Nawo baņaaŋ bankaŋ  șal, ukaaŋ k  n al natiink bnuura uko wi nji kaŋupanauŋ. ¹⁶Nașalan pnkalame pandaannuŋ ti kaňah kabaanșaani ki *Krittu pankaŋ k   ji  beeb Nașibați : woli  daan ti pa,  n ji  wo ti ploolan na Krittu ti p aak pi atuluŋ i? H nk kak, kapoom ki  jaŋ  pit ș kaanwo pwo baloolan na Krittu ti uleef wi nul wi awuluŋ i? ¹⁷ faașir nja bti kapoom kaloolan, uko m nt udiiman k   t m așe woha uleef uloolan. ¹⁸Natenan baņaaŋ biki Itrayel : banjaan bade uyemaŋ u teŋanuŋ du *umeeșa wi mngur wi Nașibați, baanwo ti ploolan na Nașibați i? ¹⁹K  we wi n aluŋ kaŋupan h nk ba? Uyemaŋ u teŋanuŋ iko yi bajaan bado Nașibați uka udooni i? Iko m nt yuŋ ika udooni i? ²⁰Nin! Dji uko wi baŋteŋanuŋ, na manjoonan baŋteŋan wa  ntoŋ, m nt Nașibați i i baŋteŋanuŋ wa. M n al nawo ti ploolan na  ntoŋ. ²¹Naanhilan kadaan ti pnkalame pi Ajugun kakuŋ kadaan ti

^v10:1 Natenan ti Pp n 13.21-22.

^w10:7 Pp n 32.6.

^x10:8 Natenan ti Mn n 25.1-18.

^y10:9 Natenan ti Mn n 21.5,6.

pi n̄ntoŋ. Naanhilan kade du umeesa wi Ajugun kakuŋ kade du wi n̄ntoŋ. ²²Woli n̄do haŋ udeeb wi Ajugun uwala ti n̄ja. Naŋal aji n̄hinan apela i?

Pdo iko bti pa pdēman Naŋibaŋi

²³Dhinan kado iko bti, kē iko bti iŋē wo iinnuura pa n̄aan. Aa, dhinan kado iko bti kē mēnt̄ iko bti iŋaan aji iŋu n̄aan aya kadun ti pfiyaar. ²⁴Nin n̄aan awutan kado kaŋal uleeful ŋaŋ, adoon kaŋal atēnt̄ul. ²⁵Nahinan kade iko bti inkwaapung du ufeeru, kawut kaŋal uko uloŋ. ²⁶Upiitana ti *Ulibra wi Naŋibaŋi aji : « *Ajugun akaaŋ umundu na iko bti inwoon ti wa.* »^z

²⁷Woli n̄aan anwoon aanfiyaar *Krittu adu'an pyoban kē naŋal pya da, nadeen iko bti yi akwulanaŋ, nawut kaŋal uko uloŋ. ²⁸Bē woli ajakan aji uyemaŋ uwo wi baŋeŋanaanun iko yi bajaan bado Naŋibaŋi, wutan kade ŋiki ibi kaŋok uŋal. ²⁹Wi njakuŋ uŋal, mēnt̄iiniyaan ti-iniyaan uŋal wi nan, d̄iiniyaan wi undu. We ukaan kē n̄aan anwoon aanliint̄ ti uŋal, awo kado kaŋup ti uko wi n̄ji nwoon kado? ³⁰Nji, woli dbeeb Naŋibaŋi ti uko wi n̄ji kadeeŋ, we ukaan kē bakji ddo buŋaan ti uko wi mbeebuŋ Naŋibaŋi ba? »

³¹Hēnk, woli nade kēme adaan, kēme uko wi nakdolarun, nadoon iko bti pa pdēman Naŋibaŋi. ³²Mnwo mi nan manwoon mnwo manwoon maankdo bayuday na banwoon baanwo bayuday na banfiyaarun Krittu bajot. ³³Hēnk di di njaan kado : dji kaŋal ti iko bti pdo

uko unliluŋ baŋaan bti. Mēnji kaŋal uleef naan, dji kaŋal bandukiin, bahilna babuur.

11 Nadoon kado ji n̄ji, jibi njaan kado ji *Krittu.

Uko unyukuŋ pwohara pa n̄iint̄ na n̄aat ti wal wi p̄nehan Naŋibaŋi

²Dbeeban ti uko wi najaan naleŋen ti iko bti abot amēban idolade yi nayeenknuŋ ti n̄ji jibi njukananaŋ ya. ³Kē nŋē ŋal name uko wi : n̄iint̄ andoli awoona ti *Krittu ; kē n̄aat awoona ti n̄iint̄ ; kē Krittu awoona ti Naŋibaŋi[†]. ⁴N̄iint̄ andoli ank̄nehanun Naŋibaŋi kēme aŋupara aŋē gur bkow aji walan Krittu[‡]; ⁵kē n̄aat ank̄nehanun Naŋibaŋi kēme aŋupara bē aangur bkow awalan ayinul[¶]: uwo wo ji awo n̄aat andoluŋ buŋaan kē bapuunka[§]. ⁶Woli n̄aat aangur bkow, apuunkiin keeri. Kē wi ukowandēnuŋ n̄aat amata kēme apuunka, aguran bkow. ⁷N̄iint̄ aanwo kaguur bkow, anaam na Naŋibaŋi abot aji yuuj mndēm mi nul ; n̄aat ul, ajaan ayuuj mndēm mi n̄iint̄. ⁸Na manjoonan, mēnt̄ n̄iint̄ apēnnun ti n̄aat, n̄aat apēnnun ti n̄iint̄. ⁹Kē n̄iint̄ awo aampaŋana pa n̄aat, n̄aat apaŋaniin pa n̄iint̄. ¹⁰Uko wi n̄ji n̄tupuŋ, na n̄wanjuŋ ŋakaan kē n̄aat awo kaŋu ti bkow uko unkdiimanun kē ahinan kaŋehan Naŋibaŋi. ¹¹Kē ti kēŋ ki Ajugun, n̄aat anuma n̄iint̄, kē n̄iint̄ anuma n̄aat. ¹²Na manjoonan, jibi n̄aat apēnnun ti n̄iint̄, hēnk di n̄iint̄ abuknaaniin ti n̄aat ; kē bukal bti baŋē woona du Naŋibaŋi.

[†]11:3 *N̄iint̄ andoli awoona ti Krittu ; kē n̄aat awoona ti n̄iint̄ ; kē Krittu awoona ti Naŋibaŋi : baloŋ baji Krittu awo naweek n̄iint̄ ; kē n̄iint̄ awo naweek n̄aat ; kē Naŋibaŋi awo naweek Krittu.*

[‡]11:4 *Aji walan Krittu : Bapiit aji aji walan bkowul.*

[¶]11:5 *Aji awalan ayinul : Bapiit aji aji walan bkowul.*

[§]11:5 *Bapuunka : ŋfa du Korint̄ ppuunka ti n̄aat paŋi paŋiiman kē awo nawuŋaan, nado pekadu, najuban pjuban pi piint̄.*

^z10:26 *Kaŋaam 24.1; 50.12; 89.12; Pleŋan 10.14.*

¹³ Dɔal naʃal ʃi ɔleefan. Unuura ɔnaaʃ ado kaɔnehan Naʃibaʃi bɛ aangur bkw i? ¹⁴ Jɛm umundu ujukanan kɛ ukowandɛn ɔniint akujɛnt uwel i? ¹⁵ Kɛ ɔnaaʃ aʃale kujɛnt uwel, mndɛm mi nul ma. Uwel wi nul udo bi ɔnɛga ɔnɛg. ¹⁶ Kɛ woli ɔnaaʃ aloŋ aji uko wi nʃupuŋ uunjoonani, dɔal kaʃupa uko wi ʃaɔn: ɔnɛka udolade uloŋ umpati, kɛ banfiyaaruŋ Naʃibaʃi bti kak baanka udolade uloŋ.

Kaɔnah ki Ajugun

¹⁷ Hɛnkuŋ dɔal kaʃiiniyaan uko uloŋ wi najaan nado unwoon uunlilɛn : woli nayit pdɛman *Krittu, byit mɛntɛ baanji baʃijan bnuura, baji baʃɛp ʃɛp kaʃijan buʃaan. ¹⁸ Dɔunna atiink kɛ baji woli nayit, bpulad baji bawo ʃi ptoofan – kɛ nfiyaar uko mɛntɛ ʃi umbaŋ uloŋ. ¹⁹ Kɛ bpulad baʃɛ wo kawo ʃi ptoofan, banjaan bamɛban kaliint bahilna bawinana. ²⁰ Woli nayit keeri, mɛntɛ kaɔnah ki Ajugun ki ki najaan nabi pde. ²¹ Na manjoonan, ʃi wal wi nakdeɛŋ andoli aji taran pde kayok, hɛnk aloŋ aji wo na ubon, aloŋ kakuj. ²² Naanka itoh yi nakdeenuŋ kabot kadaan i? Kɛme nabeeh baɔnaaŋ biki Naʃibaʃi? Naŋal pkowandɛn banwoon baanka nin uko uloŋ i? We wi nwoon kajakan ba? Dwo i kabeeban i? Mɛnhil kabeeban ʃi uko mɛntɛ.

²³ Na manjoonan, dyeenkna du Ajugun uko wi njukananaŋ: Yetu Ajugun, ʃi utejan wi awoon i kawulana, ajej kapoom, ²⁴ abeeb Naʃibaʃi, apitɛʃ ka awul baʃaʃarul aʃɛ ji : « Uleef naan wii wi, unwulaniŋ pa an. Naluŋiŋ nado kado hɛnk uwo pleʃan pi naan. » ²⁵ Wi babaan pde, ajej pnkalame aji : « Poot pi pawoon pɔnaak pi naan pantuluŋ pa an, pi Naʃibaʃi aʃɛjanaanuŋ bhoŋar bhalu. Naluŋiŋ nado kado hɛnk wal undoli wi nakdaanuŋ pa, uwo pleʃan pi naan. » ²⁶ Na manjoonan, wal undoli wi nadeɛŋ kapoom mɛntɛ abot adaan poot mɛntɛ,

naji naʃup ʃup pkeʃ pi Ajugun kayoonkna ubi wi nul.

²⁷ Ukaan kɛ ɔnaaŋ adele kapoom ki Ajugun kɛme adaan poot pi nul ʃi unoh, aluŋ kahepna ʃi uleef wi Ajugun wi adeɛŋ na pɔnaakul pi adaanuŋ. ²⁸ Naan andoli awo katen tenan uleeful keeri kabaa kade kapoom kakuj kadaan poot. ²⁹ Woli ɔnaaŋ ade kapoom, adaan poot bɛ aanʃu ʃi uʃal kɛ uleef wi Ajugun wa, adu kakob ki Naʃibaʃi ʃi a. ³⁰ Uko waŋ ukaan kɛ utum ʃi ptoofan bamaakal, banʃakmuŋ, kɛ batum badoo piint akeʃ. ³¹ Woli nten lah ɔleef ɔi nja, Naʃibaʃi aankkob nja. ³² Kɛ Ajugun aʃɛ ji kob nja kakuj kaʃan nja ɔhilna ɔwut kaduknaana ji umundu.

³³ Hɛnk, an bayiʃ naan, woli nayitiir pde nayoonkarɛn. ³⁴ Woli ubon ude ɔnaaŋ, adeen du katohul, hɛnk Naʃibaʃi aankluŋ kakoban. Kɛ iko indukiŋ ʃi yi naheparuŋ, dluŋ kateeman ʃi ya wal wi nji kaluŋ kaban du an.

Iko yi Uhaaʃ wi Naʃibaʃi ujaan uʃɛn

12 An bayiʃ naan ʃi *Krittu, hɛnkuŋ nabiin ɔiiniyaan iko yi *Uhaaʃ wi Naʃibaʃi ujaan uʃɛn, mɛnɔal nawo ʃi kapaam ʃi iko mɛntɛ. ² Name kɛ wi nawoon naando bi fiyaar Krittu, nabi dɛman iko inwoon iinhil bʃup, kɛ ikʃoŋan aneemanan. ³ Ukaan kɛ nji nɔal kaʃupan kɛ nin ɔnaaŋ i Uhaaʃ wi Naʃibaʃi ukʃoŋuŋ aanhil kaji : « Yetu afɛpanaa! » Kɛ nin ɔnaaŋ aanhil kaji : « Yetu awoon Ajugun » bɛ mɛntɛ Uhaaʃ wi Naʃibaʃi ukʃoŋuluŋ.

⁴ Iko yi *Uhaaʃ wi Naʃibaʃi ujaan uʃɛn ipati, kɛ wul ʃaɔn uʃaan aji uʃɛn ya bti. ⁵ Utum jibi ɔnaaŋ ahili kalempar Ajugun, kɛ ul ʃaɔn i i ɔklemparuŋ. ⁶ Iko iɔŋarɛnaan itum maakan, kɛ Naʃibaʃi aʃɛ woaha aloolan anjaan aʃɛpna ʃi nja bti kado iko mɛntɛ bti. ⁷ Uhaaʃ wi Naʃibaʃi uji uwinana ʃi ɔnaaŋ anfiyaaruŋ andoli ahilna aʃɛnk banfiyaaruŋ bti. ⁸ Uji uʃɛn aloŋ uʃup unʃuŋa, kawul aloŋ uʃup wi kame ; kɛ wul ʃaɔn uʃaan aji uʃɛn. ⁹ Uji

uwul aloŋ pfiyaar, kawul aloŋ kak mn-hina mi pjeban bamaakal ; k  wul  a  u aaŋ aji u en. ¹⁰ Uhaa  m nt  uloolan ukaaŋ aji uwul aloŋ mn-hina mi pdo mlagre, kawul aloŋ mi pdo ka upar Na iba i, kabi wul aloŋ mn-hina mi ppa e  uko unwoonuj du wa na unwoonj uunwoona da, kawul aloŋ mn-hina mi p up   up  i ba i, kawul aloŋ kak mn-hina mi p olanaar  a. ¹¹ Aa, Uhaa  wi Na iba i  a i ujaaŋ udo iko m nt  bti, andoli uwulu jibi u aluj.

Uleef uloolan untumi na iko impa i

¹² Uleef uwo uloolan a e wo na  mbarj  tum, jibi  mbarj  i uleef  atumuj a e woha  i uleef uloolan, h nk di *Krittu awoonj kak aloolan k  nja  woonj  mbarj  tum  i nul. ¹³ Nja bti, bayuday na banwoonj baanwo bayuday, balem-par ba aaŋ na baweek biki baka,  yeenk nja bti batitmu  i Uhaa  wi Na iba i kawoona uleef uloolan ;  yeenk nja bti uhaa  m nt  ak san.

¹⁴ H nk keeri, uleef uunwo umbarj uloolan, utum  mbarj. ¹⁵ Woli kaho  kaji lah : « M nwo ka en, m ntok keeri  i uleef » kankwoha wo  i uleef i? ¹⁶ K  woli kaba  kaji lah : « M nwo pk s, m ntok keeri  i uleef » kankwoha wo  i uleef i? ¹⁷ Woli uleef bti uwo lah pk s k s, hum di di ukhilanuj katiink? K  woli uleef bti uwo lah kaba  ba , hum di ukhiluj katiink p k n? ¹⁸ Na manjoonan, Na iba i a u umbarj wi uleef wi a ali  i dko di a aluj. ¹⁹ Woli  mbarj bti  awo lah uko uloolan, uleef uunkwo? ²⁰ K   mbarj  a e tum, uleef k  uwo uloolan. ²¹ Pk s paanhi-nan kaji na ka en : « M nkak anumi'u » k  bkow baankak ahil kaji na iho : « M nkak anumi'an. » ²²  mbarj  i uleef  an e n aanuj  anumanaa ; ²³ k   mbarj  i  behnuj,  anwoonj  aanyuk p iniyaan,  ul  i  jaaŋ  boman bnuura ; ²⁴ k   anwoonj  aanwo haŋ,  aan-

numa pboman. Na manjoonan Na iba i aboman uleef ad man  mbarj  anwoonj  aand manaa. ²⁵ H nk uleef uunfaa iri, uwo wo uloolan, umbarj undoli uji u aaf  andukiŋ. ²⁶ Woli umbarj ulonj  i uleef ude, uleef bti ujaaŋ uhaj na wa ; k  woli umbarj ulonj  i uleef ud manaa,  undu bti kak  aji  ad mana.

²⁷ K  an, nawoonj uleef wi *Krittu, na ok  i wa, andoli awo umbarj ulonj. ²⁸ K  Na iba i a e duna  u  i kadun ki banfiyaaruj Krittu banja an, k  bat bant n bawo ba uparuj, k  bawajant n bawo bajukan a e  u na bankaanj mn-hina mi pdo mlagre, a u na bankaanj mi pjeban bamaakal, mi p enk ba aaŋ, mi p ih na mi p up   up  i ba i. ²⁹ Ba aaŋ bti bawo banja an i? Ba aaŋ bti bawo ba upar Na iba i i? Ba aaŋ bti bawo bajukan i? ³⁰ Ba aaŋ bti bayeenk mn-hina mi pjeban bamaakal i? Ba aaŋ bti bahil p up   up  i ba i i? Ba aaŋ bti bahiluj p olanaar  a i? ³¹ Na alan u en und mnuj, wi *Uhaa  wi Na iba i ujaaŋ uwul. K  n e diimanan h nkuj bgah banuurnaaniŋ.

U al

13 Woli d iini   up  i ba aaŋ ba-j n adoo  iini  i  wanjut a e wo m nwo na u al, dwo wo ji untintan wi bakkobuj k me untinu. ² Woli dyeenk u en wi pdo ka upar Na iba i, abot ayeenk wi pme iko immeniŋ bti na kame bti, woli ddoos fiyaar Na iba i adoo hum b  m nwo na u al, m nwo nin uko ulonj. ³ Woli d en iko yi nkaaŋ bti, woli ddoos wul uleef naan bat r a e wo m nwo na u al, m nka nin udooni.

⁴  aaŋ awo le na u al na manjoonan, aji wo na kamiir, aji joob bkow, aanji kuj  aaŋ, aanji homp, aanji deej iganan, ⁵ aanji do uko unwoonj uunyuki, aanji  al uleeful  a , aanji deeba  k me kahank  aaŋ  i uhaa . ⁶ Aanji liland r uko unwoonj uunwo utool, ka e liland r man-

joonan ; ⁷aji miir ti iko bti, aanji tañan pfiyaar, aanji tañan phaṭ ti Naşibaṭi, kataman ti iko bti.

⁸Uṅal uunji uba. Uṅen wi pṭupar Naşibaṭi uluṅ kaba, wi pṭup ṅṭup ṅi baṭi kē ukluṅ kaba, wi kame kē ukluṅ kaba.

⁹Na manjoonan ṅēndo bi me iko bti, ṅēndo bi ṭup ṅṭup bti ṅi Naşibaṭi, ¹⁰kē wal wi iko ikkēşuṅ kakuṭ kanuura bti ukluṅ kabi, uko unwoon uunkēş bti uba.

¹¹Wi mbiiṅ awo napoṭ, dji kaṭiini ji napoṭ kaşal ji a, kawin iko ji a. Kē hēnkuṅ wi nwoon naweek, dpēnan ti uşal naan iko bti yi kpoṭ. ¹²Hēnkuṅ ṅji win ji ṅaaṅ antenuṅ ti kawini kanfēluṅ kē wal mēnt ṅşē luṅ kawin Naşibaṭi bnuura katena ti kēş, hēnkuṅ ṅēmme Naşibaṭi bnuura, kē wal mēnt ṅşē luṅ kame'a bnuura jibi ul ameeṅ nja bnuura.

¹³Kē iko iwajanṭ işaaṅ awo nin iinkba : pfiyaar, mnhaṭ na uṅal ; kē uṅal uşaaṅ apel yuṅ mēntan bti.

Pṭupar Naşibaṭi na pṭiini ṅṭup ṅi baṭi

14 Natamaan keeri nawo na uṅal. Nadoon kala kak iko yi *Uhaaş wi Naşibaṭi ujaan uṅen, kē ṭuṅ yuṅ mēntan, wi pdo kaṭupar Naşibaṭi wi wi nawoon kado kala maakan.

²Na manjoonan ṅaaṅ anjaan aṭup ṅṭup ṅi baṭi aanji ṭiini ṭiini na bañaan bajēn, aji ṭiini na Naşibaṭi ṭañ ; nin alon aanji te iko yi ajakuṅ, aji ṭup iko inmeniiṅ yi *Uhaaş wi Naşibaṭi uwululuṅ.

³Kē anşaaṅ aṭupar Naşibaṭi aşē baa ṭēp ṭēp aṭiini na bañaan bajēn ; ṅṭup ṅi nul ṅaka mnhina mi pdo banfiyaaruṅ baya kadun, kaṭaṅ baka kabot kajoobṭēn baka ṅhaaş. ⁴Anjaan aṭup ṅṭup ṅi baṭi, ulee-ful wi wi ajaan ado uya kadun, kē anjaan aṭupar Naşibaṭi aşē ji do pntuk pi banfiyaaruṅ bti paya kadun.

⁵Dṅal maakan nado kaṭup ṅṭup ṅi baṭi, aşē hokan nado kaṭupar Naşibaṭi. Anjaan aṭupar Naşibaṭi apel ankaan mnhina mi pṭup ṅṭup ṅi baṭi. Woli an-

jaan aṭup ṅṭup ṅi baṭi aji tolanaar ṅa kadolna pntuk pi banfiyaaruṅ bti paya kadun, aji wo ji anktuparuṅ Naşibaṭi.

⁶Kē hēnkuṅ, an bayiṭ naan, dheparan : woli dbi lah du an aṭup ṅṭup ṅi baṭi ṭañ, awo mēndiimanan iko yi Naşibaṭi immeniin, awo mēndolan kē nawo na kame, awo mēntupar Naşibaṭi akuṭ awo mēnjukanan, udooni uhoṅ wi wi ṅji kakaaruṅ an ba?

⁷Natenan kak, aşē naakrēn ikobare hum di di bañaan bakmeēṅ uko wi akkobuṅ?

⁸Woli nangoli alul pduuna bangoli bandukiin baya ugut aşē wo aanlul jibi bajaan balul, hum di di bakbomanderuṅ pa pya ugut ba? ⁹Kē hēnk di di uwoon kak pa an : woli naṭup ṅṭup ṅi baṭi, ṅṭup ṅanwoon ṅaanteēṭanaa, hum di di bañaan bakmeēṅ uko wi nakjakuṅ? Naṭiini ṭiini ti uyook.

¹⁰ṅṭup ṅanwoon ṭi umundu ṅatumi, kē undoli uşē ji uteeṭana ti bankṭupuṅ wa. ¹¹Woli ṅaaṅ aṭiini uṭup wi nwoon mēntee, dji kawo ṅaaṅ nayaant ṭi kadunul, ul kakuṭ kawo nayaant ṭi kadun naan. ¹²Ukaan kē wi naṅaluṅ na ṅhaaşan bti *Uhaaş wi Naşibaṭi uṅenan iko yi wa, nawo kabi kaṭu ṭu ṅhaaş ṭi pyeenk iko itum inkdoluṅ banfiyaaruṅ bti baya kadun.

¹³Ukaan keeri kē anhiluṅ pṭup ṅṭup ṅi baṭi awoon kado kañehan Naşibaṭi aṭena ahil pdo katolanaar ṅa. ¹⁴Woli dñehan na ṅṭup ṅi baṭi, uhaaş wi naan uji uwo ṭi pñehan, uşal kaşē wo uunji ulemp.

¹⁵Kē we wi nwoon keeri kado? Dñehan Naşibaṭi na uhaaş wi naan kabot kañehana na uşal wi naan, dyeehara na uhaaş wi naan kabot kayeehara na uşal naan. ¹⁶Na manjoonan, wi ikdēmanuṅ Naşibaṭi ti ṅṭup ṅi baṭi, hum di ṅaaṅ anwoon aante ṅṭup mēnt ahiniin kateem kaji uwo haṅ bē aante uko wi iṭupuṅ? ¹⁷Uko wi iṭupuṅ udole wo unuura, ankntiinkiiṅ aanji ṭēpna ti wa kaya

kadun. ¹⁸ Dbeeb Naşibaţi  i uko wi njaan ka up n up  i ba i, ddoo  up  a apel an, ¹⁹ k  n   ji nwole  i ptoof pi pntuk pi banfiyaaru  kahokan ka iini kdiim ka een ki bate  kahilna kajukan baka k  di kdiim i een-week  yaa  i een-week (10 000) ki bawoo  baankte.

²⁰ An bayi  naan  i *Krittu, nawutan kawo bapo   i uko wi u al, nawoon baka  i uko wi bu aan, na   nawo bantohi  i uko wi najaan na al. ²¹ H nk di upiitaniin  i *Ulibra wi Na iba i aji :

« *D  pna  i n up  i ba aan bayaant, ka  pna  i mntum mi bayaant, ka iiniyaan na biki pntaali pi naan te baandoo di di wal m nt ptiink n.*

*H nk di *Yawe Nawat Kabuka ajaku . »^a*

²² H nk keeri woli Na iba i a  pna  i n up  i ba aan bawoo  baantee, u i uwo uko unjaan udiiman banwoon baanfiyaara k  adeeba  r baka, uko m nt uunwo pa banfiyaarulu  ; k  woli Na iba i a  pna  i *ba uparul, aji  up  up na banfiyaarulu  bahilna baya kadun, uko m nt uunwo pa banwoon baanfiyaara. ²³ Natenan ten, woli banfiyaaru  *Krittu b i bayit a    i ini bukal b i na n up  i ba i, woli banwoon bayaant banwoon baando bi fiyaar Krittu baneej  i dko m nt, na al aji baankji nayilaa i? ²⁴ K  ba aan b i ba ale  upar Na iba i woli anwoon nayaant anwoon aando bi fiyaar aneej  i dko m nt, uko wi atiinku  b i u i udola ayikr n k  awo nado bu aan, n up  u   jaan  adola a alan uleeful. ²⁵ Wal m nt, iko inmeniin  i u alul i i ip n kawinana, a   jot kaf t kaara  i mbo  kad man Na iba i ka   kaji : « Na manjoonan, Na iba i awo  i ptoofan! »

 i uko wi byit bi banfiyaaru 

²⁶ An bayi  naan  i *Krittu, k  we wi nawoo  kado? Woli nayitiir p ne-

han Na iba i, k  alon aka kayeeh, k  alon aka uko wi pjukan, alon k  aka u up unwoonu  du Na iba i, alon k  aka u up wi ba i wi p up, k  alon ahil p olanaar wa, iko m nt b i iwo kado ba aan baya kadun. ²⁷ Woli balon ba al p up n up  i ba i, nadoon bat b k me bawajan  ba up, andoli ji  up kayewan at ntul, alon a    olanaar wa. ²⁸ Woli natolanaar wa aanwoo, bayompan, ba iini na Na iba i du  haa   i baka mee . ²⁹ K  woli balon ba al p upar Na iba i, bat b k me bawajan   i baka ba iiniin bandukiin ba   bado ka al  i uko wi ba upu . ³⁰ Woli alon awo  i p up k  Na iba i a   wul alon kak  i banwoon da u up, nateek ayompan awuta adiman wa. ³¹ Na manjoonan, an b i nahilan ka upar Na iba i, aloolan aji  up kayewan at ntul, ba aan b i bahilna bajak babot bañan baka. ³² Banjaan ba upar Na iba i baji bahil pm ban  leef  i baka. ³³ Na iba i aanwo i par fa, ul ajaan a i  mnjeeh ;  i byit b i bi banfiyaaru  uko wa  uwoon kado kadolana.

³⁴ Woli nayitiir pd man Na iba i, ba  baji bawo kawut p aat, baandinan baka bado kahoopa  r da. Jibi upiitaniin  i *Ulibra wi Bgah, bawo kado katiink tiink. ³⁵ Woli ba al kame uko ulon, bahep-aran bayin baka du katoh. Uunuura  a  adokan woli pntuk pi banfiyaaru  payit p ehan Na iba i.

³⁶ An biki Korint, na al aji u up wi Na iba i up nna du an i? An nawohan baloolan bantiinku  wa i? ³⁷ Woli  aan a al aji awo Na upar Na iba i k me  aan anwoon na *Uhaa  wi Na iba i, awo kayikr n k  uko wi mpiitanan uwo uko wi Ajugun a uu  pdo kado. ³⁸ K   aan a ale pok pyikr n uko m nt, Na iba i apoka ul kak.

³⁹ An bayi  naan  i *Krittu, nadoon kala keeri p upar Na iba i ka   kawo

^a14:21 Itayi 28.11-12.

naankneenan p̄tup n̄tup n̄i baṭi. ⁴⁰Iko mēnt̄ b̄ti idolaniin̄ na uṣal ujij ibot iṭēp̄ ṭi bgah.

Pnaṭa ṭi pkeṭ pi Yetu

15 An bayiṭ naan, d̄nal kaleṣanan ^{*}Uṭup Ulil Unuura wi n̄tupanaṅ, wi nayeekuṅ akuṭ amēban ṭi wa alin̄t̄. ²Ṭi uṭup mēnt̄ wi wi Naṣibaṭi aṭēp̄nuṅ abuuranan, an nanjaan̄ namēban wa jibi n̄tupanan wa ; woli mēnt̄ hēnk da, p̄fiyaar pi nan pawaan̄ udooni.

³Uko undēmnuṅ ṭi iko yi n̄ji kaṭupanaṅ uwoon̄ wi nyeekuṅ n̄ji kak unwoon̄ kē ^{*}Krittu akeṭ apēnanaan ipekadu yi n̄ja, jibi upiitaniin̄ ṭi ^{*}Ulibra wi Naṣibaṭi. ⁴Amoyaa aṣē naṭa ṭi pkeṭ ṭi unuur uwajant̄n̄, hēnk kak di di upiitaniin̄ ṭi Ulibra wi Naṣibaṭi. ⁵Apēn awinana ṭi kadun ki Kefat̄^{**}, aluṅ apēn awinana ṭi kadun ki banjañanul iñeen na batēb. ⁶Akak aluṅ apēn awinana ṭi byaaṣ bloodan ṭi kadun ki banfiyaarulun̄ iñeen-week n̄yaaṣ kañeen : bantumnuṅ ṭi baka bahum bajeb kē baloṅ bakteṭi. ⁷Wi iko yaṅ iṭēpuṅ, akak apēn awinana ṭi kadun ki Yakob^{††} na ki banjañan b̄ti.

⁸Abaañṣaan apēn awinana ṭi kadun naan n̄ji kak, kē nwo ji napoṭ ambukiin̄ bē wal wi kabuka ki nul uundo bi ban. ⁹N̄ji dwoon̄ ampoṭēṭaanun̄ ṭi banjañan biki nul ; na manjoonan mēndo taan̄ taan̄ na pdu'ana nanjañan ṭiki d̄bi hajan̄ ṭfa bañaan̄ biki Naṣibaṭi banfiyaaruṅ ^{*}Krittu. ¹⁰Kē Naṣibaṭi aṣē wulēn̄ bnuura bi nul ado kē nwo ñaan̄ i nwoon̄ ; bnuura bi awulnuṅ baanwaan̄ udooni, dbaa ṭēp̄ ṭēp̄ alemp̄ apel banjañan bandukiin̄. Mēnt̄ n̄ji a ṭi uleef naan dwoon̄ anlempuṅ, Naṣibaṭi ajaan̄ aṭēp̄na ṭi n̄ji kalemp̄ ṭi bnuura bi awulnuṅ. ¹¹Hēnk keeri, uwole n̄ji kēme banjañan bandukiin̄

bakṭupuṅ, ^{*}Uṭup Ulil Unuura wi wi n̄kṭupuṅ, uṭup mēnt̄ wi wi nafiyaaruṅ.

Pnaṭa pi bañaan̄ ṭi pkeṭ

¹²Kē woli n̄tupan̄ aji ^{*}Krittu anaṭa ṭi pkeṭ, hum di di baloṅ ṭi an bahilanun̄ kaji bañaan̄ baanknaṭa ṭi pkeṭ ba? ¹³Woli bañaan̄ baanknaṭa ṭi pkeṭ, Krittu aannaṭa keeri ṭi pa. ¹⁴Kē woli Krittu aannaṭa ṭi pkeṭ, uko wi n̄tupuṅ ukeer awaan̄ udooni, kē p̄fiyaar pi nan pawaan̄ udooni. ¹⁵Woli na manjoonan bankeṭuṅ baanknaṭa ṭi pa, uwoon̄ kē Naṣibaṭi aannaṭan̄ Krittu ṭi pa. Iṅkeer awo baṭilan̄ ṭi uko wi Naṣibaṭi, wi n̄tupuṅ aji anaṭan̄ Krittu ṭi pkeṭ. ¹⁶Aa, woli bankeṭuṅ baannaṭa ṭi pa, Krittu kak aannaṭa ṭi pa. ¹⁷Kē woli Krittu aannaṭaa, p̄fiyaar pi nan pawaan̄ udooni, nahum nwo ṭi pekadu, ¹⁸kē banfiyaarulun̄ bankeṭuṅ baankbuur. ¹⁹Woli n̄haṭ̄ Krittu abuuran̄ n̄ja ṭi mboṣ ṭañ, n̄woon̄ banñaganaanun̄.

²⁰Kē ^{*}Krittu na manjoonan aṣē naṭa ṭi pkeṭ: ṭi bankeṭuṅ, Krittu awoon̄ nateek annaṭiin̄ ṭi pa. ²¹Ñaan̄ aloolan aṭijun̄ pkeṭ ṭi mboṣ hēnk kak di di ñaan̄ aloolan akdolun̄ bañaan̄ banaṭa ṭi pkeṭ. ²²^{*}Adam akaan̄ kē bañaan̄ b̄ti bakkeṭ, hēnk kak Krittu akaan̄ kē bañaan̄ b̄ti banwoon̄ na a baknaṭa ṭi pkeṭ. ²³Ṭi uko wi pnaṭa ṭi pkeṭ, Naṣibaṭi ado bi ṭup ṭup jibi uko mēnt̄ ukṭēpuṅ: Krittu awoon̄ nateek annaṭiin̄ ṭi pkeṭ, woli aluṅ abi, bañaan̄ biki nul babaa naṭa ṭi pa. ²⁴Woli uko waṅ uṭēpi, uba umundu uṣē bi, wal mēnt̄ atok baṣih̄ b̄ti, baweek̄ b̄ti na mn̄hina b̄ti, kaṣē kawul p̄sih̄ Naṣibaṭi anwoon̄ Aṣin. ²⁵Na manjoonan Krittu aluṅ kaṣih̄ te wal wi Naṣibaṭi akṭuun̄ baṣooradul̄ b̄ti ṭi ihoṭul̄ uṭeeh. ²⁶Naṣooradul̄ nabaañṣaani i aktokuṅ awoon̄ pkeṭ. ²⁷^{*}Ulibra wi Naṣibaṭi uji aṭu iko b̄ti ṭi ihoṭ̄ yi Krittu

^{**}15:5 *Kefat*: Kawo katim kalon̄ ki Piyeer.

^{††}15:7 *Yakob* : Yakob i awo abuk aṣin Yetu akuṭ awo naweek̄ i pntuk pi banfiyaaruṅ pi Yerutalem.

uṭeeh ; kẹ wi ujakuṅ aji aṭu iko bti ṭi ihoṭ yi Krittu uṭeeh, ṅme kẹ Naṣibaṭi ṭi uleeful aanwo ṭi ihoṭul uṭeeh, ul aṭuun iko bti ṭi ihoṭ yi Krittu uṭeeh. ²⁸ Wal wi Naṣibaṭi aklun kaṭu iko bti ṭi ihoṭ yi Krittu uṭeeh, wi wi ul, Abuk Naṣibaṭi, akwoon ṭi kafet ki nul, ul Naṣibaṭi, anklun kaṭu iko bti ṭi ihoṭul uṭeeh. Hėnk Naṣibaṭi alun kawo aloolan ṭań anṣihun, alun kaṣih ṭi iko bti.

²⁹ Naṣalan kak biki babattaaruṅ ṭi katim ki bankeṭun: we wi bahaṭun pyeenk ba? Woli ujoonan kẹ bankeṭun baanknaṭa ṭi pa, we ukaṅ kẹ babattaar ṭi katim ki baka ba? ³⁰ Kẹ nja, we ukaṅ kẹ unuur undoli ṅji ṅwo ṭi mntum mi pkeṭ ba? ³¹ An bayiṭ naan, na manjooonan dji kawo ṭi mntum mi pkeṭ unuur undoli, kẹ ulon uṣe wo mnlilan mi naan uwoon wi nawoon ṭi ploolan na Yetu *Krittu Ajugun. ³² Woli uṣal wi bańaan bajen ṭań ukaṅ kẹ ngutan na ṅko ṅi uṭeeh du Efet, we wi nkaṅ da? Woli bankeṭun baanknaṭa ṭi pa, nabiin ṅde ṅbot ṅdaan ; ṅkeṭ faan. ³³ Naṭaafaraan : banoh bawuṭaan baji batok ṅaan mnwo. ³⁴ Naṭelṣan ṅṣal ṅi nan, naṭańan pjuban. Na manjooonan, balon ṭi an baamme Naṣibaṭi ; uwo mnkow pa an.

Uleef wi banknaṭiṅ ṭi pkeṭ

³⁵ Kẹ alon aṣe hilan kahepar kaji : « Hum di di bankeṭun baknaṭiṅ ṭi pa? Babi na uleef unaam hum ba? » ³⁶ Iwi iwo nawaṅ uṣal! Iimme kẹ woli itepii, udeey ulon uunji uhil kabuk bẹ uunkeṭ keṭ duna i? ³⁷ Kẹ uko wi itepiṅ uunwo uko umbukiṅ: uwo pbuk ṭań, pi maaj kẹme ṅdeey ṅlon. ³⁸ Wal mēnt, Naṣibaṭi kaṣe do wa ubuk bko bi aṅaluṅ, pbuk pandoli paji pabuk bko bi pawoon i kabuk.

³⁹ ṅleef bti ṅaannaami, ulon uji uwo wi ṅaan najen, ulon kawo wi ṅntaam, ulon kawo wi ṅkaṭ, ulon kawo wi ṅṭeb. ⁴⁰ Uka kak iko inwoon du baṭi, na in-

woon ṭi mboṣ ; kẹ kanuura ki iko yi baṭi kapaṭ na ki iko yi mboṣ. ⁴¹ Kanuura ki bnuur kapaṭ na ki pli, kẹ ki ṅjah kapaṭi ; ujah udoo ji upaṭ kanuura na ujah utenṭ wa.

⁴² Kẹ hėnk di di uwoon ṭi uko wi pnaṭa ṭi pkeṭ. Uko wi bamoyun ṭi mboṣ ji utepi, uwo uleef unkuṭun. Uṣale naṭa ṭi pkeṭ, uunkak ahil kapuṭ. ⁴³ Uko wi bajaṅ bamoy uwo uleef unwaanun udooni, kẹ woli unaṭa ṭi pkeṭ, uji utum na mndem. Uko wi bajaṅ bamoy uwo uleef unwoon uunka mnhina, kẹ woli unaṭa ṭi pkeṭ, uji utum na mnhina ⁴⁴ Uleef wi bajaṅ bamoy uwo uleef wi ṅaan najen, bẹ uṣale naṭa ṭi pkeṭ, *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uji uwul wa mnhina. Uka keeri uleef unwoon wi ṅaan najen akuṭ aka uleef unjaṅ uyeenk Uhaaṣ wi Naṣibaṭi. ⁴⁵ Upiitana ṭi *Ulibra wi Naṣibaṭi aji : « *ṅiint nateek, *Adam, awo ṅaan najen i Naṣibaṭi awulun uhefent.* » Kẹ Adam natėbantėn anwoon Krittu, atum na Uhaaṣ wi Naṣibaṭi unjaṅ uwul ubida. ⁴⁶ Mēnt ṅaan anyeenkun Uhaaṣ wi Naṣibaṭi ajaṅ abi uteek, ṅaan najen a ; anyeenkun Uhaaṣ wi Naṣibaṭi abaa bi. ⁴⁷ Naṣibaṭi aboman ṅaan nateek na ufuus, awoona ṭi mboṣ ; kẹ natėbantėn aṣe woona baṭi. ⁴⁸ Bańaan biki mboṣ bawo wo ji i Naṣibaṭi abo- manaanun ufuus ; kẹ banwoon baṭi kẹ bawo ji anwoonun baṭi. ⁴⁹ ṅjunna awo ji ṅaan mēnt anwoonun ṭi mboṣ, aṣe lun kanaam anwoonun baṭi.

⁵⁰ An bayiṭ naan ṭi *Krittu, uko wi ṅi ṅaluṅ kaṭupan uwoon kẹ ṅaan najen aanhinan kaneej du *Pṣih pi Naṣibaṭi, kẹ uko unkuṭun unhinan kaneej du dko di iko iwoon iinji ipuṭ.

⁵¹ Hėnkuṅ dṅal kaṭupan uko ulon umeniṅ: mēnt nja bti ṅklun kakeṭ, kẹ nja bti ṅṣe lun kaṭelṣa. ⁵² Uko mēnt utaran taran, kawo ji ṅaan akompėṣun uyaṣ uloolan, ṭi wal wi plul pbańsaani paklulun. Palun kalul, bańaan bankeṭun baṣe banaṭa bawo baankak akeṭ, wal

mënt nja bti n̄t̄l̄ša. ⁵³Na manjoonan, uko unkuṭuṭuṭ uwo kakak uko unwoon uunkpuṭ, k̄e uko unkketuṭ uwo kayeenk ubida unwoon uunkba. ⁵⁴Wal wi uko unkuṭuṭuṭ ukkakuṭ uko unwoon uunji upuṭ, k̄e uko unkketuṭ uyeenk ubida wi mnt̄o, wal m̄ent̄ wi wi uṭuṭ umbiinj api-itana ṭi *Ulibra wi Naṣibaṭi ukdolaniinj: « Pkeṭ pawatanaa, pakobaa. ⁵⁵Iwi pkeṭ, pwat pi nu pundu? Iwi pkeṭ, uko ufij̄i wi nu uwo ṭuṭ? »^b ⁵⁶Uko wi pkeṭ pa-jaan pafiṇa uwo pekadu, k̄e uko un-jaan uwul pekadu mn̄hina uwo *Bgah bi Moyit. ⁵⁷Nabiin keeri n̄beeb Naṣibaṭi an-jaan aṭ̄epna ṭi Ajugun Yetu *Krittu kado nja n̄wat. ⁵⁸An bayiṭ naan ṭi *Krittu biki mmaganuṭ, nam̄ebaan keeri naliint. Nadoon kataman unuur undoli ṭi plem-par Ajugun. Name k̄e plempara paan-waan udooni.

Bajunt b̄t̄enkni banfiyaaruṭ biki Yerutalem

16 H̄enkuṭ d̄jal kaṭupan uko ulon ṭi uko wi bajunt b̄t̄enkni baṇaaṅ biki Naṣibaṭi banwoon Yerutalem. Ddobi ṭup banfiyaaruṭ biki Galatiya uko wi bawoon i pdo. D̄jal an kak nado haṅ. ²Ṭi unuur uteek wi kan̄m, andoli ṭi an aje-jan ktaka kloṅ jibi ahinanuṭ aka, ahank du katohul, kawutna kayoonk mbi nabaa naneej bajunt. ³Wal wi n̄ji kabiiṅ, dwul biki nadatuṭ ikaarta yi mpiituṭ baṇaaṅ biki Yerutalem bameena uko unṭijuṭ baka, dyil baka baṇooṭ baka uko wi najuntuṭ kaṭ̄enkna baka. ⁴Woli uyoṭanaan nya da n̄ji ṭi uleef naan, bado bayaas na n̄ji.

Pyā bayaas pi Pawulu

⁵D̄jal p̄t̄epna utaak wi Matedoniya kabaa kabi pwinan. ⁶Ulome ndo du an n̄nuur n̄lon k̄eme n̄to da wal wi ujonṭ b̄ti, h̄enk naṣ̄e nawul̄en uko wi nnumiinj pa

bayaas. ⁷M̄enjal ṭi byaaṣ bi kapant pant, d̄jal pdo n̄nuur n̄lon na an woli ulil Ajugun. ⁸K̄e n̄ṣ̄e luṅ kaṭo du ubeeka wi Efet te ufettu wi *Pentakot, ⁹ṭiki dwin k̄e dhil kado da ulemp unuura wi ndoon abi jun pdo, k̄e baṣoorad nja baṣ̄e tum da kakṣa.

¹⁰Woli Timote abii, nadoonan kadola awo bnuura ṭi ptoofan. Awo na n̄ji k̄e n̄ji n̄lempar Ajugun, ¹¹nin alon awutan keeri kabeeha. Naṭ̄enkana aka uko wi anumiinj pa bayaas abiina te du n̄ji. N̄jwo ṭi pyoonka, n̄ji na banfiyaaruṭ banwoon na n̄ji.

¹²K̄e *Apolot ayiṭ nja ṭi *Krittu, ddab̄era abi pwinan ul na bayiṭ nja bandukiinj, k̄e aṣ̄e wo aando bi n̄jal pbi h̄enkuṭ ; aluṭ kabi woli ahinani.

Iko ibaṇṣ̄aani yi pdo

¹³Nawoon bten, nam̄eban naliint ṭi pfiyaar pi nan, nawoon baṇaaṅ bat̄eṅ, nanaṭan naliint. ¹⁴Uko wi nakdolun b̄ti, nadolan wa na ujal.

¹⁵An bayiṭ naan, dkak aṭupan uko ulon. Name k̄e Tefanat na biki katoh ki nul bawoon bateek bankakuṭ afiyaar *Krittu du utaak wi nan wi *Akayi, name k̄e baji balempar banfiyaaruṭ bandukiinj.

¹⁶Nadoon katiink keeri baṇaaṅ ji bakan m̄enṭan, na baṇaaṅ b̄ti bankdoonanuṭ na baka.

¹⁷Dlilan ṭi uko wi Tefanat na Fortunatut na Akayut b̄biinj pwin̄en ; baṭ̄enk̄en wi nawoon naanwo da, ¹⁸bat̄eṅṭ̄enaan jibi bat̄eṅṭ̄enan̄aṅ. Najukan pyikr̄en bnuura bi baṇaaṅ banwoon ji baka bajaan bado.

¹⁹Banfiyaaruṭ *Krittu b̄ti biki utaak wi Atiya bawulan mboṣ. *Akila na Pritiliya na banfiyaaruṭ banjaan bayiṭ du katoh ki baka bawulan mboṣ ṭi katim ki Ajugun. ²⁰Banfiyaaruṭ b̄ti banwoon ṭi na n̄ji bawulan mboṣ. An kak

^b15:55 Itayi 25.8.

nawulandën mboş naboofar na uşal uyimanaan.

²¹ Nji Pawulu ʒi uleef naan dpiituŋ ʒi awulan mboş.

²² Woli ńaąŋ aanŋal Ajugun, afëpana.

Maranata^{‡‡} – Ajugun biini!

²³ Dñehan Yetu Ajugun awulan bnuura.

²⁴ Dŋalan, an bti wi ŋwoonŋ ʒi poolan na Yetu *Krittu.

^{‡‡}16:22 *Maranata* : ʒi uhebërë dawoonŋ *Ajugun, biini!* kème *Ajugun abi*.

*Uṭup utēbantēn wi Pawulu
apiitun banfiyaaruṅ
banfētun du utaak wi*

Korint

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta katēbantēn ki Pawulu apiitun banfiyaaruṅ biki Korint. Ṭi kakaarta ki nul kateek aṭup baka aji aṅal pya kawin baka. Abi ji na baka kak bajunt, bajunt mēntṭ baṭēnkna banfiyaaruṅ biki Yerutalem, kē ul ṭi uleeful akyaan kayeenk bajunt mēntṭ. Kē aṣē bi wo aanya da. Hēnk di di awoon aanya da : Timote awo ṭi bgah pya Korint, aṣē me ṭi bgah iko yi banfiyaaruṅ biki da bakdoli. Kē uko mēntṭ uunlila. Ati-ink kē bayuday baloṅ baya Korint ajukan da iko impaṭi na Uṭup Ulil Unuura wi Pawulu abiiṅ ajukan da. Baji baji na baka kē Pawulu aanwo nanjañan i Krittu na manjoonan. Wi wi Timote aṣaan aṭiis aṣē ṭup Pawulu, kē ajootan maakan. Uko mēntṭ ukaan kē apiit baka kaṭup uko wi aṣaluṅ na uko unkayi kē aanya du baka.

Pawulu aṭup ṭi kakaarta ki kē awo nanjañan i Krittu aṣē paṭ jibi aklempi na bandukiṅ bajaan bajukan bgah. Uko mēntṭ ukaan kē baṣoora. Pawulu akak aṭēga aji aṅal ul na biki Korint bawo ṭi ploolan. Aji na baka bataman ṭi bajunt baṭēnkna banfiyaaruṅ biki Yerutalem. Akak aṭup aji aṅal kaya kawin baka kahilna kaṭup bañaan banwoon baanwut pjuban manjoonan. Woli Pawulu amēban aliint aji awo nanjañan aṅal ṅal bañaan bame Uṭup Ulil Unuura bakaṭ bame kē Yetu awoon Ajugun.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pawulu awul baka mboṣ akuṭ abeeb Naṣibaṭi (1.1-11)
 2. Ulemp wi nanjañan du banfiyaaruṅ (1.12–2.17)
 3. Pṅal ñaan jibi Krittu aṅaluṅ nja (3.1–7.16)
 4. Pṭen bajuuk (8.1–9.15)
 5. Pawulu aṭup aji awo nanjañan na manjoonan (10.1–13.10)
 6. Pwul mboṣ pbaañsaani (13.11-13)
- 1** Nji Pawulu, i Naṣibaṭi aduun pa nwo nanjañan i Yetu *Krittu, ṭiki aṅaluṅ wa, na Timote ayiṭ nja, ṅpiitanaṅ an banfiyaaruṅ Krittu biki ubeeka wi Korint na bañaan biki Naṣibaṭi bti banwoon ṭi utaak wi Akayi^{¶¶} bti. ²Ṭiñehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu Krittu Ajugun bawulan bnuura babot bajoobṭēnan ṅhaaṣ.

Pawulu abeeb Naṣibaṭi

³Nawulēn ṅbeeb Naṣibaṭi, Aṣin Yetu *Krittu Ajugun ṭi uko wi añagiṅ nja abot atēṅṭēn nja. ⁴Aji tēṅṭēn nja wal wi ṅjaan ṅwo ṭi unoor undoli, kadolna nja ṅhil ṅdo katēṅṭēn bañaan banwoon ṭi unoor undoli na pṭēṅṭēn pi Naṣibaṭi atēṅṭēnuṅ nja. ⁵Na manjoonan, Krittu akaan kē ṅkhaj maakan, kē hēnk di di akaan aji tēṅṭēn nja maakan. ⁶Woli ṅwo ṭi unoor, uwo wo pa pṭēṅṭēnan kabot kaṭijan mbuur ; woli Naṣibaṭi atēṅṭēnun, uwo pa pṭēṅṭēnan nahilna namiir mnhaj mi ṅhajun. ⁷Uhaṭ wi ṅtuun ṭi an udēmi ; ṅme kē jibi nahajuṅ ji un, hēnk kak di di Naṣibaṭi aktēṅṭēnanaṅ ji un.

⁸An bayiṭun, ṅṅal name kē mnhaj mi ṅhajun du utaak wi Atiya manṭēp uṭup^{§§}, kē ṅhaajala maakan adoo ṣal aji wi nun ubaa. ⁹Na manjoonan ṅbi ji ji pkeṭ pi nun pabani, ukaan kē ṅēnkak ahaṭ ṅleef ṅi nun, ahaṭ ṭi Naṣibaṭi anjaan anaṭan bañaan ṭi pkeṭ. ¹⁰Ul abuuranuṅ un pkeṭ

¶¶1:1 Akayi : Korint dawo ṭi utaak wi Akayi, dawoon ubeeka unwoonuṅ uweek da.

§§1:8 Mnhaj mi ṅhajun du utaak wi Atiya : Ñaan aamme mnhaj mi akṭiiniyaanuṅ ṭi. Manka pwo mnhaj mandēmuṅ mi aṭiiniyaanuṅ ṭi ulibra wi Ulemp wi Banjañan 19.23-40.

mënt, akak aluŋ kabuuranun. Aa, ɲtu mnhaŋ mi nun ɲi a, ame kë aluŋ kabuuranun kak. ¹¹ An naŋok ɲi ulemp mënt wi najaan nañehandërun ; hënk, Naŋibaŋi atiink pñehan pi bañaan batum, kawulun bnuura, uko mënt ukaan kë bañaan batum baji babeeba.

Uko unkaan kë Pawulu alutan bayaaŋ bi nul du Korint

¹² Hënkun, uko wi uwoon mnlilan mi nun, uhaaŋ wi nun udiimanuŋ un kë mnwo mi nun ɲi umundu wi na ɲi kadun ki nan manwo mnwo mntool akuŋ ajinŋ ɲi kadun ki Naŋibaŋi. Uko mënt uwoona du Naŋibaŋi, mënt uŋal untuŋa wi bañaan bajën ubiin aŋonun, bnuura bi nul babinŋ aŋonun. ¹³ Na manjoonan, ɲi ikaarta yi ɲpiitanan, ɲjëmpiitan nin uko ulon umpati na wi nahiluŋ kaleyiir kakuŋ kate, kë nŋë me kë unuur ulon naluŋ kate. ¹⁴ Uka uko ulon wi nadoon abi yikrën : ɲi unuur wi Ajugun Yetu akbiin, ɲwo mnlilan mi nan nakuŋ nawo mnlilan mi nun.

¹⁵⁻¹⁶ Dfiyaar uko mënt, ukaan kë mbi ɲal kaŋpna duna du an, kabaa kaya Matedoniya di ɲi kawoonuŋ kakak du an, kaŋë kayeenk uko wi ɲi kanumiin pyaana bayaaŋ du *Yuda, hënk nahilna nanuurandën uyaaŋ utëbantën. ¹⁷ Wi njakuŋ aji ddo haŋ, dbeŋ beŋ i? Woli dji ddo uko, dji kawo na uŋal wi ñaan ɲajën anwoon aanji ɲijan ɲi uŋup uloolan i? ¹⁸ Na manjoonan, ɲi katim ki Naŋibaŋi, uŋup wi nun na an uunwo wi « aa » na « a-a. » ¹⁹ Uko wi Yetu *Krittu Abuk Naŋibaŋi, wi ɲi na Filat na Timote ɲŋupanaŋ, uunwo wi « aa » na « a-a » ubaa ɲëp ɲëp awo wi « aa » ɲañ. ²⁰ Yetu Krittu awoon « aa » mënt, iko bti yi Naŋibaŋi ahoŋuŋ idolana ɲi a. Kë ɲi ul i i ɲkŋëpnun kaji uwo haŋ, kadëmanaana. ²¹ Naŋibaŋi ajaan atëntënun na an, ɲliint ɲi pfiyaar Krittu. Ul ɲi uleeful adatuŋ ɲja, ²² adiiman kë ɲwo biki nul wi aŋuun

uhaaŋ wi nul ɲi ɲja, wul uwoon uko ujuni ɲi iko yi ahoŋuŋ aji aluŋ kawul ɲja.

²³ Uko wi ɲi kaŋupuŋ uwo manjoonan, Naŋibaŋi amee ; woli dŋilani afiñën : mëñjal ɲal pnooranan, ukaan kë mënkak du Korint. ²⁴ ɲjënjal pwo baŋih banktu'anaŋ uko wi nawoon i pfiyaar ; namëban aliint ɲi pfiyaar pi nan kë ɲŋë ɲal kaŋënkkan nawo na mnlilan.

2 Dŋal keeri aji mënkak pwinan, nawutna kawo kak ɲi pjootan. ² Woli ddolan kë najootani, nin alon aankhil pdolën nllilan ɲiki an bti najootan. ³ Dpiit jibi mpiituŋ, kawutna kaban na pjootan du bañaan banwoon kadolën nllilan. Dme na manjoonan kë mnlilan mi naan manwo mnlilan mi an bti. ⁴ Aa, dpiitan awo na mnkuul, ajootan, kë uleef ubeew na ɲi. Kë nŋë wo mëmpiitan piit najootanaan, ddo haŋ nameena jibi ɲalanaŋ maakan.

Pawulu amiir anjubanuluŋ

⁵ Ñaan andolnuŋ kë ɲjootani, mënt ɲi ɲañ i i adoluŋ kë ɲjootani, an bti biki adoluŋ kë najootani. Dbaa ji an bti, batum ɲi an. ⁶ Uko wi bañaan batum badiimanuluŋ kë ajubani udo bi keŋ keŋ, ⁷ ukaan kë nawo i kamiira hënkun kabot katëntëna awut kawo na pjootan pampeluluŋ. ⁸ Dkootan keeri nadiimana kë naŋala. ⁹ Dbi piitan kak katenna me natiink uko bti wi ɲŋupanaŋ. ¹⁰ Kë ñaan i naŋaan amiir, ɲi kak dji kamiira. Aa, woli dka uko ulon wi pmiir, dmiir miir pa an ɲi kadun ki *Krittu. ¹¹ Ddo haŋ *Fatana awutna kaguur ɲja ; ɲme bnuura iko yi ajaan aŋal pdo.

Pawulu ahaajala du Trowat

¹² Wi mbiin du ubeeka wi Trowat pŋup Uŋup Ulil Unuura wi *Krittu, dwin kë Ajugun aŋenën kë nhinan pdo uko mënt bnuura. ¹³ Kë uhaaŋ uŋë ɲëla ɲëla na ɲi ɲiki mëntënk da Tit ayiŋ naan ɲi Krittu ;

uko mēnt̄ ukaaŋ kē nduk baka aya utaaŋ wi Matedoniya.

Mbuur manjaan manwoona ti Kritt̄u

¹⁴Nawulēn ŋbeeb Našibaŋi. Adoluŋ kē Kritt̄u akob Tatana awat kē ŋtok ti pwat pi awatuluj. Aji t̄epna ti nja kado *Kritt̄u ameeŋana kaniink dko bti jibi ukēra ulil p̄t̄ekēn ujaan uniink dko. ¹⁵Na manjoonan, ŋwo pa Našibaŋi p̄t̄ekēn plil pi Kritt̄u ti ptoof pi baŋaan banwoon ti bgah bi mbuur na baŋaan banwoon kak ti bgah bi pkeŋ. ¹⁶Ukēra mēnt̄ uji uwo ti banwoon ti bgah bi pkeŋ na p̄t̄ekēn panjaan paŋij pkeŋ, kawo ti bandukiin p̄t̄ekēn panjaan pawul ubida. Kē in aŋaan ahil pdo ulemp mēnt̄? ¹⁷Baŋaan batum baji bado na plaana pyok ti uŋup wi Našibaŋi. Kē un ŋšē ji ŋt̄up uŋup wi Našibaŋi na ŋhaaŋ ŋjint̄ jibi aŋu'uj un pdo. T̄i mnhina mi Kritt̄u, ŋji ŋt̄up wa kē Našibaŋi amee.

Mndēm mi bhoŋar bhalu

3 Naŋal aji uko wi mbaan aŋup t̄up uwoon kē ŋhomp homp i? Ŋnuma ji balon pdiimanan ikaarta inkdiimanuŋ kē Našibaŋi ayiluŋ un kēme kaheparan ya i? ²An ti ŋleefan nawoon kakaarta ki nun, kapiitana ti ŋhaaŋ ŋi nun, kē baŋaan bti bame ka abot aleyiir ka. ³Baŋaan bame bnuura kē nawo kakaarta ki *Kritt̄u apiit̄uŋ ahankanun. Kakaarta mēnt̄ kaampiitana na kaŋen ki ŋaan na-jēn kapiitana na *Uhaaŋ wi Našibaŋi anwoon ukumpēs wi ubida, uko unwoon ti ka uumpiitana ti mnlak*, upiitana ti ŋhaaŋ ŋi nan ŋanwoon ŋi baŋaan bajēn.

⁴T̄i pwo ti ploolan na *Kritt̄u ŋhaŋ ti Našibaŋi, ukaan kē ŋk̄tiini hēnk. ⁵Na manjoonan, ŋjēnŋoom kaji un ŋdoluj ulemp mēnt̄ bdidi'un ; Našibaŋi awuluŋ un mnhina mi pdo wa. ⁶Ul awuluŋ

un mnhina mi pwo banklempuŋ ti uko wi *bhoŋar bhalu, banwoon baanwo bi bgah bampiitaniin ti mnlak^c ašē wo bi *Uhaaŋ wi Našibaŋi. Bgah bampiitaniin baji baŋij pkeŋ, kē Uhaaŋ wi Našibaŋi ušē ji uŋij ubida.

⁷Nameen kē bgah mēnt̄ bampiitaniin ti klaak, bajaan baŋij pkeŋ ašē wul *Moyit mndēm kakša, mul mambiin anuur ti kaara di nul ado kē biki *Itrayel baambi hil ptena, mndēm mēnt̄ kē manšē wo maanjon. ⁸Kē ulemp wi *Uhaaŋ wi Našibaŋi ušē luŋ kawul mndēm mampeluŋ. ⁹Aa, wi ulemp wi bgah banjaan bado ŋaan aduknaana, uwoon na mndēm, hum di di ulemp wi Uhaaŋ wi Našibaŋi unjaan udo ŋaan awo natool ti kēs ki nul uwoon uunkwo na mndēm mampeluŋ? ¹⁰Hēnk, uko umbiin adēmana uunkak adēm, t̄iki mndēm mampeluŋ mambiin. ¹¹Na manjoonan, woli uko unkmbaan uwo na mndēm, hum di di unwoon uunkba uwoon uunkwo na mndēm mampeluŋ ba?

¹²Hēnkuj, wi ŋhaŋuŋ uko waŋ, ŋtum na mnt̄ē. ¹³Ŋjēndo ji *Moyit anjaan awun kaara kaneenanaan babak *Itrayel bawin mndēm manktooluŋ pba. ¹⁴Kē ŋhaaŋ ŋi biki Itrayel ŋašē dēnēta dēnēt̄ te hēnkuj, woli baleyiir ti kadun ki baŋaan ulibra wi *bgah bi Moyit, baanji bahil pwin mndēm ; pwo ti *Kritt̄u t̄aŋ pakkaan bawin ma. ¹⁵Te hēnkuj, woli baleyiir ulibra wi bgah bi Moyit, ŋhaaŋ ŋi baka ŋaji ŋawunana. ¹⁶Kē woli ŋaan aji aŋaŋ Ajugun, uko unneenuluŋ pwin uji upēn. ¹⁷Kē Ajugun na *Uhaaŋ wi Našibaŋi bašē wo baloolan, kē dko di Uhaaŋ wi Ajugun uwoon, dul di di mbuur manwoon. ¹⁸Nja bti, ŋnhiluŋ hēnkuj pwin mndēm mi Ajugun, mndēm mēnt̄ manji manwinana ti nja ;

^c3:3 *Umpiiitana ti mnlak* : Natanan ti Ppēn 34 – Našibaŋi ado kē Moyit afej mnlak, apiit̄ bgah bi nul ti ma.

^c3:6 Natanan ti Ppēn 34.

uhaaş wi Ajugun uwo ƚi pƚel ş nja k   kak anaam na Ajugun, mnd m mi nja k  mankd ma d m pya.

Mnd m mammeniinj

4 Naşibaƚi ƚi m aga mi nul awuluŋ un ulemp m nt, ukaaŋ k   m ban aliint. ²  pok iko yi bd m ikowand naan,  n nji  wo ƚi kaguuru ka el ş uƚup wi Naşibaƚi.  baa ƚ p ƚ p aji  diiman manjoonan, ba aaŋ bti bawin k   wo batool ƚi kadun ki Naşibaƚi. ³ *Uƚup ulil unuura wi  kƚupun, woli udoo wunana ƚi baloŋ, u enk  enk k  bukuŋ m ntan bawo ƚi bgah bi pkeƚ. ⁴ Baanfiyaar uƚup m nt ƚiki Tatana naşih i mboş atok baka uşal, bawutna kawin bjeehi bi Uƚup Ulil Unuura banjaaŋ badiiman mnd m mi *Krittu anjaaŋ adiiman jibi Naşibaƚi awoon. ⁵ Na manjoonan, m nt uko wi nun ƚi  leefun wi wi  kƚupanaŋ, uko wi Yetu Krittu Ajugun wi wi  kƚupanaŋ, ul akaaŋ k   klemparan. ⁶ Naşibaƚi a ini ƚfa aji : bjeehi bajeekaan ƚi bd m. Ul akaaŋ ajeehan  haaş  i nja,  hilna  me bjeehi bi mnd m mi nul banjaaŋ banuur ƚi kaara di Yetu Krittu.

⁷ Bjeehi m nt bi Naşibaƚi a uun ƚi nja bawo wo ji uwuuru wi bajejuŋ ahank ƚi uko undayanaan, ujin na ƚi k ş ki ba aaŋ k  mnhina mnweek mi  woon-aanuŋ muŋ manwoona du Naşibaƚi, maanwoona ƚi nja. ⁸  wo ƚi unoor undoli a   woha bnaƚ, ahaajala a   ha aara, ⁹ bahajanun, k  Naşibaƚi a   wo aankwutanun nin, bakobun awat k   ş  doon-aanaara. ¹⁰ Na  nuur,  ji tiink ƚi  leefun mnhaj mi Yetu ahajuŋ adoo keƚ, ubida wi nul uhilna uwinaana ƚi un. ¹¹ Na manjoonan, un  woon bajeb, uko wi Yetu uji udo  wo ƚi mntum mi pkeƚ unuur undoli, ubida wi nul uhilna uwinaana ƚi  leef  i nun  anwoon  i kakeƚ. ¹² H nk,   og pkeƚ nahilna naka ubida.

¹³ Upiitana ƚi *Ulibra wi Naşibaƚi aji : « *Dfiyaari, ukaaŋ k  n upi.* »^d Un kak, ƚi uhaaş wi pfiyaar m nt,  fiyaar Naşibaƚi, ukaaŋ k   kƚup. ¹⁴  me k  Naşibaƚi anna anuŋ Yetu Ajugun ƚi pkeƚ aluŋ kana anun na a, kadolun  winana na an ƚi kadunul. ¹⁵ Uko wi  khajuŋ bti uwo keeri pa an, h nk, bnuura bi Naşibaƚi baji bawo ƚi ba aaŋ banjaan batuma tum pya, ba aaŋ batum babeeba abot ad manaara d man maakan.

Phaƚ iko yi baƚi

¹⁶ Uko waŋ ukaaŋ k   m ban aliint. Woli uleef wi nun udoo ƚafa ƚaf pya na  nuur, uhaaşun uji uwoha wo uhalu na  nuur. ¹⁷ Unoor  i  knooruŋ h nkuŋ unwoon uunkjon uwo uko umpoƚi ƚi kadun ki mnd m mweek manwoon maankba mi unoor m nt ukbomanuŋ un. ¹⁸ H nk,  n nji  tu  şal ƚi iko inkwinaniinj,  ji  tu  a ƚi inwoon iinwinanaa ; iko injaaŋ iwinana iinj ijon, k  inwoon iinwinanaa i   wo yi mn o.

5  me na manjoonan k  uleef wi nja wi umundu wi uwo wo ji kaloona : wal wi kakjotuŋ,  ka du baƚi uleef uloŋ unwoon ji katoh ki Naşibaƚi aniwuŋ nja, kanwoon kaankjot nin. ² K   ş  wooni h nkuŋ ƚi  haaş  i nja meet, ƚi uleef wi nja wi umundu wi ƚiki   al kawohara uleef wi nja wi baƚi ; ³  wohara wal m nt,   nkwo byi u. ⁴ Aa,  leef  i nja  awo ji kaloona,  wooni ƚi  haaş  i nja meet abot a  ga wi  woon ƚi unoor h nkuŋ.   n al  al p el uleef wi nja wi umundu wi, uko wi   aluŋ uwo pwohara uleef wi Naşibaƚi akwuluŋ nja, uleef wi nja unwoon wi pkeƚ uhilna u el şa ukak uleef unwoon uunkkeƚ. ⁵ Naşibaƚi ƚi uleeful apaşuŋ nja pa uko m nt, awul nja *Uhaaş wi nul adimanaanun k  aluŋ kawul nja ubida wi mn o.

^d4:13 kampiitaniinj ƚi ulibra ujon wi bagrek. Ka aam 116.10.

⁶Hänkuḡ keeri ḡji ḡtḡḡ maakan na ḡnuur. ḡme kḡ ḡwole du kaloona kanwoḡ uleef wi nja, ḡlow Ajugun. ⁷Na manjoonan, ḡpoḡna pfiyaar, ḡḡnkpoḡna kḡḡ. ⁸ḡtḡḡ maakan ahokan pduk uleef wi, kaya kawo na Ajugun. ⁹Hḡnk, ḡbi tu tu ḡḡal ti plila ḡwole ti uleef mḡḡt kḡme woli ḡḡḡḡ ti wa. ¹⁰Nja bti ḡwo i kanaḡ ti kadun ki *Krittu, awayḡḡ nja wal mḡḡt, andoli aluka uko wi alempuḡ na uleeful wi awoḡḡ ti mboḡ.

Plemp baḡaaḡ batiinkaraan na Naḡibaḡi

¹¹ḡme uko unwoḡḡ pdo kaḡi Ajuḡun aḡḡ do na pdo baḡaaḡ bandukiḡḡ bado kaḡi a. Naḡibaḡi ame'un bnuura, kḡ nhaḡ aji an name'un bnuura. ¹²ḡḡḡkak aḡal kado nayikrḡḡnun, ḡḡal kaḡenan uko wi naknahni ti un, nahilna naka uko uteem banwoḡḡ baanknahna uko unwoḡḡ ti ḡhaaḡ ḡi baḡaaḡ aḡḡ nahna iko inkwinaniḡḡ du bdig. ¹³Na manjoonan, woli ḡwaaḡ ḡḡal, uwo wo pa Naḡibaḡi ; kḡ woli ḡwo na ḡḡal uwo wo pa an. ¹⁴Uḡal wi *Krittu aḡaluḡ un ukḡḡḡḡḡ un. ḡyikrḡḡ bnuura kḡ ḡaaḡ aloolan akeḡaruḡ baḡaaḡ bti, baḡaaḡ bti badobi keḡ keḡ keeri. ¹⁵Akeḡar baḡaaḡ bti, nja ḡnkaaḡ ubida ḡwutna kaka wa pa ḡleef ḡi nja ḡaḡḡ, ḡka wa pa ankeḡḡḡ akuḡ anaḡa ti pkeḡ pa baka.

¹⁶Hänkuḡ keeri, ḡḡḡkak aji ḡten ḡaaḡ jibi baḡaaḡ bajḡḡ bajaḡḡ batena. Hḡnk, woli ḡdoo ten ḡfa *Krittu na kḡḡ ki baḡaaḡ bajḡḡ, hḡnkuḡ ḡḡḡkak atena haḡ. ¹⁷Woli ḡaaḡ awo ti ploolan na Krittu, aji bi kak kak ḡaaḡ nahalu : iko yi ubida ujon ibaa, kḡ ihalu ibii. ¹⁸Kḡ uko mḡḡt bti uḡḡ woona du Naḡibaḡi anḡḡḡḡḡḡḡ ti Krittu adolun kḡ ḡtiinkar na a akuḡ awulun ulemp wi pdo baḡaaḡ batiinkar na a. ¹⁹Naḡibaḡi abiḡḡ awo ti Krittu ado baḡaaḡ kḡ batiinkar na ul Naḡibaḡi,

aanḡo aten buḡaan bi badoluḡ aḡḡ tu'un pḡḡḡp uḡḡḡ wi btiinkar mḡḡḡ. ²⁰Krittu ayilun yil keeri pḡḡpara, kḡ uwo wo keeri ji Naḡibaḡi ti uleeful aji ḡḡḡna ti un kaḡiini na an. Ti katim ki Krittu ḡjakan nawuta adolan natiinkar na a. ²¹Krittu aambaḡḡ kadola pekadu, kḡ Naḡibaḡi adola kḡ akoba pa pekadu di nja, ḡhilna ḡkak batool ti kḡḡ ki Naḡibaḡi wi ḡwoḡḡḡ ti ploolan na Krittu.

6 Hḡnk, unḡklempuḡ na Naḡibaḡi ḡkooḡan kooḡ, nawutan kanohnaana bnuura bi nayeenknuḡ du a. ²Aḡiini aji : « *Wi unuur ubanuḡ, dtiink pḡḡehan pi nu ; ti unuur wi mbuur, dbi abuuranu.* »^e

Hänkuḡ unuur ubani, unuur wi mbuur uban hḡnkuḡ.

³ḡḡḡḡḡal kado uko uloḡ unkdoluḡ ḡaaḡ aloḡ aḡiib, ulemp wi nun uwutna kaḡoka. ⁴ḡbaa ḡḡḡ ḡḡḡ adiiiman ti iko bti kḡ ḡwo balempar Naḡibaḡi na manjoonan. ḡji ḡtam kamiir ti mnhaḡ, unoor na phaajala. ⁵Bakobun awat ukalabuḡ, ado baḡaaḡ kḡ banaḡari'un, aḡu'un ḡlemp ḡtam, aneenanun bḡoy aḡaḡun pde. ⁶Kḡ ḡḡḡ diiman kḡ ḡwo balempar Naḡibaḡi ti pwo na uḡal uḡḡḡḡ, ti pme, ti kamiir, ti pjoob bkow, ti pwo na *Uhaaḡ wi Naḡibaḡi, ti pḡal na uḡal unjoonanuḡ. ⁷ḡji ḡdiiman kḡ ḡji ḡlempara ti pḡḡḡḡ manjoonan, kḡ mnhina mi nul manji mantḡḡnkun. ḡḡaanan yi nun iyeḡanaan ḡleefun na igutni iwoḡḡ pdo kado uko unwoḡḡ utool ti kḡḡ ki Naḡibaḡi. ⁸Badḡḡmanun, akak apotḡḡtanun ; akarun akuḡ abeebun ; baḡu'un baḡilan te ḡwo baḡaaḡ bankḡḡḡḡḡḡḡḡḡ manjoonan ; ⁹baḡu'un bayaḡḡ te ḡmeeḡana bnuura ; aḡu'un banḡoganuḡ pkeḡ te ḡwo bajeḡ ; bakobun aḡḡ wo baanḡiḡun ; ¹⁰ḡji ḡwo ji ḡjooḡani kaḡḡ wo ti mnliilan ; ḡwo bawaḡḡ aḡḡ do baḡaaḡ baḡum kḡ bawo bayok ; ḡwo ji baḡaaḡ banwoḡḡ baanka ni uko uloḡ, aḡḡ ka iko bti.

^e6:2 Itayi 49.8.

¹¹ An bayitun biki Korint, ntiini na an na uhaas ujint, atu'an ti nhaas ni nun. ¹² Ndiimanan kaara ke an naasaan adet dinan. ¹³ Ke nse tiini na an ji babak naan : an kak natu'un ti nhaas ni nan.

Pdat uko unnuurnaaniin

¹⁴ Nawutan kawo ti kaho? kaloolan na banwoon baanfiyaar *Krittu. Hum di di uko unwoon utool uhiniin kanaakiir na unwoon uunwo ti bgah? Hum di di bjechi bahilun kanaakiir na bdem? ¹⁵ Hum di di Krittu ahilun katiinkar na *Fatana? We wi anfiyaarulun ahilun katok na anwoon aanfiyaara? ¹⁶ Hum di di *Katoh ki Nasiba? kahilun kawo na ntong? Na manjoonan nja nwo dko dymanaan di *Uhaas wi Nasiba? anwoon najeb ufetun. Henk di di Nasiba? atiniin ti *Ulbra wi nul aji :

« *Dlu? kafet? ti ptoof pi baka kapos na baka ;
dwo Nasiba? i baka, baje bawo pntaali pi naan.*^f »

¹⁷ Ukaan ke Ajugun akak atini aji :

« *Napenan ti ptoof pi baanan ment,
nalowan baka.
Nawutan nin kaban uko untopun,
nji nse nyeenkan du katoh naan.*^g »

¹⁸ *Ajugun ahiniin iko bti akak atini aji :

« *Dwo ji asinan,
an nase nawo ji babak naan, biint na baat.*^h
»

7 An biki nyalun maakan, wi Nasiba? ahonun nja iko ment, nabiin keeri npenan iko itop bti inwoon ti nleef ni nja na nhaas ni nja, ndoonaan nwo baanan bajint ti kes ki Nasiba?, nbot ndo ka?i'a.

Mnlilan mi Pawulu

² Nawo kadiimanun kaara di nan. Nendo nin naan alon butaan, nenlem-

paasana ujenk wi nin naan. ³ Mentun tun kajina naduknaanaa, ddo bi tunan aji ntu'an ti nhaas ni nun ti ubida na ti pket. ⁴ Dhat maakan ti an, alilan maakan ti uko wi nan. Ti unoor wi nun bti dji katum na mnten kabot kalilan maakan.

⁵ Na manjoonan, wi nbanun du Mate-doniya, nendoo tep anooren nooren nin, awo ti unoor uweek : ugot du bdig, palenk mon meet. ⁶ Ke Nasiba? anjaan atenten biki bapotenun ase tetenun na ubi wi *Tit. ⁷ Ment pbi pi nul tan patijun uko ment, atupun jibi an ti nleefan natentunulun. Atupun kak aji nalal maakan kawinen, atun jibi najootani na jibi najaan nayeekaraan. Uko ment ukaan ke mnlilan mi naan mandem apel.

⁸ Ukaan ke ti kakaarta ki mpiitanan, woli ddo tunan uko umbiin adolan ke najootani, mendug umeli. Na manjoonan dbi dug umeli du kateeku wi nwinun ke uko ment udolan ke najootan nwal nlon, ⁹ ke nse lilan henkun, ment ti uko wi najootanun wa : dlilan ti uko wi pjootan ment padolan ke natelēs mnwo mi nan. Pjootan ment pawo jibi Nasiba? anulun pawo, nendolan keeri nin uko ulon uwutaan. ¹⁰ Na manjoonan, pjootan pi Nasiba? ajaan atu naan paji pdola atelēs mnwo mi nul, kadola abuur, aanji dug umeli. Ke pjootan pi usal wi iko yi umundu pasē ji patij pket.

¹¹ Natenan keeri uko wi pjootan pi Nasiba? atu'anan padolon ti an : natenan jibi najaan natar kanat kaliint, jibi nanehanun aji Nasiba? amiiran, jibi nakowiin, jibi naktiin Nasiba?, jibi nanuhun na manjoonan, jibi natuun nhaas, jibi najaan nalal pwetan andolon butaan. Nadiiman ti iko bti ke najint ti uko ment. ¹² Woli dpiitan, ment anjubanun akaan, ke ment i bajubanun

^f6:16 Bgah 26.12; Etekiyel 37.27. ^g6:17 Itayi 52.11; Etekiyel 20.34,41.

^h6:18 Natenan ti 2 Famiyel 7.14.

akaaŋ: dŋal ŋal nadiiman ti kadun ki Naŋibaŋi jibi nanaŋi aliint ti uko wi nun.

¹³Uko mēntan utēntēnuŋ un.

Ŋkak alilan maakan ti uko wi Tit alilandēranan; an bti najoobŋēna uhaaŋ.

¹⁴Mēnkowa wi nji ndiimanuŋ ti kadunul kē dlilan ti uko wi nan; kē jibi njonuŋ kaŋupan manjoonan, uko wi ŋlilandēruŋ ti kadun ki nul uwo uko unjoonanuŋ.

¹⁵Kē hēnk, uŋal wi aŋalanauŋ uji udēma dēm pya woli aleŋ jibi an bti najaaŋ natar ti pdo uko wi aŋu'anaŋ pdo na jibi nayeenkuluŋ akuŋ atiinka bnuura. ¹⁶Dlilan ti uko wi nhiluŋ kahaŋ ti an ti iko bti.

Pŋten na uhaaŋ ujint

8 An bayiŋun ti *Krittu, dŋal name jibi Naŋibaŋi awuli pntuk pi banfiyaaruŋ panwoon Matēdoniya bnuura bi nul. ²Bahaj maakan, kē mnlilan mi baka maŋŋē dēm maakan kē badoo ŋen na uhaaŋ ujint, wi badooŋ awo bawaan.

³Dwo namaar, baŋen jibi bahinanuŋ adoo ŋēp wi bahinanuŋ kē nin aloŋ aanŋu ŋu baka pdo haŋ. ⁴Bakooŋun maakan aji ŋdinan baka baŋēnk baŋaan biki Naŋibaŋi banwoon du Yerutalem. ⁵Uko wi bawuluŋ udoo ŋēp uko wi ŋhaŋuŋ: badun awul Ajugun ŋhaaŋ ŋi baka akuŋ awulun ŋa, ado wal mēnt uko wi Naŋibaŋi aŋaluŋ. ⁶Uko mēnt ukaan kē ŋkooŋ Tit abi du an abaaŋēŋ ulemp wi pŋonkrēn itaka yi bajunt jibi abiiŋ ajun wa.

⁷Nawo na iko bti atuman inwoon: pfiyaar, uŋup unuura, pme, na pnaŋ kaliint maakan ti iko aŋu na uŋal wi naŋaluŋ un. Ukaan kē ŋŋal naŋu uŋal bnuura ti ulemp wi pŋēnk biki Yerutalem. ⁸Mēnji nawo i kado uko mēnt. Dŋupan jibi bukundi banaŋuŋ aliint, nahilna nadiiman kē uŋal wi nan ujoonani. ⁹Name jibi Ajugun Yetu *Krittu adolanaŋ bnuura: ul ambiiŋ awo nayok, an nakaan kē adinan

akak nawaan, kahilna kadolan nayokna bwaan bi nul.

¹⁰Hēnk, dŋupan uko wi nŋaluŋ ti uko mēnt: an, nanwoon bane bateek banjuntuŋ akuŋ aŋal ŋal bajunt mēnt, unuura nataman ti uko mēnt. ¹¹Hēnkun, jibi nabiiŋ aŋu uŋal ti pjun uko mēnt, nabaaŋēŋan ulemp mēnt keeri jibi nahinani. ¹²Woli ŋaan aŋen na uhaaŋ ujint, Naŋibaŋi aji yeenk uko wi ŋaan mēnt aŋenuŋ, kaŋŋē katen ti uko wi akaaŋ, kawo aanji ten ti wi awaanuŋ. ¹³Uunwo wo pa pŋu'an ti bwaan kabomanaan bukundi, uwo wo pa pdo baŋaan bti baliŋan liŋan. ¹⁴Ti wal wi ŋwoon wi, nawo bayok ahinan keeri kaŋēnk banwoon ti kanuma. Hēnk, woli nalun awo ti kanuma unuur ulon, uko wi bapelandēnuŋ uhil kaŋēnk, naŋŋē liŋ wal mēnt. ¹⁵Hēnk di di upiitaniŋ ti *Ulilba wi Naŋibaŋi aji: « Anjejēntuŋ atuman aanji pelan, kē anjejēntuŋ ntiinku aji kēŋan¹. »

Baŋaan biki Pawulu ayiluŋ du Korint

¹⁶Nawulan ŋdēman Naŋibaŋi anŋuun ti uhaaŋ wi Tit pnaŋ kaliint ti plempan ji un. ¹⁷Adinan pdo uko wi ŋŋu'uluŋ pdo, ul ti uleeful adinanuŋ ataran taran aji aya du an. ¹⁸Ŋdo ayiŋ nja ti *Krittu kē agakandēr na a. Ayiŋun mēnt aji lempar *Uŋup Ulil Unuura bnuura, ukaan kē kntuk bti ki banfiyaaruŋ bti kakkēmana. ¹⁹Banfiyaaruŋ bakaan adata agakandēr na un ŋya ŋfaaŋ uko wi naŋenuŋ. Ŋdo ulemp unuura mēnt Ajugun ahilna adēmana kabot kadiiman jibi ŋŋuun kabaŋ ti pdo wa. ²⁰Ŋŋŋal baŋaan baŋiini buŋaan ti uko wi pjaŋan itaka itum injuntuŋ. ²¹Ŋla pdo uko unnuuriŋ, mēnt ti kēŋ ki Ajugun ŋaŋ, ŋŋal kak pdo uko unnuuriŋ ti kēŋ ki baŋaan bajēn. ²²Ŋyil na baka ayiŋ nja ti Krittu i njonuŋ nten ti iko itum, kē abot adiiiman byaaŋ bi kak jibi anaŋuŋ aliint. Hēnkun, ahaŋan bnuura

ukaaj keeri k  a al maakan kado kalem-
paran ²³ K   i uko wi *Tit, d al kajakan
kaji ajaaj awo na nji kabot kalem pa
nji  i uko wi nan. K  bayi  nja  i Kritt 
bangakand ruj na a bandukiinj, kn uk ki
banfiyaaru  kayiluj baka, baji balemp
Kritt  kad manaana. ²⁴ Nadiimaan baka
keeri k  na al baka na manjoonan, ban-
fiyaaru  bti bahilna bame k  n fa  wi
 lilanderana .

Bajunt pa banfiyaaru  biki Yerutalem

9 H nku , m nkak anuma ppiitan
uko ulon   i bajunt bi najuntun 
ka  nkna ba aa  biki Na iba i banwoon 
du Yerutalem. ² Na manjoonan, dwin
jibi na uu  n sal  i bajunt m n , k  nji
kanahna uko m n   i kadun ki biki Mate-
doniya kaji na baka k  an biki Akayi
nado bi dinan dinan bane. Uhaa  wi
na uu  ut n t nu  batum  i baka. ³ K 
n   yil bayi  nja  i *Kritt  m n , nahilna
nabomand r bnuura jibi njaku . H nk,
mnlilan mi  lilanderana  manwutna
kawaaj udooni  i uko m n . ⁴ M n al
woli biki Matedoniya bagakand r na nji
abi, ba  nk k  naambomand ri. Uwole
ha  uwo mnkow mankwoon  kak mi nan.
⁵ D al keeri k  dwo kakoo  bayi un  i
Kritt  m n  bajotun kadun du an babi
baja an u en wi naho un. H nk, woli
 bani, n  nk k  nabomand ri, u en m n 
u   uwinana ji u en unwoonun  du uhaa 
meet, uunkwo u en wi mpit.

⁶ D al nale  uko wi :  naaj antepiinj
untiinku aji kit untiinku, k  antepiinj
utum aji kit utum. ⁷  naaj andoli ajaan
a en jibi uhaa ul uwululu  kawut ka-
joo an k me ka al k  ba u'a  u pdo wa
; Na iba i aji  al  naaj anjaaj a en na
uhaa  ujint. ⁸ K  a   wo na mnhina mi
pwulan iko itum inuura indoli, nahilna
naka iko bti nak  an nadoo naduka na
uko udo ka  nkna ba aa . ⁹ H nk di di

upiitaniinj  i Ulibra wi Na iba i aji : «
 naaj natool aji  en bawaaj iko utum ;
awo natool te mn o. » ¹⁰ Na iba i anjaaj
awul najaar btepi kabot kawul ba aa 
n deey nji bajaaj badeena, aluj kawulan
iko itum keeri, kat mpl n ya, nahilna
nawo batool  i k   ki nul wi nakdoon 
ka en. ¹¹ H nk, nawo bayok  i iko bti,
kahilna kado ka  nk ba aa  batum ba  
babeeb Na iba i  i uko wi nawulu  un aji
 wul baka. ¹² Ulemp wi nakdolun  h nk
uunji ulinj  i pwul biki Na iba i uko wi
bawaajun, uji udo kak ba aa  batum
babeeb Na iba i. ¹³ Ba aa  batum bawin
 i ulemp wi nakdolun  wun  k  nafiyaar
abot atiink *U up Ulil Unuura wi
*Kritt  aji na  nk baka bnuura kakun 
ka  nk ba aa  bti, wal m n  bad man
Na iba i. ¹⁴ Bnuura bweek bi Na iba i
awulana  ak  an bado balun  bado ka e-
hand ran babot ba alan. ¹⁵ Nawulan
 beeb Na iba i bnuura pa u en u  p u up
wi a enun .

Pawulu a eem bank upun bu aan  i ulemp wi nul

10 ¹⁻² Nji Pawulu i bajaku  aji
dji kawo nabooy woli dwo  i
kadunan ka   ka iini na mnt n  woli
dlowan apiitan, dko an  i katim ki
*Kritt  anjoobun  bkow abot awo bnuura
: nawutan kadol n ndo m poonk na mn-
t n  wal wi nji kalun  kakak du an
jibi n salun  pdo ba na ba aa  balon 
ban alun  aji  ji n  a  iko yi  leef nji
nja  an alun , ijaaj i onun. ³ Na manjoo-
nan  wo ba aa  baj n a   wo  n nji
 gutun ji ba aa  baj n. ⁴ Ijaanan yi
 jaaj  gutanaan iinwo yi ba aa  ba-
j n ;  gutun na mnhina manwoonun  du
Na iba i, manhiniinj pwat  niw  ank -
mu .  ji  tok n sal  an aaj  aneeman
 naaj, ⁵ uko undoli unna iinj aji uneenan
pme Na iba i,  ji  mob n sal bti kado  a

ɳado kaṭaṣ Krittũ. ⁶ Ți wal wi nakbiin kaṭaṣ Krittũ na ɳhaaṣan bti, ɳbi kanaṭ naṭ kaliinṭ pa pkob ɳaaɳ anwoon aani Țaṣa.

⁷ Nahaabēṣan kēṣ naten iko bnuura! Woli ɳaaɳ afiyaar na manjoonan kē awo i *Krittũ, ameen kē un kak ɳwo biki Krittũ ji ul. ⁸ Ajugun awuluɳ un mnhina manwoon mi pdolan naya kadun awo maanwo mi pdolan natoka. Dnahna mnhina mēnt, mēnkowara ma. ⁹ Mēnɳal kawo wo ji dbēgan Ți ikaarta yi mpiitanan. ¹⁰ Baɳaan balon baji baṭup kaji uko wi nji Pawulu njaan kaṭup Ți ikaarta yi njaan kapiit ujooṭ akuṭ atam pṭaṣ, nṣale wo Ți kadun ki baɳaan dji kawo ɳaaɳ naɳaat nawaan uforta anwoon aando hil bṭup. ¹¹ ɳaaɳ anṣaluɳ haɳ ameen kē uko wi ɳwoon wi ɳlowanaɳ apiitan ikaarta, wi wi ɳkluɳ kawo Ți udo wi nun wal wi ɳkluɳ kawo Ți ptoofan.

¹² Na manjoonan, ɳenklũ kaɳoom plinjiir na ptenar na baṣaluɳ aji bawo baɳaan baweek. Bawaan ɳṣal wi baktenuɳ ɳleef ɳi baka na kaniibi kanwoon ki baka. ¹³ Kē un ɳṣē wo ɳenkhompna uko wi Naṣibaṭi awoon aantu'un pdo, ɳliɳ Ți uko wi aṭu'uɳ un pdo, unṭuuɳ kē ɳbi aban te du an. ¹⁴ Woli ɳēmbi lah adoo ban du an, ɳenkka na phomp Ți uko wi nan. Kē ɳṣē wo bateek bambiin du an aṭijan *Uṭup Ulil Unuura wi *Krittũ. ¹⁵ Hēnk, woli ɳhomp Ți uko wi nan, ɳenkhomp kaji ɳdo ulemp wi balon badoluɳ ; ɳbaa ṭēp ṭēp ahaṭ kē pfiyaar pi nan pado kadēm dēm pya ɳṣē ɳhil pdo ulemp unkdoon kayaha ya kadun Ți ptoofan, kaṣē kaliɳaara Ți uko wi Naṣibaṭi aṭu'uɳ un pdo. ¹⁶ Wal mēnt, ɳhinan kaṭup Uṭup Ulil Unuura du ɳṭaak ɳanwoon du kafeṭ ki wi nan, kē di pya du dko di baɳaan balon badoon abi lemp kawutna kahompna ulemp wi badoluɳ. ¹⁷ Kē uṣē piitana Ți *Ulilra wi Naṣibaṭi aji : « *Woli ɳaaɳ*

alon aɳal kahomp, adoon kahompna iko yi Ajugun adoluɳ »^k ¹⁸ Na manjoonan, mēnt ɳaaɳ ankdēmanuɳ uleeful ajaan awinana bnuura Ți kadun ki Ajugun ; anjaan awinana bnuura awoon i Ajugun Ți uleeful adēmanuɳ.

Pawulu na banjakuɳ aji bawo banjaan

11 Ni nji ɳɳali nawutēn ndo ɳyila ntiinku! Aa, namiiraan! ² Dkujan bkujar banwoonuɳ du Naṣibaṭi : djokaran ɳiinṭ aloolan pa bniim, kadolna an nanat Ți kadun ki *Krittũ ji ɳaaṭ najinṭ anwoon aando bi me ɳiinṭ. ³ Dṭi mntit mi nan mantoka, maneenan an pṭaṣ Krittũ na ɳhaaṣan bti jibi upula uguuruɳ Ewa na mntit mi wa. ⁴ Na manjoonan woli alon abi aṭupan uko wi Yetu alon ampaṭuɳ na i ɳṭupanaɳ, naji nadi wa. Woli alon aṭiiniyaan uhaaṣ ulon umpaṭi na wi nayeenuɳ naji nadi uko mēnt. Woli alon abi aṭup *Uṭup Ulil Unuura umpaṭi na wi ɳṭupanaɳ, naji nabi dinan dinan. ⁵ Kē ɳṣē fiyaar kē mēmpoṭēṭ nin apel banjakuɳ haɳ aji bawo *banjaan baweek maakan. ⁶ Ulome mēnhil bṭup bnuura, aṣē me uko wi nji kaṭiiniyaanuɳ: ɳdiimanan uko mēnt bnuura Ți iko bti yi ɳkdoluɳ.

⁷ Wi ɳṭupanaɳ *Uṭup Ulil Unuura mēnhepar nin baluk, awalan bkwon naan nahilna nadeeɳana. Ddo wal mēnt pekadu i? ⁸ Uwo wo ji dyeenk bka bi kntuk kloɳ ki banfiyaaruɳ, kē bawo baluk bi naan, ahilna alemparan. ⁹ Kē wi nwoon du an, awo Ți kanuma, mēnwo Ți iɳen yi nin ɳaaɳ, Țiki bayiṭun Ți *Krittũ banwoonuɳ Matedoniya bawulēn uko wi nnumiin bti. Aa, ddoonaan awo mēnwo Ți iɳen yi nan, akak aluɳ kadoonaanaara kado haɳ. ¹⁰ Dmehna Ți manjoonan mi Krittũ manwoon Ți nji kē mēnkandinan nin alon du ɳṭaak ɳi Akayi bti aneenanaan

^k10:17 Yeremiya 9.22; 1 Korint 1.31.

pdo haŋ. Pdo haŋ pawooŋ mnilan mi naan. ¹¹We ukaaŋ kē nji kado haŋ ba? Naŋal kē mēnŋalan ŋal i? Naŋibaŋi ame kē dŋalan.

¹²Kē uko wi ndoluŋ, dkak aluŋ kado wa, kawutna kaŋen bankhompunŋ aji baliŋ liŋ na un uko uŋup. ¹³Baŋaaŋ mēnŋan baanwo nin *banjaŋan na manjoonan, bawo balemp baguuru, banjaan badaar kaji bawo banjaŋan biki *Krittu. ¹⁴Kē uko waŋ uŋē wo uunŋoŋarēni : *Fatana ŋi uleeful aji adaar kaji awo uwanjut wi bjechi. ¹⁵Uunŋoŋarēn keeri baŋaŋarul badaar kaji bawo balempar bgah. Kē baŋē luŋ kayeenk baluk bi ulemp wi baka.

Mnhaj mi Pawulu ŋi pwo nanjaŋan

¹⁶Dkak aŋupan : nin ŋaaŋ awutan kadolēn ji nayila, kē nŋē ŋal nadinanaan ndo ŋyila nhilna nhomp ntiinku. ¹⁷Uko wi nji kabiiŋ pŋup mēnkŋup ŋup wa jibi Ajugun aŋaluŋ, dŋup wa na ŋyila wi ukakuŋ wi pdo kahomp. ¹⁸Wi baŋum bakhompunŋ ji baŋaaŋ bajēn, nji kak ddo kahomp. ¹⁹An nanjakuŋ aji naka uŋal, naŋi natar ŋi pmiir baŋaaŋ banwoonŋ bayila! ²⁰Naji nadinan badolan bajuuk ŋi ulemp, kadeenkna an, kateh bka bi nan bti, kabeehan, kadoo koban ŋi kaara! ²¹Dkowa pŋup uko wi : ŋbiiŋnaa maakan, wi ŋwoonŋ ŋēndo haŋ.

Kakŋa, dko di baloŋ baŋoomunŋ kahomp – dŋiini ji nayila – nji kak dŋoom kahomp da. ²²Jēm bawo bahebērē i? Nji kak. Jēm bawo biki *Itrayel i? Nji kak. Jēm bawo biki pntaali pi *Abraham i? Nji kak. ²³Jēm bawo balempar *Krittu i? Dŋup ji nayila, nji dwo nalempar Krittu apel baka : ŋi ulemp utam, ŋi pya ukalabuŋ, ŋi kakob, ŋi pwo ŋi mntum mi pkeŋ ŋyaaŋ ŋtūm. ²⁴ŋyaaŋ kaŋeen bayuday bakobēn kakob kandēmnuŋ, bafudēn itintēl ŋyaaŋ iŋeen ŋwajaŋŋ na

kaŋeen kaloŋ ²⁵baromeŋ bakobēn na panduk ŋyaaŋ ŋwajaŋŋ, byaaŋ bloŋ kē batapēn mnlak, kē njiir ŋyaaŋ ŋwajaŋŋ na ulantu, byaaŋ bloŋ dduka utejan na unuur upēb du meel. ²⁶Dyaaŋŋ maakan apoŋ poŋ ŋyaaŋ ŋtūm, amuur idēk, ayit na balat, ayit na bayiŋ naan bayuday banjaaluŋ pdolēn buŋaan, ayit na banwoonŋ baanwo bayuday, ayit na iko iyibanaan du ŋbeeka, du *pndiiŋ, du bdēk, ayit na banjaan badaar kaji bawo bayiŋ naan ŋi Krittu. ²⁷Ddo ŋlemp ŋtam, awo ŋi unoor, awaaŋ bŋoy ŋyaaŋ ŋtūm, ubon kē ude'ēn, udaan uŋijēn, aŋo ŋnuur ŋtūm awo mēndee, ujoŋŋ kē uneejēn kē nwo byiŋu. ²⁸Uko wi nwoonŋ mēndo bi ŋi iniyaan uwo kē dji kabi ŋu uŋal ŋnuur bti ŋi kntuk ki banfiyaaruŋ bti. ²⁹Woli ŋaaŋ abiiŋnaa, nji kak dji kabiiŋna ; woli ŋaaŋ apēn ŋi bgah, dji kajooŋan maakan.

³⁰Woli dwo i phomp keeri, kado kahompna pbiiŋna pi naan. ³¹Naŋibaŋi, Aŋin Yetu Ajugun i bajaan badēman te mŋto ame kē mēnŋilani. ³²Wi mbiiŋ awo du ubeeka wi Damat, namali i Aretat naŋih ado kē bakyeŋ ubeeka kamobnēn, ³³kē baŋē ŋu'ēn ŋi pkaar pweek^l, aŋēpanaan ŋi bhēr bloŋ banwoonŋ ŋi uniw, adolēn kē nwala uniw unfooyunŋ ubeeka^m.

Uko wi Naŋibaŋi adiimanunŋ Pawulu

12 Dwo kado kahomp i? Na manjoonan pawaaŋ udooni. Kē nŋē bubara kaŋiiniyaan iko yi Ajugun adimanaanunŋ na iko yi adolnuŋ kē mmee. ²Dme ŋaaŋ aloŋ i *Krittu, udo hēnkuŋ ŋŋubal iŋeen na ŋbaakēr, adeeŋana te du baŋi. Mēmme me adeeŋana deeŋana na manjoonan kēme akaka mnwin, Naŋibaŋi ŋaŋ ameeŋ. ŋaaŋ mēnŋ adeeŋana te du baŋi duuŋ. ³⁻⁴Aa, dme kē ŋaaŋ mēnŋ adeeŋana du baŋi. Mēmme me adeeŋana deeŋana na manjoonan kēme akaka mn-

^l11:33 Natenan ŋi Ulemp 9.24-25. ^m11:33 Natenan ŋi Ulemp 9.24-25.

win, Naşibaţi  a  ameey. K  at ink  tup  ji nin alonj awoonj aanhil p tup, k  Naşibaţi aanak adinan nin  naonj alonj akakal ş  a. ⁵ Dhinan kahomp  i uko wi  naonj at nt  n, a   wo m nhil kahomp  i uko wi naan, uko wi nhilunj pdo  a  uwo pdo kahompna iko inkdiimanunj pbi şna pi naan. ⁶ Woli d jal lah phomp, m nkwo  naonj nawaonj uşal, ka up  up manjoonan. K  n   pok phomp ka i  naonj alonj a u n du dko dampelunj uko wi awinunj  i nji k me wi atiinknu j k  n upi.

⁷ Naşibaţi adiimanaan iko in  punj u up. K  a    u n uko ulonj  i uleef unknoranaanunj, uwanjut ulonj wi *Fatana unkkobnunj, nwutna kado kadeerj iganjan. ⁸ D nehan Ajugun  ya ş  wajant  ajaka alowanaan wa, ⁹ k  aji na nji : « Bnuura bi njaonj kawulu baji bak ş ; mnhina mi naan manji manwinana wal wi ibi şniinj. Ukaonj k  nji ka  p   p kahompna pbi şna pi naan, mnhina mi *Krittu manhilna manwo  i nji  nuur b i. » ¹⁰ Uko wa j ukaonj k  nji kalilan wal wi p aş Krittu pajaonj pado mbi şna, k  bakkar n, k  nwo  i unoor,  i mnhaj, ahaajala. Na manjoonan, wal wi mbi şniinj wi wi njaonj kawo na mnhina.

Phaajala pi Pawulu  i uko wi ba naonj biki Korint

¹¹ D iini ji  naonj awoonj nayila, k  an nakaanj. An nadoonj awo lah ka up  naonj i nwoonj  iki m mpo  t n nin apel biki najakunj aji bawo banja an baweek, te m ndo wo wo nin uko ulonj. ¹² Wi mbiinj awo  i p oofan, ddiiman na kamiir kawee k  dwo *nanja an na manjoonan  i iko yi njaonj kado,  i mlagre na iko i onjar naan. ¹³ We wi ndolonj du banfiyaarunj bandukiinj k  m ndo wa du an? Uko uloolan wi nwoonj m ndoo, uwo k  m ndinan awo  i içen yi nan! Namiiraan uko m nt .

¹⁴ K  n saan abomand r pbi du an uya ş uwajant n a   wo m nkđinan nin kawo  i içen yi nan.  haa   i nan  i nji nji numiinj, m nt  itaka yi nan ya. M nt  bapo  bajaonj bawo i kala itaka kahankar bajug baka, bajug baka bakaonj na pla itaka kahankar bapo . ¹⁵ K  nji n   lunj kalilan  i pwul bka bi naan b i kadoo kawul uleef naan nabuurna. Woli d jalan ha , hum di di nahilunj kapok n ba? ¹⁶ Name bnuura k  m nwo pku  pa an. K  balonj ba   lunj ka iini kaji dtit maakan, aguuran. ¹⁷ Dbi   pna  i alonj  i biki nyilunj du an aguuran i? ¹⁸ Dko  *Tit abi du an, ado k  agakand r na ayi  nja  i *Krittu i nameerj. Tit abi guuraaran i? Nin! Nji na a,  wo na uşal uloolan ado uko unwoonj uloolan.

¹⁹ Om naşal undiimaan aji  wo wo  i pye an  leefun  i kadunan undiimaan i?  i kadun ki Naşibaţi ki ki  k i-iniinj, jibi *Krittu a alunj. An biki n alunj maakan  do uko m nt  b i nahilna naya kadun. ²⁰ Uko wi nji ka iinj uwoonj pbi ka  nk naanwo jibi n alunj. Uko wi nji ka iinj uwoonj woli dbi aban du an, ka  nkan nawo jibi nwoonj m  jali nabot na  nk n nwo jibi nawoonj naan ali. M n al p om, bkujar, udeeb, na kante-narunj, na bkarad na bkuutar, na phomp na par fa iwo  i p oofan. ²¹ D i woli dlunj abi du an, Naşibaţi i naan adol n kakowari'an, n  ga  i uko wi batum bahumunj  i pekadu ji  fa awo baamp n  i iko i op,  i pjuban pi piin  na iko ilonj iwu aan.

P a n pbaa şsaani

13 Uya ş uwajant n wii wi, wi nji kalunj kabi du an. *Ulibra wi Naşibaţi u i : « Uhok undoli bawo kawaye  wa  i kadun ki bamaar bat b

kême bampeluŋ batëbⁿ. » ²Ddo bi tu-pan uyaas utëbantën wi mbiin du an, kë hênkuŋ wi nwoon mendo wo na an, dkak ațup bambiin awo ți pekadu na bandukiin bti : woli dluŋ abi pwinan, mënkali nin ñaaj. ³Naŋal kame me *Krittu aji țepna ți mntum naan kațiini i? Name. Aambiișna ți kadunan, așë ji di-iman mnhina mi nul ți ptoof pi nan. ⁴Na manjoonan, wi abiiŋ apaŋana ți krut, abiișnaa ; kë mnhina mi Nașibați manșë wula hênkuŋ ubida. Un kak, ȳbiișna na a, așë luŋ kaka ubida na a ți mnhina mi Nașibați akwuluŋ un ȳhilna ȳdolan naya kadun.

⁵Natenan ȳleefan nameena me nafiyaar *Krittu, nașalaan bnuura iko yi nakdoluŋ. Naanyikrën kë Yetu Krittu awo ți an i? Kême nawin kë naanfiyaari? ⁶Kë nșë haț aji nayikrën kë ȳdiiman kë ȳfiyaari. ⁷Iwo ți pñehan Nașibați nawut kado nin uko ulon uwuțaan. Ijënȳal kadiiman kë ulemp wi nun ți ptoofan uwo unuura. Nin! Uko wi ȳȳaluŋ uwo nado bnuura, woli naando fiyaar kë ulemp wi nun uunnuuraa.

⁸Ijënhinan kalaț manjoonan, uko wi ȳhiniin pdo țañ uwo pțas ma. ⁹Woli pbiișna pi nun pakaaj kë naka mnhina, ȳji ȳlilan ți uko mënt. Uko wi ȳjaaj ȳñehan Nașibați uwo nawo bañaaj banjințuŋ ți kęș ki nul. ¹⁰Uko unkaaj kë mpiitan iko yi mpiitanaj bti wi nlowanaŋ wii wi : dȳal woli dluŋ abi du an kawut kajooț na an ți mnhina mi Ajugun awuluŋ manwoon mi pdolan naya kadun awo maanwo mi pdo katokna.

¹¹An bayiț naan, hênkuŋ nawoon ți mnlilan! Nadoon kala pwo bañaaj bajinț ți kęș ki Nașibați, naboofaran, nati-inkaran, nawoon ți mnjeeh, hênk di di Nașibați anjaaj awul uȳal na mnjeeh akwoon na an.

¹²Nawulandën mboș, naboofar bboofar banyimanuŋ. Bañaaj biki Nașibați bti banwoon ți bawulan mboș.

¹³Dñehan Ajugun Yetu *Krittu awulan bnuura an bti, Nașibați adiimanan uȳal wi nul, *Uhaas wi nul ușë udo nakak baloolan!

ⁿ13:1 Pleșan 19.15; Maci 18.16.

*Uṭup wi Pawulu apiitun
banfiyaaruṅ banfētun du utaak wi*

Galatiya

Uṭup ujuni

Kakaarta ki kawo ki Pawulu apiitun banfiyaaruṅ biki Galatiya. Abi ya da nyaas ṅtéb kaṭup baka Uṭup Ulil Unuura kè Bayuday na banwoonṅ baanwo Bayuday baji batiinka kakak kafiyaar Yetu Krittu. Uko wi Pawulu ajukanuṅ baka uwoonṅ kè pfiyaar Yetu pahinan kado Naṣibaṭi aji bawo baṭool ṭi kadunul. Wi bayaarṅ adoo jon kè Bayuday baloṅ baṣè ya du Galatiya aji bantohi biki banfiyaaruṅ biki Yerutalem badook baka. Batok uko wi Pawulu ajukanuṅ bti aji aanwo nanjañan na manjoonan, kè uko wi akjukanuṅ uunwo manjoonan. Baji na baka kè jibi banwoonṅ baanwo Bayuday bafiyaaruṅ Yetu bawo kado kak uko wi bgah bi Moyit bajakuṅ. Kè uko wi baṭijanunṅ maakan uwo pwala katèmp. Baji pwala katèmp pahinanuṅ kado Naṣibaṭi aji bawo baṭool ṭi kès ki nul.

Biki Galatiya bakak ado haṅ, kè Pawulu amee. Adeebaṭ maakan wal mènṭ ṭiki mènṭ pṭaş bgah bi Moyit pakdoonṅ ñaṅ awo natool ṭi kès ki Naṣibaṭi. Uko mènṭ ukaṅ kè Pawulu apiit biki Galatiya kadiiman baka kè Naṣibaṭi aanji haṅ. Pwala katèmp pi bajakuṅ pawo kè uṣal wi ñaṅ uwo kawo ujintṅ piṣ. Aṭup baka aji Naṣibaṭi ado Abraham kè awo natool ṭi kadunul ji abi do kawala katèmp. Pfiyaar ṭaṅ pajaarṅ pado ñaṅ awo natool ṭi kès ki Naṣibaṭi, kè pul pakaṅ ahil kado ñaṅ aka ubida unliluṅ Naṣibaṭi.

Hènk di ifah yi ulibra wi iwoonṅ:

1. Pawulu awo nanjañan na manjoonan, uko wi akjukanuṅ kak ujoonani (1.1-10)

2. Naṣibaṭi adatuṅ Pawulu pa awo nanjañan (1.11-24)

3. We wi Uṭup Ulil Unuura ujakuṅ na manjoonan (2.1-21)

4. Pfiyaar ṭaṅ pahilanuṅ kado ñaṅ abuur (3.1-4.31)

5. Nawulèn ṅgalad, ṅwut Uhaaş wi Naṣibaṭi uṭelès nja ubida (5.1-6.10)

6. Pwul mboṣ pbaañsaani (6.11-18)

Pwul mboṣ

1 Nji Pawulu *nanjañan i Yetu kapiitananṅ. Mènṭ bañaanṅ badu'enuṅ pa nwo nanjañan. Kè pwo nanjañan pi naan paantèpèn ṭèpèn ṭi ñaṅ aloṅ. Ṭi Yetu Krittu na Naṣibaṭi Aṣin annaṭanuluṅ ṭi pkeṭ i i nwoonunṅ nanjañan. ²Nji na bayitun ṭi Krittu bti banwoonṅ na nji ṅwul banfiyaaruṅ Yetu biki Galatiya bti mboṣ. ³Dñehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu Krittu Ajugun ayuuṅ an bnuura na mnjeeh.

⁴Jibi Naṣibaṭi Aṣin nja aṅaluṅ, Krittu awul ubida wi nul kapènanaan ipekadu yi nja ṅhilna ṅbuur ṭi umundu wi nṭa wi, untumuṅ mnṅot. ⁵Naṣibaṭi i i ṅwoonṅ kadèman te mnṅo. Uwo haṅ.

Ukaha Uṭup Ulil Unuura uloolan ṭaṅ

⁶Dñoṅar jibi nataruṅ ṭi pkokan Naṣibaṭi kafet. Aṭèpna ṭi bnuura bi Krittu adu an, kè naṣè wo ṭi pṭaş uṭup umpaṭi wi bajakananṅ aji uwo Uṭup Ulil Unuura. ⁷Na manjoonan, uunka nin Uṭup Ulil Unuura uloṅ umpaṭi. Kè bañaanṅ baloṅ baṣè wo ṭi atokan ṅsal, abot aṅal pṭelès Uṭup Ulil Unuura wi Krittu. ⁸Kè woli un ṭi ṅleefun lah, kème uwanjut uloṅ umpènnunṅ baṭi, ṅbiin aṭupan uṭup umpaṭi na wi njukanuṅ, Naṣibaṭi kafèpun. ⁹Ṇbi ṭupan kè nkak akakalès nṭa : woli aloṅ aṭupan uṭup

umpaṭuṅ na wi nadooṅ abi yeenk, Naşibaṭi kafēpa.

¹⁰Hēnkuṅ naşal aji hum ba? Dla la pdēm ṭi bañaan oo kēme ṭi Naşibaṭi? Dla la pṅalana ṭi bañaan i? Woli dla la lah pṅalana ṭi bañaan te hēnkuṅ, mēnkwo nalempar Krittū.

Krittū aduuṅ Pawulu pa awo nanjañan

¹¹Dṅal name, an bayiṭ naan, kē Uṭup Ulil Unuura wi nji kaṭupūṅ uumpēnna ṭi uşal wi ñaan. ¹²Nin mēntṅ ñaan awulunūṅ wa kēme ajukanaanūṅ wa, Yetu Krittū ul ṭi uleful adiimanaanūṅ wa. ¹³Natiink bti jibi nwoonṅ ṭfa wi nhumuṅ mēban bgah bi bayuday. Name jibi nta-manūṅ maakan ṭi phajan banfiyaaruṅ Yetu, banwoonṅ pntaali pi Naşibaṭi. Dla pgar baka. ¹⁴Dbi pel biki kawuuṅ naan baṭum ṭi pṭaş bgah bi bayuday, abot amēban udolade wi bateem naan maakan apel baka. ¹⁵⁻¹⁶Kē Naşibaṭi, ṭi bnuura bi nul, aşē datēn apatēş ji mbi ndo kabuka, adu'ēn aji nwo nalemparul. Kē wi uliluluṅ, adiimanaan Abukul pa ndola ameeṭana ṭi banwoonṅ baanwo bayuday. Wal mēntṅ, mēnwinar na nin ñaan aloṅ. ¹⁷Mēndoo ya ya Yerutalem du banwo'ēnuṅ banjañan uteek, aşē baa ṭēp ṭēp aya ṭi dko mēntṅ uṭaak wi Arabiya. Dul di mpēnnuṅ akak ubeeka wi Damat.

¹⁸Wi ṅşubal ṅwajanṭ ṅaṭēpuṅ wi wi mbaan aya Yerutalem ameer na Piyeer, aṭo na a ṅnuur iñeen na kañeen. ¹⁹Ṭi banjañan, ul ṭaṅ i i nji nwinanṅ, mēnwīn bandukiinṅ. Dbot awin Yakob aṭa Aju-gun. ²⁰Naşibaṭi ame kē mēnkṭilan wi nji kapiitananṅ uko wi. ²¹Wi mpēnnuṅ Yerutalem aşē ya ṅmbanṅ ṅi Firi na Filitiya. ²²Kē banfiyaaruṅ Krittū biki uṭaak

wi Yuda başē wo baambaanṅ kawinarēn. ²³Batiinka tiink ṭaṅ kē bakṭup aji : « Ṇaan ambiinṅ ahajan un ṭfa akak hēnkuṅ ajukan bgah bi abiiṅ ado na ptok. » ²⁴Kē başē wo ṭi pdēman Naşibaṭi ṭi uko wi naan.

Pawulu ayit du Yerutalem na banjañan bandukiinṅ

2 Wi ṅşubal iñeen na ṅbaakēr ṅaṭēpuṅ, kē nşē kak Yerutalem, agakandēr na Barnabat, kē nṭij Tit. ²Dya bayaaş mēntṅ ṭiki Naşibaṭi ayuujēn kē dwo i pya da. Dyita ṭaṅ na baweek bantiinkaniinṅ biki banfiyaaruṅ, aşē yuuj baka Uṭup Ulil Unuura wi nji kajukanūṅ banwoonṅ baanwo bayuday, ṭiki mēnṅal ulemp wi naan untēpuṅ na unkmbiinṅ uwaanṅ udooni. ³Kē baando ṭu Tit i ngakandēraanuṅ pwala katēmp ul anwoonṅ nagrek[†], ⁴te udoo ka bañaanṅ baloṅ bandaaruṅ aji bafiyaari banjaanṅ bamena kaneej ṭi un ṅnfiyaaruṅ kaṅal pwalan bañaanṅ katēmp. Bañaanṅ bakanṅ mēnṭan babop aneej ṭi un pa pten mñjeeh mi ṅyeenknuṅ ṭi Yetu Krittū kaşē kakakanun du pjuuk pi bgah bi Moyit. ⁵Ṭjēndinan nin uyaaş uloolan uko wi bakṭupūṅ, kahilna kamēban pa an manjoonan, manwoonṅ Uṭup Ulil Unuura.

⁶Kē ṭi uko wi baweek bammeṭaniinṅ – uko wi babinṅ awo uunjakēn nin uko uloṅ ṭiki Naşibaṭi aanji paṭşēr – bañaanṅ bammeṭaniinṅ mēnṭan baanhoṭan nin uko uloṅ ṭi pjukan pi naan. ⁷Bado ṭēp ṭēp awin kē Naşibaṭi aṭu'ēn ṭi ulemp wi pjukan Uṭup Ulil Unuura banwoonṅ baanwo bayuday[‡] jibi aṭuunṅ Piyeer ṭi ulemp wi pjukan wa bayuday[¶]. ⁸Naşibaṭi andoluṅ Piyeer kē awo nan-

[†]2:3 Aanwala katēmp wi awoonṅ napoṭ. Pwala katēmp pajaanṅ payuuj kē ñaan awo nayuday.

[‡]2:7 Ṭi ugrek bapiit aji : Banwoonṅ baanwala katēmp.

[¶]2:7 Ṭi ugrek bapiit aji banwaliinṅ katēmp.

jañan i bayuday adolnuj kak kē nwo nanjañan i banwoonj baanwo bayuday. ⁹Kē Yakob, Piyeer^s na Yowan banti-inkaniij maakan ti banfiyaaruñ bašē yikrēn kē Našibaṭi awulnuj mnhina mi pdo ulemp mēnt ; ukaañ kē bawulēn iñen nji na Barnabat ayuuj kē baṭok na un : un, ŋya du banwoonj baanwo bayuday, bukal du bayuday. ¹⁰Baṭu'un ṭañ pleš bajuuk, kē nji kado wa na mnlilan.

Pawulu alaṭ Piyeer du Antiyoka

¹¹Kē wal wi Piyeer^{**} abiiñ Antiyoka, dlaṭa ti kadun ki bañaañ bti, ṭiki aanfañi. ¹²Uko wi adoli wii wi : ji bañaañ baloñ biki Yakob ayiluñ babi bado kaban, aji bi kade na bayiṭun banwoonj baanwo bayuday, kē wi bayili mēnt bašaañ aban, kē ašē low banwoonj baanwo bayuday abot aṭañan pde na baka. Aṭi wal mēnt bayuday banjakuñ aji banfiyaaruñ bawo i kawala katēmp. ¹³Bayuday bankakuñ afiyaar baṭaš Piyeer ti kamena ki nul kē Barnabat ti uleeful adoo wut kē baneejana ti kamena mēnt.

¹⁴Wi nwinuñ kē baankpoš ataan na manjoonan manwoonj Uṭup Ulil Unuura, dji na Piyeer ti kadun ki bañaañ bti : « Iwi inwoonj nayuday i kabuka, ikdoonj ji banwoonj baanwo bayuday. Iinṭaš bgah bi bayuday. Kē hum di di iḡaluñ pwuuk banwoonj baanwo bayuday bakak bado kado ji bayuday?

¹⁵Un ŋwo bayuday biki kabuka, ŋēnwo ji bañaañ bandukiñ biki bajaañ baji bado buṭaan. ¹⁶Kē ŋšē me kē ñaan awoona ṭañ naṭool ti kēš ki Našibaṭi ti pfiyaar pi nul ti Yetu Krittū, mēnt ti pṭaš bgah bi *Moyit pa. Ukaañ kē un ŋfiyaar Yetu kahilna kawo baṭool ti kadun ki Našibaṭi. Mēnt ti pṭaš bgah bi Moyit di ŋhilmuñ kawo hañ, ēnhēn, nin aloñ

aankwo naṭool ti kēš ki Našibaṭi ti pṭaš bgah. ¹⁷Kē woli ŋla pṭēpna ti Yetu kawoona baṭool ti kadun ki Našibaṭi, ŋwo wo ji biki bajaañ baji bawo bado buṭaan. Uko wañ yuuuj kē Krittū aṭu'un ti pdo pekadu i? Nin, mēnt hēnk da. ¹⁸Woli dkak ti bgah bi mbiiñ aduk, ddiiman wal mēnt kē djuban ti ba. ¹⁹Ṭi uko wi bgah bi Moyit ti uleef wi ba, pa nhilna nwo pa Našibaṭi. Dpañana na Krittū, ²⁰kē hēnkuñ mēnt nji dwoonj, Krittū awoonj ti nji. Mnwo mi naan ji ñaan najēn manwo ti pfiyaar Abuk Našibaṭi anḡalnuñ adoo wul uleeful pa nji. ²¹Hēnk, dpok pṭēl bnuura bi nyeenknuñ du Našibaṭi, hēnk di uwoonj, woli pṭaš bgah pakṭuuñ lah ñaan awo naṭool ti kēš ki Našibaṭi, pkeṭ pi Krittū pakeer kawaañ udooni.

Pṭaš bgah kēme pfiyaar Yetu Krittū

3 Mbeeh! An bañaañ biki Galatiya nanwaañi ŋšal, in abaañ aguuran ba? An biki bayuujuñ pkeṭ pi Yetu Krittū ti krut bnuura. ²Uko uloolan ṭañ wi wi nji kaheparanañ. Nayeenkna Uhaaš wi Našibaṭi ti pṭaš bgah bi Moyit oo kēme ti pfiyaar uṭup wi natiinkuñ? ³Hum di di nahilanuñ kawo bapēn hēnk? An nanjunuñ na mnhina mi Uhaaš wi Našibaṭi, kašē kabi kabaañšaan ti udo wi uleefan. ⁴Iko yi nawinuñ bti ibi diiš diiš i? Mēnfiyaar aji idiiši. ⁵Woli Našibaṭi awulan Uhaaš wi nul, abot ado mlagre ti ptoofan, aji do do iko yañ bti ṭiki naṭaš bgah kēme nafiyaar uṭup wi natiinkuñ?

⁶Natenan ti Abraham di, *awoona ṭfa naṭool ti kēš ki Našibaṭi, wi afiyaaruluñ*^o.

⁷Nameen uko wi keeri : banfiyaaruñ bawoonj babak Abraham. ⁸Udobi piitana piitana ṭfa ti Ulibra wi Našibaṭi, aji : pfiyaar pi banwoonj baanwo bayuday

§2:9 Piyeer dawoonj Kefat ti uaramayik, uwoonj plaak.

**2:11 Piyeer dawoonj Kefat ti uaramayik, uwoonj plaak.

°3:6 Ujuni 15.16.

pakkaañ Naşibaţi aţu baka bawo batool  i k ş ki nul. H nk di di Naşibaţi adooŋ abi  upa  up Abraham U up Ulil Unuura wi aji : « *D  pna  i iwi kawulna  taak bti bnuura bi naan.* »^p ⁹H nk, banfiyaaruŋ bti bayeenk bnuura bi Naşibaţi ji Abraham  iint  anfiyaaruŋ.

¹⁰Ba aaŋ bti ban aaŋ aha  bgah bi Moyit baf pana. Ulibra wi Naşibaţi uji : « * aaŋ anwoon  aank aş  nuur bti uko bti umpiitun  i ulibra wi bgah bi Moyit af pana.* »^r ¹¹Ume tana bti k  nin aloŋ aank  pna   p n  i bgah kadoo kawo natool  i k ş ki Naşibaţi. Ulibra wi Naşibaţi uji : « *ubida wi natool uwoona  i pfiyaar.* »^r ¹²K  bgah bi Moyit ba   pa  na pfiyaar ; Ulibra wi Naşibaţi k  u   ji « * aaŋ ank aşun iko yi bgah bajakuŋ akaana ubida  i iko m n .* »^s ¹³Krittu aluk luk aburanaan un  i p  pa pi bgah, wi akuŋiit p  pana panwoon  i kajotna un. Ulibra wi Naşibaţi uji : « * aaŋ i puum patananiit  i bmul af pa.* »^t ¹⁴Yetu Krittu ado haŋ banwoon  baanwo bayuday bayeenkna bnuura bi Naşibaţi awulun  Abraham,  bot nyeenk un bti  i pfiyaar, Uhaa  wi ahoŋun .

Kahoŋ ki Naşibaţi na bgah bi Moyit

¹⁵Bayi  naan natenan  i udolade wi ba aaŋ. Woli  aaŋ ado kahoŋ  i kadun ki ba aaŋ, nin  aaŋ aloŋ nampaţi aanihil kagar kahoŋ m n  k me kaho an uko uloŋ  i ka. ¹⁶K  h nk di di uwoon  kak pa Abraham, wi Naşibaţi adolulun  kahoŋ ul na p ini pi nul. Uumpiit aji : « Na ba aaŋ biki p ini pi nul » ji a ini  i ini uko wi ba aaŋ batum, upiit aji : « *na  aaŋ anwoon  i p ini pi nul,* »^u a ini  i ini uko wi  aaŋ aloolan. Naaŋ m n an awoon  Krittu. ¹⁷Uko wi nji  aluŋ ka upan wii wi : Naşibaţi abi hoŋ Abraham, k  bgah bambaan  abi bi wi  şubal

i een week  yaa   baak r na i een  wajant  (430)  a  puŋ baanhilan pgar kahoŋ m n , k me katok uko wi Naşibaţi ajakuŋ. ¹⁸Woli lah  i p aş bgah di di nyeenknuŋ phiit,  nkyeenkna pa kak  i kahoŋ. Na manjoonan Naşibaţi a  pna  i kahoŋ awul bnuura bi nul Abraham.

Bgah badoona we ba?

¹⁹K  h nkuŋ, woli uwo haŋ, we ukaan k  bgah bawoo? Ipekadu i uun  k  Naşibaţi akak a iŋ bgah ayoonkna  aaŋ i p ini pi Abraham i Naşibaţi adolun  kahoŋ m n . Naşibaţi awul ba  wanjut, k   ahelan ba a   do Moyit k  abanan ba ba aaŋ. ²⁰ aaŋ anwoon  aloolan, aanuma  aaŋ aloŋ abanana uko wi ul a upuŋ di. K  Naşibaţi a   wo aloolan  a .

²¹K  bgah, bala  kahoŋ ki Naşibaţi i? Nin! Woli nyeenk lah bgah banhilun  pwul un ubida wi manjoonan, pwo natool  i k ş ki Naşibaţi pawoona keeri  i p aş bgah. ²²K  Ulibra wi Naşibaţi u   ji k  ba aaŋ na iko bti bawo  i pekadu. H nk, banfiyaaruŋ  i Yetu Krittu ba  pna  i pfiyaar kayeenk uko wi Naşibaţi ahoŋun .

²³Ji pfiyaar Yetu pado kabi,  tuhanaa, awo  i kayeŋ ki bgah ayoonkna pfiyaar pi Naşibaţi akyuun  un. ²⁴Bgah bayewi'un yewi  fa ayoonkna Krittu pa  hilna  wo batool  i k ş ki Naşibaţi, wi  fiyaaruŋ Krittu. ²⁵K  wi  fiyaaruŋ h nkuŋ,  n kak awo  i kayeŋ ki bgah.

²⁶An bti nawo babak Naşibaţi  iki nafiyaar Yetu Krittu. ²⁷ nh n an bti nankakuŋ baloolan na Krittu  i batitmu, nakak awo ji a  i k ş ki Naşibaţi. ²⁸Uunkak aka keeri nayuday k me anwoon  aanwo nayuday,  aaŋ i bakjuukn  n n  k me  aaŋ najeeh,

^p3:8 Ujuni 12.3; 18.18; 22.18. ^q3:10 Ple an 27.26. ^r3:11 Habakuk 2.4.

^s3:12 Bgah 18.5. ^t3:13 Ple an 21.23. ^u3:16 Ujuni 12.7.

ñiint̄ kême ñaaf̄. Nawo ñaaf̄ aloolan ƚi Krittu. ²⁹ Kê woli nawo i Krittu nawo keeri biki p̄şini pi Abraham, abot awo ƚi bankyeenkun̄ uko wi Naşibaƚi ahoŋun̄ Abraham.

4 Uko wi, wi wi nŋaluŋ p̄tupan : nahiiŋ aşin woli ahum ƚi kpoƚ, aanji paƚ na i bakjuuknt̄enun̄, woli ul adooŋ akaka iko bti. ² Bañaaf̄ bajaaf̄ bakuşa, kabot kayeŋ bka bi nul te unuur wi aşin adatuŋ. ³ Hênk di uwoon̄ ƚfa kak pa un, ŋwo wo ji bapoƚ, kê udolade wi umundu^{††} ukjuuknt̄enun̄. ⁴ Kê wal wi Naşibaƚi adatuŋ ubanuŋ, awalan Abukul ƚi kayiŋ ki ñaaf̄, kê akƚaş *bgah bi Moyit, ⁵ ahilna abuuran bañaaf̄ biki bgah bajuuknt̄enun̄ ŋbot ŋhilna ŋwo babuk Naşibaƚi. ⁶ Pa pyuuj kê nawo babukul, Naşibaƚi aƚu ƚi ŋhaaş ŋi nun Uhaaş wi Abukul unjaaf̄ uhuuran kaji « Abba^{‡‡}, Paap! » ⁷ Iinwo keeri ñaaf̄ i bakjuuknt̄enun̄, iwo abuk katoh ; ukaaf̄ kê iklun̄ kahiiŋ iko yi Naşibaƚi ahankun̄ pa babukul.

Pawulu aşal banfiyaaruŋ biki Galatiya

⁸ ƚfa wi nawoon̄ naamme Naşibaƚi, na-jeŋ iko ilon̄ ado ya Naşibaƚi, kê ikjuuknt̄enun̄. Na manjoonan iko mênƚ iinwo Naşibaƚi. ⁹ Kê hênkun̄ wi nameeruŋ na Naşibaƚi, kême dwo kaji, hênkun̄ wi Naşibaƚi ameeruŋ na an, hum di di nahilanun̄ akak du udolade udah uwaaf̄ udooni wi, kakak kak bañaaf̄ biki bakjuuknt̄enun̄ ji unjon ba? ¹⁰ Naji nadë-man ŋnuur ŋlon̄, kli klon̄, ŋwal ŋlon̄,

ŋşubal ŋlon̄. ¹¹ Dhaajalaa : ulemp wi nji nlempun̄ lemp pa an udiif̄ diif̄ i?

¹² An bayiƚ naan dkooƚan kooƚ, nakakan nanaamën jibi nkakuŋ anaaman^{¶¶}. Naandolën do nin uko ulon̄ unde'ënuŋ, wi mbiiŋ awo na an. ¹³ Naleş bnuura, pmaak pakaaf̄ kê nƚo ƚfa ajukanan uyaaş uteek Uƚup Ulil Unuura. ¹⁴ Pmaak pi naan panooran maakan, kê naşë wo naambeehën, kême alowën. Nabaa do ƚëp ƚëp ajejën ji dwo uwanjut wi Naşibaƚi kême ji Yetu Krittu ƚi uleeful. ¹⁵ Mnlilan mi nan mi ƚfa manwo ƚun̄ ba? Dme bnuura, woli nahil ƚfa nalookëş këş ki nan kawulën. ¹⁶ Kê hênkun̄, wi nƚupanaŋ manjoonan, dkak naşoorad inan i?

¹⁷ Bañaaf̄ baloŋ bado iko itum pa nakak ƚi baka, kê ŋşal ŋi baka ŋaşë wo ŋwuƚaan, başal pgarën na an, naşë nabi naduka duka na baka. ¹⁸ Unuura ñaaf̄ ado iko itum pa bnuura, ŋnuur bti, bë mênƚ ƚaŋ woli dwo na an. ¹⁹ An biki nŋaluŋ maakan, dhaj pa an uyaaş ulon̄ kak, ji ñaaf̄ anwoon̄ ƚi kabuk, te wal wi Krittu akjijuŋ ƚi an. ²⁰ Namele lah jibi nŋaluŋ pwo na an kahilna kaƚiini na an na pdiim pannuuriin̄ ƚiki mêmme jibi nji kadoon̄ na an.

Uko wi Hagar na Faara

²¹ Naƚupaan, an nanŋaluŋ bgah bi Moyit bado kaƚoŋan, naanji natiink uko wi Moyit apiituŋ i?^{§§} ²² Ulibra wi Naşibaƚi uji Abraham abi buk bapoƚ batëb biinƚ; aloŋ awo abuk Hagar, ñaaf̄ i bakjuuknt̄enun̄, Kê aloŋ awo

^{††}4:3 Udolade wi umundu : Iko bti inkƚoŋun̄ bañaaf̄: ŋntaayi, ŋnton̄, bgah bi bayuday, na iŋah ilon̄ kak inkƚoŋun̄ bañaaf̄.

^{‡‡}4:6 Abba : ƚi uƚup uaramayik dawoon̄ Paap.

^{¶¶}4:12 Pawulu akak awo ji banwoon̄ baanwo bayuday, kê bagalat banwoon̄ baanwo bayuday başë la pwo ji bayuday. Pawulu aŋal bakak ji a, ul ankakuŋ awo ji banwoon̄ bawo bayuday.

^{§§}4:21 Moyit apiituŋ ŋlibra kañeen ŋteek ŋi Ulibra wi Naşibaƚi, ƚun̄ ŋlibra mênƚ di di bgah bi bayuday bi Naşibaƚi awulun̄ Moyit bapiitaniin̄, aƚu na iko inƚëpuŋ ƚi bayuday. Uko wi Hagar na Faara uwo ƚi ŋlibra mênƚ ƚi Ulibra ujuni 16, 17 na 21.

abuk Faara, i bawoon baankjuukntën. ²³Napoŧ i ñaaŧ i bakjuukntënuŋ abuka ji bañaanŋ bti, kē i ñaaŧ najeeh ašē buka ŧiki Našibaŧi ahoŋuŋ Abraham aji aluŋ kabuk napoŧ mēnt. ²⁴Uko waŋ uyuuj uko wi : baaŧ batēb bukuŋ mēnt bayuuj ihoŋar itēb yi Našibaŧi adoŋ. Hagar ayuuj bhoŋar bi pnkuŋ pi Finayi, di Našibaŧi awulnuŋ Moyit bgah, bhoŋar mēnt bajaanŋ babuk bañaanŋ biki bakjuukntënuŋ. ²⁵Hagar awoŋ pnkuŋ pi Finayi, pawoŋ du utaaŋ wi Arabiya, ul awoŋ kak Yerutalem di hēnkuŋ, dawoŋ ŧi pjuuk dul na babuk da bti. ²⁶Kē bañaanŋ biki Yerutalem di baŧi duuŧ bašē wo bajeel, dul dawoŋ anin un*. ²⁷Upiit aji :

« *Lilaan, iwi ñaaŧ inwoŋ iihil pbuk,*
Huuraan mnlilan mi nu,
iwi impaamuŋ unoor wi kabuk.
ŧiki babuk ñaaŧ i badukuŋ
baluŋ kaŧum kapel biki ñaaŧ anwoŋ na ñi-
inŧ. »†

²⁸Kē an bayiŧ naan, nawo ji Itaak bapoŧ bambukiinŋ jibi Našibaŧi ahoŋuŋ Abraham. ²⁹ŧfa napoŧ ambukiinŋ ji bañaanŋ bti, ajaanŋ aŋoonkna napoŧ ambukiinŋ ŧi mnhina mi Uhaaŧ wi Našibaŧi, hēnk di uwohaŋ kak nŧa di pa un. ³⁰Kē we wi Ulibra wi Našibaŧi ujakuŋ ba? Uji : « *Dookan ñaaŧ i bakjuukntënuŋ na abukul, abuk ñaaŧ i bakjuukntënuŋ aanka kafah ŧi phiiŋ ji abuk ñaaŧ najeeh. »* ³¹Kē hēnk, an bayiŧ naan, nēnwo babuk ñaaŧ i bakjuukntënuŋ, nwo babuk ñaaŧ najeeh.

Mnjeeh mi banfiyaaruŋ Krittu

5 Krittu abuuran un ŋhilna nwo bajeel na manjoonan. Namēbaan keeri naliinŧ nawutna kakak ŧi pjuuk. ²Natiinkan, nji Pawulu dŧup an, woli naŧal aji pdo bawalan an *katēmp paktuuŋ

nawo baŧool ŧi kēŧ ki Našibaŧi, uko wi Krittu akeeri do uwaanŋ udooni ŧi an. ³Dkak akakalēŧ kaŧupan, ñaanŋ anŧaluŋ aji awo i kawala katēmp awo i kaŧaŧ bgah bi Moyit bti. ⁴An nankŧaŧuŋ bgah bi Moyit alaana pwo baŧool ŧi kēŧ ki Našibaŧi, nawayšēr na Krittu, nawaanŋ bnuura bi Našibaŧi. ⁵Kē un, uko wi nŧaŧuŋ, uwo kē nwoona baŧool ŧi kēŧ ki Našibaŧi ŧi pfiyaar. Uko waŋ, uwoŋ uko wi Uhaaŧ wi Našibaŧi ukŧēnkuŋ un pyoonk. ⁶Ñaanŋ anwoŋ ŧi Yetu Krittu, mēnt pwala katēmp kēme pwo iinkwala katēmp pakaanŋ udooni, uko unkaanŋ udooni uwo pfiyaar pangakandēruŋ na bŋalad.

⁷Wi najunuŋ, naŧi bnuura, kē in abaanŋ anaŧ naŧ ŧi bgah aneenanan pŧaŧ manjoonan ba? ⁸Uko wi baŧupanaŋ kē nadoo naŧ, uunwoona du Našibaŧi andu'anaŋ. ⁹Bañaanŋ baji baji : « Uko umpooŧ ujaanŋ utajaan pŧon bti. » ¹⁰Nji dhaŧ ŧi Aju-gun aji naankŧal uko uloŋ umpaŧi. Kē ñaanŋ anktokuŋ nŧal nji nan, udole wo in, Našibaŧi awayēsaara kaji aduknaana.

¹¹Kē nji, bayiŧ naan, woli dhum lah kajukan aji bañaanŋ bti bawo i pwala katēmp, babaa kahajanan we ba? Pkeŧ pi Krittu ŧi krut paankak adeebaŧan keeri nin ñaanŋ aloŋ. ¹²Bañaanŋ banktokanaŋ nŧal bayaan keeri bakaŧ njeel nji baka!

Nawutan kaŧaŧ nŧal nji nan, nawutan Uhaaŧ wi Našibaŧi uŧoŋan

¹³An bayiŧ naan, Našibaŧi adu'an pa nawo bañaanŋ bambuuruŋ, kē mbuur mēnt manŧē wo maanwo mi kaŧu'an nado kado uko wi uleef wi nan uŋaluŋ. Nabaa wo kaŧēp ŧēp kaŋalad kawo ŧi bŧēnkar. ¹⁴Bgah bi Moyit bti baŧonkrēn ŧi uŧup uloolan ŧaŋ: « *nalan atēnŧu jibi iŋaluŋ uleefu. »*^v ¹⁵Kē naŧale wo ŧi bdu-

* 4:26 Pawulu anaamntēn Faara na Yerutalem di baŧi duuŧ.

† 4:27 Itayi 54.1; Itayi aŧiiniyaan Yerutalem ŧi dko di.

mar na bdohar, nalipariin : natokar. ¹⁶Dɕupan keeri uko wi : nawutan Uhaaş wi Naşibaŋi uŋonan ŋbida, naşë nahil nawo naankdo kaŋaş uŋal wi nan unwoonj uwuŋaan. ¹⁷Uko wi uleef uŋaluŋ upaŋ na wi Uhaaş wi Naşibaŋi uŋaluŋ. Kë uko wi Uhaaş wi Naşibaŋi upaŋ na wi uleef uŋaluŋ. Iko yi uleef uŋaluŋ na yi Uhaaş wi Naşibaŋi uŋaluŋ iji igut ŋi ŋaan meet, ukaaŋ kë naanhil pdo uko wi naŋaluŋ. ¹⁸Kë naşale wut kë Uhaaş wi Naşibaŋi ukŋonan, bgah bi Moyit baankak ahilanan nin uko ulonj.

¹⁹Iko yi uleef ujaaŋ uŋal pdo imeeŋana bnuura, ilonj ŋi iko mënŋ yii yi : ipekadu yi piinŋ, ubida uŋop, pŋuunk ; ²⁰pdëman ŋnton na pkaalam. Bşoorad, pŋom, bkujar, udeeb uweek, bpulad, ppaŋşër, pdo baŋaanj bandoli baŋo du umbaŋ wi baka. ²¹Pŋeebar uko wi ŋaan ; ukuj ; kande, udaan, unoh wi piinŋ ; na iko itënŋ yuŋ. Dkakalëş jibi ndoonj abi ŋup an, baŋaanj banjaanj bado iko mënŋan yi baankneej du Pşih pi Naşibaŋi.

²²Kë iko yi Uhaaş wi Naşibaŋi ujaanj ubuk yii yi : bŋalad, mnlilan, mnjeeh, kamiir, pjoob bkow, pŋar ŋi pŋenk, pwo ŋaan i bakfiyaaruŋ, ²³pwo ŋaan i pŋaak pajaanj paŋi, pŋijan uleef. Bgah baanneenan iko mënŋ di! ²⁴Baŋaanj banwoonj biki Krittü Yetu bapaŋ iko iwuŋaan yi uleef ujaanj uŋal pdo ŋi krut. ²⁵Jibi Uhaaş wi Naşibaŋi uwuluŋ un ubida, ŋwo kawut wa uŋonun. ²⁶Najoh ŋwut phomp : ŋwut kalaar bŋup, ŋwut kakujar.

Nadoon kaŋenkar

6 Bayiŋ naan, woli ŋaanj alonj amobana awo ŋi pjuban, an biki Uhaaş wi Naşibaŋi ukŋonun, nakakaana ŋi manjoo-nan naşë nawut kado btam na a. Andoli ŋi an alipariin kajot ŋi pjuban. ²Andoli adoon kaŋenk atënŋul pkuŋa bdaaj bi nul ; hënk naŋaş bnuura bgah bi Krittü^w.

³Woli ŋaanj anuŋ kë awo uko ulonj bë aanwo nin uko ulonj adaar bkowul. ⁴Andoli adoon kaşalan udo wi nul, woli aŋenk ŋi wa uko wi mnlilan, alilaan pa bkowul ŋaŋ, aşë wut kado katenar na batënŋul, ⁵ŋiki andoli awo kajej pkuŋ pi nul.

⁶ŋaanj i bakjukanuŋ Uŋup wi Naşibaŋi awo kaŋok bka bi nul bŋi na ankjukanuluŋ. ⁷Nawutan kaguur ikowan, nin ŋaanj alonj aanji nohnaana Naşibaŋi ; uko wi ŋaanj atepiinŋ, wul wi akuŋ kakit. ⁸ŋaanj anktepiinŋ iko yi uleeful uŋaluŋ aluŋ kakit pkeŋ, pi iko yi uleeful uŋaluŋ pabukuŋ. Kë ŋaanj aŋşaanj atepi iko yi Uhaaş wi Naşibaŋi uŋaluŋ, aluŋ kakit ubida wi mnŋo wi Uhaaş wi Naşibaŋi ukwuluŋ. ⁹ŋwut kanoor ŋi pdo bnuura, ŋiki woli ŋenwat inen, ŋluŋ kakit ŋi wal unuura, ŋdeey ŋnuura. ¹⁰Wi ŋhumuŋ keeri nhinaa, najoh ŋdo kalemp pa bnuura bi bayiŋun banfiyaaruŋ na pa bnuura bi baŋaanj bŋi.

Pjukan pbaaŋşaani

¹¹Natenan ŋpiit ŋweek ŋi ŋi kapiitanan na kaŋen ki naan. ¹²Banŋaluŋ pwinana ŋi baŋaanj, bukal baŋaluŋ pŋu'an pwala katëmp, kahilna ŋaŋ kawo baankhaj pa pkeŋ pi Krittü ŋi krut. ¹³Banjakuŋ aji nawo i kawala *katëmp, bukal ŋi ŋleef ŋi baka, baando ji baŋaş ŋaş bgah bi Moyit, aşë ŋal nawala katëmp bahilna bado kahomp ŋi uko mënŋ. ¹⁴Nji ŋi uleef naan, mnhina hina kadëman bkow bi naan ŋi nin uko ulonj umpaŋi na krut ki Yetu Krittü Ajugun. ŋi krut, iko yi umundu ipaŋana pa ŋi kë ŋi nkaŋ apaŋana pa iko yi umundu. ¹⁵Pwala katëmp këme pwo iinkwala katëmp paanwo nin uko ulonj. Uko unwoonj, uwo pkak ŋaanj nahalu. ¹⁶Mnjeeh na mŋaga mi Naşibaŋi mawoon ŋi baŋaanj bŋi bankŋaşuŋ uko

wi mbaaŋ aɗup ɗup, banwoonɗ pntaali pi Naşibaɗi[‡].

¹⁷ Nin ñaaŋ aloŋ awutan kanooranaan hênkuŋ. Dwo na ijên yi mnhaj ɗi uleef naan, ɗi katim ki Yetu.

¹⁸ Bayiɗ naan, dñehan Naşibaɗi awulan bnuura bi Yetu Krittü Ajugun. Uwo haŋ! Amen!

[‡]6:16 ɗi ugrek bapiit aji : Itrayel di Naşibaɗi.

*Uṭup wi Pawulu apiitun
banfiyaaruṅ banfētun du utaak wi*

Efet

Uṭup Ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta ki Pawulu apiitun banfiyaaruṅ Krittu biki Efet. Kē ašē wo aampiit wa pa bukal ṭaṅ ṭiki ṭi ṅlibra ṅteek baantu katim ki Efet du ujuni. Uhina kawo kē Pawulu apiit wa banfiyaaruṅ biki ṅbeeka ṅtum ṭi Atiya bahil baji woli baleyiiri bawul bandukiin baleyiir. Apiit kakaarta ki wi awoon ukalabuṣ du Rom. Efet dawoon ubeeka unlilnuṅ ṭi ṅbeeka ṅi Rom daṣihuṅ bti ṅanwoon ṭi Atiya. Baṅaṅ batum ṭi biki Efet bawo bawaap. Baniwar Artemit untoṅ wi bajaṅ badēman katoh kanuura. Artemit mēnt awo ptu, awo ṅaaṭ. Ṭi katoh kanuura mēnt ki ki bajaṅ baya pdēmana. Baṅaṅ banwoon da bti baji badēman untoṅ mēnt, Bayuday na banfiyaaruṅ Krittu ṭaṅ bawoon baanji badēman wa. Uko wi Pawulu adimanuṅ ṭi kakaarta ki wii wi : Naṣibaṭi ado nja kē ṅme uko ummeniiṅ wi adoluṅ ṭi bnuura bi nul. Uwoon kē ado iko bti inwoon du baṭi duuṭ na ṭi mboṣ iwo ṭi pṣih pi Yetu Krittu. Akak aṭup aji banfiyaaruṅ Krittu bawo katiinkar kawo ji banṭaaruṅ. Uunka pdo kaji i awo nayuday kē undu aanwo nayuday. Naṣoorad baka bukal batēb bti awo aloolan, Fatana a. Bawo keeri kanaakiir kaṅehan Naṣibaṭi. Pawulu akak aṭup jibi ṅaṅ awoon kaṭijan aharul, jibi bapoṭ bawoon kaṭijan baṣin baka na jibi bajuuk ṭi ulemp bawoon kaṭijan bankaṅ baka. Aji banfiyaaruṅ Krittu bawo kawo ṭi ploolan na a.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboṣ (1.1-2)

2. Krittu awul nja bnuura na Uhaaṣ wi Naṣibaṭi (1.3–3.21)

3. Pka ubida uhalu na Krittu. (4.1–6.20)

4. Pwul mboṣ pbaaṅsaani (6.21-24)

Pwul mboṣ

1 Nji *Pawulu, i Naṣibaṭi adoluṅ kē nwo nanjaṅan i Yetu *Krittu, dwul mboṣ biki ubeeka wi Efet banwoon biki Naṣibaṭi abot afiyaar Yetu Krittu na manjoonan. ²Dñehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu Krittu Ajugun bawulan bnuura babot bajoobṭēnan ṅhaaṣ.

Bnuura bi ṅkaṅ ṭi Krittu

³Najoh ṅdēman Naṣibaṭi Aṣin Yetu *Krittu Ajugun, aṭēpna ṭi uhaaṣ wi nul awul nja iko bti inuura yi baṭi inkntēnkuṅ nja ṅdo kaṭaṣa, ṭiki ṅkak amēbandēr na Krittu. ⁴Ji umundu ubi udo kapaṣana, Naṣibaṭi aṭēpna ṭi Krittu adat nja ṅhilna ṅwo ṭi kadunul baṅaṅ bajint piṣ banwoon baanwo na nin buṭaan bloṅ. Aṅal nja ukaṅ kē ⁵aṭēpna ṭi Yetu Krittu ji ṅbi ṅdo kabuka ajeṅ nja kē ṅwo babukul. Uko waṅ wi wi aṅaluṅ pa nja ṭi pjoob bkow pi nul. ⁶Najoh keeri ṅyeeh mndēm mi nul na bnuura bweek bi aṭēpnuṅ ṭi Krittu i amaganuṅ, awul nja.

⁷Krittu atul tul pṅaak pi nul ukaṅ kē ṅbuuri, kē ipekadu yi nja ibot apēn. Hēnk, Naṣibaṭi ayuuṅ pdēm pi bnuura bi nul. ⁸Awul nja ba atuman wi awuluṅ nja uṣal untuṅa na mntit bti ⁹mi pme uko wi aṅaluṅ pdo, wi ṅaṅ awoon aambaṅ kame'aara. Naṣibaṭi ajon ṅṅal pdo uko mēnt ṭi Krittu. ¹⁰Wi wal wi adatuṅ ukbanuṅ uko mēnt udolana : aṭonkrēn iko bti na baṅaṅ bti banwoon du baṭi na mboṣ kaṣē kaṭu Krittu awo naṣih.

¹¹ṅkak ayeenk ṭi Krittu iko bti yi Naṣibaṭi ahoṅuṅ. Ul anjaṅ ado iko bti jibi anumiṅ, adatun ji ṅdo kabuka, ¹²pa un ṅntaruṅ ahaṭ ṭi Krittu ṅṭu

bado kayeeh mndëm mi nul. ¹³ An kak namëbandër na Krittu wi natiinkuñ uṭup wi manjoonan, Uṭup Ulil Unuura unkburananañ. Kë wi nafiyaaruñ, Naşibaṭi awulan Uhaaş wi nul wi ahoñuñ kadiiman kë nawo biki nul. ¹⁴ Uhaaş wi nul uwoon uko ujuni wi iko yi ahoñuñ aji aluñ kawulan. Iko mënt̄ nyeenk ya wal wi Naşibaṭi akbuuranuñ nja ṭi buṭaan bti. Najoh nyeeh mndëm mi nul.

Pawulu añehandër banfiyaaruñ

¹⁵ Ukaañ wi ntiinkuñ kë baktiiniyaan pfiyaar pi nafiyaaruñ Yetu Ajugun na jibi nañaluñ bañaañ bti banwoon biki Naşibaṭi, ¹⁶ kë mbi duka duka ṭi pbeeb Naşibaṭi ṭi uko wi nan, kabot kaleşan wonṭi dñehana. ¹⁷ Dñehan Naşibaṭi i Yetu Krittu Ajugun, Aşin nja anwoon ajug mndëm awulan Uhaaş wi nul unktu'anañ nawo bañaañ banwoon na uşal untuñ ubot uyuujan Naşibaṭi bnuura nahilna name'a. ¹⁸ Dñehan kak Naşibaṭi ajeehan nşal nahilna nayikrën phaṭ pankaañ kë adu'an, nabot name pdëm pi pyok pi ahoñuñ bañaañ banwoon biki nul, ¹⁹ nabot nayikrën pdëm pweek maakan pi mnhina mi adoluñ kë manklempar nja, nñfiyaaruñ Krittu.

²⁰ Mnhina mënt̄, adiiman ma bti ṭi Krittu wi anañanuluñ ṭi pkeṭ abot aṭoorana ṭi kañen kadeenu ki nul du baṭi. ²¹ Adola kë apel bnuura başih bti, baweeb bti, mnhina bti, na bankşihuş bti. Ayeenk katim kampeluñ itim bti yi bahilanuñ katiman ṭi umundu wi na unkmbiij. ²² Naşibaṭi aṭu iko bti na bañaañ bti ṭi ihoṭ yi Krittu uṭeeh pa aşih ya, abot adola kë awo naşih i banfiyaaruñ bti ; ²³ bukal bawoon uleeful. Krittu aṭuuñ mnhina mi nul ṭi baka aṭuman, ul ajaañ awul iko bti ṭi umundu ubida kaṭuman.

Bnuura bi Naşibaṭi

2 Ṭfa pjuban pi nan na ipekadu yi nan ibi ṭu'an kë nawo bañaañ banketuñ

ṭi kēş ki Naşibaṭi. ² Nabi yuuñ kë naṭaş bgah bwuṭaan bi umundu, aṭaş Untaayi Uweek wi, unktuñuñ hēnkuñ bañaañ bampokuñ ptiink Naşibaṭi. ³ Ṭfa, nja bti nwoha hañ, nbi ji nḡo iko bti kaṭaş uñal wi uleef, kado uko bti wi uleef wi nja na uşal wi nja uñaluñ. Ipekadu ibi ṭu nja kë nwo biki kayeenk kakob ki Naşibaṭi ji bañaañ bti bandukiij.

⁴ Kë Naşibaṭi aşë naga maakan, kë uñal wi akaañ pa nja ubot adëm maakan. ⁵ Wi pjuban pi nja paṭuuñ kë nkeṭ ṭi kēş ki Naşibaṭi, uñal mënt̄ ukaañ kë awul nja ubida na Krittu. Bnuura bi Naşibaṭi baṭuuñ kë nabuuri. ⁶ Ṭi pwo baloolan na Yetu Krittu, Naşibaṭi anañan nja ṭi pkeṭ na a abot aṭooran nja du baṭi na a. ⁷ Ado hañ pa pyuuñ iwuun bti mndëm mnweek maakan mi bnuura bi akaañ pa nja ṭi Yetu Krittu. ⁸ Bnuura bi Naşibaṭi baṭuuñ kë nabuuri, wi nafiyaaruñ. Uko mënt̄ uumpënna ṭi an, uwo uṭen wi Naşibaṭi. ⁹ Naando do uko uloñ ahilna aka mbuur mënt̄. Nin aloñ keeri awutan kadëman bkowul ṭi uko mënt̄. ¹⁰ Uko wi nwoon hēnkuñ uwo udo wi Naşibaṭi ṭiki ṭi pwo baloolan na Krittu, Naşibaṭi aṭak nja nşilna nḡo iko inuura. Naşibaṭi aboman iko mënt̄ ji nbi nḡo kabuka, nşilna woli nbi buka nḡo kado ya.

Bañaañ bti bakak baloolan ṭi Krittu

¹¹ An nanwoon naanwo bayuday, kë bayuday biki kabuka baji badu'an banwoon baanya katëmp kaşë ji bukal bawoon banyaañ katëmp ṭiki nleef nji baka nşalanaa, naleşan uko wi nawoon ṭfa. ¹² Wal mënt̄ naamme Krittu, abot awo naanwo biki Itrayel, pntaali pi Naşibaṭi, aando bhoñar na an, kë nabot awo naanwo biki kayeenk kahoñ ki ahoñuñ banwoon biki pntaali pi nul. Naleşan kak kë nabi wo ṭi umundu awo naanka mnhaṭ abot awo naamme Naşibaṭi. ¹³ Kë hēnkuñ ṭi pwo baloolan ṭi Yetu Krittu,

an nanlowuŋ ʒfa Naŋibaʒi, pkeʒ pi Krittu akeʒaranan ʒpaʒu kē nakak aŋoga.

¹⁴Ul *Krittu na manjoonan awoon ʒbi-inkar bi ŋtiinkaruŋ: ado *bayuday na banwoon baanwo bayuday kē bakak baloolan. Awul ubida wi nul awatna uniw umbiiŋ apaʒeŋ baŋaan: uniw mēnt uwo bʒoorad. ¹⁵Apēnan ʒi *bgah bi Moyit udolade wi ba na iko yi pʒaŋ inwoon ʒi ba injaan ido bayuday na banwoon baanwo bayuday bʒoorad. Ado haŋ ahilna ajeŋ baka bukal batēb bti akakan baka kē bawo baloolan ʒi a, hēnk di di aʒiŋuŋ btiinkar. ¹⁶Akakan baka kak bukal batēb bti ʒi ploolan na Naŋibaʒi, hēnk bakak uleef uloolan, wi pkeʒ pi nul ʒi krut pawatuŋ uko unʒuuŋ kē bʒooradi. ¹⁷Abi pʒupan uʒup wi btiinkar, an nambiiŋ alow Naŋibaʒi na bambiiŋ aŋoga. ¹⁸Ul aʒēpnun ʒi *Uhaaŋ wi Naŋibaʒi unwoon uloolan aʒu kē un bayuday na banwoon baanwo bayuday ŋhil aban du Naŋibaʒi Aŋin nja.

¹⁹Wul ukaan kē naankak awo bayaant kēme baŋaan bambiiŋ bi phil, nawo kak baŋaan banwoon biki pntaali pi Naŋibaʒi, nawo biki katohul. ²⁰Naŋibaʒi anaakrēnan ʒi pniw pi akniwuŋ, kē banjaŋan na baʒupar Naŋibaʒi bawoon induba ijuni, Yetu Krittu ul ʒi uleeful kē aŋe wo pkumel pankmēbanuŋ katoh bti. ²¹Krittu adoluŋ kē uniw bti unaʒ abot atool pa pwo katoh kayimanaan ki Naŋibaʒi Ajugun. ²²Nawo baloolan na Krittu, hēnk anaakrēnan kak ʒi uniw wi akniwuŋ nahilna nawo *katoh ki Naŋibaʒi, ki Uhaaŋ wi nul ukwoon.

Pawulu nanjaŋan i banwoon baanwo bayuday

3Uko waŋ ukaan kē nji Pawulu kaŋehan Naŋibaʒi pa an. Uko wi ndoluŋ pa an nanwoon naanwo *bayuday, wi nji kalempuŋ pa Yetu *Krittu, uʒuuŋ kē nwo nakalabuŋ. ²Dfiyaar kē name ulemp wi Naŋibaʒi aʒu'ēnuŋ ʒi bnuura

bi nul aji ndo pa an. ³Ul abiiŋ ayu-ujēn uko wi aŋaluŋ pdo wi nin alon awoon aambaan kame'aara. ʒi uko waŋ wi wi mbiiŋ apiitan bʒiŋiŋu. ⁴Woli naleyiir uko mēnt, nawin kē dme bnuura uko wi Krittu umbiiŋ amena. ⁵Naŋibaʒi aando wa ʒfa kē umeeʒanaa ʒi baŋaan jibi aʒēpnun ʒi uhaaŋ wi nul ado wa kē umeeʒana hēnkuŋ ʒi banjaŋan na baʒuparul bayimanaan. ⁶Uko umbiiŋ amena wuŋ uwo kē banwoon baanwo bayuday bayeenk bnuura bi Naŋibaʒi ji bayuday, banaakiir akak uleef uloolan, ayeenk bti uko wi Naŋibaʒi ahoŋuŋ. Uko mēnt udolanaa ʒiki bakak baloolan ʒi Krittu wi bafiyaaruŋ *Uʒup Ulil Unuura.

⁷*Uʒup Ulil Unuura mēnt, Naŋibaʒi aʒenēn ʒi bnuura bi nul mnhina mi nul ndo kaʒupna wa. ⁸Nji mpoʒeʒaanuŋ ʒi baŋaan biki Naŋibaʒi, awulēn bnuura bi pʒup banwoon baanwo bayuday bnuura bweek maakan bi ʒi *Krittu. ⁹Dwo i kayuuŋ, kajinʒan ʒi uŋal wi ŋaan andoli, uko umbiiŋ amena wi Naŋibaʒi anʒakuŋ iko bti yi awoon aanyuuŋ nin alon ʒfa, dyuuŋan jibi akdoluŋ uko mēnt uhilna udolana. ¹⁰Hēnk, hēnkuŋ banfiyaaruŋ bti baʒu mnŋih na mnhina manwoon du baʒi manhil mame jibi iko yi uŋal unʒuŋa wi Naŋibaʒi ujaan uwul itu-muŋ abot apaʒ. ¹¹Uko mēnt uwo jibi Naŋibaʒi aŋaluŋ uwo du ujuni, aʒēpna ʒi Yetu Krittu Ajugun adolna wa. ¹²Ul aʒuuŋ nja ŋhil pŋog Naŋibaʒi na mntēŋ ʒiki ŋfiyaara. ¹³Ukaan kē nji kakooʒan nawut kawut phaj pi bakhajanaanuŋ pa an padolan nawutandēr. Phaj mēnt pakʒijananaŋ mndēm.

¹⁴Uko mēnt ukaan kē nji kaŋup ʒi kadun ki Aŋin nja, ¹⁵ankaan kē kŋini bti du baʒi na mboŋ kawoo. ¹⁶Dŋehana, jibi mndēm mi nul manwoon mnweek, awulan uhaaŋ wi nul udo katēŋēnan, ¹⁷*Krittu ahilna awo ʒi ŋhaaŋ ŋi nan ʒiki nafiyaara. Dkak aŋehan, wi najabuŋ awo na intaan abot aliint ʒi uŋal, ¹⁸name

na banwoonj biki Naşibaŋi bti jibi uŋal mēnt wi Krittū udēmuŋ maakan adoo wo uunka dko di uŋaŋuŋ. ¹⁹ Ĕnhēn, dnēhan nahil name kē uŋal mēnt upel iko bti yi ŋaanj ahilanuŋ kame, Naşibaŋi ahilna atumanan iko bti yi awoonaanuŋ.

²⁰⁻²¹ Mnihina mi Naşibaŋi manjaan manlemp ŋi nja, ukaan kē ahil pdo adoo pel maakan iko bti yi ŋhilanuŋ kaŋehan kēme kadoo kaşal. Najoh ŋdo kadēmana te mnŋo, ŋi banfiyaaruŋ bti na ŋi Yetu *Krittū. Uwo haŋ.

Pwo baloolan ŋi Krittū

4 Nji, i ulemp wi naan pa Ajugun uŋuŋuŋ kē nwo nakalabuş, dkooŋan nado kayuŋ ŋi mnwo mi nan kē nawo jibi Naşibaŋi andu'anaŋ aŋaluŋ nawo. ² Nawalaan ikow, nabot najoob ikow, nawut kado kataran. Nayuuŋan kē naŋaladi ŋi pdo kamiirad. ³ Namēbaan naliintan ŋi btiinkar na pwo ŋi ploolan pi *Uhaaş wi Naşibaŋi ujaan uwul. ⁴ ŋwo uleef uloolan, kē Uhaaş wi Naşibaŋi unwoonj ŋi nja ubot awo uloolan, hēnk di di mnhaŋ mi Naşibaŋi aduuranaŋ mankaan awo mloolan. ⁵ Ajugun awoha aloolan kē pfiyaar pi nja pakak awoha ploolan jibi batitmu bi ŋkaan ayeenk bakaan awoha bloolan. ⁶ Naşibaŋi Aşin baŋaan bti awoha aloolan, ul anşihuŋ iko bti na baŋaan, ul kak ajaan alemp ŋi baŋaan biki nul bti, kabot kawo ŋi baka.

⁷ Kē andoli ŋi nja aşē ji yeenk bnuura bi Naşibaŋi kahilna kado ulemp wi Krittū aŋu'uluŋ. ⁸ Hēnk di di Ulibra wi Naşibaŋi ujakuŋ:

Wi akpayiŋ bko duuŋ

aŋij biki amobuŋ,

aŋen baŋaan biki nul iko iloŋ.^x

⁹ Kē we uwoonj apayaa? Uko mēnt uyuŋ kē aduna awala te ŋi mboş^q. ¹⁰ Anwaliŋ ul akaan apaya aŋep baŋi bti

kahilna kawul iko bti ŋi umundu ubida kaŋuman. ¹¹ Kē iko yi aŋenuŋ baŋaan iwo : baloŋ bawo banjaan, baloŋ bawo *baŋupar Naşibaŋi baloŋ bawo baŋaan bankdooŋ kaŋup *Uŋup Ulil Unuura, baloŋ bawo bayafan biki pntuk pi banfiyaaruŋ na bajukan bgah bi *Krittū. ¹² Ado haŋ baŋaan biki Naşibaŋi bahilna babomandēr pa ulemp wi ptēŋtēn uleef wi Krittū unwoonj baŋaan biki Naşibaŋi bti. ¹³ Hēnk ŋbi kaya te kadoo kawo nja bti baloolan ŋi pfiyaar pi ŋkfiyaaruŋ na ŋi pme pi ŋkmeen Abuk Naşibaŋi. Hēnk, ŋij ŋi pŋaş Krittū, kanaama bti. ¹⁴ ŋēnkak awo keeri bapoŋ biki pjukan pi baŋaan baloŋ bantituŋ ŋi kaguuru pajaan paŋooŋ du bdēm jibi ŋmaaron ŋajaan ŋaluŋ iŋeem, uyook kaya na ya. ¹⁵ ŋbaa ŋep ŋep kado kaŋup manjoonan na uŋal, kaşē kado kanaam naam Krittū pya, ul anwoonj bkow. ¹⁶ Aji ŋepna ŋi dko bti di imoh ijaan iyitiiraan kaŋoŋ uleef, uko ktaan kabot kaya bnuura. Woli dandoli ŋi uleef dado ulemp wi da, uleef uji udēm bti kaka uforta ŋi bŋalad.

Ubida uhalu ŋi Krittū

¹⁷ Uko wi, wi wi nji ŋŋaluŋ kaŋupan ŋi katim ki Ajugun : naŋaŋaan pdo kapoş ji baŋaan banwoonj baamme Naşibaŋi, banwoonj na ŋşal ŋnaaf. ¹⁸ ŋşal ŋi baka ŋawo ŋi bdēm ; kē babot awo baanka ubida wi Naşibaŋi ajaan aŋen ŋiki bawo ŋi kapaam, kē ŋhaaş ŋi baka ŋabot adēnēt. ¹⁹ Pwaanj mnkow pi bawaanuŋ paŋu kē bakjuban pjuban pi piint abot abi duka duka ŋi pdo iko iŋop bti. ²⁰ Kē an, mēnt uko waŋ wi wi najukuŋ ŋi *Krittū. ²¹ Wi natiinkuŋ uko wi Yetu, kē bajukanan uko unwoonj manjoonan manwoonj ŋi a, ²² nawo i kaduk iko yi nakdoluŋ ŋfa, kaŋelēş mnwo mi nan mi ŋfa. Uŋal wi uleef ujaan uguuran kadoo ŋijan du pkeŋ.

^q4:9 Aduna awala ŋi mboş: Baloŋ baji : aduna aya mboş uŋeeh du mnkeŋ.

^x4:8 Kaŋaam 68.18.

²³İtëb yi nan na n̄haaş n̄i nan n̄awo n̄i kakak n̄halu, ²⁴naşë nakak bañaan̄ ba-halu biki Naşibaŋi adoluŋ kē banaama awo na ubida ujinŋ utool wi manjoonan manjaan̄ mambuk.

²⁵Hënk, nawutan kaŋilan : Andoli ŋi an adoon kaŋup atëntul manjoonan ŋiki n̄naakiir awo n̄ja bti uleef uloolan. ²⁶Nadeebaŋle nawutan kawut udeeb wi nan uŋu'an pdo ipekadu. Nawutan kawo na udeeb te unuur udoo ugot. ²⁷Nakŋen *Untaayi Uweek dko dmëban. ²⁸Nakiiŋ aŋaŋaan, aşë ŋëp ŋëp amëban ulemp wi nul, awo natool ŋi wa, ahilna aka uko wi akfaaşëruŋ na anwoon̄ ŋi kanuma. ²⁹Uŋup uwuŋaan uwutan kapën ŋi mn-tum mi nan, uŋup unuura ŋaŋ unjaan̄ uŋënk kaboman kabot kado banktiinkuŋ wa bnuura, uwoon̄ kado kapën ŋi mn-tum mi nan. ³⁰Nawutan kaŋu *Uhaaş wi Naşibaŋi ujoŋan ; Uhaaş wi nul wi aŋu'anaŋ wi wi akluŋ kayikrënaanan ŋi unuur wi mbuur. ³¹Napënaan ŋi ptoofan iko bti inwoon̄ itënt phank n̄aan̄ ŋi uhaaş, bşoorad, udeeb, pdeëŋ pdiim, bkuutar na pdo kado iko bti yi mn̄ot. ³²Nawoon keeri na itëb inuura nabot nado kaŋaga batëntan. Nadoon kamiirad jibi Naşibaŋi aŋëpnun̄ ŋi *Krittu amiiran.

5 Nawo babuk Naşibaŋi biki aŋaluŋ maakan ukaan̄ kē nawo biki kado katen ŋi a. ²Uŋal uwoon̄ kaŋon̄ ubida wi nan jibi uwoon̄ pa Krittu : aŋal n̄ja adoo wul Naşibaŋi kaŋuŋ ki nul pa n̄ja, kē kawo uŋen na untaam udolni bŋenan̄ banlilul Naşibaŋi.

Nawoon ŋi bjeehi

³Hënkun̄ wi nawoon̄ biki Naşibaŋi, naankak awo biki kado kaŋiiniyaan ŋi-iniyaan iko yi pjuban pi piinŋ, ubida uŋop, na pñeebar iko. ⁴Nin naanwo

kado kaŋiiniyaan iko iŋop kēme iko in-aaf kēme iko yi bawaan̄ mnkow ba-jaan̄ baŋiiniyaan. Iko mēnt̄ iinyuk nado kaŋiiniyaan. Naŋëpan ŋëp nado kabeeb Naşibaŋi. ⁵Hënk di uwoon̄, nameen wa bnuura, nin n̄aan̄ anjaan̄ ajuban pjuban pi piinŋ, kawo ŋi ubida uŋop aankluŋ ka-neeŋ du Pşih pi Krittu na Naşibaŋi. Naan̄ ankaan̄ aji n̄eebar iko aankan̄ aluŋ ka-neeŋ du pa, ŋiki aji dëman iko yuŋ kawo ji Naşibaŋi i i akdëmanuŋ.⁸

⁶Nin n̄aan̄ aloŋ awutan kaguuran na n̄ŋup n̄waan̄ udooni : uko mēnt̄ bti ujaan̄ uŋu Naşibaŋi adeebaŋer banwoon̄ baandi pŋaşa. ⁷Nawutan keeri kanaakiir na bañaan̄ batënt̄ bukuŋ. ⁸Ťfa nabi wo bañaan̄ biki bdëm, kē hënkun̄ naşë kak biki bjeehi wi nawoon̄ biki Aju-gun. Nadoon kado ji bañaan̄ biki bjeehi. ⁹Uko wi bjeehi bajaan̄ babuk uwo bti unuura, utool abot awo wi manjoonan. ¹⁰Nakeerin nado kala pme uko unlilul Ajugun. ¹¹Nawutan kaka nin uko ulon̄ na udo uwaan̄ udooni wi bañaan̄ biki bdëm, naŋëpan ŋëp nado kayuuy kē iko mēnt̄ iwo iwuŋaan. ¹²Uko wi bañaan̄ mēnt̄ bajaan̄ bado ŋi kamena ukowandën maakan pdo kaŋiiniyaan. ¹³Iko bti impënuŋ iji imeeŋana du bjeehi. Kē uko ummeeŋaniin̄ du bjeehi uji uwo bjeehi. ¹⁴Hënk di di upiitaniin̄ aji :

« *Naŋiin̄ iwi inkŋoyënt̄uŋ,*

naŋiin̄ ŋi ptoof pi bankeŋuŋ,

Krittu aşë naŋan̄ bjeehi bi nul ŋi iwi. »*

¹⁵Nalipariin keeri ŋi mnwo mi nan mi n̄nuur bti. Nawutan kado kado ji bapën ; nadoon kado ji banwoon̄ na n̄şal. ¹⁶Nadoon kado bnuura n̄yaaş bti n̄i nahilanuŋ pdo ba, ŋiki wal wi n̄woon̄ wi, uwo uwuŋaan. ¹⁷Ukaan̄ kē naanwo kado bpën, nadoon kala pme uko wi Ajugun aŋaluŋ nado. ¹⁸Nawutan kadaan poot

§5:5 Ampiiuŋ aşal kē n̄aan̄ napit aji dëman n̄nton̄ ŋiki aji dëman iko pdëman pi awoon̄ kadëman ŋaŋ Naşibaŋi. Natenan ŋi Kolot 3.5.

**5:14 Bañaan̄ baamme n̄aan̄ ampiiuŋ uŋup wi. Balon̄ başal kē uka pwoona ŋi kayeeh kalon̄.

kakuj, paji patokan ubida ; naṭep̄en ṭep̄ natum na *Uhaaş wi Naşibaṭi. ¹⁹Nadoon katēṭṭēn batēṭṭan ṭi ptoofan na iyeeh yi p̄naamarēn Naşibaṭi, na yi pdēman *Krittū. Uhaaş wi nul uṭu'an iyeeh mēnt ṭi bkow. Nadoon kayeeh kadēman Ajugun na ṅhaaş ṅi nan bti. ²⁰Nadoon kabeeb wal undoli ṭi iko bti Naşibaṭi Aşin nja ṭi katim ki Yetu Krittū Ajugun.

Banniimaruḡ

²¹Andoli adoon kaṭaş *Krittū ṭi pdo katiink batēṭṭul. ²²An baaṭ nadoon katiink bayinan jibi banfiyaaruḡ bajaanḡ batiink Ajugun. ²³Ñiint̄ awoonḡ ajug katoh jibi Krittū awoonḡ ajug banfiyaaruḡ. Banfiyaaruḡ bawoonḡ uleef wi Krittū, kē ul ṭi uleeful ajaanḡ abuuran baka. ²⁴Jibi banfiyaaruḡ bajaanḡ batiink Krittū, hēnk di di baaṭ bawoonḡ kado katiink bayin baka ṭi iko bti.

²⁵Kē an biint̄ naḡalan baharan jibi *Krittū aḡaluḡ banfiyaaruḡ adoo wul uleeful akeṭ pa baka. ²⁶Ado haḡ bahilna baṭēpna ṭi uṭup bawo biki Naşibaṭi, wi aḡowuḡ baka na meel, ²⁷banfiyaaruḡ bahilna bapēn bawinana ṭi kadunul bawo na mndēm ji ṅaaṭ ankniimiinḡ anwoonḡ nanuura, najint̄ piş kē kaara di nul daanlaatari kēme awo na iko ilonḡ itēnt̄ yuḡ. Ado haḡ banfiyaaruḡ bahilna bawo bajint̄, batool babot bado kado uko unnuuriinḡ ṭaḡ. ²⁸Kē hēnk di di biint̄ bawoonḡ kaḡal bahar baka jibi baḡaluḡ ṅleef ṅi baka. Aḡḡaluḡ aharul, uleeful wi wi aḡaluḡ. ²⁹Hēnk di uwoonḡ, nin ṅaaḡ aloḡ aambaanḡ kapoka uleeful, aji ṭep̄ ṭep̄ kade de'an wa, kaboman wa. Krittū aji do haḡ kak na nja ḡnfiyaaruḡ, ³⁰ṭiki ḡwo uleeful. ³¹Ulibra wi Naşibaṭi uji : « *Waḡ ukaanḡ kē ṅiint̄ akluḡ kaduk aşin na anin kanaakiir na aharul, bakak ṅaaḡ aloolan* »^y ³²Manjoonan mnweek manwinana ṭi ḡṭup ṅi. Nji dji uko waḡ uwo

wi *Krittū na banfiyaaruḡ. ³³Ñiint̄ kak akaan aḡal aharul ji uleeful, ṅaaṭ ado katiink ayinul.

Bapoṭ na bajug baka

6 An bapoṭ pfiyaar pi nafiyaaruḡ Ajugun paṭuun nado katiink bajugan, ṭiki uko mēnt̄ uwo utool. ²*Bgah baji : « *Mēbaan şaaş na naan bnuura* »² uko mēnt̄ uwoonḡ uteek ṭi iko yi Naşibaṭi ajakuḡ ṭi Bgah ungakanderuḡ na kahoḡ, ³uji : « *Ihilna iwo ṭi mnlilan ḡnuur ṅi nu ḡabot ḡatum ṭi mboş.* »^a

⁴Kē an başin bapoṭ, nakbubara kado kadeebaṭan babukan ; nadoon kakuş baka, kajukan baka kabot kayuuj baka iko inililuḡ Ajugun.

Balemp na biki baklemparuḡ

⁵An balemp nadoon katiink biki naklemparuḡ ṭi mboş ṭi, nahetan ikow nado kaṭaş baka na iṭēb ijinṭ̄ ji nalempar lempar *Krittū. ⁶Nawutan kaṭaş baka ṭaḡ woli batenan pa bajakna kē nawo balemp banuura ; nadoon kado haḡ ji balempar Krittū banjaanḡ baṭu ḡhaaş ṅi baka bti ṭi pdo uko wi Naşibaṭi aḡaluḡ. ⁷Nawutan kaṭaş baka kaşē kaşal kē baḡaanḡ ṭaḡ biki naklemparuḡ, nadoon kaṭaş baka na ḡhaaş ḡjinṭ̄ ji naṭaş ṭaş Ajugun. ⁸Name kē Ajugun aluḡ katuum ṅaaḡ andoli ṭi uko unuura wi adoluḡ awole nalemp kēme i baklemparuḡ.

⁹Kē an biki baklemparuḡ namēbaan banklemparananḡ na ḡhaaş ḡjinṭ̄, nawut kabēḡ baka. Name kē Ajugan i baṭi awo aloolan pa an na bukal, abot awo aanji ten uko wi ṅaaḡ awoonḡ.

Iko iguti yi Naşibaṭi awulanaḡ

¹⁰Dbaaḡşaan bṭup bi kaji na an, najejnan phina pi nan ṭi mnwo mi nawoonḡ na Ajugun, ṭi mnhina mi nul mandēmuḡ maakan. ¹¹Najejan iko iguti bti yi

^y5:31 Ujuni 2.24.

^a6:2 Ppēn 20.12a.

^a6:3 Ppēn 20.12b.

Naşibaŋi awulanaŋ, napokna kaguuru ki *Unŋaayi Uweek, ¹²mëntŋ bañaanŋ bajën biki ŋkgutanaanunŋ, ŋnŋaayi ŋanwoonŋ du baŋi ŋa, na mnşih na mnhina mi bajug umundu wi, unwoonŋ wi bdëm. ¹³Najejan keeri iko iguti bti yi Naşibaŋi. Hënk nanaŋna naliintŋ ŋi ugut ŋi unuur uwuŋaan, ubale nahum bnaŋ.

¹⁴Namëbaan keeri naliintan : najejan manjoonan natan ŋi blank manwo katël ki nan, nawohariin kamişa ki ifeeru, kul kawoonŋ pwo ñaanŋ natoool ŋi këş ki Naşibaŋi. ¹⁵Işapaat yi naktuuŋ ŋi ihoŋ iwoon pbomandër pa pya pŋup *Uŋup Ulil Unuura wi btiinkar wi Naşibaŋi aŋenuŋ nja. ¹⁶Najejan pfiyaar ŋwal bti pawo ubeel wi nan, nahilna najëmşën işuuri inkyikuŋ yi *Naguuru. ¹⁷Najejan mbuur manwoonŋ ŋi *Krittü manwo pntuuru pnŋak pi ugut. Uŋup wi Naşibaŋi uwo kakej ki *Uhaaş wi Naşibaŋi uwulanaŋ.

¹⁸Nadoon kañehan Naşibaŋi kakooŋa ŋwal bti, *Uhaaş wi nul udo kaŋenkan ŋi uko mëntŋ ; natamaan nawut kay-

oont iñeen nin unuur uloolan ŋi pdo kañehandër banwoonŋ biki Naşibaŋi bti. ¹⁹Nañehandëraan kak, Naşibaŋi aŋuuna uŋup wi nul ŋi mntum mi naan, hënk nhilna ndo kaŋup na mntëŋ uko umbiŋ amena wi *Uŋup Ulil Unuura ujaanŋ udi- iman. ²⁰Dwo naŋupar wa, kë wul ukaanŋ kë ntanana na mnkorentu awo ukalabuş. Nañehandëraan keeri pa ndo kaŋup na mntëŋ uko wi nwoonŋ i kaŋup.

Uŋup ubaañsaani

²¹Dŋal an kak name jibi nji nwoonŋ, uko wi nji kadoonŋ. Tişik, ayiŋ nja i nŋaluŋ maakan ankaanŋ awo nalempar Ajugun na manjoonan, aluŋ kaŋupan jibi iko bti iwoonŋ. ²²Dyila yil du an pa aŋupan jibi ŋwoonŋ abot atëŋŋenan.

²³Dñehan Naşibaŋi Aşin nja na Yetu *Krittü Ajugun bajoobŋen ŋhaaş ŋi banfiyaarulunŋ bado kaŋalad babot bahoŋëlëş pfiyaar pi baka. ²⁴Bnuura bi Naşibaŋi pa baŋaluŋ bti Yetu Krittü Ajugun te mnŋo.

*Uṭup wi Pawulu apiiṭuṅ banfiyaaruṅ
banfētūṅ du uṭaak wi*

Filip

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta ki Pawulu apiiṭuṅ pntuk pi banfiyaaruṅ panwoon du ubeeka wi bajaṅ badu Filip. Ṭi bayaṅ bi nul btēbantēn, abi ṭup Uṭup Ulil Unuura du ubeeka mēnt kē bañaṅ badoo fiyaar wa. Natenan ṭi ulibra wi Ulemp wi Banjaṅ 16.11-40. Wi babiin awat Pawulu ukalabuṅ ṭiki alempar Ajuṅ, bañaṅ biki ubeeka wi Filip bajunt itaka awul aloṅ ṭi baka i bajaṅ bado Epafrodit aṅooṭa. Wal mēnt wi wi Pawulu apiiṭuṅ baka kakaarta ki kabebna baka. Aji na baka bamēban baliint ṭi pfiyaar, bawut kadek Naṣibaṭi kafet, bawut katiink banjaṅ bajukan bañaṅ uko umpaṭuṅ na Naṣibaṭi. Akak aleṅan baka kē bawo ṭi ppoolan na Krittu, kē btiinkar bawoon kawo ṭi ptoof pi baka.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboṅ na pñehan (1.1-11)
2. Hum di di Pawulu awinaruṅ ubida (1.12-30)
3. Pdo bañaṅ bado kado ji Krittu (2.1-18)
4. Bañaṅ banwoon Timote na Epafrodit
5. Ñaṅ najēn awo kalil Naṣibaṭi (3.1-4.9)
6. Pawulu abeeb bañaṅ biki Filip (4.10-20)
7. Pwul mboṅ pbaañsaani (4.21-23)

Pwul mboṅ

1 Nji *Pawulu na Timote, ḡnwoon balempar Yetu *Krittu, ḡwul mboṅ biki ubeeka wi Filip bti bammēbanuṅ Yetu Krittu awo biki Naṣibaṭi na bawee

biki baka na banjaṅ baṭēnk bawee k mēnt ṭi ulemp. ²Dñehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu Krittu Ajuṅ bawulan bnuura babot bajoobṭēnan ḡhaṅ.

Pbeeb na pñehan Naṣibaṭi

³Dji kabeeb Naṣibaṭi i njaṅ kadēman ṭi uko winan, ḡyaaṅ bti ḡi njaṅ kaleṅan. ⁴Woli dñehandēran an bti Naṣibaṭi, dji kawo ṭi mnlilan. ⁵Dji kawo na mnlilan ṭiki du unuur uteek te hēnkun, naṭu iñeen yi nan ṭi ulemp wi pdo kaṭup *Uṭup Ulil Unuura na iko bti yi najaṅ naṭēnkñēn. ⁶Uko wi nfiyaaruṅ wii wi : Anjuṅ ulemp unuura wi ṭi an ado kalempa lemp te uba wa, ṭi unuur wi Yetu *Krittu aklun kabi.

⁷Unuura nwo na uṣal utēnt waṅ pa an bti. Na manjoonan dṭu'an ṭi uhaṅ wi naan, woli dwo ukalabuṅ kēme awo ṭi pgiṭar Uṭup Ulil Unuura, an bti naji naṭēnkēn ṭi ulemp wi Naṣibaṭi awulun. ⁸Aa, Naṣibaṭi ame kē dmēbanan an bti ṭi uhaṅ wi naan abot aṅalan jibi Yetu Krittu aṅalanaṅ.

⁹Uko wi njaṅ kañehan Naṣibaṭi wii wi : Ado uṅal wi nan udo kadēma dēm pya, te ḡṣal ḡi nan ḡadoo ḡajeeh bnuura nabot nado kayikrēn uko bti wi Naṣibaṭi aṅaluṅ. ¹⁰Hēnk nahilna najoṅ uko unuurnaaniṅ naṣē nawo bajint piṣ banwoon baanwo na nin buṭaan bloṅ pa unuur wi *Krittu aklun kabi. ¹¹Nawo kak bañaṅ bantumun na uko wi pwo batool wi Yetu Krittu aṭuṅ ṭi an. Hēnk nayuuṅ mndēm mi Naṣibaṭi, bañaṅ babot bado kadēmana.

Pawulu awo du ukalabuṅ

¹²Bayiṭ naan dṅal name kē uko un-dolnuṅ ubaa ṭēp ṭēp ado kē *Uṭup Ulil Unuura ukmeētana meeṭana pya. ¹³Hēnk, bangoli bti biki naṣih najeenkal na bañaṅ bti badoo me kē ulemp wi *Krittu uṭuṅ kē nwo ukalabuṅ. ¹⁴Kē uko mēnt ukak aṭu kē bayiṭ nja batum

bahaŕ ƚi Ajugun, akak aŕup Uŕup wi Naŕibaŕi na mntëŕ nin baanji balënk.

¹⁵Uwo manjooan kë baloŕ baji baŕup uko wi *Krittu na uŕal wi bpulad na wi bkujar, kë baloŕ baŕë ji baŕup wa na uŕal unuura. ¹⁶Banjaaŕ baŕup uko wi Krittu na uŕal unuura, uŕal ujaaŕ uŕu baka pdo haŕ, ƚiki bame kë ulemp wi naan uwo wi pdo kagutar *Uŕup Ulil Unuura. ¹⁷Kë bukundi, na uŕal wi bpulad wi wi bajaŕ baŕupna uko wi Krittu. Mëntë uŕal ujiŕt ujaaŕ uŕu baka banaŕa ; baji baŕal phoŕalëŕ mnhaŕ mi naan du ukalabuŕ. ¹⁸Kë uko mëntë uŕë wo uunwo nin uko uloŕ. Uko unkaaŕ udooni uwoonŕ woli na uŕal uwuŕaan këme na uŕal unuura wa, baŕup uko wi Krittu. Dlilandër uko mëntë. Dkak ado kalilandër lilandër uko mëntë pya, ¹⁹dme kë uŕiŕ mbuur mi naan, ƚiki nañehandëraan, kë Uhaaŕ wi Yetu Krittu ubot aŕënkën. ²⁰Uko wi nŕi kayoonkuŕ abot ahaŕ na uhaaŕ wi naan bti uwo kë nin mënkowa, dbaa ƚëp ƚëp hënkunŕ kado jibi njaŕ kado ŕnuur bti kayuuj na mntëŕ mndëm mi Krittu ƚi uleef naan woli dwo najeb këme woli dkeŕi.

²¹Woli dwo najeb *Krittu awoonŕ uhefëntë wi naan, kë woli dkeŕi kanuurandën. ²²Kë woli pwo ƚi mboŕ paŕu ulemp wi naan udo kaya bnuura, mëmme keeri uko udat. ²³Dwo na ŕŕŕal ŕtëb : dŕal pya, kaya kawo na Krittu, wul wi ndoon ahokan hokan. ²⁴Kë uŕë nuura pa an nwo ƚi mboŕ ƚi. ²⁵Kë jibi nfiyaaruŕ uko mëntë dme kë dŕo ƚi na an bti, nahilna nado kadëm nabot nawo na mnlilan ƚi pfiyaar pi nafiyaaruŕ Krittu. ²⁶Hënk woli dkak du an nahilna kaka uko uloŕ unŕtuuŕ nataŕar Yetu Krittu kak.

²⁷Uko unkaaŕ udooni uwo nado kaŕoŕ ubida wi nan, uŕaaŕ na *Uŕup Ulil Unuura wi *Krittu. Hënk, woli dbi du an këme awo mënwö na an kaŕiink kë namëbandër aliinŕ awo ji ñaaŕ aloolan agutar na uhaaŕ uloolan pfiyaar panwoonuŕ du Uŕup unuura uhalu.

²⁸Nakwut nin uyaas uloolan baŕooran balënkanaan ; uwo pa baka uko unkyu-ujuŕ pŕot pi baka na unkyuujunŕ kë Naŕibaŕi abuuranan. Uko mëntë upëna du Naŕibaŕi. ²⁹Hënk di uwoonŕ, ƚi uko wi Krittu : Naŕibaŕi aŕenan kë nahil aŕiyaara abot aŕenan kë nahil phajara. ³⁰Na manjooan uko wi nakgutarunŕ uwoonŕ uloolan na wi nawinuŕ kë nŕi kagutar ; dgutaraara gutar wa jibi nameeŕ.

Btiinkar na pwalan bkow

2Woli pwo baloolan ƚi Krittu paji patëntënan, woli uŕal wi akaaŕ pa an uŕi uŕañanan mntëg, woli Uhaaŕ wi Naŕibaŕi uŕu'an kë nakak baloolan, woli naŕaladi abot añagiir, ²natiinkaran keeri, naŕalad, nala pwo ƚi ppoolan ƚi uhaaŕ na ƚi uŕal. Hënk dluŕ kalilan maakan. ³Nawutan kado kado nin uko uloŕ na uŕal wi bpulad, këme kado kado uko uloŕ kalaana pwinana. Naŕëpën ƚëp nawalan ikow nado katen batëntan ji badëm apelan. ⁴Andoli awutan kaŕal uleeful ƕañ, adoon kaŕal batëntul.

⁵Nawoon na uŕal utëntë wi Yetu *Krittu ƚi ptoofan

⁶Ul anwoonŕ ji Naŕibaŕi aŕë wo aantö aten plinŕ pi alinŕunŕ na Naŕibaŕi

⁷abaa ƚëp ƚëp apok pdiiman mndëm mi nul

akak awo ji bañaŕ bti, akakan uleeful nalempar bañaŕ. Kë bañaŕ bti bawin kë awo ñaaŕ najën.

⁸Awalan bkowul adoo wo aampok pok pdo nin uko uloŕ wi Naŕibaŕi aŕaluŕ,

adinan pkeŕ, adoo dinan pkeŕ ƚi krut. ⁹Ukaaŕ kë Naŕibaŕi adeeŕa du bko duuŕ, awula katim kandëmuŕ apel itim bti.

¹⁰Hënk, banktiinkunŕ bti katim ki Yetu du baŕi na mboŕ, na du mnkeŕ baŕup.

¹¹Itum bti ibot ido kadëman Naŕibaŕi Aŕinŕ nja kaji Yetu awoonŕ Ajugun.

Ulemp wi baťaşar Yetu

¹² An bayiť naan biki mmaganuť, dme kē naambaan ƙaťańanaara pdo ƙaťaş Naşıbaťi. Nawutan kado ƙaťaşa keeri woli dwo na an ťań, nadoon ƙaťaşa kak maakan woli mēnwō na an. Nadoon kalempar mbuur mi nan ťi pdo kawalan ikowan na ťi pdo ƙaťaş Naşıbaťi na palēnk. ¹³ Naşıbaťi ul ajaan aťu'an, kē naji naťal pdo kabot kado uko wi aťaluj.

¹⁴ Woli nawo i pdo uko uloť nawutan kado ƙanur ńuran, kēme kado kalaťar. ¹⁵ Hēnk nahil kawo bańaan bajinť piş biki bawooť baankwin nin uko uloť wi pťup ťi baka, babak Naşıbaťi banwōoť baanwo na nin buťaan bloť ťi pťoof pi bańaan biki umundu wi banwōoť baťilan na bado buťaan. Nado kanuur wal mēnt ťi umundu, ¹⁶ an namēbanuť Uťup unjaan uwul ubida. Hēnk, dluť ƙaťanaran ťi unuur wi *Krittu akluť kabi, ťiki pťi pi naan na unoor wi naan ńaankwaań udooni. ¹⁷ Woli pńaak pi naan padoo wo i ptula kawo uńaakan wi bťeńan banwōoť pfiyaar pi nafiyaaruť, kalilanaara lilan kabot ƙaťan na an bti. ¹⁸ Hēnk kak nawo i kalilan kabot ƙaťan na nji.

Kayili ki bi Timote na Epafrodit

¹⁹ Dhať ťi Ajugun Yetu aji dyil ťi ńnuur ńi Timote du an, ahilna ajoobťēnēn udeeb nji kak, woli dťiink jibi nawoori. ²⁰ Mēnka nin ńaan aloť kak anjaan aťu uşal ťi an ji nji kala pme jibi nawoori na manjoonan. ²¹ Bukal bti ikow yi baka yi yi bajaan balempar, baanji balempar Yetu *Krittu. ²² Kē ul, nawin an bti uko wi ahiluť pdo. Awo na nji alemp jibi napoť ajaan awo na aşin, kē ńklemp un batēb bti aťup *Uťup Ulil Unuura. ²³ Ul i i nji ńjaluť pyil du an keeri, wi nji kame-

hať me jibi uko wi nan ukluť ƙaťēp. ²⁴ Nji kak dhať ťi Ajugun aji dbi kak du an hēnkuť ununkjon.

²⁵ Kē nşē ten awin kē dwo i kayil Epafrodit kak, ayiť nja ťi *Krittu, i ńjaan ńgakandēr kalemp kabot kagutar *Uťup Ulil Unuura. An nayiluluť ťi nji ado kalemparaan wi nwooť ťi kanuma. ²⁶ Abi ńal maakan pwinan an bti abot ahaajala, wi natiinkuť kē amaaki. ²⁷ Na manjoonan abi maak adoo ńogan pkeť, kē Naşıbaťi aşē ńagi'a. Mēnt ul ťań i ańagiin, nji kak ańagi'aan maakan, ado hať nwutna woli dpēn ťi mntēg mi, kaneer ťi mloť. ²⁸ Dkeer ataran kayila du an nahilna woli nawina nalilan, nji mbot nwo mēnkak ajooťan maakan. ²⁹ Nayeenkana na mnlilan ji ńaan anwōoť i Ajugun, nabot namēban bańaan banwōoť ji a bnuura. ³⁰ Ul ankaťuť i pkeť pa ulemp wi Krittu, ayeenkaran ado ulemp wi nawooť naanhil pdo an ťi ńleefan pa nji adoo kak i pkeť.

Bnuura bi pme Yetu Krittu

3 Kē hēnkuť an bayiť naan, nalilaan ťi Ajugun. Nin uunwo unoor ťi nji nkak mpiitan uko wi ndooť abi piitan, uko mēnt utēńťēnan tēńťan. ² Nalipariin bańaan banwōoť ji ńbuş^{††}, bado buťaan, bukal biki pwala ƙaťēmp pawooť ťań pfal uleef. ³ Nja ńjaan ńťēpna ťi Uhaaş wi Naşıbaťi kadēmana, nja ńńťuuy mndēm mi nja ťi Yetu *Krittu, abot awo ńēnhať ńleef ńi nja, nja ńwōoť banwaliin ƙaťēmp na manjoonan.

⁴ Kē nji, ddooť aka uko unhilanuť ƙaťu'ēn nhať uleef naan. Woli aloť anuť kē ahil phať uleeful, nji dhiluť ƙahať uleef naan kapela. ⁵ Nji i bawalanuť ƙaťēmp wi mbukiin ado ńnuur bakreť, dwo i pntaali pi *Itrayel, i pşini pi *Benyamin, dwo na hebērē abuk nahebērē. ťi uko wi pťaş *bgah dwo *na-

††3:2 ńbuş: Bayuday baji baji banwōoť baanwo bayuday bawo ńbuş.

faritay. ⁶ Dbi wo ñaaj anjaaluj uko wi Naşibaŋi maakan adoo nuŋ wi nji kaha-
januj banfiyaaruŋ Yetu k  ddo do wa.
Woli ptaş uko bti wi bgah bajakuŋ aji
uwo utool, nin ñaaj aloŋ aanhil kajak n
uko uloŋ.

⁷ K  iko bti yi mbiin aşal k  iŋu'en
nwinana bnuura ŋi kadun ki Naşibaŋi,
Krittu ado k  mme k  dbi neem na
manjoonan. ⁸ Aa manjoonan ma, ntenle
bnuura bweek maakan banwoon ŋi pme
Yetu *Krittu Ajugun dji kawin k  dbi
neem ŋi iko bti. Aŋu k  nwaaj iko bti
yi mbiin aka, k  nş  win k  iko bti
iwo iwetar yi nwoon i kaf l du pyew l
kahilna kaka Krittu. ⁹ K  ŋi a di nwoonuj
naŋool ŋi kadun ki Naşibaŋi, pwo naŋool
pi ptaş bgah pawoon paanhil pwul n.
Woli dfiyaar Yetu ŋaŋ di nhiluj kaw-
inana pwo naŋool ŋi k ş ki Naşibaŋi.
¹⁰ Uko wi njaaluj uwo pme Krittu. Pme'a
pawoon pme mnhina mi pnaŋa pi nul ŋi
pkeŋ na phaj ji a kaş  kanaam na a ŋi pkeŋ
pi nul. ¹¹ K  h nk, dhaŋ k  Naşibaŋi aluj
kanaŋanaan ŋi pkeŋ.

Pten kadun, kagutan pwo naŋool na manjoonan

¹² M nji ddo bi ka ka uko m nt k me
nwo ñaaj anwoon aanwo na nin buŋaan
dloŋ, k  nş  taman katen me dmob uko
m nt, ŋiki Krittu amobnuŋ nji ŋi uleef
naan. ¹³ An bayiŋ naan, dme k  m ndo
bi mob wa. K  uko uloolan ŋaŋ wi wi
nwoonaanuj ŋi uşal, uko m nt wii wi
: pŋilma iko bti yi ndoon abi do, kado
katen kadun, ¹⁴ kagutand r uko m nt
kahil kayeenk uko wi Naşibaŋi aduurnuj
du baŋi duuŋ aŋ pna ŋi Yetu Krittu.

¹⁵ Nja bti ŋnjijuj ŋi pfiyaar Yetu, najoh
keeri ŋtu uşal ŋi uko m nt. Woli nawo na
ŋşal ŋt b ŋi uko uloŋ Naşibaŋi kajinŋanan

wa. ¹⁶ K  ŋi dko di ŋbanuj h nkuj, najoh
ŋwut kaŋaŋan ptaş bgah bi njejuŋ.

¹⁷ Bayiŋ naan, an bti nadoon katen ŋi
nji, nabot nado katen ŋi baŋaaj ban-
jaaj baŋaş uko wi njakanaŋ. ¹⁸ Batum
baji bado ji başoor krut ki *Krittu jibi
ndoon abi ŋupan akak aŋupan h nkuj na
mnkuul ŋi k ş. ¹⁹ Babaaŋşaan du bdo.
M nt Naşibaŋi i i bafiyaaruŋ, iyiŋ yi baka
yi yi bafiyaaruŋ. Baji batanaŋ uko un-
woon kawo lah mnkow pa baka, bukal
banŋuuj ŋhaaş ŋi baka bti ŋi iko yi mboş.
²⁰ K  nja, ŋwo biki baŋi, dul di ŋky-
oonknuŋ nabuuran i nja Yetu Krittu Aju-
gun. ²¹ Ul akt l şuj ŋleef ŋi nja ŋanjaaj
ŋaket, kakakan ŋa ŋanaam na wi nul, un-
woon uleef unwoon na mnd m. Aŋ l ş
ŋa na mnhina mi ajaaj aşihna iko bti.

4 H nk an bayiŋ naan biki mmaganuj
maakan, dnuhan maakan, an na-
woon mnlilan mi naan, na uko unkyu-
ujuj k  nji dwatuŋ ŋi kamp tar ki nji
kap taruj. An biki mmaganuj, h nk di
nawoon kam ban kaliint ŋi ptaş Ajugun.

Uko wi pdo

² An bi Ewodi na Funtic dkooŋan kooŋ
naten ŋi Ajugun nakak natiinkar. ³ K  iwi
injaaj klemp ulemp wi njaaj kalemp^{‡‡}
na manjoonan, ŋ nkan baat bat b bukuŋ
ŋi uko m nt. Babi wo na nji agutar *Uŋup
Ulil Unuura, na Klement na banjaaj
balemp na nji bti, biki itim ipiitaniin ŋi
*Ulilra wi Ubida.

⁴ Nalilaan ŋnuur bti ŋi Ajugun ŋi uko
bti. Aa, dkak akakal ş, nalilaan. ⁵ Pjoob
bkow pi nan pawinaniin ŋi baŋaaj bti.
Ajugun aanlowi. ⁶ Nawutan kaŋaaf nin
uko uloŋ. ŋi iko bti, nakooŋan Naşibaŋi
naŋehana uko wi nanumiin. Nabee-
bana woli naŋehana uko uloŋ. ⁷ H nk,
ajoobŋenan ŋhaaş udoo upel iko bti yi
uşal uhilanuj kaşal abot am ban iŋ b

^{‡‡}4:3 *Injaaj klemp ulemp wi njaaj kalemp* : ŋi uŋup ugrek bapiit aji « Futugot », uhinan
kawo katim ki ñaaj. ŋi, baloŋ baji katim ki ñaaj ka.

yi nan na nşal nı nan tı Yetu *Krittu. ⁸Bayıt naan, uko wi nji kabaañşaanuñ wi : nañuun nşal tı uko bti unwoon manjoonan, uko uwoon uunji uñu ñaan mnkow, unwoon uñool, unwoon ujint piş awo uunwo na nin buñaan bloñ, unjaan uñu ñaan kañalana, uko unyukuñ ptiink, uko unuuriñ maakan, uko unwoon wi pmēban na iñeen itēb. ⁹Uko wi najukuñ tı nji, wi nayeenuñ abot atiink tı nji, wi nawinnuñ kē nji kado, iko mēnt bti nadoon kado ya. Hēnk, Naşibañi anjaan ajoobñen nşaaş awo na an.

Pbeeb Naşibañi tı uko wi ajaan añen

¹⁰Dlilan maakan tı Ajugun, wi nakaan ayuuj kē nañu nşal nı nan tı nji. Mēnji naambaan kañu'aara nşal tı nji, naambi hil hil pyuujēn uko mēnt. ¹¹Mēnt kanuma kañu'ēnuñ kē nji kañiini hēnk, djuk plin tı uko wi nkaan. ¹²Dhil pwo tı bwaan abot ahil pwo tı pyok. Dko bti di nwoon na tı iko bti, Naşibañi ado kē nhil kayok kēme kawo na ubon, kē nhil pwo woli dka maakan kēme awo tı kanuma. ¹³Anjaan awulēn mnhina adoluñ kē nhilan pmiir iko bti. ¹⁴Kē an naşē do bnuura wi nañēknun tı unoor wi naan.

¹⁵An biki ubeeka wi Filip name bnuura, wi njunuñ pñup *Uñup Ulil Unuura apēna utaak wi nan wi Mate-

doniya, nin pnñuk ploñ pi banfiyaaruñ Yetu paantēnkēn na itaka, yi nan ñañ yi yi nji nyeenuñ. ¹⁶Wi nwoon du ubeeka wi Tetalonika, mēnt uyaaş uloolan ñañ wi wi nayilbanaanuñ uko wi nnumiij. ¹⁷Mēnkla la nawulēn uko uloñ, uko wi nñaluñ uwo : uko wi nadolnuñ uwo bnuura bi Naşibañi akhoñalēşuñ tı iko yi ahankanañ. ¹⁸Dyeenk iko yi nnumiij bti, ido pel kanuma ki naan. Dñu-mandēni, hēnkun wi nyeenuñ iko bti yi nayiluñ Epafrodit añijēn. Iwo ji pñēkēñ plil pi bñeñan bi Naşibañi adiiñ abot alilandēr. ¹⁹Kē Naşibañi i njaan kadēman aşē hank tı Yetu *Krittu bnuura bweek maakan, aluñ kañēpna tı ba kawulan uko bti wi nanumiij. ²⁰Mndēm mweek manwo tı Naşibañi Aşin nja te mñto! Uwo hañ.

Pwul mboş pbaañşani

²¹Nawulan mboş bañaan bti bam-mēbanuñ Yetu *Krittu awo biki Naşibañi. Bayıt nja banwoon tı na nji bawulan mboş. ²²Banwoon biki Naşibañi bti awo tı na nji bawulan mboş ; banklemparuñ *Fetar naşih najeenkal tı baka bawulan mboş maakan.

²³Ajugun Yetu *Krittu awulan bnuura bi nul an bti.

*Uṭup wi Pawulu apiiṭuṅ banfiyaaruṅ
banfētūṅ du uṭaak wi*

Kolot

Uṭup ujuni

Ulilbra wi uwo kakaarta ki Pawulu apiiṭuṅ pntuk pi banfiyaaruṅ panwoon du ubeeka wi Kolot. Aambaan kayaha da, aṣe tiink kē baji banfiyaaruṅ Krittū banwoon da bamēban aliint ṭi pfiyaar pi baka. Epafraṭ anjaan agakandēr na Pawulu abiiṅ aya da aṭup baka Uṭup Ulil Unuura. Wi ṅṣubal ṅlon ṅaṭepuṅ, kē baṅaṅ baloṅ baṣe ya da ajukan baṅaṅ uko uloṅ umpaṭuṅ na Uṭup Ulil Unuura wi Epafraṭ abiiṅ ajukan baka. Baṅaṅ mēnt baji na baka ṅaṅ ṅaṅaluṅ Naṣibaṭi abuurana awo kadēman ṅwanjut na ṅnton ṅlon ṅampeluṅ baṅaṅ bajēn. Baji na baka bawo kawala katēmp, kawo baankde ṅyemaṭ ṅlon. Kē Epafraṭ aṣe ya wal mēnt du Rom di Pawulu awoon ukalabuṣ aṭupa uko mēnt. Wi Pawulu atiinkuṅ uko mēnt wi wi apiiṭuṅ baka, kadiimanaan baka kē pfiyaar Krittū ṭaṅ pakkaṅ ṅaṅ abuur.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoonṅ:

1. Pwul mboṣ (1.1-2)
2. Pñehan Naṣibaṭi kabeeba (1.3-14)
3. Pwo Naṣibaṭi pi Krittū na mndēm mi nul (1.5–2.19)
4. Ubida uhalu na Krittū (2.20–4.6)
5. Pwul mboṣ pbaaṅṣaani (4.7-18)

Pwul mboṣ

1 Nji Pawulu i Naṣibaṭi adoluṅ kē nwo nanjaṅan i Yetu *Krittū na Timote ayiṭ nja ṅwul ²biki ubeeka wi Kolot banwoon biki Naṣibaṭi afiyaar Yetu Krittū na manjoonan mboṣ. Dñehan Naṣibaṭi

Aṣin nja awulan bnuura abot ajoobṭēnēn ṅhaaṣ.

Pñehandēr biki Kolot Naṣibaṭi

³ṅjēni ṅṭaṅan pbeeb Naṣibaṭi, Aṣin Yetu *Krittū Ajugun woli ṅñehandēran. ⁴ṅṭiink pfiyaar pi nafiyaaruṅ Yetu Krittū na uṅal wi nakaṅ pa banwoon biki Naṣibaṭi bti. ⁵Pfiyaar na uṅal mēnt ṅa-woona ṭi phaṭ pyeenk iko yi Naṣibaṭi ahankanāṅ du baṭi. Nakaana phaṭ mēnt ṭi uṭup wi manjoonan, unwoon *Uṭup Ulil Unuura wi natiinkuṅ. ⁶Uṭup Ulil Unuura mēnt ubi ṭi an jibi ukaṅ abi ṭi mboṣ bti di ukdēmaṅ dēm pya abot aṭij iko inuura. Hēnk di uwoon kak pa an, du unuur uteek wi nayeenuṅ wa, abot awin bnuura bi Naṣibaṭi na manjoonan. ⁷Epafraṭ nanohun anjaan alemp na un ajukananaṅ, ul anwoon nalempar Krittū na manjoonan anklempuṅ pa an[¶], ⁸aṭupun jibi *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uklempuṅ ṭi an kē naṅaladi.

Pñehandēr pntuk pi banfiyaaruṅ

⁹Ukaṅ, wi ṅmehaṅ me uko waṅ, aṣe bi duka duka ṭi pdo kañehandēran. ṅñehan Naṣibaṭi ado *Uhaaṣ wi nul utumanan uṣal untuṅa na mntit nahilna name bnuura uko wi aṅaluṅ. ¹⁰Hēnk, ubida wi nan ulil Ajugun nabot nado kado iko bti yi aṅaluṅ. Nado kado iko inuura itum kabot kameha me Naṣibaṭi na manjoonan. ¹¹ṅñehan Naṣibaṭi alintanan ṭi iko bti yi nakdoluṅ na mn-hina mi mndēm mi nul. Hēnk nado katanan kabot kamiir ṭi iko bti yi nakdoluṅ, ¹²nabot nalilan, nabeeb Aṣin nja andoluṅ kē nahil kaka uko wi ahoṅuṅ baṅaṅ biki nul, bukal banwoon ṭi bjeehi. ¹³Alēb nja ṭi phina pi bdēm aṅooṭ du pṣih pi Abukul i aṅaluṅ. ¹⁴ṭi ul di di ṅbuurnuṅ, kē Naṣibaṭi abot amiir nja ipekadu.

[¶]1:7 *Anklempuṅ pa an* : ṅlibra ṅlon ṅapiit aji : *anklemparuṅ un*.

¹⁵ Nin ñaaj aambaaj kawina Naşibaŋi, ƚi mnwo mi abukul mënŋ mi mi ŋwin-uluŋ. Ul awoonj nateek, akşihuŋ iko bti impaşaniin, ¹⁶ ƚiki ƚi a di di iko bti ipaşaniin du baŋi na ƚi mboş, ŋko ŋanwinaniin na ŋanwoonj ŋaanwinanaa : ŋntonj ŋankşihuŋ, ŋanwoonj na mnhina, na ŋandukiin bti. Naşibaŋi aŋpna ƚi a aŋak iko mënŋ bti, iko mënŋ bti aŋak ya pa a. ¹⁷ Ul awoo, wi nin kako kaloŋ kawoonj kaando bi paşana, iko bti imëbandëraan ƚi a. ¹⁸ Banfiyaaruŋ bti bawoonj uleeful, ul kaşë awo bkow. Ul awoonj ujuni, nateek ƚi banknaŋiin ƚi pkeŋ, ahilna kawo nateek ƚi iko bti. ¹⁹ Ulil Naşibaŋi kë atumana iko bti inwoonj ƚi a, ²⁰ abot aŋpna ƚi a akakan iko bti ƚi mboş na du baŋi ƚi ploolan na ul Naşibaŋi. Pñaak pi Abukul pantuliin ƚi krut paŋjuŋ btiinkar mënŋ. ²¹ An, nabi low Naşibaŋi, kë buŋaan bi najaaj nado na bi najaaj naşal kë bado kë naşoorad na a. ²² Hënkuŋ uleef wi Abukul unwoonj wi ñaaj najën ukeŋi, pkeŋ mënŋ paŋu kë nakak atiinkar na a. Hënk nahil kanaŋ ƚi kadunul kawo bajinŋ piş, bañaaj banwoonj baanwo na nin buŋaan dloŋ, biki bawoonj baanhil pji nin uko ulonj ƚi baka. ²³ Kë naşë awo i kamëban bnuura kaliinŋ ƚi pfiyaar kawut kapën ƚi phaŋ pi *Uŋup Ulil Unuura wi natiinkuŋ. Uŋup mënŋ baŋup wa bañaaj bti ƚi mboş, wul wi ŋji Pawulu kalem-paraŋ wi ŋji kaŋupuŋ wa.

Ulemp wi Pawulu

²⁴ Dwo ƚi phaŋ ƚi uleef naan ƚi phaŋ pi *Krittu pa bnuura bi banfiyaaruŋ banwoonj uleeful. ²⁵ Pa an nanfiyaaruŋ bti biki Naşibaŋi aŋu'ënuŋ pdo ulemp wi pŋup uŋup wi nul bti. ²⁶ Uko mënŋ uwoonj uko wi Naşibaŋi amenuŋ bañaaj du wi umundu uwoonjuŋ, hënkuŋ ameeŋan wa bañaaj banwoonj biki nul. ²⁷ Aŋal bañaaj biki ŋtaak bti bame iko inuura na mndëm manwoonj ƚi uko umbiin amena. Uko mënŋ wii wi : *Krittu awo ƚi an, ul

adoonj kë nahaŋ kë nayeenk ƚi mndëm mi Naşibaŋi. ²⁸ Kë hënk di di ŋjaaj ŋmeeŋan Krittu, kaŋup bañaaj bti balipara, kabot kajukan baka na uşal untuŋa bti, bahilna bawo ƚi Krittu bukall bti bañaaj banjuŋ ƚi pfiyaar. ²⁹ Uko mënŋ ukaaj kë ŋji kalemp, agutan na mnhina bti manwoonj ƚi ŋji, mi Krittu awulnuŋ.

2 Dŋal name kë dwo ƚi pğutaran, an na biki ubeeka wi Lawoditiya, na bañaaj bti banwoonj baambaaj kawinën na këş ki baka ; ugut mënŋ utam maakan. ² Ddo har nahilna nawo na mntëŋ ƚi iŋëb yi nan nabot naŋalad nawo ji ñaaj aloolan ; natum na uşal untuŋa. Nahil wal mënŋ kame uko umbiin amena wi Naşibaŋi. Uko mënŋ uwoonj *Krittu. ³ ƚi a di di iko inuura maakan bti yi uşal untuŋa na injaaj ihaabëş ñaaj uşal iwoonj. ⁴ Dŋupan uko mënŋ ñaaj aloŋ awutna nin kadaaran na ŋŋup ŋlil ŋi nul. ⁵ Uwo manjoonan kë dlowan, kë uşal wi naan uşë wo ƚi an, kë nilan maakan wi nwinanaŋ kë namëban bnuura abot anaŋ aliinŋ ƚi pfiyaar pi nafiyaaruŋ Krittu.

Mnwo mi bañaaj banwoonj biki Krittu

⁶ Hënk wi nadinanuŋ Yetu *Krittu aji awo Ajugun, mnwo mi nan mandoon kayuuj kë awo na an. ⁷ Najab awo na intaaŋ ƚi a, kë ajejan aniwna kato- hül, abot adolan kë nakliinŋ ƚi pfiyaar jibi bajukananaŋ, mnwo mi nan mandoon kayuuj keeri kë Krittu awo na an ƚi ubeek wi najaaj nabeek maakan Naşibaŋi ŋnuur bti.

⁸ Naŋafaraan balil mntum badaaran, ŋşal ŋi baka ŋawo ŋi bañaaj, ŋawaaj udooni. Uşal utëŋŋ wuŋ uumpëna du Krittu, upëna du udolade wi bañaaj, na du mnhina manjaaj manŋonj umundu wi. ⁹ ƚi ul ƚi uleeful di di iko bti inwoonj ƚi Naşibaŋi ifëŋuŋ. ¹⁰ Kë ƚi a di di nayeenknuŋ iko atuman, ul ankşihuŋ başih bti na mnhina bti.

¹¹ Ƨi *Krittu nawala katëmp kanwoon kaanwo ki ñaaŋ awalananaŋ. Katëmp mënt kapëna du a, kul kajaan kakib pekadu danwoon Ƨi uleefan kapënan. ¹² Ƨi batitmu namoya na a, abot anaƧa Ƨi pkeƧ wi nafiyaaruŋ mnhina mi NaŋibaƧi manaŋanuluŋ Ƨi pkeƧ. ¹³ An biki pekadu di nan na pwo naanwala katëmp Ƨiki naanwo bayuday, iƧuuŋ kë nawo bakaƧ, NaŋibaƧi awulan ubida na Krittu. Amiir nja ipekadu bti. ¹⁴ Dko di bapiituŋ aji ŋduknaanaa Ƨiki ŋënƧaŋ uko wi bgah bajakuŋ, NaŋibaƧi atow da, aba na da wi apaŋuŋ da du krut ki Krittu. ¹⁵ Awohëŋ ŋntoŋ ŋankŋihuŋ na ŋanwoon na mnhina, apënan ŋa aƧiŋ Ƨi kadun ki bañaan, alaaƧ laaƧën ŋa Ƨi kafet ki pntuk panlilanuŋ wi awatuŋ ŋa Ƨi pkeƧ pi Krittu akeƧuŋ Ƨi krut.

¹⁶ Keeri uko wi najaan nade, wi najaan nadaan, këme uko wi ŋfettu ŋloŋ, na wi ufettu wi pli phalu na wi *unuur wi pnoorfën wi bayuday uwutan kaƧu nadinan nin ñaaŋ aloŋ aji naduknaanaa Ƨi iko itënt yuŋ. ¹⁷ Iwo Ƨaŋ ulimënt wi iko inwoon i pbi. Kë uko unwoon na manjoonan uŋë wo Krittu. ¹⁸ Banjaan bahajan ikow yi baka pa pwinana, kadëman ŋwanjuƧ, nakdinan baka baji naduknaanaa. Baji babi Ƨu Ƨu ŋŋal ŋi baka bti Ƨi ŋwanjuƧ na iko impënuŋ awinana Ƨi kadun ki baka. ŋŋal ŋi baka ŋaji ŋaƧu baka banah, ŋawo ŋi bañaan bajën, ŋawaan udooni. ¹⁹ Baanji bamëban Ƨi Krittu anwoon bkow. Ul ankaan kë uleef bti uji uka uko bti wi unumiin, kamëbandër bnuura Ƨi dko di imoh ijaan iyitiiraan, kabot kadëm jibi NaŋibaƧi aŋaluŋ.

PkeƧ na pkuƧ kanaƧa Ƨi pa na Krittu

²⁰ Wi nakeƧuŋ na *Krittu, kë mnhina mi umundu maankak ahilanan nin uko uloŋ, we ukaan kë naji naƧaŋ udolade wi wa, ji wul umëbanuŋ ubida wi nan ba? ²¹ Uji uji « Kjeŋ uko wi, » « Kñem wuŋ, »

« Kban wundu. » ²² UƧiiniyaan iko injaan iluŋ katoka. Uko mënt uwo udolade wi bañaan. ²³ Udolade mënt uji uwo wo ji uwo na uŋal untuŋa, Ƨiki uji uƧiiniyaan pƧaŋ *Bgah, pwalan bkow na pdo kahaan uleef, aŋë waan udooni, uunji unënan uleef pdo uko wi uŋaluŋ.

Pmëban Ubida uhalu unwoon Ƨi Krittu

3 Jibi nanaƧiin Ƨi pkeƧ na *Krittu, nadoon kala iko yi baƧi keeri, di Krittu awoon aƧo Ƨi kadeenu ki NaŋibaƧi. ² NaƧuun uŋal wi nan Ƨi iko yi baƧi, nawut yi mboŋ. ³ Hënk di uwoon, nakeƧi, kë ubida wi nan umenana na Krittu du NaŋibaƧi. ⁴ Krittu awoon ubida wi nan na manjoonan. Unuur wi akwinaniin, an kak napën kawinana na a Ƨi mndëm mi nul.

⁵ Nafiŋan keeri Ƨi mnwo mi nan iko yi mboŋ yi uleef uŋaluŋ. Iko mënt yii yi : pekadu di piinƧ, ubida uƧop, pŋal iko iwuƧaan, pbi kaƧu Ƨu uŋal na uhaaŋ bti Ƨi uko, pñeebar iko, Ƨiki ankaan ado haŋ aji dëman iko yuŋ ji NaŋibaƧi i i akdëmanuŋ. ⁶ Iko itënt yaŋ ijaan iƧiŋ udeeb wi NaŋibaƧi [Ƨi banjaan bado ya]. ⁷ Iko yaŋ yi yi najaan nado Ƨfa, wi iktoŋuŋ ŋbida ŋi nan. ⁸ Kë hënkun, napënaan iko yaŋ bti Ƨi ubida wi nan ; nawutan kado kadeebaƧ, kado kahank ñaaŋ Ƨi kaƧëb, kawo na bjooƧ ; nawutan kado kakarad, uƧup uloŋ ukowëndënaan uwutan kapën Ƨi mntum mi nan. ⁹ ŋƧilan ŋawutan kawo Ƨi ptoofan, Ƨiki nawo hënkun bañaan balu banwohëŋuŋ ubida wi baka ujon na iko iwuƧaan yi wa. ¹⁰ Nawohara hënkun ubida uhalu, wi NaŋibaƧi awulanaŋ abot aji Ƨëlëŋ wa ŋyaaŋ bti kë nado naam na a, ul anƧakanaŋ, nahilna name'a bnuura. ¹¹ Hënkun uunkak aka *nayu-day na awoon aanwo nayuday, anwaliin *katëmp na anwoon aanwala ka, ñaaŋ i uƧeeh, këme anwoon aamme nin uko uloŋ ji bañaan biki utaak wi Ƨit, ñaaŋ i

bakjuukntënuj ti ulemp këme ñaañ na-
jeeh ; *Krittü tañ akaañ udooni abot awo
ti bañaañ banfiyaaruluju bti.

¹² Wi Naşibaţi adatanaj kë nawo biki
nul, kë abot aņalan, nadoon kañaaga,
nado kaţenkar, nabot nado kawalan
ikow. Nawoon bañaañ banjoobuj ikow
banwoon baanji bataran. ¹³ Nadoon
kamiirad, woli atëntan aloj adolan uko
uloj, nawuladën iñeen, namiirad. Jibi
Ajugun amiiranañ, an kak, nadoon
kamiirad. ¹⁴ Kë uko undëmnuj maakan
uwo naņalad, uņal ujaañ udolan
namëbandër bnuura. ¹⁵ Btiinkar bi
*Krittü aţijuj ti an badoon kaţoran
ņhaaş. Naşibaţi aţijan ti btiinkar mënt
nahilna nawo uleef uloolan. Nadoon
kabeeb Naşibaţi űnuur bti. ¹⁶ Uţup wi
Krittü utum ti an! Nadoon kajukandër,
kaţenkar kawutna kajot ti buţaan.
Nadoon kado hañ na uşal untuņa bti,
kayeeh Naşibaţi na iyeeh yi pñaamarën
na iyeeh yi pdëman Krittü, *Uhaaş wi
nul uţu'an iyeeh mënt ti bkow. ¹⁷ Uko
bti wi nahilanuñ kaţup këme kado,
nadolan wa ti katim ki Yetu Ajugun.
Naţëpnan ti a nado kabeeb Naşibaţi
Aşin nja.

Mnwo mi banfiyaaruj

¹⁸ An baaţ nadoon katiink bayinan, ji
bañaañ banwoon biki Ajugun. ¹⁹ An bi-
inţ naņalan baharan nawut kado kalëbar
na baka.

²⁰ An bapoţ, nadoon katiink bajugan ti
iko bti ; uko mënt wi wi Ajugun aņaluj.
²¹ An başin bapoţ, nakbubara kado
kadeebaţan babukan ji babi bawutandër.

²² An balemp, nadoon katiink ti iko bti
biki naklemparuñ ti mboş ti. Nawutan
kado kado hañ ţiki batenan këme woli
nala pwinana bnuura ti bañaañ. Nadoon
kado hañ na uhaaş ujint wi bañaañ
banwoon baañoom Ajugun. ²³ Ulemp
wi bahilañ kaţu'an nadoon kado wa
na uhaaş unuura ji nawo wo ti plem-

par Ajugun. ²⁴ Nameen kë Ajugun atu-
uman na iko inuura yi ahankuj ban-
woon biki nul. Na manjoonan *Krittü
Ajugun i i naklemparuñ. ²⁵ Kë ñaañ
ankdoluj buţaan aluj kayeenk uko wi
buţaan mënt bakţijuj, kë nin bpaţşër
baankwo da.

4 An biki baklemparuñ, nawoon
batool na banklemparanañ nabot
namëban baka bnuura. Nameen kë an
kak, naka aloj kë awo Ajugan du baţi
duuţ.

Uko wi pdo

² Namëbaan naliint ti pñehan
Naşibaţi, nawoon bten naţu ibaţ ti uko
mënt, ti pdo kabeeba. ³ Woli nañehan,
nañehandërun kak Naşibaţi ajeehan
bgah bi ulemp wi pţup Uţup wi nul,
nhilna ndo kaţiiniyaan uko wi *Krittü
umbiiñ amena untuuñ kë nwo ukalabuş.
⁴ Nañehaan nhil ndo kameetan wa, jibi
nwoon i kado.

⁵ Woli nawo na banwoon baanwo biki
Krittü, uko bti wi nakdoluj nadoon kado
wa na uşal untuņa, űyaaş bti wi nahi-
lanuj. ⁶ űţup űji nan űawoon űnuura,
űataab pnam, nabot nahil pteem andoli
bnuura.

Pwul mboş pbaañsaani

⁷ Kë Tişik, ayiţ nja i mmaganuj an-
woon nalempar *Krittü na manjoonan, i
njaañ kagakandëraan kalempar Ajugun,
aţupan jibi nwoyi ti bti. ⁸ Dyila du an,
ahilna aţupan jibi űwo i ti abot atëntë-
nan. ⁹ Onetim kak, ayiţun na manjoonan
i mmaganuj ampënnuj du an agakandër
na a. Baţupan uko bti unktëpuñ ti.

¹⁰ Arittarkut anwoon ti na űji ti ukal-
abuş, na Markuţ ayiţ Barnabat bawu-
lan mboş. Name uko wi nawoon i kado
woli Markuţ abi du an : namëbaana
bnuura. ¹¹ Yetu i bajaañ badu Yuttut
akak awulan mboş. Bukal bawajanţ tañ
ti bayuday banfiyaaruj *Krittü, bajaañ

balemp na nji pa *Pših pi Naşibaţi ; baji batēŋtēnēn. ¹²Epafrat anwoon i ubeeka wi nan akak awulan mboş. Awo nalempar Yetu Krittü abot aji bi taman taman ŋi pdo kañehandëran Naşibaţi nahilna namëban naliint, najij ŋi pfiyaar, nabot nado kado uko bti wi Naşibaţi aŋaluŋ. ¹³Dŋup aji dmaar uko wi : Aji noor maakan ŋi uko wi nan na wi biki ubeeka wi Lawoditiya na biki ubeeka wi Yerapolit. ¹⁴Luk kak nakuraar i ŋmaganuŋ na Demat bawulan mboş.

¹⁵Nawulan bayit nja biki Lawoditiya mboş. Nawulan kak Ninfa na banfiyaaruŋ bti banjaan bayitiir du katohul mboş. ¹⁶Woli najuk uko wi mpiitanaŋ, nakaan nado banfiyaaruŋ banwoon Lawoditiya bajuk wa. An kak nakaan najuk uko wi nji kapiituŋ biki Lawoditiya.

¹⁷Nakaan naji na Arkip amëban bnuura ulemp wi ayeenkuŋ ŋi Ajugun.

¹⁸Nji Pawulu kapiitanaŋ na kañen ki naan, dwulan mboş. Naleşan kë dwo ukalabuş. Bnuura bi Naşibaţi bawo ŋi an.

*Uṭup uteek wi Pawulu apiitun
banfiyaaruṅ banfētun du utaak wi*

Tetalonika

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwoon kakaarta kateek ki Pawulu apiitun pntuk pi banfiyaaruṅ panwoon du ubeeka wi Tetalonika. Pawulu abi ya da aṭup Uṭup Ulil Unuura wi Yetu Krittū (natenan ṭi Ulibra wi Ulemp wi Banjañan 17.1-10). Bañaan banfētun da baṭaṣ Krittū. Wi ṅwal ṅloṅ ṅaṭepun, kē bañaan baloṅ baṣē wuuk bañaan kē balaṭ Pawulu na nanohul. Anaṭara baka. Banfiyaaruṅ Krittū bamen Pawulu na bangakandēruṅ na a. Na utejan kē baṣē pēnan baka ṭi ubeeka kē baya Bereya. Wi ṅṣubal ṅṭēb ṅaṭepun, Pawulu ayil Timote aya aten jibi banfiyaaruṅ Krittū banwoon Tetalonika baduki awo. Wi ayaan abi, aṭup Pawulu aji bamēban te hēnkuṅ, kē baloṅ ṭi baka baṣē pok plemp kado kadeena. Baji baji Yetu abi hēnkuṅ, kē baanuma plemp. Baloṅ ṭi baka ṅhaaṣ ṅaanṭoora na baka ṭiki bayiṭ baka na banoh baka baṭum bakaṭi kē Yetu aambi. Uko mēnt ukaan kē Pawulu apiit baka katēṅṭēn baka abot aṭup jibi ubi wi Yetu ukluṅ kawo na jibi akdolun na banfiyaaruṅ. Hēnk, bahinan kahaṭ kē bawo na Ajugun unuur undoli.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoonṅ:

1. Pwul mboṣ (1.2–3.13)
2. Pfiyaar pi bañaan biki Tetalonika banfiyaaruṅ (1.2–3.13)
3. Ubida unliluṅ Krittū. (4.1-12)
4. Phaṭ kē Krittū abi (4.13–5.11)
5. Pṭaṅ na pwul mboṣ pbaañṣaani (5.12-28)

1 Nji *Pawulu, na Filwanuṭ^{§§}, na Timote ṅkpiitanaṅ, an banfiyaaruṅ nanwoon du Tetalonika amēban Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu Krittū Ajugun. Iṅñehan baka bawulan bnuura babot bajoobṭēnan ṅhaaṣ.

Mnwo na pfiyaar pi biki Tetalonika

²Iṅñi ṅṭaṅna pbeeb Naṣibaṭi ṅwal bti pa an bti, wi ṅjaan ṅleṣan woli ṅñehana. ³Na manjoonan ṅji ṅleṣ ṭi kadun ki Naṣibaṭi anwoon Aṣin nja jibi pfiyaar pi nan pawinaniin ṭi udo wi nan, jibi natamanun ṭi ṅjalad na jibi namēbanun alintan ṭi mnhaṭ mi nahaṭun Yetu *Krittū Ajugun.

⁴An bayiṭun biki Naṣibaṭi aṅaluṅ, ṅme kē nadatanaa. ⁵Na manjoonan, wi ṅbiin du an adiimanan Uṭup Ulil Unuura, ṅēndiimanan wa na mntum ṭaṅ, name wa kak na mnhina mi udo wi Uhaaṣ wi Naṣibaṭi. Iṅwin nja bti kē uṭup mēnt ujoonani. An name jibi ṅwoori ṭi ptoofan pa bnuura bi nan. ⁶Kē an, nakak awo ṭi pdo ji un, na ji Ajugun. An nandoon awo wo ṭi unoor uweek, nayeenk uṭup wi Naṣibaṭi na mnlilan mi Uhaaṣ wi nul ujaan uwul. ⁷Kē hēnk di di nakakuṅ awo bankdiimanun banfiyaaruṅ biki ṅtaak ṅi Matedoniya na Akayi bti, bgah bi pṭaṣ. ⁸Du an na manjoonan di di uṭup wi Ajugun upēnnun, utiinkana du Matedoniya na Akayi. Mēnt dul da ṭaṅ, baṭup ṭi dko bti jibi nafiyaari Naṣibaṭi, kē ṅēndo ka uko uṭup. ⁹Hēnk di uwoon, bukal ṭi ṅleef ṅi baka baṭup jibi namēbanun un wi ṅbiin du an, jibi nayaṅ du Naṣibaṭi aduk ṅntoṅ alempar Naṣibaṭi anwoon najeb, anwoon Naṣibaṭi na manjoonan, ¹⁰kayoorkna ubi wi Abukul Yetu anklun kawoona baṭi, i anaṭanun ṭi pkeṭ, ankbuuranun nja ṭi udeeb unkmbiin.

§§1:1 *Filwanuṭ*: baloṅ baji badu'a kak Filat.

Ulemp wi bi Pawulu du ubeeka wi Tetalonika

2 Na manjoonan an bayiṭun ṭi *Krittu, name an ṭi ṅleefan bnuura kē ubi wi nun du an uunwaanṅ udooni. ² Name kak kē bahajanun akuṭ akarun du ubeeka wi Filip. Kē ṅṣē yeenkna ṭi Naṣibaṭi mntēṅ mi ṅhilni aṭupan Uṭup Ulil Unuura wi bañaanṅ batum badoonṅ adola do na un maakan. ³ Ṇṭup ṅi nun ṅaanwo ṅi mnlafren, abot awo ṅēmbi bi na uṣal uwuṭaan, ṅēmbi bi na kaguuru! ⁴ Naṣibaṭi atenun ten awin kē ṅhilani aṣē wulun Uṭup Ulil Unuura, ukaanṅ kē ṅkṭup wa. Ṇēnla la plil bañaanṅ, Naṣibaṭi ammeṅ ṅhaaṣ ṅi nun i i ṅklaanṅ plil. ⁵ Name kē ṅēmbaanṅ kawoha na ṅṭup ṅtaab ṅi kaguuru, kēme aṭup ṅṭup kahilna kaka uko ulonṅ ; Naṣibaṭi ame kē uwo manjoonan. ⁶ Nin ṅēnla pdēm ṭi ṅaanṅ, ṭi an kēme ṭi balonṅ. ⁷ Ṇdo hilan lah kabi ṅi bañaanṅ baweek, kayuujan kē ṅwo *banjañan biki Krittu ; aṣē baa ṭēp ṭēp abi na pjoob bkow, awo jibi ṅaaṭ ajaanṅ aboof abukul. ⁸ Ṇṅalan ṅal maakan adoo hilan kawo ṅēnkliṅ liṅ ṭi pṭupan Uṭup Ulil Unuura wi Naṣibaṭi ṭaṅ, ma kakeṭaran, ṭiki nakak bañaanṅ biki ṅmaganunṅ maakan. ⁹ An bayiṭun, ṅfiyaar kē naleṣ bnuura ulemp na unoor wi nun : ṅlemp nfa na utaakal kawutna kawo pkuṅ pa nin ṅaanṅ alonṅ wi ṅkṭupanaṅ Uṭup Ulil Unuura wi Naṣibaṭi.

¹⁰ Nawin bti, kē Naṣibaṭi akak awin jibi ṅbiinṅ awo na an nanfiyaarunṅ: ṅwo bañaanṅ bajinṅ batool, biki ṅaanṅ awoonṅ aanhil pṭup uko uwuṭaan ṭi baka. ¹¹ Name bnuura kē ṅwo na an bti jibi aṣin napoṭ ajaanṅ awo na abukul ; ¹² ṅji ṅtēṅṭēnan, kajakan namiir, kajakan naṭu kabaṭ, nahilna ṭi mnwo mi nan nado kado iko yi Naṣibaṭi aṅaluṅ, ul ankdu'anaṅ ṭi pṣih pi nul nabot nawo na mndēm mi nul.

Pfiyaar na kamiir ki banfiyaarunṅ biki Tetalonika

¹³ Uko unkaanṅ kak kē ṅēnṅi ṅṭaṅan pbeeb Naṣibaṭi wii wi : wi nayeekunṅ uṭup wi Naṣibaṭi wi ṅṭupanaṅ, naanyeenk wa ṅi uwo uṭup wi ṅaanṅ najēn, nayeek wa ṅi uwo uṭup wi Naṣibaṭi. Kē uwoha uṭup wi Naṣibaṭi na manjoonan, uṭup mēṅṭ uklempunṅ ṭi an nanfiyaarunṅ. ¹⁴ An bayiṭun ṭi *Krittu, hēnkunṅ nawo ṅi banfiyaarunṅ Yetu Krittu, bañaanṅ biki Naṣibaṭi na manjoonan, banwoonṅ du utaaṅ wi Yuda : nahaj ṭi iñen yi biki utaaṅ wi nan jibi bahajunṅ ṭi iñen yi biki utaaṅ wi baka. ¹⁵ Bañaanṅ mēṅṭ bado kē bafinṅ Yetu Ajugun na *baṭupar Naṣibaṭi, un kak bahajanun. Baanji bado uko wi Naṣibaṭi aṅaluṅ abot aṣoor bañaanṅ bti. ¹⁶ Bado na pneenanun pṭup banwoonṅ baanwo bayuday uṭup unkbuurunṅ ; hēnk na ṅwal bti baji bahoṭalēṣ ipekadu yi baka. Kē hēnk di udeeb wi Naṣibaṭi umobunṅ baka hēnkunṅ.

Pawulu aṅal pkak du biki Tetalonika

¹⁷ An bayiṭun ṭi *Krittu, ṅbi wo i kadukan ṅwal ṅlonṅ. Name bnuura kē ṅleef ṭaṅ ṅadukananṅ, ṅhaaṣ ṅi nun ṅaduka na an. Ṇnuhan maakan, aṅal maakan pwinan. ¹⁸ Kē hēnk, ṅṅal pbi du an, ṅji Pawulu ṭi uleef naan ṅyaas ṅṭum ddo na pbi du an, kē *Tatana aṣē neenanun. ¹⁹ Na manjoonan, an bē mēṅṭ nin ṅaanṅ alonṅ, nawoonṅ mnhaṭ na mnlilan mi nun, an nakdiimanunṅ kē ulemp wi nun uwo unuura wal wi Yetu Krittu Ajugun aklunṅi kabi. ²⁰ Aa, nawoonṅ mndēm na mnlilan mi nun!

Timote nayili

3 ¹⁻² Ukaanṅ kē ṅēnkak ahilan pyoonk, aṣē ṣal aji ṅyil Timote ayiṭ ṅja ṭi *Krittu du an kaṣē kaduka du ubeeka wi Atenay un bukal bukal. Timote mēṅṭ aji lempar Naṣibaṭi na un ṭi pṭup Uṭup

Ulil Unuura wi Krittu. Ijyila, abi du Tetalonika aţenkan abot aţenţenan ti pfiyaar pi nan, ³ŋhaaş ŋaţoor na an bti nawole ti unoor wi ŋwoon wi. Name bnuura k  unoor m nt uwoon kafah ki nun. ⁴Wi ŋbiin awo na an, ŋţupan k  ŋluŋ kado kahaj, k  mnhaj m nt mam-banuŋ n a h nk, k  namee. ⁵Ukaaŋ k  wi nwoon m nkak ahilan pyoonk, k  nyil Timote du an, kahilna kame me nahuma nfiyaar Yetu Krittu. Dbi l nk aji me *Untaayi Uweek uguuran katok ulemp wi nun!

Pbeeb Naşibaţi ti uţup ulil wi ŋtiinkuŋ

⁶K  h nkuŋ wi Timote awoonuŋ du an, aţupun uţup ulil ti pfiyaar pi nan na ti bŋalad bi naŋaladuŋ. Akak ajakun aji naji naleş uko wi nun na mnlilan akuţ anuhun jibi un ŋnuhanaŋ. ⁷An bayiţun ti *Krittu, pfiyaar pi nan pat nt nun ti unoor na man aaf bti mi ŋwoon. ⁸Ijhe-f nt h nkuŋ wi nam banuŋ ti Ajugun. ⁹K  hum di di ŋhilanuŋ kabeeb Naşibaţi kadoo kak şan ti uko wi nan? Nawulun mnlilan mnweek ti kadun ki nul. ¹⁰Nfa na utaakal, ŋji ŋtaman ka ehana, aţe-nun ŋkak ŋwinan, ŋhilna ŋjukanan iko indukiinŋ kaliintanaan pfiyaar pi nan.

¹¹Ij ehan Naşibaţi Aşin nja ti ulee-ful, na Yetu Ajugun badolun ŋhil ŋbi du an. ¹²Ijak a ehan Ajugun ado nado kaŋaladaara ŋalad pya, nabot naŋal ba aanŋ bti jibi un ŋŋalanaŋ. ¹³H nk nawo ba aanŋ banwoon baanwo na nin buţaan dlonŋ, ba aanŋ bajinţ piş ti kadun ki Naşibaţi Aşin nja, wal wi Yetu Ajugun aklunŋ kabi na ba aanŋ bti banwoon biki nul. [Uwo haŋ.]

Mnwo manliluŋ Naşibaţi

4 An bayiţun ti *Krittu, ŋbaa şaan kaji na an, nado kajuk ti un jibi nawoon kado, kadoo kaŋalana du Naşibaţi. Ijme na manjoonan k  nado bi kado haŋ, k  ŋş  ŋehanan abot akooţan ti katim ki Yetu Ajugun : nakaan nataman maakan ti pdo haŋ.

²Name iko yi ŋjakananŋ nado kado ti katim ki Yetu Ajugun. ³Uko wi Naşibaţi aŋaluŋ uwo : nawo ba aanŋ bajinţ piş, banwoon baanwo ti ubida uţop. ⁴ aanŋ andoli awo kame jibi akwoonŋ na  aaŋ, kam ban uleef ti pekadu di piinţ*, awo i kawo  aanŋ najinţ piş, kabot kawo na a k  nin alonŋ aankka uko ulonŋ uţup ti mnwo mi nul. ⁵Aankwut uŋal uwuţaan uyoha jibi banwoonŋ baamme Naşibaţi bajaanŋ bado. ⁶K  ti uko m nt alonŋ awutan kaguur aţen ul k me kadola uko unkde'uluŋ  iki Ajugun aji weţan bankjubanuŋ haŋ, jibi ŋdoonŋ abi  u-pan abot ayuujan bnuura. ⁷Na manjoonan, Naşibaţi aandu nja pa ŋwo ti ubida uwuţaan, adu nja pa ŋwo ba aanŋ bayimanaan, bajinţ piş. ⁸Ukaaŋ k   aanŋ ampokunŋ pjukan pi, m nt  aanŋ i i apokunŋ, Naşibaţi a, ul anwulanaŋ Uhaaş wi nul.

⁹Naannuma bapiitan uko ulonŋ ti bŋalad,  iki an ti ŋleefan najukna ba du Naşibaţi. ¹⁰Nado bi kado do haŋ na bayiţ nja bti ti utaak wi Matedoniya bti. K  ŋş  kooţan nataman maakan kak. ¹¹Naţuun kabaţ ti pwo bnuura katiinkar, kawut pdo kaneej ti iko yi ba aanŋ bampaţi ; uko wi nanumiinŋ nayikaj ran wa, jibi ŋjakananŋ. ¹²Woli nado haŋ, biki bdig bamaŋanan nabot kawo naanknuma nin  aanŋ alonŋ aţenkan.

*4:4  aanŋ andoluŋ awo kam ban uleef ti pekadu di piinţ; balonŋ baji ti k  Pawulu aji : * aanŋ andoluŋ awo kame jibi akwoori na aharul.*

Ubi wi Krittu

¹³ An bayiṭun ṭi Krittu, ṅṅal name manjoonan ṭi uko wi banketun, nawutna kajooṭan ji banwoon baanka mnhaṭ. ¹⁴ Ṇfiyaar kē Yetu aketi, abot anaṭa ṭi pkeṭ, kē hēnk di di ṅkaaṅ afiyaar kē banfiyaaruluṅ aṣē keṭ, Naṣibaṭi aluṅ kanaṭan baka, bawo na Yetu te mnṭo. ¹⁵ Uko wi ṅkṭupanaṅ hēnkun uwo uṭup wi Ajugun : nja ṅkhumuṅ bajeb te wal wi Ajugun akbiinṅ ṅēnkwo ṭi kadun ki baka. ¹⁶ Hēnk di uwoonṅ, wal wi Ajugun akdolunṅ pdiim kaṭup kē wal ubani, wal wi pdiim pi uwanjut uweek pakti-inkaniinṅ, wal wi plul pi Naṣibaṭi pakti-inkaniinṅ, Ajugun ṭi uleeful awalnaana baṭi, banketun afiyaar ul Krittu banaṭa duna ṭi pkeṭ. ¹⁷ Wal mēntṅ un ṅnhumuṅ bajeb, ṅnaakiir na baka kadeeṅana du kanfēluṅ kaya kayit na Ajugun du bko duuṭ. Hēnk ṅṣē ṅwo na a te mnṭo. ¹⁸ Nadoon katēṅṭēn keeri batēṅṭan na uṭup mēntṅ.

Pwo bten

5 An bayiṭun ṭi *Krittu, naannuma baṭupan wal wi uko mēntṅ ukdolaniinṅ. ² Name bnuura an ṭi ṅleefan kē unuur wi Ajugun ubi jibi nakiiṅ ajaan abi na utejan. ³ Wal wi baṅaaṅ bakjakunṅ: « Ṇhaaṣ ṅi nja ṅaṭooraa, nin uko ulon uunkdaṅ daṅ » wal mēntṅ wi wi pṭoka pweek pakkuruṅ kur kajotna baka, jibi mnhaj manjaan mambi ṭi ṅaaṭ anwoon na kayinṅ. Nin ṅaaṅ aankbuur ṭi pṭoka mēntṅ.

⁴ Kē an bayiṭun, naṣē wo naanwo ṭi bdēm, unuur waṅ udoo ukuran kur ji nakiiṅ. ⁵ Na manjoonan, an bti nawo babak bjeehi, babak pnak. Ṇṅwo biki utejan, biki bdēm. ⁶ Nawulēn ṅwut kaṅoyēntṅ keeri ji bukundi ; nawulēn ṅwo bten, ṅwut kakuj. ⁷ Baṅoy, utejan wi wi bajaanṅ baṅoyēntṅ ; kē badaan, utejan wi wi bajaanṅ bakuj. ⁸ Kē nja, ṅnwoon

biki pnak, ṅṅwo kakuj ; nawulēn ṅjej pfiyaar na bṅjalad ṅdo kamiṣa kaṅṭak ki bangoli, ṅjej mnhaṭ mi ṅluṅ kabuur ṅdo utepi unṭak. ⁹ Na manjoonan, Naṣibaṭi aandat nja pa udeeb wi nul umob nja, adat nja ṅkaana mbuur ṭi Yetu Krittu Ajugun, ¹⁰ ankeṭaruṅ nja ṅhilna ṅwole bajeb kēme bakeṭ ṅwo bajeb na a. ¹¹ Ukaaṅ kē andoluṅ awo i katēṅṭēn atēṅṭul, kabot kaṭēnka jibi nadoon abi kado do.

Pjukan pbaaṅsaani na pwul mboṣ

¹² An bayiṭun ṭi *Krittu, ṅṅehanan nado kado haṅ, namēban bnuura baweeṅ biki Ajugun aṭuunṅ ṭi kadunan, banjaanṅ bahaaharan maakan kabot kaṭupan uko wi nawoonṅ i kado. ¹³ Ulemp wi baka ukaaṅ kē nawo biki kamēban baka kabot kaṅal baka bnuura. Natiinkaran an bti.

¹⁴ Ṇkooṭan an bayiṭun, nakakaan baṅaaṅ banwoonṅ ṭi ubida uwuṭaan ṭi bgah, natēṅṭēnēn banjaanṅ balēnk, naṭēnkan bambiṣniinṅ, nawo kado kamiir baṅaaṅ bti. ¹⁵ Naṭaafaraan ṅaaṅ akakan buṭaan bi badololuṅ ; nadoon kado bnuura unuur unjintṅ, nabot nado kado ba ṭi pṭoofan na ṭi baṅaaṅ bti.

¹⁶ Najaan nawo ṭi mnlilan ṅnuur bti ; ¹⁷ nakṭaṅna pṅehaṅ Naṣibaṭi ; ¹⁸ nadoon kabeeba ṭi iko bti. Uko mēntṅ wi wi Naṣibaṭi aṅaluṅ pa an namēbanuṅ Yetu Krittu. ¹⁹ Nakneenan *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi unwoonṅ ṭi an ulemp, ²⁰ nawutan kabeeh ṅṭup ṅi Naṣibaṭi awuluṅ baṅaaṅ balonṅ ; ²¹ natenan bnuura ṅṭup bti : ṅanwoonṅ ṅnuura, namēban ṅa ; ²² nalowan uko bti unwoonṅ uwuṭaan.

²³ Dṅehaṅ Naṣibaṭi anjaanṅ aṭooran nja ṅhaaṣ, adolan nawo baṅaaṅ bjintṅ piṣ, amēban bnuura ṅhaaṣ ṅi nan, ṅṣal ṅi nan, na ṅleef ṅi nan, nahilna unuur wi Yetu Krittu Ajugun akbiinṅ nawo baṅaaṅ biki bawoonṅ baankwin nin buṭaan dlon

ti baka. ²⁴ Andu'anaŋ ado uko mēnt ; aji do uko wi ajakuŋ.

²⁵ An bayiṭun, an kak nañehandërun Naṣibaṭi. ²⁶ Najakan na bayiṭ nja bti kë ṅmook baka bnuura. ²⁷ Dkooṭan ti katim

ki Ajugun, naleyiirën bayiṭun bti uko wi ṅpiitun wi.

²⁸ Dñehan Yetu Krittü Ajugun awulan bnuura bi nul.

*Uṭup utēbantēn wi Pawulu apiitun
banfiyaaruṅ banfētun du utaak wi*

Tetalonika

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwoon kakaarta katēbantēn ki Pawulu apiitun pntuk pi banfiyaaruṅ panwoon du Tetalonika. Akak aṭup baka kak ubi wi Krittun na jibi banwoon baanfiyaara bakbaañsaanun. Balon ṭi ubeeka mēntṭ baji Krittun adobi bi bi, kē balon baji kē uundobi wo, kē unuur uṣē ñog. Banjakun aji unuur uñogi baankak adi plemp, baji baannuma plemp wi Krittun akbiinṅ hēnkun. Kē baṣē ji baya kade du banjaanṅ balemp. Uko mēntṭ ukaanṅ kē Pawulu apiit baka kadiimanaan baka kē ñaanṅ aji wo kadeena uṅēnk wi nul. Akak aji na baka bamēban baliint woli bawo ṭi mnhaj babot bado kado bnuura wal undoli.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboṣ (1.1-2)
2. Ubi wi Krittun ukakan iko bti ṭi bgah (1.3-12)
3. Ajugun Yetu Krittun aandobi kak (2.1-12)
4. Pmēban kaliint ṭi pfiyaar (2.13-17)
4. Pñehan Naṣibaṭi na Ulemp (3.1-15)
5. Pwul mboṣ pbaañsaani (3.16-18)

1 Nji *Pawulu, na *Filwanut*[†], na Timote ṅkpiitananṅ, an banfiyaaruṅ nanwoon du Tetalonika amēban Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu *Krittun Ajugun. ²ṅñehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu Krittun Ajugun bawulan bnuura babot baṭooranan ṅhaaṣ.

³An bayitun ṭi Krittun, ṅwo i kado kabeeb Naṣibaṭi ṅwal bti ṭi uko wi nan. Utaanṅ na ṅdo haṅ, ṭiki pfiyaar pi nan

padēma dēm pya kē an bti nabot aṅal-adaara ṅalad maakan. ⁴Uko mēntṭ uṭu kē ṅji ṅṭup uko wi nan ṭi kadun ki banfiyaaruṅ Naṣibaṭi bti na mnlilan. ṅji ṅdo haṅ ṭiki baji bahajanan kē an naṣē mēbanaara mēban aliintan ṭi pfiyaar pi nan aji namiir ṭi unoor bti. ⁵Uko mēntṭ bti uyuuj kē pwayēṣ pi Naṣibaṭi pawo ptool : uwoo nahilna nawo bañaanṅ bantaanunṅ na pneej du pṣih pi Naṣibaṭi pi nakhajarunṅ hēnk. ⁶Kē jibi Naṣibaṭi ajaanṅ ado uko utool, aṭu bankhajanananṅ mnhaj ; ⁷an nankhajuṅ hēnkun, nalunṅ kanoorfēn na un. Uko mēntṭ udolana wal wi Yetu Ajugun akwinaniinṅ kapēnna baṭi na ṅwanjut ṅi nul ṅnanwoonṅ na mnhina, ⁸kawo ṭi bdoo bweek. Abi pweṭan banwoonṅ baamme Naṣibaṭi abot awo baanji baṭaṣ Uṭup Ulil Unuura wi Yetu Ajugun. ⁹Bakoba kakob kanwoonṅ kaankba, kalow kaara di Ajugun, kalow mndēm na mnhina mi nul. ¹⁰Wal wi akbiinṅ, ṭi unuur mēntṭ, bañaanṅ banwoonṅ biki nul bti[‡] badēmana, banfiyaaruṅ bti bamaṭa. An nawo ṭi bukuṅ mēntan ṭiki nafiyaar uko wi ṅṭupananṅ ṭi a.

¹¹Uko mēntṭ ukaanṅ kē ṅji ṅñehandēran Naṣibaṭi ṅnuur bti, nahilna nawo bañaanṅ bantaanunṅ na mnwo mi adu'ananṅ. ṅji ṅñehan ado na mnhina mi nul natum na uṣal wi pdo bnuura abot ado pfiyaar pi nan pawinana ṭi udo wi nan. ¹²Hēnk, nadēman Yetu Ajugun, abot adēmanan. Uko mēntṭ ukyuujunṅ kē nayeenk bnuura bi Naṣibaṭi na bi Yetu Krittun Ajugun.

Ji ubi wi Ajugun

2 An bayitun ṭi *Krittun, kē ṭi uko wi ubi wi Yetu Krittun Ajugun na jibi ṅkyitunṅ kañoga, ṅkooṭanṅ kooṭ, ²ṅṣal ṅi nan ṅawutan katar kagutla kēme nayewla woli alonṅ ajakan unuur wi nul ubani. Nakfiyaar baka woli badoo ji

[†]1:1 *Filwanut*: Balon baji badu'a kak Filut.

[‡]1:10 *Bañaanṅ banwoonṅ biki nul* : Balon baji baṭiiniyaan ṅwanjut.

Naşibaţi aţupuş baka, woli baţup uko mēnt̄ ʒi kadunan, kēme baji ŋpiituş baka, nakfiyaar baka. ³Nakdi nin ŋaaŋ aloŋ adaaran ʒi uko undoli. Ji unuur mēnt̄ udo kaban, baŋaaŋ bapok Naşibaţi kalowa, ŋaaŋ i buţaan anwoon̄ i kayeenk kakob kaweeek abot apēn awinana. ⁴Ŋaaŋ mēnt̄ ajaan̄ anaţara uko bti wi bajaan̄ bado Naşibaţi kēme wi bajaan̄ badēman. Adoo ya te kado kaţo du *Katoth Kaweeek ki Naşibaţi kaji ul awoon̄ Naşibaţi.

⁵Naleşan bnuura kē dʒiiniyaan uko mēnt̄ na an wi nhumuŋ na an. ⁶Hēnkun̄ kē naşē me uko ummēbanuŋ ŋaaŋ mēnt̄ kē aando pēn awinana, kayoonk unuur wi nul uban. ⁷Na manjoonan, mn̄hina mi ŋaaŋ i buţaan mammeniŋ mando bi kalemp lemp. Wal wi bakpēnanuŋ ammēbanuluŋ ʒaŋ, ⁸wi wi akpēnuŋ kawinana. Yetu Ajugun abi wal mēnt̄ na mndēm mi nul katoka na uyook umpēnuŋ ʒi mntumul kaba na a. ⁹Ŋaaŋ i buţaan mēnt̄ abile, abi na mn̄hina mi *Fatana, ado uko uweek maakan, mlagre na iko iŋoŋarēnaan kaguurna baŋaaŋ. ¹⁰Aţēpna ʒi iko yi kaguuru kado bankneemuŋ buţaan ʒiki baanyeenk manjoonan abot awo baan̄al ma, mul manwoon̄ lah i kabuuran baka. ¹¹Ukaaŋ kē Naşibaţi ayil du baka mn̄hina mankneemanuŋ baka, bahilna bafiyaar ŋţilan. ¹²Hēnk baŋaaŋ bti bampokuŋ pfiyaar manjoonan aşē lilan ʒi uko unwoon̄ uunwo utool, Naşibaţi akob baka.

Pmēban kaliint̄ ʒi pfiyaar

¹³An bayitun̄ biki Ajugun aŋaluŋ, ŋwo i kado kabeeb Naşibaţi ŋnuur bti ʒi uko wi nan. Nawo ʒi bateek biki Naşibaţi adatuŋ abuuran, *uhaaş wi nul udolan kē nawo baŋaaŋ bayimanaan, nafiyaar manjoonan. ¹⁴Uko mēnt̄ wi wi aduuranaŋ wi ŋţupanaŋ Uţup Ulil Unuura nahilna nayeenk mndēm mi Yetu *Krittu

Ajugun. ¹⁵An bayitun̄, namēbaan keeri naliintan nado kaţaş bnuura udolade wi ŋjukananaŋ wal wi ŋwoon̄ du an, kēme wal wi ŋpiitanaŋ piit ʒi wa.

¹⁶Ŋŋehan Yetu Krittu Ajugun ul ʒi uleeful, na Naşibaţi Aşin nja anŋaluŋ nja abot aţooran nja ŋhaaş te mnto akuţ aţēpna ʒi bnuura bi nul awulun mn̄haţ ʒi iko inuura inkmbiŋ, ¹⁷aţooranan ŋhaaş abot adolan naliint̄ ʒi uko bti wi nakdolun̄ abot aţup unuura.

Pŋehandēr bi Pawulu

3 An bayitun̄ ʒi *Krittu, ŋbaaŋşaan kaji na an naŋehandērūn Naşibaţi, uţup wi Ajugun uhilna udo kaniinka niink dko, baŋaaŋ badoki bawin mndēm manwoon̄ ʒi wa jibi an nadoluŋ. ²Naŋehandērūn kak Naşibaţi ado ŋbuur ʒi iŋen yi baŋaaŋ baŋoţ bado buţaan ; na manjoonan mēnt̄ baŋaaŋ bti bafiyaaruluŋ. ³Ajugun aji do uko wi ajakuŋ: adolan naliint̄ ʒi pfiyaar pi nan kabot kabuuranan ʒi *nawuţaan. ⁴Kē ʒi uko wi nan, ŋfiyaar ʒi Ajugun kē uko wi ŋţu'anaŋ pdo naji nado wa, abot aluŋ kadola do wa. ⁵Ŋŋehan Ajugun adek ŋhaaş ŋi nan ʒi pŋal Naşibaţi na ʒi pmiir ji Krittu.

Pţu kabaţ ʒi ulemp

⁶An bayitun̄ ʒi *Krittu, ʒi katim ki Yetu Krittu Ajugun ŋţu'an nalow ŋaaŋ anwoon̄ ʒi mnwo mnwuţaan, manwoon̄ maanţok na udolade wi nayeenknuŋ ʒi un. ⁷Name bnuura jibi nawo i kaligşēnun. Wi ŋwoon̄ du an, naanwinun kē ŋwo ʒi mnwo mnwuţaan. ⁸Ŋŋenji na nin ŋaaŋ aloŋ awulun ŋde, ŋbaaţēpţēp ataman ʒi unoor, alemp pnak na utejan kawutna kawo pkuŋ pi aloŋ ʒi an.

⁹Uko wi ŋwoon̄ uţenun kē ŋhil lah kaji haŋ, aşē ŋal mnwo mi nun manwo uko wi nakdoon̄ kaligşēn. ¹⁰Hēnk di uwoon̄, wi ŋwoon̄ na an ŋţupan aji : « Anwoon̄ aandi ulemp awutan kade. » ¹¹Kē ŋşē tiink kē ʒi an, uka biki mnwo

manwoonj mnwuṭaan, bañaanḡ banwoonḡ baandi ulemp aṣë ji baneegan mntum mi baka ṭi uko unwoonḡ uunkten baka. ¹²Ḳkooṭ bañaanḡ bakanḡ mënṭan ṭi Yetu Krittü Ajugun bado kalempar na by-ompan uko wi bakdeenḡ.

¹³Kë an bayiṭun, nawutan kado kay-oont iñen ṭi pdo bnuura. ¹⁴Woli aloḡ ṭi an apok pṭaṣ uko wi ḡpiitunḡ ṭi, naṭupan wa naṣë nawut kaka nin uko uloḡ na a, ahilna akowa. ¹⁵Kë naṣë wo biki kawut pjeja ji ñaanḡ i naṣooraduḡ, naṭiiniin na a ji ayiṭan, nakakana ṭi bgah.

Ḳṭup ḡbaañṣaani

¹⁶Ḳñehan Ajugun anjaanḡ aṭooran bañaanḡ ḡhaaṣ, aṭooran ḡa ḡwal bṭi na ṭi iko bṭi. Awoon na an bṭi.

¹⁷Ḳpiit ḡbaañṣaani ḡi, ḡji Pawulu dpi-itunḡ ḡa na kañen ki naan. Hënk di di ḡjaanḡ kado ṭi ikaarta bṭi. ¹⁸Dñehan Yetu *Krittü Ajugun awulan an bṭi bnuura bi nul.

Uṭup uteek wi

Pawulu apiitun

Timote

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta kateek ki pawulu apiitun Timote. Pawulu abi ya ubeeka wi Littra pṭup Uṭup Ulil Unuura. Dul di di Timote abiiṅ afēṭ. Wi atiinkun Pawulu wi wi akakun ṭi bgah bi Krittu. Agakandēr na Pawulu nyaaṣ ṅtum akak alemp na a. Woli Pawulu atiink kē pntuk pi banfiyaarun pi utaak ulon pajun pdek Naṣibaṭi kafet kēme bṭup bloṅ bawo da, Timote i i ajaan ayil da aya tiini na baka kaṭan baka. Abi yila du Efet aya atēṅṅēn pntuk pi banfiyaarun Krittu panwoon da. Dul di di kakaarta ki kaṭenkulun. Alešana ṭi ka ajaka aya aji na banfiyaarun banwoon da balipara baṅaan bankjukanun uko umpaṭun na Uṭup Ulil Unuura. Aṭupa kak jibi banfiyaarun Krittu bawoon kawo ṭi pntuk pi banfiyaarun na jibi bawoon kadat bankwoon ṭi kadun ki baka.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pjukan pi banṭilanun aji bawo bapjukan Bgah (1.1-20)
2. Hum di ṅaan awoon kaṅehan Naṣibaṭi kabot kadēmana (2)
3. Ulemp wi banwoon ṭi kadun ki pntuk pi banfiyaarun (3)
4. Ulemp wi Timote (4)
5. Baaṭ bayoṭ na bantohi (5)
6. Hum di bawoon kaṭan banṅalun itaka (6)

Pwul mboṣ

1 Nji Pawulu, nanjaṅan i Yetu *Krittu dpiitu. Naṣibaṭi nabuuran i nja na Yetu Krittu anwoon mnhaṭ mi nja baṭuun kē nwo nanjaṅan. ²Dpiitu, iwi

Timote abuk naan na manjoonan ṭi pfiyaar Krittu, aṅehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu Krittu Ajugun bawulu bnuura na mṅaga babot bajoobṭēnan ṅhaaṣ.

Plipara pjukan pi baṭilan

³Wi nji kayaan utaak wi Matedoniya, dkooṭu aji iduka du ubeeka wi Efet ihilna ido baṅaan balon banwoon da ajukan iko impaṭi baṭaan pdo haṅ. ⁴Jakan na baka bawut kabi kaduka duka ṭi ṅṭup ṅanwoon ṅaanwo manjoonan, na jibi mnṣini manyeenkiirun. Iṭup mēṅṅaji ṅaṭij blaṭar ṭaṅ kaduk pdo uko wi Naṣibaṭi aṅalun unjaan udolana ṭi pfiyaar Krittu.

⁵Dṭup uṭup wi ṭiki dṅal baṅaan banfiyaarun baṅalad. Uṅal mēṅṅuwoona ṭi uhaaṣ ujint, uṣal unuura na pfiyaar panjoonanun. ⁶Kē banjaan bajukan iko impaṭi baṣe low uko mēṅṅ, ukaan kē baneem ṭi bṭup banwoon baanka udooni. ⁷Baṅal pwo bame ṭi uko wi bgah, aṣe wo baamme uko wi bajaan baṭup, wi bajaan bajukan na mntēṅ mnweek.

Uko wi bgah bawoon na manjoonan

⁸ṅme kē *bgah bawo bnuura kē ṅṣe wo i kajukan ba jibi Naṣibaṭi aṅalun. ⁹ṅme bnuura kē Moyit aanwul wul bgah pa ṅaan natool, awul ba pa baṅaan banjubanun: bampataṭiṅ, baṅṅoomun Naṣibaṭi, banjaan bado ipekadu, banjaan bakar katim ki Naṣibaṭi, banjaan baṭopan katoh ki Naṣibaṭi, banjaan bafin baṣin baka, banin baka, banjaan bafin baṅaan, ¹⁰bankdolun iko iṭop, banjaan bapiint na biint ji baka kēme baṭ ṭi baka, banjaan bamob baṅaan kawaap, baṭilan na banjaan bamehna kaṣe kaṭilan na baṅaan bti bampokun pjukan pnuura. ¹¹Pjukan mēṅṅ pawoona ṭi *Uṭup Ulil Unuura wi Naṣibaṭi andēmun akut atum na bnuura aṭu'ēnun pdo kaṭup.

Ulemp wi Timote

¹²Dbëeb Yetu *Krittü Ajugun, anwulnuj mnhina mi plempara. Atenën, afiyaarën ašë du'ën ndo kalempara, ¹³nji mbiiñ akar tfa katimul, ahajan banktašuluñ, awo nañoonk, kē ašë ñagi'aan, awin kē dwo ti kapaam awo mēñfiyaara. ¹⁴Kē hēnk di Yetu Krittü Ajugun atu-manaanuñ na bnuura, ado kē nwo ti ploolan na a, nhilna nfiyaara mbot njal bañaan.

¹⁵Bañaan bti bawo kate uṭup wi, ṭiki ujoonani : Yetu *Krittü abi ti umundu pa pbuuran bado ipekadu, kē nji dwoon nateek ti baka. ¹⁶Kē ašë ñagi'aan, aṭēpna ti nji, nwoon nateek ti baka, kadiiman kamiir kawee kē ki ajaan amiir bañaan. Hēnk baloñ baluñ kafiyaara kakaana ubida wi mñto.

¹⁷Iwi inwoon Naših te mñto, iwi inwoon iinkba, iwi i nin ñaan aloñ awoon aanhil pwin, iwi inwoon aloolan tañ, pdēm na mndēm manwo ti iwi te mñto. Uwo hañ.

¹⁸Timote abuk naan, uko wi Uhaaš wi Našibaṭi ubiiñ aṭēpna ti bañaan aṭup ti iwi utēñṭēnu ihinan igut ugut unuura. ¹⁹Mēbaan iliinṭ ti pfiyaar pi nu, ibot iwo na ušal unuura. Baloñ bapok ptaš uko wi nšal nnuura ni baka ñakjakuj na baka, ukaan kē pfiyaar pi baka paneemi. ²⁰Himene na Alektandēr bawo ti bukuñ mēñṭēn, kē nšë wutar baka *Fatana bajukna pwo baankak akar katim ki Našibaṭi.

Pñehan Našibaṭi

2 Uko uteek wi nji kajunnuñ uwo pkootan nado kañehandēr bañaan bti Našibaṭi, nakooṭa aṭēnk baka, nado kañehana aṭen ñaan andoli uko wi anumiin, nabot nabeeba ti iko yi adoluñ

pa baka. ²Dkooṭan nañehandēr baših na bañaan bti bawoon ti pših, ṅhilna ṅwo ti bnuura na mnjeeh ṅdo kadēman Našibaṭi na ṅhaašun bti ṅbot ṅdo kado iko inwoon itool. ³Uko wi unuuriin ti kēš ki Našibaṭi nabuuran nja, abot alila, ⁴ul anṅaluñ bañaan bti babuur babot bame manjoonan. ⁵Našibaṭi awo aloolan, kē ñiinṭ aloolan awoon ti ptoof pi nul na bañaan: Yetu *Krittü, ⁶anwuluñ uleful bañaan bti bahilna babuur. Uko mēñṭ wi wi Našibaṭi adiimanuñ ti wal wi adatuñ. ⁷Kē wul, ukaan kē ndatana pwo *nanjañan kado kaṭup kabot kajukan banwoon baanwo bayuday uko wi pfiyaar Yetu Krittü na uko wi manjoonan. Mēñṭilan ṭilan, manjoonan mi mi nji kaṭupuñ hēnk.

⁸Hēnk di di nṅaluñ biinṭ bado kañehan ti dko di bawohañ, badeeñ iñen ijinṭ du baṭi, bawut udeeb na pñom. ⁹Kē baaṭ, dñal bawohara, bawun ṅleef ni baka, bawut kajotan kadun pšiiiran na pṭu irinku yi uwuuru kēme plankara mnko na pñēga maakan, ¹⁰baṭēpan ṭēp bado kado iko inuura jibi baaṭ banfiyaaruñ Našibaṭi bti bawoon kado. ¹¹Ṭi wal wi pjukan, baaṭ bawo kayomp, kabot kate bnuura uko wi bakṭupuñ. ¹²Mēndinan ñaaṭ ajukan kēme aših ñiinṭ, awo katiimandēr. ¹³Na manjoonan, *Adam i i Našibaṭi aṭakuñ uteek kē Ewa abaa bi. ¹⁴Kē mēñṭ Adam i i baguuruñ, ñaaṭ i i baguuruñ kē ado uko wi Našibaṭi aneeanuñ. ¹⁵Kē kabuk kašë luñ kadola abuur^b. Baaṭ babuur woli bataman afiyaar *Krittü, aṅal bañaan abot awo bañaan banwoon bajinṭ piš ti kadun ki Našibaṭi. Bawo kak kawut pdo kala pwinana.

Baweek biki banfiyaaruñ

3 Bañaan bti bawo kate uṭup wi ṭiki ujoonani : woli ñaan ala ulemp wi

^b2:15 Natenan ṭi Ujuni 3.15.

pwo naweek i banfiyaaruŋ, ala pdo uko unwoon unuura. ²Kë naweek ašë wo kawo ñaang i bawoon baanhinan pŋup nin uko ulon ƚi a, awo kaniim ñaaf aloolan kaliŋ ƚi a, awo kawo ñaang anŋijanun uleeful, ankaan ušal, kaŋal baŋaan, kayeenk baka bnuura, kahinan pjukan. ³Aanwo kawo nakuj këme naŋal pŋom, awo kajoob bkow, kawo bnuura na baŋaan, kalow itaka. ⁴Awo kawo ñaang anŋijanun katohul bnuura, kawo na bapoŋ banktiinkulun, kawo nantohi ƚi kadun ki baka. ⁵Na manjoonan, hum di di ñaang anwoon aanhinan pŋijan katohul ahiniŋ kaŋijan banfiyaaruŋ Našibaŋi? ⁶Aanwo kawo ñaang aambaan abi bi ƚi pfiyaar kaŋi abi adeeŋ iŋaŋan ašë duknaana akoba jibi *Untaayi Uweek ukko-biiŋ. ⁷Awo kawo ñaang ƚi kadun ki banwoon baanfiyaari, kaŋi awo ƚi mnkow ajot ƚi bŋaaw bi Untaayi Uweek.

Banjaan baŋenk baweek biki banfiyaaruŋ

⁸Kë hënk kak di di banjaan baŋenk baweek biki banfiyaaruŋ bawoon kawo. Bawo kawo baŋaan bantiinkaniŋ, bawo kawo baŋool. Baanwo kadaan maakan, baanwo kawo baguurad ƚi uko wi itaka. ⁹Bawo kamëban bnuura na ušal uŋint iko yi pfiyaar yi Našibaŋi adiimanun. ¹⁰Bawo katen baka duna ji babi bado kadat baka pa bado kaŋenk naweek i banfiyaaruŋ. Woli bawin kë bawo baŋaan biki bawoon baanhil kaŋup nin uko ulon uwuŋaan ƚi baka babaa dat baka. ¹¹Kë hënk kak di di baaf bawoon kawo. Bawo kawo baaf bantiinkaniŋ, banwoon baanji bakuutar, banŋijanun ŋleef ŋi baka abot awo baŋool ƚi iko bti yi bajaan bado. ¹²Ñiint anjaan aŋenk naweek i banfiyaaruŋ awo kaniim ñaaf aloolan kaliŋ ƚi a, kaŋijan babukul na katohul bnuura. ¹³Bankdolon bnuura ulemp wi pŋenk baweek biki banfiyaaruŋ, baŋaan baji bamagan baka, kakuŋ kali-

int maakan ƚi pfiyaar pi bafiyaaruŋ Yetu *Krittu.

Uko wi Našibaŋi adiimanun

¹⁴Dpiitu hënk, ašë haŋ pbi du iwi ƚi ŋnuur ŋi, ¹⁵nšale luŋ ajon ubi, kšë me jibi baŋaan bawoon kawo ƚi katoh ki Našibaŋi kanwoon baŋaan banfiyaaruŋ, ul anwoon najeb. Bamëban manjoonan jibi pkumel na itap ijaan imëban katoh. ¹⁶Nin ñaang aanhil kapok kë uko wi Našibaŋi adiimanun unwoon uko wi ŋfiyaaruŋ udëmi :

uwinaana ƚi Krittu ambiŋ awo ñaang najën,
i *Uhaaš wi Našibaŋi udiimanun kë awo natoool,
ul ampënuŋ awinaana ƚi kadun ki ŋwanjuŋ,
ul i baŋupun ƚi uko wi nul ƚi kadun ki bawoon baanwo bayuday,
ul i baŋaan biki mboš bafiyaaruŋ,
ul andeeŋaniŋ ƚi mndëm.

4 *Uhaaš wi Našibaŋi uŋup bnuura aji kë ƚi ŋwal ŋbaaŋšaani, baŋaan balon baankak aŋiyaar *Krittu, baduka ƚi ŋnton ŋanjaan ŋaguurad kado kaŋaš pjukan pi ŋa. ²Pjukan mënŋ baŋaan banwoon baguuru akuŋ awo baŋilan bajaan baniinkan pa ƚi utaak, bakaŋ ŋšal awo wo ji batër ŋa na pfeeru pjeenk. ³Baŋaan bukun baji bajukan kë ñaang aanwo kaniim, aanwo kade iko ilon. Kë Našibaŋi ašë paš iko yun mënŋen banfiyaaruŋ abot ame manjoonan bahilna bado kade ya wi bakdëmanulun abeeba. ⁴Na manjoonan iko bti yi Našibaŋi apašun inuura ; ŋënwo i ppok nin uko ude ulon, ŋwo i kabeeb Našibaŋi ƚi iko bti yi ŋkyeenkun. ⁵Uko wi Našibaŋi aŋupun na pñehan pi nja ŋado iko ide mënŋ ijint ƚi kës ki nul.

Pjukan pi Pawulu ajukanun Timote

⁶Woli ijukan bayitu ƚi Yetu *Krittu uŋup wi, kwo nalemparul nanuura, kdi-

iman kē ikuşnaana abot adēm ti n̄tup ŋi pfiyaar, pjukan pi manjoonan pi iṭaşuŋ bnuura. ⁷Pokan n̄tup ŋnaaf ŋanwoon ŋaanwo manjoonan, ṭēpan ṭēp itaman iñog Naşibaṭi. ⁸Na manjoonan ptaman kado kaşēŋ şēŋan uleef panuuraa, kē ptaman kado kaṭaş Naşibaṭi paşē nuura pa iko bti ; pawo na kahon ki ubida wi n̄ta na wi faan. ⁹Bañaaŋ bti bawo kate uṭup wi, ṭiki ujoonani. ¹⁰Iṭtaman keeri ŋlemp ŋbot ŋutan pa pñog Naşibaṭi wi ŋtuuŋ mnhaṭ mi nun ṭi a, ul anwoon najeb, akuṭ awo nabuuran bañaan bti banfiyaaruŋ Krittu.

¹¹Uṭup wi, wi wi iwoon kado kajukan kabot kaṭu bañaan bti bado kaṭaş wa. ¹²Nin ñaan aloon awutan kabeehu ṭiki ihoji, kē b̄tup bi nu, mnwo mi nu, uŋal wi nu, pfiyaar pi nu na pjint̄ uhaaş pi nu ŋaşē wo kado banfiyaaruŋ bado kado ji iwi. ¹³Ji ndo kabi, tamaan ṭi pleyiir *Ulibra wi Naşibaṭi ṭi kadun ki banfiyaaruŋ, ṭi p̄tup baka uṭup wi Naşibaṭi na ṭi pjukan baka. ¹⁴Wutan kadaayanaan uṭen wi *Uhaaş wi Naşibaṭi uṭuuŋ ṭi iwi, wal wi uṭēpnuŋ ṭi bantohi kē bapafu iñen aşē ṭi ini. ¹⁵Ṭuun kabaṭ ṭi iko mēnt̄, ulemp wi nu uhilna uya kadun, uwinana ṭi bañaan bti. ¹⁶Tamaan ido kalipara ṭi mnwo mi nu na ṭi pjukan pi nu, mēbaan iliint̄ ; idole haŋ kbuuran uleefu na bañaan banktiinkiin.

Mnwo mi Timote ṭi kadun ki banfiyaaruŋ

5 Wutan nin kalēbar na ñiint̄ naṭaf, ṭēpēn ṭēp iṭiini na a jibi ijaan k̄tiini na şaaş, iṭiini na baṭaşa jibi ijaan k̄tiini na baṭa'u. ²Mēbaan baat̄ baṭaf jibi imēbanuŋ naan, ibot imēban baat̄ banhojuŋ ji baṭa'u na uhaaş ujint̄.

Baat̄ bayoṭ

³Mēbaan bnuura baat̄ bayoṭ, dji banwoon baanka baṭēnk. ⁴Kē woli ñaat̄ nayoṭ abuk kēme ababnt̄en, babukul mēnt̄ kēme bababul bawo kadiiman pfiyaar pi baka du katoh ki baka duna wi baklukuŋ bajug baka uko wi baṭēnkun̄ baka. Uko mēnt̄ uliluŋ Naşibaṭi. ⁵Kē ñaat̄ anwoon aanwo na nin ñaan aloon ankndoon kaṭēnka, uŋ mēnt̄an aji ṭu mnhaṭ mi nul ṭi Naşibaṭi, kañehan kabot kakoota utejan na pnak. ⁶Kē ñaat̄ nayoṭ anşaan ahokan iko yi umundu, awo ñaan ankeṭuŋ ; aji wo najeb ṭi bdig hēnk kaşē do bi keṭa keṭ du uhaaş. ⁷Leşaan bañaan kak uko waŋ bawutna kawo baankṭup nin buṭaan bloŋ ṭi baka. ⁸Kē ñaan aşale wo aando ji ṭēnk bayiṭul, ajuuna biki katohul, adek Yetu *Krittu kafet̄: awuṭ apel ñaan anwoon aanfiyaar Krittu.

⁹Woli ñaat̄ aŋal ppiitan katim kawo ṭi pnt̄uk pi baat̄ bayoṭ, awo i kaka ŋşubal iñeen paaj kapaf, kawo ñaat̄ ambiin̄ aliŋ ṭi bniimul ; ¹⁰awo kawo ñaat̄ ammeṭaniin̄ ṭi pdo bnuura : akuş babukul bnuura, aṭijan bayaant̄ bnuura, añow ihoṭ yi bañaan banwoon biki Naşibaṭi⁴, aṭēnk bajuuk, ado iko inuura bti. ¹¹Kē baat̄ bayoṭ banhumuŋ, wutan kapiitan baka ṭi pnt̄uk pi baat̄ bayoṭ ṭiki woli uŋal wi piint̄ udo baka kē balow *Krittu, bakak kaŋal pniima. ¹²Wal mēnt̄ baji baduknaana ṭiki bagar hēnk uko wi bahonjuŋ Krittu. ¹³Kē hēnk, wi bawoon baanka uko udo, baji bañaay na itoh, kapaf ṭuŋ pwaan uko udo puŋ b̄tup btum na bkuutar, kaṭiiniyaan iko inwoon iinwo kado kaṭiiniyaan. ¹⁴Ukaan keeri kē nhokan baat̄ bayoṭ banhumuŋ baaniimaa, bubuk bawo na itoh yi baka, başoorad nja bawutna kaṭup buṭaan ṭi nja. ¹⁵Baloŋ ṭi baka bado bi jot jot aṭaş

⁴5:10 *Pñow ihoṭ yi bayaant̄ banfiyaaruŋ*:Ṭfa du Itrayel pñow ihoṭ yi nayaant̄ paji padiiman kē ñaan adēmana.

*Fatana. ¹⁶Ŋaaŋ anfiyaaruŋ andoli anwoŋ na baaŋ bayoŋ du katohul awo kaŋenk baka, aanwo kawut pntuk pi banfiyaaruŋ pawo i pdo kaŋenk baka. Hënk di di pajaan pahil pŋenk banwoŋ baanka ñaan.

Bantohi

¹⁷Bantohi bankŋonŋ bnuura banfiyaaruŋ, kajunna banjaan balemp ti pŋup uŋup wi Naŋibaŋi na banjaan bajukan wa, bataan na pyeenk baluk bweek. ¹⁸Na manjoonan, upiitana ti *Ulibra wi Naŋibaŋi aji : « *Inwo kaneenan uwit unklempariŋ pfeer wal wi kakit kabanuŋ* »^c akak aji : « *Nalemp awo kaluka ujënk wi nul*^d. »¹⁹Wutan kadinan nin batapar nantohi ankŋonŋ banfiyaaruŋ bŋup bë mëntŋ bañaan batëb këme bawajanŋ babiŋ aŋup. ²⁰Woli ajubani, ŋiiniin na a ŋi kadun ki banfiyaaruŋ bti, bantohi bantukiŋ bahilna baten.

²¹Dkooŋu ŋi kadun ki Naŋibaŋi na ki Yetu *Krittü na ki ŋwanjuŋ ŋandataniŋ ido kaŋaŋ iko yi njakiŋ yi na uŋal unwoŋ utool, wutan kapaŋŋer ŋi iko bti yi ikdoluŋ. ²²Wutan kataran nin ŋi ppaf ñaan iñen kawula pŋih kaŋi ibi ineeŋ ŋi pjuban pi ñaan aloŋ. Wutan kaŋopan uleefu.

²³ŋaŋaan pdo kadaan meel ŋaŋ, jaan kdaan ubiñu untiinku pa kayiñu kanjaan kaŋum pnooranu.

²⁴Pjuban pi bañaan baloŋ paji pabi winana winana ji babi bado kawayëŋ baka ; kë pi baloŋ paŋë ji paŋo kaŋon kabaa winana. ²⁵Kë hënk di di iko inuura yi bañaan bajaan bado ijaan iwinana, iloŋ inwoŋ iinwinanaa iji iluŋ kawinana.

Pjukan ŋi uko wi balempar bañaan

6 Bañaan bti banwoŋ balempar bañaan bawo kamëban biki

baklemparuŋ kado katiink baka bnuura. Hënk baankdo nin uko uloŋ uwuŋaan wi bañaan baktijanŋ katokna katim ki Naŋibaŋi na pjukan pi nun. ²Kë banŋaan alempar bañaan banfiyaaruŋ *Krittü, bawutan kaŋal kaji babeeh baka ŋiki bawo bayiŋ baka ŋi Krittü. Bawo kaŋep ŋep kado kalempar baka bnuura ŋiki bañaan biki Naŋibaŋi aŋaluŋ biki baklemparuŋ hënk.

Bajukan baŋilan

³Iko mëntŋ bti yi yi iwoŋ kado kajukan kabot kaŋu banfiyaaruŋ pdo. Woli ñaan aloŋ ajukan iko iloŋ impaŋi awo aankaŋaŋ ŋŋup ŋnuura ŋi Yetu *Krittü Ajugun na pjukan pantaanŋ na pñogan bañaan du Naŋibaŋi, ⁴awo nahomp naweek, aamme me nin uko uloŋ, atam bŋup, na pŋomna uko wi ŋŋup ŋajakuŋ. ŋuŋ duŋ mëntŋ di di pñeebar iko, na pŋom na bkuutar na pŋalad bañaan buŋaan ijaan ipëna, ⁵yul na blaŋar banwoŋ baankba. Bañaan banwoŋ ŋi blaŋar mëntŋ batoka ŋŋal, baankak ame manjoonan, wi baŋaluŋ aji plempar Naŋibaŋi pawo uko ukaani itaka. ⁶Na manjoonan plempar Naŋibaŋi paji pawul ñaan iko inuura itum woli alin ŋi uko wi akaan. ⁷We wi ŋŋiŋuŋ wi ŋbukiiŋ ba? Nin uko uloŋ. Kë we wi ŋhiniŋ kayaanaan ba? Nin uko uloŋ. ⁸Kë hënk keeri di ŋwoŋ kakëŋan woli ŋka uko ude na uwohara. ⁹Kë banŋaan aŋal pyok, baji bajot ŋi kaguuru, kawo ŋi bŋaaw, kaŋë neeŋ ŋi iko ipën itop itum injaan ido ñaan atoka kakuŋ kaneem. ¹⁰Na manjoonan pŋal itaka pajaan paŋiŋ iko iwuŋaan bti ; bañaan baloŋ banŋaluŋ itaka badek Naŋibaŋi kaŋep aŋë yewlën ŋleef ŋi baka na ŋnoor ŋantumuŋ maakan.

Pjukan pa Timote

¹¹ Kë iwi, inſaana awo i Naſibaſi, lowan iko mēnt bti, iwo kado kala pwo natool, pdo iko inklilun Naſibaſi, pfiyaara, pnal bañaan, phil kamiir na pjoob bkow. ¹² Gutaan ugut unuura unwoon pmēban pfiyaar pi nfiyaaruſ *Krittu aliint, iſe iy- eenk ubida wi mnſo unkaan kē idu'anaa wi iſupun aji ifiyaar Krittu kē bañaan batum bammaari. ¹³ ſi kadun ki Naſibaſi anwulun bañaan na nko uhēfēnt na ki Yetu *Krittu anſupun manjoonan wal wi awoon ſi kadun ki *Pont Pilat dkooſu ¹⁴ ido iko yi nſuun pdo yi. Wutan kapē- nan nin uko ulon da, uwut kaka nin bſup te wal wi Ajugun Yetu Krittu ak- lun kapēn kawinana. ¹⁵ Naſibaſi akdolun Krittu awinana ſi wal wi adatuſ ; ul annurandēnuſ bnuura, anwoon naſih aloolan ſañ, anwoon Naſih *Andēmuſ Maakan. ¹⁶ Ul ſañ awoon aankket, afēſ du bjeahi bi nin ſaan awoon aanhil

pban, ul i i nin ſaan awoon aambaan kawina kēme kahil pwin. Ul awoon na mndēm na mnhina te mnſo! Uwo haſ!

¹⁷ Hēnkuſ, jakan na bayok biki umundu wi, bawut kadeen iganan, bawut kaſu mnhaſ mi baka ſi pyok panjaan paba, baſpēn ſp baſu ma ſi Naſibaſi anjaan aſen nja iko bti kaſuman nſe wo bnuura. ¹⁸ Badoon kado bnuura, pyok pi baka pawoon pdo bnuura ; bawoon bañaan banjaan baſen, banjaan baſal pfaaſiir uko wi bakaan. ¹⁹ Woli bado haſ, baji baſonkrēn pyok ptum pa faan kahilna kalun kaka ubida wi manjoonan.

²⁰ Iwi Timote, hankan bnuura uko wi Naſibaſi awuliin. Lowan nſup nan- woon njanaka udooni akuſ awo njanlil Naſibaſi, na blaſar ſi uko wi banjakuſ aji uko wi baktupun uwo kame aſe ſi- lan ſilan. ²¹ Bañaan banfiyaaruſ nſilan mēnt baduk ptaſ bgah bi Yetu. Dñehan Naſibaſi awulan, an bti bnuura bi nul!

Uṭup utēbantēn wi

Pawulu apiitun

Timote

Uṭup ujuni

Ulilbra wi uwo kakaarta katēbantēn ki Pawulu apiitun Timote. Apiit ka wi awoon ukalabuṣ du Rom. Banohul bti baṭi wal mēnt aduka. Luk ṭañ anwoon napiintan awoon aanduka. Pawulu awin kē uko ubaa, pkeṭ ṭañ padukiin. Uko mēnt ukaaṅ kē apiit Timote kaṭaṅa ṭiki ajeja kē awo ji abukul na manjoo-nan. Kakaarta ki Pawulu apiitun ki kawoon kabaaṅṣaani ki apiitun. Apiita ṭi kakaarta ki aji na a amēban ji a aliint ṭi pfiyaar. Akak ajaka ataman ṭi pṭup Uṭup Ulil Unuura wi Yetu Krittu woli badoo hajana. Aji na a alipara pjukan panwoon paanwo Uṭup Ulil Unuura. Pawulu akak aṭup ṭi ka aji ul ṭi uleeful agutan ugut unwoon unuura, kē awo kaya hēnkuṅ du Ajugun Yetu Krittu. Aṭup aji ṅaan anfiyaaruṅ Krittu andoli awo kado ji a.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboṣ (1.1-2)
2. Pawulu aṭaṅ Timote (1.3-18)
3. Hum di di ṅaan ajaṅ awo nangoli nanuura i Krittu (2.1-26)
4. Hum di di baṅaan bajēn bakluṅ kawo ṭi ṅnuur ṅbaaṅṣaani (3.1-9)
5. Pmēban kaliint ṭi pfiyaar (3.10-4.8)
6. Pṭaṅ pbaaṅṣaani na pwul mboṣ (4.9-22)

Pwul mboṣ

1 Nji Pawulu, i Naṣibaṭi aṅaluṅ nwo nanjaṅan i Yetu *Krittu, aṭu'ēn ndo kaṭup uko wi ubida unwoonun ṭi Yetu Krittu wi ahonun, ²dpiitiin, iwi Timote abuk naan i nṅaluṅ. Dñehan Naṣibaṭi

Aṣin nja na Yetu Krittu Ajugun bawulu bnuura na mṅaga babot bajoobṭēnu uhaaṣ.

Pawulu atēṅṭēn Timote

³Dbeeb maakan Naṣibaṭi i nji kadēmanun jibi bateem naan babinṅ adēmana na uṣal ujint. Dji kaduka ṭi pñehana utejan na pnak, kaṣē leṣu. ⁴Dleṣ mnkuul mi nu^e, aji kaṅal maakan kawinu kahilna katum na mnlilan. ⁵Dkak aji kaleṣ pfiyaar pi nu panjoonanun. Pfiyaar mēnt pi pi bi Lowit ateemu ṅaaṭ na Ēnit naan babinṅ awoonaan uteek, dfiyaar bnuura kē pawohaṅ ṭi iwi. ⁶Ukaaṅ kē nji kaleṣanu, itij bnuura uṭen wi Naṣibaṭi awuliin wi mpafiin iñen. ⁷Na manjoo-nan Naṣibaṭi aanwul nja uhaaṣ wi blal, aṭēp ṭēp awul nja uhaaṣ wi mntēṅ, wi bṅalad na wi pṭoorandēr. ⁸Wutan keeri kakowa pṭiiniyaan uko wi Ajugun, wutan kakowara nji nwoon nakalabuṣ pa ul ; hajan na nji pa *Uṭup Ulil Unuura, mn-hina mi Naṣibaṭi manṣē mando kaṭēnku. ⁹Naṣibaṭi abuuranuṅ nja abot adu nja ṅwo biki nul. Kē uko mēnt uṣē wo uunwoona ṭi udo wi nja, uwoona ṭi mṅaga mi Naṣibaṭi aṭēpnun ṭi Yetu *Krittu awul nja. Ado bi ṣala ṣal undiimaan ji abi ado kapaṣ umundu aji aṅaga nja, ¹⁰mnṅaga mēntēn mampēn awinana hēnkuṅ ṭi ubi wi Yetu Krittu nabuuran nja. Ul awatun pkeṭ abot aṭēpna ṭi Uṭup Ulil Unuura adiiman ubida wi mṅto. ¹¹Naṣibaṭi aṭu'ēn kē nwo nanjaṅan anjaṅ aṭup kabot kajukan Uṭup Ulil Unuura. ¹²Uko waṅ ukaaṅ kē nji kahaj hēnk, aṣē wo mēnkowa ṭiki dme bnuura Yetu Krittu i nfiyaaruṅ abot ame kē ahina kaṭijan bnuura uko wi ahankanaanun te unuur uweek wi akluṅ kabi. ¹³Doon kaṭaṣ bnuura ṅṭup ṅnuura ṅi itiinknuṅ ṭi nji, mēbaan ṅa na pfiyaar na uṅal yi ṅy-eenkuṅ ṭi Yetu Krittu. ¹⁴ṭijaan bnuura

^e1:4 Natenan ṭi Ulemp 20.37.

uko unuura wi ahankaniin, wi *Uhaaş wi Naşibaŋi unwoon ŋi nja ukŋenkiin iŋijan.

¹⁵Jibi imeen, bañaan bti biki utaak wi Atiya bawutanaan, Figel na Hermogen bawo ŋi bukuŋ mēntan.

¹⁶Dñehan Ajugun añaŋa biki katoŋ ki Onetifor ŋiki atēŋtēnaan ŋyaaş ŋtum abot awo aankowaa wi batuhnun. ¹⁷Wi abanuŋ du Rom, aŋep ŋep ataman ŋi pla'ēn te adoo awinēn. ¹⁸Dñehan Ajugun añaŋi'a ŋi unuur ubaaŋsaani. Ime kak bnuura jibi aŋēnkunŋ wi ŋwoon du Efet.

Mnhaj mi nalempar Krittū

2 Kē iwi abuk naan, tamaan ijejna mn-tēŋ mi nu ŋi bnuura bi Yetu *Krittū akwuliin. ²Itiink uko wi njukanunŋ ŋi kadun ki bañaan batum, kaan ijukan wa bañaan biki bahaŋun, banhilun kajukan wa kak bandukiin.

³Hajan na nji ji nangoli nanuura i Yetu *Krittū. ⁴Nin ñaan alon anwoon ŋi pngoli aanji nooran uleef na iko yi bañaan banwoon baanwo bangoli woli aŋal kalempar bnuura naweekul. ⁵Kē hēnk kak di di uwoon ŋi pŋi, ñaan aanji yeenk katum woli aanŋi jibi bajakuŋ. ⁶Kē hēnk kak di di najaar anlempun bnuura ajaan aka na pyeenk kafah kateek ki uko wi akitun. ⁷Şalan bnuura uko wi nji nŋupiin, Ajugun aŋēnku ika uşal umeeni iko bti.

⁸Leşan Yetu *Krittū annaŋiin ŋi pkeŋ, ampēnnunŋ ŋi pntaali pi *Dayiŋ naşih ; *Uŋup Ulil Unuura mēnt ŋi wi nji kaŋupun bañaan. ⁹Wul ukaan kē nji kahaj adoo tanana ji nado buŋaan. Kē uŋup wi Naşibaŋi uşē wo uuntananaa. ¹⁰Ukaan kē nji kamiir iko bti pa bañaan bandataniin bahilna bayeenk mbuur mi Yetu Krittū akwulun baka na mndēm te mnŋo. ¹¹Bañaan bti bawo kate uŋup wi, ŋiki ujoonani :

Wi ŋketun na *Krittū, ŋlun kaka ubida na a.

¹²Woli ŋmēban aliint, ŋlun kaşih na a. Woli ŋpoka, ul kak alun kapok nja.

¹³Woli ŋdeka kafet, aji woha na nja kamēban nja, aanhil kalaŋ uleeful.

Pgut na bajukan baŋilan

¹⁴Wutan kaŋaŋan pdo kaleşan bañaan iko yi, kaŋup ŋi kadun ki Naşibaŋi kē bawo kawut ŋom pwaan udooni ŋi uko wi ŋŋup ŋajakun, panjaan panee-man ŋaŋ banjaan batiink pa. ¹⁵Tamaan inaŋ ŋi kadun ki Naşibaŋi ji ñaan anlempun bnuura, nalemp anwoon aankowaa, ankjukanun bnuura uŋup wi manjoonan. ¹⁶Kē ŋŋup ŋanwoon ŋaanka udooni, ŋanwoon ŋaanlil Naşibaŋi, lowan ŋa. Banwoon ŋi ŋa baji balowa low Naşibaŋi pya. ¹⁷ŋŋup ŋi baka ŋaji ŋatoka tok pya jibi ujad ujaan udēma dēm pya. Himene na Filet bawo ŋi bukuŋ mēntan : ¹⁸bapok manjoonan wi baŋupun aji Naşibaŋi ado bi naŋan bañaan ŋi pkeŋ, apēnan hēnk bañaan balon ŋi pfiyaar pi bafiyaarun. ¹⁹Kē uŋup wi Naşibaŋi uşē naŋ aliint ji plaak pi bajaan baniwna, kē bapiit ŋi plaak mēnt aji : « Ajugun ame bañaan banwoon biki nul » akak aji : « Ñaan anjakun aji awo i Ajugun awo kadek kafet iko inwoon iinwo itool. »

²⁰ŋi katoŋ kaweeŋ uunji uka ŋaŋ iko ideeni na idaani yi uwuuru kēme yi untaam, uji uka yi babomanaani imul na yi ufuuş ; ilon iji iwo yi bayaant, ilon kawo pa iko yi ŋnuur bti. ²¹Woli ñaan apēn ŋi iko iŋop yi nŋiiniyaanun aji wo ji iko yi uwuuru kēme untaam. Ayiman pa Ajugun, aji lempara bnuura, ahinan pdo iko inuura bti.

²²Lowan unoh wi kpoŋ itaman ido kala pwo natool, pfiyaar, uŋal na pwo bnuura na bañaan. Doon iko mēnt na bañaan banjaan badēman Ajugun na uhaaş uŋinŋ. ²³Pēnan ŋi blaŋar banwaanun udooni, ime kē baji baŋiŋ ŋjom. ²⁴Kē ñaan anşaan awo nalempar Aju-

gun ašë wo kalow pjom, awo kačëp tšëp kaŋal bañaan, kahil pjukan, kahil kamiir. ²⁵ Awo kačiiini na banklačuluj na ŋtup ŋnuura kahač kē ulome Našibači ačen baka bačëlëš ŋhaaš ŋi baka, ado baka bame manjoonan. ²⁶ Bakak wal mēnt na ŋšal ŋi baka kapēn či bčaaw bi *Untaayi Uweek umobuj baka, kē bawo či pdo uko wi uŋaluj.

Ŋnuur ŋbaañašani

3 Dŋal ime kē či ŋnuur ŋbaañašani, ŋwal ŋtam ŋaluj kabi. ² Bañaan baloŋ baluj kado kašal ikow yi baka tañ, kaŋal itaka, kawo bahomp, kadēman ŋleef ŋi baka, kakar katim ki Našibači, kapok ptiink bajug baka, kapok pleš baka, kabeeh iko yi Našibači. ³ Baluj kadēnēt ŋhaaš, kawo baankŋaga, kakuutar, kawo baankhil pčoorandēr, kaŋoonk, kabot kapok uko unuura. ⁴ Bañaan mēnt baluj kado kaguurad, kamēnač, kawo bahomp baweeek, kaŋal unoh kapel pŋjal Našibači. ⁵ Baji bawo či bdig ji bañaan banŋoguj Našibači kašë poka du meet. Lowan bañaan mēnt. ⁶ Baloŋ či baka baji baneej du itoh kaguur baač banwiišuj ŋšal, bantumuj ipekadu, kē iko itum yi ŋleef ŋi baka ŋaŋaluj ikčon baka. ⁷ Baač mēntan baji bawo či pjuk kašë wo baanji bahil nin pme manjoonan. ⁸ Jibi Yanet na Yambret^s babiŋ alač tfa Moyit, hēnk di di bañaan mēnt bakluŋ kalač manjoonan. Bawo bañaan biki ŋšal ŋačopuj, bawo bañaan banwoon baanhil kafiyaar Yetu *Krittu. ⁹ Kē bašë wo baanhil kaya kadun či kaguuru, či ki bpēn bi baka baluj kawinana či kadun ki bañaan bti jibi bi Yanet na Yambret babiŋ awinana.

Bnuura bi Ulibra wi Našibači

¹⁰ Kē iwi, iwin bnuura pjukan pi naan, ame jibi nwoon, iko yi ŋaluj pdo, jibi nfiyaaruŋ *Krittu, iwin kē dmiir, dŋal bañaan akuč amēban aliint. ¹¹ Ikak awin wi bañaan baknooranaanuj, ahajanaan du Antiyoka, na Ikoniyom na Littra^f. Mn-haj mnhoŋ mi mi bawoon baanhajanaan da? Kē Ajugun ašë pēnanaan či ma bti. ¹² Kē ŋaan andoli anŋaluj pčaş Yetu *Krittu, baluj kahajana. ¹³ Kē banšaan awo bañaan baŋot na banjaan bačilan, babi kaduka duka či pdo bučaan, kawo či pguur bañaan kabot kaguur ŋleef ŋi baka.

¹⁴ Kē iwi, uko wi ijukuj abot adinan aji ujoonani mēbaan či wa, wi imeeŋ ŋaan anjukaniŋ wa. ¹⁵ Wi iwoon napoč te hēnkuj ijuk ame *Ulibra wi Našibači, wul uhiniŋ kawulu ušal untuŋa unčjiŋ ibuur wi ifiyaaruŋ Yetu *Krittu. ¹⁶ Iko bti impiituj či Ulibra wi Našibači iwoona du a. Inuura pa pjukan nja uko unwoon manjoonan, kačan nja, kadi-iman nja bgah wal wi ŋdoluj bučaan, kajukan nja pwo batool. ¹⁷ Hēnk di di ŋaan anwoon i Našibači akyeenuŋ či uhaašul iko bti yi anumiŋ kadolna iko bti inwoon inuura.

Iko iloŋ kak yi Timote awoon i kado kado

4 Yetu *Krittu aluj kawinana ji naših kawayëš bajeb na bankečuj, aluj kabi kaših. Ukaan kē nji kakooču či kadun ki Našibači na ki Krittu mēnt. ² Čupan bañaan učup wi Našibači, baŋale pte wa kēme woli baančali ktamanaara taman. Čiiniin na bandoluj bučaan ibot ičoman na banjubanuŋ, tēŋčenan bañaan či pdo bnuura, doon uko mēnt

§3:8 Yanet na Yambret: Baloŋ bašal kē bañaan mēnt bawo bado dayaamu biki Ejiptu : Natenan či Ppēn 7.11, 22 na 9.11.

§3:11 Natenan či Ulemp 13.14-52; na či 14.1-20.

na kamiir kaweeek pa pjukan baka. ³Na manjoonan wal ubi wi bañaan bawoon baankak atiink pjukan pnuura, bado kaťaş iko yi nleef ni baka njanaluŋ, kawo na bajukan batum banktupun baka uko wi banjalun ptiink tañ. ⁴Baankak aŋal ptiink manjoonan, babaa t̄ep t̄ep katiink iko inwoon iinwo manjoonan. ⁵Iwi k̄e iş̄e wo i kaťoorand̄er ti iko bti yi ikdolun, jaan kamiir ti wal wi mnhaj, taman ido kaťup *Uťup Ulil Unuura, ido kado ulemp wi nu jibi uwoon kadolana bti.

⁶K̄e nji, bado bi tul̄en jibi bajaan batul poot pi pgur, wal wi naan wi pkeť udo bi kaban ban. ⁷Dgutan ugut unuura, dba pti, dm̄eban ti pfiyaar pi nfiyaarun Yetu *Krittu. ⁸Uko unduki'aanun h̄enkuŋ uwoon pyeenk utepi wi ñaan natool ajaan afuuťa. Utepi m̄ent̄, Ajugun, nawaȳş̄ natool aklun kawul̄en wa ti unuur wi aklun kawaȳş̄ bañaan. K̄e m̄ent̄ nji aloolan tañ kayeenkuŋ wa, bañaan bti banjalulun ayoonk ubi wi nul bayeenk wa.

Iko yi Pawulu aŋaluŋ bañaan bado

⁹Faraan ibi du nji, ¹⁰ťiki Demat ti pŋal iko yi umundu wi, aduk̄en aya Tetalonika, k̄e Kreş̄ent̄ aya Galatiya, Titut̄ k̄e aya Dalmatiya. ¹¹Luk tañ adukiin na nji. Dolan Markut̄ abi na iwi ti ki dnumi'a maakan ti ulemp wi

naan ti. ¹²Dyil Tişik du Efet. ¹³Woli ilun abi, k̄t̄ij̄en bayeti bi naan bi ndukuŋ du uko Karput̄ du Trowat̄, na nlibra, iş̄e iwut nin kaťilma ni babomanaanun injan. ¹⁴Alektand̄er naťak adol̄en buťaan maakan ; Ajugun alun kaluka tilemp m̄ent̄. ¹⁵Lipariin iwi ti ulefu, ti ki abi pok maakan utup wi n̄k̄jukanun.

¹⁶Byaaş̄ bteek bi bakwayş̄aanun, nin alon aambi bi aťok na nji, baduk̄en bukal bti. D̄neh̄an Naş̄ibaťi awut kaf̄en baka uko m̄ent̄! ¹⁷K̄e Ajugun aş̄e wo ti kafet̄ naan awul̄en mnhina mi pťup utup wi nul bti, bañaan banwoon baanwo bayuday bti bahilna batiink wa. K̄e h̄enk̄ di di abuuranaanun ti pkeť. ¹⁸Ajugun alun kabuuranaan ti iko iwuťaan bti yi banjalun pdol̄en, kañooťen bnuura du pş̄ih pi nul du baťi. Mnd̄em manwo ti a te mnťo. Uwo haŋ.

Pwul mboş̄ pbañaş̄aani

¹⁹Wulaan bi *Pritiliya na Akila mboş̄, na biki katoh ki Onetifor.

²⁰Erattut̄ aduka du ubeeka wi Korint̄, k̄e nduk Trofim du ubeeka wi Milet ti ki amaaki.

²¹Tamaan ibi ji ujonť ubi udo kajun. Ewubulut̄ awulu mboş̄, na Pudeent̄ na Linut̄ na Klodiya na banfiyaarun bti.

²²D̄neh̄an Ajugun awo na iwi, d̄neh̄an awulan an bti bnuura bi nul!

Uṭup wi Pawulu apiitun

Tit

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta ki Pawulu apiitun Tit. Tit mēnt aanwo nayuday ašē bi kak afiyaar Krittū aji gakandēr na Pawulu. Pawulu apiita kakaarta kē kaṭēnka du Kret di abiiṅ aduka, aji ado katen ulemp wi pntuk pi banfiyaaruṅ Krittū panwoon da. Kakaarta ki kaṭi-iniyaan iko iwajant inknooranun Pawulu ṭi pntuk mēnt. Uteek uwo kē Pawulu alešan Tit jibi ṅaan i baṭuun ṭi kadun ki pntuk pi banfiyaaruṅ awoon kawo. Apiit aṭup uko waṅ, ṭiki awin mnwo mn-wuṭaan mi baṅaan baṭum ṭi biki Kret bawoonaanun. Utēbantēn uwoon kē akak aṭup Tit ajukan baṅaan biki da mnwo mi kawuun kandoli kawoon kawoonaan. Bantohi biinṭ na bantohi baaṭ (banwoon kak kajukan baaṭ banwoonun bampoṭi), baṭaša na bajuuk ṭi ulemp. Abaanšaan aṭup Tit jibi ṅaan anfiyaaruṅ Krittū awoon kawo. Awo kawo ṅaan anwoon aanji ṅal pla bṭup, kado pnoh na baṅaan kalow bkujar, pṅom, bpaṭšēr ṭi pntuk pi banfiyaaruṅ.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboṣ na pñehan Našibaṭi (1.1-4)
2. Pṭaṅ banwoon ṭi kadun ki pntuk pi banfiyaaruṅ (1.5-16)
3. Pṭaṅ banfiyaaruṅ Krittū (2.1-3.11)
4. Pwul mboṣ pbaanšaani (2.1-3.15)

Pwul mboṣ

1 Nji Pawulu, nwoon nalempar Našibaṭi, dpiitiin iwi Tit, dwo kak *nanjaṅan i Yetu *Krittū kahilna kaṭup uṭup untaaruṅ na pfiyaar pi biki Našibaṭi adatuṅ na kame kanjoonanun kanjaan kaṭij baṅaan baṅog Našibaṭi. ²Mnhaṭ mi ubida wi mnṭo manwoona ṭi

iko mēnt. Ubida mēnt, Našibaṭi anwoon aanji ṭilan ahoṅun wa undiimaan wi apaṣun umundu. ³Ṭi wal wi adatuṅ, Našibaṭi nabuuran nja awul uṭup wi nul aji nṭup wa baṅaan. ⁴Dpiitu, iwi abuk naan na manjoonan ṭi Yetu Krittū i ṅfiyaaruṅ nja bti. Dñehan Našibaṭi Ašin nja na Yetu Krittū ambuuranun nja bawulu bnuura babot bajoobṭēnu uhaaṣ.

Ulemp wi Tit du Kret

⁵Kē nšē duku du Kret ihilna ibaanēs ulemp undukiin, idat baṅaan bankwoon bantohi biki banfiyaaruṅ ṭi ṅbeeka bti jibi njakiin ido. ⁶Nantohi i banfiyaaruṅ awo i kawo ṅaan i nin aloṅ awoon aanka uko uṭup ṭi a, awo kaniim ṅaaṭ aloolan kaliṅ ṭi a, babukul bawo kafiyaar Yetu *Krittū, baanwo kawo ṭi iko iwuṭaan abot awo kado kate. ⁷Na manjoonan naweek i banfiyaaruṅ awo namali i Našibaṭi ukaan kē awo i kawo ṅaan i nin aloṅ awoon aanka uko uṭup ṭi a, aanwo kawo nahomp, kēme natar udeeb, nakuṅ, naṅal ugut, aanwo kawo naguрад ṭi uko wi itaka. ⁸Kē ašē wo i kaṭēp ṭēp kawo ṅaan anjaan ayeenk baṅaan bnuura, anṅaluṅ pdo bnuura, aka uṣal, awo naṭool, aṭaṣ Našibaṭi, abot aṭijan uleeful. ⁹Awo kamēban uṭup unjoonanun wi Našibaṭi jibi bajukanun wa kahilna kado kaṭaṅ baṅaan na pjukan pnuura, kabot kadiiman banklaṭun uṭup mēnt kē baanfaṅi.

¹⁰Na manjoonan, baṭum ṭi baṅaan biki Kret baanji bate, atum bṭup abot aji baguurad. Bayuday banjakuṅ aji baṅaan bawo i kawala katēmp bawoonun haṅ. ¹¹Iwo i kado baka badēt itum! Baji batok ṅṣal ṅi itoh ipēb wi bajaan bajukan baka iko inwoon iinwoo kado kajukan. ¹²Uka ṅiint aloṅ i Kret, najukan naweek, andoon aji : « Biki Kret bawo baṭilan baweek, baṅot ji ṅko ṅi uṭeeh, awo bapēra banfeeruṅ. » ¹³Uko wi aṭupun

ujoonani, ukaaŋ kē iwo kaŋoman na baka bnuura bahilna baliint̄ ti pfiyaar, ¹⁴bawut kaṭaṣ ḡṭup ḡanwoon ḡaanwo manjoonan ḡi bayuday baloŋ na iko yi bañaan̄ bandekuŋ manjoonan kafet̄ bajakuŋ aji bañaan̄ bawo i kado. ¹⁵Iko bti iji iwo ijint̄ ti kadun ki Naṣibaṭi pa bañaan̄ banwoon̄ bajint̄, kē nin uko uloŋ uṣē wo uunji uwo ujint̄ pa banṭopuŋ banwoon̄ baanḡal pfiyaar. Iṣal na ḡhaaṣ ḡi baka ḡaṭopi. ¹⁶Baji baji bameeŋ Naṣibaṭi kaṣē diiman̄ ti mnwo mi baka kē bapoka : bawo bañaan̄ banjaan̄ bado iko inṭopuŋ maakan, banwoon̄ baanji bate, banwoon̄ baanhil pdo nin uko uloŋ unuura.

Hum di Tit awoon̄ kado kajukan?

2 Kē iwi Tit, iṣē wo kajukan uko un-taanuŋ na pjukan pnuura. ²Ṭiiniin na baṭaf iji na baka bawo kaṭijan ḡleef ḡi baka, kawo bañaan̄ bantiinkaniin̄, bankaŋ ḡṣal, bawo kamēban kaliint̄ ti pfiyaar Yetu, ti pḡal bañaan̄ na ti kamiir. ³Ṭiiniin kak na baaṭ baweek iji na baka, mnwo mi baka manwo kalil Naṣibaṭi, bawo kalow bkuutar, kawut pḡotan poot kadun, kaṣē kado kajukan iko inwoon̄ inuura. ⁴Woli bado haŋ, bajukan baaṭ banhojuŋ pḡal bayin baka na babuk baka, ⁵pwo na ḡṣal, pḡint̄ ḡhaaṣ, pdo kalemp̄ ti itoh yi baka, pḡoob ikow, ptiink bayin baka, bañaan̄ bawutna kalaṭ uṭup wi Naṣibaṭi. ⁶Kē hēnk̄ kak di di ḡḡaluŋ iṭi-ini na baṭaṣa iji na baka baṭoorandēr. ⁷Kē iwi ti uleefu iṣē wo kado kado bnuura ti iko bti batenna ti iwi. Doon kajukan na uhaaṣ ujint̄, pjukan pankndoon̄ bañaan̄ bado katiinku. ⁸Iṭup ḡi nu ḡawo i kawo ḡtool, ḡi nin ḡaan̄ awoon̄ aankhil plaṭ, banklaṭiḡ bahilna bakowa, bawo baankka nin uko uwuṭaan̄ uṭup ti ḡja. ⁹Jakan na balempar̄ bañaan̄ bado katiink̄ biki baklemparuŋ ti iko bti, bado kalemp̄ bnuura bawut kado kalaṭ baka. ¹⁰Baanwo kado kakiij̄ baka, bawo kawo bañaan̄ biki bafiyaaruŋ bnuura. Hēnk̄, ti

iko bti yi bakdolouŋ pjukan pi Naṣibaṭi nabuuran̄ ḡja paḡi panuura ti kēṣ ki bañaan̄.

Pwinana pi bnuura bi Naṣibaṭi

¹¹Naṣibaṭi adiiman̄ ḡja bnuura bi nul, awul ḡja ba kahilna kabuuran̄ bañaan̄ bti. ¹²Bnuura mēnt̄ baji bajukan ḡja pwut iko inwoon̄ iinlil Naṣibaṭi na iko iwuṭaan̄ yi ḡleef ḡja ḡaḡaluŋ. Hēnk̄ ḡhilan̄ pwo na uṣal, kawo bañaan̄ batool, kado iko inliluŋ Naṣibaṭi ti mboṣ, ¹³kayoonkna unuur wi mnlilan̄ wi ḡhaṭuŋ, wi Yetu *Krittu Naṣibaṭi naweek i ḡja, anjaan̄ abuuran̄ ḡja akbiin̄ na mndēm mi nul. ¹⁴Awuluŋ uleeful kahilna kapēnan̄ ḡja ti buṭaan̄ bti bi ḡjaan̄ ḡdo, kajint̄an̄ ḡja kado ḡja ḡwo bañaan̄ biki nul, banjaan̄ baḡal pdo iko inuura. ¹⁵Kē hēnk̄ di di iwoon̄ kado pdiim : kaṭup, kakoot̄, kaŋoman. Kdinan̄ nin ḡaan̄ abeehu.

Hum di banfiyaaruŋ bawoon̄ kawo?

3 Hēnkuŋ leṣaan̄ banfiyaaruŋ iji na baka bado katiink̄ banwoon̄ ti pṣih̄ bti, bawut kapataṭa badoki babi naṭ naṭ ti pdo iko inuura bti. ²Jakan na baka bawut kakuut̄ nin ḡaan̄, batiinkar, bajoob ikow, bawo bnuura na bañaan̄ bti. ³Nja kak ḡbi wo ṭfa bañaan̄ banwoon̄ baanwo na ḡṣal, banwoon̄ baanji bate, banneemuŋ, kē iko iṭop na iko iwuṭaan̄ indoli yi ḡleef ḡi ḡja ḡaḡaluŋ kē ikṭoŋ ḡja, ḡbi wo ti mnḡot na pṣeebar iko, ado iko yi bañaan̄ bakṣoornuŋ ḡja, aṣoorad̄ ti ptoof pi ḡja. ⁴Kē wal wi Naṣibaṭi nabuuran̄ ḡja adiimanuŋ ḡja bnuura bi nul na jibi aḡaluŋ bañaan̄, ⁵abuuran̄ ḡja. Mēnt̄ iko itool yi ḡṣaluŋ aji ḡdoo ikaan̄, mnḡaga mi nul ma. Aṭēpna ti *uhaaṣ wi nul aḡint̄an̄ ḡhaaṣ ḡi ḡja, ado ḡja kē ḡwo bañaan̄ bahalu. ⁶Aṭēpna ti Yetu *Krittu nabuuran̄ ḡja awul ḡja uhaaṣ mēnt̄ akēṣan̄. ⁷Krittu awulun̄ bnuura bi nul ado kē ḡwo bañaan̄ batool ḡhilna ḡhaṭ̄ kē ḡka ubida wi mnṭo.

⁸Bañaaŋ bti bawo kate uŋup wi ŋiki ujoonani, kē nŋal iŋup bañaanŋ bnuura, banŋuunŋ mnhaŋ mi baka ŋi Naŋibaŋi bahilna baŋu kabaŋ ŋi pdo kado iko inuura. Uko mēnŋ uwoonŋ uko unnuuriinŋ pa bañaanŋ abot aŋēnk baka. ⁹Kē iŋē wo kapēn ŋi bŋup btum banwaanŋuŋ udooni, na pŋiniyaan jibi mnŋini manyeenkiirunŋ, na pŋom na blaŋar ŋi uko wi *bgah bi Moyit. Iko mēnŋ iwaanŋ udooni abot awo iinji iŋij nin uko ulonŋ unuura. ¹⁰Woli ŋaanŋ alonŋ aŋij bpulad ŋi ptoofan, ŋiniin na a uyaas uloolan ikak iŋini na a utēbantēn. Woli aanŋaŋani, lowaana, ipēnana ŋi iko bti, ¹¹ime kē awo ŋaanŋ anwuŋuŋ uŋal, pekadu di ajaanŋ ado dadi-iman kē aduknaanaa.

Iko ibaaŋsaani yi pdo

¹²Wal wi nji kayilunŋ Artemat kēme Tiŋik, iwo kataran kabi du nji du

Nikopolit, dul di di njakuŋ aji dwo ŋi wal wi ujonŋ.

¹³Tamaan iŋēnk bi Fenat name bgah na Apolot bahilna bayaanŋ, bawut kawaanŋ nin uko ulonŋ.

¹⁴Bayiŋ nja ŋi *Krittu bawo kajuk pta-man maakan ŋi pdo iko inuura, nin ŋaanŋ alonŋ awutna kawaanŋ uko wi anumiiŋ unuur undoli, hēnk baankwaanŋ udooni.

¹⁵Bañaanŋ banwoonŋ na nji bti bawulu mboŋ. Wulan mboŋ banfiyaaruŋ bti abot aŋal nja.

Dñehan Naŋibaŋi awulan an bti bnuura bi nul.

Uṭup wi Pawulu apiitun

FilemoŃ

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta ki Pawulu apiitun FilemoŃ nanohul. Niint mēnt awo i ubeeka wi Kolot, awo űaaj ammeṭaniin du ubeeka mēnt. Abi tiink kē Pawulu akṭup Uṭup Ulil Unuura kē abi fiyaar fiyaar ṭi dko mēnt akak aṭaṣ bgah bi Krittū. Abi ka ṭi bajuuk ṭi ulemp biki nul niint alon i katim kawoon Onetim ambiin aṭi abuur. Wi ayaaj aya ayit na Pawulu du dko di awoon du ukal-abuṣ, kē aṭupa Uṭup Ulil Unuura unjaaj uṭiiniyaan uko wi Yetu Krittū. Wi wi aṣaaj afiyaar Krittū. Pawulu apiit FilemoŃ kaji na a amiir Onetim. Kē Onetim ṭi uleeful aṅooṭun kakaarta ki Pawulu apiitun. Ṭi bgah bi wal mēnt, FilemoŃ ahina lah kado Onetim uko wi aṅaluṅ kēme kafina. Pawulu akooṭa ṭi kakaarta ki aji na a awut kajej Onetim ji najuuk ṭi ulemp ambiin abuur. Ajaka ayeenka bnuura ṭiki hēnkuṅ awo ṭi ploolan na Krittū.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboṣ (1-3)

2. Pawulu abeeb Naṣibaṭi ṭi uko wi FilemoŃ (4-7)

3. Pawulu akooṭ FilemoŃ ṭi uko wi Onetim abuurun (8-22)

4. Pwul mboṣ pbaaṣaani (23-25)

1 Nji Pawulu i ulemp wi Yetu *Krittū uṭuun kē nwo ukalabuṣ, na Timote ayiṭ nja ṅkpiitiin, iwi FilemoŃ i ṅmaganun injaaj klemp ulemp utēnt wi nun. ²Ṇpiit kak Apifiya űaaj ayiṭ nja na Arkip anjaaj agutan na nja, na banfiyaarun Yetu Krittū bēi aji bayitiir du katohu. ³Dñehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu

Krittū Ajugun bawulan bnuura babot ba-joobṭēnan ṅhaaṣ.

⁴Ṇyaas bēi ṅi njaaj kañehan dji kaleṣu kaṣē beeb Naṣibaṭi i njaaj kadēman ṭi uko wi nu. ⁵Dtiink kē bakṭiiniyaan jibi ifiyaarun Ajugun Yetu na jibi inaluṅ banwoon biki nul bēi. ⁶Dñehan Naṣibaṭi ado pfiyaar pi iṭokuṅ na nja pado kalemp, ihilna ime iko inuura bēi yi ṅkaaj ṭi ubida na *Krittū. ⁷Iwi ayiṭ naan unal wi nu udo kē nlihan maakan, kē uhaas naan ubot aṭoora, wi ijaaj ktēntēn banwoon biki Naṣibaṭi.

⁸*Krittū aṭenēn kē nihil pṭu'u pdo uko wi nji kahepariin. ⁹Kē nji Pawulu naṭaf i ulemp wi Krittū uṭuun kē nwo hēnkuṅ nakalabuṣ kē nṣē ñehanu ñehan uko wi ṭi unal wi ṅkaaj pa Krittū. ¹⁰Dñehanu uko mēnt pa ankakuṅ abuk naan ṭi Krittū wi nwoon ukalabuṣ, Onetim** i nji kaṭiiniyaanun hēnk. ¹¹Aambi kaaru udooni, kē hēnkuṅ aṣē kaarun udooni maakan nja batēb bēi.

¹²Dkakanu a, kē uṣē wo wo ji uhaas wi naan wi nji kawuliin. ¹³Ddoo ṅal lah kaduka na a, awooru ṭi ado kaṭēnkēn, wi *Uṭup Ulil Unuura uṭuun kē nwo ukalabuṣ. ¹⁴Kē nṣē ṅal kayoonk idinanaan uko mēnt, uko unuura wun uwutna kawo ji dkitu kit iñen. Dṅal upēnna ṭi uhaas wi nu. ¹⁵Ulome nawayṣēr na Onetim ṅwal ṅntiinku, aṣē bi ahil akak du iwi naṭo te mnṭo. ¹⁶Aankkak du iwi ji űaaj i bajaaj bajuukntēn ṭi ulemp ṭañ, apel hēnkuṅ űaaj i bajaaj bajuukntēn ṭi ulemp, awo hēnkuṅ ayiṭ nja i ṅmaganun. Dmagana maakan na manjoonan, kē iwi, iwo kamagana kapelēn, ṭiki awo nalemparu abot awo ayiṭu ṭi Ajugun. ¹⁷Jēm pfiyaar Yetu pado kē nwo ayiṭu, keeri imēbana ji nji ṭi uleef naan. ¹⁸Woli adolu uko ulon unde'iin kēme aṭeṭu uko ulon, ktupēn, nji kaluṅ kaluku. ¹⁹Nji Pawulu kapiitiin na kañen naan, nji kalukiin.

**1:10 Onetim : Dawoon annumaniin, ankaaj udooni.

MėnŃal pleŃanu kė iwi idoo ʒeetėn : nji dkaaŃ kė ika ubida ʒi Yetu *Krittu.²⁰ Aa, iwi ayiʒ naan tenan ʒi Ajugun idolėn uko wi nńehaniij, tenan kak ʒi uŃal wi Krittu iwalanaan uhaaŃ.²¹ Dfiyaar bnuura wi nji kapiitiij kė idinan uko wi nhepariij. Ddoo me kė idoo do kapelan uko wi nhepariij.

²² Kaan ido kabomanaan meet, dfiyaar kė pńehan pi nakńehanuŃ NaŃibaʒi paʒu bakakanaan hėnkuŃ ʒi ińeen yi nan.

²³ Epafrať i ulemp wi Yetu *Krittu uʒuuŃ kė awo ukalabuŃ na nji, awulan mboŃ,²⁴ ul na bi Markuť Arittarkuť, Demat na Luk banjaaŃ balemp na nji.²⁵ Dńehan Ajugun Yetu Krittu awulan bnuura bi nul ʒi ŃhaaŃ.

Uṭup wi bapiiṭuṅ

Bahebĕrĕ

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta ki bapiiṭuṅ bayuday bankakuṅ afiyaar Krittū. Naaṅ ampiiṭuṅ ka aammeeṭanaa, kĕ uko wi baṣaaṅ ame bnuura uwo kĕ ampiiṭuṅ ka ame bnuura Ŋlibra ŋi Naṣibaṭi, ṭiki ṭi ṅul ŋi ŋi ajaan atenna kadiimanaan baka manjoonan. Babi hajan ṭfa maakan banfiyaaruṅ Krittū bateek kĕ badoo ji bamena. Uko mĕntṅ ukaaṅ kĕ űaaṅ ampiiṭuṅ hĕnk apiit baka kaḡi na baka bamĕban baliint, bawut kapĕn ṭi pfiyaar pi bafiyaaruṅ. Du unjon, Naṣibaṭi abi do bhoṅar na bayuday. Abi ji na baka woli űaaṅ aḡubani, bafiṅ ulimariya kaṭeṅan, Naṣibaṭi kaṣĕ miir űaaṅ mĕntṅ pḡuban pi nul. Kakaarta ki kaṭup kĕ bhoṅar bhalu bi Naṣibaṭi adoluṅ na baṅaaṅ banfiyaaruṅ Abukul bapel bteek. Uko wi Yetu Krittū adoluṅ pa baṅaaṅ bajĕn upel wi ṅwanjuṭ na Moyit na Aaron na Yotuwa badoluṅ. Yetu awoonṅ un-kaneel umpoṭi wi Naṣibaṭi unṭeṅanuṅ kapĕnanaan ipekadu yi baṅaaṅ bti. Naaṅ ambuuruṅ afiyaara aankak anuma pfiṅ ulimariya pa pekadu di nul. Naṣibaṭi amiira pekadu di nul.

Hĕnk di ifah yi ulibra wi iwoonṅ:

1. Abuk Naṣibaṭi awo űaaṅ naweek (1.1-3)
2. Yetu adĕm apel ṅwanjuṭ (1.4–2.18)
3. Yetu adĕm apel Moyit na Yotuwa (3.1–4.13)
4. Yetu awoonṅ naṭeṅan naweek (4.14–7.28)
5. Yetu abi na bhoṅar bampeluṅ bteek (8.1–9.22)
6. Bṭeṅan bi Yetu bawo blookan akut awo bbaaṅṣaani (9.23–10.31)

7. Balonṅ ṭi banfiyaaruṅ biki ṭfa (11.1-40)

8. Nawulĕn ṅwo ji Yetu (12.1–13.17)

9. Pṅehan Naṣibaṭi (13.18-19)

10. Pwul mboṣ (13.20-25)

Uko wi Naṣibaṭi aṭĕpnuṅ ṭi abukul aṭup

1 Naṣibaṭi aṭĕpna ṭfa ṭi *baṭuparuṅ ḡyaaṣ ṅṭum ado kĕ bado iko itum aṭiiniyaan na bateem nja. ²Kĕ ṭi ṅwal ṅbaaṅṣaani ŋi ṅwoonṅ ṅi aṣĕ ṭĕpna ṭi Abukul aṭiini na nja. Abukul mĕntṅ i i adatuṅ ado kĕ aka iko bti, ṭi ul i i aṭĕpnuṅ kak apaṣ baṭi na mboṣ. ³Abukul awoonṅ bjeehi banjaan badiiman mndĕm mi nul, ul ajaan adiiman uko wi awoonṅ na manjoonan. Ul amĕbanuṅ iko bti yi apaṣuṅ na uṭup wi nul unwoonṅ na mn-hina. Ajinṭan baṅaaṅ ṭi ipekadu yi baka aṣĕ ya aṭo du kaṅen kadeenu ki Naṣibaṭi du baṭi.

Mndĕm mi abuk Naṣibaṭi mampeluṅ mi ṅwanjuṭ

⁴Mndĕm mi Abuk Naṣibaṭi mampel maakan mi ṅwanjuṭ, kĕ hĕnk di Naṣibaṭi awululuṅ katim kampeluṅ ki ṅa. ⁵Na manjoonan, Naṣibaṭi aambaan kajakaara na uwanjuṭ ulonṅ:
« *Iwi iwoonṅ Abuk naan, ṅṭa di dṭup aḡi dwo ṣaaṣ?* »⁸

Kĕ aambaan kaṭiini ṭi uko wi ulonṅ ṭi ṅa kaḡi :

« *Nḡi dwo Aṣin, ul aṣĕ wo Abuk naan.*^h »

⁶ṭi wal wi Naṣibaṭi abiiṅ awo i pyil ṭi umundu Abukul, anwoonṅ bajeen, aḡi :

« *Ṗwanjuṭ bti ṅawo kadĕmana.* »ⁱ

⁷Kĕ ṭi uko wi ṅwanjuṭ, upiitana ṭi *Ulibra wi Naṣibaṭi aḡi :

« *Naṣibaṭi ado ṅwanjuṭ ṅi nul kĕ ṅawo ji uyook*

ado ṅa kĕ ṅawo ji bdoo banklaṅṣiitṅ. »

⁸Kĕ Naṣibaṭi aṣĕ ṭiini na Abukul aḡi :

⁸1:5 Kaṅaam 2.7. ^h1:5 2 Famiyel 7.14.

ⁱ1:6 Pleṣan 32.43.

« Iwi Naşibaŋi, pşihu pawo pi mnŋo,
pşih pi nu pawo pŋool.

⁹ Iŋal uko unwoonj uŋool apok buŋaan,
ukaŋj kē nji Naşibaŋi i nu ndatu
awulu mnŋilan mampeluŋ mi banwoonj na
iwi bti. »^j

¹⁰ Akak aŋiini aji :

« Iwi Ajugun, ipaşuŋ mboş du ujuni
aboman baŋi na iŋen yi nu.

¹¹ Iko mēntŋ iluŋ kaba,
iluŋ kamēn ji imişa.
Kē iwi işē duka.

¹² Iluŋ kaŋuj ya ji imişa,
iluŋ kawohēş ya ji imişa,
kē iwi işē duka jibi iwoonj,
ŋnuur ŋi nu ŋaankba. »^k

¹³ Naşibaŋi aambaŋj kajakaara na
uwanjuŋ wi nul ulonj:

« Biin iŋo ŋi kaŋen naan kadeenu
te wal wi nji kaŋuunj başooradu ŋi ihoŋu
uŋeeh. »^l

¹⁴ Iwanjuŋ bti ŋawo wo ŋhaaş ŋan-
klemparuŋ Naşibaŋi. Ayil yil ŋa ŋabi
pŋenk banwoonj i kabuur te mnŋo.

Mbuur mnweek

2 Ukaŋj kē ŋwo biki kamēban bnuura
uko wi ŋtiinkuŋ, kaŋi ŋluŋ ŋneem.

² Na manjoonan, uŋup wi Naşibaŋi aŋep-
nuŋj ŋi ŋwanjuŋ aŋup bateem nja uyimani.
Ŋnaŋj awoonj aandi pŋiink wa, kēme awo
aantaş uko wi ujaŋuŋ, Naşibaŋi akoba
kakob kantaŋuŋ na pjuban pi baka.

³ Kē hum di di ŋhiluŋ kabuur kakob
mēntŋ woli ŋēnji ŋtiink uŋup wi mbuur
mnweek wi Ajugun ŋi uleeful ajunnuŋ
aŋup? Bantiinkuŋ wa badiiman nja kē
ujoonani. ⁴ Naşibaŋi akak afaŋan baka,
wi adoluŋ iko iŋoŋarēnaan na mlagre
mntum abot ado kē *Uhaaş wi nul uwul
baŋaŋj uŋen wi wa jibi aŋaluŋ.

Yetu ajaŋj aŋij mbuur

⁵ Na manjoonan Naşibaŋi aando ŋwan-
juŋ ŋaşih umundu wi akbiin ppaş wi ŋkŋi-
iniyaanuŋ. ⁶ Kē hēnk di upiitaniin ŋi *Uli-
bra wi nul aji :

« Ŋnaŋj awo in kē idoo şala?

*Abuk ŋiintŋ awo in kē idoo ŋo ptena?

⁷ Iwalana ado kē ŋwanjuŋ ŋapela ŋwal
ŋntiinku,

idola kē awo na mndēm mnweek,

⁸ iŋu iko bti ŋi ihoŋul uŋeeh^m. »

Wi Naşibaŋi aŋuunj iko bti ŋi ihoŋul
uŋeeh, aanduk nin uko ulonj. Kē ŋşē wo
kakşa ŋēndo bi win hēnkuŋ kē iko bti
iwo ŋi ihoŋul uŋeeh. ⁹ Yetu i Naşibaŋi
awalanuŋ ado kē ŋwanjuŋ ŋapela ŋwal
ŋntiinku, ŋwina hēnkuŋ kē awo na
mndēm mnweek ŋiki ahaj akeŋ. Bnuura
bi Naşibaŋi bakaŋj kē akeŋ pa baŋaŋj bti.

¹⁰ Na manjoonan, Naşibaŋi andoluŋ
iko bti kē iwoo, abot aŋal uwo haŋ, abi
ŋal pdo baŋaŋj baŋum bawo babukul,
baŋok ŋi mndēm mi nul. Aŋepna ŋi mn-
haj mi Yetu ahajuŋ adola kē abaaŋēş
ulempul ŋi mboş, aŋij baka mbuur. ¹¹ Kē
Yetu, anjaŋj ajinŋan baŋaŋj ŋi kēş ki
Naşibaŋi na biki ajinŋanuŋ başē ŋok bukal
bti Aşin baka. Ukaŋj kē aankowa pdo
kadu baka babuk aşin, ¹² aŋiini ŋi *Ulibra
wi Naşibaŋi aji :

« Dluŋ kaŋiiniyaan katimu ŋi pŋoof pi bayiŋ
naan

dluŋ kadēmanu ŋi kadun ki baŋaŋj baŋum.

»ⁿ

¹³ Akak aji :

« Nji, dŋu mnhaŋ mi naan bti ŋi Naşibaŋi. »^o

Akak aji :

« Nji wi na baŋaŋj biki Naşibaŋi awulnuŋ.

»^p

¹⁴ Hēnk keeri, kē jibi baŋaŋj mēntŋ
bawoonj baŋaŋj bajēn, hēnk di Yetu
akakuŋ ŋnaŋ najēn ji baka, ahilna ŋi

pkeṭ pi nul aba na *Untaayi Uweek unkaaṅ mnhina mi pkeṭ. ¹⁵ Bañaanṅ babi wo wo ubida wi baka bti ji bakalabuṣ, wi bakṭiiṅ pkeṭ. Abuuran baka wi akeṭuṅ. ¹⁶ Na manjoonan, mēntṅ ḡwanjut ḡi ḡi aktēnkunṅ, aṭēnk ṭēnk babak *Abraham. ¹⁷ Kē hēnk di awoonṅ kakak ṅaanṅ najēn ji bayiṭul, kahilna kawo *naṣih i baṭeṅan anjaanṅ aṅaga abot aji do uko wi Naṣibaṭi ajakuṅ. Akeṭ keṭ Naṣibaṭi ahilna amiir ipekadu yi bañaanṅ biki nul. ¹⁸ Kē jibi ahajuṅ, kē bawuuka ajuban, hēnk di ahiniṅ katēnk biki bakwuukuṅ bajuban.

Yetu apel Moyit

3 An bayiṭ naan nanwoonṅ bajinṅ ṭi kēṣ ki Naṣibaṭi kē adatan, natenan keeri ṭi Yetu. Naṣibaṭi ayila kē awo *naṣih i baṭeṅan, uko mēntṅ wi wi ḡfiyaaruṅ akuṭ aṭup. ² Ado iko bti yi Naṣibaṭi anṭu'uluṅ ulemp mēntṅ ajakuluṅ ado jibi *Moyit adolaṅ iko bti yi Naṣibaṭi aṭu'uluṅ pdo ṭi katoh ki nul kanwoonṅ pntaali pi nul. ³ Anniwuṅ katoh adēm apel katoh, kē hēnk di Yetu ataaruṅ na pyeenk mndēm mampeluṅ mi Moyit. ⁴ Katoh kandoli ṅaanṅ ajaanṅ aniw ka, Naṣibaṭi aṣaanṅ aji do iko bti. ⁵ Moyit awo nalempar Naṣibaṭi, ado iko yi Naṣibaṭi aṭu'uluṅ pdo ṭi katoh ki nul kanwoonṅ pntaali pi nul, ajukan uko wi Naṣibaṭi akluṅ kadi-iman. ⁶ Kē Krittū aṣē wo abuk katoh i Naṣibaṭi aṭuuṅ ṭi kadun ki ka. Nja ṅṣaanṅ awo katoh mēntṅ woli ḡmēban akuṭ ahaṭ ṭi a, alilan ṭi uko wi ḡhaṭuṅ.

Plipara ppok pṭaṣ uko wi Naṣibaṭi ajakuṅ

⁷ Ukaanṅ kē, jibi *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uṭupuṅ:

« Woli natiink ṅṭa pdiim pi nul,

⁸ nawutan kadēnēṭan ḡhaaṣ,

jibi bateeman babiṅ ado, adeka kafēṭ un-
uur wi bakdakuluṅ du *pndiṣ. »

⁹ Naṣibaṭi aṭiini aji :

« Du pndiṣ mēntṅ, bateeman bado na pten me nhil pdo uko wi njakuṅ, adakēn, te bawin iko yi ṅji ndoluṅ ¹⁰ ḡṣubal iṅeen ḡbaakēr.

Ukaanṅ kē ṅji ndeebaṭēr pntaali mēntṅ aji :

« ḡhaaṣ ḡi baka ḡaji ḡaneeman baka unuur undoli,
baandi pṭaṣēn. »

¹¹ Uko waṅ ukaanṅ kē mmehna, wi ndee-
baṭuṅ, aji :

« Baankneej nin du dko di ṅji mbomanuṅ baka aji banoorfēnaan. » ⁹

¹² An bayiṭ naan, naṭafaraan aloṅ ṭi an awo na uhaaṣ uwuṭaan, aṭaṅan pfiyaar adoo low Naṣibaṭi anjaanṅ awul ubida. ¹³ Nabaa wo kaṭēp ṭēp katēṅṭēndēr ḡnuur bti ḡi nakṭiinkuṅ pdiimul, pekadu dawutna kaguur nin aloṅ ṭi an adēnēṭan uhaaṣul. ¹⁴ ḡwo ṭi ploolan na *Krittū na manjoonan woli ḡmēban te ubaaṅṣaani ṭi mnhaṭ mi ḡbiṅ awoonaan du ujuni. ¹⁵ Jibi ṅṭupanaṅ:

« Woli natiink ṅṭa pdiim pi nul,

nawutan kadēnēṭan ḡhaaṣ,

jibi bateeman babiṅ ado, adeka kafēṭ un-
uur wi bakdakuluṅ. » ^r

¹⁶ Na manjoonan in abiṅ aṭiink pdiim pi Naṣibaṭi aṣē deka kafēṭ? Mēntṅ bañaanṅ bti bampēnnuṅ utaak wi *Ejiptu kē *Moyit awo ṭi kadun ki baka i? ¹⁷ Kē bahonṅ biki adeebaṭēruṅ ḡṣubal iṅeen ḡbaakēr ba? Mēntṅ bambiṅ ajuban akeṭ du pndiṣ baka i? ¹⁸ Bahonṅ biki amehniṅ aji baankneej du dko di abomanuṅ baka babi banoorfēn ba? Mēntṅ bambiṅ apok ptiinka baka i? ¹⁹ ḡwin bnuura kē baambi hil pneej du dko dnoorfēnaani di nul ṭiki bapok pfiyaar.

4 Kahonṅ mēntṅ ki Naṣibaṭi abiṅ ahonṅ aji bahil kaluṅ kaneej du dko di abo-
manuṅ baka aji banoorfēnaan kahuma da pa nja. Nawulēn ḡdo kaṭi keeri aloṅ

ti an aduka kafet. ²Ŋtiink *Uṭup Ulil Unuura jibi bambiṅ awo tfa du *pndiṣ batiinkuṅ wa. Kē uṭup wi batiinkuṅ uṣē wo uunka udooni ti baka ṭiki wi batiinkuṅ wa baanfiyaari. ³Kē nja ṅnfiyaaruṅ, ṅluṅ kaneej du dko di Naṣibaṭi abomanuṅ nja aji ṅnoorfēnaan di aṭi-iniyaanuṅ ti *Ulibra wi nul wi ajakuṅ ti uko wi bateem nja :

« *Uko waṅ ukaṅ kē mmehna, wi ndee-baṭuṅ, aji :*

“*Baankneej nin du dko di nji mbomanuṅ baka aji banoorfēnaan.*”^s

Kē ulemp wi Naṣibaṭi adoluṅ ti ppaṣ umundu uṣē ba undiimaan. ⁴Bapiit ti dko dloṅ di *Ulibra wi nul aji : « *Naṣibaṭi anoorfēn ti unuur uṭēnk paaj na uloṅ wi adoluṅ ulempul bti aba.* »^t ⁵Dkak akakalēṣ uko wi Naṣibaṭi aṭupuy: « *Baankneej nin du dko di nji mbomanuṅ baka aji banoorfēnaan.* »^u

⁶Bantiinkuṅ uteek *Uṭup Ulil Unuura mēnt, baanneej du dko mēnt ṭiki babi pok ptiink Naṣibaṭi. Kē baṅaṅ baloṅ baṣē hilan te hēnkuṅ kaneej da. ⁷Uko waṅ ukaṅ kē Naṣibaṭi abi ṭo ajon, ado unuur uhalu undu'aniṅ « nṭa » wi aṭēpnuṅ ti mntum mi *Dayiṭ, aṭup ṅṭup ṅi ndooṅ abi ṭupan aji :

« *Woli natiink nṭa pḍiim pi nul, nawutan kadēnēṭan ṅhaaṣ.* »^v

⁸Woli Yoṭuwa^{††} ado lah bateem nja kē banoorfēn na manjoonan, Naṣibaṭi aankṭiiniyaan unuur uloṅ. ⁹Pntaali pi Naṣibaṭi paduka keeri unuur uloṅ wi pnoorfēn ji wi nul. ¹⁰ṅaaṅ anneejuṅ du dko di Naṣibaṭi abomanuṅ pa pnoorfēn, aji noorfēn noorfēn ulemp wi adoluṅ jibi Naṣibaṭi anoorfēnuṅ ti ulemp wi adoluṅ. ¹¹Nawulēn ṅtaman keeri ṅneej du dko

di pnoorfēn mēnt, nin ṅaaṅ aloṅ ti nja awutna kawo aanneej da, wi akpokuṅ ptiink Naṣibaṭi ji bateem nja.

¹²Na manjoonan, Uṭup wi Naṣibaṭi uwo uṅeb, uka mnhina, abot ajul apel kakej ki ṅde ṅtēb. Uko wi aṭupuy wuṅ uji ufal te kadoo ban du uhaaṣ na uṣal meēt, kaneej te du dko di imoh iyitiiraanuṅ na du uko wi imoh meēt ; uji uten iko yi ṅaaṅ najēn aṅaluṅ na yi aṣaluṅ du uhaaṣul. ¹³Nin ṅaaṅ aanhil kamena Naṣibaṭi, iko bti iji ipēn kawinana ti kēṣ ki nul ; ul i ṅwoon kaṭup uko wi ṅdoon.

Krittu naṣih i baṭeṅan naweek i nja

¹⁴Name kē ṅka *naṣih i baṭeṅan naweek anyaaṅ te du baṭi : ul awoon Yetu, Abuk Naṣibaṭi. Ukaṅ kē ṅwo kamēban kaliint ti uko wi ṅjakuṅ aji ṅfiyaari. ¹⁵Naṣih i baṭeṅan naweek i ṅkaaṅ aji miir nja ti pbiṣna pi nja ṭiki bawuuka ajuban ti iko bti jibi bawuukuṅ nja ṅjuban kē aambaṅ ka-jubanaara. ¹⁶Nawulēn keeri ṅṅog na mntēṅ Naṣibaṭi anwoon ajug bnuura, ahilna aṅaga nja ṅkuṭ nyeenk bnuura, kahilna kaṭēnkana ti wal wi ṅknumiṅ.

5 *Naṣih i baṭeṅan andoli aji datana ti ptoof pi baṅaṅ, ulemp wi nul uwo pdo kaṭoor baka ti kadun ki Naṣibaṭi, aji ṭen kabot kado iṭeṅan pa ipekadu yi baka. ²Ul ti uleeful aṭum dko di abi-inkniṅ, ukaṅ kē aji hinan pmiir banwoon baammee aṣē neem. ³Kē wi ajaṅ abiṣna ul ti uleeful, awo i kado iṭeṅan, Naṣibaṭi ahilna apēnan ipekadu yi nul na yi baṅaṅ bti. ⁴Nin ṅaaṅ aanhil kanaṭa kaji awo naṣih i baṭeṅan, Naṣibaṭi ajaṅ adu'a awo naṣih i baṭeṅan jibi abiṅ adu *Aaron.

^{††}4:8 Ṭi ugrek katim ki Yoṭuwa kanaam katiinkare na ki Yetu. Natenan ti Pleṣan 31.7; Yoṭuwa 21.44; 22.4; 23.1

^s4:3 Kaṅaam 95.11. ^t4:4 Ujuni 2.2. ^u4:5 Kaṅaam 95.11.

^v4:7 Kaṅaam 95.7-8.

⁵*Krittu kak aannaṭa naṭa aji ul awo *naṣih i baṭeṇan : ayeenkna pa du Naṣibaṭi anjakuluṇ ṭi *Ulibra wi nul : « *Iwi iwoonj Abuk naan, nṭa di dṭup aji dwo ṣaaṣ^w.* »

⁶Hēnk di di ajakuṇ kak aji : « *Iwo naṭeṇan te mnto ji *Melkitedek.* »^x

⁷Wal wi *Krittu awoonj ṇaaṇ najēn ṭi mboṣ, aṇehan akuṭ akooṭ na idiim iweek na mnkuul Naṣibaṭi anhinanuṇ kabuurana pkeṭ. Kē aṭiinka ṭiki aji ṭaṣa bnuura. ⁸Ajuk ṭi iko bṭi yi ahajuṇ uko unwoonj pdo katiink Naṣibaṭi, te adoo wo wo Abukul. ⁹Abaañēṣ ulemp wi nul ṭi mboṣ, ahil hēnkuṇ kabuurana te mnto baṇaaṇ bṭi banjaan batiinka. ¹⁰Na manjoonan, Naṣibaṭi adu'uluṇ kē awo *naṣih i baṭeṇan ji Melkitedek.

Plipara ppēn ṭi pfiyaar

¹¹Ṇka iko itum yi pṭup ṭi uko mēnt kē ikak atam ppibanan ṭiki naanji natar ṭi pyikrēn. ¹²Nado bi wo wo lah kawo bajukan undiimaan aṣē huma nnuma bajukanan iko iteek ṭi uko wi Naṣibaṭi : nahum nnuma mntow, naando bi hilan pde pde pantamuṇ. ¹³Kē ṇaaṇ anhumuṇ ṭi mntow, aanji me uṭup unjaan ujukan uko unwoonj uṭool ṭi kēṣ ki Naṣibaṭi : awo napoṭ nampoṭi. ¹⁴Kē pde pantamuṇ paṣē wo pi baweek, baji baṭēpna ṭi iko yi bawinuṇ kahilna kapaṭēṣ bnuura na buṭaan.

6 Hēnk keeri, nawulēn ṇduk pjukan pteek ṭi uko wi *Krittu, ṇya du pjukan panwoonj pi banliintuṇ ṭi pfiyaar. Ṇēnkak akak ṭi pjukan pteek mēnt, panwoonj pi pwut pdo iko inkṭijuṇ pkeṭ, pi pfiyaar Naṣibaṭi, ²pi pjukan ṭi uko wi batitmu^{‡‡}, pi ppaf iṇen, pi pnaṭa ṭi pkeṭ na pi pwayēṣ pbaañṣaani. ³Uko mēnt wi wi ṇkdoluṇ, ulille Naṣibaṭi.

⁴Na manjoonan, bambiiṇ ayeenk bjeehi bi Naṣibaṭi, ayeenk uṭen unwoonuṇ du baṭi, ayeenk *Uhaaṣ wi nul, ⁵awin jibi uṭup wi nul unuuri, awin mnhina mi pṣih pi Naṣibaṭi pankmbiiṇ, ⁶aṣē duk bgah, ṇaaṇ aanhil nin kado baka baṭēlēṣ ṇbida ṇi baka, bakak bafiyaar : bawo wo ji bakak apaṇ Abuk Naṣibaṭi ṭi kruṭ, akowandēna ṭi kadun ki baṇaaṇ.

⁷Na manjoonan, woli mboṣ mi uṣubal ujaan uṣubar wal undoli manbuk ṇdeey ṇannuuriṇ pa biki bajaaraduṇ ṇa, Naṣibaṭi aji wul mboṣ mēnt bnuura. ⁸Kē maṇṣale buk iyiw na umbiilu, manji manwaaṇ udooni, kakak i pbi kafēpana, manji mambi baaṇṣaan ṭi pṭēr.

⁹An banoh naan biki ṇṇaluṇ maakan, woli ṇdoo ṭiini haṇ na an, ṇme bnuura kē nawo ṭi bgah bnuura banjaan baṭij mbuur. ¹⁰Naṣibaṭi awo natool, aankṭilma ulemp wi nan na uṇal wi naṇaluluṇ, adiiiman wa, wi nabiiṇ aṭēnk baṇaaṇ biki nul abot aṭēnkaara ṭēnk baka te nṭa. ¹¹Kē ṇṣē ṇal andoli ṭi an aji mēban kaliint te ubaaṇṣaani, uko wi nahaṭuṇ uhilna udolana bṭi. ¹²Hēnk, nawutan kaṣabēr, naṭēpan ṭēp nawo ji bantamanuṇ ṭi pfiyaar te adoo yeenk uko wi Naṣibaṭi ahoṇuṇ.

Uko wi Naṣibaṭi ahoṇuṇ

¹³Wi Naṣibaṭi akhoṇuṇ Abraham, aanka ampeluli i ahiluṇ kamehna ṭi kadunul, ukaan kē amehna ṭi bkowul ¹⁴aji : « *Dmehna aji dwulu bnuura bweek maakan, ddo pntaali pankpēnnuṇ ṭi iwi patum.* »^y ¹⁵Kē Abraham aṭo amiir ayeenk uko wi Naṣibaṭi ahoṇuluṇ. ¹⁶Na manjoonan, baṇaaṇ bajēn baji bamehna ṭi ampeluṇ baka, kē pmehna mēnt paji padiiman kē uko wi ṇaaṇ aṭupuṇ ujo-

^{‡‡}6:2 *Batitmu* : Ulome baṭiiniyaan ṭi baṇow bi bayuday na batitmu bi Yowan na bi Krittu.

nani kaşē ba b̄tup. ¹⁷Hēnk di Naşibaṭi, wi aḡaluḡ p̄diiman banwoon̄ i kayeenk iko yi ahoḡuḡ kē uko wi ajakuḡ aji ado wa, amehnaa. ¹⁸Naşibaṭi aanhil kaṭup uko unwoon̄ uunjoonani, ukaaḡ kē uko wi ahoḡuḡ amehna uunhil kaṭēlēş. Hēnk, nja ḡntiḡ aya du Naşibaṭi ḡwo na mntēḡ mnweek kahilna kayeenk uko wi ḡhaṭuḡ unkm̄biḡ. ¹⁹Mnhaṭ mēnt̄ manwo uko unṭijan̄uḡ ubida wi nja, manji mando nja ḡneej kaṭēp blaān̄ bweek bantaan̄uḡ na *d̄ko dyimanaan maakan, di Naşibaṭi awoon̄. ²⁰Yetu aneej nja da uteek, ahilna p̄ṭēnk nja, akak naşih̄ i baṭeḡan te mn̄ṭo ji *Melkitedek.

Melkitedek naşih̄ i baṭeḡan

7 *Melkitedek mēnt̄, abiiḡ awo naşih̄ i ubeeka wi Falem akuṭ awo naṭeḡan i Naşibaṭi *Andēm̄uḡ Maakan. Wi Abraham awoon̄uḡ ugut wi afiḡnuḡ başih̄ baloḡ, Melkitedek aya akita aḡehan Naşibaṭi awula bnuura. ²Wal mēnt̄ Abraham awula kafah kaṭēnk iḡeen ṭi iko yi atehuḡ du başih̄ mēnt̄. Katim ki Melkitedek kawoon̄ « naşih̄ natool »; akak awo naşih̄ i Falem, uwoon̄ « naşih̄ i mn̄jeeh. » ³Ṭi *Ulibra wi Naşibaṭi baanṭiiniyaan aşin, kē baanṭiiniyaan anin, baankak aṭiiniyaan bateem na unuur wi abukiḡ, na wi akeṭuḡ. Awo naṭeḡan te mn̄ṭo ji Abuk Naşibaṭi.²

⁴Natenan jibi Melkitedek awo i ḡaaḡ naweek : *Abraham ateem nja adoo wula kafah kaṭēnk iḡeen ki iko yi atehnuḡ du ugut. ⁵Kē *Bgah bi Moyit başē jakun kē biḡnt̄ babuk *Lewi banwoon̄ baṭeḡan, baḡaaḡ bawo kawul baka kafah kaṭēnk iḡeen ki uko wi bakaḡ, te bakaḡ mēnt̄an, bawo bayiṭ baka, bawo bukal b̄ti biki pntaali pi Abraham. ⁶Kē ul Melkitedek, anwoon̄ aando wo wo i pntaali pi Lewi, aşē yeenkna ṭi Abraham kafah kaṭēnk iḡeen ki iko

yi atehnuḡ du ugut, aḡehan Naşibaṭi awul bnuura Abraham anwoon̄ ḡaaḡ i Naşibaṭi ahoḡuḡ. ⁷Kē ḡaaḡ anjaḡ aḡehan Naşibaṭi awul bnuura, aşaaḡ apel i bawuluḡ bnuura, baḡaaḡ b̄ti bame uko mēnt̄. ⁸Babuk Lewi banjaḡ bayeenk kafah kaṭēnk iḡeen bawo baḡaaḡ bajēn bankkeṭuḡ kē *Ulibra wi Naşibaṭi uşē piṭ aji Melkitedek awohaara wo najeb. ⁹Kē ḡhinan kaji : wi babuk Lewi bajaḡ bayeenk kafah kaṭēnk iḡeen, Lewi alukaara luk kafah mēnt̄ wi Abraham alukuḡ Melkitedek. ¹⁰Na manjoonan Lewi aando bi buka, aşē woh̄a da ṭi Abraham ateem wal wi Melkitedek ayaḡ akita.

¹¹Ṭi bgah bi Naşibaṭi awuluḡ biki *Itrayel, biki pntaali pi *Lewi biki bawoon̄ kajej bawo baṭeḡan biki Naşibaṭi ; bawo baṭeḡan ji *Aaron. Kē pwo baṭeḡan pi baka paşē bi wo paankēşi ; woli pakēş lah, hum di di bakaḡ anuma naṭeḡan aloḡ kak ji *Melkitedek? ¹²Kē wi p̄joş naṭeḡan pi n̄ṭa papaṭuḡ na pi ṭfa, bgah kak baṭēlēşa. ¹³Naṭeḡan nahalu i baktiiniyaan̄uḡ ṭi awoon̄ Ajugun. Ul awo i pntaali p̄mpaṭi, kē ṭi pntaali mēnt̄, nin aloḡ aambaḡ kawoha naṭeḡan i Naşibaṭi. ¹⁴Baḡaaḡ b̄ti bame kē Ajugun apēnna ṭi pntaali pi *Yuda, kē *Moyit aşē wo aanṭiiniyaan pntaali mēnt̄ wi aktiiniyaan̄uḡ uko wi baṭeḡan.

¹⁵Kē uko uşē uḡiḡ ḡēnkuḡ bnuura : naṭeḡan aloḡ abii, aşē wo ji *Melkitedek. ¹⁶Aanyeenkna ṭi bateem pwo naṭeḡan jibi upiṭaniḡ ṭi *Bgah bi Moyit, ayeenkna pa ṭi mn̄hina mi nul mi awatnuḡ pkeṭ. ¹⁷Na manjoonan, upiṭana ṭi *Ulibra wi Naşibaṭi aji :

« *Iwo naṭeḡan te mn̄ṭo ji Melkitedek*^a. »

¹⁸Kē bgah bteek başē bi kak abiişna akuṭ awaaḡ udooni ṭi uko wi iṭeḡan, ukaḡ kē Naşibaṭi apēnan ba. ¹⁹Na manjoonan, *Bgah bi Moyit baando nin ḡaaḡ

kë ajint̄ ti kēs̄ ki Naşibaŋi. Kë Naşibaŋi aşē wul nja mnhaŋ mannuurnaaniin̄, ti muŋ mēnt̄ mi mi ŋktēpn̄uŋ kaŋoga.

²⁰ Naşibaŋi amehnaa wi adatuŋ Yetu Ajugun aji awo naŋeŋan. Aamehnaa wi bandukiin̄ bakakuŋ baŋeŋan. ²¹ Aa, Naşibaŋi amehnaa wi adoluŋ kë Yetu awo naŋeŋan aji :

« *Nji Ajugan, dmehnaa, mēnkkak ti uŋup wi naan :*

“Iwi, iwo naŋeŋan te mn̄to.” »^b

²² Uko mēnt̄ ukaaŋ kë Yetu awo ankndoluŋ nja ŋwo ti bhoŋar bannuurnaaniin̄.

²³ Uka uko uloŋ kak : baŋeŋan bandukiin̄ babi tum̄ ŋiki pkeŋ paneenan baka bawo baŋeŋan te mn̄to. ²⁴ Kë Yetu aşē wo na ubida wi mn̄to ukaaŋ kë awo naŋeŋan te mn̄to. ²⁵ Uko waŋ ukaaŋ kë ahilan kabuuran te mn̄to banjaaŋ baŋēpna ti a kaŋog Naşibaŋi. Awo najeb te mn̄to awo ti pñehandēr baka Naşibaŋi.

²⁶ Yetu awoŋ keeri *naşih i baŋeŋan i ŋnumiin̄. Ayimani, aanjuban nin, ajint̄ ti kēs̄ ki Naşibaŋi, apēn̄ ti bado buŋaan adeeŋana du baŋi duuŋ. ²⁷ Aannuma pdo kado iŋeŋan na ŋnuur ji başih biki baŋeŋan bandukiin̄ banjaaŋ bado ya kapēnanaan ipekadu yi baka na yi baŋaaŋ bti. Awul uleeful kë uwo bŋeŋan bankēşuŋ. ²⁸ *Bgah bi Moyit̄ babi do baŋaaŋ bajēn̄ banjaaŋ babiişna kë bawo başih biki baŋeŋan. Kë kamehna ki Naşibaŋi kambiiŋ ti kafet̄ ki bgah kaşē do Abukul andoluŋ iko bti yi aŋu'uluŋ pdo kë awo naşih i baŋeŋan te mn̄to.

Bhoŋar bhalu

8 Na manjoonan, uko unkaanuŋ udooni ti uko wi ŋktupun̄ uwoŋ: ŋka *naşih i baŋeŋan anyaaŋ aŋo du baŋi du kaŋen kadeenu ki pŋij pi

pşih pi Naşibaŋi. ² Aji ŋeŋan du dko dyimanaan, dawooŋ *kaloona ki bayiti na manjoonan, ki iŋen yi ŋaaŋ najēn iwoŋ iintari, Naşibaŋi Ajugun ataruŋ ka.

³ *Naşih i baŋeŋan andoli baŋoorana ŋooran ado kado uŋen na iŋeŋan ; ukaaŋ kë *Krittu kak awo kaka uko uloŋ wi akŋenuŋ. ⁴ Woli awo lah ti mboş, aando wo wo naŋeŋan : baloŋ bawo da bankŋeŋanuŋ jibi *Bgah bi Moyit̄ bajakuŋ. ⁵ Kë iŋeŋan yi baŋeŋan mēnt̄ baaŋ bado işē ŋu kanaam na inkdolaniin̄ du baŋi, iwo wo ji ulimēnt̄ wi ya. Na manjoonan, wi Moyit̄ abiiŋ awo i pboman *kaloona ki bayiti, Naşibaŋi aji na a : « *Tenan, ido ka bti kanaam na uko wi ndi-imaniin̄ du pnkuŋ pi Finayi.* »^c ⁶ Krittu ul, Naşibaŋi aŋu'a ulemp undēmuŋ apel wi başih biki baŋeŋan bandukiin̄, Naşibaŋi aŋēpna ti a ado bhoŋar bannuurnaaniin̄, wi ahoŋuŋ iko innuurnaaniin̄.

⁷ Woli bhoŋar bteek^d baanka lah dko di babiişni, Naşibaŋi aanknuma pdo btēbantēn. ⁸ Kë Naşibaŋi aşē ŋoman na pntaali pi nul aji :

« *Nji Ajugan dji :*

ŋnuur ŋloŋ ŋabi ŋi nji kaluŋ kado bhoŋar bhalu,

bhoŋar bhalu na baŋaaŋ biki Itrayel na biki Yuda.

⁹ *Bhoŋar mēnt̄ baankwo ji bi ndoluŋ na ba-teem baka*

unuur wi mpēnanuŋ baka du utaak wi Ejiptu.

Baambi ŋijan bhoŋar bi naan, ukaaŋ kë nji kak nwutan baka.

¹⁰ *Nji Ajugan dkak aŋiini aji :*

woli ŋnuur mēnt̄ ŋaŋēpi

*bhoŋar bi nji kaluŋ kado na pntaali pi *Itrayel bii bi :*

dluŋ kapiit̄ bgah bi naan ti uşal wi baka

^d**8:7** *Bhoŋar bteek* : Baŋiiniyaan ti bhoŋar bteek, bi badoluŋ du pnkuŋ pi Finayi. Natenan ti Pŋi 24.3-8.

^b**7:21** Kaŋaam 110.4. ^c**8:5** Ppēn 25.40.

*dluj kapiit ba ti nhaas ni baka,
dluj kawo Naşibaţi i baka,
kê bakluş kawo pntaali pi naan.*

¹¹ *Wal mēnt, nin aloş aanak anaşa kaji
ajukan akintul këme ayitul
kaji na a : “Meen Ajugun!”
Bañaan bti baluş kame’ēn,
du anwoonuş nampoţi te du anwoonuş
naweek.*

¹² *Dluş kamiir baka pjuban pi baka,
mēnkak aleş nin ipekadu yi badoluş. »^d*

¹³ *Wi Naşibaţi aţiniyaanuş bhoşar
bhalu, ado bjon kê bakak awaanş udooni.
Kê uko unjonuş akak aţaf, uji uban ti
pba.*

Idolade yi bhoşar bteek

9 Bhoşar bteek babi ka idolade ti pdo Naşibaţi bteşan abot awo na dko dyimanaan ti mboş. ² Hēnk, batan kaloona kaloş kanwoonş na ņmbanş ņtēb. Ťi umbanş uteek wi kaloona mēnt wi bajaanş badu *dko dyimanaan, uka da ņkaniya na umeeşa wi bapafuş ipoom yi başenuş Naşibaţi. ³ Kê du kafet ki blaān uka da umbanş utēbantēn wi bajaanş badu *dko dyimanaan maakan. ⁴ Wuş mēntan uwo na *bliit bi mngur bi uwuuru, banjaanş batērna mnkulan, na umaala unwoonş bti wi uwuuru wi başuunş pţukar pi uwuuru panhaknuş pde pi *Yawe Nawat Kabuka awuluş babuk *Itrayel du *pndiiş, pde mēntş baji badu pa *Mana^e. Pmul pi *Aaron pandukiinş aţeeñ hēnkunş pawo da kak, na klaak kanfejuş apiitna *Bgah bi Moyit. ⁵ Kê ti umaala mēntş duuţ başē tu iko infejuş innaamuş na ņwanjut ņi bajaanş bado kerubim ņanjaanş ņadiiman kê Naşibaţi awo da. Ibaaklu yi ņa iji ido blifi ti dko di bajaanş batulna pñaak ppēnanaan ipekadu. Mēntş wal wi ptiiniyaan iko mēntş bti kajinşan bnuura wii wi.

⁶ *Wi iko mēntş bti ibomaniinş hēnk,
başenşan baji baneş unuur undoli du um-*

banş uteek wi kaloona kado ulemp wi baka. ⁷ Kê *naşih i başenşan Ťaān ajaanş aneeş ti utēbantēn ; aji neeş da uyaaş uloolan Ťaān ti uşubal. Aji Ťij da pñaak pi ņko ņi bafinşaruş Naşibaţi aşen pa ppēnanaan ipekadu yi nul na yi bañaanş bti. ⁸ *Uhaaş wi Naşibaţi udiiman bnuura Ťuş uko mēntş kê bgah bneeşni du *dko dyimanaan maakan baanji bahaabşa, woli dko dyimanaan danwoonş ti mboş dawohaara wo da. ⁹ Uko mēntş bti uwo uhoñ wi wal wi ņwoonş wi nşa. Uwoonş kê uşen na işenşan indolaniinş inhil kado uhaaş wi ņaanş andoluş ya uşintş ti kēş ki Naşibaţi. ¹⁰ Iwo idolade Ťaān ti uko wi pde, pdaan, na bañow, yi Naşibaţi aşuunş bañaanş pdo te wal wi akdoluş iko bti ikak ihalu.

Uko wi Krittu adoluş kabuuranaan nja

¹¹ Kê *Krittu aşē pēn awinana jji *naşih i başenşan andoluş iko inuura yi Naşibaţi abomanuş nja kê iwinanaa ; aneeş du kaloona kanwoonuş kaweeş, kanwoonuş kayimanaan. Kaloona mēntş kaambomanaan iñen yi bañaanş bajēn, kaanwo ki umundu umpaşaniinş wi. ¹² Abi neeş neeş byaaş bloolan du *dko dyimanaan, aantul da pñaak pi ņpi ņkaş na pi ņgiş ņkaş: pñaak pi nul pi pi atuluş abuuranaan nja te mnşo. ¹³ Na manjoonnan, woli pñaak pi ņpi ņkaş na pi ņgiş ņkaş na ufob umpēnuş ti ņgiş ņantēruş yi bajaanş bajeesh ti bañaanş banşopuş iji ijinşan ņleef ņi baka, ¹⁴ hum di di pñaak pi Krittu pawoonş paankjinşan ņhaaş ņi nja kapēnan iko iwaanş udooni injaanş iţij pkeş ņhilna ņdo kalempar Naşibaţi anwoonş najeb? Ul Krittu awo i mnşo ukaanş kê bteşan bi adoluş wi awuluş uleful Naşibaţi kê balila.

^d8:12 Yeremiya 31.31-34. ^e9:4 Natenan ti Ppen 16.13-15,31.

Bhoḡar bhalu

¹⁵ Uko unkaaḡ kĕ Naṡibaṡi aṡĕpna ṡi *Krittū ankeṡuḡ alukna pḡuban pi baṡaaḡ badoluḡ, wi bawooḡ ṡi bhoḡar bteek, uwo kĕ baṡaaḡ biki Naṡibaṡi adatuḡ bahil kaduka te mṡṡo na iko inuura yi ahoḡuḡ baka. Hĕnk ado bhoḡar bhalu. ¹⁶ Woli baṡiiniyaan pḡuka na iko, uji wo kameeṡana kĕ ṡaaḡ akeṡi. ¹⁷ Phiiḡ paji pataaḡ wal wi pkeṡ pawooḡ, ṡaaḡ aanhil kahiiḡ ṡaaḡ anwooḡ najeb. ¹⁸ Hĕnk, bhoḡar bteek bajaḡna pṡaaḡ. ¹⁹ Wi *Moyit aṡupuḡ ṡi kadun ki baṡaaḡ bṡi iko bṡi yi bgah baṡuuḡ baka pdo, wi wi ajejuḡ pṡaaḡ pi ḡgit ḡkaṡ na pi ḡpi ḡkaṡ na meel na pṡal pjeenkala na kanah ki bko bi bajaḡḡ bado *hitop ki atoopuḡ ṡuḡ pṡaaḡ na meel alĕṡ ṡi ulibra wi bgah na ṡi baṡaaḡ bṡi, ²⁰ aṡĕ ji : « *Pi pawooḡ pṡaaḡ pankṡeḡanaanuḡ bhoḡar bi Naṡibaṡi adoluḡ na an aji namĕban ba.* »^f ²¹ Hĕnk kak di di alĕṡuḡ pṡaaḡ ṡi kaloona na ṡi iko bṡi yi bajaḡḡ baṡeḡanaan Naṡibaṡi. ²² ṡi bgah, pṡaaḡ pajaḡḡ pajinṡan iko bṡi ; woli paantuli, ipekadu iinḡi ipĕn. ²³ Woli bawo i kajinṡan iko innaamuḡ yi baṡi, inwooḡ du baṡi iwo i keeri kajinṡan na iṡeḡan innuurnaaniinḡ.

²⁴ Na manjoonan, mĕṡṡ ṡi *dko dyimanaan dambomanuḡ na iṡen yi baṡaaḡ bajĕn, danṡuuḡ kanaam di manjoonan, di di *Krittū aneejuḡ. Aneeḡ neeḡ du baṡi kahilna kanaṡ ṡi kadun ki Naṡibaṡi kayeḡan nja. ²⁵ Aanneeḡ neeḡ pdo kawul uleef uṡubal undoli jibi *naṡih i baṡeḡan ajaḡḡ aneeḡ du dko dyimanaan kaṡĕ wul pṡaaḡ panwooḡ paanwo pi nul. ²⁶ Woli ado lah haḡ, ahaj ḡyaaṡ ḡṡum du upaṡa umundu te hĕnkuḡ. Na manjoonan, ṡi ḡnuur ḡbaaṡṡaani ḡi ḡwooḡ ḡi apĕn kawinana uyaṡ uloolan kabaana na pekadu wi awuluḡ uleeful kĕ uwo bṡeḡan. ²⁷ Baṡaaḡ bajĕn baji bakaṡ uyaṡ

uloolan, Naṡibaṡi kawayĕṡ baka. ²⁸ Kĕ hĕnk kak di di Krittū awuluḡ uleeful byaaṡ bloolan, Naṡibaṡi apĕnanaan ipekadu yi baṡaaḡ batum. Aluḡ kapĕn kawinana uyaṡ utĕbantĕn, aankbi bi ppĕnan ipekadu yi baṡaaḡ, abi bi pbuuran te mṡṡo bankyoonkuḡ ubi wi nul.

Krittū aba na iṡeḡan ijon

10 *Bgah bi Moyit baanyuuḡ iko bṡi na manjoonan, bawo wo ṡaṡ ulimĕṡ wi iko inuura inkluḡ kawulana faan. Bgah mĕṡṡ baji bahepar bado kadoha do uṡubal undoli iṡeḡan innaamuḡ. Uko mĕṡṡ udiiman kĕ baanhil kajinṡan piṡ bankṡoḡuḡ Naṡibaṡi. ² Woli banjaḡḡ bado Naṡibaṡi iṡeḡan bakak lah ajinṡ mndani, baankak aṡal kĕ bawo na pekadu, baṡaaḡn pdo kado iṡeḡan. ³ Babaa ṡĕp ṡĕp aji bado uṡubal undoli iṡeḡan, kĕ uko mĕṡṡ uji uleṡan baka ipekadu. ⁴ Na manjoonan pṡaaḡ pi ḡgit ḡkaṡ na pi ḡpi ḡkaṡ paanhil nin kapĕnan ipekadu. ⁵ Ukaḡḡ kĕ wal wi abiiḡ awo i pbi ṡi umundu, *Krittū aji na Naṡibaṡi :

« *Inḡal bafinaru ḡko*

kĕ iinḡal baṡenu iko ilon

aṡĕ wulĕn uleef wi ṡaaḡ najĕn ;

⁶ ḡko ḡantĕradiiḡ iinḡi klilandĕr ḡa,

iṡeḡan ppĕnanaan ipekadu, iinḡi klilandĕr ya

⁷ Wal mĕṡṡ dji : “Iwi Naṡibaṡi, ḡi wi : dbi pdo uko wi iḡaluḡ,

*jibi upiitaniinḡ ṡi uko wi naan ṡi *Ulbra wi nu.”*⁸

⁸ Hĕnk, *Krittū adunna aji ṡi : *ḡko ḡantĕradiiḡ iinḡi klilandĕr ḡa, iṡeḡan ppĕnanaan ipekadu iinḡi klilandĕr ya,* kĕ bgah baṡĕ ji kĕ baṡaaḡḡ bawo i pdo iṡeḡan mĕṡṡ. ⁹ Akak aji : *Nji wi : dbi pdo uko wi iḡaluḡ.* Hĕnk aba na iṡeḡan ijon aṡiḡ bi nul. ¹⁰ Ado keeri uko wi Naṡibaṡi aḡaluḡ, awul uleeful byaaṡ bloolan, kĕ hĕnk di ḡjinṡuḡ ṡi kĕṡ ki Naṡibaṡi te mṡṡo.

¹¹ Naŕenan andoli aji naŕa na ŕnuur kalempar Naŕibaŕi, aji do ŕyaaŕ ŕŕum iŕenan, kĕ yuŕ mĕnŕan iŕĕ wo iinji ipĕnan nin pekadu di baŕaaŕ. ¹² Kĕ *Krittu aŕĕ do bŕenan bloolan banwoon bi mnŕo, wi wi aŕaaŕ aya aŕo ŕi kaŕen kadeenu ki Naŕibaŕi. ¹³ Hĕnkuŕ aŕoo ayoon Naŕibaŕi *aŕu baŕooradol ŕi ihoŕul uŕeeh.*^h ¹⁴ ŕi bŕenan bloolan ado kĕ baŕaaŕ biki aŕijuŕ Naŕibaŕi kĕ bawo bajinŕ ŕi kĕŕ ki Naŕibaŕi te mnŕo. ¹⁵ Uko mĕnŕ wi wi *Uhaaŕ wi Naŕibaŕi uyuujuŕ nja kĕ ujoonani wi ujakuŕ aji :

¹⁶ « *Nji Ajugan dŕiini aji :*

woli ŕnuur mĕnŕ ŕaŕĕpi

bhoŕar bi nji kaluŕ kado na pntaali pi

**Iŕayel bii bi :*

dluŕ kapiit bgah bi naan ŕi ŕhaaŕ ŕi baka,

dluŕ kapiit ba ŕi uŕal wi baka,

¹⁷ *dluŕ kamiir baka ipekadu yi baka,*

mĕnkak aleŕ nin pjuban pi bajubanuŕ. »ⁱ

¹⁸ Wi Naŕibaŕi amiiruŕ keeri ipekadu, ŕnaaŕ aankak anuma pdo iŕenan kapĕnanaan ipekadu.

Nawulĕn ŕŕoŕ Naŕibaŕi

¹⁹ An bayiŕ naan, hĕnkuŕ keeri ŕme bnuura kĕ pŕaak pi Yetu pantuliin pado kĕ ŕhil kaneej du *dko dyimanaan maakan, ²⁰ ahaabĕŕ nja bgah bnuura banjaan bawul ubida, banŕĕpuŕ blaaf bweek banwoon ŕi kadun ki dko dyimanaan maakan, banwoon uleef wi nul. ²¹ ŕkak aka *naŕiŕ i baŕenan naweek i Naŕibaŕi aŕuuŕ ŕi kadun ki katoh ki nul. ²² Nawulĕn keeri ŕŕoŕ Naŕibaŕi na uhaaŕ ujinŕ, na pŕiyaar panjoonanuŕ, na uhaaŕ, wi Yetu ajinŕanuŕ na pŕaakul, na uleef wi baŕowuŕ na meel mnjinŕ apĕnan iko iŕop bti. ²³ Nawulĕn ŕmĕban ŕliinŕ ŕi uko wi ŕhaŕuŕ akuŕ aŕup. Na manjoonan, ŕme kĕ Naŕibaŕi aji do uko wi ahoŕuŕ. ²⁴ Andoli ŕi nja adoon kaŕaaf atĕnŕul,

ŕhilna ŕŕĕnŕĕndĕr ŕi bŕalad na pdo iko inuura. ²⁵ Baŕaaŕ baloŕ baŕaal pwo baankmaar byit bi banfiyaaruŕ *Krittu, kĕ uko mĕnŕ uŕĕ wo uunuura ; ŕbaa wo kaŕĕp ŕĕp katĕnŕĕndĕr, wi nadoon ame kĕ unuur wi ubi wi Krittu uŕoŕi.

²⁶ Na manjoonan, wi ŕmeen uko unwoon manjoonan, woli ulil nja kĕ ŕdinan aji ŕduka ŕi pjuban, uunkak aka bŕenan banhiluŕ pŕĕnan ipekadu. ²⁷ Wal mĕnŕ, ŕduka duka ayoonk na palĕnk pwayĕŕ pi Naŕibaŕi na bdoon bjeenkal bankluŕ katĕr bampokuŕ pŕaŕa. ²⁸ Woli ŕnaaŕ apok pŕaŕ *Bgah bi Moyit, kĕ baŕaaŕ batĕb kĕme bawajanŕ baŕup aji ajubani, baankŕagi'a, baji bafiŕaŕ. ²⁹ Naŕalan keeri uko unkdoluŕ anŕooruŕ Abuk Naŕibaŕi, anŕuuŕ pŕaak pi bhoŕar pi aŕĕpnunŕ awo najinŕ uko undaayanaan abot akar *Uhaaŕ wi Naŕibaŕi unwoon ukumpĕŕ wi bnuura. Nahinan kanuŕ jibi kakob ki uŕ mĕnŕan kakyibani. ³⁰ Na manjoonan ŕme anŕiiniŕ aji : « *Nji dluŕ kalukanan, nji dluŕ katuuman.* » Akak aji : « *Nji Ajugan dluŕ kawayĕŕ pntaali pi naan.* »^k ³¹ Naŕibaŕi anwoon najeb amob le ŕnaaŕ, uŕ mĕnŕan aji wuŕan maakan.

³² Naleŕan uko undolanaŕ du ujuni wi nayeenuŕ bjechi bi Naŕibaŕi. ŕuŕ ŕwal mĕnŕ nawin mnhaŕ mnweek aŕĕ mĕban aliinŕ. ³³ Babi karan ŕwal ŕloŕ ahajanan kĕ nawo bten bi baŕaaŕ, kĕ ŕwal ŕloŕ naŕok na banhajuŕ haŕ. ³⁴ Nabi ŕiaga biki bawatuŕ ukalabuŕ abot alilan ŕi uko wi batehuŕ bka bi nan, wi nameen kĕ naka bka bannuurnaaniŕ banwoon baankba nin. ³⁵ Nawutan keeri kaŕaŕan phaŕ ŕiki mnhaŕ mĕnŕ mankaan kĕ nakeenk katuuum kaweek. ³⁶ Nawo kataman kahilna kado kado uko wi Naŕibaŕi aŕaluŕ, hĕnk nayeenk uko wi ahoŕuŕ. ³⁷ Na manjoonan upiitana ŕi *Ulibra wi Naŕibaŕi aji :

^h10:13 Kaŕnaam 110.1. ⁱ10:17 Yeremiya 31.33-34. ^j10:28 Pleŕan 19.15.

^k10:30 Pleŕan 32.35-36.

« Uduka ŋwal ŋntiinku, ŋntiinku ntiinku, anwoonj i pbi ašě bi, aankjon. »¹

³⁸ « Nji Našibaŋi, dlurj kawul ubida anwoonj natool ŋi kěš ki naan ŋiki aŋiyaari.

Kě woli alonj adekěn kafět, měnkililanděra. »^m

³⁹ Kě nja, ŋěnwo ŋi bankdekuluŋ kafět, kaneem ; ŋwo ŋi banŋiyaaruŋ awo ŋi bgah bi mbuur.

Pfiyaar pi baŋaŋ biki tfa

11 Woli ŋfiyaar Našibaŋi, ŋji ŋme na manjoonan kě ŋluŋ kayeenk uko wi ŋhaŋuŋ, ŋme bnuura kě iko yi ŋwoonj ŋěnwini, iwoo abot ajoonan. ²Pfiyaar pakaanj kě bateem nja babi winana bnuura ŋi kěš ki Našibaŋi. ³Kě pfiyaar pi nja pakaanj kě ŋyikrěn kě Uŋup wi Našibaŋi upaŋuŋ umundu, hěnk di di iko yi ŋjaan ŋwin ipěnnuŋ ŋi iko inwoonj iinwinanaa.

⁴ŋi pfiyaar pi nul, *Abel awul Našibaŋi bŋeŋan bannuuriŋj apel bi *Kayin. Pfiyaar měntj pakaanj kě awo natool ŋi kěš ki Našibaŋi, Našibaŋi ŋi uleeful adinan ayeenk uŋen wi nul ; kě pul pakaanj kě baktiiniyaan uko wi nul wi adoonj akětⁿ.

⁵Pfiyaar pakaanj kě *Henok aya du Našibaŋi bě aanŋěpna ŋi pkeŋ ; nin alonj aankak awina win, Našibaŋi adeeŋjuluŋ aŋooŋ du a. Upiitana ŋi *Ulibra wi Našibaŋi aji Henok ado bi lilaara lil ji abi ado kadeeŋa. ⁶Kě nin alonj ašě wo aanhil kalil Našibaŋi bě aanŋiyaara. Na manjoonan, ŋaŋ ankŋogunj Našibaŋi aji wo kafiyaar kě awoo abot aji tuum banjaan bala'a.^o

⁷Pfiyaar pakaanj kě *Nowe atiink uko wi Našibaŋi aŋupuluŋ unwoonj uundo bi winana. Aměban bnuura uko wi Našibaŋi

ajakunj, aboman upuur abuuranaan biki katohul bti. Pfiyaar měntj pakaanj kě adiman kě umundu uduknaanaa, aŋěpna ŋi pa, awo natool ŋi kěš ki Našibaŋi^p.

⁸Pfiyaar pakaanj kě Abraham ado uko wi Našibaŋi ajakuluŋ wi adu'uluŋ ayila, kě aya du utaak wi Našibaŋi ahoŋuluŋ bě aamme dko di akyaan. ⁹ŋi pfiyaar měntj aya awo ji nayaantj du utaak wi Našibaŋi ahoŋuluŋ, afětj ŋi iloona. Itaak na Jakob bado haŋ kak, wi Našibaŋi ahoŋuŋ baka utaak měntj ji a. ¹⁰Abraham abi wo wo ŋi pyoonk kafětj ŋi ubeeka wi Našibaŋi aŋaluŋ abot aniw, wi ŋniw ŋankěmuŋ.^q

¹¹Pfiyaar pakaanj kě Abraham ahil abuk wi adoonj aŋaf maakan kě *Faara aharul akak aŋaŋan kaŋowa, aŋiyaar na manjoonan kě Našibaŋi ado uko wi ahoŋuŋ^r. ¹²Uko měntj ukaanj kě pntaali pweek papěnna ŋi ŋiintj aloolan, andoonj abi ŋaf ŋaf aduka duka ayoonk pkeŋ. Pntaali měntj *patum ji ŋjah ŋi baŋi na pyiw panwoonj ŋi kabaŋ ki bděk*^s pi nin ŋaŋ alonj awoonj aanhil pěn.

¹³Baŋaŋ bakaŋ měntj bti bafiyaar adoo keŋ bě baanyeenk iko yi Našibaŋi ahoŋuŋ, ašě winaara ya du kalowan akuŋ alilanděr ya. Badinan ŋi kadun ki baŋaŋ aji bawo wo bayaantj ŋi mboŋ mi, baanwo biki umundu wi. ¹⁴Na manjoonan, bankŋiiniŋj haŋ badiiman bnuura kě bawo wo ŋi pla utaak. ¹⁵Woli banuh nuh lah wi bawoonuŋ, bahinan kakak da. ¹⁶Kě bašě bi ŋal utaak unnuurnaaniŋj, uwoonj utaak wi baŋi. Uko měntj ukaanj kě Našibaŋi aankowa pdo kadu'ana Našibaŋi i baka, aboman baka ubeeka.

¹⁷Pfiyaar pakaanj kě *Abraham abomanděr pjeŋ *Itaak abukul kafiŋar Našibaŋi, wi Našibaŋi aŋaluŋ pten me

¹10:37 Itayi 26.20. ^m10:38 Habakuk 2.3-4.

ⁿ11:4 Natenan ŋi Ujuni 4.3-10. ^o11:6 Natenan ŋi Ujuni 5.24. ^p11:7 Natenan ŋi Ujuni 6.13-22. ^q11:10 Natenan ŋi Ujuni 12.1-5; 23.4; 35.12,27.

^r11:11 Natenan ŋi Ujuni 18.11-14; 21.2. ^s11:12 Ujuni 22.17.

afiyaara. Abukul aoolan ƚań i akaań i i ajeuń kaƚeńan te Naşıbaƚi ado bi hońaara hoń, ¹⁸ajaka aji : « *ƚi Itaak i i pntaali pi nji nhońiń pakpĕnnuń.* »^t
¹⁹Abraham afiyaar kĕ Naşıbaƚi aka mnhina mi pnaƚan bańaań ƚi pkeƚ ; uko mĕnt ukaań kĕ Naşıbaƚi akakana abukul, kĕ uko mĕnt uwo wo ji Naşıbaƚi anańan Itaak ƚi pkeƚ.^u

²⁰ƚi pfiyaar, *Itaak ańehan Naşıbaƚi awul *Yakob na *Etawu bnuura ƚi uko unwoonj i kaluń kabi.^v

²¹ƚi pfiyaar, *Yakob wi ańoganuń pkeƚ, ańehan Naşıbaƚi awul bnuura andoli ƚi babak *Yotef aşı mĕban ƚi pjuuƚi pi nul ańup adĕman Naşıbaƚi^w.

²²ƚi pfiyaar, *Yotef wi ańoganuń pkeƚ ańiiniyaan wal wi babak Itrayel bakluń kapĕn ƚi *Ejiptu, ańup babakul hum di bakluń kado na imoh yi nul^x.

²³ƚi pfiyaar bajug *Moyit bamena kli kwajanƚ wi abukiń. Bawin kĕ napoƚ anuura aşı pok pdo uko wi naşıh ajakuń bĕ baanlĕnki.

²⁴Pfiyaar pakaan kĕ *Moyit abi pok pdu'ana abuk ńaaƚ abuk Farawuna naşıh wi abiiń akak naƚaša. ²⁵Ahokan phaj na bańaań biki Naşıbaƚi kĕ di pwo ƚi iko ilil yi pekadu inwoonj iinji ijon.^y ²⁶Afiyaar kĕ pwut bakowandĕna ji *Krittu paka udooni apel pyok bti panwoonj ƚi *Ejiptu, aten alowan aşıal katum kankluń kayeenkana. ²⁷Pfiyaar pakaan kĕ apĕn du Ejiptu, awo aanƚo aten udeeb wi naşıh, amĕban aliint ji ńaań anwinuń Naşıbaƚi anwoonj aanhil kawinana. ²⁸Pfiyaar pakaan kĕ ado *Ufettu wi Mbuur alĕt pńaak ƚi ilĕman yi itoh uwanjut wi pkeƚ uwutna kafiiń bapoƚ bajeen biki bańaań biki *Itrayel^z.

²⁹Pfiyaar pakaan kĕ babak *Itrayel bamuur *bdĕk bjeenkal awo wo ji bawo ƚi dko dkań ; kĕ wi bańaań biki *Ejiptu bakdoonj na pmuur ba, bayooraa^a.

³⁰Pfiyaar pakaan kĕ ńniw ńi Yeriko ńajot wi babak *Itrayel bafooyuń ńa ńnuur paaj na uloń. ³¹Pfiyaar pakaan kĕ *Rahab nańuunk ayeenk bnuura babak Itrayel bambiiń amena abi pten ubeeka. Hĕnk, aankeƚ na bandekuń Naşıbaƚi kafeti^b.

³²We wi nkaań ańup? Mĕnkka bwal bńiiniyaan bi Gedeyon na Barak na Tamton na Yefte na *Dayit na *Famiyel na bańupar Naşıbaƚi bandukiń. ³³Pfiyaar pi bukuń mĕńtan pakaan kĕ bawat ńtaak, aşıh bańaań bnuura, abot ayeenk uko wi Naşıbaƚi ahońuń baka. Pfiyaar pakaan kĕ badĕt mntum mi ńnlihu, ³⁴awo ƚi bdoo aşı wo baanyiki, abuur pkeƚ pi kej. Babi maak aşı kak ajeb ; babi tam ugut adookar na bangoli biki ńtaak ńyaanƚ. ³⁵ƚi pfiyaar, baaƚ baloń bawin kĕ banańan biki bakeńandĕnuń akakan baka.

Baloń bahajan baka te kĕ badoo keƚ kĕ bapok babuuran baka kahilna kanaƚa ƚi pkeƚ, kaka ubida unnuur-naaniń. ³⁶Baloń kak babeń baka akob baka na itintĕl, baloń kĕ batan baka awat ukalabuš. ³⁷Baloń batap baka mn-laak afiiń, baloń kĕ bamob baka afal ƚi ptoof, baloń kĕ bafiiń baka na kej. Baloń baji bańaań na dko kawohara injan yi ńkaneel, kĕme yi ńpi, awo bajuuk, kĕ baknooran baka ahajan baka. ³⁸Bańaań mĕnt babi nuura ńhaaš maakan adoo wo baanhil pfĕt ƚi umundu wi. Babi ńaań na *pndiis na inkuń, awo ƚi injiir na ihĕr.

^t11:18 Ujuni 21.12. ^u11:19 Natenan ƚi Ujuni 22.1-10.

^v11:20 Natenan ƚi Ujuni 27.27-29. ^w11:21 Natenan ƚi Ujuni 27.39-40.

^x11:22 Natenan ƚi Ujuni 50.24-25; Ppĕn 13.19.

^y11:25 Natenan ƚi Ppĕn 2.11-15. ^z11:28 Natenan ƚi Ppĕn 12.1-23.

^a11:29 Natenan ƚi Ppĕn 14.21-31. ^b11:31 Natenan ƚi Yońuwa 2.1-23.

³⁹Pfiyaar pakaañ kē bukal bti baw-inana bnuura ti kēs ki Naşibaţi te baando bi yeenk uko wi abiiñ ahoñ. ⁴⁰Na manjoonan, Naşibaţi abi tu tu ti uşal pboman nja uko unnuurnaaniñ bawutna kawo bajinţ ti kēs ki Naşibaţi kaduk nja.

Nawulĕn njaban kēs ti Yetu

12 Bañaañ banfiyaaruñ biki mbaañ aţiiniyaan tiiniyaan bawo ji pntuk pweek panfooyuñ nja aten. Nawulĕn njawan keeri iko inkdiţanuñ nja, na pekadu danjaañ datam pjab ti nja, ntaman ndo kaţi pti pi baţuuñ nja. ²Nawulĕn ntu kēs ti Yetu anhaabĕşuñ nja bgah njhilna nfiyaar, ul ajaañ ado njliinta liint ti pfiyaar te mnţo. Amiir adoo keţ ti krut, bĕ aanţo aten mnkow manwoon ti pkeţ ptĕnt puñ mĕntţ ũiki abi win mnlilan manwoon i pbi, aşĕ ya hĕnkuñ aţo du kañen kadeenu ki Naşibaţi.

³Naşalana keeri, jibi amiiruñ wi bado buţaan bakhajanuluñ, nawutna kanoor, njhaaşan njawo njankwutan. ⁴ũi ugut wi nakgutun na pekadu, naando bi gutan te pkeţ. ⁵Naţilma jibi Naşibaţi atĕntĕnanañ ji babukul i? Upiitana ti *Ulilbra wi nul aji :

« *Abuk naan, wutan kabeeh kakob ki Ajugun,*

wutan kawutan woli ajoman na iwi.

⁶*Ajugun aji kakan ti bgah ñaañ i njaluñ, kakob ñaañ i ajejuñ ji abukul.^c »*

⁷Namiiran mnhaj mi najaañ nahaj woli Naşibaţi akakanan ti bgah ; aji do hañ na babukul. Napoţ ahoñ i i aşin awoon aanji kakan ti bgah? ⁸Woli Naşibaţi aankakanan ti bgah ji babukul bti, naanwo keeri babukul na manjoonan, nawo bapoţ bampaţi. ⁹Naleşan başin nja biki mboş: baji babi kakan nja ti bgah kē nşĕ tiinkaara tiink baka. Hĕnk di njwoon katiink maakan Aşin

nja i baţi kayeenkna ubida. ¹⁰Başin nja babi ji bakakan nja ti bgah njwal njlon jibi başaluñ, kē Naşibaţi aşĕ ji kakan nja ti bgah njhilna njwo bnuura njbot njyman ji a. ¹¹Woli bakakan ñaañ ti bgah, aji jooţan wal mĕntţ aanji lilan ; aşale ũo aban ũuñ, kakob mĕntţ kaji kado awo natool ti kēs ki Naşibaţi uhaaş uşĕ ujoobĕţ na a.

Plipara

¹²Nadeenan keeri iñen imbeewuñ, naliintan ihoţ inknaayuñ! ¹³Napoşan ti ilĕl itool, ihoţ inkjiinkuñ iwutna kajiink kak maakan, iţĕp ţĕp ijeb.

¹⁴Natamaan nawo bnuura na bañaañ bti nakuţ nado kado uko unwoon ujintţ ti kēs ki Naşibaţi ; woli naanwo bajintţ ti kēs ki Naşibaţi naankwin Aju-gun. ¹⁵Naţaafaraan aloñ ti an adek kafĕţ bnuura bi Naşibaţi ; naţaafaraan aloñ awo ji bko bwuţaan banjaañ badĕm kaşĕ kabuk mnko mntum manwuţuñ. Ñaañ mĕntţ ahil kaneeman batum maakan. ¹⁶Nin aloñ awutan kawo ti pjuban pi piintţ, nin aloñ awutan kabeeh iko iny-imanuñ ji *Etawu i pde ploolan pakaañ kē awaap pweek pi nul. ¹⁷Name kē wi abiiñ aţo aban ũuñ, abi njal pyeenk ubeeb wi aşin ti pwo bajeen, kē başĕ dooka. Ado na pwooni kadolna aşin apĕnan uko mĕntţ aşĕ wo aanhili.^d

Ubeeka wi baţi wi mnţo

¹⁸Na manjoonan, naanñog pnkuñ pi Tinayi : naaññog dko di bdoon bank-teruñ, di utejan na bdĕm, di ukĕk, ¹⁹naanñog dko di balulun na di pdiim patiinkaniñ. Wi bubuk *Itrayel bati-inkuñ pdiim mĕntţ, baankak adi di nin ptiink pa. ²⁰Uko wi pdiim mĕntţ pajakuñ na baka ulĕnkan baka maakan, paji na baka : « *Ñaañ ankbanuñ pnkuñ batapa mnlaak kafin, awole ñaañ kĕme untaam.*

^c12:6 Uhoñ 3.11-12. ^d12:17 Natenan ti Ujuni 25.29-34; 27.30-40.

»^e 21 Uko mēnt̄ uyiban maakan kē Moyit adoo ji : « *Dlēnk maakan adoo kat kat.* »^f

22 Kē našē ñog pnkuḡ pi *Tiyonḡ, ubeeka wi Našibaṭi anwoonḡ ukumpēs wi ubida, Yerutalem di baṭi di ḡwanjut ḡtum maakan ḡawoonḡ, 23 du dko di pntuk pi banfiyaaruḡ panwoonḡ ṭi uffutu pawoonḡ, pi banwoonḡ bajeen biki Našibaṭi, biki itim ipiitaniinḡ du baṭi. Nañog Našibaṭi anjaan awayēs bañaan bajēn bti na ḡhaas ḡi bañaan biki Našibaṭi adoluḡ kē ḡawo ḡjint̄ piš. 24 Nañog Yetu i Našibaṭi aṭeḡanaanuḡ bhoḡar bhalu na pñaakul pantuliinḡ ; pñaak mēnt̄ uko wi pakdiimanuḡ ulil apel wi pi *Abel pakdiimanuḡ^g.

25 Naṭaafaraan keeri kadek anktiiniinḡ na an kafet̄. Na manjoonan, bateem nja bampokuḡ ptiink ankt̄aḡuḡ baka ṭi mboš baambuuru kakob. Kē nja ḡnēnkhil kabuur kakob woli ḡdek kafet̄ anktiiniinḡ na nja du baṭi. 26 Ṭi wal wi *Moyit̄, pdiim pi nul pabi šint̄ šint̄an mboš, kē ašē hoḡ nja hēnkuḡ aji : « *Dkak aluḡ kašint̄ šint̄an byaaš bloḡ kak, mēnt̄ mboš ṭaṅ, dšint̄ šint̄an kak baṭi^h.* » 27 Wi ajakuḡ aji dkak aluḡ kašint̄ šint̄an byaaš bloḡ, adiiman diiman kē iko impašaniinḡ iluḡ kašint̄ar katoka, uko unwoonḡ uunkšint̄ar ṭaṅ uhilna uduka. 28 Hēnk, wi ḡkyeenuḡ utaak unwoonḡ uunkšint̄ar, nawulēn ḡbeeb Našibaṭi, ḡdēmana na pfiyaar na palēnk, uko mēnt̄ ulila. 29 Na manjoonan, Našibaṭi i nja awo bdoo banjaan batēr katok.

Iṭeḡan inliluḡ Našibaṭi

13 Natamaan naḡalad ji bañaan banṭaaruḡ. 2 Nawutan kanohnaana pyeenk bayaant̄ du itohan. Name bnuura kē baloḡ bado haḡ, ayeenk ḡwanjut du itoh yi baka bē baammee. 3 Nalešan bakalabuš, nawo

ji nawo ukalabuš na baka nabot naleš bañaan biki bakhajanuḡ, nawo ji an biki bakhajanuḡ.

4 Bañaanḡ bti bamēbaan bniim bnuura, ñiint̄ na ñaaṭ baji bamēbandēr andoli kaliḡ ṭi atēt̄. Našibaṭi aluḡ kawayēs bañaan banwoonḡ ṭi ubida uṭop na pjuban pi piint̄.

5 Ṭi mnwo mi nan naanwo kajotan itaka kadun, naliḡan ṭi uko wi nakaanḡ. Našibaṭi ṭi uleeful aṭupuḡ aji :

« *Mēnkwtanu nin, mēnkpoku nin.* »ⁱ

6 Ukaanḡ kē ḡhinan kaṭup na mnt̄eḡ kaji :

« *Ajugun awoonḡ anjaan aṭēnkēn ; mēnkdo kalēnk.*

We wi ñaḡ najēn ahiluḡ kadolēn? »^j

7 Nalešan banwoonḡ ṭi kadun ki nan banṭupanaḡ uṭup wi Našibaṭi. Našalan jibi babiinḡ awo te adoo keṭ, našē nado ji baka.

8 Yetu *Krittu awo ḡṭa jibi awoonḡ takal, akuṭ awoha haḡ te mnṭo. 9 Nakwtuḡ pjukan pampaṭuḡ na *Uṭup Ulil Unuura pañoōṭan du bdēm. Ñaḡ awo katēḡna ṭi bnuura bi Našibaṭi, aanhil katēḡna ṭi idolade ṭi uko ude inwaanḡuḡ udooni ṭi banjaanḡ baṭas ya. 10 Nja, ḡka *bliit bi mḡur, kē baṭeḡan banjaanḡ baṭeḡan du *Katoḡ Kaweek ki Našibaṭi baanka na pde iko inwoonuḡ du bliit mēnt̄.

11 *Naših i baṭeḡan aji ñooṭ pñaak pi ḡko ḡanfḡuḡ du *dko dyimanaan maakan kapēnanaan pekadu di bañaan, kē ḡko ḡi bafḡuḡ ḡuḡ ḡašē ji ḡatērna du bdiḡ bi dko di bañaan bafēṭuḡ. 12 Uko mēnt̄ ukaanḡ kē Yetu akeṭna du bdiḡ bi ubeeka kē pñaak pi nul pado bañaanḡ kē bawo bajint̄ ṭi kēš ki Našibaṭi.

13 Nawulēn keeri ḡya du Yetu, du bdiḡ bi dko di bañaanḡ bafēṭuḡ, ḡwo na mnkow mnt̄eṭ̄ mi nul. 14 Ṭi mboš ṭi,

^e12:20 Ppēn 19.12-13. ^f12:21 Plešan 9.19. ^g12:24 Natenan ṭi Ujuni 4.10.

^h12:26 Hagay 2.6. ⁱ13:5 Yotuwa 1.5; Plešan 31.6,8. ^j13:6 Kañaam 118.6.

ŋfĕt̄ ʦi ubeeka unwoonj uunkwo te mn̄to, kĕ ŋšĕ la ubeeka unkm̄biij unkwonj wi mn̄to. ¹⁵ʦi katim ki Yetu nawulĕn ŋwut kaʦaŋna pdo kado uʦen pa Naʦibaʦi, unwoonj iyeeh injaan idĕmana ; iyeeh mĕnt̄ ipĕnna ʦi mntum mi nja ŋndinanuj kĕ awo Ajugun. ¹⁶Nawutan kaʦilma pdo kado bnuura na pdo kaʦĕnkar ; iʦenjan itĕnt̄ yaŋ ijaan ilil Naʦibaʦi.

¹⁷Najaan nado uko wi banwoonj ʦi kadunan bajakuj, nado katiink baka. Baji babeelan bnuura, bukal bakluj kaʦup Naʦibaʦi jibi nawoori. Woli natiink baka, baluj kado ulemp wi baka na mnlilan. Kĕ woli naando haŋ, bado wa kaʦĕ kajooʦan, uʦĕ waanj udooni pa an.

¹⁸Naŋehandĕrun ; ŋfiyaar na manjooan kĕ ŋĕnwo na nin uko ulonj ʦi uhaaʦ. Ŋji ŋdoonaan pdo bnuura ʦi iko bti.

¹⁹Dŋehanan na uhaaʦ naan bti naŋehandĕraan nhil ntaran taran nkak du an.

Pŋehan

²⁰Dŋehan Naʦibaʦi anjaan ajoobĕntĕn ŋhaaʦ, annaʦanuj ʦi pkeʦ Ajugun Yetu

nayafan naweek, wi aʦenanaanuj bhoŋar bi mn̄to na pŋaakul pantuliij, ²¹aʦĕnkan naka iko bti innuuriij nahilna pdo uko wi aŋaluŋ. Dŋehan Naʦibaʦi ado nja ŋlila wi ŋwoonj ʦi ploolan na Yetu *Krittu. Nawulĕn ŋdĕmana te mn̄to! Uwo haŋ.

²²Bayiʦ naan ʦi *Krittu, dkooʦan namiir uʦup wi nʦupanaŋ wi kaʦaŋnan ; na manjooan, uʦamĕni.

²³Dŋal name kĕ bawutan Timote ayiʦ nja. Woli atar aban, kabi na a pwinan.

²⁴Nawulaan mboʦ banwoonj ʦi kadun ki nan bti na baŋaan bti banwoonj biki Naʦibaʦi.

Bayiʦ nja biki Itali bawulan mboʦ.

²⁵Dŋehan Naʦibaʦi awulan an bti bnuura.

Uṭup wi

Yakob

apiitun

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta ki Yakob apiitun bañaan biki Naşibaṭi banniinkun mboş. Du unjon Yakob abi wo ñaan naweek ṭi banfiyaaruṅ Naşibaṭi banwoon du Yerutalem, Yetu awo naweekul. Bañaan biki apiitun kakaarta ki, baloṅ ṭi baka baji baji bafiyaar Krittū, kē mnwo mi baka manşē wo maanwo mi bañaan banfiyaaruṅ. Uko mēnt ukaaṅ kē aji na baka pfiyaar pawo kagakandēr na mnwo mnuura. Yakob abi win kē ṭi banfiyaaruṅ, bajuuk bawo ṭi mnhaj ṭiki bayok badeeṅ iḡaṅan maakan. Uko mēnt ukaaṅ kē aji na bayok bawut kado kado ji bañaan biki umundu wi, bamēban bajuuk bnuura. Akak aji na baka balow pṅom, bakak baji bamēban mntum. Bawo kado kado bnuura unuur undoli jibi Uṭup wi Naşibaṭi ujakuṅ.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboş (1.1)
2. Pfiyaar na pwo na uşal untuṅa (1.2-18)
3. Ptiink Uṭup wi Naşibaṭi na pdo uko wi ujakuṅ (1.19-27)
4. Pwut bpaṭşēr (2.1-13)
5. Pfiyaar na pdo bnuura (2.14-26)
6. Uşal untuṅa na pṭup bnuura (3.1-18)
7. Pṅal iko yi umundu paannuuraa (4.1-5.6)
8. Kamiir na pñehan Naşibaṭi (5.7-20)

Pwul mboş

1 Nji Yakob nalempar Naşibaṭi na Aju-gun Yetu Krittū, dwul an mboş, an pntaali pi Naşibaṭi panwayşēruṅ ṭi umundu^{§§}.

Kamiir ṭi unoor

² An bayiṭ naan baṭaş Yetu, woli nawo ṭi unoor nalilaan ṭi ṅhaaş ṅi nan. ³ Ṭiki name kē pfiyaar pi nafiyaaruṅ Yetu alintan ṭi wal wi unoor, paji paṭu ñaan kamiir. ⁴ Nawo kanaṭ kaliint ṭi kamiir mēnt, kaşē kahil kawo bañaan bajint batool, banjaan balemp ulemp ujint piş, banwoon baanwaan nin uko uloṅ.

Pñehan na uhaaş wi pfiyaar

⁵ Woli aloṅ ṭi an awaan uşal untuṅa, awo i kañehan wa Naşibaṭi, aluṅ kawul a wa, ṭiki aji wul bañaan bti na byompan kē aanji fēn. ⁶ Kē woli ñaan añehan, awo kafiyaar kawut kawo na ṅşal ṅtēb, ṭiki ñaan anwoon na ṅşal ṅtēb anaam umaroṅ uweek, wi uyook ujaan udeēṅ kaluṅ luṅan. ⁷ Ñaan anwoon haṅ awutan kaşal kē ayeenk uko uloṅ ṭi kañen ki Ajugun. ⁸ Anwoon na ṅşal ṅtēb aanji ṭu kabaṭ ṭi uko wi akdolun, uyaaş uloṅ aji ya kadun, uloṅ akak ufeṭ.

Najuuk na nayok

⁹ Naṭaş Yetu anwoon najuuk awo katan ṭi uko wi Naşibaṭi akdēmanuluṅ. ¹⁰ Kē nayok awo katan, ṭi uko wi Naşibaṭi akpoṭētanuluṅ. Ṭiki nayok aankjon, anaam kaṭeeñ ki bgof bi uṭeeh. ¹¹ Bnuur baji banaṭa katēr, bgof kakay, kaṭeeñ kajot, kanuura ki ka kaneem. Kē hēnk di di uwoon pa nayok : Aleew, kakeṭ ṭi mnwo mi nul mi ṅnuur bti. Ñaan najēn andoli awo ji pjaagal.

§§1:1 Kşini iñeen na ktēb kanwayşēruṅ ṭi umundu, bawoon babak Yakob abuk İtaak, bateem bayuday. Hēnk di di bapiitun ṭi ugrek.

Naşibaţi aanji wuuk nin ñaajj ado buţaan

¹² Ñaajj anjaajj naţ kaliint ʒi unoor anuurandëni, ʒiki ayeenk katum ki ubida wi mnʒo wi Naşibaţi ahoŋuŋ banŋaluluŋ, woli ayuuŋ mntëŋ mi nul aba.

¹³ Woli ñaajj aŋal pdo buţaan awutan kaji, Naşibaţi akwuuknuŋ pa ndo ba. Naşibaţi aanhil pŋal pdo buţaan kë aanji wuuk wuuk nin aloŋ ado buţaan. ¹⁴ Andoli aji do buţaan ʒi uŋal wi nul uwuţaan, wul ujaajj uwuuka kaneejana. ¹⁵ Woli ŋwut uŋal uwuţaan mënt kë udëmi, wul ujaajj uŋij pekadu, woli pekadu dadëmi dul dajaajj daŋij pkeŋ.

¹⁶ Bayiŋ naan biki mmaganuŋ nakwut baguuran ʒi uko wi. ¹⁷ Iko inuura bti yi baŋenuŋ un na yi nŋeenkuŋ iwoona baŋi, du Aşin nja anŋakuŋ unuur, pli na nŋah bti nŋanwoon du baŋi. Ul anwoon aamme pŋëlşa këme kajeeh kabot kajëmş. ¹⁸ Aŋal ul ʒi uleeful pwul un ubida ʒi uŋup wi manjoonan, nŋhilna nŋwo bateek ʒi iko yi aŋakuŋ.

Ptiink uŋup wi Naşibaţi kabot kaŋaş wa

¹⁹ An bayiŋ naan biki nŋaluŋ maakan nawo i kame kë: ñaajj aji wo i katar ʒi ptiink atëŋŋul, kanoom ʒi ptiini, kanoom ʒi udeeb. ²⁰ Mënt ʒi udeeb di di ñaajj ahilanuŋ kado uko untooluŋ ʒi këş ki Naşibaţi. ²¹ Ukaajj kë nawo i kapënan iko bti inŋopuŋ ʒi an na inŋotuŋ maakan, naşë nayeenk uŋup wi baŋuŋuŋ ʒi nŋhaaş nŋi nan ji bañaajj banwalanuŋ ikow yi baka, ʒiki wul uhilanuŋ pbuuran an.

²² Nakliŋ ʒaŋ ʒi ptiink uŋup, nadolan uko wi uŋakuŋ. Woli naankŋaş uŋup, ikow yi nan yi yi nakguuruŋ. ²³ Hënk di di uwoon, woli ñaajj atiink uŋup aşë wo aankdo uko wi ukŋiiniyaanuŋ, unaam

ñiint anktenuŋ kaara di nul ʒi kawini. ²⁴ Awin da jibi dawoon, wi atenuŋ da aba, atool aya aşë ʒilma jibi anaamuŋ. ²⁵ Woli ñaajj ala pme bnuura bgah btool, banhilanuŋ pbuuranun, aji mëban ba kaliintan, aanwo i kaliŋ ʒi ptiink ba ʒaŋ kaşë kaŋilma ba. Awo i kado uko wi bajakuŋ, aşë tum na mnlilan ʒi iko bti yi akdoluuŋ.

²⁶ Woli ñaajj aşal kë aŋaş Naşibaţi bnuura, aşë wo aanji mëban pndemënt pi nul, adaar bkow bi nul, pŋaş Naşibaţi pi nul paanwo nin uko ulon. ²⁷ Ñaajj anŋaŋuŋ Naşibaţi Aşin nja na manjoonan, aji wo najint piş ʒi këş ki nul. Hënk di di ajaajj awo : aji ya pwin bapoŋ banwaajj bajug baka, aji ya pwin baajj bayoŋ banwoon ʒi unoor, aji lipara iko iwuţaan iwutna kaŋopana.

Ppaşşër pawo ppën ʒi bgah

2 Bayiŋ naan, nafiyaar ʒi Yetu Kritt u Ajuŋun antumuŋ na mndëm, ukaajj kë naanwoyi kapaşşër ² Natanan : woli du dko di nayituŋ ñiint aloŋ anwoon na ineel yi uwuuru abot awohara bnuura aneej da, kë ñiint aloŋ kak anwohariŋ iko intowiŋ aneej da, ³ woli namëban bnuura ñiint anwohariŋ iko inuura, aşë ji na a : “Ťoon ʒi dko di, dawo dnuura” aşë ji na nawaajj, « iwi naŋan » këme « iwi yaan iŋo du kafet. » ⁴ Pdo haŋ, ʒi ptoof pi nan, pawo bpaşşër. Naanwayëş wayëş na nŋşal nŋwuţaan i?

⁵ Natiinkan an bayiŋ naan biki mmaganuŋ, mënt Naşibaţi adatuŋ banwoon bajuuk ʒi këş ki umundu i? Ado haŋ, bahilna bayok ʒi pfiyaar babot bayeenk pşih pi Baŋi pi ahoŋuŋ banŋaluluŋ. ⁶ Kë naşë ji naŋu najuuk mnkow ʒi ptoof pi bañaajj. Mënt bayok bajaajj bahajanan, kamoban kaŋooŋ du nŋruha i? ⁷ Bukal kak bajaajj babeŋ katim kanuura ki Naşibaţi awulanaŋ.*

*2:7 Ñaajj aji yeenk katim ki Yetu Kritt ʒi batitmu.

⁸Aa, woli naṭaş na manjoonan bgah bi Pşih pi Naşibaṭi jibi bawoon ṭi Ulibra wi Uṭup wi Naşibaṭi : « İjalan atēntu jibi iṅaluṅ bkowu » wal mēnt, nado bnuura. ⁹Bē woli napaṭşēr nado pekadu, hēnk bgah bi Moyit bamob an ṭiki naanṭaş ba. ¹⁰Hēnk di uwoon, woli ṅaaṅ aṭaş bgah bti aşē duk uko uloolan ṭi wi bajakuṅ, aduknaana ṭi kadun ki bgah bti. ¹¹An-jakuṅ, « iinkpiint na ahar ṅaaṅ kēme ayin ṅaaṅ, » ul akaaṅ aji : « İnkfiṅ ṅaaṅ. » Kē woli iimpiint na ahar ṅaaṅ kēme ayin ṅaaṅ, aşē fiṅ ṅaaṅ, iinṭaş bgah. ¹²Nakeeri nado kaṭiini nabot nado kado ji baṅaaṅ biki Naşibaṭi akluṅ kawayēş na bgah bi mbuur. ¹³Hēnk di uwoon, Naşibaṭi aankwayēş na mṅaga anwoon aaṅṅagaa, kē mṅaga manşē pel pwayēş.

Pfiyaar na Udo

¹⁴Bayiṭ naan, we uwoon ṅaaṅ abubara aji « Dfiyaar Naşibati » woli udo wi nul uundiiman pfiyaar mēnt? Pfiyaar pahilan kabuuran a wal mēnt i? ¹⁵Natenan, woli aloṅ ṭi an ṅiint kēme ṅaaṭ awaaṅ iko iwohara abot awaaṅ uko ude wi ṅnuur bti. ¹⁶Kē aloṅ ṭi an aşē ji na a : « Yaan na bnuura, yaan iwohara iko idiṭ, ide bnuura » aşē wo naanwula uko ude kēme uwohara, we uwoon da unuura?

¹⁷Kē hēnk di uwoon pa pfiyaar panwoon paangakandēr na udo pakeṭi ṭiki pagaagi.[†] ¹⁸Dme aloṅ abi kaji : « Naaṅ aloṅ aji fiyaar, aloṅ kado. » Dteema kaji : « Diimanaan hum di ṅaaṅ ahilanuṅ kaji afiyaari woli aanyuuj pfiyaar mēnt ṭi udo wi nul. Dluṅ kadiimanu pfiyaar pi naan ṭi udo wi naan. » ¹⁹Ifiyaar kē Naşibaṭi awo aloolan ṭaṅ? İdo bnuura – ṅntaayi kak ṅafiyaar uko mēnt, aji ṅalēnk kakat kat. ²⁰İinji kşal Keeri! Wom iṅal pme kē

pfiyaar pawaaṅ udooni woli paanji pagakandēr na udo?

²¹Naleşan, Abraham atemun mēnt ṭi udo wi wi Naşibaṭi ajaknuṅ awo natool i, wi aṅooṭuṅ abukul İtaak pa pfiṅar Naşibaṭi^k? ²²Iwini, baanhil ppaṭēş pfiyaar na udo ṭiki udo uji utumalēş pfiyaar. ²³Kē hēnk di di uko umpiitun ṭi Ulibra wi Uṭup wi Naşibaṭi udolaniinṅ, uji : « Abraham afiyaar Naşibaṭi, ukaaṅ kē Naşibaṭi aji awo natool. » Kē aşē yeenk katim ki « nanoh Naşibaṭi. » ²⁴Nawin kē ṅaaṅ aji wo natool ṭi kēş ki Naşibaṭi ṭi udo wi nul, mēnt ṭi pfiyaar ṭaṅ pa.

²⁵Kē hēnk di uwoon kak pa Rabab nawaap bduun, woli ayeenkuṅ bayili baitrayel ṭi katoh ki nul abot aṭēnk baka kē babuur na bgah bmpaṭi, hēnk ṭi udo wi nul wi wi awoonun natool ṭi kēş ki Naşibaṭi^l.

²⁶Jibi uleef unwoon uunwo na uhefēnt uwoon puum, hēnk di di pfiyaar panwoon paanji pagakandēr na udo pakeṭuṅ.

Namēbaan indemēnt yi nan

3Bayiṭ naan nawutan kado na pwo an bti bajukan biki Uṭup wi Naşibaṭi. Name kē nja ṅnkjukanuṅ, Naşibaṭi aluṅ kawayēşun pwayēş pantamuṅ apel pi baṅaaṅ bandukiinṅ. ²Name'un bti ṅji ṅdo ipekadu itum. Woli ṅaaṅ aloṅ aanji juban woli aṭiini awo ṅaaṅ natool, anhilanuṅ pmēban uleeful. ³İjji ṅtan uko umpooṭ ṭi mntum mi ṅmpēlēt pa ṅado uko wi ṅṅaluṅ, hēnk, ṅji ṅṅoṅ uleef wi ṅa bti. ⁴Natenan kak ṅpuur bdēk ṅi iloona, woli ṅado wo ṅweek, kē ukēk uweek ukwuuk ṅa, kaṭoṅ kampooṭ ka-jaṅ kaṅooṭ ṅa dko di naṭoṅ aṅaluṅ. ⁵Kē hēnk di pndemēnt pawoon, pawo uko umpooṭ ṭi uleef aşē ji papiitar iko iweek.

[†]2:17 Kēme : Kē hēnk di uwoon pa pfiyaar, panwoon paangakandēr na udo, paket na manjoonan.

^k2:21 Natenan ṭi Ujuni 22.1-19. ^l2:25 Natenan ṭi Yotuwa 2.

Natenan, kambetan kampooṭ kahilanuṅ uṭeeh uweek katër.

⁶Pndemënt kak pawo bdoos, pul pawooṅ katoh ki buṭaan. Pndemënt pawo ṭi uleef, kē pul pajaan paṭopan wa bti. Paji patehan ubida bti na bdoos bampēnnuṅ infernu. ⁷Uunka ṅlimariya, woli ṅado wo ṅlimariya ṅjooṭ ṅi uṭeeh, ṅkat, ṅpula, ṅṭēb, ṅi ṅnaan awoon aanhilan akakan kē ṅadoomi. ⁸Bē pndemënt, nin aloṅ aanhil pkakan pa padoom. Pawo buṭaan, paanhil pṭoora, patum na bnunk bankfiṅaruṅ.

⁹Pul pi ṅjaan ṅdēmanaan Ajugun anwoon Aṣin nja, kē pul kak pi ṅjaan ṅñehandēraan baṅaan buṭaan, biki Naṣibaṭi aṭakuṅ kē banaam a. ¹⁰Pdēman na pñehan buṭaan iji ipēnna ṭi mntum mloolan. An, bayiṭ naan uunwo kawo haṅ! ¹¹Ukumpēs uji upēnan meel mnjoob na mnhaay ṭi bhēr bloolan i? ¹²An bayiṭ naan, bjaak bahil kabuk mnleman i? Kēme blemani bahil kabuk mnjaak? Kē ukumpēs wi meel mnhaay uhilan pwul meel mnjoob i?

Uṣal untuṅa unwoonṅ Baṭi

¹³Ahoṅ ṭi an awoon na uṣal untuṅa abot atit? Ayuujan kē awo haṅ ṭi mnwo mi nul na udo wi nul, udo ungakandēruṅ na pdoom na uṣal untuṅa. ¹⁴Bē woli uhaaṣ winan utum na bkujar bweek kē nawo na uṣal wi blaṭar, naanwoyi kahomp kaji nawo na uṣal untuṅa. Naanwoyi kaṭup uko unwoon uunwo manjooan. ¹⁵Uṣal utētṅ wuṅ uumpēnna baṭi, uwo wi mboṣ, wi baṅaan, wi ṅntaayi. ¹⁶Bkujar na uṣal wi blaṭar ṅaji ṅgakandēr na bpulad, na pdo iko iwuṭaan bti. ¹⁷ṅnaan anwoon na uṣal untuṅa umpēnnuṅ baṭi aji dun kawo ṅnaan najinṭ piṣ, anjaan akakan baṅaan ṭi ploolan kawo najoobṭēraan, aanji tam bkow, aji

tum na mñaga, kado iko inuura, aanji paṭṣēr, aanji lafrēn.

¹⁸Baṅaan banṅaluṅ mnjeeh, baji baninkan ma ṭi dko di bawoon ji mbuk du ujaarna, kē ṅdeey ṅi bajaan bakit, ṅawo udo utool.

Pṅal umundu pawo ppok Naṣibaṭi

4 Ṭuṅ di di ugut ujaan uwoona? Ṭuṅ di di pṅom pajaan papēnna ṭi an? Mētṅ ṭi unṅal uwuṭaan unjaan ugutan ṭi uleefan meēt wa i? ²Naji naṅal uko uloṅ, kaṣē wo naanji nahil pka wa, ukaan kē naji naṣal pfiṅ. Naji nañeebar uko wi ṅnaan kaṣē wo naanji naka wa, naṣē neej wal mētṅ ṭi pṅom na ugut. Naanji naka uko wi naṅaluṅ ṭiki naanji nañehan wa Naṣibaṭi. ³Kēme woli nañehan naanji nayeenk nin uko uloṅ ṭiki naji nañehan buṭaan, kala pṭok uko wi nañehanun ṭi unoh wi umundu. ⁴An pntaali pandekuṅ Naṣibaṭi kafet ji ṅnaat andaaruṅ ayinul, naamme kē pṅal umundu pawo ppok Naṣibaṭi i? Anṅaluṅ pwo nanoh i umundu aji wo naṣoor Naṣibaṭi. ⁵Kēme nanuṅ kē Ulibra wi Uṭup wi Naṣibaṭi ububara ji : « Naṣibaṭi aji ṅal pa ul ṭaṅ uhaaṣ wi aṭuuṅ ṭi un? » ⁶Kē bnuura bi ajaan adiimanun badēmnuṅ maakan. Ukaan kē Ulibra wi Uṭup wi Naṣibaṭi uji : « Naṣibaṭi aji pok bankdēmanuṅ ikow yi baka, kaṣē wul banwalanuṅ ikow yi baka bnuura bi nul^m. » ⁷Naṭaṣan keeri Naṣibaṭi naṣē napok Untaayi Uweek, uṭi wal mētṅ kalow an. ⁸Nañogan Naṣibaṭi aṣē ṅogan. Nañowan iñen yi nan[‡] an bado pekadu ; nabot najinṭan ṅhaaṣ ṅi nan, an baṅaan biki ṅṣal ṅṭēb. ⁹Naleṣan kē nawo bajuuk, nawoon ji baka puum, nadoon kawooni, pji pi nan pakakan ṅwooni, mnlilan mi nan pjootan. ¹⁰Napoṭētēnēn ikow yi nan ṭi kadun ki Ajugun aṣē naṭanan.

[‡]4:8 Nawutan ppuban.

^m4:6 Uhoñ 3.34.

Iwo in adoo ten buṭaan bi atēntu?

¹¹ Bayiṭ naan, nawutan kakuut batēntan, ankuutun atēntul kēme aten buṭaan bi atēntul, aṭup buṭaan ṭi Bgah bi Naṣibaṭi abot ayuuj ṭi udo wi nul mēnt̄ kē baannuura. Kē woli ido haṅ, iinji kṭaṣ ba, iwo nawayēṣ i ba.

¹² Naṣibaṭi ṭaṅ ajaan awul Bgah, kē ul kak ṭaṅ awoon nawayēṣ. Ul ṭaṅ ahilanun pbuuran kēme pṭok. Kē iwi, iwo in adoo ten buṭaan bi atēntu?

An bahomp nalipariin

¹³ Hēnkuṅ, nalipariin an nanjaan naji : « Nṭa kēme faan nya ubeeka waṅ, ṅhiil da, ṅdo da pjula kaka itaka itum. » ¹⁴ Kē naṣē wo naamme uko wi ubida winan ukwoon, name wi faan i? Nawo ji udu unjaan uwinana kakur kaneem. ¹⁵ Kē wi wi nawoon kaji : « Woli Ajugun aṅali, ṅluṅ kawo bajeb, kaṣē do uko wi kēme wundu. » ¹⁶ Naṣē wo naanji nado haṅ, naji napiitar ṭi uko wi naṅaluṅ pdo. Bpiitar btēnt̄ buṅ bawo buṭaan. ¹⁷ Naan ammeen keeri uko wi awoon i pdo, aṣē wo aando wa, ado pekadu.

An bayok, nadoon kawooni

5 Hēnkuṅ an bayok, nalipariin, nawoonin nado idiim ṭi pwuṭan pankyoonkanan. ² Pyok pi nan papuṭi, kē ṅbob ṅade iko iwohara yi nan. ³ Uwuuru wi nan na untaam wi nan ṅadoharaa. Kē pdohara puṅ pakluṅ kaṭiini pa an. Paluṅ kade'an uleef ji bdoo. Umundu uba kē nakhanka hankⁿ. ⁴ Natenan, naanluk banklempuṅ du ṅṭeeh ṅi nan. Baṭēga aliir kē idiim yi baka iban du ibaṭ yi Ajugun i Mn̄hina. ⁵ Nawo ṭi umundu wi ṭi pyok na unoh, nade amag ji ṅlimariya pa unuur wi bakluṅ kafaal an. ⁶ Naj

natool aduknaanaa abot aṭiṅa ; kē aanhilar aneenan uleeful.

Namiiran, Ajugun abi

⁷ Bayiṭ naan, natamaan keeri ṭi pyoonk ubi wi Ajugun. Natenan jibi najaar ajaan ayoonk ṅdeey ṅnuura ṅankpēnuṅ ṭi bṭepi bi aṭuun ṭi mboṣ. Aji miir wi uṣubal uteek ujutun kayoonk ubaaṅṣaani kabaa kitⁿ. ⁸ An kak natamaan ṭi pyoonk, natum na mntēṅ, ṭiki ubi wi Ajugun uṅogi.

⁹ Bayiṭ naan, nawutan kaṭēga ṭi mnwo mi batēntan, woli naanṅal Naṣibaṭi awayēṣan. Natenan Nawayēṣ ado bi naṭ naṭ ṭi kadun ki plēman. ¹⁰ An bayiṭ naan, *baṭupar Naṣibaṭi bahaj na kamiir, natenan ṭi baka. ¹¹ Nawini ṅji ṅji baṅaan bantamanun ṭi kamiir banuurandēni. Natiink jibi Yob^o atamani ṭi kamiir. Name kak uko wi Ajugun adoon pa a, ṭiki Ajugun atum na bnuura na mn̄naga.

¹² Bayiṭ naan, natiinkan bnuura : nalipariin kamehna ṭi baṭi kēme ṭi mboṣ kēme ṭi uko uloṅ kak. Pdinan pi nan pawoon pdinan na manjoonan. Kē ppok pi nan pawoon ppok na manjoonan, nawutna kaduknaana ṭi pwayēṣ pi Naṣibaṭi.

Nañhean Naṣibaṭi

¹³ Aloṅ ṭi an awo ṭi mn̄haj i? Añhean Naṣibaṭi. Aloṅ ṭi an awo na mnlilan i? Ayeehan mndēm mi Naṣibaṭi. ¹⁴ Aloṅ ṭi an amaaki? Aduun bantohi biki pntuk pi banfiyaarun, bajatana ukēra ṭi bkow ṭi katim ki Ajugun baṣē bañhean Naṣibaṭi pa a. ¹⁵ Pñehan pangakandērun na pfiyaar pabuuran namaakal, Ajugun aṣē naṭana. Woli ado ipekadu Naṣibaṭi amiira ya. ¹⁶ Andoli keeri adoon kaṭup ipekadu yi nul batēntul, andoli adoon

ⁿ5:7 Du utaak wi Itrayel, uṣubal uji ujut, baṅaan katepi, udun kaṭaṅan, kado kli kañeen kabaa kak kajot baba kit.

ⁿ5:3 Natenan ṭi Maci 6.19-20. ^o5:11 Natenan ṭi Yob.

kañehandër batênṭul Naşibaṭi, hënk naşë najeb. Pñehan pi natool paji paṭum na uforta. ¹⁷Natenan Eli naṭup ṭi katim ki Naşibaṭi i unjon, abi wo ñaaṅ najën ji un. Aṭu kabaṭ ṭi pñehan Naşibaṭi uşubal uwut kaşub. Kë udo ṅşubal ṅwajantṅ na kli paaj nin pjatap paanjot ṭi mboş. ¹⁸Kë akak aluṅ añehan Naşibaṭi uşub, kë uşubal ujoti. Kë iko yi batepiin iwul ṅdeey.

**Nakakaan bampënuṅ
ṭi Bgah bi Naşibaṭi**

¹⁹Bayiṭ naan, woli alon ṭi an apën ṭi plël pi manjoonan, kë başë kakana ṭi pa,
²⁰nameen kë ñaaṅ ankpënanuṅ ṭi plël pi buṭaan nado ipekadu, abuurana pkeṭ abot ado Naşibaṭi amiira ipekadu itum.

*Uṭup uteek wi***Piyeer***apiitun***Uṭup ujuni**

Ulibra wi uwo kakaarta kateek ki Piyeer apiitun kntuk ki banfiyaarun kanwoon ṭi nbeeka kañeen ṇi utaak wi Atiya. Wi Yetu abiiṇ awo ṭi umundu wi, Piyeer aji bi kagakandër na a. Wi apënuṇ ṭi wa, Piyeer kaşë wo nanjañan i bayuday. Banfiyaarun Krittun biki apiitun hënk babi hajan baka ṭiki bafiyaar Aju-gun Yetu Krittun. Uko mënṭ ukaaṇ kē Piyeer apiit baka kaji na baka bamëban baliint ṭi pfiyaar, baanwo bateek biki bakhanjanuṇ. Aji na baka Yetu i bafiyaarun i i bajunnun ahajan kē adoo keṭ. Uko mënṭ ukaaṇ kē woli bahajan baka bawo kamiir ji a. Akak aṭup baka jibi bawoon kawo ṭi ptoof pi bañaan bampokuṇ Naşibaṭi.

Hënk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboş (1.1-2)
2. Mnhaṭ manliintun (1.3-12)
3. Ubida ujint (1.13–2.17)
4. Mnhaj mi Krittun awinun (2.18-25)
5. Anfiyaarun Krittun na mnhaj (3.1–4.19)
6. Hum di di bawee k biki banfiyaarun bawoon kawo (5.1-11)
7. Pwul mboş pbaañsaani (5.12-14)

1 Nji Piyeer *nanjañan i Yetu *Krittun dpiitanan, an biki Naşibaṭi adatuṇ nanniinkun ṇtaak ṇi Pont, ṇi Galatiya na Kapadoşiya na Atiya na Bitiniya awo da bayaant. ²Naşibaṭi Aşin nja ado bi datan dat jibi abiiṇ aṇal wa undiimaan. *Uhaaş wi nul udolan kē nawo biki nul nahilna nado katiink Yetu Krittun, pñaak pi nul padolan nawo bajint ṭi keş ki Naşibaṭi.

Dñehan Naşibaṭi awulan bnuura bantumun abot ajoobṭenan ṇhaaş bnuura.

Mnhaṭ mi mbuur

³Nawulan ṇdëman Naşibaṭi Aşin Aju-gun Yetu *Krittun andoluṇ ṭi mñaaga mnweek mi nul kē ṇkak abuka wi anaṭanuṇ Yetu Krittun ṭi pkeṭ. Ukaaṇ kē ṇwo na mnhaṭ manwoon ṇmjeeb. ⁴ṇme kē ṇluṇ kayeenk iko inuura yi Naşibaṭi ahankun bañaan biki nul. Iko mënṭ iinji itoka, iinji iṭop, iinji iba kanuura. Naşibaṭi ahankan ya du baṭi. ⁵Wi nafiyaaruluṇ, mnhina mi nul manyeṇan te unuur ubaañsaani, wi akluṇ kadiiman kē abuuranan.

⁶Hënk, natum na mnlilan, wi nadoon awo i kajooṭan ṇwal ṇntiinku wi nawoon ṭi unoor uweek. ⁷Uwuuru undoon atoka udoo ji uṭëpna ṭi bdoo kakaana udooni, kē hënk kak di di pfiyaar pi nan pankaan preeş pweek maakan apel uwuuru pawoon kaṭëpna ṭi unoor kahilna kadiiman udooni wi pa. Hënk, naluṇ kawo na pdëm na mndëm mnweek wal wi Yetu *Krittun akluṇ kapën kawinana.

⁸Naambaan kawina Yetu aşë ṇala ; nafiyaara te naando bi wina te hënkun, ukaaṇ kē nawo na mnlilan mnweek maakan mi ñaan awoon aanhil pṭup, ⁹wi nakyeenkun uko unkaaṇ kē nafiyaari, unwoon mbuur mi ṇhaaş ṇi nan.

¹⁰Du unjon *baṭupar Naşibaṭi bala aten bnuura kame jibi akluṇ kabuuran bañaan, bado bi ṭupa ṭup jibi akdiimananaṇ bnuura bi nul. ¹¹*Uhaaş wi Krittun ubi wo ṭi baka, udobi ṭupa ṭup mnhaj mi *Krittun akhajuṇ na mndëm mankbiiṇ kawo mi nul aşë taman kame wal na hum di uko mënṭ ukdolaniṇ.

¹²Naşibaṭi adiiman baka kē uṭup wi bawoon ṭi pṭup uunwo pa baka, uwo pa an. Banjaan bajukan *Uṭup Ulil Unuura baṭupan hënkun uṭup mënṭ na mnhina mi Uhaaş wi Naşibaṭi unwoonun baṭi. Kē ṇwanjut ṭi ṇleef ṇi ṇa ṇaṇal maakan kame uṭup mënṭ.

Ubida uyimanaan wi babuk Naşibaţi

¹³Nabomandëran keeri, nawo bten, naţu mnhaţ mi nan bti ţi bnuura bi nakluţ kayeenk woli Yetu *Krittu apën awinana. ¹⁴Nadoon kaţaş Naşibaţi jibi bapoţ bawoon kado katiink bajug baka, nawut kakak du iko yi nabiiŋ aŋal tfa wi nawoon ţi kapaam. ¹⁵Ţi mnwo mi nan, nawoon bañaan banyimanuŋ ţi kęş ki Naşibaţi andatanaŋ, jibi ul awoon nayimanaan. ¹⁶Na manjoonan, Naşibaţi aji ţi *Ulibra wi nul : « *Nawoon bañaan banyimanuŋ, ţiki nji dyimani.* »^P

¹⁷Woli nañehan, naji nadu Naşibaţi kaji Paapa, aji awayeş ñaan andoli ţi uko wi adoluŋ, bë aanji paşşer. Ukaan kę nawo kadiiman ţi mnwo mi nan ţi ŋnuur ŋanduki'anaŋ ţi mboş, kę nadëmana bnuura. ¹⁸Name bnuura kę męnt iko injaan itoka ji untaam keme uwuru ilukuŋ abuuranaanan ţi mnwo mi nan mnwuţaan mi nayeeknuŋ du ba-teeman ; ¹⁹pñaak pi *Krittu pantamuŋ preeş maakan pa, panwoon ji pñaak pi unkaneel unwoon uunţakem nin dko dloŋ. ²⁰Naşibaţi ado bi dataara dat ji abi ado kapaş umundu, aşë dola kę apën awinana ţi ŋwal ŋi, ŋanwoon ŋbaañşani, kabuuranaanan. ²¹Naţepna ţi Krittu afiyaar Naşibaţi, annaţanuluŋ ţi pkeţ aşë wula mndem ; hęnk, nafiyaar Naşibaţi abot ahaţa.

²²Nakak ajinţ wi naktaşuŋ manjoonan, kaŋaladaan na manjoonan ji bañaan banţaarun, naŋaladan maakan na ŋhaaş ŋjinţ keeri. ²³Na manjoonan, nakak abuka aşë wo naanbuknaana ţi pbuk panjaan pakeţ, nabuknaana ţi pbuk panwoon paankkeţ, ţi uţup wi Naşibaţi unjaan uwul ubida akuţ awo wi mnţo. ²⁴Hęnk di di upiitaniin ţi *Ulibra wi nul aji :

« *Ñaan najën andoli awo ji pjaagal mndem mi nul manwo ji iţeeñ, pjaagal paji pakay, iţeeñ kajot* ²⁵*kę uţup wi Ajugun uşë ji uwo te mnţo.* »^q

Uţup męnt uwoon *Uţup Ulil Unuura wi baţupanaŋ.

2 Naţañaan keeri buţaan bti, kaguuru na kalagare na pñeebar iko yi ñaan na bkuutar. ²Nawoon ji bapoţ bambaan abuka buka, banjaan baŋala tañ mnwil mi banin baka, hęnk di di nawoon kak kaŋal Uţup wi Naşibaţi unwoon ji mn-tow mnjiilu, kaţepna ţi wa kadem kaşë kayeenk mbuur. ³Hęnk di di upiitaniin ţi Ulibra wi Naşibaţi aji : *Nañem bnuura bi Ajugun*^r.

Pdëman Naşibaţi phalu ţi Katoh Kaweek ki nul kahalu

⁴Nañogan *Krittu anwoon pnduba pjeb pi bañaan bapokuŋ kę Naşibaţi aşë ŋal pa maakan abot adat pa. ⁵Nawutan Naşibaţi ajejan nawo kak ji pnduba panwoon pjeb pankniwnuŋ katoh ki *Uhaaş wi nul ukfętuŋ, nawo pntaali pi baţenan pyimanaan kadolna uţen na iţenan inkliluŋ Naşibaţi jibi Uhaaş wi nul uŋaluŋ. Yetu Krittu akdoon uţen na iţenan męnt ilil Naşibaţi. ⁶Kę hęnk di Naşibaţi aţupuŋ ţi *Ulibra wi nul aji : « *Tenan! Dţu pnduba ploŋ du *Fiyon*^s *pnduba pammëbanuŋ katoh pi Naşibaţi aŋaluŋ maakan abot adat ; kę banfiyaaruŋ pnduba męnt başë wo baankkowa nin.* »^s

⁷Kę an nanfiyaaruŋ, mndem manwo mi nan keeri. Upiitana ţi *Ulibra wi Naşibaţi ţi uko wi banwoon baanfiyaari aji :

« *Pnduba pi baniw bapokuŋ*

§2:6 *Fiyon*: Dawo katim kalon ki Yerutalem.

^P1:16 Bgah 19.2.

^q1:25 Itayi 40.6-8.

^r2:3 Kañaam 34.9.

^s2:6 Itayi 28.16.

pakakuŋ pnduba pammëbanuŋ katoŋ. »^t

⁸ « *Pnduba mënt paji pado bañaanŋ bahubta kabot kajot. »^u*

Baji bahubta ti pa wal wi bajaanŋ bapok pfiyaar uŋup wi Naŋibaŋi. Uko mënt kē uwo uko wi Naŋibaŋi adooŋ abi jaka jak aji uwo.

⁹ Kē an, naŋe wo pntaali pandataniinŋ, pntaali pi baŋenan bankŋihuŋ, pntaali pyimanaan, pntaali panwoonŋ pi Naŋibaŋi, nahilna nado kaŋup iko iweek iŋonŋarënaan yi ampënananŋ du bdëm aŋi moŋ bjeehi bŋonŋarënaan bi nul adoluŋ. ¹⁰ An nanwoonŋ naanwo tfa pntaali pi Naŋibaŋi nawo hënkuŋ pntaali pi nul. Aambi ñagi'an tfa aŋe ñagi'an hënkuŋ.^v

Mnwo mnuura ti ptoof pi bañaan

¹¹ An biki nŋaluŋ maakan, wi nawoonŋ bayaantŋ ti mboŋ mi awo bañaanŋ bankntëpuŋ tēp, dkooŋan : nawutan kado kaŋaŋ iko yi nleefan nŋaluŋ, injaanŋ igutan na uhaaŋ. ¹² Nawoon na mnwo mnuura ti ptoof pi banwoonŋ baanfiyaar Naŋibaŋi. Hënk, woli badoo taparan bŋup, bawin iko inuura yi najaanŋ nado, kaŋe kadëman Naŋibaŋi wal wi akuluŋ kabi.

Pdo katiink banwoonŋ ti pŋih

¹³ Nadoon katiink bañaanŋ bti banwoonŋ ti pŋih wi naŋaluŋ Ajugun. Nadoon katiink naŋih najeenkal ti ki ul aŋoonŋ ti pŋih, ¹⁴ nadoon katiink bantuŋa biki ayiluŋ bakob banjaanŋ bado buŋaan, kaŋe kabeeb banjaanŋ bado bnuura. ¹⁵ Na manjoonan, Naŋibaŋi aji nŋal nado bnuura, hënk naji nadët mntum mi bañaanŋ banwoonŋ baanwo na nŋal. ¹⁶ Nawoon bañaanŋ bajeeh ti mnwo mi nan, mënt bjeehi mënt bakkaanŋ nado kado iko iwuŋaan ; bawo kaŋep tēp kadolan nado

kalempar Naŋibaŋi. ¹⁷ Nadëmaan bañaanŋ bti, naŋalan bayitan ti *Krittu, nawutan kaŋoom Naŋibaŋi, nadoon kadëman naŋih najeenkal.

Balemp banfiyaaruŋ Krittu

¹⁸ An balemp, nadoon katiink bnuura biki naklemparuŋ, mënt banwoonŋ banuura ajoob bkwow tfañ, nawo kado katiink kak bantamuŋ pwoonaan. ¹⁹ Woli namiir kakob ki bakkobananŋ ti ki naŋal ptiink Naŋibaŋi, nado bnuura. ²⁰ Kē woli najubani, amiir kakob ki bakobananŋ, mndëm mnhoŋ manwoonŋ da ba? Kē woli bahajanan te nado do bnuura kē naŋe miir, uji uwo bnuura ti kēs ki Naŋibaŋi. ²¹ Ul adatananŋ pa nahaj ; *Krittu ti uleeful ahaj haj nahilna nado katen ti a, nahilna nado kado ji a :

²² Aambaanŋ kajubanaara aambaanŋ kahaabana mntum kaguur ñaanŋ^w.

²³ Woli bakara, aanji lukan, woli bahajana, aanji bëgar, aji tēp tēp kawut anjaanŋ awayeŋ pwayeŋ ptool awayeŋa.

²⁴ Ul ti uleeful akuŋiinŋ pekadu di nja ti krut

nŋhilna nŋbuur ti ipekadu nŋe nŋwo batool ;
ijën yi nul ikaanŋ kē najebi.

²⁵ Nabi wo ji nŋnkaneel nŋanneemuŋ aŋe kak hënkuŋ du anwoonŋ nayafan na nayeŋ i nan.

Baaŋ na bayin baka

3 Kē an baaŋ banniimiinŋ, nadoon katiink bayinan. Hënk, woli balonŋ ti baka baandi ptiink Uŋup wi Naŋibaŋi, bakak kafiyaar wi bakwinuŋ mnwo mi nan. Naando numa numa ptiini : ² baten tfañ mnwo mnjinŋ mnuura mi nan ti kēs ki Naŋibaŋi. ³ Kanuura ki nan kawutan

^t2:7 Kañaam 118.22. ^u2:8 Itayi 8.14.

^v2:10 Natenan ti Hoŋey 1.6,9; 2.1,23,25.

^w2:22 Natenan ti Itayi 53.9.

kawo ki bdig – ki pšiiiran, ki ptanara uuuuru, ki imiŝa inuura – ⁴kaṭēpan ṭēp kawo kammeniij ki uhaaŝan, kanuura kanwoon kaankba ki uhaaŝ unṭooriij, kuṅ mēntan kaliluj maakan Naŝibaṭi. ⁵Hēnk di baat bayimanaan biki ṭfa banṭuuj mnhaṭ mi baka ṭi Naŝibaṭi ba-jaan bañēga. Babi ji batiink bayin baka, ⁶jibi *Ṭaara abiiṅ atiink *Abraham ay-inul kadoo kadu'a ajugul. An, nawo hēnkuj babukul, woli nado bnuura bē naanklēnk nin uko uloj.

⁷An biinṭ kak nawoon na baharan bnuura, name kē bañeeñēṭi. Namēbaan baka bnuura, wi bawoon i kayeenk na an uṭen wi ubida unwoonuj du Naŝibaṭi. Hēnk, nin uko uloj uunkneenan pñehan Naŝibaṭi.

Ṭi uko wi uṅal

⁸Hēnkuj dṅal kabaañŝaan kajakan an bti nawo ṭi uŝal uloolan, naboofar, naṅalad ji banṭaaruj, najoob bkow nabot nawalan ikowan. ⁹Woli badolan buṭaan, nawutan kalukan ; woli bakaran, nawutan kalukan. Naṭēpan ṭēp nañehan Naŝibaṭi awul baka bnuura ; ul aṭu'anaṅ pdo haṅ nahilna nayeenk bnuura bi ahoṅuj. ¹⁰Hēnk di di upiitaniij ṭi *Ulibra wi nul, aji :
Ñaan anṅaluj kaka ubida ulil kawo na mmlilan,

awo kalowan buṭaan ṭi mntum kalowan kaguuru ṭi pndemēnt ;

¹¹*alowan buṭaan ado kado bnuura, adoon kala mnjeeh ataman ṭi pṭaŝ ma.*

¹²*Ajugun aji ṭu kēŝ ṭi banwoon batool, kawat kabaṭ ṭi pñehan pi baka aŝē ji pok banjaan bado buṭaan.^x*

Mnhaṭ ṭi wal wi mnhaj

¹³Woli naṭu uhaaŝan bti ṭi pdo bnuura, in akdolanaṅ keeri buṭaan?

¹⁴Woli badoo hajanan ṭi uko unwoon

utool, naji nanuurandēn. Nawutan kaṭi nin ñaan, nabot nawut kahaajala. ¹⁵Nameen ṭi ṅhaaŝan kē *Krittu ayiman akuṭ awo Ajugan. Nabaan nabi nabomandēr bomandēr pyeṅan ṅleefan ṭi kadun ki bankheparuj bti uko unkayi kē nawo na mnhaṭ, naṭup baka unkayi. ¹⁶Naṭupan baka wa na pjoob bkow na pdēman Naŝibaṭi. Nawoon na uhaaŝ ujint, bankṭupuj buṭaan ṭi mnwo mi nan, wi nakṭaŝuj Krittu bnuura, bakownaana. ¹⁷Uhokan ñaan ahaj ṭi pdo bnuura woli uwo uko unliluj Naŝibaṭi, kē di ahaj ṭi pdo buṭaan.

Du pkeṭ pi Yetu te du mndēm mi nul

¹⁸Ipekadu yi bañaan ikaan kē *Krittu ṭi uleeful ahaj byaaŝ bloodan ; anwoon naṭool akeṭar banwoon baanwo batool, kahilna kañooṭan du Naŝibaṭi. Bafiṅa ṭi uleef kē *Uhaaŝ wi Naŝibaṭi uŝē naṭana ṭi pkeṭ. ¹⁹Kē hēnk di di udoluluj kē aya aṭup na ṅhaaŝ ṅanwoon ukalabuŝ, ²⁰ṅul ṅambiij apok ṭfa ptiink Naŝibaṭi, wi amiiruj ayoonk ṭi wal wi *Nowe akbomanuj upuur. Bañaan bantiinku, bañaan bakreṅ ṭaṅ, baṭēp-
nuṅ ṭi meel abuur pkeṭ du upuur mēnt. ²¹Uko mēnt uwo ji batitmu bankbuurananaṅ hēnkuj. Mēnt ppēnan iko iṭop ṭi uleef pakbuurananaṅ, pṭaŝ Naŝibaṭi na uhaaŝ ujint panṭēpnuṅ ṭi pnaṭa ṭi pkeṭ pi Yetu Krittu pakbuurananaṅ. ²²Krittu apaya baṭi aya aṭo du kañen kadeenu ki Naŝibaṭi, apel bnuura ṅwanjut na ṅntaayi, abot apel mnhina.

Ppēn ṭi pekadu

4 Hēnk keeri, wi *Krittu ahajuj ji ñaan najēn, an kak nawoon na uŝal utēnt wi nul ; ñaan anhajuj ṭi uleef pa bnuura ji Krittu aankak aji wo ṭi mnhina mi pekadu. ²Hēnkuj, ṭi ṅnuur ṅanduki'anaṅ ṭi mboŝ, nawutan kado

kaşaş iko yi nleefan njaŋaluŋ, naţëpan ţëp naşaş uko wi Naşibaţi aŋaluŋ. ³Na manjoonan, nabi jon tfa ţi pdo uko wi bañaan banwoon baanfiyaar Naşibaţi baŋaluŋ, wi nawoon ţi pjuban pi piinţ, aŋal iko iţop, awo bakuj, awo ţi unoh uweek, aduka ţi bakuji na pdëman nŋtoŋ pi bgah baneenanuŋ. ⁴Kë hënkunŋ banwoon baanfiyaar Naşibaţi başë nŋar ţi uko wi nawoon naankak aţirad na baka iko iwutaan maakan yi bakdoluŋ aşë karan. ⁵Kë başë luŋ kahepna ţi uko wi badoluŋ ambiinŋ anaţ naţ ayoonk pwayëş bajeb na bankeţuŋ. ⁶Uko mënţ ukaanŋ kë badoo ţup bankeţuŋ hënkunŋ *Uţup Ulil Unuura. Hënk, bayeenk ţi uleef kakob ki bajaanŋ bakob bañaanŋ bajën bti, kë *Uhaaş wi Naşibaţi uşë do kë baka ubida unwoonuŋ du a.

Ţi uko wi pjañan bnuura iko yi Naşibaţi aţenuŋ

⁷Uba umundu uñogi ; nadoon kalipara, namëbaan nleef nji nan keeri, nahilna nañehan Naşibaţi. ⁸Nawo duna kaŋalad na manjoonan ; unjal uji udo ñaanŋ kamiir atëntul ipekadu itum. ⁹Nadoon kayeenkar du itoh yi nan, nawut kado kaŋur nŋuran. ¹⁰Andoli adoon kalempar batëntul na uţen wi ayeenknuŋ du Naşibaţi, hënk, nawo bamali biki uţen wi Naşibaţi, untumuŋ. ¹¹Woli ñaanŋ ayeenk uţen wi bţup, adoon kaţup ji Naşupar Naşibaţi ; woli ayeenk uţen wi pţënk bañaanŋ, adoon kaţënk baka na mnhina mi Naşibaţi awululuŋ. Hënk, Yetu *Krittu anwoonŋ na mndëm na mnhina te mnŋo, akkaanŋ bado kadëman Naşibaţi ţi iko bti. Uwo haŋ!

Uko wi plilan wi nfiyaaruŋ Krittu

¹²An biki njaŋaluŋ, nawutan kañonjar woli nawo ţi mnhaj mnweek awo ji bañaanŋ banwoon du bdoo. Uko mënţ

uwo wo kahilna katen me nafiyaar Naşibaţi na manjoonan ; nawutan kaşal kë uwo uko uñonjarënaan. ¹³Naţëpan ţëp nawo ţi mnlilan wi naţokuŋ ţi mnhaj mi *Krittu ahajuŋ, nahilna nalunŋ nawo ţi mnlilan mnweek maakan ţi wal wi akdi-imanuŋ mndëm mi nul. ¹⁴Woli bakaran ţiki naşaş Krittu nanuurandëni, *Uhaaş wi Naşibaţi undëmuŋ maakan uwo ţi an. ¹⁵Woli ñaanŋ ţi ptoofan awo ţi mnhaj, uwutan kawo mnhaj manwoonŋ ţiki afin ñaanŋ, akiiŋ, ado buţaan këme aneeŋ ţi uko unwoonŋ uunktena. ¹⁶Kë woli ahaj ahaj ţiki awo narittonŋ, awutan kakowa ; aţëpan ţëp ado kadëman Naşibaţi ţi uko wi bakdu'uluŋ haŋ^y.

¹⁷Wal ubani, wi pwayëş pakjunuŋ, kaşë kajunna pntaali pi Naşibaţi. Kë woli ajuŋna nja, hum di di ukwoonŋ ţi ubaañsaani, wal wi akwayëşuŋ banjaanŋ bapok ptiink *Uţup Ulil Unuura wi nul. ¹⁸Hënk, upiitana ţi *Ulibra wi nul aji :

« *Woli utam pa Naşibaţi abuuran ñaanŋ natool,*
hum di di ukwoonŋ pa baññoomuŋ Naşibaţi na bado buţaan? »^z

¹⁹Hënk, banwoonŋ ţi phaj ţiki Naşibaţi aŋaluŋ uko mënţ, baţuun mnhaţ mi baka ţi *Nawat Kabuka anjaanŋ ado uko wi ahoŋuŋ, babaan babi baduka duka ţi pdo kado bnuura.

Pţonŋ batani bi Naşibaţi

5 An bantohi biki banfiyaaruŋ, dŋal kaţiini na an hënkunŋ. Nji nwoonŋ nantohi ji an, amaar mnhaj mi *Krittu awo kaluŋ kaţok ţi mndëm mi akdi-imanuŋ, uko wi nji kañehananŋ wii wi : ²naţonjan bnuura batani bi Naşibaţi ahankananaŋ ; nawutan kaşal kë baţu'an ŋu utamu, nadoon kaţonŋ ba na uhaaş ujinţ, jibi Naşibaţi aŋaluŋ. Nawutan kado uko mënţ kalaana pyok pwuţaan, nadoon wa ţiki naŋjal njal na uhaaşan bti

pdo bnuura. ³Nawutan kado kala pbeeh bañaan biki bahankananaan, mnwo mi nan mandiimaan baka jibi bawoon kawo. ⁴Hënk, woli nayafan naweek aluŋ apën awinana, nayeek katum kandëmuŋ maakan, kanwoon kaankba nin.

⁵Kë an bațașa, nadoon katiink bantohi. An bti najaan nawalan ikowan ti mnwo mi nan na batënŋan. Upiitana ti *Ulbra wi Nașibați aji : « *Nașibați aji pok bankdëmanuŋ ikow yi baka, kașë wul banwalanuŋ ikow yi baka bnuura bi nul.*^a »

⁶Nawalaan keeri ikowan, nawoon ti blifi bi Nașibați anhiniin maakan, ahilna adeenŋan ti wal wi adatuŋ. ⁷Națijan iko inknoorananaan bti nawalan ti kadunul, aji wuli'an.

⁸Namëbaan ñleef ŋi nan, nawo bten : *Untaayi Uweek unwoon ușooradan uñaay wu wuŋ awo ji uliihu unkluihuŋ ala uko ude. ⁹Napokan wa, namëban ti pfiyaar pi nafiyaaruŋ ; name kë bayițan ti *Krittu banwoon ti umundu bti bahaj ji an.

¹⁰Woli naluŋ ahaj ŋwal ŋlon, Nașibați anwoon ajuŋ bnuura, anțëpnun ti Yetu *Krittu adu'an du mndëm mi nul manwoon maankba, aluŋ kabomanan bnuura, katëŋțënan, kawulan mnhina kadolan nanaț naliint. ¹¹Mnhina manwoon ti a te mnțo! Uwo haŋ!

Pwul mboș kabaañșaan

¹²*Filat ayiț naan ti *Krittu anjaan ațașa bnuura ațëknun kë mpiitan ŋțup ŋtamñaan ŋi. Dŋal katëŋțënan kabot kajakan namëban ti bnuura bi Nașibați, banwoon na manjoonan.

¹³Batașar *Krittu banwoon ti *Babilon ti, biki Nașibați adatuŋ ji an, bawulan mboș ; *Markut abuk naan awulan kak mboș. ¹⁴Nawuladën mboș, naboofar bboofar banyimanuŋ.

An bti nanwoon biki *Krittu, dñehan Nașibați ajoobțënan ŋhaaș!

Uṭup utēbantēn wi

Piyeer

apiituj

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwoon kakaarta katēbantēn ki Piyeer nanjañan apiituj. Aka ppiit ka banfiyaaruñ banwoon ṭi ubeeka uloñ. Nin aloñ aanṭup aji apiit ka biki apiituj ṭi kakaarta ki nul kateek, ṭiki nin ñaan aamme na manjoonan me ikaarta itēb ṭañ yi yi apiituj. Aṭup ṭañ aji ki kawoon kakaarta katēbantēn ki apiituj baka (natenan ṭi 2 Piyeer 3.1) Piyeer aṭup aji bañaan baloñ baya du banfiyaaruñ Krittuj ajukan baka iko iloñ impaṭuj na Uṭup Ulil Unuura wi abiiñ aṭup baka. Bawo ṭi pdo uko wi banaluñ aji Yetu aankak abi. Piyeer akak aṭup aji ubida wi ñaan anfiyaaruñ Krittuj uwo kalil Naṣibaṭi. Uko mēntṭ wi wi Yetu abiiñ ajukan bambiiñ awo na a wi awoon ṭi umundu wi. Kē uko mēntṭ wi wi bawoon kaṭu ṭi ṅṣal.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboṣ (1.1-2)
2. Hum di anfiyaaruñ Krittuj awoon kawo? (1.3-11)
3. Namēbaan naliint ṭi uko wi bajukananañ (1.12-21)
4. Banjaañ bajukan uko unwoon uunjoonani (2.1-22)
5. Na manjoonan, Yetu aluñ kabi kak (3.1-18)

Pwul mboṣ

1 Nji Fimoñ Piyeer nwoon nalempar Yetu *Krittuj akuṭ awo *nanjañan i nul dpiitanañ, an biki Yetu Krittuj Naṣibaṭi, Nabuuran nja adoluñ ṭi pwo natool pi tul kē nafiyaar pfiyaar panlijuñ na pi nun. ²Dñehan Naṣibaṭi awulan bnuura bantumuj abot ajoobṭēnan

ṅhaaṣ bnuura, wi name'uluñ abot ame Yetu Ajugun.

Pwo naṭaṣar Yetu ṭi mnwo

³Ṭi mnhina mi nul, Naṣibaṭi aṭen nja iko bti yi ṅnumiiñ kakaana ubida kamēban kaliint ṭi a. Ṇyeenk iko mēntṭ bti wi ṅme'uluñ, ul anṭēpnuñ ṭi mndēm na bnuura bi nul adu nja. ⁴Hēnk, aṭen nja iko inuura iweek maakan jibi ajonuñ nhoñ aji aluñ kawul ya nja. Ado hañ nahilna nabuur ptoke pi uñal wi iko iwuṭaan injaañ itok ñaan inwoon ṭi umundu wi ujaañ uṭij, naṣē nanaam na a.

⁵Ukaañ kē nawo kadoonaan kahoṭan ṭi pfiyaar pi nafiyaaruñ mnwo mnuura, kahoṭan ṭi mnwo mnuura pme Naṣibaṭi, ⁶kahoṭan ṭi pme Naṣibaṭi puñ pmēban uleef, kahoṭan ṭi pmēban uleef kamiir, kahoṭan ṭuñ kamiir mēntṭ pmēban ṭi Naṣibaṭi kaliint, ⁷kahoṭan ṭi pmēban ṭi Naṣibaṭi kaliint puñ bboofar, kahoṭan ṭi bboofar bjalad.

⁸Iko inuura mēntṭ yañ, woli nawo na ya atuman, kē ibot atuma tum pya, naji nawo bañaan banjaañ badoonaan, kabot kaya kadun ṭi uko wi pme Yetu Krittuj *Ajugun. ⁹Kē ñaan anṣaan awaan iko inuura mēntṭ, aji fēl kēṣ kadoo wo wo ji nakuul : aji ṭilma kē Naṣibaṭi apēnana pekadu di abiiñ ado ṭfa.

¹⁰An bayiṭ naan ṭi *Krittuj, natamaan maakan keeri nado kado iko inkdiimanuñ kē Naṣibaṭi adu'anañ akuṭ adatan. Woli nado hañ, naankjot nin. ¹¹Hēnk di di Naṣibaṭi akhaabēšanañ bnuura plēman pneeji du pṣih panwoon paankba pi Ajugun, Nabuuranun nja Yetu Krittuj.

Uko unkaañ kē kakaarta ki kapiitanaa

¹²Name iko inuura yañ, kē nṣē do kalesanan ya wal undoli naṣē namēban naliint ṭi manjoonan mi nawinuñ ṅṭa.

¹³Dşal aji wal bti wi nji kawoonj ti umundu, unuura ndo kalesanan, nawoona bten. ¹⁴Dme k   wal wi pkeŧ wi naan u nogi, Yetu *Krittu Ajugun ti uleeful adolnuj k   mme uko m  nt. ¹⁵K   nş  doonaan kado woli dyaa, naduka kales unuur undoli iko m  nt bti.

Uko unkyuujunj k   uŧup ujoonani

¹⁶M  nt intintam  ş itit yi n aşunj yi yi n biinj aŧupan wi n dolananj k   name mnhina mi Yetu *Krittu Ajugun akuŧ ame ubi wi nul, nwin win na k  ş ki nun mnd  m mi nul. ¹⁷Naşibaŧi, Aşin nja *And  muŧ Maakan, awula pd  m na mnd  m, wi aŧiiniinj na a aji : « *Iwi iwoonj Abuk naan, d  jalu maakan, dmaganu*^b. » ¹⁸Un ti n leefun n tiink pdiim pi nul panwoonuj baŧi wi nwoonj na a du pnkuŧ pyimanaan.^c

¹⁹H  nk, uko m  nt uliintan bnuura pfiyaar pi nun ti uko wi *baŧupar Naşibaŧi bajakuŧ. Nawo kaŧaş wa bnuura : uwo ji unkaniya unjaan ujeehan ti bd  m te wal wi unuur ujinŧunj k   unfay, ujah unjaan ujeehan na nfa up  n awinana ti n haaşan. ²⁰Nawo kame duna k   uko wi baŧupar Naşibaŧi baŧupunj unwoonj ti *Ulibra wi nul uunwo uko wi n aan naj  n aşalunj ti uleeful aŧup. ²¹Na manjoonan, nin uŧup wi Naŧupar Naşibaŧi uumbaanj kap  nna ti uşal wi n aan naj  n, *Uhaaş wi Naşibaŧi ujaan uŧ  pna ti ba  naan baj  n kaŧiini ti katim ki nul.

Bajukan balagare

2 Balagare banjaanj baji bawo baŧupar Naşibaŧi babi wo ŧfa kak ti ptoof pi pntaali pi *Itrayel, k   h  nk di bajukan balagare bakaanj alunj kawo ti ptoofan kado na pneejan ti n şalan

pjukan panjaanj paneeman n aan kabot kaŧoka, kadoo pok Ajug baka ambuuranunj baka. Wal m  nt baş   tijar n leef nji baka ptoka pantarunj. ²Batum balunj kaŧaş baka ti iko iŧop yi bajaanj bado, balunj kado bakar bgah bi manjoonan. ³Ti n nal itaka, bajukan balagare balunj kadaaran na n ŧup n lil nji bapaşunj. K   pway  ş pi baka paş   do bi dolana dolana undiimaan, k   ptoka pi baka paankyoonk.

⁴Na manjoonan, Naşibaŧi aammiir nwanjut nambiinj ajuban, aş   f  l n  du infeernu di n woonj atanana du bd  m ayoonk unuur wi pway  ş pi n . ⁵Aammiir kak ba  naan biki unjon, wal wi adolunj meel k   mangur iko na ba  naan bti ti umundu bti untumunj na banwoonj baanji baŧaş Naşibaŧi, aş   buuran *Nowe anjaanj aŧup uko wi ba  naan bawoonj kado kado kawoona batool ti k  ş ki Naşibaŧi, aŧu na ba  naan paaj na alonj.^d

⁶Naşibaŧi aammiir kak n beeka nji Fodom na Gomora^e wi at  ruŧ n  k   n kak ufob kadiimanaan bankluŧ kapok pŧaş a uko unkyoonkuŧ baka^f. ⁷K   aş   buuran *Lot ambiinj awo n aan natool aji ŧ  ga maakan ti iko iŧop yi bado buŧaan m  nt babinj ado. ⁸Ul anwoonj natool, aş   wo ti ptoof pi baka aji win baka kabot katiink baka na n nuur, k   uşal uji ujoonj na a.⁸ ⁹Iko yi idiiman k   Naşibaŧi ahil kabuuran ti mnhaj ba  naan bam  banunj ti a aliint kaş   kaŧooran banwoonj baanwo batool bado kayoonk kakob ki baka ti unuur wi pway  ş, wi baduknaaniinj. ¹⁰Akob bnuura banjaanj babi ŧu ŧu n şal ti pŧopan n leef nji baka ti pjuban pi piintj abot a noom Ajugun.

Bajukan balagare m  nt ba noom ba  naan akuŧ awo bahomp, baanji bakali pkar nwanjut n and  muŧ. ¹¹Natenan,

^b1:17 Maci 17.5. ^c1:18 Natenan ti Maci 17.1-5; Markuŧ 9.2-7; Luk 9.28-35.

^d2:5 Natenan ti Ujuni 6.1—9.17. ^e2:6 Natenan ti Ujuni 19.24-35.

^f2:6 Natenan ti Ujuni 19.1-19. ^g2:8 Natenan ti Ujuni 19.1-19.

ɲwanjut, ɲandoon apel baka uforta na mnhina ɲaanji ɲatup ti kadun ki Ajugun uko uwuɲaan ti ɲwanjut ɲandukiinj. ¹²Kë bukal, bawo ji ɲlimariya ɲanwoon ɲaanwo na uɲal, ɲabuka buka pa pmobana kafinj. Baji bakar uko wi bawoon baammee kë bakluɲ kafinj baka ji ɲlimariya. ¹³Hënk, bayeenk baluk bi buɲaan di baka. Baji balilan ti pdo kado iko iɲop na pnak. Bawo baɲop akuf agëj, baji balilan maakan ti kalagare ki baka woli bade na an. ¹⁴Baji babi tu tu ɲɲal ti pjuban pi piint, baanji banoor pjuban, kado na pguur banwoon baanliinti, baji babi duka duka ti pñeebar iko. Bafëpanaa! ¹⁵Baduk bgah btool aneem, wi bawoon ti pdo ji *Balaam abuk Boɲor, ambiinj aɲal pde itaka yi bdo. ¹⁶Kë bašë bi ɲoman na a ti buɲaan bi adoluɲ: ubuuru unwoon uunhil bɲup uɲiini na a ji ñaan najën ado kë ɲyila ɲaɲañani, ul *Naɲupar Našibaɲi mënɲ.^h

¹⁷Bajukan baɲilan mënɲ bawo ji ɲkumpëš ɲankayuɲ, awo ji infëluɲ yi ukëk udookuɲ ; bawo biki kaya du bdëm bantootuɲ apel bi pti banwoon bi baka. ¹⁸Na manjoonan, baji bahomp maakan kaɲup ɲɲup ɲnaaf kaguur na iko iɲop yi uleef uɲaluɲ bambaɲ abuurna buurna du bañaan baneemuɲ. ¹⁹Bahon baka pjeeh ašë wo bukal ti ɲleef ɲi baka bañaan banwoon ti mnhina mi iko iɲop inktokuɲ baka ; ñaan aji awo ti mnhina mi uko wi awutuɲ kë ukɲoɲa.

²⁰Na manjoonan, woli babuur ti iko iɲop yi umundu wi ti pme Yetu *Krittu Ajugun na Nabuuran nja, ašë kak hënkun ahoɲ ti ya kë ikɲon baka, baji bawo ti unoor umpeluɲ uteek. ²¹Uhokan lah bawut kame bgah banjaan bañoof du uko unwoon utool, kë di pme ba kašë kaduk bgah byimanaan mënɲ bi babiinj adiiiman baka. ²²Uko undoluɲ baka uwo

uhoñ umbiinj aji : « Ubuš ude uko wi ugatuɲ » na « Unkuma umbaan aňowa ñowa ukak ašun du mboš. »

Unuur wi Ajugun uluɲ kabi

3 An biki ɲaluɲ maakan, kakaarta ki kawoon katëbantën ki ɲji kapi-itanan. Ti yul itëb bti, dji kalešanan iko ilon kahilna kaneujan ti ɲɲalan mn-tit mannuuriinj. ²Dɲal kalešanan iko yi *baɲupar Našibaɲi bayimanaan babiinj aɲup, kalešanan kak uko wi banjaan biki nan bajakanan aji Ajugun anwoon kak Nabuuran nja aɲal ɲdo kado. ³Uko wi nawoon kame duna uwo kë, ti ɲnuur ɲbaaňsaani bañaan bambeɲ bambaan kabi duka ti bbeehar, aji baɲaš iko yi ɲleef ɲi baka ɲaɲaluɲ, baluɲ kabi. ⁴Baluɲ kado kaji : « Yetu aanhon aji aluɲ kabi i? Awo tuɲ ba? Wi bateem nja bakaɲnuɲ te nɲa, iko iwoha wo jibi ibiinj awo wi umundu upašaniinj. »

⁵Wi bajakuɲ haɲ, baji badaar kaɲilma kë du ujuni, Našibaɲi aɲëpna ti uɲup wi nul apaš baɲi ado kë mboš mampëna ti meel ašë ɲo ti ptoof pi ma. ⁶Kë na meel mënɲ mi mi abiin abaana na umundu ujon. ⁷Uɲup mënɲ uɲuuɲ kë baɲi na mboš mi nɲa ɲahankanaa, ayoonk pya pterana ti unuur wi pwayëš pbaaňsaani na wi ptoka pi banwoon baanktaš Našibaɲi.

⁸An bayiɲ naan biki ɲaluɲ, uka uko ulon wi nawoon naanwo kaɲilma : ti këš ki Našibaɲi unuur uloolan uwo ji ɲšubal iñeen-week ɲyaaš iñeen (1000), kë *ɲšubal iñeen-week ɲyaaš iñeen ɲawo ti a ji unuur uloolan*ⁱ. ⁹Ajugun aanji jonan pdo uko wi ahonun jibi bañaan balon bašaluɲ. Aji miiran : aanji ɲal alon ti an aneem kašë ɲal an bti naɲañan pjuban, naɲëlëš ɲhaašan na manjoonan. ¹⁰Unuur wi Ajugun uluɲ kabi ji nakiiɲ ; unuur mënɲ baɲi bafoma karoca roca, iko in-

^h2:16 Natenan ti Mnfen 22.4-35. ⁱ3:8 Kañaam 90.4.

woonj da iyik kayuuy wal mēnt, mboş na iko bti inwoonj ti ma itoka kaba**.

¹¹Kē wi iko bti iwoonj i pbi katoka kaba, natenan hēnkuŋ mnwo mi nan! Nawo kawo banjintuŋ ti kēş ki Naşibaŋi kabot kamēban ti a kaliint, ¹²wi nakyoonkuŋ abot adoonaan unuur wi nul utarna ubi. Unuur mēnt, baŋi bayik bti kayuutşa, iko inwoonj ti ba iyik ibot iyuu. ¹³Kē Naşibaŋi aşē hoŋ nja aji aluŋ kapaş baŋi bhalu na mboş mnhalu di iko bti ikwoonj itool. Ijwo ti pyoonk uko mēnt.

Pdo bañaan balipara

¹⁴An biki nŋaluŋ maakan, wi na-woonj ti pyoonk unuur mēnt, nadoonaan keeri nawo bajint piş ti kēş ki Naşibaŋi, bañaan banwoonj ti mnjeeh. ¹⁵Nameen

kē kamiir ki Ajugun kahinan kadolan nabuur, jibi *Pawulu ayiŋ nja ti *Krittu i nŋaluŋ maakan apiitanan na uşal untuŋa wi Naşibaŋi awululuŋ. ¹⁶Hēnk di di apituŋ ti ikaarta bti yi aŋiiniyaanuŋ uko mēnt ; nŋtup nloŋ njanwoonj ti ikaarta yi nul nŋatam pme, kē bañaan banwoonj ti kapaam akuŋ awo baanliint ti pfiyaar baji bapiban nja buŋaan. Baji bado haŋ kak na nŋtup nji Ulibra wi Naşibaŋi njandukiin kaşē toka. ¹⁷Kē an biki nŋaluŋ, nawoon bten keeri wi nameen iko yaŋ, kaŋi nabi naŋaş bado buŋaan naşē nameen ji baka nawo naankak amēban kaliint. ¹⁸Naŋēpan ŋēp nataman nado kaya kadun ti pme Yetu Krittu anwoonj Ajugun na Nabuuran nja, nataman nawo ti bnuura bi nul. Mndēm manwoon ti a te mnŋo! Uwo haŋ.

**3:10 *Iko bti inwoonj ti ma itoka kaba* : Balonj bapiit aji baluŋ kawayēş mboş na iko bti inwoonj.

Uṭup uteek wi

Yowan

apiitun banfiyaaruṅ

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwoon kakaarta kateek ki Yowan apiitun. Yowan i abi piit ulibra ulon uteek wi aṭiiniyaanuṅ ubida wi Yetu ṭi mboṣ: uwoon Uṭup Ulil Unuura wi Yowan apiitun. Akak apiit ikaarta itēb inṭaṣun ṭi ki. Du unjon baṅaṅ balon babi ṭilan aji Yetu Krittun ambiṅ abi ṭi umundu wi awo ṅaṅ najēn aanwo Abuk Naṣibaṭi. Baji baji kak kē ṅaṅ ahil kado uko wi aṅaluṅ, kē Naṣibaṭi aankdo baka uko ulon. Uko mēnt ukaṅ kē Yowan apiit banfiyaaruṅ aṭup baka in awoon Yetu. Aṭup baka aji ubida wi mnṭo uwo, akuṭ adiiman baka jibi ṅaṅ ahilun kaka wa : ṅaṅ anfiyaaruṅ Yetu andoli, aka ubida mēnt. Akak ahoṭalēṣ aji baṅaṅ bawo ṭi ploolan na Naṣibaṭi na Yetu Abukul, baṅal Naṣibaṭi na banfiyaaruṅ bandukiṅ. Aji woli bado haṅ bame kē baka ubida wi mnṭo.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Uṭup unjaṅ uwul ubida (1.1-4)
2. Nawulēn ṅpoṣ ṭi bjeehi (1.5-2.6)
3. Bgah bhalu (2.7-17)
4. Baṣoorad Krittun na babak Naṣibaṭi (2.18-3.10)
5. Bṅalad (3.11-4.21)
6. Ppok iko yi mboṣ (5.1-21)

Uṭup unkwulun ubida

1 ṅṭiiniyaan ṭi nawo Uṭup unkwulun ubida ; awo du ujuni, ṅtiinka awina na kēṣ ki nun, abot atena bnuura,

akuṭ abana na iṅen yi nun.

²Anwoon ubida apēn awinana, kē ṅkṭup uko wi ṅmaaruṅ. ṅṭupan uko wi anwoon ubida wi mnṭo ambiṅ awo du Naṣibaṭi Aṣin nja aṣē pēn awinana ṭi un. ³Uko wi ṅwinun akuṭ atiink, ṅṭupan wa an kak, nahilna nabi namēbandēr na un, ṅnaakiir nja bṭi ṭi pmēbandēr pi ṅmēbandēruṅ na Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu *Krittun Abukul. ⁴ṅpiit uko wi, un ṭi ṅleefun, mnlilan mi nun^{††} manhilna mandēm maakan.

Ppoṣ ṭi bjeehi

⁵Uṭup wi ṅtiinkun ṭi Yetu *Krittun aṣē ṭupan hēnkun wi : Naṣibaṭi awo bjeehi, nin bdēm bloṅ baanwo ṭi a. ⁶Woli ṅji ṅmēbandēr na Yetu aṣē poṣ ṭi bdēm, ṅwo baṭilan, ṅēnkdo uko unwoon manjoonan. ⁷Aṣē wo woli ṅpoṣ ṭi bjeehi jibi Naṣibaṭi ṭi uleeful awoon ṭi bjeehi, ṅkeer awo baloolan nja bṭi, kē pṅaak pi Yetu Abukul pajinṭan nja ṭi pekadu bṭi.

⁸Woli ṅji ṅnwo na nin pekadu dloṅ, ṅguur ṅleef ṅi nja, manjoonan maanwo ṭi nja. ⁹Aṣē woli ṅdinan aji ṅwo na pekadu, ṅhinan kahaṭ Naṣibaṭi, awo naṭool : alun kamiir nja ipekadu, kabot kajinṭan nja ṭi buṭaan bṭi. ¹⁰Woli ṅji ṅēndo pekadu, ṅṭu Naṣibaṭi ṅṭilan, kē uṭup wi nul ubot awo uunwo ṭi nja.

2 An babak naan, dpiitan uko wi nahilna nawut kado kajuban. Aṣē woli ṅaṅ aloṅ ajobani, ṅka ṅaṅ ankyeṅanuṅ nja du Naṣibaṭi Aṣin nja : Yetu *Krittun naṭool a. ²Ul awulun uleeful, awo bṅeṅan, Naṣibaṭi ahilna amiir nja ipekadu ; aanliṅ liṅ ṭi yi nja ṭaṅ, ado haṅ ahilna amiir kak yi baṅaṅ biki umundu bṭi.

Uko wi pdo

³Uko unjaṅ uyuuj kē ṅme *Krittun uwo pdo kaṭaṣ uko wi ajakuṅ ṅdo. ⁴Woli

^{††}1:4 Mnlilan mi nun : Balon bapiit aji mnlilan mi nan.

ñaan abubara aji ame'a ašë wo aankti-inka, awo nañilan, manjoonan maanwo ò a. ⁵ Kë anšaañ amëban uko wi ajakuñ, uñal wi Našibați uji uwo ò a katum. Hënk di di njaan ñmeena kë ñmëbandër na Krittü. ⁶ Ñaan anjakuñ awo ò a, awo i kado kado jibi ajaan ado.

⁷ An banoh naan, mënkpiitan piit uko uhalu wi nawoon kado, uko ujon wi nayeenuñ du ujuni wa. Uko mënt uwoon uñup wi nadoon abi tiink. ⁸ Kë uko wi nji kapiitanan ušë wo ha uhalu ha. Manjoonan mi uko mënt manwinana ò Krittü abot awinana ò an ; bdëm baya, kë bjeehi bi manjoonan bado bi kajeehan jeehan.

⁹ Ñaan anjakuñ aji awo ò bjeehi ašë soor ayiñul ò Krittü, ahum ò bdëm.

¹⁰ Ñaan anjalun ayiñul awo ò bjeehi, hënk, nin uko ulon uunkhil kadola ajuban. ¹¹ Kë ñaan anšaañ ašoor ayiñul awo ò bdëm ; aji poš ò bdëm, aamme dko di akyaan òiki bdëm bawuna këš.

¹² An babak naan, dñupan uko wi : Yetu Krittü ado kë Našibați amiiran ipekadu

¹³ An bašin bapoñ, dñupan uko wi : name anwoonun du ujuni ; kañupan, an bañaša : nawat *Untaayi Uweek.

¹⁴ Dñupan kak uko wi, an babak naan : name Našibați Ašin nja ; kañupan kak, an bašin bapoñ : name anwoonun du ujuni, kañupan kak an bañaša : nahinaa,

uñup wi Našibați uwo ò an kë nabot awat Untaayi Uweek.

¹⁵ Nawutan kañal umundu këme uko unwoon wi umundu. Woli ñaan anjal umundu, uñal wi Našibați Ašin nja uunji uwo ò a. ¹⁶ Iko bti inwoon yi umundu : iko yi uleef uñalun, iko yi ñaan awinun añeebar na phañ ò bka bi tul kabot kapiitar ò ba, iinwoona du Našibați Ašin nja, iwoona ò umundu. ¹⁷ Kë umundu wi ušë

ba na iko yi bañaan bakñeebarun ; kë anšaañ ado uko wi Našibați anjalun aka ubida wi mnño.

Našoorad Krittü

¹⁸ An babak naan, wal wi umundu ukbaan ubani. Natiink kë baji *Našoorad Krittü awo i pbi, hënkun kë bašooradul batum bašë do bi bi bi. Uko wañ ukaan kë nyikrën kë wal ubaanaani ubani. ¹⁹ Bakaan mëntan bapenna ò nja, ašë wo baanwo biki nja. Woli bawo lah biki nja, baño na nja. Kë bašë ya, uko mënt uyuun kë bukal bti baanwo biki nja.

²⁰ Kë an, nayeenkna *Uhaaš wi Našibați ò Yetu *Krittü, name bti manjoonan. ²¹ Woli dpiitan keeri, uunwo wo ji naamme manjoonan. Dpiitan òiki name ma abot ame kë nin ññilan ñlon ñaanji ñapenna ò banwoon na manjoonan. ²² Kë in awoon nañilan bë mënt anjakuñ aji Yetu aanwo Krittü? Uñ mëntan awoon Našoorad Krittü! Apok Našibați Ašin nja abot apok Abukul. ²³ Ñaan ampokun Abuk Našibați apok Ašin kak. Andinanun aji Abukul awoo, adinan kak kë Ašin awoo.

²⁴ Kë an, uko wi natiinkun du ujuni namëbaan wa. Woli namëban uko wi natiinkun du ujuni, nawo an kak ò Našibați Ašin nja na ò Abukul. ²⁵ Kë uko wi Krittü ahonun, uwoon: ubida wi mnño.

²⁶ Uko wi, wi wi njalun lah kañupan ò bañaan bankdolun na pneemanan. ²⁷ Kë an, Uhaaš wi Našibați wi nayeenkun ò Krittü uduka ò an, kë naannuma bajukanan. Uhaaš wi nul ukjukananan iko bti, uwo manjoonan, awo uunji uñilan. Kë jibi ukjukananan, nadukiin namëban ò a.

²⁸ An babak naan, hënkun, nadukiin namëban ò Krittü, ahilna wal wi akpënuñ kawinana, ñhil kanañ kaliint, kawo ñënkowa kanañ kalowa.

Babuk Naşibaţi na manjoonan

²⁹Name kë Naşibaţi awo natool, nayikrënën keeri kë ñaaj ankdoluŋ uko utool awoona du a.

3Natenan jibi Naşibaţi Aşin nja aŋaluŋ nja. Aŋal nja adoo dinan kë ŋdoo du'ana babukul. İwo babukul na manjoonan. Bañaaj biki umundu baamme Aşinun, ukaaj kë baanhinan pme nja. ²An banohnaan, ŋwo hênkuŋ babak Naşibaţi, kë uko wi ŋëkbiiŋ kawo uundo meeţana. Kë ŋşë me uko wi : woli *Krittu aluŋ apën awinana, ŋkak kanaam na a, ŋiki ŋwina jibi awoon. ³Ñaaj anhaţuŋ uko waŋ ŋi Krittu, ajinţan uleeful jibi ul ajinţuŋ.

⁴Nado pekadu aji diiman kë apën ŋi *bgah bi Naşibaţi, ŋiki pdo pekadu pawo ppën ŋi bgah. ⁵Kë naşë me kë Krittu abi bi pa ppënan nja ipekadu, abot awo aanwo na pekadu. ⁶Ñaaj ammëbanuluŋ aanwo nado pekadu. Nado pekadu aanwina abot awo aamme'a.

⁷An babak naan, nakdinan nin ñaaj aneemanan. Ñaaj ankdoluŋ uko utool awo natool jibi Krittu awoon natool. ⁸Nado pekadu awo i *Untaayi Uweek, wul uwo udo pekadu du ujuni. Kë Abuk Naşibaţi aşë bi bi ptok iko yi Untaayi Uweek ukdoluŋ. ⁹Ñaaj ambuknaaniin du Naşibaţi aanji duka ŋi pekadu ŋiki ubida unwoonuŋ du Naşibaţi uwo ŋi a ; aanhinan kajuban ŋiki abuknaana du Naşibaţi. ¹⁰Uko umpaţsuŋ babak Naşibaţi na biki Untaayi Uweek wii wi : ñaaj anwoon aanwo natool këme awo aanŋal ayiţul ŋi Krittu aanwo i Naşibaţi.

Bŋalad bi banfiyaaruŋ Krittu

¹¹İwo kaŋalad, uko waŋ wi wi nati-inkuŋ du ujuni. ¹²İñwo kado ji Kayin anwoon i *Untaayi Uweek, afiŋ aţa'ul'. Kë we ukaaj kë afiŋ aţa'ul'? Aji do

buţaan kë aţa'ul aşë ji do iko inwoon itool. ¹³An bayiţ naan, nawutan kañonjar woli bañaaj biki umundu wi başooran. ¹⁴Nja, ŋme kë ŋpëna du pkeţ aya du ubida ; ŋme uko mënţ ŋiki ŋŋal bayiţ nja ŋi *Krittu. Ñaaj anwoon aanŋal ayiţul aduka ŋi pkeţ. ¹⁵Ñaaj anşooruŋ ayiţul ŋi Krittu awo nafin bañaaj ; kë naşë me kë bafiŋ bañaaj baanji baka ubida wi mnţo.

¹⁶İme uko unwoon uŋal ŋiki Krittu awul ubida wi nul pa nja. Ukaaj kë ŋwo kawul ubida wi nja pa bayiţ nja ŋi Krittu. ¹⁷Woli ñaaj alonj aka iko bti aşë win ayiţul anwoyi ŋi kanuma aşë pok pţënka, hum di di uŋal wi Naşibaţi ukwoon ŋi a ba? ¹⁸An babak naan, nawutan kaŋalna ŋi ŋţup ţań, nadoon kaţënk, hënk naŋal na manjoonan.

¹⁹Woli ŋŋalad haŋ, wi wi ŋkmeenj kë ŋwo biki manjoonan, ŋhaaş ŋi nja ŋabot ŋaţooro ŋi kadun ki Naşibaţi. ²⁰Kë woli ŋhaaş ŋi nja ŋado leşan nja buţaan bi ŋdoluŋ, ŋënji ŋhaajala, ŋji ŋme kë Naşibaţi adëm apel ŋhaaş ŋi nja abot ame iko bti.

²¹An banoh naan woli ŋhaaş ŋi nja ŋaţooro, ŋñoom kañoga. ²²Awul nja iko yi ŋkñehanuluŋ bti ŋiki ŋmëban uko wi ajakuŋ ŋdo, kë uko wi ŋkdoluŋ ubot alila. ²³Uko wi ajakuŋ ŋdo uwo : ŋfiyaar Yetu Krittu Abukul ŋbot ŋŋalad jibi ajakuŋ na nja ŋdo kado. ²⁴Kë ñaaj ankdoluŋ uko wi Naşibaţi ajakuŋ ado, aji mëbana, Naşibaţi kamëbana. Uhaaş wi nul wi awuluŋ nja ujaaj uyuuj kë amëban nja.

Uhaaş wi Naşibaţi na wi Naguuru

4An banoh naan, nawutan kafiyaar bañaaj banjaaj babubara kaji bawo na *Uhaaş wi Naşibaţi, naţëpan ţëp naten bnuura nameena me uhaaş wi bawoonaanuŋ uwoona du Naşibaţi. Bañaaj batum bandaarunj aji bawo

*baɥupar Naʃibaɥi baniink umundu. ²Hënk di di nakyikrënaanun Uhaaʃ wi Naʃibaɥi : ñaan andinanun aji Yetu *Krittü akak ñaan najën, awo na Uhaaʃ wi Naʃibaɥi. ³Kë ñaan anʃaan apok pdinan uko wi Yetu awoon, aanwo na Uhaaʃ wi Naʃibaɥi. Awo na wi naʃoorad Krittü i natiinkun kë baji abi, ado bi bi bi, awo ɥi umundu.

⁴An babuk naan nanwoon biki Naʃibaɥi, nawat baʃoorad Krittü bukuɥ, ɥiki anwoon ɥi an adëm apel anwoon i umundu. ⁵Bukal bawo biki umundu ukaan kë uɥup wi baka uwo wi umundu, kë umundu ubot atiink baka. ⁶Nja, kë nʃë wo biki Naʃibaɥi ; ammeer Naʃibaɥi aji tiink nja ; kë anwoon aanwo i Naʃibaɥi aanji tiink nja. Kë hënk di di njaan nmeena Uhaaʃ wi Manjoonan na uhaaʃ wi kaguuru.

Uɣal wi Naʃibaɥi

⁷An banoh naan, nawulën nɣalad ; uɣal uwoona du Naʃibaɥi, kë ñaan anɣaluɣ atënëɥul abuknaana du Naʃibaɥi akuɥ ame'a. ⁸Ñaan anwoon aanɣal atënëɥul, aambaan kameha Naʃibaɥi ɥiki Naʃibaɥi awo uɣal. ⁹Naʃibaɥi adiiman uɣal wi akaan pa nja wi ayiluɣ Abukul alookan i akahaɣ ɥi umundu nɣilna nɥëpna ɥi a nka ubida. ¹⁰Uɣal na manjoonan uunwo pɣal pi nɣaluɣ Naʃibaɥi, uwo pɣal pi aɣaluɣ nja. Ayil Abukul kë awo bɥengan bankpënanun ipekadu yi nja. ¹¹An banoh naan, wi Naʃibaɥi aɣaluɣ nja haɣ, nwo kaɣalad kak. ¹²Nin ñaan aambaan kawin Naʃibaɥi. Kë woli nɣaladi, Naʃibaɥi aji wo ɥi nja, uɣalul ubot kawinana bnuura ɥi nja.

¹³Naʃibaɥi awul nja *Uhaaʃ wi nul, ukaan kë nji nme kë nmebana, kë abot amëban nja. ¹⁴Naʃibaɥi ayil Abukul kë awo nabuuran umundu. Nɣwin uko waɣ,

aʃë ɥup wa bañaan. ¹⁵Ñaan andinanun aji Yetu awo Abuk Naʃibaɥi, Naʃibaɥi aji mëbana, ul kabot kamëban Naʃibaɥi. ¹⁶Kë nja, nme abot afiyaar kë Naʃibaɥi aɣal nja. Naʃibaɥi awo uɣal. Kë woli nɣal batënëɥ nja, nji nmeban Naʃibaɥi, Naʃibaɥi abot kamëban nja.

¹⁷Woli nɣal batënëɥ nja na manjoonan nɣenkdo kaɥaaf unuur wi pwayëʃ ɥiki ubida wi nun ɥi umundu wi, unaam na wi *Krittü. ¹⁸Anɣaluɣ na manjoonan aanji wo na palënk, uɣal unjoonanun uji udook palënk. Na manjoonan, palënk paji pagakandër na uʃal wi kakob. Kë anwoon na palënk aanji nɣal na manjoonan.

¹⁹Kë nja, nʃë nɣal ɥiki ul aɣaluɣ nja uteek. ²⁰Woli ñaan aji aɣal Naʃibaɥi, aʃë ʃoor ayiɥul ɥi Krittü, awo naɥilan, ɥiki woli ñaan aɣnɣal atënëɥul i akwinun, aanhilan kaɣal Naʃibaɥi i awoon aanwini. ²¹Uko wi Naʃibaɥi ajakuɣ na nja nɣdo kado wii wi : ñaan aɣnɣaluɣ Naʃibaɥi akaan aɣal ayiɥul ɥi Krittü.

5 Ñaan anfiyaarun aji Yetu awoon *Krittü awo abuk Naʃibaɥi, kë ñaan aɣnɣaluɣ aʃin ñaan aji nɣal abukul. ²Ñaan aji me kë aɣal babuk Naʃibaɥi woli aɣal Naʃibaɥi abot ado uko wi ajakuɣ. ³Hënk di uwoon, pɣal Naʃibaɥi pawo pdo uko wi ajakuɣ nɣdo kado. Kë uko wi ajakuɣ nɣdo kado ubot awo uuntam pdo. ⁴Banwoon babuk Naʃibaɥi baji bawat iko yi umundu. Kë uko wi nɣkdoon kawatna iko yi umundu uʃë wo pfiyaar pi nja. ⁵Kë in aʃaan awo anjaan awat iko yi umundu bë mëntë anfiyaarun aji Yetu awo Abuk Naʃibaɥi a?

Uko wi baɥupuɣ ɥi Yetu Krittü

⁶Yetu *Krittü abiiɣ ɥi nja na meel mi batitmu bi nul na pñaak pi pkeɥ pi nul^{††}. Aambi bi ɥaɣ na meel, abi na meel na

^{††}5:6 Na meel mi batitmu bi nul na pñaak pi pkeɥ pi nul : Balon baʃal aji Yowan aɥiniyaan ɥi iko inɥepun ɥi Yowan 19.34, di batowun kantaagan ki Yetu kë meel na pñaak mampëni.

pñaak, kē *Uhaaş wi Naşibaţi ujaan uţup uko mēnt, wul unwoon manjoonan.

⁷Iko iwajanţ ikyuujun kē uko wi Yetu ujoonani, iwoon: ⁸Uhaaş wi Naşibaţi na meel na pñaak, iyeenkiir yul iwajanţ^f bti. ⁹Jēm nji ŋdinan uko wi bañaan baţupun i? Kē wi Naşibaţi aţupun uşaan adēmna apel wi bañaan baţupun. Uko wi Naşibaţi aţupun wii wi : aţiniyaan Abukul. ¹⁰Ŋaan anfiyaarun Abuk Naşibaţi amēban uţup mēnt ţi uhaaşul. Ŋaan anwoon aanfiyaar Naşibaţi aţu'a naţilan ţiki aanfiyaar uko wi Naşibaţi aţupun ţi uko wi Abukul. ¹¹Kē uko wi Naşibaţi aţupun wii wi : Awul nja ubida wi mnţo kē ubida mēnt uşē woona ţi Abukul. ¹²Anwoon na Abukul aka ubida mēnt, anwoon aanwo na Abukul aanka wa.

Ubida wi mnţo

¹³Dpiitan iko yi, an nanfiyaarun Abuk Naşibaţi nahilna name kē naka ubida wi mnţo. ¹⁴Ŋhaţ kē woli ŋnaţ ţi kadun ki Naşibaţi aņehana uko unlilulun, aţen nja wa. ¹⁵Kē woli ŋme kē Naşibaţi aji ti-

ink uko wi ŋjaan ŋņehana bti, ŋhinan kafiyaar na manjoonan kē ŋdo bi yeenk yeenk uko wi ŋņehanulun.

¹⁶Woli ŋaan awin ayiţul ţi Krittun kē akjuban pjuban panwoon paanji paţij pkeţ, aņehandērena Naşibaţi awula ubida wi mnţo. Uko mēnt uwo pa pjuban panwoon paanji paţij pkeţ ŋaņ. Kē uşē ka pjuban panjaan paţij pkeţ, mēnji naņehandēr anjubanun pjuban mēnt. ¹⁷Pjuban bti pawo pekadu, kē pekadu dlon daşē wo daanji daţij pkeţ.

¹⁸Ŋme kē bañaan banwoon babuk Naşibaţi baanji baduka ţi pekadu ; Abuk Naşibaţi aji yeņ baka, *Untaayi Uweek kalow baka. ¹⁹Ŋme kē ŋwo biki Naşibaţi, kē umundu bti uşē wo ţi iņen yi Untaayi Uweek. ²⁰Ŋkak ame kē Abuk Naşibaţi abi abot awul nja mnhina mi pyikrēn anwoon Naşibaţi na manjoonan. Ŋmēbandēr na anwoon Naşibaţi na manjoonan ţi pmēbandēr pi ŋmēbandēr un na Yetu *Krittun Abukul. Ul awoon Naşibaţi na manjoonan, ul anwoon anjaan awul ubida wi mnţo.

²¹An babuk naan, nalowan ŋnton.

^f5:8 *Iwajanţ*: Ŋi bayuday woli bañaan batēb kēme bawajanţ bawo ŋi uţup uloolan baji badinan kē uwo manjoonan.

Uṭup utēbantēn wi

Yowan

apiitun banfiyaarun

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwoon kakaarta katēbantēn ki Yowan apiitun. Apiit ka « Nāaṭ i Naṣibaṭi adatuṅ. » Uka pwo banfiyaarun Krittu biki amenun itim hēnk ukaaṅ kē aṭu aji nāaṭ i Naṣibaṭi adatuṅ. Aṭup baka ṭi kakaarta ki jibi banfiyaarun Krittu bawoon kaṅalad. Akak aṭup baka aji baliint ṭi pfiyaar babot balipara banjaan bajukan uṭup umpaṭun na Uṭup Ulil Unuura.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboṣ (1-3)
2. Manjoonan, na bṅalad (4-6)
3. Bajukan baṭilan (7-11)
4. Pwul mboṣ pbaaṅsaani (12-13)

1 Nji nantohi, dpiitu, iwi Nāaṭ i Naṣibaṭi adatuṅ iwi na babuku^{§§} an biki nṅaluṅ na manjoonan. Mēntṅ nji ṭaṅ dṅalanaṅ, baṅaṅ bti bammeeṅ manjoonan baṅalan, ²ṭiki manjoonan manwo ṭi nja akuṭ aduka ṭi nja te mnṭo. ³Dñehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu *Krittu Abuk Naṣibaṭi Aṣin nja bawul nja bnuura na mnjeeh, bamiir nja, ṅhilna ṅwo ṭi manjoonan ṅbot ṅṅalad.

Manjoonan na uṅal

⁴Dlilan maakan wi nwinun baloṅ ṭi babuku kē baji bado uko unwoon man-

joonan jibi Naṣibaṭi Aṣin nja ajakuṅ ṅdo kado. ⁵Kē hēnkun, Nāaṭu, uko wi nji kaṅehaniinṅ wii wi : nawulan ṅṅalad. Uko mēntṅ uunwo uko uhalu wi pdo wi nji kapiitiinṅ, uwo uko wi ṅyeenkunṅ du ujuni. ⁶Pṅal pawo pdo uko wi Naṣibaṭi ajakuṅ. Kē uko wi Naṣibaṭi ajakuṅ ṅdo wi najukuṅ du ujuni, uwo nawo ṭi bṅalad.

⁷Baṅaṅ baṭilan baguuru batum babi aniink umundu, baandi pyikrēn kē Yetu *Krittu akak nāaṅ najēn. Nāaṅ ankdoluṅ haṅ awo naguuru, *Naṣoorad Krittu. ⁸Naṭaafaraan keeri, nawutna kawaaṅ uko wi ṅlempunṅ ṭi an, naṣē nayeenk bnuura katuum kampēnnunṅ du Naṣibaṭi. ⁹Nāaṅ anwoon aammēban pjukan pi Krittu aṣē hoṭalēṣ da iko ilonṅ, aammēbandēr na Naṣibaṭi. Anktiinkunṅ pjukan mēntṅ amēbandēr na Naṣibaṭi Aṣin nja abot amēbandēr na Abukul. ¹⁰Woli nāaṅ aloṅ abi du an aṭij pjukan ploṅ pampaṭi, nawutan kayeenka, nadoon napok pok pwula mboṣ. ¹¹Nāaṅ ankwululuṅ mboṣ akak awo ṭi ploolan na aṅ mēntan ṭi iko iwuṭaan yi akdoluṅ.

Uṭup ubaaṅsaani

¹²Dka iko itum ilonṅ kak yi nwoon i kaṭupan, aṣē hokan pwo mēnkpiitan ya. Dṅal pbi du an kaṭiini ṭiini na an, mnlilan mi nja manhilna manwo mnweek maakan.

¹³Babuk Aṭa'u nāaṭ i Naṣibaṭi adatuṅ* bawulu mboṣ.

§§**1:1** *Nāaṭ i Naṣibaṭi adatuṅ... na babukul* : Baloṅ baji pntuk pi banfiyaarun pi pi Yowan akdu'unṅ ṭi Nāaṭ i Naṣibaṭi adatuṅ, kē babukul bawo banfiyaarun.

***1:13** *Aṭa'u nāaṭ i Naṣibaṭi adatuṅ* Natenan ṭi uko wi bapiitunṅ ṭi v1. Pntuk pi banfiyaarun ploṅ pi pi akduunṅ aṭa'ul.

Uṭup uwajantën wi

Yowan

apiitun banfiyaaruṅ

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta kawajantën ki Yowan apiitun. Apiit ka ñiint alon anfiyaaruṅ Krittü i katim kawoonṅ Gayut. Yowan abi yil ɸa bañaan balon baya baṭup Uṭup Ulil Unuura du banfiyaaruṅ Krittü. Wi bayaan du ubeeka wi Gayut afetun, ñiint alon anwoonṅ katim ki Diyotrefet apok bafet du katohul. Kë banfiyaaruṅ Krittü bandoonṅ aṅal pyeenk baka kë apok adook baka ɸi pntuk pi banfiyaaruṅ. Uko mënt ukaan kë Yowan apiit Gayut kaji na a amëban aliint, ayeenk bnuura bankmbiinṅ, pṭup Uṭup Ulil Unuura.

Hënk di ifah yi ulibra wi iwoonṅ:

1. Pwul mboṣ (1-4)

2. Anfiyaaruṅ Krittü aanwo kapok pṭënk atëntul (5-12)

3. Pwul mboṣ pbaañsaani (13-15)

1 Nji nantohi, dpiitu, iwi Gayut nanoh naan i nṅaluṅ na manjoonan.

²Iwi, nanoh naan, dñehan iko bti iya bnuura na iwi, iwo najoob uhaaṣ ubot uṭoora na iwi. ³Bayit nja balon ɸi Krittü babi aṭupën jibi imëbani manjoonan abot aji kṭaṣ ma, kë nlilan maakan ɸi uko mënt. ⁴Nin uko ulon uunji udolën nlilan kapel woli bajakën aji babuk naan baṭaṣ manjoonan.

⁵Nanoh, iji kṭu uṣal ɸi pṭënk banfiyaaruṅ, kadoo ṭënk baka, bukal biki

iwoonṅ iimnee. ⁶Baṭup jibi iṅali baka ɸi kadun ki banfiyaaruṅ bti. Doon kaṭënk bañaanṅ baṭëtṅ bukuṅ babaanëṣ bayaṣ bi baka jibi Naṣibaṭi aṅaluṅ ; idole haṅ kdo bnuura. ⁷Bapën kaya kaṭup uko wi *Krittü, awo baanyeenk nin uko ulon ɸi banwoonṅ baanfiyaari. ⁸Kë nṣë wo biki kayeenk bañaanṅ baṭëtṅ bukuṅ mënt kahilna kaṭënk ɸi ulemp wi pdiiman manjoonan.

Diyotrefet na Demetriyut

⁹Dbi piit pntuk pi banfiyaaruṅ pi nan, kë Diyotrefet anjaanṅ aṅal pwo kadun aṣë wo aanji nṅal nin ptiink uko wi nṅakuṅ. ¹⁰Uko waṅ ukaanṅ kë woli dbii, kayuujan bnuura iko yi ajaanṅ ado. Aji wo ɸi pṭup iko iwuṭaan ɸi un. Ado beeh beeh apok pyeenk bayaanṅ banfiyaaruṅ, kë banṅaluṅ pyeenk baka aji neenan baka kadoo baka ɸi pntuk pi banfiyaaruṅ.

¹¹Iwi nanoh naan, wutan kaligṣën buṭaan, doon kado bnuura. Anjaanṅ ado bnuura awo i Naṣibaṭi, ankdolonṅ buṭaan aamme Naṣibaṭi.

¹²Kë Demetriyut ul, bañaanṅ bti baṭup uko unuura wi nul, kë mnwo mi nul mankak ayuuj kë awo i manjoonan. Un kak nṭup bnuura bi nul, kë ikak ame kë uko wi nṅṭupunṅ ujoonani.

¹³Dka iko itum yi pṭupu kak, aṣë wo mënṅal ppiitu piit ya. ¹⁴Dṅal pwinu win ɸi ulefu nṅuur nṅi, nṣë nṅiini bnuura.

¹⁵Dñehan bnuura bawo ɸi iwi! Banohu bawulu mboṣ. Wulan banohun mboṣ bti andoli ɸi katim ki nul.

Uṭup wi

Yuda

apiitun

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta ki Yuda apiitun. Yetu awoon naweek baka ul na Yakob. Kakaarta ki kanaam na katēbantēn ki Piyeer apiitun. Yuda apiit kakaarta ki bañaan biki Naşibaṭi adatuṅ. Aji na baka balipara bañaan banjaan bajukan uṭup umpaṭun na Uṭup Ulil Unuura. Mnwo mi bakaṅ mēntan manyuuj kē baanwo bañaan biki Yetu, ṭiki maanwo mnwo mnuura. Akak aṭup baka jibi Naşibaṭi ajaan ado na banjaan bado buṭaan.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboş (1-2)

2. Uba wi banjaan bajukan bañaan iko inwoon iinwo itool (3-16)

3. Banfiyaaruṅ bawo kaṅalad (20-23)

4. Mndēm manwoon ṭi Naşibaṭi! (24-25)

1 Nji Yuda aṭa Yakob^k, nwoon nalem-par Yetu *Krittu, dpiitanaṅ an biki Naşibaṭi Aşin nja adatuṅ, aṅal baka, kē Yetu Krittu akyeṅ baka. ²Dñehan Naşibaṭi aṅagi'an, ajoobṭēnan ṅhaaş akuṭ aṅalan ; dñehan awulan iko mēnt atuman.

Bajukan balagare

(2 Piyeer 2.1-17)

³An biki ṅṅaluṅ maakan, dbi ṭu uşal maakan ṭi ppiitan ṭi uko wi mbuur mi ṅṭokuṅ. Kē nşē win hēnkuṅ kē dwo i kapiitan katēṅṭēnan nado kagutan,

[†]**1:7** *Apiint na biint kēme baat batēnt baka* : Baloṅ bapiit aji bapiint na ṅwanjut.

^k**1:1** Natenan ṭi Maci 13.55; Markuṭ 6.3. ¹**1:5** Natenan ṭi Ppēn 12.51.

^m**1:6** Natenan ṭi Ujuni 6.2. ⁿ**1:7** Natenan ṭi Ujuni 19.24-35.

^o**1:7** Natenan ṭi Ujuni 19.1-25.

uko wi Naşibaṭi aṭenuṅ byaaş bloolan bañaan banwoon biki nul bafiyaar uhilna uduka te mnṭo. ⁴Na manjoo-nan, bañaan baloṅ baññoomuṅ Naşibaṭi bamena aneej ṭi ptoofan. Baji baṭēlēş bnuura bi nul kaji badinan bañaan pdo kado iko iṭop, kabot kapok Yetu anwoon Ajugun aloolan. Upiitana undiimaan ṭi *Ulibra wi Naşibaṭi kē aluṅ kakob baka.

⁵Name iko mēnt bti, kē nşē ṅal kaleşanan jibi Ajugun abiin abuuran pntaali pi *Itrayel du *Ejiptu, aşē do kē bampokuṅ pfiyaar bakteṭi^l. ⁶Naleşan ṅwanjut ṅanwoon ṅaambi liṅ ṭi uko wi Naşibaṭi aṭuun ṅa pdo, ṅaduk dko di ṅafēṭun: aṭu ṅa du bdēm kē ṅakyoonk unuur uweek wi pwayēş atanana te mnṭo^m. ⁷Naleşan kak biki ṅbeeka ṅi Fodom na Gomoraⁿ na ṅbeeka ṅanñoguṅ baka bambiinṅ ado ji ṅwanjut mēnt awo ṭi pdo iko iṭop, abot apiint na biint kēme baat batēnt baka[†]; hēnkuṅ Naşibaṭi akob baka ado kē bawo du bdoo banwoon baankjēmşa, bañaan bti kē bawo katen ṭi uko mēnt.^o

⁸Bañaan mēnt banwoon ṭi ptoofan hēnk di bakaṅ aji bado : baji bado iko injaan iṭopan ṅleef ṅi baka yi ṅṭaafi ṅi baka ṅawuluṅ baka, bañoom Ajugun, aji bakar ṅwanjut ṅandēmṅ. ⁹*Mikayel uwanjut uweek, uundo kar *Untaayi Uweek wi ukṅomnuṅ puum pi *Moyit na wa – ajakaara na wa ṭaṅ: « Dwutu na Ajugun! »

¹⁰Kē bañaan biki, başē ji bakar uko wi bawoon baammee ; kame ki baka kawo ji ki ṅlimariya ṅanwoon ṅaanwo na uşal aşē ji kaneeman baka. ¹¹Bañaan mēnt bawuṭani! Baṭaş bgah bi *Kayin ; itaka iṭoṅ baka kē baneem ji *Balaam ; bakteṭ ṭiki bapataṭa ji *Kore. ¹²Nali-

pariin bañaan mēnt; woli nayit ade, baji bado iko iṭop, baanji bakowa, baji başal ṅleef ṅi baka ṭañ. Bawo ji infēluṅ inwoon iinwo na meel yi uyook uñootuṅ. Bawo ji mnko manwoon maankbuk woli wal wi kakit ki ma udoo ban, mnko mi balēbuṅ, mankeṭuṅ aba. ¹³ Jibi ṅmaaron ṅi bdēk banṭuunkuṅ ṅajaan ṅajotan plēt kadun, hēnk di di bajaan bajotan kadun iko ikowandēnaan yi bajaan bado. Bawo ji ṅjah ṅanneemuṅ añaay, kē Naşibaṭi afēl baka du bdēm bantootuṅ apel bi pti te mnto.

¹⁴ *Henok, anwoon ateem nja napaa-janṭēn ampennuṅ ṭi *Adam, ado bi ṭup undiimaan ṭi uko wi baka aji : « Natenan! Ajugun aluṅ kabi na pntuni pi ṅwanjuṭ ṅyimanaan ṅi nul, ¹⁵ kahilna kawayēş bañaan bti. Aṭup bampokuluṅ kē baduknaana ṭi iko iwuṭaan bti yi badoluluṅ wi bapokuṅ ptiinka na ṭi ṅṭup ṅtam ṅi bado pekadu banwoon baankṭaşa mēnt baṭupuṅ ṭi a. » ¹⁶ Bawo bañaan banjaan baṅur ṅuran, kaṭēga, kabi duka duka ṭi pla iko inliluṅ ṅleef ṅi baka ; bawo bahomp banjaan badaar bañaan na ṅṭup ṅlil.

Natamaan

¹⁷ Kē an biki ṅṅaluṅ maakan, naleşan uko wi *banjaan biki Yetu *Krittu Ajugun babiin aṭupan aji ubi kawo. ¹⁸ Babi jakan aji : « Ṭi ṅnuur ṅbaañşani, bañaan

bambeṅ baluṅ kabi, baluṅ kado kaṭaş iko iwuṭaan yi ṅleef ṅi baka ṅṅaluṅ inwoon iinlil Naşibaṭi. » ¹⁹ Bukal bajaan baṭij bpaṭşēr ; iko yi bañaan bajen baṅaluṅ ijaan iṭon baka, baanwo na *Uhaaş wi Naşibaṭi.

²⁰⁻²¹ Kē an biki ṅṅaluṅ maakan, namēbaan naliint ṭi uṅal wi Naşibaṭi aṅalanan. Natamaan naliint ṭi pfiyaar pyimanaan maakan pi nafiyaaruṅ nado kaya kadun ṭi pa, nado kañehan na mnhina mi *Uhaaş wi Naşibaṭi, nayoonek Yetu *Krittu Ajugun awulan mñaga mi nul mankwuluṅ ubida wi mnto.

²² Nañagiin banwoon na ṅşal ṅtēb ; ²³ nabuuran baloṅ wi naklowanuṅ baka bdo ; nañagiin bandukiin pñaga pan-naakiiruṅ na palēnk, nado naṭaafara pban imişa yi baka ingējuṅ na iko iwuṭaan yi badoluṅ.

Pbeeb Naşibaṭi

²⁴⁻²⁵ Nawulēn ṅdēman Naşibaṭi anwoon aloolan ṭañ, anṭēpnuṅ ṭi Yetu *Krittu Ajugun abuuran nja. Ul ahiluṅ kayeṅan nawutna kajot ṭi pekadu, kadolan nanaṭ ṭi kadunul ul anwoon na mndēm, nawo bañaan bajinṭ, nawo na mnlilan mnweek. Naşibaṭi awo naweek, ajug mndēm, mnhina na pşih du unjon, nṭa na faan te mnto! Uwo haṅ!

Uko wi Naşibaţi

ayuujuŋ Yowan

Uţup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta ki Yowan, nanjaŋan i Yetu Krittü apiitunŋ. Aţup aji iko yi apiitunŋ bti ŧi kakaarta ki awin win ya na keş ki nul, akak atiink ya na ibaţ yi nul. Aji Uhaaş wi Naşibaţi uneejuŋ ŧi a, ahilna ame iko mēntŋ bti. Babi mob Yowan ayaanaan du unjiw wi Patmot aduka da, du ubeeka wi Atiya. Ukaaŋ kē apiit kakaarta ki katēntēnaan banwoonŋ ŧi kadun ki banfiyaaruŋ ŧiki du unjon babi hajan baka maakan. Uko mēntŋ ukaaŋ kē aji na baka bamēban baliint te unuur ubaaŋsaani, bahaţ ŧiki Yetu aji : « Bampokuŋ buţaan, dwul baka bade mbuk mi bko banjaaŋ bawul baŋaaŋ ubida banwoonŋ du uwoorta wi Naşibaţi.” » 2.7. Kē Yetu ŧi uleeful abi hēnkuŋ kawat buţaan. Uka iko yi aţupuŋ ŧi ulibra wi inkaaŋ udooni : uteek uwo kē ŋhaaş ŋi buţaan ŋawo ŧi plemp ŧi umundu wi, kē banfiyaaruŋ Krittü bakluŋ kahaj te badoo bafiŋ baloŋ ŧi baka. Utēbantēn uwo kē Yetu awoonŋ Nabuuran baŋaaŋ, aluŋ kawat baŋaaŋ bti bampokuŋ Naşibaţi kaţu na ŋhaaş ŋi buţaan. Uwanjantēn uwoonŋ kē Naşibaţi ahank katum pa baŋaaŋ banfiyaaruŋ, biki bafiŋuŋ pa katimul. Aţup aji Tatana na ŋwanjut ŋi nul, na baŋaaŋ bti banţaşuluŋ, Yetu aluŋ kawat baka kafēl du bnjiir. Baţi bhalu baluŋ kabi, na mboş mnhalu na ubeeka uhalu. Naşibaţi na Aju-gun Yetu baluŋ kabi kafēţ da na baŋaaŋ bantiinkuluŋ.

1 Uko umpiitunŋ ŧi ulibra wi, wi wi Naşibaţi awuluŋ Yetu Krittü pa ayuuŋ balemparul uko unkmbiiniŋ hēnkuŋ uunkjon. Ayil uwanjut wi nul du Yowan nalemparul kē uyuuja uko

mēntŋ. ²Yowan ayuuŋ bnuura kē uko bti wi aţupuŋ uwo uţup wi Naşibaţi na uko wi Yetu Krittü adiimanuluŋ.

³Naaŋ ankkakaleşuŋ iko inkluŋ kabi mēntŋ na baŋaaŋ banktiinkuŋ ya abot aţaş ya banuurandēni. Na manjoonan wal wi iko mēntŋ bti ikdolaniinŋ uŋogi.

Pwul mboş pi Yowan

⁴Nji Yowan nji kapiitunŋ banfiyaaruŋ banwoonŋ ŧi ŋbeeka paaj na uloŋ ŋi Atiya.

Dñehan Naşibaţi awulan bnuura abot aţooranan ŋhaaş, ul anwoonŋ, anjonuŋ nwoo, ankmbiiniŋ. Dñehan kak ŋhaaş paaj na uloŋ ŋanwoonŋ ŧi kadun ki pŧiŋ pi pşih pi nul ŋawulan bnuura ŋabot ŋaţooranan ŋhaaş. ⁵Abot añehan Yetu Krittü, ammaaruŋ iko yi na manjoonan, aţup ya, anwoonŋ nateek annaŋiiniŋ ŧi pkeţ, abot awo naşih i başih biki mboş awulan bnuura abot aţooranan ŋhaaş. Yetu Krittü aŋal nja abot abuuran nja wi awuluŋ ubida wi nul, Naşibaţi ahilna amiir nja ipekadu. ⁶Ado nja kē ŋwo pntaali pi baţeŋan banwoonŋ başih aşē lemp ŧi kadun ki Naşibaţi Aşin. Mndēm manwo ŧi a te uba umundu! Aşih te mndani! Uwo haŋ!

⁷Natenan, abi ŧi infēluŋ. Kē baŋaaŋ bti bakluŋ kawina, bandoonŋ aluŋana uleef baluŋ kawina. Baŋaaŋ biki umundu bti baluŋ kado kaţēga. Aa! Uwo haŋ! ⁸Aju-gun Naşibaţi *Anhiniiniŋ iko bti anwoonŋ, anjonuŋ nwoo, ankmbiiniŋ aji : « Nji dwoonŋ nateek abot awo nabaŋsaani. »

Mnwin mi Yowan

⁹Nji Yowan ayiţan, nji nţokuŋ na an pşih, ahaj akuţ amiir ji an ŧi pdo kaţaş Yetu, babi mobēn añooţ du unjiw wi Patmot ŧiki djukan Uţup wi Naşibaţi, uko wi Yetu. ¹⁰Unuur uloŋ wi pdēman Aju-gun, Uhaaş wi Naşibaţi uneej ŧi nji, kē ntiink ŧi kafēţ naan pdiim ploŋ pweek panwoonŋ ji plul. ¹¹Pdiim pajakēn aji : « Uko wi ikwinuŋ, piitan wa ŧi ulibra iya iwul

banfiyaaruŋ banwoonŋ ƚi nbeeka paaj na ulonŋ ƚi : Efet, Fimirna, Pergam, Fiyatira, Fardet, Filadelfiya na Lawoditiya. »

¹² Wi ntiinkuŋ pdiim mēntŋ, dkoƚ aji dten ŋaanŋ anƚtiiniŋ na nji ašē win kfiiti paaj na ploŋ kaŋtakni uwuuru. ¹³ ƚi ptoof pi kfiiti kuŋ kē nšē win uko unwoyi ji ŋaanŋ. Awohara kamiša kanyuluŋ aban te du ihoŋ abot atan ka na katēl ki uwuuru ƚi bjēntŋ. ¹⁴ Uwel wi ŋaanŋ mēntŋ ufaat feh awo wo ji muuŋ, kē kēš ki nul kawo ji bdoƚ banjeenuŋ. ¹⁵ Ihoŋul ijeen ji ifeeru inŋuunŋ ƚi bdoƚ, kē pdiim pi nul padēm ji ubulan. ¹⁶ Amēban nƚjah paaj na ulonŋ ƚi kaŋenul kadeenu, kē kakej kajul ki nƚde nƚtēb kašē pēn ƚi mntumul, kaara di nul kē daknuur ji udiin unuur.

¹⁷ Wi nwinuluŋ, dƚot ƚi ihoŋul awo ji ŋaanŋ akeŋuŋ keŋ. Kē ašē pafēn kaŋenul kadeenu ajakēn : « Wutan kalēnk ; nji dwoonŋ najuni akuŋ awo nabaanŋsaani.

¹⁸ Dwo anwoonŋ najeb ; dbi keŋ ašē wo hēnkuŋ najeb te mnŋto akuŋ awo na inigŋsaani yi pkeŋ na yi mnkeŋ. ¹⁹ Piitan uko wi ikwinuŋ: uko unwoonŋ hēnkuŋ na unkluŋ kabi. ²⁰ Kē ƚi uko wi nƚjah paaj na ulonŋ ƚi iwinuŋ ƚi kaŋen naan kadeenu na kfiiti paaj na ploŋ ki uwuuru dpibanu wa : nƚjah paaj na ulonŋ nƚuŋ nƚawoonŋ nƚwanjuŋ paaj na ulonŋ ƚi banfiyaaruŋ ƚi nbeeka paaj na ulonŋ ; kē kfiiti paaj na ploŋ kuŋ kawo kntuk paaj na ploŋ ki banfiyaaruŋ.

Uŋup wi bapiituŋ banfiyaaruŋ biki Efet

2 Ajakēn aji : « Piitan banfiyaaruŋ[‡] biki Efet iji na baka : “Ammēbanuŋ nƚjah paaj na ulonŋ ƚi kaŋen kadeenu abot apoš ƚi ptoof pi kfiiti paaj na ploŋ ki uwuuru aŋiini aji : ² Dme uko wi najaaruŋ nado, ame unoor wi nan na kamiir ki nan. Dme kē naanji nadinan baŋaanŋ bawuŋaan

bawo ƚi pntuk pi nan ; baŋaanŋ banjakuŋ aji bawo banjaŋan ašē wo baanwo banjaŋan biki naan, naten baka ayikrēn kē bawo baŋilan. ³ Dme kak kē naji namiir ƚi mnhaj mi nakhajuuŋ pa nji bē naanwutani. ⁴ Kē nšē wo mēnlilan ƚi uko ulonŋ uwuŋaan wi nwinuŋ ƚi an. Uko mēntŋ uwo kē naankak aŋalēn jibi nabiiŋ aŋalēn ƚfa. ⁵ Naleŋan jibi nabiiŋ awo ƚfa, natenan jibi nakaki kafetŋ, naŋēlŋan nƚhaaŋan nabot nado kado jibi najaaruŋ nado ƚfa. Woli naando haŋ, kabi du an kapēnan pfiiti pi nan ƚi dko di pawoonŋ. ⁶ Kē našē ka umbaŋ ulonŋ wi nadoli bnuura : napok ji nji iko yi banikolayib bajaaruŋ bado[¶].

⁷ «“Bankaaruŋ ibaŋ batiinkan uko wi Uhaaŋ wi Naŋibaŋi ujaakuŋ na banfiyaaruŋ. Bampokuŋ buŋaan, dwul baka bade mbuk mi bko banjaaruŋ bawul baŋaanŋ ubida banwoonŋ du uwoorta wi Naŋibaŋi.” »

Uŋup wi bapiituŋ banfiyaaruŋ biki Fimirna

⁸ Akak ajakēn : « Piitan banfiyaaruŋ biki Fimirna iji na baka : “Anwoonŋ nateek akuŋ awo nabaanŋsaani, ankeŋuŋ akuŋ anaŋa ƚi pkeŋ aŋiini aji : ⁹ Dme unoor wi nan na bwaaruŋ bi nan – kē našē wo bayok na manjoonan. Dme kak iko iwuŋaan yi baŋaanŋ baktaparanaŋ. Baji bawo biki pntaali pi Naŋibaŋi ašē wo baanwo baka, bawo biki *katoƚ kaŋehanaani ki *Fatana. ¹⁰ Naklēnk nin ƚi uko wi nakluŋ kahaj. *Untaayi Uweek uwat balonŋ ƚi an ukalabuŋ, kado na pdolan nadekēn feŋ. Kē hēnk di nakluŋ kahaj nƚnuur iŋeen. Namiiran uko mēntŋ woli badoo fiŋan, nšē luŋ nwulan ubida uwo katum ki nan.

¹¹ «“Bankaaruŋ ibaŋ batiinkan uko wi Uhaaŋ wi Naŋibaŋi ujaakuŋ na ban-

[‡]2:1 Banfiyaaruŋ biki Efet: ƚi ugrek baji uwanjuŋ wi banfiyaaruŋ biki Efet.

[¶]2:6 Banikolayit : Ulibra wi ƚaŋ uŋiiniyaanuŋ baŋaanŋ mēntŋ banjaaruŋ bajukan nŋup nƚanwoonŋ nƚilan kē nŋup ƚi babiinŋ ajukan nƚašē wo nƚaameeŋana.

fiyaaruḡ. Bampokuḡ buṭaan baankkeṭ utēbantēn⁸.” »

Uṭup wi bapiiṭuḡ banfiyaaruḡ biki Pergam

¹² Akak aji na nji : « Piitan banfiyaaruḡ biki Pergam iji na baka : “Anwoonḡ na kakej kajul ki ḡde ḡtēb aṭiini aji : ¹³ Dme dko di nafēṭuḡ: *Fatana akṣihuḡ da. Namēbanaan bnuura, kē wi badoonḡ afiḡ ṭi ptoofan di dko di Tatana afēṭuḡ Antipat anfiyaaruḡ abot awo aanji ṭaḡna ṭiiniyaan uko wi naan, naanṭaḡan pfiyaarēn. ¹⁴ Kē nṣē wo mēnlilan ṭi iko ilonḡ inkdolaniḡ ṭi an : nawo ṭi na baḡaḡ balonḡ banjaḡ baṭaṣ uko wi Balaam ajaḡ ajukan. Ajukan Balak jibi akdoli kadoo kaṭu baḡaḡ biki Itrayel bado buṭaan wi bakdeḡ ḡntaam ḡi bafiḡaruḡ ḡntonḡ abot aṭopan ḡleef ḡi baka na pjuban pi piinṭ^p. ¹⁵ Nakak awo na baḡaḡ balonḡ ṭi an bankṭaṣuḡ pjukan pi banikolayit. ¹⁶ Naṭēṣan ḡbida ḡi nan keeri! Woli naanṭēlēṣ ḡa, kabi du an hēnkuḡ, kagut na baḡaḡ mēṭṭan na kakej kanjaḡ kapēnna ṭi mntum mi naan.

¹⁷ «“Bankaḡ ibaṭ batiinkan uko wi Uhaaṣ wi Naṣibaṭi ujakuḡ na banfiyaaruḡ. Bampokuḡ buṭaan, dlunḡ kawul baka pde panwoonḡ baṭi^q, pi baḡaḡ bawoonḡ baambaḡ kawina, na plaak pfaatal pi bapiiṭuḡ katim kalonḡ kahalu ki nin ḡaḡ alonḡ awoonḡ aammee me bē mēṭṭ anyeenkuḡ ka a.” »

Uṭup wi bapiiṭuḡ banfiyaaruḡ biki Tiyatira

¹⁸ Akak aji na nji : « Piitan banfiyaaruḡ biki Tiyatira iji na baka : “Abuk Naṣibaṭi

anwoonḡ na kēṣ kanwoonḡ ji bdoo, kē ihoṭ ijeen ji ifeeru inṭuḡ ṭi bdoo aṭiini aji : ¹⁹ Dme uko wi najaḡ nado : uḡal, pfiyaar, kamiir ki nan, na jibi najaḡ naṭēnk batēṭṭan. Dme kē nataman apel wi nabaḡ ame'ēn me. ²⁰ Kē nṣē wo mēnlilan ṭi uko ulonḡ ṭi. Nawut ḡaṭ anwoonḡ Jetabel kē awo ṭi ptoofan. Aji ul awo *Naṭupar Naṣibaṭi aṣē ji guur balempar naan kajukan baka pṭopan ḡleef ḡi baka na pjuban pi piinṭ kabot kade uyemaṭ wi ḡntaam ḡi bafiḡaruḡ ḡntonḡ. ²¹ Dṭena ḡnuur pa awuḡṣ uṣal kē aṣē pok aduka ṭi pdo iko iṭop mēṭṭ. ²² Dṭu'a mnḡaj kadola apiinṭ ṭi kaliṣa ado kahaj maakan, ul na banjaḡ bajuban pjuban pi piinṭ na a. Dwut baka woli badi ṭaḡ aṭaḡan iko iwuṭaan yi ajaḡ aṭu baka pdo. ²³ Dkak alunḡ kafiḡ babukul. Hēnk banfiyaaruḡ bti bame kē dme uko wi baḡaḡ bajaḡ baṣal du ḡhaaṣ ḡi baka, kaṣe katum ḡaḡ andoli ṭi uko wi adoluḡ.

²⁴ «“Kē an biki Tiyatira nanwoonḡ naanṭaṣ pjukan pi ḡaṭ mēṭṭ, an nanwoonḡ naamme iko yi bajaḡ badu iko immeniḡ yi *Fatana, mēnkak aka nin uko ulonḡ wi pṭupan. ²⁵ Dji ṭaḡ namēban bnuura uko wi najukuḡ te ukakēn.

²⁶ «“Bampokuḡ buṭaan abot ado uko wi nji ḡḡaluḡ te unuur ubaaḡṣaani, dlunḡ kaṭu baka ṭi kadun ki ḡtaak. ²⁷⁻²⁸ Mnḡhina mi Paapa awulnuḡ mi mi nji kawuluḡ baka, balunḡ kado kaṣih ḡtaak mēṭṭ na kmēni kakob baḡaḡ bawuṭaan jibi ḡaḡ ajaḡ afom iṭukar. Dkak awul baka unfay, uḡah unjaḡ ujeehan na nfa^r.

²⁹ «“Bankaḡ ibaṭ, batiinkan uko wi Uhaaṣ wi Naṣibaṭi ujakuḡ na banfiyaaruḡ.” »

§2:11 *Baankkeṭ utēbantēn* : ṭi uba umundu baankkeṭ kabi kaba ba te mṡṭo.

Ṗ2:14 Natenan ṭi Mnṡn 25.1-2. ḡ2:17 Natenan ṭi Ppēn 16.32-34.

Ṗ2:27-28 Natenan ṭi Kaḡaam 2.8-9.

Uṭup wi bapiiṭuŋ banfiyaaruŋ biki Tardet

3 Akak aji na nji : « Piitan banfiyaaruŋ biki Tardet iji na baka : “Awoon na ŋhaaş paaj na uloŋ ŋi Naşibaṭi abot amēban njah paaj na uloŋ aṭiini aji : Dme uko wi najaan nado ; bañaan başal aji nawo bajeb kē naşē wo bakaṭ. ²Nawoon bten, nataman nawutna kakeṭ bti ; dwin kē uko wi nadoluŋ uunwinana bnuura ṭi kadun ki Naşibaṭi. ³Naleşan jibi nayeenki ṭfa Uṭup wi Naşibaṭi, namēbaan wa, nakuṭ nawugēş ŋşal. Woli naanwo bten, kabi du an ji nakiij, bē naankme wal mēnt. ⁴Kē baloŋ ṭi an du Tardet başē wo banwoon baanṭopan imişa yi baka ; baluŋ kagakandēr na nji kawoh imişa ifaatal ṭiki bataaŋ na pwoh ya. ⁵Bampokuŋ buṭaan bakwohuŋ keeri imişa ifaatal, nin mēnkpēnan itim yi baka ṭi ulibra wi bapiiṭuŋ itim yi bañaan bankaŋ ubida wi manjoonan. Woli dluŋ awo du kadun ki Paapa na ŋwanjuṭ ŋi nul, kaṭup kaji bañaan mēnt bawo biki naan.

⁶«Bankaŋ ibaṭ batiinkan uko wi *Uhaaş wi Naşibaṭi ujakuŋ na banfiyaaruŋ.» »

Uṭup wi bapiiṭuŋ banfiyaaruŋ biki Filadelfiya

⁷Ajakēn kak : « Piitan banfiyaaruŋ biki Filadelfiya iji na baka : “Anwoon nayimanaan, anwoon Manjoonan, awo na kaniigsaani ki *Dayiṭ naşih, anjaan ahaabēş bē nin ŋaaŋ aanji dēt, anjaan adēt bē nin ŋaaŋ aanji haabēş aṭiini aji : ⁸Dme uko wi najaan nado. Dṭu ṭi kadunan plēman panwoon bhaab, pi nin ŋaaŋ awoon aanhil pdēt. Naanhinan maakan aşē mēbana uko wi njakuŋ, naampokēn. ⁹Natenan uko wi nji kaluŋ kado bañaan biki *katoh kañehanaani ki *Fatana. Baji baji bawo biki pntaali pi Naşibaṭi aşē wo baanwo biki pa, bawo

baṭilan. Dluŋ kado baka babi baŋup ṭi kadunan başē bame kē nji dŋalan. ¹⁰Kē an naşē mēban uṭup naan, amiir, ukaan kē nji kanaṭ ṭi uko wi nan nawutna kahaj mnhaj mi Naşibaṭi akṭuuŋ bañaan biki umundu bti katenna jibi bawo i na manjoonan.

¹¹«“Dbi hēnkuŋ, namēbaan bnuura uko wi nayeenkuŋ, nin ŋaaŋ aloŋ awutna kayeenk katuum ki nan. ¹²Bampokuŋ buṭaan, ddo baka banaṭ ji pṭap du *Katoh ki Naşibaṭi i naan. Nin baankak apēn da. Dpiit ṭi baka katim ki Naşibaṭi i naan na katim ki ubeeka wi Naşibaṭi i naan. Ubeeka mēnt uwoon Yerutalem dhalu dankwalnaniin baṭi du Naşibaṭi i naan. Dpiit ṭi baka kak katim naan kahalulu.

¹³«“Ankaan ibaṭ atiinkan uko wi Uhaaş wi Naşibaṭi ujakuŋ na banfiyaaruŋ.” »

Uṭup wi bapiiṭuŋ ṭuŋ banfiyaaruŋ biki Lawoditiya

¹⁴Akak aji na nji : « Piitan banfiyaaruŋ biki Lawoditiya iji na baka : “Naan i bajaan badu uwo haŋ, anjaan aṭup na manjoonan uko wi Naşibaṭi, anwoon nateek, anşihuŋ iko bti impaşaniin aṭiini aji : ¹⁵Dme uko wi najaan nado uwaan udooni. Dŋal nado uko unkaan udooni. ¹⁶Kē jibi uko wi najaan nado uwaanun udooni, dban ṭi ppokan.

¹⁷«“Naji naji nawo bayok, naanwaan nin uko uloŋ aşē wo naamme kē nawo banwuṭanuŋ, bajuuk, bawaaŋ, banwoon bakuul abot awo byişu. ¹⁸Hēnk, natiinkan uko wi nji kajakanan: nanugan wuuru wi naan wi mbomanuŋ bnuura maakan, wal mēnt nawo bayok na manjoonan. Nanugan kak imişa ifaatal nawohara, nawutna kawo byişu kakowa, nabot nanug bko bi kēş nahilna nado kawin bnuura. ¹⁹Kē nji, bañaan biki nji ŋaluŋ dji kaŋoman na baka kakuṭ kakob baka. Natamaan keeri, nawugēş

ŋsal. ²⁰Natenan, dwo ƚi plēman akob. Ŋnaŋ antiinkuŋ pdiim naan ahaabēsaan plēman, kaneej du katohul, ŋde kañah. ²¹Nji dpok buƚaan, aƚo na Paapa ƚi pƚij pi pŋih. Bampokuŋ buƚaan, dƚen baka babi baƚo na nji ƚi pƚij pi pŋih. ²²Ankaaŋ ibaƚ atiinkan uko wi Uhaaŋ wi Naŋibaƚi ujakuŋ na banfiyaaruŋ.» »

Pƚij pi pŋih pi Naŋibaƚi

4 Wi uko waŋ uƚēpuŋ, dkak aten, awin plēman panwoon bhaab du baƚi aŋē tiink pdiim pambiiŋ aƚiini na nji, pambiiŋ awo ji plul kē pajakēn : « Payiin ibi ƚi, nŋē diimanu uko unkluŋ kaƚēp. »

²ƚi dko mēnt, kē *Uhaaŋ wi Naŋibaƚi uŋē neej ƚi nji. Pƚij pi pŋih ploŋ pawo du baƚi, kē aloŋ aƚo ƚi pa. ³Dwin uko ujeenkala na uniilu kē uknuur ƚi a. Kaŋaanan ki ubopal kalon kankwoj woujuŋ kafooy pƚij pi pŋih. ⁴Bantohi iñeen ŋtēb na babaakēr banwohariiŋ imiŋa ifaatal feh, afuuta ŋtepi ŋi pŋih ŋi uwuru baƚo ƚi iƚij yi pŋih afooy pƚij pteek puŋ. ⁵Iliik liik na idiim na imparantant ipēn ƚi pƚij. Kfiiti paaj na ploŋ kayik ƚi kadun ki pa, kul kawoon ŋhaaŋ paaj na ulon ŋi Naŋibaƚi. ⁶Uko ulon uwo ƚi kadun ki pƚij, awo ji bdēk banwoon ji kawini kanknuuruŋ.

Ŋko ŋbaakēr ŋawo ƚi ptoof pi pƚij abot afooy pa ; awo na kēŋ ƚi kadun na kafet. ⁷Uko uteek unaam na uliihu, kē utēbantēn uwo ji uwit ukaŋ umpoƚi, uwajantēn kē uwo na kaara dannaamuŋ na di ñaaŋ, kē ubaakantēn unaam ji ukat uweek unkyiƚuŋ. ⁸Ŋko ŋbaakēr ŋuŋ ŋawo undoli na ibaaklu paaj inwoon na kēŋ ƚi ya meet na ƚi iban. Ŋaji ŋabi kahuran huuran unuur bti na utejan bti kaji :

« Iyimani, iyimani, iyimani, iwi Naŋibaƚi *Anhiniŋ iko bti, anjonuŋ nwo, anwoon, ankmbiiŋ. »

⁹Hēnk, uyaas undoli wi ŋko ŋbaakēr ŋuŋ ŋajaan ŋayeeh kadēman, kabeeb Naŋibaƚi anƚoon ƚi pƚij pi pŋih, anwoon te mnto, ¹⁰bantohi iñeen ŋtēb na babaakēr bukuŋ bajot ƚi ihoƚ yi anƚoon ƚi pƚij, adēman anwoon te mnto. Baji bafel ŋtepi ŋi pŋih ƚi kadun ki pƚij kaŋē ji :

¹¹« Ajuŋ, Naŋibaƚi i nun bañaan bawo biki kadēmanu kabot kabeebu

mnhina bti manwoona du iwi, ƚiki iwi ipaŋuŋ iko bti, iŋaluŋ ppaŋ ya, kē iwo yii yi. »

Anwoon unkaneel wi btejan

5 Dkak awin ƚi kañen kadeenu ki anƚoon ƚi pƚij pi pŋih ulibra umpiitaniŋ ƚi meet na ƚi bdig, kē adēt wa aŋē jatan ŋyaas paaj na ulon kameel ki pbeela kakuuƚna wa. ²Kē nŋē win uwanjuƚ unwoon na mnhina mnweek kē uhuuran maakan aji : « In ataaruŋ na ppēnan uko undētnuŋ ulibra kahaabēŋ wa? » ³Kē nin aloŋ du baƚi na ƚi mboŋ na ƚi mboŋ uƚeeh aanhil phaabēŋ wa kaleyii. ⁴Wi wi nŋaaruŋ awooni maakan ƚiki baanwin win nin ñaaŋ antaanji na phaabēŋ wa. ⁵Aloŋ ƚi bantohi kē aŋē ji na nji : « Kwooni! Tenan, uliihu wi pntaali pi Yuda^s, ampēnnuŋ ƚi *Dayiƚ, awat baŋooradul ; ul ahiluŋ ppēnan uko wi badētnuŋ ulibra ŋyaas paaj na ulon kahaabēŋ wa.

⁶Wal mēnt kē nŋē win ƚi ptoof pi pƚij pi pŋih na pi ŋko ŋbaakēr na pi bantohi, anwoon unkaneel wi bafaaluŋ. Awo na itiiim paaj na ploŋ ƚi bkow akuƚ awo na kēŋ paaj na ploŋ. Kēŋ mēnt kawoon ŋhaaŋ paaj na ulon ŋi Naŋibaƚi, ŋi ayiluŋ ƚi umundu bti. ⁷Anwoon unkaneel abi ayeenk ulibra ƚi kañen kadeenu ki anƚoon ƚi pƚij pi pŋih. ⁸Wi ayeekuŋ wa, ŋko ŋbaakēr ŋuŋ na bantohi iñeen

ŋtëb na babaakër babi aŋup ƚi kadun ki anwoonŋ unkaneel adëmana. Andoli amëban bntuni na ikoopa yi uwuuru intumi mnkulan manwoonŋ pñehan pi bañaanŋ biki Naşibaƚi. ⁹Bayeeh kayeeh kahalu aji :

« Itaanŋ na pyeenk ulibra kapënan iko indëtñuŋ wa ƚiki ibi faalana,

na pñaak pi nu ikakan du Naşibaƚi bañaanŋ biki kşini bti, ŋƚup bti, kntaali bti na ntaak bti.

¹⁰Ido baka kë bawo pntaali pi baƚerjan banwoonŋ başih aşë lemp ƚi kadun ki Naşibaƚi, bankşihuŋ ƚi mboş. »

¹¹Wal mënƚ dwin abot atiink idiim yi ŋwanjuƚ ŋtum ŋanfooyuŋ pƚij pi pşih na ŋko ŋuŋ na bantohi. Ŋatum pƚum paŋ awo kntuni na kntuni ktum maakan, ¹²aşë yeeh na idiim iweek maakan aji :

« Bañaanŋ bawo biki kadëman, kabot kabeeb anwoonŋ unkaneel unfaalaniinŋ ƚiki awo mnhina abot awo pyok, awo uşal untuŋa, abot awo uforta. »

¹³Dkak atiink iko impaşaniinŋ bti inwoonŋ du baƚi, ƚi mboş, ƚi mboş uƚeeh, na ƚi bdëk, iko bti inwoonŋ ƚi ya kë ikji :

« Iwi inƚoonŋ ƚi pƚij pi pşih na iwi inwoonŋ unkaneel,

ŋbbeban adëmanan ƚiki nawo mndëm na mnhina te mñto. »

¹⁴Kë ŋko ŋbaakër ŋuŋ ŋaşë ji : « Uwo haŋ » kë bantohi başë ŋup ƚi kadun ki baka adëman baka.

Ppënan iko inkuuƚnuŋ ulibra

6Hënk, kë nwin, wi anwoonŋ unkaneel apënanuŋ uko uteek unkuuƚnuŋ ulibra, kë nşë tiink ulonŋ ƚi ŋko ŋbaakër ŋuŋ kë ukƚiini na pdiim pweek panwoonŋ ji kamparantant aji : « Biini. » ²Kë nten aşë win umpëlënt ufaatal kë ukbi. Andapiinŋ wa awo na kaŋaanan ki işuuri, kë bafu-

uƚana utepi wi pşih. Kë aya awo nayoh du ugut, kaya kado kayoha yoh.

³Wi apënanuŋ utëbantën, dtiink uko utëbantën ƚi ŋbaakër ŋuŋ kë uhuuran aji : « Biini. » ⁴Kë umpëlënt ulonŋ ukak apën, awo ujeenk. Andapiinŋ wa bawula mnhina mi pƚij ugut ƚi mboş, bañaanŋ bado kafijaŋ. Bawula kakej kaweeb.

⁵Wi apënanuŋ uwajantën, dtiink uko uwajantën ƚi ŋbaakër ŋuŋ kë uhuuran aji : « Biini. » Kë nten aşë win umpëlënt ujenal. Andapiinŋ wa awo na uko upeeşaraani ƚi kañen. ⁶Kë nşë tiink uko ji pdiim plonŋ pampënnuŋ ƚi ptoof pi ŋko ŋbaakër ŋuŋ aji : « Unkil wi maaj pa baluk bi unuur, ŋkil ŋwajantŋ ŋi udut pa baluk bi unuur. Kë ukëra na ubiñu, nawutan preeş jibi pawoonŋ. »

⁷Wi apënanuŋ ubaakantën, dtiink uko ubaakantën kë uhuuran aji : « Biini. »

⁸Kë nşë win umpëlënt unwoonŋ ji ujaagal unlewuŋ. Andapiinŋ wa katimul kawo pkeƚ kë i bajaanŋ bado mnkeƚ aşë ƚaşa. Bayeenk mnhina mi pfij na kej, na ubon, mmaak, na ŋko ŋi uƚeeh bañaanŋ biki kafah kalonŋ ƚi ibaakër yi umundu.

⁹Wi ahaabëşuŋ uñeenantën, dwin ƚi *bliit bi mngur uƚeeh ŋhaaş ŋi bañaanŋ biki bafaaluŋ ƚiki babi fiyaar Naşibaƚi akuƚ aƚup uko wi nul. ¹⁰Bahuuran na pdiim pweek aji : « Ajugun Nayimanaan, anwoonŋ na manjoonan, iyoonk lum kawayşaanun na bañaanŋ biki umundu ƚi pñaakun pi batuluŋ, kakob baka? »

¹¹Wal mënƚ kë başë wul baka andoli kamişa kafaatal aşë ji na baka bayoonk ntiinku kak te bayiƚ baka banklemparuŋ Yetu banwoonŋ i pbi kafijana jibi bukal bafijaniinŋ bakaƚ.

¹²Hënk, kë nwin, wi ahaabëşuŋ upaajantën, kë mboş manşë şintaŋ maakan, kë unuur ujen awo ji ihil, kë pli bti pajeenk jud awo ji pñaak. ¹³Ŋjah ŋajot ƚi mboş awo ji mnko manwoonŋ maandobi jeenk mi ukëk uwatuŋ, ¹⁴kë baƚi bakak awo ji kambantan ki baŋujuŋ, kë inkuŋ na ŋjiw

bti ipën du dko di iwoonj. ¹⁵Wal mënŋ kë baših biki mboş, bañaanj baweek, baših biki bangoli, bayok, bañaanj banti-inkaniij, balemp bti na baweek biki baka bti başë ya amena du ihër yi inkuŋ na du mnlaak manwoonj da. ¹⁶Bawo ƚi pji na inkuŋ na mnlaak : « Najotnun, namenun ŋlow kës ki anŋoonj ƚi pƚij pi pših, nakuŋ nalowanun udeeb wi anwoonj un-kaneeł. ¹⁷Unuur uweek wi udeeb wi baka ubii, in aknaŋuŋ? »

Uko unkyuujuŋ kë bañaan bawo biki Naşibaŋi

7 Wi iko waŋ iŋëpuŋ, dwin ŋwanjuŋ ŋbaakër kë ŋawo ƚi imbaŋ ibaakër yi umundu, ŋamëban ŋyook ŋbaakër, uyook uwutna kayook ƚi mboş këme ƚi bdëk këme ƚi bko bloŋ. ²Dkak awin uwanjuŋ uloŋ kë ukwoona umayar unuur apaya, uwo na uko wi ukdoonj kaŋu ñaanj kayu-ujna kë awo i Naşibaŋi anwoonj. Udo pdiim pweek aji na ŋwanjuŋ ŋbaakër ŋambiij ayeenk mnhina mi ptok mboş na bdëk : ³« Nawutan katok mboş na bdëk na mnko : nayoontan duna ŋtu ƚi ijuk yi biki Naşibaŋi uko unkyuujuŋ kë bawo biki nul. »

⁴Hënk, kë baŋup hum di bañaanj biki baŋuunj uko mënŋ bawoonj, bawo : iñeen-week na iñeen ŋbaakër na babaakër ŋyaaş iñeen-week iñeen (144 000) bampënni ƚi kntaali bti ki babuk Itrayel.

⁵Biki pntaali pi Yuda biki baŋuunj uko unkyuujuŋ kë bawo biki Naşibaŋi bawo iñeen-week iñeen ŋyaaş iñeen na ŋtëb (12 000).

Biki pntaali pi Ruben bawo iñeen-week iñeen ŋyaaş iñeen na ŋtëb (12 000).

Biki pntaali pi Gad bawo iñeen-week iñeen ŋyaaş iñeen na ŋtëb (12 000).

⁶ƚi pntaali pi Ater bawo iñeen-week iñeen ŋyaaş iñeen na ŋtëb (12 000).

Biki pntaali pi Neftali bawo iñeen-week iñeen ŋyaaş iñeen na ŋtëb (12 000).

Biki pntaali pi Manate bawo iñeen-week iñeen ŋyaaş iñeen na ŋtëb (12 000).

⁷Biki pntaali pi Timeyoŋ bawo iñeen-week iñeen ŋyaaş iñeen na ŋtëb (12 000).

Biki pntaali pi Lewi bawo iñeen-week iñeen ŋyaaş iñeen na ŋtëb (12 000).

Biki pntaali pi Itakaar bawo iñeen-week iñeen ŋyaaş iñeen na ŋtëb (12 000).

⁸Biki pntaali pi Fabulon bawo iñeen-week iñeen ŋyaaş iñeen na ŋtëb (12 000).

Biki pntaali pi Yotef bawo iñeen-week iñeen ŋyaaş iñeen na ŋtëb (12 000).

Biki pntaali pi Benyamin bawo iñeen-week iñeen ŋyaaş iñeen na ŋtëb (12 000).

Bañaanj batum maakan biki ŋtaak bti

⁹Wi uko waŋ uŋëpuŋ, kë nşë win pntuk pi bañaanj pweek maakan, pi nin ñaanj awoonj aanhil pŋën. Bawoona ŋtaak bti, na kşini bti, na kntaali bti na ŋŋup bti anaŋ ƚi kadun ki pƚij pi pših na ki anwoonj unkaneeł wi bŋeŋan. Bañaanj mënŋ bawohara imişa ifaatal, awo na ijaak ƚi iñen. ¹⁰Bahuuran maakan aji :

« Naşibaŋi i nun anwoonj ƚi pƚij pi pših na anwoonj unkaneeł babuuranuŋ nja. »

¹¹Kë ŋwanjuŋ bti ŋaşë fooy pƚij pi pših na bantohi na ŋko ŋbaakër ŋuŋ aŋup afët kaara ƚi mboş adëman Naşibaŋi, ¹²ŋaji : « Uwo haŋ! Naşibaŋi i nun, ŋbeebu adëmanu ƚiki iwo na uşal untuŋa na mndëm na mnhina te mnŋo. Uwo haŋ! »

¹³Aloŋ ƚi bantohi bukuŋ anaŋa aşë heparaan aji : « Bañaanj banwohariij im-

işa ifaatal yi, bawo bahon ba? Bawoona tun ba? »

¹⁴ Kë nteem aji : « Naweeek, iwi imeenj. »

Kë ašë ji na nji : « Bawo bañaan banwoonun du mnhaj mnweek ; banaj imişa yi baka ti pñaak pi anwoon unka-neel akakan ya ifaatal. ¹⁵ Uko wañ ukaan kë banať ti kadun ki pťij pi pših pi Našibaťi, adëmana pnak na utejan du dko dyimanaan di nul, kë anťoon ti pa alun kayejan baka. ¹⁶ Ubon uunkak ade baka, udaan uunkak aťij baka, bnuur baankak atër baka, këme uyook uyik ulon. ¹⁷ Anwoon unkaneel, anwoon ti ptoof pi pťij pi pših akun kawo nayafan i baka kašë kaňooť baka du nkumpëš ni meel manjaan manwul ubida. Našibaťi alun kawent mnkuul bti manwoon ti kës ki baka. »

Ppënan uko uťënk paaj na ulon unkuuťnuj ulibra

8 Wi anwoon unkaneel wi bťejan apënanun uko unkuuťnuj ulibra uťënk paaj na ulon, kë baťi bašë yomp bti ado uko ji ptoof pi uwoori.

² Kë nšë win nwanjut paaj na ulon njanjaan nanať ti kadun ki Našibaťi, kë nyan-eenk klul paaj na plon.

³ Uwanjut ulon kak unwoon na pťukar pi uwuuru panjaan patërna mnkulan ubi anať kaňog *bliit bi mngur. Uyeenk mnkulan mntum katër ma du bliit bi mngur banwoon ti kadun ki pťij pi pših pi Našibaťi, manhilna mampaya na pñehan pi biki Našibaťi bti. ⁴ Kë udu wi mnkulan mankyikun ušë pënna ti pťukar panwoon ti kañen ki uwanjut wun apaya du Našibaťi na pñehan pi biki nul. ⁵ Wi uwanjut ušaan ajeť pťukar atuman pa bdoo banwoonun du bliit bi mngur ašë fël pa ti mboš. Wal mënť kë imparantant na idiim itiinkanaa, kë iliik liik iklaňša, mboš bti kë manšintari.

Klul paaj na plon

⁶ Kë nwanjut paaj na ulon njanwoon na klul nun nšašë bomandër pa plul.

⁷ Uteek ululi, kë mpoj na bdoo inaakirun na pñaak išë jot ti mboš ; kafah kalon ti ifah iwajant yi mboš kë kayiki, kë kalon ki mnko kayik na ujaagal bti.

⁸ Utëbantën ululi, kë ušë wo wo ji pnkun pweek pankyikun pajotnun bdëk ; kë kafah kalon ti ifah iwajant yi bdëk kakak pñaak. ⁹ Kafah kalon ti iwajant ki nko njanwoon ti bdëk bweek kakeťi, kë kafah kalon ti iwajant ki iťeem na nľantu katokaa.

¹⁰ Uwanjut uwajantën ululi, kë du baťi, ujah uweek ušë jot ayik ji bdoo bweek. Ujot ti kafah kalon ti iwajant yi idëk na nkumpëš. ¹¹ Katim ki wa kawo unhaayun, kë kafah kalon ti iwajant yi meel kahaayi, ukaan kë bañaan batum bakaťi.

¹² Uwanjut ubaakantën ululi, kë kalon ti ifah iwajant yi bnuur na ki pli na ki njah išë koba, hënk, kafah kalon ti iwajant yi na ijemšaa : unuur uwaan kafah kalon ki bjeehi bi wa, kë utejan ukak awaan bi wa.

¹³ Wal mënť dten ten, ašë tiink ukat uweek unkyiťun du kalowan du baťi ahuran maakan aji : « Pwuťan, pwuťan, pwuťan ti bañaan biki mboš wal wi nwanjut nwanjant nandukiin plul naklulun. »

Plul pñeenantën

9 Uwanjut uñeenantën ululi, kë nšë win ujah kë upënna baťi ajot ti mboš. Ujah mënť uyeenk kaniigsaani ki bnjiir bweek, ² aya ahaabëš ba, kë udu ušë pën ti ba awo ji udu wi bdoo bweek. Udu ufëlan bnuur na dko bti. ³ Kë nguul nšašë pënna ti udu mënť aniink mboš ; nyaneeñ phina pannaami na pi nťifar ni mboš. ⁴ Baneenan na pban ujaagal na mnko, nwanjut kaban nin uko ulon unjaan

umay ti mboş. Bañaan banwoon baanwo na uko unkyuujun kë bawo biki Naşibaŋi ti ijuk ŋaŋ biki ŋawoon i katap. ⁵Kë başë neenan ŋa ŋafiŋ baka, baji ŋahajan hajan baka kli kañeen. Mnhaj mi ŋajaan ŋaŋu manwo ji mi ñaan ajaan ahaj woli utifar utapa. ⁶Ŧuŋ ŋnuur mënŋ bañaan bado kala pkeŋ paşë paŋi ; baŋal pkeŋ paşë papok baka.

⁷Ŋguul mënŋ ŋawo ji ŋmpëlënt ŋi babomanun pa ugut. Ŋawo na uko ulon unnaamun na ŋtepi ŋi pşih ŋi uwuuru. Ikaara yi ŋa iwo ji yi bañaan. ⁸Uwel wi ŋguul mënŋ uwo ji uwel wi baaŋ, kë ñiin yi ŋa iwo ji yi uliihu. ⁹Ŋawo na uko ulon unnaamun ji kamişa kanŋak ki bangoli. Woli itiinŋ ŋa kë ŋakyiŋ, ibaaklu yi ŋa iji do ji ŋkaaru ŋi ŋmpëlënt ŋakpuluŋ ŋtum ŋankŋiuruŋ dko di ugut. ¹⁰Ŋawo na itant innaami na yi ŋtifar, awo na itapi. Ŧi itant yuŋ di di mnhina mi phajan bañaan kli kañeen manwoon. ¹¹Naşih i ŋa awoon uwanjut wi bnjiir bweek ; katim ki wa ti uhebëre kawo Abadon, kë ti ugrek kawo Apoliyon, uwoon natok.

¹²Kaŋaafa kateek kaŋepi, kë itëb işë duka inkbiyi.

Plul ppaajanŋen

¹³Uwanjut upaajanŋen ululi, kë nşë ti-ink pdiim kë papëna ti imban ibaakër yi *bliit bi mngur bi uwuuru banwoon ti kadun ki Naşibaŋi. ¹⁴Pdiim mënŋ paji na uwanjut unwoon na plul : « Wu-taan ŋwanjut ŋbaakër ŋantananiin du bdëk bi Ēfrat. » ¹⁵Kë bawutan ŋwanjut ŋbaakër ŋuŋ, ŋannaŋuŋ abi kayoonk yoonk uwoori, unuur na pli na uşubal wi ŋakfiŋuŋ kafah kalon ti iwajanŋ yi bañaan biki mboş. ¹⁶Ŋawo na bangoli bandapiin ŋmpëlënt ; baŋupën hum di di bangoli mënŋ bawoon: bawo ñeen-week ŋtëb ŋyaaş ñeen-week ñeen ŋyaaş ñeen-week ñeen (200 000 000).

¹⁷Kë nwin ŋmpëlënt na bandapiin ŋa : bawohara imişa inŋak yi bangoli, iwo

ijeekal jud ji bdoo, awo iniilu awoj woj abot awo kak ileel ji pdëpalën panjaan patërad. Ikow yi ŋmpëlënt iwo ji bi uliihu, ŋapënan ti mntum mi ŋa bdoo, udu na pdëpalën panjaan patërad. ¹⁸İŋaafa iwajanŋ yuŋ, inkpënuŋ ti mntum mi ŋa ifiŋ kafah kalon ti iwajanŋ yi bañaan biki mboş. ¹⁹Mnhina mi ŋmpëlënt ŋuŋ manwo ŋi mntum na itant yi ŋa. Itant yi ŋa innaam na ŋpula, iwo na ikow, kë na ikow yuŋ mënŋan yi yi ŋajaan ŋadolna buŋaan. ²⁰Kë bandukiin ti bañaan, banwoon baankeŋ ti kaŋaafa kanŋepuŋ kuŋ, baandug umeli aŋaŋan pdo buŋaan di bajaan babi kado, awo ti pdëman ŋntaayi na ŋntonŋ ŋi baŋakuŋ na uwuuru na ŋi baŋakuŋ na untaam na ŋi ifeeru na ŋi mlaak na ŋi imul, ŋul ŋanwoon ŋaanhil pwin, ptiink këme kapoş. ²¹Baankak adug umeli aŋaŋan pfiŋ bañaan, pkaalam, pjuban pi piinŋ na kakiiŋ.

Uwanjut unwoon na ulibra umpoŋi

10 Dwin uwanjut ulon kak unwoon na mnhina kë uwalnaana baŋi. Uwohara kanfëluŋ, kaŋaanan ki ubopal kafooy bkow bi wa, kaara di wa dawo ji bnuur, kë ihoŋ yi wa iwo wo ji itap yi bdoo. ²Umëban ulibra umpoŋi unwoon bhaab ti kañen. Utap kahoŋ kadeenu ti bdëk, atap kamayu du mboş, ³aşë huran na pdiim pweek panwoon ji pi uliihu. Wi uhuuranuŋ, kë imparantant paaj na kalon işë dug. ⁴Wi imparantant iduguŋ, dya ppiit uko wi ijakuŋ, aşë ti-ink pdiim panwoonuŋ baŋi, kë pajakën : « Kpiit uko wi imparantant paaj na kalon ijakuŋ, nin alon awutna kame wa. »

⁵Kë uwanjut wi mbiin awin kë unaŋ ti bdëk na ti mboş uşë deen kañen kadeenu baŋi, ⁶aşë mehna ti katim ki ankwoon te mnto, ti katim ki ampaşuŋ baŋi na iko inwoon ti ba, ti katim ki ampaşuŋ mboş na iko inwoon ti ma, ti katim ki ampaşuŋ bdëk na iko inwoon ti ba, aji : « Wal

ubani, k  pyoonk pabaa! ⁷ K     nuur  ji baktiinkuŋ uwanjut u enk paaj na uloŋ ululi, wi wi iko immeniinŋ yi Naŋiba i ik-dolaniinŋ jibi abiiŋ a up *ba uparul ban-jaaŋ balempara. »

⁸ K  pdiim pi mbiinŋ atiinkna du ba i pakak a iini na nji ajak n : « Yaan ijej ulibra umpo i unwoonŋ bhaab unwoonŋ  i ka en ki uwanjut untapuŋ kaho  kalonŋ du bd k atap kundu du mboŋ. » ⁹ K  nya du uwanjut aji na wa uwul n ulibra. K  uŋ  ji na nji : « Yeenkan, deen wa ; ulil  i mntumu ji mnob, kaŋ  kat ru du kayiŋ. » ¹⁰ Djeŋ ulibra  i ka en ki uwanjut, ade wa.  i mntum naan uwo wo ji mnob k  wi ndeeŋ wa aba, k  kayiŋ naan kaŋ  yik. ¹¹ Wal m nt  k  baŋ  jak n : « Iwo ka up kak uko wi Naŋiba i ajakuŋ  i uko wi kntaali ktum,  taak  tum,  tup  tum na baŋih biki baka. »

Bamaar bat b

11 Wi wi n aaŋ ayeenk pmul pan-naamuŋ na pi baniw bajaanŋ bani-ibna. K  Naŋiba i aŋ  ji na nji : « Na iin iya iniib *Katoh Kaweeek ki naan na bliit mi mnguur, ibot if n ba aaŋ bambiinŋ  i ka ad manaan. ² Wutan kaniib blay bi bdig bi Katoh ki naan. Wutan ba h nk,  iki ddukar ba banwoonŋ baanwo bayuday, baluŋ kapoŋ poŋan ubeeka uy-imanaan kli i een  baak r na kt b (42) katok wa. ³ Dluŋ kayil bamaar bat b biki naan bado ka uparaan, bawoh  saaku  nuur i een-week  yaaŋ i een na  t b na  nuur i een paaj (1260) m nt . »

⁴ Bukal bawoonŋ mnko mnt b mi mno-liwera na kfii i kt b kannatuŋ  i kadun ki Ajug mboŋ. ⁵ Woli  aaŋ aloŋ a al pba na baka, bdoo bap nna  i mntum mi baka katok ba oorad baka. Aa, woli  aaŋ a al pfiŋ baka, h nk di akke uŋ. ⁶ Bawo na mnhina mi ptuh ba i, nin u ubal ununkjot  i wal wi bakwoonŋ  i p upar Naŋiba i. Bawo kak na mnhina mi pkakan meel

p aak na mi p u i aafa itum  i mboŋ, wal wi ba alaanŋ.

⁷ K  wal wi bakbaanŋ p up uko wi Naŋiba i a uunŋ baka p up, uko uloŋ un-kmp nnuŋ du bnjiir bweek up n kagut na baka, kakob baka kabot kafinŋ baka. ⁸ Muum mi baka manduka  i bayiti bi ubeeka uweek wi bapaŋnuŋ Ajugun, unwoonŋ ji Todom k me Ejiptu. ⁹ Ba aaŋ biki kntaali bti, k ŋini bti,  tup bti na  taak bti babi pten muum mi baka. Mawo  i bayiti bi ubeeka  nuur  wa-jan  na ptoof pi unuur, bapok bamoy ma. ¹⁰ Ba aaŋ banf tuŋ mboŋ batanŋ  i uko m nt  kawo  i mnliilan kabot ka enar iko,  iki ba upar Naŋiba i bat b bukuŋ babi hajan baka maakan.

¹¹ K  wal wi  nuur  wajan  na ptoof pi unuur  akt puŋ, uh f nt  unwoonunŋ du Naŋiba i uneej  i banke uŋ bukuŋ, baŋ  bana a. Wal m nt  pal nk pweek paneej bambiinŋ pten baka. ¹² Bat b bukuŋ baŋ  tiink pdiim pweek pamp nnuŋ ba i paaji na baka : « Napayiin  i. » Baŋ  bapaya ba i  i kanf luŋ  i kadun ki ba oorad baka.

¹³ Wal m nt an wuŋ, mboŋ manŋint r maakan, kafah kalonŋ  i i een yi ubeeka kaŋ  jot ; ba aaŋ i een-week  yaaŋ i een paaj na uloŋ (7000) bakte   i ka aafa m nt . Bandukiinŋ bal nk maakan aŋ  d man Naŋiba i anwoonŋ ba i.

¹⁴ Ka aafa kat bant n ka  pi, kawa-jan n kabi h nkuŋ.

Plul p enk paaj na ploŋ

¹⁵ Wi iko yaŋ i  puŋ, uwanjut u enk paaj na uloŋ ululi, k  idiim iweek iŋ  ti-inkana du ba i aji : « P ih pi mboŋ pawo h nkuŋ pi Ajugun na *Krittu i adatuŋ ; aŋih te mn o. »

¹⁶ K  bantohi i een  t b na babaak r ban oonŋ  i i ij yi p ih  i kadun ki Naŋiba i, baŋ  f t k ŋ  i mboŋ ad mana, ¹⁷ baji baji :

« Ijbeebu, iwi Ajugun Naşibaŋi *Anhiniin
 iko bti,
 inwoonj, abot ajon nwoo,
 ijej mnhina mnweek mi nu
 abekanaan pşih pi nu.
¹⁸ Bañaan biki ŋtaak badeebaŋi,
 kē udeeb wi nu uşaanj abi.
 Wal wi pwayeş bankeŋuŋ ubani,
 wal wi ptuum baŋuparu banjaan
 balemparu,
 na bañaan biki nu bti,
 banjaan batiinku,
 bampoŋi na bawee,
 kē wal wi ptok banktokuŋ umundu
 ubani. »

¹⁹ Wal mēntj, kē *dko dyimanaan di
 Naşibaŋi danwoonj du baŋi daşē haabşaa,
 kē *umaala uyimanaan wi bhoŋar uşē
 pēn awinana da. Wi wi iliiik liik işaanj aw-
 inana, kē imparantant itiiinkanaa, mboş
 kē manşintari, kē uşubal uweek wi mpoj
 mmag uşē jot.

Ñaaŋ na unjumpul

12 Wi iko yaŋ itēpuŋ, uko uñoŋarē-
 naan maakan uwinana du baŋi :
 ñaaŋ anwohariin unuur kē uwo kamişa
 abot atap ihoŋ ŋi pli, aşē wo na ŋjah
 iñeen na ŋtēb ŋi bkow kē ŋawo utepi wi
 pşih. ² Ñaaŋ mēntj awo na kayiŋ aşē do
 idiim ŋiki wal wi nul wi kabuk ubani,
 kē akhaj. ³ Uko ulonj ukak awinana du
 baŋi : uwo ji unjumpul uweek unjeenkunj
 ji bdoo. Uwo na ŋkow paaj na bloŋ na
 itiiim iñeen. Bkow bandoli bawo na utepi
 wi pşih. ⁴ Uji uwet na ptant pi wa kafah
 kalonj ŋi iwajanŋ yi ŋjah ŋi baŋi kawat ŋi
 mboş. Uya naŋ ŋi kadun ki ñaaŋ ankdoonj
 na kabuk, kahilna kade napoŋ wal wi
 akbukiin. ⁵ Kē ñaaŋ aşē buk napoŋ ñi-
 inŋ. Ul akbiin kaşih ŋtaak bti na btintēl
 bi pfeeru. Napoŋ uŋ ajejanaa, aya wo
 du Naşibaŋi, na du pŋij pi pşih pi nul.
⁶ Kē ñaaŋ aşē ŋi aya du *pndiiş du dko
 di Naşibaŋi abomanuluŋ. Awo da bado

kade de'ana ŋnuur iñeen-week iñeen na
 ŋtēb na ŋnuur iñeen paaj (1260).

⁷ Ugut uweek uwo du baŋi : *Mikayel
 uwanjut uweek na ŋwanjut ŋi nul ŋaneej
 ugut na unjumpul, kē wul na ŋwanjut
 ŋi wa, ŋakak anaŋa wa na Mikayel. ⁸ Kē
 ŋaşē yoh ŋi unjumpul kē ŋaankak aka
 dko du baŋi. ⁹ Bawat unjumpul uweek,
 upula ujon wi bajaan bado Tatana Kēme
 Untaayi Uweek, unjaan uguur umundu
 bti. Bawat wa ŋi mboş wul na ŋwanjut ŋi
 wa.

¹⁰ Kē nşē tiink pdiim pweek du baŋi kē
 pakji :

« Wal wi mbuur ubani,
 wal wi mnhina na pşih pi Naşibaŋi i nun,
 wal wi *Krittu i adatuŋ akdoonj kaşih!
 Ñaanj anjaan atapar bayiŋ nja ŋi Krittu
 ñaanj anjaan aya du Naşibaŋi i nun kata-
 par baka
 unuur bti na utejan bti
 awatana du mboş.

¹¹ Kē biki ataparunj başē koba
 na pñaak pi anwoonj unkaneel wi bŋeŋan,
 na uŋup wi Krittu wi baktupunj ;
 baanjal ubida kadoo kado kaŋi pkeŋ.

¹² Ukaanj, iwi baŋi, na banfeŋuŋ ŋi iwi,
 nalilana.

Kē an mboş na bdēk nawoon na pwuŋan,
 ŋiki *Untaayi Uweek uwala ŋi an.

Uwala ŋi an na udeeb uweek
 ŋiki ume kē uduki'a wa ŋwal ŋntiinku. »

¹³ Kē wi unjumpul uwinunj kē ujon ŋi
 mboş, aşē naŋa pla ñaaŋ ambukuŋ napoŋ
 ñiinŋ. ¹⁴ Kē ñaaŋ aşē yeenk ibaaklu yi
 ukat uweek ahilna ayiŋ, aya du pndiiş
 alow upula, du dko di babomanuluŋ
 pa kado kade de'ana ŋşubal ŋwajanŋ na
 kli paaj. ¹⁵ Kē upula uşē pēnan ŋi mn-
 tum mi wa meel kē manwo ji bdēk
 ŋi kafetj ki ñaaŋ meel manhilna manya
 na a. ¹⁶ Kē mboş manşē bi aŋēnk ñaaŋ,
 manhaabşaa, ayoor bdēk bampēnuŋ ŋi
 mntum mi unjumpul. ¹⁷ Kē udeeb wi
 udeebaŋerunj ñaaŋ udo kē unana ugut na
 babukul bandukiin, banjaan baŋaş bti

bgah bi Naşibaŋi abot amëban manjoo-
nan mi Yetu ayuujuŋ.

¹⁸ Kë unjumpul uya naŋ kakab bdëk**.

Ulimariya umpënnuŋ du bdëk

13 Dwin wal mënŋ ulimariya uloŋ unkaaŋ itiiim iñeen na ŋkow paaj na bloŋ kë upën du bdëk. Ptiim pandoli pawo na utepi wi pşih kë katim kankkaruŋ Naşibaŋi kë kapiit ŋi bkow bandoli. ² Ulimariya wi nwinuŋ unaam na uwuŋ, ihoŋ yi wa iwo iweek abot ajab maakan, iñiiri yi wa iwo ikujënŋaan, uwo na mntum mi uliihu. Unjumpul uwul wa mnhina mnweek mi wa na pşih pi wa. ³ Bkow bloŋ bi wa bafalanaa kë bañaanŋ bti badoo nuŋ kë ukeŋi, kë uşë jeb. Wal mënŋ kë bañaanŋ biki mboş bti başë maŋ uko wuŋ aŋaş ulimariya. ⁴ Baŋup adëman unjumpul ŋiki uwul ulimariya mnhina. Badëman kak ulimariya aji : « In awoonŋ ji ulimariya wi? In ahiluŋ kagut na wa? »

⁵ Uyeenk mnhina mi phil bŋup, aşë ŋup ŋŋup ŋjooŋ ŋi Naşibaŋi abot akara. Uyeenk pşih pi kli iñeen ŋbaakër na ktëb. ⁶ Uhaabëş mntum akar Naşibaŋi, katimul, katohul na banfëŋuŋ du baŋi. ⁷ Naşibaŋi awut wa kë ugut na banwoonŋ biki nul adoo kob baka. Uyeenk pşih aşih kşini bti, kntaali bti, bañaanŋ biki ŋŋup bti na ŋtaak bti. ⁸ Banfëŋuŋ mboş bti baluŋ kadëman wa, biki itim iwoonŋ iinwo ŋi ulibra wi ubida wi anwoonŋ un-
kaneel unfaalaniinŋ pa bŋeŋan ji mboş mambi mando kapaşana.

⁹ Ankaanŋ ibaŋ atiinkan. ¹⁰ Anwoonŋ i pya ukalabuş, aya wa. Anwoonŋ i pkeŋ na kakej, bafiŋa na ka. Wal mënŋ uwo pa biki Naşibaŋi wal wi kamiir na pfiyaar.

Ulimariya umpënnuŋ ŋi mboş

¹¹ Wal mënŋ dwin kë ulimariya uloŋ kak kë upën ŋi mboş. Uwo na ktiim ktëb ji ki unkaneel aşë ji uŋiini ji un-
jumpul. ¹² Uji udo mnhina bti mi ulimariya uteek ŋi kadun ki wa. Uŋu bañaanŋ banfëŋuŋ mboş pŋup kadëman ulimariya uteek, umbiinŋ afaalana aşë jeb. ¹³ Udo iko iñoŋarënaan maakan adoo ji upënan du baŋi bdoos, kado ba bawala ŋi mboş ŋi kadun ki bañaanŋ. ¹⁴ Uguur bañaanŋ biki mboş na iko iñoŋarënaan yi uhiluŋ pdo ŋi kadun ki ulimariya uteek. Uji na bañaanŋ biki mboş bado ptu pannaamunŋ na ulimariya umbiinŋ afaalana aşë naŋa. ¹⁵ Uyeenk mnhina mi pwul ptu uhëfëŋŋ kë padoo hil bŋup abot ado kë bafiŋ bañaanŋ bti bampokuŋ pŋup kadëman pa. ¹⁶ Ulimariya uŋu kë bañaanŋ bti, bapoŋ na baweeek, bayok na bawaaŋ, balemp na baweeek biki baka kë baya piitana ŋi kañen kadeenu këme ŋi pjuk uko wi wa. ¹⁷ Naanŋ anwoonŋ aanwo na uko wi, unwoonŋ katim ki wa këme mnfën mi katim ki wa, aankhil pnug këme pwaap.

¹⁸ Uko wi, uwo wi ñaanŋ awo na uşal unŋuŋa. Antituŋ atenan bnuura ame uko unwoyi ŋi mnfën mi ulimariya : uwo mnfën mi ñaanŋ najën, uwo iñeen-week paaj na iñeen paaj (666).

Anwoonŋ unkaneel wi bŋeŋan na bañaanŋ biki nul

14 Dten kak aşë win anwoonŋ unka-
neel wi bŋeŋan kë anaŋ du pnkuŋ pi *Fiyonŋ awo na bañaanŋ biki nul iñeen-
week na iñeen ŋbaakër na babaakër ŋyaaş iñeen-week iñeen (144 000) biki bapiitunŋ ŋi ijuk yi baka katim ki nul na ki Aşin. ² Dtiink pdiim ploŋ kë pakpëna baŋi, pawo ji ubulan uweek, ji kamparan-
tant kaweeek. Kë pdiim pi ntiinkuŋ pawo

** 12:18 Unjumpul uya naŋ kakab bdëk : ŋi ŋlibra ŋloŋ ŋjon bapiit aji : kë nşë ya anaŋ du kakab bdëk.

ji kayeeh ki bankkobuŋ intuni bakyeehuŋ. ³Bayeeh kayeeh kahalū ʔi kadun ki pʔij pi pʔih na ki ŋko ŋbaakër na ki bantohi. Nin ŋaanaŋ aloŋ aanhil pjuk kayeeh mënʔ bē mënʔ baŋaanaŋ iŋeen-week na iŋeen ŋbaakër na babaakër ŋyaas iŋeen-week iŋeen (144 000), bambuuruŋ ʔi mboʃ. ⁴Baanʔopan ŋleef ŋi baka na baat, baambaanaŋ kabanaara ŋaataŋ. Baji baʔas anwoonŋ unkaneel dko bʔi di akyaanaŋ. Babuuran baka ʔi baŋaanaŋ bahilna bawo bateek biki Naʃibaʔi na biki anwoonŋ unkaneel. ⁵Nin ŋʔilan ŋambaanaŋ kapēnaara ʔi mntum mi baka, baanwo na nin buʔaan dloŋ.

Uʔup wi ŋwanjuʔ ŋwajanʔ

⁶Wi uko waŋ uʔepuŋ, dwin uwanjuʔ uloŋ kē uwo du kalowan du baʔi. Uwo na Uʔup Ulil Unuura unkuʔooŋ te mnto wi uwoonŋ kaʔup baŋaanaŋ banwoonŋ ʔi mboʃ: uʔup wa ŋʔaak bʔi, kʃini bʔi na ŋʔup bʔi na kntaali bʔi. ⁷Uji na pdiim pweek : « Nadoon kaʔi Naʃibaʔi, nado kadēmana, ʔiki unuur wi akwayeʃuŋ ubani. Nadēmaan ampaʃuŋ baʔi na mboʃ, idēk na ŋkumpēʃ ŋi meel. ⁸Uwanjuʔ utēbantēn upēn ʔi kafet ki uteek aʃē ji : «*Babilon, ubeeka uweek uʔoti, uʔoti ; wul undaanuŋ poot pi wa ŋʔaak bʔi, kē pdaan poot puŋ pawoonŋ pʔopan uleef na pekadu di piinʔ ji wa. »

⁹Uwanjuʔ uwajanʔēn upēn ʔi kafet ki ŋteek aʃē ji na pdiim pweek : « Woli aloŋ adēman ulimariya na ptu pi wa, bapitēle uko wi wa ʔi pjuk pi nul kēme ʔi kaŋen ki nul, ¹⁰adaan kak poot pi udeeb wi Naʃibaʔi. Poot mēnʔ paankjēm wal wi pakjeeʃaniinŋ du pnkalame pi udeeb wi nul. Aŋ mēnʔan ahaj maakan ʔi bdoon na ʔi pdēpalēn panjaanaŋ patērad ʔi kadun ki ŋwanjuʔ ŋyimanaan na ʔi kadun ki anwoonŋ unkaneel wi bʔeŋan. ¹¹Udu wi mnhaŋ mi baka udo kapēna pēn te mnto. Bukal bandēmanuŋ ulimariya na ptu pi wa, bampiitaniinŋ katim ki wa, baankka

pnoorfēn na pnak kēme na utejan. ¹²Wal wi, uwo wal wi baŋaanaŋ biki Naʃibaʔi bammēbanuŋ bgah bi nul abot afiyaar Yetu bawoonŋ biki kataman. »

¹³Kē nʃē tiink pdiim ploŋ du baʔi kē paʔi : « Piitan : banuurandēni, bankketuŋ hēnkuŋ aʃē fiyaar Ajugun. »

Wal mēnʔ kē *Uhaas wi Naʃibaʔi uʃē ji : « Aa, banoorfēn ʔi ulemp wi baka, udo wi baka uʔas baka. »

Kakit ʔi mboʃ

¹⁴Dten kak aʃē win kanfēluŋ kafaatal, uko ji ŋaanaŋ uʔooŋ ʔi ka awo na utepi wi pʔih wi uwuuru ʔi bkwow, aʃē wo na kakaawi kajul ʔi kaŋen. ¹⁵Uwanjuʔ uloŋ upēna du Katoh Kaweek ki Naʃibaʔi aʃē do pdiim pweek aʔi na anʔooŋ ʔi kanfēluŋ : « Jejan kakaawi ki nu ido kakit. Wal wi kakit ubani, mboʃ manjiji. »

¹⁶Wal mēnʔ kē anʔooŋ du kanfēluŋ aʃē ʔu kakaawi ʔi mboʃ, kē kakit kadolana ʔi mboʃ bʔi.

¹⁷Uwanjuʔ uloŋ upēna du Katoh Kaweek ki Naʃibaʔi kanwoonŋ du baʔi, uwo wul kak na kakaawi kajul ʔi kaŋen.

¹⁸Uwanjuʔ uloŋ kak upēna ʔi *bliit bi mngur, uwo na mnhina mi bdoon. Udo pdiim pweek aʔi na unwoonŋ na kakaawi kajul : « ʔuun kakaawi ki nu imar mnko mndolni ubiŋu ʔi uwoorta wi mboʃ, mnko mi wa manjeenki. »

¹⁹Kē uwanjuʔ wuŋ uʔu kakaawi ʔi mboʃ amar uwoorta wi mboʃ. Uʔu mnko mi umaruŋ ʔi kako kaweek ki udeeb wi Naʃibaʔi kapooŋna ma. ²⁰Baŋooʔ mnko muŋ du bdig bi ubeeka apooŋ, kē pŋaak pampēnuŋ ʔi kako kapooŋni paniink dko danlijuŋ na ŋkilometēr iŋeen-week ŋwajanʔ (300) abot aya aliŋ na ijaas ʔi umpēlēt unnaaʔuŋ.

Ŋwanjuʔ paaj na uloŋ na mnhaŋ mbaaŋʃaani

15 Dwin du baʔi uko uloŋ kak uweek wi ŋaanaŋ ajaanaŋ amagan maakan,

uwo : ɲwanjut paaj na uloŋ ɲamëbanuŋ iŋaafa paaj na kaloŋ. Iŋaafa mënŋ iwoon ibaaŋsaani, yul iktuuŋ udeeb wi Naŋibaŋi uwinana bti. ²Dwin kak uko ji bdëk banwoon ji kawini bannaakiiri na bdoo. Bampokuŋ ulimariya na ptu pi wa, na mnfën mi katim ki wa, banaŋ ti ba duut amëban intuni yi Naŋibaŋi awuluŋ baka. Bakob intuni mënŋ ³aŋšë yeeh kayeeh ki bi *Moyit nalempar Naŋibaŋi na anwoon unkaneel wi bŋjan, aji :

« Iwi Ajugun Naŋibaŋi *Anhiniŋ iko bti ; udo wi nu udëmi abot awo uŋoŋarënaan, iwi naŋih i ɲtaak.

Bgah bi nu bawo btool abot awo bi manjoonan

⁴Iwi Ajugun, in awoon aankdo kaŋi'u?

In awoon aankdo kadëman katimu?

Iwi ŋaŋ iyimanuŋ.

ɲtaak bti ɲabi kaŋup kadëmanu

ŋiki baŋaŋ bawin kë iko yi ikdoluŋ iwo itool. »

⁵Dwin kak du baŋi, *dko dyimanaan di *kaloona kanjaŋ kadiiman kë Naŋibaŋi awo da kë dahaabëŋaa. ⁶Kë ɲwanjut paaj na uloŋ ɲamëbanuŋ iŋaafa paaj na kaloŋ kë ɲapëna ti dko dyimanaan, ɲawohara imiŋa ifaatal feh inkyikuŋ, aŋšë tan ti ilank itël yi uwuuuru. ⁷Uloŋ ti ɲko ɲbaakër uwul ɲwanjut paaj na uloŋ ɲuŋ knkalame paaj na ploŋ ki uwuuuru kantumi udeeb wi Naŋibaŋi, ankwoon te mnŋo. ⁸Kë mndëm mi Naŋibaŋi na mn-hina mi nul manšë do kë dko dyimanaan datum na udu. Kë nin aloŋ aanhil pneej ti da bë iŋaafa paaj na kaloŋ yi ɲwanjut paaj na uloŋ iindolanaa.

Knkalame paaj na ploŋ ki udeeb wi Naŋibaŋi

16 Dtiink pdiim pweek pampënnuŋ du *dko dyimanaan kë paaji na ɲwanjut paaj na uloŋ: « Nayaan na-jeëŋ knkalame paaj na ploŋ kanwoon na udeeb wi Naŋibaŋi ti mboŋ. » ²Uteek uya jeëŋ pnkalame pi wa ti mboŋ, kë ɲjad

ɲanjaŋ ɲade abot aŋëkëŋ ɲapën ti banwoon na uko unjaŋ udiiman kë bawo biki ulimariya, banjaŋ badëman ptu pi wa.

³Utëbantën uya jeëŋ pnkalame pi wa ti bdëk bweek, kë bakak ji pŋaak pi ŋaŋ ankeŋuŋ, kë ɲko bti ɲanwoon ti bdëk ɲakeŋi.

⁴Uwajantën uya jej pnkalame pi wa ajeëŋ ti idëk impoŋi na ti ɲkumpëŋ ɲi meel, kë meel mi iko yuŋ bti mankak pŋaak. ⁵Dtiink wal mënŋ uwanjut wi meel kë uji :

« Iwi nayimanaan, ibiŋ awo abot awo, iwo natool,

iyuuj kë pwayëŋ pi nu pawo ptool.

⁶Jibi bukal batuluŋ pŋaak pi *baŋuparu na bandukiŋ banwoon biki nu, hënk di ikaŋ awul baka pŋaak badaan : uko mënŋ uliŋ baka. »

⁷Kë nšë tiink *bliit bi mngur kë baji : « Aa, iwi Ajugun Naŋibaŋi *Anhiniŋ iko bti

pwayëŋ pi nu bti pawo manjoonan abot awo ptool. »

⁸Uwanjut ubaakantën ujeëŋ pnkalame pi wa ti unuur, kë uyeenk mn-hina mi ptër baŋaŋ na bdoo bi wa. ⁹Hënk kë bnuur byik maakan batër baka, kë bawoha wo ti pkar Naŋibaŋi ankaŋ mn-hina mi ptu baka iŋaafa yuŋ, apok ptëlëŋ mnwo mi baka kado kadëmana.

¹⁰Uŋeenantën ujeëŋ pnkalame pi wa ti ptij pi pŋih pi ulimariya kë pŋih pi wa pawo ti bdëm bweek. Baŋaŋ bahaj maakan adoo dum indëmënt yi baka. ¹¹Mnhaj na ɲjad ɲi baka ɲaŋu kë bakkar Naŋibaŋi anwoon du baŋi, apok ptëlëŋ mnwo mi baka.

¹²Uwanjut upaajantën ujeëŋ pnkalame pi wa ti bdëk bweek bi Èfrat, kë bakayi, baŋih bampënnuŋ umayar unuur bahilna baŋëp. ¹³Wal mënŋan kë nšë win ɲntaayi ɲwuŋaan ɲwajant ɲannaamuŋ ji ɲbopal kë ɲapën ti mntum mi unjumpul, mi ulimariya na

mi ulimariya unwoon utupar wa. ¹⁴Na manjoonan nawo nntaayi ; naji ndo iko inonarenan, naya du bashi biki mboŝ bti kahilna kayitren baka pa ugut wi unuur uweek wi Naŝibaŝi Anhiniin iko bti.

¹⁵Ajugun aji : « Natenan, dbi ji nakii! Anuurandeni anwoon bten awo na imiŝa yi nul, anwoon aankpen byiŝu kaduk bduun ti kadun ki baŝaŝ. »

¹⁶Nntaayi nju ndo ke bashi bayit du dko di bajaŝ bado ti uhebere Amagedon.

¹⁷Uwanjut utenk paaj na ulon ueeŝ pnkalame pi wa na dko, ke pdiim pweek paŝe penna ti ptij pi pŝih panwoon du dko dyimanaan aji : « Uko ment udolanaa. » ¹⁸Wal ment ke ilik liik iŝe pen ke idiim na imparantant itinkanaa. Mboŝ manŝintar maakan jibi manwoon maambaŝ kaŝintaraara wi naŝaŝ awoonut ti ma. ¹⁹Pŝintar puŝ pado ke ubeeka uweek upaŝeŝari akak ifah iwajant, ke nbeeka ni ntaak bti njoti. Naŝibaŝi aantilma *Babilon ubeeka uweek : adaanan wa pnkalame pi udeeb wi nul unkfatuŝ. ²⁰Njiw bti nawunanaa ke inkun iweek ibaa, iinkak awinana. ²¹Uŝubal wi mpoj mndit maakan ugot ti baŝaŝ ; ke kaŝaafa kun ke kado ke bakkar Naŝibaŝi ŝiki katam maakan.

Naat natuunk

17 Ke ulon ti nwanjut paaj na ulon namabanuŝ knkalame paaj na plon ki uwuuru ubi ti ni atini na ni aji : « Biini, dyuuju kakob ki naat natuunk naweek anwoon du kakab idek iweek akkobiin. ²Baŝih biki ntaak ni mboŝ bawinar na a, ke baŝaŝ banfeŝuŝ mboŝ bakuj poot pi nul panwoon ubida utop. »

³Wal ment ke uwanjut wuŝ uŝe neeŝ ti uŝal wi naan anooten du *pndiis, ke nwin naat alon antoon ti ulimariya ueenkal, itim inkkaruŝ Naŝibaŝi iŝitana

ti uleef wi wa bti. Uwo na nkow paaj na blon na itim ineen. ⁴Naat awohara imiŝa inuura maakan ijeenkal. Aŝu iko itum itam preeŝ yi uwuuru, iwij wijaan na mnko mnuura maakan. Amaban ti kaŝen pnkalame pi uwuuru pantumuŝ na buŝaan bi btopar bi ptuunk pi nul. ⁵Bapiit ti pjuk pi nul katim kalon, ke uko wi kawoon uŝe wo uumeetanaa. Uko umpiitaniin wii wi : « Babilon ubeeka uweek, anin ptuunk na ptop na buŝaan bi umundu. »

⁶Dwin naat ment ke akuj pnaak pi banwoon biki Naŝibaŝi, pi banjaŝ baŝup uko wi Yetu. Wi nwinuluŝ aŝe nonar maakan. ⁷Ke uwanjut uŝe ji na ni : « we ukaŝ ke inonar henk ba? Dtuŝu uko wi naat ummeniin na wi ulimariya wi nkow paaj na blon na itim ineen wi atoonuŝ. ⁸Ulimariya wi iwinuŝ ubi wo aŝe wo uunkak awo, ke uŝe wo i kapen du bnjiir kaya katoka te mnto. Ke baŝaŝ biki mboŝ biki itim iwoon iimpiitana ti ulibra wi ubida wi umundu upaŝaniin baŝonar wal wi bakwinuŝ ulimariya umbiin awo, awo uunwo henkuŝ, kaŝe kabi kawo kak.

⁹« Naŝaŝ awo kawo ti uko wi na mntit na uŝal untuŝa : nkow paaj na blon nju nawo knkuŝ paaj na plon ki naat atoon, nawo kak baŝih paaj na alon. ¹⁰Kaŝeen ti baka bado bi wala ti pŝih, napaajanten akŝihuŝ henkuŝ, natenk paaj na alon aandobi bi, ke wal wi akbiin aankto kjon. ¹¹Ke ulimariya umbiin awo, aŝe wo uunkak awo henkuŝ uwo wul ti uleef wi wa naŝih natenk bakren. Uwo alon ti baŝih baŝenk paaj na alon, utoka te mnto.

¹²« Itim ineen yi iwinuŝ iwo baŝih banwoon baando bi yeenk pŝih. Ke baŝe yeenk bukal na ulimariya kaŝih uwoori uloolan taŝ. ¹³Bukal bti bawo na uŝal uloolan : pwul mnhina mi baka na pŝih pi baka ulimariya. ¹⁴Baluŝ kagut na anwoon unkaneel wi btenan aŝe kob baka, ŝiki awo naweek i baweek, naŝih

i baših. Bandu'aniin, bandataniin, banfiyaarulun, banaakiir na a, kakob bambiin pğutan na a. »

¹⁵ Uwanjut uji na nji kak : « Meel mi iwinun, mi națuunk ațoon manwo kntaali, kntuk, nțaak, na nțup. ¹⁶ Uli-mariya na itiim iñeen ki iwinun njalun kașoor națuunk, katok tokana bti kabot kaduka byișu, kade uyemaț wi nul kabot katëra. ¹⁷ Na manjoonun, Nașibați ațuun ți nħaaș nji bașih bukun, uko wi aňalu bado kē bawo na ușal uloolan wi pdo wa : balun kawul pșih pi baka uli-mariya kē udoo do uko bti wi Nașibați ațupun. ¹⁸ Kē nħaaț i iwinun, awoon ubeeke uweek unjaan ușih ți bașih biki mboș. »

Pjot pi Babilon

18 Wi uko waň uțepun, dwın uwanjut ulon kē uwalnaana bați. Uwo na mnħina mnweek, kē bjechi bi wa bașe jeehan mboș. ² Udo pdiim pweek aji : « *Babilon ubeeka uweek ujoti! Ujoti! Ujoti!

Ukak ufēț wi nħtaayi, dko di nħtaayi bti nħwoon na di nħkaț nțop nħwuțaan bti.

³ Nțaak nji mboș bti nħadaan poot pi da, kē pdaan poot pun pașe wo pțopan uleef na pekadu di piinț.

Bașih biki mboș bti bawinar na da, kē bawaap biki mboș bayokna ți njal iko yi umundu pi baňaan biki da. »

⁴ Wal mēnț dkak atiink pdiim plon panwoonun bați, paji : « An pntaali pi naan, napēnan ți ubeeka wun, nawutna kanaakiir ți pjuban pi baka, ițaafa inkmbiin ți baka iwutna kajotnan. ⁵ Buțaan di baka dajunkan adoo ban bați, Nașibați aleș iko inwoon iinwo itool bti yi badolon. ⁶ Nadoon biki Babilon uko wi badolon, nadoon nado do baka nħaaș nțēb iko yi badolon, națuun ți pnkalame pi bajaan bațu poot, panħaayun apel pi baka nħaaș nțēb. ⁷ Națuun da mnħaj na

pwuțan panliun na mndēm na pyok pi dabiin aka, daji ți ușal wi da : “Dțo ji nașih nħaaț, mēnkwo nayoț nin, mēnkwo na puum nin unuur ulon.” ⁸ Uko waň ukaan kē ți unuur uloolan țañ, Nașibați Ajugun anwoon na mnħina akkob da na ițaafa inwoon i pjotna da : pkeț, muum, ubon na uyik. »

Nħwooni nji bawooniirun Babilon

⁹ Pdiim pakak aji : « Wal wi bașih biki mboș bambiin awo ți pjuban pi pinț na Babilon abot awo na da ți njal iko inuura maakan yi da bakwinun udu wi uyik wi da, bawooni kabot kațeđa. ¹⁰ Balun kanaț kalow kați mnħaj mun kașe kaji :

“Pwuțan oy! Pwuțan oy!

Ți iwi, *Babilon, ubeeka uweek, ubeeka unwoon na mnħina, ikobana ți uwoori uloolan țañ!”

¹¹ « Bawaap biki mboș bawooni abot ațeđa ji bawo na puum, țiki nin alon aankak anug iko yi bajijun abi bawaap.

¹² Iko mēnț iwo uwuuru na untaam, mnko mwij wijan mantamun preeș na mnko mnuura, itenda inuura, ijeenkala, idaan iwoj wojaan na ilon kak ; mmul mnuura mantamun preeș na iko yi bafejun na mmul mēnț, iko yi babo-manaanun iñiin yi nlon, yi ifeeru inuura, kēme mnlaak, ¹³ ukëra ulil pțēkēn utum umpațun kalilare na itoh ilil pțēkēn na mnkulan, ubiñu na ukëra, pșon na uloort, nngit na nħkaneel, nmpēlēt na nħkaaru nji nmpēlēt nħakpulun ; badoo ji bawaap baňaan bajen.

¹⁴ « Balun kaji kak na Babilon : “Iko bti yi uħaașu uňalu iinkak awin ya, ilowu! Iko inwoon yi mndēm mi nu na inuura maakan, iinkak awin ya nin.” ¹⁵ Bawaap bambiin ayokna ți ubeeka mēnț banaț kalow kați mnħaj mi ubeeka mamob baka. Bado kawooni, kațeđa ți ubeeka mēnț ¹⁶ kaji :

“Pwuțan oy! Pwuțan oy!

Ubeeka uweek
unwohariij itenda inuura itam preeş,
ijeekal, iwoj wojan,
unţuuŋ uwuuru na mnko mnuura mn-
tam preeş,
¹⁷ ʒi uwoori uloolan ʒaŋ kē pyok mēnt ʒti
paşē toka.”

« Kē bajug ŋlantu na banjaan ʒaŋon ŋa
na baŋaan ʒti banjaan balemp ʒti bdēk
başē naʒ alow. ¹⁸ Wi bawinuŋ udu wi
uyik aşē ʒi : “Ubeeka unliŋi na wi ubi
woha i?” ¹⁹ Baʒu mboş ʒti ikow yi baka
aşē ŋajar awooni ʒi banwoon na puum
aji :

“Pwuʒan oy! Pwuʒan oy!

Ubeeka uweek
wi bankaŋ ŋlantu ʒti bdēk ʒti
bayoknuŋ ʒti pyok pi wa,
ʒti uwoori uloolan ʒaŋ kē uşē toka!

²⁰ Baʒi, banjaan na ʒaʒupar Naşibaʒi na
an biki nul ʒti

nalilaan ʒti pjot pi wa,
Naşibaʒi akob wa ʒti uko wi udolanaŋ.” »

²¹ Wal mēnt, kē uwanjuʒ unwoon ʒi
mnhina mnweek uşē jej plaak pweek
maakan afēl du bdēk aşē ʒi :

« Na mnhina mntēnt mi,
mi mi Babilon ubeeka uweek ukfēlaniij,
baankak awin wa nin.

²² Nin iyeeh yi banjaan bakob intuni na
bayeeh

iinkak atiinkana.

Nin bateen na balul

baankak atiinkana.

Nin pjaat pi ʒaʒak paankak atiinkana ;
nin phuunʒ paankak atiinkana ʒti btēk.

²³ Nin unkaniya uunkak ateh ;
nin baankak atiink pdiim pi naniim na
pi naniima.

Bawaap biki nu babiij awo baŋaan
baweek biki mboş.

Dayaamu di nu daneeman ŋʒaak ʒti.

²⁴ Pŋaak pi ʒaʒupar Naşibaʒi, banwoon
biki nul,

baŋaan ʒti banfiŋaniij ʒti mboş, pawo ʒti
iŋen yi nu. »

Iyeeh yi mnlilan du ʒaʒi

19 Wi iko yaŋ iʒepuŋ, dʒiink uko
uloŋ unwoon ʒi pntuk pweek pi
baŋaan du ʒaʒi kē paʒi :

« Haleluya

Naşibaʒi i nun adēm abot awo na
mnhina,

ul ambuuranuŋ nja,

² pwayēş pi nul pawo manjoonan abot
awo ptool.

Akob naʒuunk naweeek ambiij aʒopan
mboş na pʒuunk pi nul,

alukan ʒti a pŋaak pi balempar Naşibaʒi.

»

³ Kē bakak ahuuran aji :

« Haleluya!

Udu unkpēnnuŋ ʒti ubeeka wi *Babilon
uunkba. »

⁴ Kē bantohi iŋeen ŋtēb na babaakēr
na ŋko ŋbaakēr başē ŋup adēman
Naşibaʒi anʒoon ʒti pʒij pi pşih. Bahuuran
aji :

« Uwo haŋ, Aleluya! »

⁵ Wal mēnt, kē pdiim ploŋ paşē pēna du
pʒij pi pşih aji :

« An balemparul ʒti,

an nanjaluluŋ apel iko bti,

baweek na bampoʒi,

nadēmaan Naşibaʒi i nja. »

⁶ Kē nşē tiink uko unwoon ʒi pdiim pi
pntuk pweek, panwoon ʒi ubulan uweek,

awo ʒi imparantant iweek kē pakhuuran
aji :

« Haleluya!

Ajugun Naşibaʒi *Anhiniij iko ʒti aşih.

⁷ Nawulan ŋwo ʒti mnlilan na mntaŋ

ŋbot ŋdēmana,

ʒiki bniim bi anwoon unkaneel wi
bʒeŋan babani,

kē aharul aŋēga bnuura.

⁸ Bawula patenda pnuura pfaatal, pjiŋ
piş,

panknuuruŋ, aji awoh. »

Patenda pfaatal puŋ pawoon iko itool
yi banwoon biki Naşibaʒi badoluŋ.

⁹Kë uwanjut usë jakën : « Piitan uko wi : “Banuurandëni biki baduuj pmaar bniim bi anwoonj unkaneel wi btejan.” » Ukak aji na nji : « Utup wi uwo utup wi Naşibaţi ti uleeful. »

¹⁰Wal mëntj kë nşë jot ti ihoţ yi wa kadëman wa. Kë usë ji na nji : « Taafaraan kado uko wi! Dji kalempar Naşibaţi ji iwi na bayiţu bammëbanuuj utup wi Yetu. Naşibaţi i i iwoonj kadëman! Utup wi Yetu wi wi Naşibaţi aţuunj ti baţuparul.

Andapiinj umpëlënt ufaatal

¹¹Wal mëntj, kë nşë win baţi kë bawo bhaab, kë umpëlënt ulonj ufaatal usë wo da. Andapiinj wa katimul kawo « Ammëbanuuj Naşibaţi na manjoonan. » Awo natool ti pwayëş pi nul abot aji gut pa iko inwoonj itool. ¹²Këş ki nul kawo ji bdoo banjeenuj, kë abot awo na ntepi nji pşih nşum ti bkow. Apiitana katim kalonj ti uleef ki nin alonj bë mëntj ul ameej ka. ¹³Awohara bayeti banwoonj na pnaak. Katimul kawo « Uţup wi Naşibaţi. » ¹⁴Bangoli biki baţi bawo ti kafetul aţaş, adapa nmpëlënt nfaatal akuţ awohara imişa yi itenda ifaatal inuura ijintj piş. ¹⁵Kakej kajul kapën ti mntumul ki akkobni ntaak. Ul akluj kaşih baka na btam. Aluj kayuuj udeeb unkfatuuj wi Naşibaţi *Anhiniinj iko bti wi akluj kaţu bañaanj ti kako kaweeek ki bajaanj bapooña mbuk mndolni ubiņu, kapooñ baka. ¹⁶Apiitana ti bayeti bi nul na pnkantul katim ki : « Naşih i başih na Naweek i baweek. »

¹⁷Kë nşë win uwanjut ulonj kë uwo ti unuur, uhuuran maakan aţiini na nkat nşankiţuuj du kalowan du baţi aji : « Nabiini, nabiin nayit pa ufettu uweek wi Naşibaţi, ¹⁸nahilna nade uyemaţ wi başih, wi bangoli na baweek biki baka, wi nmpëlënt na bandapiinj nja, wi bañaanj bti, balemp na baweek biki baka, bam-poţi na baweek! »

¹⁹Wal mëntj kë nşë win ulimariya na başih biki mboş na bangoli biki baka kë bayitiir kabi kagutan na andapiinj umpëlënt ufaatal na bangoli biki nul. ²⁰Kë ulimariya usë mobana, wul na naţupar wa, undolonj iko iñojarënaan ti kadun ki wa, aguur banyeenkuuj uko wi ulimariya abot anup adëman ptu pi wa. Njul nteb bti nşafëłana njeb du katant ki bdoo kanwoonj na pdëpalën panjaanj patërad. ²¹Bandukiinj bafinjana na kakej kampënnuuj ti mntumul mi andapiinj umpëlënt, nkat nşade muum mi baka adoo yok.

Pşih pi nşubal iñeen-week nyaaş iñeen

20 Dwin wal mëntj, uwanjut kë uwalnaana baţi, awo na kani-igşaani ki bnjiir bweek abot amëban mnkorentu mnweek. ²Uya mob unjumpul, upula wi tfa, wul uwoonj Untaayi Uweek, *Fatana aşë tan wa pa nşubal iñeen-week nyaaş iñeen (1000). ³Afël wa du bnjiir bweek anigan ba abot aţu uko ulonj atuhna ba, uhilna uwo uunkak aguur ntaak te wal wi nşubal iñeen-week nyaaş iñeen (1000) naktëpuj. Woli ntaţepi babaa wutan wa nşwal nştiinku ţaņ.

⁴Dkak awin itij yi pşih, bambiinj aţo ti ya bayeenk mnhina mi pwayëş. Dwin kak nşaaş nji bañaanj biki babiinj afaal ţiki baţup Uţup wi Naşibaţi na uko wi Yetu, banwoonj baanup adëman ulimariya na ptu pi wa, awo baampiitan katim ki wa ti pjuk këme ti kañen. Banaţa ti pkeţ aşih na *Krittu nşubal iñeen-week nyaaş iñeen (1000). ⁵Pnaţa pteek ti pkeţ pu pu. Kë bankeţuuj bandukiinj, baannaţa ti pkeţ te wal wi nşubal iñeen week nyaaş iñeen ntaţëpuj. ⁶Bannaţiinj uteek ti pkeţ banuurandëni! Bawo biki Naşibaţi, pkeţ ptëbantën paankhilan nin uko ulonj ti baka. Bawo baţenjan biki Naşibaţi na

Krittu kabot kaših na a nšubal iñeen-week ngyaaš iñeen.

Pjot pi Tatana

⁷Wal wi nšubal iñeen-week ngyaaš iñeen (1000) nřaktępuj bawutan *Tatana apęn du ukalabuš, ⁸ašę aya du nřtaak nři umundu bti nři bajaar badu Gog na Magog, aguur bañaan. Ado baka babi bayit pa ugut. Batum ji pyiw pi bdęk. ⁹Bani-nk mboš bti, kakool ubeeka wi Našibați aňaluň, di banwoon biki nul bawoon. Kę bdoo bloň bašę pęnna bați abi atęr baka. ¹⁰Wal męnt, kę *Untaayi Uweek, ungu-uruň baka, ušę fęlana du katant ki bdoo banwoon na pdępalęn panjaan patęrad aňęnk da ulimariya na nařupar wa. Bahaj maakan pnak na utejan te mnto.

Pwayęš pi bankeťun

¹¹Dwin wal męnt pťij pi pših pfaatal pweek na anřoon ři pa. Mboš na bați nřaťii, kę nin nřaan aankak awin nřa. ¹²Kę nšę win bankeťun, baweeek na bampoťi, kę banať ři kadun ki pťij pi pših, kę anřoon ři pťij pi pših ašę haabęš nřibra. Ahaabęš ulibra uloň kak, unwoon ulibra wi ubida. Awayęš bankeťun, andoli ři uko wi adoon jibi upiitaniin ři ulibra.

¹³Wal męnt, kę bdęk bašę kakan muum manwoon ři ba, kę pkeť na mnkeť nřakakan muum mi nřahankuň kę awayęš andoli ři uko wi adoluň. ¹⁴Kę pkeť na mnkeť nřašę fęlana du katant ki bdoo ; katant ki bdoo męnt bawoon pkeť ptębantęn. ¹⁵Anwoon i katim kawoon kaampiitana ři ulibra wi ubida bafęla du bdęk męnt.

Bați bhalu na mboš mnhalu

21 Wal męnt dwin bați bhalu na mboš mnhalu ; bați bteek na mboš mnteeek nřaankak awo, bdęk kak baankak awo. ²Kę nšę win ubeeka uyimanaan, Yerutalem dhalu, kę dakpęnna bați du Našibați awo ji nřať naniima

ambomandęruň pa ayinul. ³Dtiink wal męnt pdiim pweek pampęnnuň du pťij pi pših aji : « Katoh ki Našibați akfęťuň na bañaan kii ki. Awo da na baka, bawo pntaali pi nul, ul ři uleeful ašę wo Našibați i baka. ⁴Awent mnkuul mi baka bti ; pkeť, mntęg, nřwooni, na mnhaj maankak awo, iko ijon iinkak awo. »

⁵Kę anřoon du pťij pi pših ašę ji : « Natenan, dkakan iko bti kę iwo ihalu. » Ajakęn kak : « Piitan nřup nři ; nřawo manjoonan abot adolana. »

⁶Akak ajakęn : « Udolanaa, nři dwoon Nateek na Nabaanřaani, dwoon Ujuni na Ubaanřaan. Nřaan i udaan uťijuň, dętena adaan du nřkumpęš nři meel manjaan manwul ubida, nin aankluk uko uloň.

⁷Ampokuň buťaan ayeenk uko męnt. Nři dwo Našibați i nul, ul ašę wo abuk naan. ⁸Kę balal, bandeknuň kafęť, bado iko iwuťaan maakan, bafin bañaan, bado iko iťop, bado dayaamu, banjaan badęman nřntoň na baťilan bti, kafah ki baka kawo baya du katant ki bdoo banwoon na pdępalęn panjaan patęrad ; uko męnt uwoon pkeť ptębantęn. »

Yerutalem dhalu

⁹Wal męnt, uloň ři nřwanjuť paaj na uloň nřamębanuň knkalame kantumuň na iťaafa paaj na kaloň ibaanřaani, ubi aťiini na nři aji : « Biini, dyuuju nřať ankniiimiin, ahar anwoon unkaneel wi bęřan. » ¹⁰Uneej ři ušal wi naan aya na nři du pnkuň pweek pkujęnřaan duuť ašę yuujęn ubeeka uyimanaan, Yerutalem, dampęnnuň bați, du Našibați. ¹¹Danuur na bjechi bi Našibați. Uko unwoon ji unobna ujaagal na ujeenk unuura uwoj ři da bti awo ji kawini. ¹²nřniw nřkęm abot akujęnt nřafooyuň wa. Uwo na klęman iñeen na ktęb. Uwanjuť uwo ři plęman pandoluň, kę babot apiit ři pa katim kaloň, itim męnt iwo yi kntaali iñeen na ktęb ki babuk *Itrayel. ¹³Klęman kwa-janť kawo du umayar unuur, kwajanť du

btamşanka, kwajantŋ du btammaŋu, kwajantŋ du kayoba. ¹⁴ Baniw ubeeka ƚi klaak khaan iŋeen na ktëb, ƚi klaak mënƚ bapiit itim iŋeen na itëb yi banjaŋan biki anwoonŋ unkaneel wi bƚeŋan.

¹⁵ Uwanjuƚ unƚiiniinŋ na nji umëban ƚi kaŋen pko pniibi, pawo pi uwuuru, pawo pniibni ubeeka, klëman, na uniw unfooyuŋ ubeeka. ¹⁶ Ibaŋ ibaakër yi ubeeka ilinŋ linŋ, kambaŋ kaloŋ kaandëm apel katëŋ. Uniib wa kë uwo ŋkilometër iŋeen week ŋyaaş iŋeen ŋtëb na ŋbaakër (2400). ¹⁷ Uniib uniw wi ubeeka kë uwo ŋmetër iŋeen paaj (60). Uwanjuƚ uji uniib jibi baŋaŋ bajaŋ baniib. ¹⁸ Uniw mënƚ uwo na uko uloŋ unwoonŋ na unobna wi ujaagal, na ujeenkal. Ubeeka uwo wi uwuuru ujintŋ piş unjaŋ uwoj woj ji kawini. ¹⁹ Klaak kweek ki bapafnuŋ ubeeka aniw kawo na iko inuura maakan iwoj wojaan itum. Pteek pawo na iko yi unobna wi ujaagal, na ijeenkal, baji bado ya Jaƚpi ; ptebantën pawo na iko iniilu baji bado pa Fafira ; pwajantën pawo na iko inwoonŋ na inobna itum, baji bado ya Kaltedoniya ; pbaakantën pawo na iko iniilu na yi unobna wi ujaagal baji bado ya Emarda ; ²⁰ pñeenantën pawo na iko ijeenkal ji pñaaƚ baji bado ya Fardonika ; ppaajantën pawo na iko ijeenkal jud baji bado ya Fardiwu ; pteŋk paaj na ploŋ pawo na iko inwoonŋ na unobna wi ujaagal, baji bado pa Kritolit ; kë pteŋk bakreŋ pawo na iko ijeenƚaan, baji bado pa Berilu ; kë pteŋk kaŋeen kaloŋ pawo na iko ileel baji bado ya Topat ; pteŋk iŋeen pawo na iko ileel na yi unobna wi ujaagal baji bado ya Kritopratt ; pteŋk iŋeen na ploŋ pawo na iko inwoonŋ na unobna wi uko ujeenkal unnaakiiruŋ na uleel, baji bado ya Yakint ; kë pteŋk iŋeen na ktëb pawo na iko inwoonŋ na unobna wi uko ijeenkal unnaakiiruŋ na uniilu, baji bado ya Ametut. ²¹ Kë klëman iŋeen na ktëb kuŋ kawo ji mnko, plëman pandoli pawo ji pbuk pi mnko

; kë bayiti bi ubeeka başë wo uwuuru ujintŋ piş anuur ji kawini.

²² Mënwin nin *dƚo dyimanaan di Naşibaƚi : Ajugun Naşibaƚi *Anhiniinŋ iko bti, na anwoonŋ unkaneel bawoonŋ dƚo dyimanaan. ²³ Ubeeka uunuma bnuur këme pli kajeehanaan wa, ƚiki bjechi bi Naşibaƚi bajeenan wa, kë anwoonŋ unkaneel awo unƚaniya. ²⁴ Ŋtaak ŋaluŋ kado kapoşna ƚi bjechi bi wa, başih biki mboş başë babi baƚiŋ wa pyok pi baka. ²⁵ Nin ilëman yi wa iinkdët unuur uloŋ ƚiki utejan unƚak awo. ²⁶ Baƚiŋ wa mndëm na pyok pi ŋtaak. ²⁷ Nin uko uloŋ unƚopuŋ unƚneeŋ ƚi wa, nin ñaŋ nado buƚaan, nin naŋilan aƚkneeŋ da : bampiitaniinŋ itim ƚi ulibra wi ubida wi anwoonŋ unkaneel wi bƚeŋan ƚaŋ bakneejuŋ ƚi wa.

22 Wal mënƚ uwanjuƚ uyuujën kabuul ki meel manjaŋ manwul ubida, manjintŋ piş ji kawini ; meel mi ka mampëna ƚi pteŋ pi pşih pi Naşibaƚi na pi anwoonŋ unkaneel wi bƚeŋan. ² ƚi ptoof pi itant itëb yi kabuul yuŋ inwoonŋ ƚi ptoof pi ubeeka, uka bko banjaŋ bawul ubida, baji bubuk ŋyaaş iŋeen na ŋtëb ƚi uşubal, pli pandoluŋ baji bubuk. Itoh yi ba iwo ijebanaani baŋaŋ biki mboş bti. ³ Nin Naşibaƚi aƚk afeŋ ñaŋ. Pteŋ pi pşih pi nul na anwoonŋ unkaneel pawo ƚi ubeeka meet, balemparul bado kadëmana ; ⁴ bawin kaara di nul, katim ki nul kabot kawo ƚi ijuk yi baka. ⁵ Utejan unƚak awo, nin ñaŋ aƚk anuma unƚaniya këme bjechi bi unuur, ƚiki Naşibaƚi Ajugun aƚu ƚi baka bti bjechi bi nul, başë başih te mnƚo. »

Ubi wi Yetu

⁶ Uwanjuƚ ukak ajaƚën : « Ŋtuŋ ŋi ŋawo manjoonan abot adolana ; Ajugun, Naşibaƚi anjaŋ aƚu baƚuparul ŋşal, ayil uwanjuƚ wi nul, uyuuj balemparul uko unƚmbiinŋ hënkunŋ.

⁷Yetu aji : « Natenan, dbi hênkuñ! Anuurandëni, ankmëbanuñ ñtup ñi Naşibaŋi ñanktupuñ uko unkmbiiñ ñi ulibra wi. »

⁸Nji Yowan dtiinkuñ abot awin iko yi. Kë wi ntiinkuñ abot awin iko yuñ, djot ñi ihoŋ yi uwanjut unyuujnuñ iko mënt kadëman wa, ⁹kë uşë ji na nji : « Ƨaafaraan kado uko wi! Dji kalempar Naşibaŋi ji iwi na baŋupar Naşibaŋi bti na bañaan bti bankmëbanuñ ñtup ñi ulibra wi. Naşibaŋi i i iwoon kadëman. »

¹⁰Ujakën kak : « Khank ñtup ñi Naşibaŋi ñi ulibra wi kamen ña bañaan. Wal wi iko yi aktupuñ ikdolaniin uñogi.

¹¹Nado iko inwoon iinwo itool amëbaan ñi iko inwoon iinwo itool yi akdoluñ, anwoon ñi ubida uŋop amëbaan ñi wa. Kë anşaan awo naŋtool adoon kado uko unwoon uŋool, anwoon najinŋ piş adoon kajinŋanaara jinŋen uleef. »

¹²Yetu aji : « Natenan, dbi hênkuñ! Dwo na baluk bi andoli, ddo kaluk andoli uko wi adoluñ. ¹³Dwo Nateek na Nabaanşaaani, Najuni na Nabaanşaaani, Ujuni na Ubaanşaaani.

¹⁴« Banajuñ imişa yi baka banuurandëni, hênk bahil kaneejna ñi ilëman yi ubeeka, kabot kade ñi mnko mi bko ban-

jaan bawul ubida. ¹⁵An ŋbuş: bakaalam, bañaan banwoon ñi ubida uŋop, bafiñ bañaan, badëman ŋnton, na bañaan bti bañjaluñ ñŋilan abot aji baŋilan, napënan bdig.

¹⁶« Nji Yetu, dyil uwanjut wi naan uŋupan uko wi. Uwo pa banfiyaaruñ bti. Dwo i pntaali pi *Dayiŋ, awo nafay, ujah unjaan ujeehan na nfa. »

¹⁷Uhaaş wi Naşibaŋi na naniima ŋaji : « Biini! »

Anktiinkuñ ajakan : « Biini! »

Ñaan i udaan uŋijuñ, abiini ; annumiin, abiin ayeenk ñi meel manjaan manwul ubida, bë aankluk nin uko ulon.

¹⁸Nji Yowan, dtup wa, manjoonan ma, ñaan anktiinkuñ ñtup ñi Naşibaŋi ñi ulibra aşë hoŋalëş da uko ulon, Naşibaŋi aŋu'a iŋaafa yi baŋiniyaanuñ ñi ulibra wi. ¹⁹Kë woli apënan uko ulon ñi ñtup ñi Naşibaŋi ñi ulibra wi, Naşibaŋi kapënan kafah ki nul ñi bko banjaan bawul ubida na ñi ubeeka uyimanaan ñi baŋiniyaanuñ ñi ulibra wi. »

²⁰Anŋupuñ uko wañ aji : « Aa, dbi hênkuñ! »

Uwoon hañ! Iwi Yetu Ajugun, biini!

²¹Dñehan Yetu Ajugun awulun nja bti bnuura bi nul.